4,368/B

24893

3 Vols.

M. A. Burke

9/10.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30529451_0002

MATERIÆ
MEDICÆ
TOMUS SECUNDUS:
DE VEGETABILIBUS
EXOTICIS.

TRACTATUS
DE
MATERIA MEDICA,

SIVE

DE MEDICAMENTORUM SIMPLICIUM
Hiſtoriâ, virtute, delectu & uſu.

Auctore STEPHANO-FRANCISCO GEOFFROY, Doctore Medico Pariſienſi, Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis, Regiæque Societatis Londinenſis Socio, necnon & Chymiæ in Horto Regio, & Medicinæ in Regio Franciæ Collegio Profeſſore.

TOMUS SECUNDUS.

DE VEGETABILIBUS EXOTICIS.

PARISIIS,

Sumptibus & impenſis

JOANNIS DESAINT & CAROLI SAILLANT,
viâ ſancti Joannis Bellovacenſis,
è regione Collegii.

M. DCC. XLI.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

MATERIÆ MEDICÆ PARS SECUNDA.

DE VEGETABILIBUS.

ABsoluta primâ hujuſce Tractatûs parte, quæ de foſſilibus agit, alteram nunc aggredimur, in quâ de medicamentis, quæ regnum vegetabile ſuppeditat, diſſeremus. Innumera fere ex plantis oriunda medicamenta, vel ſunt exotica, quæ nempe ab exteris regionibus ad nos transferuntur, vel indigena, quæ ſub noſtro naſcuntur cœlo.

Cùm non integræ exoticæ ſtirpes ad nos tranſvehantur, ſed quædam tantùmmodò earum partes, quæ in uſum medicum veniunt; idcirco partium, quibus plantæ conſtant, ſeriem inſequendo, medicamenta exotica in diverſas claſſes diſtribuemus: quarum prima, radices; altera, cortices; tertia, ligna; quarta, folia; quinta, fructus & ſemina; ſexta, ſuccos liquidos & concretos; ſepti-

ma, ſubſtantias adnatas; octava, quædam ex hiſce partibus præparata medicamina exotica continebit.

Plantas verò indigenas, quæ integræ ſæpius in medicamentis uſurpantur, & per notas quaſdam caracteriſticas facilè diſtingui poſſunt, quas Botanici à floribus & ſeminibus potiſſimùm deſumere ſolent, juxta ordinem Alphabeticum vulgò dictum, proſequemur.

SECTIO PRIMA.

DE MEDICAMENTIS EXOTICIS

Ex vegetabilium familiâ deſumptis.

CAPUT PRIMUM.

DE RADICIBUS.

Articulus Primus.

De Acoro vero, Acoro Indico, & Pſeudo-acoro.

Acorum vel Acorus quid fuerit apud Græcos veteres non mediocris inter authores fuit controverſia. Quidam enim, ut Braſſavolus, Acorum Dioſcoridis, Galangam minorem noſtram eſſe ſtatuunt; alii, cum Fuchſio, Galangam majorem; alii cujuſdam Iridis radicem, quæ Pſeudo-acorus Matthioli, dicitur. Sed ab Anguillarâ & Matthiolo omnis dirempta eſt controverſia. Hodie Acori nomen tribus diverſis radicibus tribuitur, quæ ſic diſtinguntur; Acorus verus, Acorus Indicus ſive Aſiaticus, & Acorus adulterinus ſeu Pſeudo-acorus.

Acorus verus, Officinis falsò, Calamus aromaticus, *Gerardi.* Ἄκορον *Dioſcoridis* & *Galeni.* Acorus

verus ſeu Calamus aromaticus officinarum *C. B. P.* Calamus aromaticus vulgaris, multis; Acorum *J. B.* Radix eſt quam recentiores Græci Κάλαμον ἀρωματικόν dixere, licèt à Calamo aromatico Dioſcoridis prorſus diverſam. Arabes Dioſcoridis libros interpretati, Acorum Græcorum *Vgi* vel *Vegi* nuncupaverunt, qui tamen hanc plantam non cognoviſſe, ſed aliam pro Acoro accepiſſe videntur; quandoquidem Avicenna *Vgi* odorem ingratum & horribilem eſſe aſſerat, quod de Acoro Dioſcoridis & de Acoro vero noſtro dici nequit. Plinii temporibus Acori nomen non ſolùm radici Acori veterum Græcorum; ſed etiam plantæ Oxymyrſinæ dictæ radici nonnulli tribuebant, & Acorum Agrion dicebant.

Acorum radix eſt longa, obliqua, crebrò geniculata, digitum craſſa, nonnihil compreſſa, foris ex candido virens, cùm recens eſt, poſtea ex flavo rufeſcens, intus alba atque fungoſa, ſapore acri, amaricante, aromatico, nonnihil tamen ad Porrum vel Allium accedente, odore fragranti aromatico. Eligitur recens, fragrans, non mucida vel rancida, vel carioſa.

Ex radicibus juxta terræ ſuperficiem obliquè proſerpentibus, folia oriuntur cubitalia & ſeſquicubitalia, Iridis anguſtifoliæ formâ, compreſſa, mucronata, lætè virentia, glabra, quatuor aut quinque lineas lata, acria, aromatica, ſubamara, odorata, cùm inter digitos conteruntur: flores verò in Inſtitutionibus rei herbariæ à Cl. Tourneſortio prætermiſſi, à D. *Petit* Regio Noſocomii Namurcenſis Medico, rei herbariæ peritiſſimo, ſic deſcribuntur. Flores ſunt apetali, plurimis (ſex) ſcilicet ſtaminibus conſtantes, in ſpicam densè

compactam diſpoſiti: inter hæc ſtamina Embryones naſcuntur foliolis planis ſive ſquammis circumdati. Singuli autem Embryones deinde abeunt in ſemen quadrangulare. Hæ omnes partes axi craſſiori affixæ, ſpicam conicam vel cornutam effingunt, folio ſulcato & cæteris craſſiori innatam. Oritur in humidis Lithuaniæ & Tartariæ locis; necnon in Belgio & in Angliâ ſecùs rivulos propagatur.

Radix Acori non mediocrem olei eſſentialis copiam diſtillatione ſuppeditat, & nonnihil ſpiritûs volatilis urinoſi: unde liquet ſale volatili aromatico oleoſo turgere.

Dioſcorides Acoro vim calefaciendi tribuit, virtutem ciendi urinam, lateris, thoracis & jecoris dolores ſublevandi, lienem induratum abſumendi, tormina compeſcendi, urinæ ſtillicidio ſerpentumque ictibus medendi: & in antidotorum compoſitione utiliter admiſceri, aſſerit. A Medicis fere omnibus commendatur, ad ventriculum roborandum, flatus diſcutiendos, tormina ſedanda, ad uteri & lienis obſtructiones reſolvendas, & menſes promovendos, ad ſanguinis & ſpirituum motum adaugendum, & alexipharmacum exiſtimatur.

Radix Acori vel in ſubſtantiâ vel in infuſione uſurpari ſolet. In ſubſtantiâ à gr. xij. ad ʒß; in infuſione ad ʒij.

℞. Rad. Acori pulver. gr. xv. Heleni. gr. x. Ambræ griſeæ gr. iij. Sacch. candi. ℈j. M. fiat pulvis egregius in ventriculi debilitate; vel cum ſyr. Cydonior. vel Menthæ q. ſ. fiat bolus.

℞. Radic. Acori per taleol. ſectæ ʒij. Infunde in vini generoſi vel in aq. tepidæ ℥vj. Hauriat

æger ad appetitum provocandum, ad dolorem colicum flatulentum ſedandum, & ad morbos contagioſos præcavendos.

Radices conditæ guſtui jucundæ ſunt & ventriculo gratæ. In catharris exſiccandis commendantur, & à Turcis adversùs corrupti aeris contagia manè comeduntur.

Uſurpatur Acorum in Pulvere cephalico odorato *D. Charas*, Mithridatio, Orvietano, Theriacâ, El. de Baccis Lauri & Trochiſcis de Capparibus.

Acorus Indicus vel Aſiaticus, *Officinarum.* Acorus verus ſive Calamus aromaticus Aſiaticus, radice tenuiore, *Hermann. Catal. H. Lugd. Bat.* Calamus Aromaticus, *Garziæ ab horto.* Te-hian-pon, *Sinenſium.* Capicatinga, aliis Jacarecatinga, Acori ſpecies, *Piſonis.* Vazabu & Vazumbo *Ceylanens.* Va-Embu, *H. Malab.* Bembi, *Bramannum*; radix eſt Acoro vero ſimillima, ſed paulò tenuior, odore jucundiore, ſapore amaro non ingrato & aromatico linguam vellicante. Veteribus ignota fuiſſe videtur.

In utrâque Indiâ creſcit: quæ naſcitur in Braſiliâ, Europeæ, externâ figurâ, exceptâ magnitudine, ſimilis eſt, teſte Piſone.

Radix ſola vel aliis mixta, non tantùm ad incidendos humores frigidos ſeu tenaces ac ſpiſſos, feliciter adhibetur; ſed etiam contra venena aſſumpta imprimis uſurpatur.

Acorus adulterinus & Pſeudo-acorus *Officinar.* radix eſt nodoſa, extus & intus rubra, odore nullo, imprimis cùm adhuc viridis eſt, ſapore primò quidem ignavo, qui poſt aliquod temporis ſpatium acrimoniam ſummam in ore relinquit.

Radix eſt Plantæ quæ Iridis ſpecies eſt & dicitur, Iris Paluſtris lutea *Tabernœmontan.* Acorus adulterinus, *C. B. P.* Acorum falſum, *Camerarii, Epiſtol. 6.* A ſeplaſiariis fere omnibus pro Acoro legitimo uſurpata fuit, per ſat magnum temporis intervallum, quo res herbaria ignorantiæ tenebris ſepulta jacuit. Non tamen hæc radix prorsùs inutilis eſt aut omni virtute deſtituitur. Teſte enim Dodonœo, dyſenterias & alias ventris fluxiones cohibet, menſes & hæmorrhagias quaſcunque ſiſtit in decocto vel alio modo ſumpta.

Articulus II.

De Angelicâ.

Angelica & Archangelica, planta eſt quæ veteribus Græcis incognita fuiſſe videtur. Licèt Botanicorum nonnulli, Sylphium *Dioſcoridis*, alii Smyrnium, alii Panax heracleum, alii Myrrhidem eſſe aſſerant, ſed parum firmis rationibus innixi.

Angelicæ nomen plantis nonnihil inter ſe diverſis hodie aſſignatur; quæ verò in officinis noſtris frequentiùs uſurpatur, dicitur Angelica ſativa *C. B. P.* Imperatoria Sativa, *Inſtitutionum R. H.* Radix Spiritûs ſancti Agyrtarum *C. Hoffmann.* Archangelica, *quorumdam.*

Radicem habet tribus digitis craſſam, multùm fibratam, foris nigricantem, rugoſam, intus albam, mollem, ſuccoſam, acrem, amaram, & aroma ſuaviſſimum ſpirantem. Caulis ad cubitos duos & ampliùs aſſurgit, concavus, ramoſuſque, foliis amplis donatus Apii paluſtris ſimilibus, ſed longè acutioribus. Flores in umbellas diſponuntur

roſacei, pentapetali, candidi, cum calyce in fructum abeunte compoſitum ex duobus ſeminibus oblongis ſtriatis, alâ exiguâ & quaſi foliaceâ cinctis.

Radix ſicca nobis affertur ex Bohemiâ, ex Alpibus, Pyrenæis, necnon etiam ex Arverniæ montibus. Eligatur craſſior, extus fuſca, intus albicans, non carioſa, odore fragrantiſſimo nonnihil ad Moſchum accedente, ſapore acri aromatico.

Alia eſt Angelicæ ſpecies quæ Archangelica, *J. B.* Imperatoria Archangelica dicta, *Inſtitut. R. H.* nuncupatur. J. Bauhinus hanc ſpeciem Angelicam Norvegicam & Scandiacam à quibuſdam nominari refert, eamque ſativâ multò majorem, ſed minùs odoram poſt Lobelium & Dodonæum narrat. Attamen Simon Pauli vir ſanè doctus & ingenuus, quaſdam Angelicæ Scandiacæ radices jam ab aliquot annis lectas & exſiccatas aſſervaſſe tantâ fragrantiâ præditas narrat, ut Bohemicas odore & ſapore aromatico ac ſuavi longè adhuc ſuperarent. Fortaſse hæc odorum & ſaporum varietas à ſoli diverſitate proficiſcitur.

D. Tournefort has Angelicæ ſpecies ad Imperatoriæ genus reducit, ob florum & ſeminum convenientiam.

Ex Radicum recentium Angelicæ ℔iiij, cum ℥xiv. per analyſim chymicam prodierunt phlegmatis urinoſi ℥x. circiter, phlegmatis acidi ℔iij. cum ℥vj. olei tum eſſentialis, tum craſſioris ℥j. remanente capite mortuo ad ℥vjß, ex quo ſalis lixivioſi merè alcali ʒiij. cum granis Liiij. terræ inſipidæ ʒvj. cum gr. xij. extracta fuerunt. Nullus ſal volatilis concretus apparuit; folia verò diſtillata aliquot hujus ſalis grana præbuerunt.

Ex hâc analyſi necnon ex ſapore acri, amaro, aromatico & odore fragranti liquet, Angelicæ radices conſtare ex ſale ad ammoniacum accedente, cum oleosâ portione non mediocri & exiguâ admodùm terræ quantitate commixto, ita tamen ut hæc principia non adeò arctè inter ſe conſocientur, qualis foret, exempli gratiâ, miſtura ſpiritûs volatilis oleoſi cum ſpiritu vitrioli vel ſalis dulcificati, ſi cum terræ portione admodum exiguâ in corpus ſolidum compingerentur.

Angelica ſtomachica, cordialis, ſudorifera, vulneraria, & alexipharmaca exiſtimatur: malignis morbis, venenis, ipſique peſti medetur. Radix & ſemen pro uſu medico cæteris plantæ partibus anteponuntur. Pro præſervatione peſtis, radices aceto maceratas aut naribus admovent tantùm, aut ſub linguâ tenent & maſticant, aut acetum bibunt jejuni. Peſte graſſante, radicem pulveratam veſtibus inſpergunt, ne facilè contagio inquinentur.

℞. Radicis Angelicæ pulveratæ ʒj. Hauriat æger in vini generoſi cyatho uno. Vel

℞. Rad. Angel. pulver. ʒß Theriacæ veter. ʒj. cum aquâ Cardui bened. vel Angelicæ propinetur peſte laboranti, & reiteretur ſingulis ſex horis, ad ſudorem promovendum, pro peſtis curatione.

Radix recens cum Saccharo condita, ut & foliorum pediculi delibrati manè ſumpti, contra peſtem & aeris contagionem commendantur, necnon etiam ad quoſvis thoracis & pulmonum affectus frigidos ſanandos. Iidem commanducati fœtentem oris halitum emendant.

Uſurpatur radix Angelicæ in Antidoto Orvieta-

no D. *Charas*, & in Antidoto ejuſdem nominis *Freder. Hoffmanni*; in Pulvere contra peſtem ſeu Bezoardico *Renodæi*, in Aquâ Meliſſæ magiſtrali, vulgò, *Eau des Carmes*; & in Emplaſtro ad ganglia *D. Charas*.

ARTICULUS III.

De Anthorâ.

ANTHORA & Antithora, *Officinarum*, Algieduar ſeu Zedoaria, *Avicennæ*, fortè Bisbua vel Bixmuxbua, ſcilicet Napellus *Moyſi Arabum*, Contrayerva Germanica, *quorumdam*, Gallicè, *Anthore* ou *Maclou*; radix eſt unico circiter pollice craſſa, tuberoſa, modò turbinata, modò oblonga, Cyperi vel Orchidis radicibus fere ſimilis, fibrata, foris fuſca, intus alba, guſtu amara & gulam conſtringens, fractu ubi reſiccata contumax, friabilis tamen.

Radix eſt plantæ quæ in Rhæticis, Sabaudicis & Helveticis Alpibus, necnon etiam in Liguriæ & Delphinatûs montibus uberrimè provenit. Vocatur Aconitum ſalutiferum ſeu Anthora, C. B. P. Antithora flore luteo Aconiti, J. B. Anthora Zedoaria, Aconitum ſalutiferum, *Tabernæm.* & inter Aconitorum ſpecies à Cl. Tournefortio recenſetur. Apud veteres Græcos nulla ejus mentio reperitur.

Hæc planta dodrantem alta, & interdum cubito procerior, caule eſt ſingulari, rigido, anguloſo, ſubhirſuto, cui folia alternatim adnaſcuntur, Napelli æmula, tenuiùs diſſecta, & ſplendoris illius expertia, aversâ parte albicantia, aut Nigellæ quadantenus ſimilia, ſapore amaro præ-

dita : flore polypetalo , anomalo , ſeu ex quinque petalis diſſimilibus conſtante , caput humanum cucullatum quodammodo repræſentante, colore ex flavo palleſcente, odore non ingrato prædito, cujus piſtillum abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur vaginæ corniculatæ, membranaceæ, ſeminibus fœtæ angulatis, rugoſis & nigricantibus : radice conſtante ex tubere duplici vel triplici, rarò unico, modò oblongo, modò rotundo aut turbinato, fibrato, foris fuſco, intus albo, ſaporis amari acris.

Alia eſt Aconiti ſalutiferi ſpecies major, quæ Aconitum ſalutiferum elatius, Pyrenaicum, foliis atrovirentibus, flore majore, *Inſtitution. R. H.* dicitur.

Anthora vel Antithora nuncupatur ex eo quòd antidotum ſpecificum cenſeatur illius Aconiti mortiferi quod Thora dicitur, & cujus duæ ſunt ſpecies, ſcilicet, Ranunculus Cyclaminis folio, Aſphodeli radice, major, *Inſtit. R. H.* Aconitum Pardalianches primum, ſeu Thora major, *C. B. P.* & Ranunculus Cyclaminis folio, Aſphodeli radice, minor, *Inſtit. R. H.* Aconitum Pardalianches alterum, ſive Thora minor, *C. B. P.*

Anthoræ radix non ſolùm adversùs Aconitum epotum, ſed adversùs alia venena hauſta, quin etiam ad viperarum & animalium venenoſorum morſum conferre dicitur. Commendatur quoque in febribus malignis, petechialibus & ipſa peſte. Apud Delphinates frequens eſt hujus radicis uſus ad vermes necandos & inteſtinorum tormina ſedanda.

Cluſius illius radicis uſum ſuſpectum habet, & ſatiùs ducit ab eo abſtinere. J. Bauhinus quoque

monet eâ cautè utendum, eandemque vehementer purgare aſſerit. Verùm Conrad. Geſnerus *in Epiſtolis*, hujus radicis dilutum ex aquâ mulsâ innoxiè potaviſſe teſtatur. Neque vim illam purgantem obſervavi, licèt illam ſæpius exhibuerim, tum in febribus malignis, tum ad vermes necandos. E contrà Anthoræ radicem felici cum ſucceſſu exhibui in febribus malignis, iis præſertim quæ à viſcidâ colluvie in ventriculo & inteſtinis congeſtâ oriuntur, quæ quidem ut plurimùm verminoſæ ſunt. Sale enim acri & ſubtiliſſimo quo pollere mihi videtur hæc radix, tenaces ac glutinoſos humores incidit & attenuat. Præſcribitur a ℈j. ad ʒj. ad inteſtinorum tormina, & ad vermes enecandos. In febribus malignis doſis iteratur bis terve in die. Ob inſignem amaritiem ſeu potiùs acredinem, ſub formâ boli foliis auri vel argenti aut nebulis farinaceis involuti exhibetur.

Uſurpatur in Antidoto Orvietano ſeu Theriacali *Pharmacop. Tholoſanæ.*

ARTICULUS IV.

De Ariſtolochiâ rotundâ, Ariſtol. longâ, Ariſtolochiâ Clematitide & Ariſtol. tenui.

TULLIUS Ariſtolochiam nomen accepiſſe à quodam Ariſtolocho inventore author eſt; Ariſtoteles verò à quâdam muliere Ariſtolochiâ dictâ. Sed Dioſcorides nomen à plantæ virtute derivatum pronuntiat ex eo quòd ad lochia ducenda conveniat, Ἄριςη ταῖς λοχείαις, quod quidem magis veriſimile eſt.

Ariſtolochiæ nomen Dioſcorides & Galenus tri-

bus plantis aſſignaverunt, Plinius verò quatuor; de quibus ſigillatim.

Aristolochia rotunda, *Officin.* Ἀριστολοχία στρογγύλη, *Dioſcoridis* & *Galeni*, Ariſtolochia prima ſeu fœmina, *Plinii.* Gallicè, *Ariſtoloche ronde*; radix eſt tuberoſa, ſolida, tribus unciis craſſa, ſubrotunda, rugoſa, nonnullis fibris ſtipata, foris fuſca, intus pallidè lutea, cortice craſſo obducta, acris, aromatica & triſti amarore linguam afficiens. Ex Galliâ Narbonenſi, & Gallo-Provinciâ affertur.

Eligatur bene habita, gravis, minùs altè rugis ſtriata, carne multâ, firmâ, odore & ſapore vegeto, ſed ſuo, non pulverulenta dum frangitur, nec ſitu obruta, nec carie aut teredinibus exeſa; quæ bonitatis notæ cæteris radicibus conveniunt.

Planta nominatur Ariſtolochia rotunda, flore ex purpurâ nigro, *C. B. P.* Ariſtolochia rotunda *J. B.* Caules numeroſos ex unâ radice fundit ſarmentitios, cubitales, in quibus alternatim folia naſcuntur venoſa, pediculo penè carentia, ſubrotunda, obſcurè virentia, auriculis rotundioribus veluti caulem amplectentia. Flores ex eorum alis erumpunt monopetali, anomali, tubulati & lingulati, ſeu extremâ ac mediâ parte linguæ formam referentes, obſcurè ex purpurâ nigricantes, cum calyce qui mutatur in fructum capſularem, ſubrotundum, membranaceum, in ſex loculamenta diſtinctum, in quibus ſemina continentur nigricantia, lata, compreſſa, tabulatorum inſtar ſibi mutuò incumbentia, intercurſantibus quibuſdam membranis, & materiâ etiam fungosâ albâ ſingulis granis interpoſitâ, quod reliquis Ariſtolochiæ ſpeciebus commune eſt.

Aristolochia longa, *Officinar.* Ἀριστολοχία μακρὰ

& δακτυλίτις, *Dioſcoridis* & *Galeni.* Ariſtolochia altera ſeu mas, *Plinii.* Gallicè, *Ariſtoloche longue*; radix eſt oblonga, rotunda, pollice craſſa; & nonnunquam brachii craſſitudinem & pedis longitudinem æquans, rugoſa, foris fuſca, intus ſubluteа, ſapore & odore rotundæ ſimilis ſed remiſſioribus. Cum priori ex iiſdem locis affertur.

Planta dicitur, Ariſtolochia longa, vera, *C. B. P.* Ariſtolochia longa *J. B.* Cui cauliculi quadranguli, cubitales, in multos ramos diviſi, humi diffuſi, folia quàm rotundæ minora, firmiora, dilutioris coloris, longiore pediculo fulta; flos ſimiliter monopetalus, tubulatus, lingulatus, ex viridi candicans, ſed extimâ parte coloris herbacei, intùs ut reliquorum, villis obſitus: fructus pyri in morem turbinatus, qui maturitate dehiſcens, ſemen oſtendit latum, rufum & tandem fuſcum. Radices adultæ plerùmque extremâ parte obtuſæ ſunt, & æqualis ferè per totam longitudinem craſſitiei, ſubinde tamen cuſpide ramoſâ; juniores ſunt graciles, multaſque fibras habent.

ARISTOLOCHIA Clematitis, *Officinar.* Ἀριςολοχία κληματῖτις, *Dioſcoridis* & *Galeni.* Ἀριςολοχία λεπτη, id eſt, tenuis, *ejuſdem Galeni* & *Andromachi.* Ariſtolochia tertia ſeu Clematitis, *Plinii.* Gallicè, *Ariſtoloche Clematite*; radix eſt longa, latè ſerpens & in plurimos ſurculos diviſa, fibroſa, tenuis aut mediocris craſſitudinis, calami ſcriptorii craſſitiem vix æquans, fuſca, intus flaveſcens, præcedentibus cum gravitate quâdam odoratior, ſapore amaro, adeòque tenuium partium, ut ſtatim guſtata fauces eo imbuat.

Planta quæ Ariſtolochia Clematitis recta, *C. B. P.* Ariſtolochia Clematitis vulgaris, *J. B.* Ariſtolochia

Sarracenica, *Dodonæi*, nuncupatur; ex radice latè ſerpente, ſub terrâ altiſſimè mergente, & multipliciter ſe propagante, caules emittit ſeu ſarmenta cubitalia, cæteris altiora, firmiora, rotunda, ſtriata, circa quæ folia profert reliquarum foliis ampliora, venoſa, ex viridi palleſcentia, longioribus pediculis quàm in reliquis ſpeciebus donata, formâ longæ ſimilia: flores pallidi, copioſi in ſingulis alis, qui in aliis ſpeciebus ſingulares, Ariſtolochiæ longæ floris formam quodammodo referentes, ſed minores: quibus ſuccedunt fructus non diſſimiles ſed majores, exigui Mali magnitudine, ſemina quoquè continentes majora. In Galliâ Narbonenſi circa Monſpelium uberrimè creſcit, unde radix ſicca nobis affertur. In agro Pariſienſi quoque reperitur.

Aristolochia tenuis vel Piſtolochia, *Officinarum*. Ariſtolochia quarta, ſeu Piſtolochia & Polyrrhizos, *Plinii*. Gallicè, *Petite Ariſtoloche*; radix eſt ex plurimis longis, tenuibus, filamentoſis radiculis in unum caput coeuntibus compoſita, ſublutea, odore aromatico haud ingrato, ſapore acri amaro. Ex Galliâ Narbonenſi quoque affertur. Polyrrhizos dicitur à radicum multiplicitate. Hæc Ariſtolochiæ ſpecies Dioſcoridi & veteribus Græcis ignota fuiſſe videtur.

Huic ſæpe in officinis ſubſtituitur radix plantæ quæ, Meliſſa humilis latifolia, maximo flore purpuraſcente. *Inſtit. R. H.* Meliſſa, *Tragi*.

Planta quæ nominatur Ariſtolochia Piſtolochia dicta, *C. B. P.* Ariſtolochia polyrrhizos, *J. B.* Piſtolochia, *Dodonæi*, cauliculos dodrantales habet, rarò majores, graciles, anguloſos ſeu ſtriatos, ramoſos: folia longæ foliis ſimilia, minora, magis ru-

goſa, & aliquantulùm in ambitu ſinuoſa: flores rotundæ formâ æquales, minores tamen, & aliquando nigros, interdum ex herbaceo flaveſcentes, fructus quoque rotundæ fructibus ſimiles, verùm minores, cùm matureſcunt, eâ quâ pediculis adhærent parte dehiſcentes, necnon ſemina ſimilia.

Analyſi chimicâ, Ariſtolochiarum radices multum admodùm olei & terræ præbent, nullum ſalem volatilem concretum, mediocrem ſpiritûs urinoſi quantitatem, phlegma verò acidum uberrimum. Sal verò fixus ex cineribus extractus ſublimati corroſivi ſolutionem turbidam & lacteſcentem efficit non flavam. Præterea harum radicum ſuccus chartam cæruleam, ſeu Heliotropii ſucco tinctam, rubro colore inficit. Unde liquet Ariſtolochiæ virtutem pendere à ſale quodam eſſentiali compoſito ex terrâ, ſale acido pluſquàm ſaturatâ, cum ſalis ammoniaci portione mediocri, multoque ſulphure conjunctâ.

Ariſtolochiæ rotundæ & longæ frequentiſſimus eſt uſus, rarior Clematitidis & Piſtolochiæ. Ambæ diſcutiunt, attenuant, aperiunt cum modicâ abſterſione. Rotunda tamen tenuiorum partium exiſtimatur, & ad omnia efficacior. Itaque in quibus opus eſt modicæ abſterſionis, commodior eſt longa (inquit Galenus), putà in carnium exulcerationibus & fomentationibus uteri. At in quibus craſſum humorem extenuare neceſſe eſt, illìc uſus ſit rotundæ.

Ariſtolochiæ omnes cephalicæ ſunt, thoracicæ, uterinæ, vulnerariæ, & alexipharmacæ. Reverâ tamen rotunda ex omnium conſenſu magis attenuat quàm longa; contrà longa potentiùs quàm

rotunda abſtergit; ideoque in catharris, in affectibus pectoris à craſſis humoribus, in flatibus, doloribus colicis, in obſtructionibus lienis, uteri, in lochiorum & menſium ſuppreſſione, in ruptis ubi ſanguinis grumi diſſolvendi ſunt, rotunda eſt uſurpanda; educit enim per urinas, menſes aut cutim, varia excrementa. At in vulneribus & ulceribus ſordidis, in ſcabie & cutis vitiis longa in lotionibus eſt præferenda, quæ etiam fiſtulis abſtergendis commodè inſeritur. Sed præcipua utriuſque vis eſt & eximia in ciendis menſibus & expurgando poſt partum utero, & eam ob rem ab Hippocrate, *libro de morbis mulierum*, commendatur. Cavendum tamen ne intus gravidis mulieribus intempeſtivè exhibeantur, abortum enim provocant. In aſthmate ſcorbutico ad tartaream mucilaginem reſolvendam, Simon Pauli decoctum radicum Ariſtolochiæ rotundæ proponit. Fredericus Hoffmannus ad præcavendam phtiſim ſeu pulmonum exulcerationem quæ hæmoptoem cum tuſſi ſubſequi ſolet, foliorum Ariſtolochiæ longæ infuſionem commendat ſic exhibitam.

℞. Ariſtolochiæ longæ in aquæ florum Tuſſilaginis ℥ij. infuſum per noctem: primo die, folium unum, ſecundo, folia duo; tertio, tria; quarto, quatuor; quinto, quinque; ſexto, ſex; ſeptimo, ſeptem; octavo, ſex; nono, quinque; decimo, quatuor; undecimo, tria; decimo-ſecundo, duo; decimo-tertio, unum folium.

Externè in tibiarum ulceribus ſolus Ariſtolochiæ longæ pulvis in aquâ Veronicæ decoctus à Simone Pauli mirè prædicatur. Ejuſdem pulveris decoctio in vino ad genitalium ulcera ſananda à Trago commendatur.

Cùm

Cùm ingrata ſit Ariſtolochia ob intenſum amarorem, rarò ejus infuſio aut decoctio internè ſumenda præſcribitur; pulvis verò ſæpius, tantùm à ℈j. ad ʒij.

℞. Ariſtoloch. rotund. ʒiij. Cinnamom. ʒj. Croci ℈j. Cum ſyrup. Arthemiſiæ, fiat opiata, cujus doſis ʒj. quartâ quâque horâ iteranda, ad lochia ſuppreſſa provocanda.

℞. Radic. Althææ, Bryon. Ariſtol. longæ & rotundæ, ana ℥ij. Folior. Mercurial. Arthemiſ. Sabin. ana M. j. flor. Chamœmeli, Meliloti, Tanaceti, ana P. j. Contund. & incid. ut artis eſt, decoquantur in aq. font. q. ſ. & in ſacculis ventri inferiori, & pudendo admoveantur in lochiorum ſuppreſſione.

Ariſtolochia Clematitis longæ rectè ſubſtitui poteſt. Galenus tamen eam rotundâ & longâ viribus paulò infirmiorem aſſerit, licèt fragrantiorem; quod quidem mirum eſt. Odor enim & ſapor principiorum activorum & ubertatem & energiam indicare videntur. Reverâ eam non ſine virtute, ſed cæteris infirmiorem tantùm dicit: & fortaſſe ob ejus facultates magis temperatas, in Theriacâ, tum ab Andromacho, tum à Galeno recipitur, & aliis anteponitur.

Magna eſt adhuc inter authores controverſia, utrùm Ariſtolochia Clematitis in Theriacâ uſurpari debeat, an tenuis, ſeu Piſtolochia? Ab Andromacho ſeniore Ariſtolochia λεπτὴ expetitur; ſed per illam vocem non aliam Ariſtolochiæ ſpeciem à Clematitide diverſam deſignat, imò eandem ipſam, quæ tenuis, tunc temporis, dicebatur à ſuis radicibus, quas Dioſcorides longiores & tenues ipſe dicit in Clematitidis deſcriptione, ῥίζας

μακροτέρας λεπτάς. Quâ de re arbiter ſit Galenus ipſe qui, *lib. primo de Antidotis*, medicamentorum quæ in Theriacâ uſurpantur, delectum exponendo, Ariſtolochiam recenſet, *quam*, inquit, *tenuem Andromachus dixit, quòd altera craſſâ radice, & tertia rotundâ comperiatur*; quod quidem convenit cum tribus Ariſtolochiæ ſpeciebus quas, *libro ſexto de ſimplic. medicam. facultatibus*, conſtituit, & cum tribus ſpeciebus à Dioſcoride recenſitis.

Clematitis itaque uſurpatur in Theriacâ Andromachi ſenioris.

Ariſtolochia rotunda in Theriacâ Diateſſaron *D. Charas*, in Hierâ Diacolocynthidos, Trochiſcis de Capparibus, Oleo Scorpionum compoſito, in Unguento Apoſtolorum, Emplaſtro divino.

Longa & rotunda in Emplaſtro ad herniam ſeu contra rupturam. Longa in Emplaſtro Manus Dei *Ejuſdem*, & in Aquâ vulnerariâ *D. Lemery*.

Ariſtolochia tenuis uſurpatur in antidoto Orvietano *D. Charas*.

Articulus V.

De Behen albo & rubro.

Behen album *Officinarum*. Behen aut Behmen Abiad *Avicennæ* & *Serapionis*. Ερμοδάκτυλος λευκὸς, *Actuarii, Nicolai Myrepſi, & Græcorum recentiorum*. Hoc nomine proſtant in officinis fruſta lignea, ſeu potiùs radices longæ, digiti craſſitie, ſiccitate contractæ & corrugatæ, carnoſæ, foris cinereæ, intus pallidæ, odoratæ, acriter linguam & fauces ferientes.

Behen rubrum *Officinar*. Behen vel Behmen ackmar *Avicennæ* & *Serapionis*. Ερμοδάκτυλος ἐρυθρὸς,

Actuarii, & *Nicolai Myrepſi*. Radix eſt quæ in fruſta nobis affertur talleolatim ſecta, Jalapii ad inſtar; ſicca, denſa, atrorubentia, odore & ſapore Behen albo ſimilia, ſed magis languidis & ignavis: quæ quidem ambæ radices ſiccæ ex monte Libano & aliis Syriæ locis afferuntur. Behen album & rubrum veteribus Græcis videntur fuiſſe incognita. Apud Arabes & Græcos juniores tantùm uſitata fuerunt. Verùm adeò mancas ac mutilas non ſolùm harumce radicum, ſed etiam cæterorum medicamentorum ſimplicium deſcriptiones reliquerunt, ut nihil certi de his ſuperſit: hinc tanta in materiâ medicâ obſcuritas & ignorantia. Hinc etiam tam variæ authorum ſententiæ. Nulla res tantam ſententiarum diverſitatem procreavit, quàm harumce radicum origo. Alii enim Behen album eſſe autumant radicem Lychnidis ſylveſtris, ſeu Papaveris ſpumei, *Lobelii*; alii Angelicæ, Eryngii, Zedoariæ, aut Paſtinacæ ſylveſtris radicem. Behen rubrum verò alii Limonii maritimi; alii Valerianæ rubræ, Biſtortæ, Tormentillæ, Caryophyllatæ radicem eſſe opinantur. Tanta caligo diſcuti non poterat, niſi inquirendo apud ipſos Arabes, num harumce rerum cognitio inter hos populos quâdam traditione fuiſſet tranſmiſſa. Et reipsâ Leonardus Rauvolfius, qui has regiones peragravit, Behen album, quod *Behmen Abiad* adhuc ab Arabibus nominatur, ad radices Libani montis vidit, delineavit ac deſcripſit. Et clariſſimus ac eruditiſſimus vir D. Tournefort ex Orientalibus plagis ejuſdem plantæ ſemina aſportavit, & in Horto Regio Pariſienſi terræ mandavit, ſub Jaceæ Orientalis nomine, eamque ſuo Inſtitutionum rei herbariæ Corollario inſeruit. Hanc plantam poſtea D. Vaillant

B ij

Botanicus peritiſſimus, & Regius rei herbariæ Demonſtrator, comparatione factâ hujus plantæ cum Rauvolfii deſcriptione, eandem eſſe agnovit quæ *Behmen Abiad* Arabum, *Rauvolfii.*

Behen album itaque radix eſt plantæ quæ, Jacea orientalis, patula, Carthami facie, flore luteo, magno, *Corollarii Inſtitut. R. H.* Behmen Abiad Arabum, id eſt, Behen album *Rauvolfii*, dicitur.

Ex radice longâ, geniculatâ, nullis capillatâ fibris, ſerpente inſtar Glycyrrhizæ, quam æmulatur & formâ & craſſitie, ſed intus albâ potiùs quàm flavâ, aſſurgit caulis unicus, cubitalis, cujus inferiori ex parte naſcuntur folia longis pediculis ſuffulta, magna, longa, ſpiſſa, qualia Oxylapathi: in horum imâ parte folii laciniæ quatuor ex adverſo binæ; at quæ ex caule ſuperiori naſcuntur folia, amplectuntur illum ſine pediculo, ut in Perfoliatâ vulgari & Smyrnio Cretico. In caulis faſtigio ſurculi prominent cum foliis minoribus, quorum ſinguli florem floſculoſum ſuſtinent, plurimis ſcilicet, multifidis conſtantem floſculis flavis, embryoni inſidentibus, & calyce ſquammato non aculeato, flavo, comprehenſis, quorum embryo deinde abit in ſemen papposum.

De Behen rubro cùm inter authores non planè conſtet, de hujus radicis origine, donec certiores facti fuerimus, ſilebimus.

Ex Arabum ſententiâ Behen utrumque corroborat, corpus pingue efficit, ſemen auget, confert tremori, & alia multa commoda præſtat. Rarioris ſunt usûs hæ radices, nec uſurpantur niſi in Electuario de Gemmis *Meſuæ*, aut aliis jam obſoletis Arabum compoſitionibus.

ARTICULUS VI.

De Butuâ.

BUTUA & PAREIRA BRAVA *Officinar.* & *P. Pomet.* Boutoua & Membrocq *Braſilienſium.* Pareira brava *Luſitanorum.* Butua, Brutua *Zanonis*, & fortè Ambutua R. P. Joannis Anton. Monte-Cucoli, *Ejuſdem.* Radix eſt lignoſa, dura, contorta, foris fuſca, rudis, variis rugis, tum longis, tum circularibus circumſepta, Thymelææ radicis inſtar, intus obſcurè flaveſcens, variis fibris lignoſis quaſi intertexta; ita ut tranſverſim ſecta, plures circulos concentricos, quàmplurimis radiis ſeu fibris à centro ad circumferentiam protenſis interſectos, exhibeat: inodora, ſubamara, cum quâdam dulcedine Glycyrrhiſæ ſimili, digiti & interdum brachii infantis craſſitie.

Luſitani hanc radicem ex Braſiliâ afferunt, plantamque eſſe Vitis ſylveſtris ſpeciem narrant. Nullo ab authore, ne quidem à Piſone, ſaltem his nominibus deſcripta fuit, excepto tamen Zanone qui cujuſdam ligni *Butua*, *Brutua* & *Ambutua* dicti mentionem facit, ſed admodùm obſcuram & incertam, quæ tamen noſtræ radici convenire poteſt.

Braſilienſes & Luſitani hujus radicis virtutes ſummoperè extollunt: illam diureticam, lithontripticam, vulnerariam, ſtomachicam, cordialem, alexipharmacam, & quaſi ſummam Panaceam prædicant. Braſilienſes eam aquâ madidam ſupra cotem atterere ſolent, & in pultem redigere, quam poſtea aquâ vel vino dilutam ægrotantibus exhibent propinandam, aut partibus dolentibus admovent ſolam vel cum quibuſdam oleis permiſtam.

Intus ſumpta diarrhœam, dyſenteriam, gonorrhœam, fluorem album, hæmoptoen & hæmorrhagias quaſcunque ſiſtit. Pleuritidem & anginam, tum intus ſumpta, tum cataplaſmatis formâ ſupra partem dolentem applicata, ſanat. Venenis intus ſumptis, animalium venenatorum morſui, & telorum venenatorum ictibus medetur. Sed præſertim ad nephriticum dolorem, urinæ ſuppreſſionem, & ad renum veſicæque calculum pro ſpecifico inſigni habetur.

Reverâ ſæpius in dolore nephritico & in urinæ ſuppreſſione hocce remedium felici cum ſucceſſu exhibui, & nonnunquam ægrotantem fere in inſtanti, ſuperveniente uberrimo urinæ profluvio, dolore liberatum vidi. Tantùm abeſt tamen, ut calculum in renibus vel in veſicâ concretum & induratum, hâc radice diſſolvi poſſe exiſtimem; quin imò: licèt ex aſſumpto hocce remedio, cum magnâ urinæ copiâ arenulæ quàmplurimæ vel etiam calculi tenues excernantur. Sed hujus remedii operandi ratio in eo poſita mihi videtur, quòd mucoſam lympham ac tenacem attenuet ac reſolvat. Cùm igitur dolor nephriticus aut urinæ ſuppreſſio ex mucosâ lymphâ, primâ nempe arenularum & calculorum materiâ, renum colatoria infarciente, vel etiam ex arenularum congerie hoc muco in unam maſſam compactâ, quæ per tempus in calculum indureſcit, oritur; tunc Butua radix hunc mucum diſſolvendo, liberum urinis exitum aperit, & cum uberrimâ urinæ copiâ arenulas ſejunctas expellit.

Hujuſce radicis energiam non ſemel comprobavi in ulceribus renum & veſicæ abſtergendis & curandis, cùm urinæ mucoſæ ac purulentæ vix

excerni poterant, nec niſi ſummâ cum moleſtiâ: ægrotantes Butuæ uſu, urinæ difficultate vel ſuppreſſione citiſſimè liberabantur, urinæ fluidiores ac limpidæ excernebantur, ulcus abſtergebatur ac tandem Butuæ radici balſami Copaïvæ nonnihil conjungendo, conſolidabatur.

Quam in Butuâ radice ſerum tenax ac viſcidum diſſolvendi virtutem comperieram, ea ad hocce remedium in aliis ægritudinibus à ſero tenaci & viſcido oriundis uſurpandum, me compulit. Exempli gratiâ, in aſthmate humorali à pituitâ glutinosâ pulmonum bronchias infarciente, & ægrotantem fere ſuffocante, multis aliis remediis fruſtra tentatis, tam feliciter ejus infuſionem exhibui, ut abundantiſſima ſuperveniret expectoratio, quâ ægrotans ſanaretur. In ictero à bile craſſiore & in grumos inſpiſſatâ, hoc novum tentare volui præſidium: nec ſpes mea me fefellit. Mulier dolore colico vehementi & acuto ſub hepate in hypocondrio dextro laborabat; cutis intra paucas horas flavò colore tincta fuit; alvi dejectiones albicantes, urinæ verò craſſæ & croceæ apparuerunt: præmiſſis venæ ſectionibus, tum ex brachii venâ, tum ex ſaphenâ, Butuæ decoctionis cyathos tres intra ſeſquihoræ intervallum exhibui: paulò poſt tertium cyathum hauſtum, ſedatus fuit dolor: deinde ejuſdem decocti potione, quartâ quâque horâ, iteratâ, dejectiones flavæ prodierunt, urina multò uberior, minùs flava, & limpida: tandem fœdus cutis color evanuit, & ægra prorſus reſtituta fuit. Cùm autem huic morbo ſit obnoxia, quoties eâdem affligitur ægritudine, toties ad idem præſidium recurrit, & liberatur. Fruſtra eâdem radice ictero mederi tentavi in ictericâ

muliere, cujus hepar tumidum erat, durum & ſchirroſum. In gonorrhœâ quoque, Butua non parum confert ad ulcus abſtergendum & conſolidandum, cum balſamo Copaïvæ conjuncta.

Doſis hujus radicis eſt a gr. xij. ad ʒß. in ſubſtantiâ, & ad ʒij. vel iij. in decocto.

℞. Rad. Butuæ contuſæ ʒij. Bulliant. in aq. comm. ℥xxiv. Redigantur ad xvj. circiter. Fiat colatura. Dividatur in tres doſes calidè exhibendas, ad modum potûs Theæ, cum tantillo Sacchari, interpoſito horæ dimidiæ, inter ſingulam doſim, intervallo; in nephritide & urinæ ſuppreſſione, tum ex arenulis congeſtis, tum etiam ex urinæ muco tenaci & ſpiſſo; in ictero à bilis craſſitie; in aſthmate humorali.

℞. Rad. Butuæ tenuiter ſectæ ℈j. Bulliat leviter in aquæ cyatho uno: fiat colatura; & edulcoretur cum Sacchari tantillo, vel Syr. de 5. radicibus q. ſ. Hauriat æger manè, jejuno ventriculo. Iteretur per octiduum ſingulis menſibus ad calculum præcavendum. Vel

℞. Rad. Butuæ pulveriſatæ gr. xviij. Syr. de 5. rad. q. ſ. Fiat bolus eodem modo ſumendus.

℞. Radicis Butuæ pulveratæ ℈j. Balſami Copaïvæ, q. ſ. M. Fiat bolus manè & ſerò devorandus, ad ulcus renum & veſicæ curandum.

℞. Radicis Butuæ pulver. gr. xviij. Panaceæ Mercurial. gr. x. Syr. Hederæ terreſtris, vel Balſam. Copaïvæ, q. ſ. Fiat bolus manè & ſerò iterandus, pro gonorrhœâ.

Cavendum eſt ne nimiâ doſi exhibeatur; ardorem enim in renibus accenderet & fortaſſe inflammationem.

Alia eſt Butuæ ſpecies, quæ BUTUA alba dicitur. Radix eſt lignoſa, dura, cortice molliori, fungoſo, coloris carnei, obducta, intus lignoſa, flava ad inſtar Glycyrrhiſæ, ſapore ſubamaricante. Iiſdem virtutibus donari, quibus Butua fuſca, ſed debilioribus, narrant.

ARTICULUS VII.

De Carlinâ.

CARLINA & CHAMÆLEON albus *Officinar.* His nominibus in uſum venit radix palmi unius vel alterius longitudine, pollicari craſſitudine, foris rufa, ſuperficie velut corroſa & foraminulenta; intus albida, ſapore acri, aromatico, non ingrato, odore fragranti. Ex Alpibus, Pyrenæiſque montibus affertur; reperitur quoque ſuper Aureum Arverniæ montem. Eligatur recens, ſicca, non carie exeſa, aut ſitu obducta.

Exurgit autem hoc loco quæſtio ſubdifficilis, num Chamæleon albus vulgò dictus, ſeu Carlina Officinarum, idem ſit cum Chamæleone albo *Dioſcoridis*; num etiam Chamæleon albus, Ixia, Ixine, & Helxine *Theophraſti*, *Dioſcoridis*, *Galeni*, *Plinii*, & recentiorum, ſint una & eadem planta cum noſtrâ Carlinâ? Et hæc quæſtio eò majoris momenti videtur, quòd duæ aut plures plantæ ſub his nominibus confundantur, quarum una eſt tota mortifera, altera verò alexipharmaca, ſeu antidotus contra peſtem & venena.

De hâc quæſtione Fabius Columna diligenter & accuratè diſſeruit. Cui aſſentientes unam eſſe eandemque plantam, quæ Ἰξίνη *Theophraſti*, Helxine vera *Plinii*, Carlina & Chamæleon albus *Officinarum*, dicitur, exiſtimamus. At verò χαμαιλέων

λευκὸς *Dioſcoridis*, Chamæleon albus, qui & Ixia *Plinii*, Chamæleo albus, Apulus, purpureo flore, gummifer, *Fabii Columnæ*; Carlina acaulos gummifera C. B. P. eandem plantam deſignant, quæ quidem genus à præcedenti diverſum non conſtituit, ſed diverſa eſt tantummodò ejuſdem generis ſpecies.

Denique licèt Chamæleon albus ſæpè *Ixia* dicatur, Dioſcoridis & Plinii teſtimonio, diverſus tamen videtur ab *Ixiâ* radice venenatâ, quam Dioſcorides inter mortiferas ſpeciatim recenſet.

Planta itaque, ex quâ Carlinæ radix *Officinarum* extrahitur, ἰξίνη *Theophraſti*, Helxine vera *Plinii*, Carlina acaulos magno flore albo C. B. P. Carlina acaulos J. B. Chamæleon albus *Matthioli*, nuncupatur.

Radix longè latèque ſerpit, profundè intra terram agitur: antequàm verò è terrâ emergat, in capita aliquot, ut plurimùm, faceſſit, ex quorum ſingulis ſeparatim folia in orbem ſupina oriuntur, palmum unum aut duos longa, unciam unam aut alteram lata, profundis ad coſtam uſque inciſuris diviſa, & veluti criſpa, aculeis minacibus horrida, nonnihil tomentoſa, ſubviridia, exceptâ pediculi infimâ parte atrorubente. In horum medio ſeſſilis hæret echinus, orbiculatus, ſpinoſiſſimis foliis undique obſitus, è cujus umbilico flores emicant albi, radiati, quorum ſcilicet diſcus ex plurimis floſculis albis, embryoni inſidentibus, componitur: corona verò ex petalis planis conſtat, nulli embryoni affixis, calyce ſpinoſo & amplo, perinde ac floſculi, comprehenſis. Embryones deinde abeunt in ſemina pappis inſtructa, foliò imbricato inter ſe diſtincta.

Χαμαιλέον λευκὸς Dioſcoridis, Ἰξία quorumdam

Ejuſdem; Chamæleon albus, qui & Ixia *Plinii*, Chamæleo albus, Apulus, purpureo flore, gummifer, *Fabii Columnæ*; Carlina acaulos gummifera *C. B. P.* à præcedenti parum diſcrepat, nec niſi flore purpuraſcente, foliis majoribus, magis profundè inciſis & ſpinoſioribus vulgari, albicantibus, infernè hirſutis, quandoque virentibus, poſtea rubentibus, radice craſſiori & longiori, lacteſcente, odore fragrantiori cerebrum feriente. Ex hâc radice quocunque modo laceratâ, ſectâ, vel fiſsâ, lac ſtatim effluit in grumos, ob viſcoſitatem, brevi concreſcens, non ſecus ac viſcum, dum recens eſt, digitis adhærens, colore candido; dein collectum, ceræ modo, concreſcit, contrectatumque inficitur & nigreſcit. Non ſolùm radix vulnerata viſcoſam illam reſinam fundit, ſed etiam ſummus echini vertex, & ſpinoſa calycis foliola eam exſudant.

Hæc lachryma Ἀκανθικὴ μαστίχη *Theophraſti*, dicitur, Ἰξὸν *Dioſcoridis* Ixia *Plinii*, & Cera di Cardo ruſticorum Apuliæ, *Fab. Col.* Non injucunda eſt, eâque, veluti Maſtiche, utebantur olim mulieres, teſte Dioſcoride.

Nunc non parva occurrit difficultas ad detegendum, quænam ſint, radices quas Dioſcorides, *l. ſexto, de Venenis, cap. primo*, Chamæleonem & Ixiam nominat, & inter radices noxias recenſet. Hâc de re diversè admodùm ſentiunt authores, quorum alii Ixiam & Chamæleonem unam & eandem plantam eſſe volunt, & quidem venenoſam; alii plantas prorſus diverſas: alii Ixiam Chamæleonis albi ſuccum eſſe contendunt; alii nigri Chamæleonis viſcum, ſeu gummi. Verùm Theophraſti, Dioſcoridis & Plinii teſtimoniis innixi, Chamæleonis albi radicem non ſub Chamæleonis ſimpliciter

dicti, vel Ixiæ nominibus intelligendam eſſe cenſemus cum Columnâ. Nam Chamæleonis albi radix intus ſumpta, hominibus alexipharmacum eſt contra latas tineas, & in vino pota Theriace contra venenata, ut Dioſcorides & Nicander teſtantur, atque non parvâ doſi utebantur introſumptâ; nam acetabuli pondere duas fere uncias æquante, ad latas ventris tineas necandas pellendaſque præſcribitur, tam à Theophraſto, quàm à Dioſcoride, Galeno & Plinio; & ad difficultatem urinæ & ſerpentum ictus, decocta vel in vino pota radix, abſque menſurâ, præſcribitur à Dioſcoride.

At verò liquet Ixiam non eſſe Chamæleonis albi, ſed potiùs nigri radicem, ex ipſo Dioſcoridis textu, *Cap. de Ixiâ*, in quo Ixia *Ulophonon* appellari traditur; ſicut etiam *Ulophonon* nigrum Chamæleonem appellari Plinius narrat. Ixia igitur Dioſcoridis, vel eadem eſt radix cum Chamæleone nigro, ſi Plinio ſit habenda fides; vel eſt radix nunc nobis ignota, ſi Dioſcoridi aſſentiamur.

Albus tamen Chamæleo canes, ſues, & mures occidit, narrante Dioſcoride; ſed non mirum, ſi quibuſdam animalibus noxium ſit, non verò hominibus.

Chamæleonis albi radix, referente Galeno & Dioſcoride, ab antiquis potui dabatur, ad lumbricos latos educendos, cum vino auſtero, ad ʒxv. & hydropicis ad ʒj. Plinius addit in cibo decoqui, adversùs fluxiones, quas Græci rheumatiſmos vocant. Verùm cùm rariſſimè Chamæleon albus *Dioſcorid.* & *Galeni*, ſeu Chamæleon albus Apulus, gummifer, *Fab. Columnæ*, nobis afferatur; non igitur ejus vires confundendæ ſunt cum Ixinæ *Theophraſti*, Helxines veræ *Plinii*, aut Carlinæ vul-

garis virtutibus. Theophraſtus & Plinius de his dotibus altè ſilent. Neoterici Carlinam alexipharmacam eſſe exiſtimant: eam venenis omnibus reſiſtere, peſtis contagia non modò arcere, ſed eam curare, ſi tempeſtivè adhibeatur, aſſerunt. Carlinam dici narrant quaſi Carolinam à Carolo Magno Imperatore; quia ejus exercitus, Angeli monitu, uſu hujus radicis, ut ferunt, liberatus fuit. Simon Pauli vim diaphoreticam ipſi tribuit. In malo hypocondriaco à Camerario prædicatur. Fredericus Hoffmann. ejus decoctum in brodio carnis factum, quibuſdam vomitum movere obſervavit.

℞. Rad. Carlinæ ſiccat. & pulverat. ʒj. Detur in hauſtu vini generoſi, cum Aceti Theriacalis cochleari uno; & æger componatur ad ſudandum. *Contra peſtem.*

Uſurpatur in Aceto Theriacali, in Antidoto Orvietano *D. Charas*, & in Electuario Orvietano *Freder. Hoffmann.*

ARTICULUS VIII.

De Caſſummuniar.

CASSUMMUNIAR & CASMUNAR *Anglorum*, Riſagon *Muſ i R. S. Lond.* Bingalle Indorum, *Actor. Philoſoph. Regiæ Soc. Lond.* N°. 264. Radix eſt tuberoſa ad pollicem & ampliùs craſſa, in taleolas tranſverſas ſecta, ſuperficie circulis, ut in Galangâ, quaſi geniculatis notata, foris cinerea, intus flaveſcens, ſapore ſubacri, amaricante, aromatico, odore fragranti.

Angli hanc radicem ex Indiâ Orientali afferunt, ejuſque vires ſummoperè prædicant. Quænam ſit

planta, quæ hanc radicem ſuppeditat, me adhuc latet. Caſſummuniar verò nomen eſt fictitium, à quodam Medico Anglo ad plantam celandam impoſitum.

Ex odore fragranti & ſapore acri, pungente, aromatico, conjicere licet huic radici ineſſe ſalem volatilem, oleoſum, aromaticum, à quo potiſſimùm ejus energia pendet. Nervos firmat, ſpiritus animales ſuſcitat & reficit, ventriculum corroborat, flatus expellit. In apoplexiâ, epilepſiâ, vertigine, motibus convulſivis, tremore, hyſtericâ paſſione, hypocondriacis affectibus, vertigine & inteſtinorum torminibus curandis, medicamentum præſtantiſſimum exiſtimatur, tum ab Indis, tum ab Anglis. Exhibetur in ſubſtantiâ à ℈ß. ad ʒß. Ex eâ paratur Tinctura cum ſpiritu vini, & Extractum. Tinctura ad guttas xx. vel xxx. in potu Theæ, vel in vino propinatur; Extractum verò à gr. vj. ad xv. ſumitur.

Articulus IX.

De Chinâ radice.

China *Officinar.* Chinna ſeu Cinna *Cæſalpini*, Chinæa radix *Cordi Hiſtor.* China & Schina *Tabern.* vulgò, *Squine.* Radix eſt longè diſcrepans à cortice *China-China* dicto, tum naturâ, tum viribus. Nomen habuit à Chinâ regione, unde in Indiam Orientalem primùm illata eſt, & inde in Europam. Duæ hujus radicis ſpecies in Officinis venales proſtant, Orientalis ſcilicet & Occidentalis.

China Orientalis *Officinarum.* Radix eſt craſſa, arundinacea, geniculata, ponderoſa, lignoſa, tu-

berculis inæqualibus, colore foris ex fuſco rubente, intus ex candido rubeſcente; aliquando nonnihil reſinoſa, ſapore, dum recens eſt, aliquantulùm acri & ſubpingui; ſicca verò, terreſtri leviterque aſtringente, odore nullo prædita.

Optima eſt recens, denſa, ſolida, ponderoſa, quæ neque teredinem, neque cariem ſenſerit, fere inſipida, plena tamen humore quodam pingui & unctuoſo, qui maſticando quidem ſatis evidens fit, in decocto autem evidentior. Rejicitur inoleta, ſucco exuta, fungoſa, levis, & carioſa.

Planta, quæ dicitur China Orientalis ſeu Smilax aſpera Chinenſis, Lampatam dicta *Herman. M. M.* [*Sankira*, vulgò, *Quaquara*: Smilax minus ſpinoſa, fructu rubicundo, radice virtuosâ, *Chinæ* dictâ. *Kæmpfer. Amænit. exotic. Faſcicul. V. pag.* 781. Radice gaudet magnâ, durâ, nodosâ, inæquali, paucis, longiſque fibris capillatâ, extus rufâ vel nigricante, intus albidâ, ſaporis vapidi, Medicis radix *Chinæ* dictâ, ſatis ex virtute notâ ac celebratâ. Scandit unum vel alterum cubitum ſine adminiculo, dumetis verò propinquis nixa altiùs enititur. Sarmentis lignoſis, culmum hordeaceum craſſis, obſcurè circa humum ſpadiceis, ex biunciali intervallo geniculatis, articulis alternè & ad ſeriem reflexis, interdum geminâ ſpinâ adversâ, brevi & reduncâ interceptis. Ex geniculis ſingulis valva emergit duplicata, membranacea, ſemunciam longa, pennam lata anſerinam, dura, ſtriata, duos extendens capreolos, vitigineis ſimiles, quibus contacta quævis firmiter comprehendit. Ex valvis ſingula oriuntur folia, ex alis ſimul florum corymbi, tum novelli interdum ſurculi. Folium perbrevi vel penè nullo inſtructum pediculo,

ex acuto brevi principio in orbiculum triuncialis diametri expanditur, in mucronem curtum repandum deſinens. Tenue eſt, membranaceum, utrâque facie diluto virore nigricans, ante mucronem ingenti valvâ undulans, margine integro, aliquando inæquali, alterutro latere protuberante. Venis donatur quinis ramoſis, ex baſi folii in mucronem, mediâ directè, cæteris arcuatim protendentibus. Pediculo tenuiſſimo unciali, rubente vel luteſcente inſident floſculi, plùs minùs decem, in umbellæ formam congeſti, nudi, in herbido lutei, hexapetali, petalis anguſtis, in gyrum repandis, ad ſeminis Coriandri ambitum radiantibus, pellucidis, ſtaminibus ſenis, apicibus in luteum albicantibus, ſtylo turbini medio inſiſtente, capitulo cæſio. Fructus, invaleſcente pediculo, florem excipiunt, Ceraſis figurâ, magnitudine, rubedine ac nitore ſimiles, rariùs turbinati, aere magis quàm carne turgidi: carne conſtant paucâ, ſiccâ, farinosâ, incarnatâ, ſaporis acerbi, Meſpilorum æmuli; in quâ ſemina involuta latent quaterna, quina vel ſena, Lenticulæ magnitudinis, figuræ lunaris, in orbem inſtar Malvæ ſeminum conglobata, per ſiccitatem ex badio nigricantia, intus candida, duriſſima, ſubſtantiæ corneæ. In Chinæ regno inter ſilices & vepres in incultis locis perennis luxuriat. *Kæmpf. ibid.*]

China priſcis Medicis ignota fuit, aut ſaltem ab iis oſcitanter prætermiſſa. Apud recentiores, ad morbos venereos debellandos, per ſat longum temporis intervallum, magna fuit ejus commendatio; quæ quidem poſtea ab Hydrargyri uſu admodùm imminuta eſt & fere extincta.

Huic prima authoritas circa annum 1535. à mercatoribus

mercatoribus Sinenſibus conciliata fuit. Hi enim affirmabant hâc radice ſanari luem veneream, podagram, alioſque morbos quamplurimos, ſine accuratâ illâ victûs ratione, quæ in Guaiaci exhibitione tunc temporis obſervabatur, non tanto etiam tempore, nec tanto cum faſtidio. Hoc nomine cùm commendaretur ab Hiſpanis Carolo V. Imperatori, ut referunt Avila & Veſalius; eâ uſus eſt Imperator proprio nutu, inconſultis Medicis cubiculariis, & quidem ſine ſucceſſu; cùm neque ſervaret debitum regimen, neque illius uſum continuaret; quo factum eſt, ut paulò poſt ad Guaiacum recurreret. Quibus palàm factis, nihilominùs Medici Principum à Cæſarianis rationem exhibendi hanc radicem expoſtulabant; quin & Principes ipſi ſollicitabant Cæſarem, pateretur rem internoſcere. Tantùm poterat inanis ſpes adipiſcendi ſanitatem abſque methodo medendi: quæ cùm, apud pleroſque, omnes decollaret, temerè decantata hæc licentia ſenſim repreſſa eſt, & ad diætam Guaiacinam coercita; aut potiùs Guaiacum Chinâ temperare tentârunt. In eo enim conſentiunt omnes fere Medicinæ Scriptores, quòd hoc medicamentum ritè exhibitum, ad morbos venereos antidotus ſit optima.

Tenuium eſt partium, natum reſolvere humores, & ſudores movere, in iis præſertim qui vel à naturâ vel uſu prægreſſorum medicaminum jam diſpoſiti ſunt, inquit Veſalius. Garzias ſcribit utile eſſe ad paralyſes, tremores, articulorum dolores, ſciaticam, podagram, tumores ſchirroſos & ædematoſos, ſcrofulas extirpare, ventriculi imbecillitati, inveterato capitis dolori, veſicæ & renum ulceribus ſuccurrere. Addit Acoſta hemicraniæ, herniis humoralibus & flatulentis, colli veſicæ, & penis callis & ulceribus plurimùm conferre. Monardes icterum

ſolvere, omnem hepatis intemperiem emendare, febribus diuturnis, quotidianis & erraticis auxiliari aſſerit. Humorem melancholicum temperat, ait Fallopius. Alpinus narrat Ægyptios uti decocto ad ſanguinis, hepatiſque calores contemperandos, & hocce decocto habiliores fieri. Qui quidem effectus, ſecundùm C. Hoffmanni ſententiam, non à ſolâ radicis virtute pendent, ſed etiam à diæta, & largiori aquæ tepidæ potatione. Medicamentum enim inſpiſſatos humores reſolvit & attenuat; ita ut multâ decocti aquâ epotâ, acres humorum ſales eluantur, & foràs, tum per ſudores, tum per urinas amandentur. Eâ de causâ ſæpiùs decoctum, aut infuſio, quàm ſubſtantia, præſcribitur. Hæc erat autem illius radicis exhibendæ methodus, tum ad luem veneream, tum ad catharroſos affectus, dolores arthriticos, & cachexias.

℞. Radicis Chinæ in taleolas tenues conciſæ ℥j. Aq. ℔ vij. Stent in ollâ obturatâ horis 24. dein lento igne ad medias coquantur. Decoctum refrigeratum coletur. Hujus decocti calidi ℥x. ægro purgato exhibeantur manè, jejuno ventriculo; & iteretur eadem doſis octo horis à prandio. Æger in lecto componatur, & ad duas horas ſudet. Hic modus triginta diebus continuis, nullâ aliâ purgatione intermixtâ, obſervari debet, ægro in conclavi remanente. Poſt id tempus, æger quadraginta diebus cibis boni ſucci utatur; & vini loco, ſit aqua hoc pacto præparata. Sume hujus radicis taleolarum jam decoctarum, & in umbrâ exſiccatarum ℥j. Infunde per horas 24. in ℔ vij. & dein, ut priùs, ad medias coquantur, & ad uſum ſervetur.

Verùm hodie hæ radices China & Sarſaparilla, lignumque Guaiacinum, ad luem veneream debel-

landam parum fida præſidia habentur, & Hydrargiro longè inferiora. China raò nunc ſola uſurpatur; ſed cum Sarſaparillâ, Guaiaco, & cæteris in ſubſtantiâ exhibetur à ʒß. ad ʒjß. In decocto verò à ʒj. ad ℥ß. conjungitur ad ptiſanas, vel decocta ſudorifera præparanda.

℞ Rad. Chinæ taleolatim conciſæ ℥j. Radic. Sarſæparillæ ℥ij. Ligni Sancti ℥ß. Liquiritiæ raſæ & contuſæ ʒvj. Infundantur calidè per 12. horas in aq. comm. ℔ viij. Poſteà coquantur ad conſumptionem tertiæ partis. Sub finem adde Ligni Saſſafras ʒiij. Refrigerata colentur per pannum; & ſervetur uſui ptiſana ſudorifica adversùs catharros, articulorum dolores, & morbos venereos uſitatiſſima. Hauriat æger 4. vel 5. cyathos de die, vel ad ſitim pro potu ſolito.

Vel ℞. Rad. Chinæ ℥ij. Rad. Sarſæparillæ, Ligni Guaiaci ana ℥iiij. Folior. Or. Rhei electi, Glycyrrhyſæ ana ℥j. Polypodii querni, Roſar. rubrar. ana ℥ij. Sem. Coriandri ʒij. Cryſtalli Miner. ℥ß. Infundantur omnia tepidè in aquæ comm. ℔ xx. per 24. horas, & coquantur ad 4. partis diminutionem. Decocto ab igne ſemoto adde Malum Citreum taleolatim ſectum. Ptiſana refrigerata per pannum trajiciatur; cujus libras duas hauriat æger ſingulis diebus, per tres hebdomadas, contra Rheumatiſmum inveteratum, dolores podagricos, cachecticos affectus, & morbos venereos.

CHINA Occidentalis, *Officinarum*; China ſpuria nodoſa, C. B. P. Pſeudo-Chinæ Radix, *Cluſii* J. B. Radix eſt oblonga, craſſa, nodoſa, tuberoſa, quæ ab Orientali non differt, niſi colore foris magis rufo, vel nigreſcente, intus verò magis rubeſcente.

Planta diciturOlcacatzan pahuathanica, *Hernandez.* Jupicanga Braſilienſibus, *Piſonis Hiſt. Br.* 257. Smi-

lax viticulis aſperis, Virginiana, foliis anguſtis, lævibus, nullis articulis prædita, *Pluken. Phytograph.* Smilax aſpera, fructu nigro, radice nodosâ, magnâ, farinaceâ, China dicta, *Sloane Catal. Pl. Jam.* Eadem enim videtur eſſe planta his nominibus deſignata, aut ſaltem idem plantæ genus, cujus ſpecies perparum inter ſe diſcrepant. Cùm illa, quam deſcribit Hernandez, à Jupicanga Piſonis non differat, niſi fructuum colore: Hernandez enim nigreſcentes, Piſo verò croceos, depingit. Narrat quoque idem Piſo ſe tres Jupicangæ ſpecies obſervaſſe, quæ tamen vix à ſe invicem diſtingui poſſunt, niſi ex ſpinis majoribus, vel frequentioribus; quod quidem diſcrimen minimi admodùm eſt momenti. Nec fortaſſe hæ ſpecies ab Orientali Chinâ diverſæ ſunt.

Ex Hiſpaniâ novâ, Peruviano regno, Braſiliâ, aliiſque Americæ regionibus affertur.

China Occidentalis viribus cum Orientali convenit, licèt paulò inferior cenſeatur.

Articulus X.

De Contrayervâ.

Contrayerva & Drakena, *Officinarum*; Contrayerva, Hiſpanorum, ſive Drakena radix Cluſii, *Parkins.* Radix eſt unciam unam aut alteram longa, ſemiunciam craſſa, in nodos & inæqualia capita extuberans, dura, denſa, foris rufa vel nigricans, rugoſa, atque in ſummis capitibus veluti ex ſquammis contexta, fibris tenuibus quampluri-mis hinc inde adnaſcentibus, & quibuſdam craſſiuſculis & majuſculis onuſta, duris ac lentis, ex quibus, dum annoſa eſt, alii dependent nodi: intus pallida, ſapore nonnihil aſtringente, amaricante, cum tenui ac ſuavi quâdam acrimoniâ, ſi diutiùs

in ore detineatur, odore aromatico leviſſimo.

Radicis pars tuberoſa eligatur; fibroſa verò, quæ fere inſipida & inodora, rejiciatur.

Hæc Radix, Contrayerva ab Hiſpanis dicta, quòd venenis reſiſtat, eadem eſſe videtur cum Drakena *Cluſii*, qui hoc nomen illi impoſuerat; quia eam acceperat à Franciſco Drak Anglo, qui eam ex peregrinatione quâ totum orbem circumivit, ſecum attulerat; Drakenæ enim deſcriptio apud Cluſium Contrayervæ Hiſpanorum apprime convenit. Itaque cum Botanicis fere omnibus unam & eandem eſſe cenſemus, licèt Caſp. Bauhinus diverſas radices conſtituat, Contrayervam ad Cyperos longos odoros referens, Drakenam verò ad Cyperos longos inodoros.

[Quandoquidem accuratior hujuſce plantæ notitia clariſſimo Authori nondum innotuerat, ex recentioribus Botanicis, quæ certiora tradiderunt, depromere, hucque proferre viſum eſt.

Contrayervæ nomine apud Botanicos plures gloriantur plantæ. Namque Hernandez *Hiſt. plant. Mexican. lib.* 8. *cap.* 48. *pag.* 301. illam *Granadillæ*, quæ ipſi *Coanenepilli* ſeu *Contrayerva* audit, *Banniſter Commelinæ*, Cl. Sloane *Ariſtolochiæ*, Camellus *Kæmpferiæ* ſpeciem eſſe exiſtimarunt. At Guillelmus Houſton Chirurgus Anglus, dum in Americâ verſaretur, radicem, quæ in Officinis noſtris *Contrayerva* nuncupatur, collegit in montibus prope veterem Veram Crucem, hancque deprehendit ſpeciem eſſe Dorſteniæ, quæ ipſi dicitur; Dorſtenia, Dentariæ radice, Sphondylii folio, placentâ ovali, *Philoſoph. Tranſact. an.* 1731. *n.* 421. *pag.* 196. *fig.* 1. Dorſtenia, Sphondylii folio, Dentariæ radice, *Plum. Nov. gen. pag.* 29. Dorſtenia, ſcapis radicatis, *Linnæi H. Cliff. pag.* 32. Tuzpatlis, *Hernand. Hiſt. pl. Mex. lib.* 5. *cap.* 18. *pag.* 147. Drakena Radix, *Cluſ. Exot. pag.* 83.

Hujuſce plantæ radix, inquit R. P. Plumier, in *Mſſ.* radicum, tum Polygonati vulgaris, tum etiam Dentariæ, maximè æmula eſt & particeps: nam ſquammoſa & geniculata, ſeu in frequentes nodos veluti ſquammoſos extuberans, obliquè in terram defixa, multis fibris ramoſis, latèque ſparſis ſtipata; ac tandem Pyrethri vulgaris modo, fervido ſapore donata. Ex ipſius capite quinque aut ſex ut plurimùm, vel juxta Houſtonum, 6. aut 8. emergunt folia, Sphondylii ſimilia, licèt multò minora, quatuor ſcilicet vel quinque uncias longa, altè nempe inciſa, ſeu in lacinias acuminatas aut cuſpidatas & ſerratas profundè diſſecta, tactu ficulneorum foliorum in modum aſperiuſcula, ac fuſcè undequaque virentia, petiolis innixa 5. vel 6. uncias longis. Ex eodem Radicis capite tres aut quatuor erumpunt pedunculi petiolis aliquatenùs longiores, flores ſuſtinentes peculiari formâ conſtructos. Namque, juxta Linnæum qui florem ex ſicco exemplari deſcripſit, *Gen.* 840. ſinguli pedunculi abeunt in involucrum commune, planum, angulatum, maximum, ſubtus paululùm tumeſcens, glabrum & viride, supernè verò fere complanatum, tectum receptaculo communi adnato, & floſculis minimis numeroſiſſimis diſcum inhabitantibus, & per totum oræ circuitum ſquammulis nigricantibus marginatum. *Perianthium proprium* quadrangulare eſt, concavum, receptaculo immerſum, & cum eo coalitum, abſque corollâ, quatuor ſtaminibus inſtructum filiformibus, breviſſimis, antheris ſubrotundis donatis. Germen adeſt ſubrotundum, cum ſtylo ſimplici & ſtigmate obtuſo. Receptaculum commune carnoſum evadit, in quo plurima nidulantur ſemina ſubrotundo-acuminata, tenerrima & candidiſſima, abſque pericarpio.

Hanc plantam reperit Plumerius, menſe Junio, in

Inſulâ San-Vincentianâ. Creſcit quoque in Peruvianis & Mexicanis regionibus, unde Hiſpani eam nobis afferunt.

Alteram ſpeciem recenſet Houſtonus, *loco citat. fig.* 2. quæ ab ipſo vocatur Dorſtenia, Dentariæ radice, folio minùs laciniato, placentâ quadrangulari & undulatâ. Primo quidem intuitu, diſtinctiſſima ſpecies videretur; at conſideratâ facie, modo creſcendi, viribus & omnibus diſtingui non debere judicat Linnæus. Atque, ut dicam quod res eſt, folium magis minùſve laciniatum notam ſpecificam non conſtituit. Quòd autem in priori placenta ſit ovalis, in poſteriori verò quadrangularis & undulata; illud unicè pendere videtur ex eo quòd receptaculum commune, prout magis minùſve maturum eſt, magis vel minùs explicetur.]

Contrayerva ſudorifera & alexipharmaca exiſtimatur. Cluſius folia Contrayervæ præſens eſſe venenum dicit, ipſam verò radicem non modò illius veneni, ſed & aliorum etiam eſſe antidotum; quod quidem de venenis coagulantibus intelligendum eſt. Ventriculum roborat, ciborum concoctionem juvat, flatus diſcutit, motum ſanguinis inteſtinum, ſeu fermentatitium auget. Febribus malignis, ipſique peſti mederi aſſerunt, eamque Lapidi Bezoar & Theriacæ, aliiſque antidotis anteponunt: ſed nimis fortaſſe ejus vires extollunt.

Ex odore & ſapore hæc Radix mediocri Salis volatilis, oleoſi, aromatici, portione, terreis partibus nonnihil implicitâ componi mihi videtur. Unde Hermannum eam in malignis febribus, cùm præſertim alvus laxior eſt, non immeritò commendare cenſeo. In ſubſtantiâ ad ʒj. in decocto ad ʒij. præſcribitur.

℞. Rad. Contrayerv. pulver. ʒß. Margaritar. pp. & CC. Philoſop. pp. ana ℈j. Cum Aquâ Me-

liſſæ, aut Cardui Bened. ſumat æger in alvi profluvio, incipientibus variolis.

Vel ℞. Rad. Contrayervæ contuſæ ʒj. Santal. rubri ʒij. Infunde in vini albi ℥vj. Colaturam capiat.

Vel ℞. Raſuræ CC. ℥j. Coque in aquæ com. q. s. ad ℔jß. Sub finem adde Rad. Contrayerv. contuſæ ℥ß. Cocciniglię ʒß. Fiat colatura. Adde Aquæ Cinnamom. ℥jß. Syr. Caryophyllor. Hortenſ. ℥ij. Hauriat æger identidem, in variolis & morbillis.

Contrayerva uſurpatur in Lapide Contrayervæ, *Pharmacop. Lond.* & pulver. Comitiſſæ Kenth, ſive de Chelis Cancror. *Charas.*

Articulus XI.

De Coſtis.

Costus vel Coſtum, Latinorum; κόστος Græcorum; Koſt vel Chaſt, Arabum: nomina ſunt quæ variis tribuuntur radicibus, quas diſtinguere admodùm difficile eſt.

Dioſcorides tres Coſti ſpecies recenſet; Arabicum unum, Indicum alterum, & Syriacum tertium. Coſtum Arabicum dicit candidum, levem, eximiâ odoris ſuavitate, guſtu calidum, & mordentem: Indicum levem, plenum, & nigrum: Syriacum verò gravem, buxeo colore, & caput odore ferientem.

Galenus, *libro de Antidotis*, Coſtum Arabicum album commendat; & *lib. de S. Med. Facult.* quandam amaritudinem, ſed leviſſimam, in Coſto agnoſcit, & tantam acredinem ut exulceret.

Plinius Coſtum dicit eſſe radicem fruticis cujuſdam, guſtu ferventem, & odore eximio: cujus duo genera conſtituit; nigrum nempe, & quod melius eſt, candicans.

Antiqui Arabes, ut Serapio & Avicenna, diſtinctionis, quâ Coſtus in dulcem & amarum hodie dividitur, non meminerunt: ſed omnia quæ de Coſto tradiderunt, à Dioſcoride ſumpſerunt; quaſi idem eſſet Coſtus, quo tunc utebantur, cum veteri Græcorum Coſto. Serapio præcipuè nihil habet, quod non ex Græco authore tranſcripſerit. Avicenna quædam interpolat: ſic de Coſto Arabico dicit album eſſe, ſed ad rubedinem, ſive citrinum colorem vergere; de Indico leviorem eſſe Arabico, amarum, odore gravi & Caryophyllato, & ad nigredinem tendentem: Syriacum verò Romanum appellat, eumque dicit colore buxeo eſſe, & odore vehemente.

Græci, Latinique authores, qui ante quingentos annos & infrà de re Medicâ aliquid compoſuere, duo genera Coſti paſſim commemorant, dulce & amarum. Κοςὸς γλυκὺς & κοςὸς πικρὸς ab Actuario & aliis Græcis recentioribus diſtinguuntur. Macer poeta, *Tractatu de ſpeciebus exoticis*, ſic canit:

Coſti ſunt geminæ ſpecies; gravis una rubenſque,
Eſt & amara nimis: hæc Indica dicitur eſſe.
Altera verò levis, nec amara, colore ſed albo.

Unde liquet Coſtum id genus, quod ſic vocatur hodie in officinis, quodque unicum quaſi legitimum uſitatum eſt ab aliquot ſæculis retrò, non eodem genere contineri cum veterum Coſto.

Dioſcorides enim nullam amaritiem in Coſto deſignat; Galenus quandam, ſed leviſſimam: ambo acrimoniam calidam, & mordentem, aut exurentem obſervant. Avicenna Arabicum reverâ album dicit ex Dioſcoride; ſed ex ſe addit, ad rubedinem vergere, qui color erat Coſti quo tunc utebantur. Indicum quoque nigrum dicit ex Dioſcoride, ſed amarum inſuper addit. Macer verò Indicam Coſti ſpeciem rubentem, non nigram, ut Avicenna, &

amaram nimis. Præterea antiquorum Coſtus odoratiſſimus fuit, ita ut etiam caput læderet. Eo utebantur ad aromata & thymiamata, eumque in arâ incendebant, haud ſecus ac Thura. Sic Propertius:

Coſtum molle date, & blandi mihi Thuris honores.

Et Plinius: Odorum causâ unguentorumque & deliciarum, ſi placet, etiam ſuperſtitionis gratiâ, emantur; quoniam Thure ſupplicamus & Coſto. Hunc verò odorem eximium, fragrantem, & vehementem, à Dioſcoride, Galeno & Plinio recenſitum, in Coſto noſtrarum Officinarum non agnoſcimus; unde eum planè diverſum à veterum Græcorum Coſto cenſemus.

Neque etiam Seplaſiarii inter ſe de Coſto vero conveniunt; quandoquidem quibuſdam in Officinis tres Coſti ſpecies reperiuntur, ſub nominibus Arabici, amari, & dulcis, quas Petrus Pomet in medicamentorum ſimplicium hiſtoriâ recenſet, & ſic deſcribit.

Coſtus Arabicus, inquit, eſt radix oblonga, gravis, foris cinerea aut albicans, intus ſubrubra, fractu contumax, odore fragrante, ſapore aromatico, amaricante. Coſtus amarus radix eſt craſſa, denſa, dura, lignoſa, levis, ſplendens, quæ ligneum fruſtum potiùs, quàm radicis fragmentum, ſpecie exhibet. Coſtus verò dulcis radix eſt parva, flava, curcumæ radici, tum colore, tum figurâ & craſſitie haud abſimilis.

Verùm hæ deſcriptiones, vel non accuratæ ſunt, vel Coſto in officinis Pharmaceuticis hodie uſitato non conveniunt. Alia enim & fere ſola radix frequens in officinis reperitur, fragranti Iridis vel Violarum odore inſignis, quæ pro Coſto Arabico, ſeu Coſto vero, fere ab omnibus recipitur, aut ſubſtituitur.

Radix eſt in fruſta oblonga, pollice craſſa, levia, poroſa, dura tamen, ſed friabilia, nonnihil reſinoſa, albicantia, & nonnunquam ex cinereo flaveſcentia; ſapore acri, aromatico & amaricante; odore fragrante, ad Iridem Florentinam vel Violam accedente.

Franciſcus Dale in Pharmacologiâ, poſt Commelinum, arbitratur hunc Coſtum eſſe radicem plantæ quæ Tſiana Kua, *Horti Malabar.* & Ponvo Bramannum dicitur. Coſtus Iridem redolens ſeu Indicus, *C. B.* Coſtus *Linn. H. Cliff. pag.* 2. Paco Caatinga Braſilienſibus, *Marcgr. Braſ. p.* 48. *Piſ. Braſ. p.* 98. Anonyma, *Mer. Surin.* 36. *T.* 36.

Hujus plantæ radix recens & viridis, alba, tuberoſa, repens, fungoſa, aqueo ſucco turgida, tenella eſt, & fibrata: vetuſtior & fracta, multis fibrillis conſperſa videtur, telarum Aranearum inſtar, ſapore aqueo dulci, ut Cucumeris, cum levi odore Zingiberis. Surculi diverſis in locis è radicibus progerminant ad altitudinem trium, quatuorve pedum; digitumque craſſi evadunt, rotundi, ſanguineo-rubri, glabri, nitentes, arundinacei, geniculati, ſimplices, intus virides & aquei. Folia oblonga, anguſta, duas ſpithamas longa, extremo acuminata, in medio lata, circa geniculum propè annexa, ſurculo, nervo ſeu coſtâ ſubtùs per longitudinem decurrente ac prominente, & in ſupinâ parte ſulcata, cum nervulis lateralibus tranſverſis; multoties introrſum convoluta, mollia, ſucculenta, nitentia & viridia.

[Caulis terminatur capitulo imbricato, ſquammis ovatis, obtuſis, concavis, unifloris, ſingulis, perſiſtentibus, in Malabarâ corallo-rubris, apud nos viridibus nec coloratis. (*a*) E gemmis ſingulis ſin-

(*a*) Hæc florum deſcriptio ex clariſſimi viri D. Caroli Linnæi,

guli prodeunt flores, perianthio monophyllo, minimo, tridentato, colorato, germini inſidente nec deciduo gaudentes. Corolla (*a*) tribus conſtat petalis baſi connexis, lanceolatis, concavis, erectis, æqualibus, calyce multoties longioribus & nectario monophyllo, petalis majori, oblongo, tubuloſo-inflato, ore ringente, ultra medietatem in duo labia bifido; labio inferiore latiore, multò corollâ longiore, limbo patente, margine trifido; laciniis lateralibus rotundatis, versùs intermediam laciniam angulum acutum exſerentibus, intermediâ verò laciniâ trifidâ; labio ſuperiore lanceolato, breviore, longitudine tubi ventricoſi, filamenti vices gerente, cui antheræ duæ, parallelæ (ſeu unica bipartita) à latere interiore adnatæ. Germen ſubrotundum, ſub receptaculo floris poſitum eſt, cui inſidet ſtylus filiformis, longitudine labii ſuperioris nectarii, cum ſtigmate capitato, compreſſo, emarginato; Germen matureſcendo fit capſula ſubrotunda, coronata, trilocularis, trivalvis, ſeminibus plurimis fœta, triangularibus ſecundùm ſe invicem poſitis, primò cæruleis, dein fuſcis, intus albis, odore Zingiberis, ſapore admodùm exiguo. Creſcit in nemoribus Malabariæ, Braſiliæ, & Surinamæ.]

Hæc Coſti radix inter medicamenta expectorantia, cephalica, & uterina, annumeratur. Humores attenuat & dividit. Diureſim & diaphoreſim promovet. Doſis eſt ʒß. in ſubſtantiâ, & in infuſione à ʒij. ad ℥ß.

Uſurpatur pro Coſto veterum in Theriacâ *Andromachi ſenioris*, in Mithridatio Damocratis, Anti-

tum generibus plantarum, tum Horto Cliffortiano deſumpta eſt. *Gen. plant.* 825. *H. Cliff. p.* 2.

(*a*) *Corollæ* nomine intelligitur petalum floris.

doto Orvietano *Charas*, Philonio magno, Electuario Caryocoſtino, & Trochiſcis *Hedicroï*.

Alias quoque radices Pharmacopæi pro vero Coſto ſubſtituere ſolent; alii Panacem Coſtinum C. B. ſeu Pſeudo-coſtum Matthioli; alii Angelicam; alii Zedoariam; alii corticem qui Canella alba & à quibuſdam Coſtus Corticoſus dicitur, de quo ſuo loco.

ARTICULUS XII.

De Curcumâ, ſeu Terrâ Meritâ.

CURCUMA radix eſt, cujus duæ ſunt ſpecies: longa una, rotunda altera.

CURCUMA longa, ſeu TERRA MERITA, *Officinar.* Cyperus Indicus, Zingiberis facie, *Dioſcoridis*; Cypira, *Plinii*; Crocus Indicus, Arabibus Curcum, officinis noſtris Radix Curcumæ dictus, *Bontii*, Gallicè *Souchet des Indes*, ou *Saffran des Indes*. Radix eſt oblonga, parva, tuberoſa, nodoſa, colore flavo ſeu croceo, & liquores, in quibus infunditur, flavo colore tingens, ſapore ſubacri, ſubamaricante, odore non ingrato ad Zingiber accedente, ſed debiliore.

Planta, quæ Curcuma radice longâ, *H. Lugd. Batav.* Curcuma foliis longioribus & acutioribus, *Breyn.* 2. *P.* Cannacorus radice croceâ, *Inſt. R. H.* (*a*) Manjella-Kua, *H. Malabar.* nuncupatur. Conſtat radice tuberosâ, tereti, in tranſverſum actâ Zingiberis facie, digiti craſſitie, geniculatâ, cum aliquot fibris craſſiuſculis ex geniculis hinc inde naſcentibus, foris pallidâ, & modicè ſcabrâ, intus croceâ, ac tem-

(*a*) Haud ſanè meritò Curcumam inter Cannacori ſpecies recenſuit clariſſ. Tournefortius, Bontii, ut conjicere licet, figurâ deceptus, qui loco Curcumæ Cannam Indicam delineavit; quod pace tanti viri dixerim.

poris decurſu, in Puniceum inclinante, ponderoſâ, ſolidâ, quaſi ex condenſato croceo ſucco preſſiùs compactâ, guſtûs acris, amaricantis, pinguis; odoris fragrantis: hujus ſingula genicula protrudunt folia lætè viridia, plana, ſpithamam longa, unam duaſve palmas lata, in modicum acumen deſinentia, foliis Cannæ Indicæ ſimilia. E novellis & robuſtioribus radicis tuberibus erigitur ſcapus dodrantalis, teres, ſucculentus, ſcriptorii calami craſſitudine, ex viridi palleſcens, inferiori parte nudus, è medio verò ad cacumen uſque in craſſam, rotundam ſpicam faſtigiatus, quam formant foliola ab exortu pallidè viridia, poſtmodùm ex flavo rubentia, vel ex pallido flava, duos ungues lata, ſenſim in recurvum mucronem abeuntia, ſquammatim diſpoſita, intra quorum commiſſuras deliteſcit tenax & viſcoſus humor. Inſuper ex ſingulis ſquammis ſucceſſivè prodeunt flores oblongi, Cannæ Indicæ floribus ſimiles, aſt triplò minores, ut plurimùm pallidè flaveſcentes, aut purpuraſcentes; quos vir ſanè rei Herbariæ peritiſſimus D. Hermannus quatuor petalis componi aſſerit, uno ſuperiore obliquè ſurſum vergente, binis inferioribus rectâ protenſis, intermedio verò quadantenus intorto & fimbriato; at verò D. Tournefort hos flores monopetalos & multifariam ſciſſos, quales ſunt Cannacori latifolii vulgaris, *Inſt.* flores. His ſuccedunt vaſcula parva, membranacea, tricapſularia, quæ continent ſemina rotunda, fuſca, ſeminibus Cannæ Indicæ minora. (*a*).

(*a*) Cl. Linnæus accuratiorem hanc floris Curcumæ deſcriptionem ex ſicco exemplari dedit *in Gen. plant.* 829. his verbis. Cal. *Spathæ* plures, partiales, ſimplices, caducæ. Cor. *Petali* tubus anguſtus. *Limbus* tripartitus; *laciniis* lanceolatis, patentibus, ſinu altero magis dehiſcentibus. *Nectarium* monophyllum, ovato-acuminatum; laciniis petali majus, ejuſdem ſinui patentiori inſertum. Stam. *Filamenta* quinque, quorum quatuor erecta, linearia, ſteri-

Curcumæ radix matureſcit, foditurque poſtquàm flores exaruerunt. Indis adeò familiaris eſt Curcuma, ut vix hortum in Oriente reperire liceat, in quo non colatur, & quidem lucri causâ: nulla enim familia eſt, quin hâc radice tanquàm pergrato condimento inter edulia utatur. Ex eâ cum floribus odoratis unguenta parant, quibus totum corpus inungunt, & ad tincturas adhibent.

Curcuma Sale oleoſo volatili cum Sale ſalſo amaro conjuncto, & utroque viſcidis & terreſtribus partibus implicito, conſtare videtur. Præſtantiſſimum habetur medicamentum ad pulmonum, jecoris, lienis, meſenterii, & uteri obſtructiones reſolvendas. Fœminis menſtrua provocat, & difficultatem pariendi juvat. Sed imprimis ſingulare & ſpecificum eſt remedium in ictero. In ſubſtantiâ à ℈j. ad ʒj. in infuſione vel decocto ad ʒij. preſcribitur.

℞. Curcumæ pulver. ʒß. Croci gr. v. Sal. vol. C. C. fixati gr. x. Syr. de quinque radicib. aper. vel de Arthemiſiâ q. ſ. Fiat bolus, in ictero & in uteri obſtructionibus & menſium ſuppreſſione.

℞. Terræ Meritæ ℥ß. Trochiſcor. Viperar. ʒiij. Rhei pulver. Croci ana ʒß. Conſervæ Chelidonii major. ℥j. Syr. Fumar. q. ſ. Fiat Opiata, cujus doſis ad ʒij. bis in die in ictero.

Vel ℞. Rad. Curcumæ ℥ß. Croci gr. xv. Rhabarbari ʒij. Infunde frigidè in vini generoſi ℥xij. per horas xij. Fiat colatura in duos hauſtus dividenda.

Præter uſum Medicum, ab infectoribus Curcuma ad tincturas frequenter uſurpatur.

lia, unicum quintum intra nectarium, lineare, petaliforme, apice bifido. *Anthera* adnata. PIST. *Germen* ſubrotundum, infrà receptaculum floris; *Stylus* longitudine ſtaminum; ſtigma ſimplex, uncinatum. PER. Capſula ſubrotunda, trilocularis, trivalvis. SEM. plurima.

Altera Curcumæ ſpecies, quæ rotunda dicitur, & à Luſitanis *Raiz de Safrao*, in Officinis non eſt uſitata. Radix eſt tuberoſa, ſubrotunda, pollicem & ampliùs craſſa, denſa, carnoſa, externè capillata, flava, quæ tranſverſim diſſecta, variis, croceis, rubris, flavis circulis notatur; odoris & ſaporis Crocum & Zingiberem æmulantis, debilioris tamen quàm in Curcumâ longâ. Iiſdem virtutibus donatur, quibus Curcuma longa, ſed debilioribus.

Planta dicitur Curcuma, radice rotundâ, *Parad. Bat. Prodr.* Manja-Kua, *H. Malabar.* Folia, flores & fructus profert præcedentis haud diſſimilia.

Articulus XIII.

De Cypero longo, & rotundo.

Cyperi ſpecies duæ familiares ſunt in Officinis; longa una, rotunda altera.

Cyperus longus *Officinarum*, vulgò, *Souchet long*, radix eſt longa, tenuis, nodoſa, geniculata, contorta, fractu contumax, foris ſubnigra, intus albicans; ſaporis ſuavis, ſubacris, aromatici; odoris fragrantis ad Nardum accedentis. In Gallo-Provinciâ & Galliâ Narbonenſi naſcitur, & inde ad nos affertur. Eligitur bene habita, non carioſa, odorata.

Radix eſt plantæ quæ Cyperus odoratus, radice longâ, ſeu Cyperus Officinar. *C. B. P.* Cyperus longus odoratior, habitior, *Lobel. Icon.* Cyperus paniculâ ſparsâ, ſpeciosâ, *J. B.* Ex radicibus oblongis, geniculatis, multis internodiis ſibi implicitis, fibris multis capillatis, è puniceo nigricantibus, ſucculentis, cum radiculis quibuſdam in olivares portiones extuberantibus, atque ita continuatis, ut in Filipendulâ, folia profert arundinacea, Porraceis ſimilia,

ſimilia, longiora tamen & exiliora; caulem cubitalem erectum, enodem, glabrum, ſtriatum, triquetrum, medullâ albâ refertum, in cujus cacumine folia minora quadantenus ſtellatim diſpoſita, comæ, quam etiam ſuperant, ſubjecta. Panicula ſeu juba lata laxaque ex cacumine dependet, quæ floribus apetalis ſeu ſtamineis conſtat in capitulum ſquammoſum collectis: in ſquammarum alis oriuntur piſtilla, quæ deinde abeunt in ſemina triangularia, dura, cortice nigro veſtita. Creſcit copiosè in Gallo-Provinciâ, & in pratis udis Gentiliacis, vulgò (*Petit Gentilly*), & pluribus aliis in locis in agro Pariſienſi.

CYPERUS rotundus Orientalis, *Officinarum*, vulgò *Souchet rond du Levant*, radix eſt ſubrotunda aut turbinata, Olivæ magnitudinis & figuræ, ſcabra, ſtriata, foris ſubrufa, aliquando rubens, aliquando etiam nigra, intus albida; plures ex uno capite quaſi filis dependentes, ſaporis & odoris ejuſdem cum Cypero longo.

Planta dicitur Cyperus rotundus Orientalis major, *C. B. P.* Cyperus Hodueg Ægyptiis, *P. Alpini de Plantis Ægypti*: Cyperus rotundus Orientalis major vel Babylonicus *Rauvolfii*. Radices ſubrotundas profert, ſtriatas, multas, Olivæ circiter craſſitie, mediâ quâdam fibrâ tanquam filo connexas. Habet autem folia, flores & ſemina præcedentis ſimilia. In Ægypto ſecus Nilum & in paludibus uberrimè provenit.

Alia eſt Americani Cyperi ſpecies, quæ Cyperus Americanus, *P. Du Tertre*; Apoyomatli ſeu Phatziſiranda, Cyperus Americanus, *Hernandez*; Radix Sanctæ Helenæ, Galangæ ſpecies, *J. B.* Scirpus Americanus caule geniculato, cavo, *Lignonis I. R. H.* quæ iiſdem viribus cum Cyperis donari dicitur.

Cyperum Dioſcorides in longum & rotundum

non diſtinguit, neque Plinius, qui tamen obſervat Cyperi radicem, cùm oblonga eſt, Cyperida vocari.

Cyperi radices ſale volatili, oleoſo, aromatiço, viſcidis partibus & terreſtribus involuto videntur conſtare.

Attenuant, incidunt, obſtructiones aperiunt, urinas, menſeſque ducunt, ventriculum à relaxatis fibris debilitatum mirè confortant, hydropi incipienti reſiſtunt. In affectibus pectoris tuſſiculoſis à C. Hoffmanno commendantur. Oris & veſicæ ulcera exſiccant & conſolidant. Joannes Meibomius, referente S. Pauli, ſpecificum ad veſicæ ulcera, Schænantum herbam & Cyperi radices adhibebat: ab Hippocrate in uteri ulceribus præſcribuntur. Cyperi radix pulverata cum ſpicâ Lavandulæ ad ʒj. optimè fœtum expellit, ut & ſecundinas, referente J. Raio Botanico clariſſimo. Dantur in ſubſtantiâ ad ʒj, & in infuſo à ʒij. ad ℥j.

Quidam has radices novas ac recentes deſiderant, ne nimis calefaciant. Reverâ recentes minùs odoratæ ſunt, quàm ſiccæ; ſed etiam minùs actuoſæ, ut pote majore phlegmatis inutilis copiâ onuſtæ. Rhazes monet internum earum uſum nimiùm adurere ſanguinem, ita ut lepram excitare valeat.

Semen Cyperi longi cum Orizâ, cui ſæpe permiſtum in Italiâ occurrit, comeſtum inebriat, ut Lolium, teſte Fallopio.

℞. Rad. Cyperi longi, Galangæ, ſummitatum Abſinthii ana ʒj. Sacchar. albi ʒij. Olei Cinnamomi gutt. v. Fiat pulvis, cujus ʒj. manè, jejuno ventriculo, vel ante paſtum cum vino ſumenda.

Uſurpantur in Trochiſcis Cypheos, de Capparibus, in Pulvere cephalico odorato, *Charas*, & Emplaſtro de Meliloto, *Ejuſdem.*

Radices aceto maceratæ, exſiccatæ & pulveratæ, pro odoramentis apud Aromatarios reconduntur.

ARTICULUS XIV.

De Dictamno albo, ſeu Fraxinellæ radice.

DUæ ſunt plantæ, quæ ſub Dictamni titulo in officinis innotuerunt; ex quarum alterâ herbam, ex alterâ radices tantùm expetunt. Altera autem harum ex Cretâ ad confectionem Theriaces, altera ex Galliâ Narbonenſi petitur. Non ergo artis Medicæ tyrones in eo verſabuntur errore, ut putent unius ejuſdemque plantæ & folia, & radices eſſe, quæ in officinis nomine Dictamni venumeunt, aut exponuntur; cùm veri Dictamni Cretici radices iis uſui non ſint. Contrà Dictamni albi, ſeu Fraxinellæ radices, magno illis ſunt in pretio. De Dictamno Cretico ſuo loco agemus, ubi de ſtirpibus & foliis. Fraxinella, de quâ nunc agitur, ſolùm cis paucos annos in officinis cœpit inclareſcere: nulla enim ejus memoria, nec in Græcorum, nec in Arabum veterum monumentis deprehenditur.

Itaque DICTAMNUS albus, & Diptamnum album *Officinarum*, radix eſt, vel potiùs radicis cortex craſſiuſculus, candidus, à fibris & nervo mundatus, cannulæ in modum convolutus, ſapore ſubamaro cum obſcurâ acredine, odore, dum recens eſt, fragranti, gravi.

Planta quæ FRAXINELLA Cluſii, *Inſtit. R. H.* Dictamnus albus vulgò, ſeu Fraxinella, *C. B. P.* ex radicibus multifidis, fibroſis, digiti craſſitie, caules emittit rubentes, ſeſquicubitales, ramoſos, hirſutos; folia alata tribus, quatuor, vel quinque pinnarum conjugationibus ad coſtam annexa, cum impari in extremo coſtam terminante, ſupernè atrovirentia, infernè dilutiora, & ſplendentia, firma, crenata, foliorum Fraxini formâ, ſed minora, unde

nomen accepit. In ſummis ſcapis flores polypetali, anomali, odore gravi non injucundo, licèt ad hircinum aliquantulùm accedente, longâ ſerie diſponuntur, eleganti ſpectaculo: qui ſcilicet flores è quinque petalis conſtant purpuraſcentibus, & lineis obſcurioribus ſtriatis, vel candidis, quorum ex calyce ſurgit ſtaminum decem incurvorum congeries, unà cum piſtillo, quod deinde abit in fructum in quo velut in capitellum colliguntur vaginæ quinque capſulam duram, aduncam, complectentes, ſeminibus fœtam ſubrotundis aut turbinatis, lucidis, nigris, lineam ſuperantibus. Hæc autem capſula, cùm matureſcit, bifariàm diſſilit, cornuum arietis in modum ſe inflectens; & ſemina cum impetu ejaculatur. Summi caules & florum calyces innumeris ſcatent veſiculis, quæ, ope microſcopii, facilè obſervari poſſunt, oleo eſſentiali turgidis: quæ quidem ſulphureos halitus æſtivis diebus tantâ copiâ exhalant, ut candelâ plantæ pedi admotâ, ingens flamma de repentè accendatur, & totam plantam lambat.

Spontè naſcitur in ſylvis Galliæ Narbonenſis, & noſtris in hortis nunc colitur.

Ex ℔v. radicum Fraxinellæ recèns è terrâ extractarum, ineunte vere, analyſi Chymicâ, prodierunt phlegmatis plantæ odorem & ſaporem accuratè referentis, ac proinde oleo eſſentiali ſubtiliſſimo fœti ℔j, cum ℥iv; phlegmatis acidi, adhuc odorati ℔ij, circiter; phlegmatis urinoſi ℥viij, cum ſalis concreti granis circiter xx: olei fœtidi ℥iij, cum ʒiij: ſalis alcali fixi ʒv. remanentibus terræ damnatæ ℥ijß.

Ex hâc analyſi & radicum odore & ſapore liquet, earum vim pendere ab oleo eſſentiali ſubtili quod cum phlegmate primò prodit, ab oleo craſſiori & fœtido uberiori, & ſalis eſſentialis ad Ammoniacum

accedentis portione non mediocri. Non mirum igitur ſi cardiaca ſit, uterina & alexipharmaca. Sudores pellit, urinas & menſes provocat, ſecundinas & fœtum mortuum expellit, vermes necat, putredini reſiſtit, & contra peſtilentiæ contagia utiliſſima eſt, quoquo modo ſumpta. Adversùs venena & venenatorum ictus commendatur, necnon etiam ad epilepſiam, eam præſertim quæ à vermibus oritur. Doſis à ʒß. ad ʒij. in ſubſtantiâ, & in infuſione ad ℥j.

℞. Dictamni albi pulver. ʒj. Syr. de Abſinthio q. ſ. Fiat bolus ad vermes necandos.

℞. Radicum Fraxinellæ pulver. ʒij. Sumat ægrotans ex vino meraco ad ſecundinas expellendas; & foveatur uteri regio decocto ejuſdem radicis & folior. Pulegii.

Uſurpatur hæc radix in Pulvere Diamargarito frigido, Pulvere Pannonico, Pulvere Antiepileptico, Opiatâ *Salomonis*, Antidoto Orvietano, Trochiſcis Scilliticis, & Oleo Scorpionum compoſito, *Charas.*

ARTICULUS XV.

De Doronico.

DORONICUM Latinorum, & δουρουνίζι Græcorum recentiorum, vocabula ſunt ex Arabico *Duronegi* derivata. Quid verò Arabes per hanc vocem intellexerint, prorſus ignoramus. Doronici enim deſcriptio ex Avicennâ, noſtro Doronico nullo modo convenit. *Duronegi*, inquit, fruſtum eſt lignoſum, radicale, pollice circiter craſſum, internè citrinum vel candidum, externè cinericium, duriuſculum ſimul & grave; cui, ex eodem, ineſt vis eximia cor confortandi & lætificandi, & venenis reſiſtendi: viribus convenit cum Zerumbeth, quod ei ſubſtituendum dicit. Inter Arabes igitur inquirendum quid ſit

verum & genuinum eorum Doronicum, vel *Duronegi*.

Neque etiam de Doronico *Offic*. inter ſe conſentiunt Botanici. Ab aliis uſurpatur Doronicum radice Scorpii, C. B. P. Doronicum Romanum Officinar. *Dale Pharmacol.* Ab aliis Doronicum Plantaginis folio, alterum, C. B. P. Doronicum Germanicum & Arnica Officin. *Dale Pharmacol.* A nonnullis Doronicum radice dulci, C. B. P.

Quod verò hodie in officinis uſurpatur ſub Doronici nomine, radix eſt tuberoſa, ex variis tuberculis ſeu geniculis veluti articulata, internodiiſque diſtincta, cujus tubercula Avellanæ minoris craſſitiem vix æquant: fibrata ſunt, externè flaveſcentia, intus albicantia, ſapore ſubdulci, viſcido, cum quâdam ſtypticitate. Ex Alpibus nobis affertur.

Planta dicitur Doronicum radice Scorpii, C. B. P. Doronicum latifolium, *Cluſii*. Aconitum Pardalianches minus, *Matthioli*. Doronicum Romanum Officinar. *Dale Pharmacol.* Radices profert exiguas, geniculis veluti articulatas, Scorpionum figuram quodammodo referentes, obliquè ſerpentes, cum quibuſdam ex inferiori geniculorum parte naſcentibus fibris. Ex his radicibus folia naſcuntur plura, ſubrotunda, lata, dilutè virentia, mollia, tenuique lanugine pubeſcentia: cauliſque aſſurgit dodrante altior, lanuginoſus, rotundus, ſtriatus, qui in paucalos diviſus ramulos, ipſis faſtigiis flores promit radiatos, quorum ſcilicet diſcus ex plurimis floſculis luteis; corona verò ex ſemifloſculis ejuſdem coloris componitur, embryonibus inſidentibus, & calyce pelviformi & multifido comprehenſis. Embryones deinde abeunt in ſemina exigua, nigricantia, pappis inſtructa, thalamoque affixa.

De hujus plantæ radice gravis eſt inter Botanicos

quæſtio, utrùm ſit venenum, an alexipharmacum? Alii huic ſententiæ aſſentiuntur, illi alii. Alexipharmacum eſſe affirmant Pena, Lobelius, Camerarius, Renodæus, Fred. Hofmann. Collegia Bononienſe, Amſtælodamenſe, Londinenſe, Lugdunenſe, Antuerpienſe, Cordus in Diſpenſatorio Norimbergenſi, Schroderus in Pharmacop. Med. Charas in Pharmacop. Regiâ. Contrà noxium declarant Maranta, Aldrovandus, Cortuſus, J. Bauhinus, Matthiolus, C. Hoffmann. Collegium Florentinum, & Ultrajectinum.

Rationum momenta ad hanc radicem rejiciendam petunt ab experimentis, tum in canibus, tum in homine tentatis. Cortuſus enim Matthiolum monuit, facto à ſe pluries periculo, extingui facilè canes qui haſce radices devoraránt; quod Matthiolus, experimento quoque in cane facto, & poſt ſeptem horas mortuo, verum eſſe comprobavit.

Opponunt nonnulli non pauca reperiri brutis animantibus noxia aut lethifera, homini verò innoxia, imò ſalutaria. Sed rem non ita ſe habere de Doronico, Geſneri experimentum in ſe ipſo demonſtrat. Ipſe, ut manifeſtò redargueret Matthiolum, hujus radicis ʒij. ſe ſumpſiſſe narrat. 2. *Epiſtol.* 20. & 22. & per octo quidem horas benè ſe habuiſſe: verùm iis elapſis, ventrem ac ſtomachum inflari ſenſiſſe, & circa os ventriculi imbecillitatem quandam, & corpus totum infirmius, ita fere ut alias ſemel ac iterum ex nimio frigidæ potu perceperat. Quæ ſymptomata cùm biduo durarent, & non viderentur ſponte ceſſura, ingreſſum fuiſſe aquæ calidæ dolium, & curatum fuiſſe.

Non enim fides adhibenda eſt Coſtæo, qui in Electuario de aromatis *Meſuæ*, ſcribit Geſnerum uſu illius radicis obiiſſe; quandoquidem conſtat pe-

riiſſe lue peſtiferâ, quæ Tiguri graſſabatur, correptum anno 1565. Propriâ igitur Geſneri confeſſione, noxia Doronici vis ſatis manifeſta eſt, & fortaſſe majori doſi ſumpta mortifera fuiſſet. Fruſtra inſiſtunt Doronici radicem recentem & ſucculentam, qualis à Matthiolo & à Geſnero tentata fuit, noxiam eſſe; exſiccatam verò innoxiam, qualis nempe uſurpari ſolet in Diambrâ *Meſuæ*, Diamargarito calido, *Avicennæ*, Diamoſcho, Electuario de gemmis, Electuario lætificante, Confectione liberante, & aliis; quæ quidem compoſitiones, non ſolùm ſine noxâ, ſed etiam ſummo ægrotantium levamine, multis abhinc annis exhibitæ ſunt. Referunt enim alii ab illo uſu Officinarum, Doronici ſalubritatem non probari; quandoquidem in his compoſitionibus ſatis exiguâ doſi ſumitur hæc radix, & cum aliis alexiteriis medicamentis permiſta, quibus ejus vis deleteria retunditur. Si itaque certam ejus experientiam deſideramus, ſola hæc radix erit propinanda. Sed quis tentabit? Hîc enim non habet locum illud: *Quid tentare nocebit?*

Itaque cùm tutò curare debeamus, non dubio & ancipiti utamur medicamento, cùm plurima alia ſint præſtantiora, & experientiâ comprobata. Procul igitur à foro pharmaceutico ablegandum Doronicum cenſemus, quòd non conſtet Arabes in compoſitionibus cardiacis ſub *Durunegi* nomine hanc radicem intellexiſſe. Huic verò Zerumbeth, Zedoaria, vel Caryophylli aromatici, annuente ipſo Avicennâ, ſubſtituenda ſunt.

Germani Doronicum Germanicum, ſeu Arnicam *Schroderi*, ſub hâc cenſurâ comprehendere recuſabunt; quandoquidem maximus apud eos ſit, & ſalutaris illius uſus.

Hæc planta, quæ Doronicum Plantaginis folio,

alterum, *C. B. P.* Doronicum Germanicum, foliis ſemper ex adverſo naſcentibus, villoſis, *J. B.* Aliſma *Matthioli*, ſeu Plantago montana, *Ejuſdem.* Damaſonium primum, *Dioſcoridis*, *Tabern. Jeon.* Arnica, *Schroderi*; Lagealupi, *Ejuſdem.* Arnica lapſorum Panacea *Fehrii Ephem. Natur. Curios. ann. IX. & X.* Ptarmica montana, *Hiſtor. Lugd.* Aliſma Alpinum, ſeu herba Plantaginis foliis, flore Doronici ſternutamenta movente, *Geſneri de Hort.* Calta Alpina, *Ejuſdem.* Nardus Celtica altera, *Lobel. Adverſar.* Chryſanthemum latifolium, *Dodon.* Profert folia Plantagini villoſæ æmula, leviter hirſuta, & molliora, ſummæ potiſſimùm telluri incumbentia, quaterna ut plurimùm, rariora in tereti & lanuginoſo caule, ſemper tamen bina ex adverſo poſita; à quorum ſinu plerùmque unus, interdum terni exſurgunt ſurculi, ſuis, menſe Junio, ſinguli floribus in faſtigio conſpicui, aureo fulgore Doronicum æmulantibus, eodemque modo cum ſemine ſuo tenui, oblongo & nigro, in pappum poſtea fatiſcentibus. Radix ſubeſt oblonga, ſummæ telluri pluribus fibris innixa, cum foliis & floribus aromatica tota.

Herba cum floribus ſudorifica eſt, diuretica, & interdum vomitoria. Contra grumoſum & coagulatum ſanguinem cum cereviſiâ cocta, vel infuſa in vino aut in aquâ idoneâ exhibetur; & tantæ eſt efficaciæ ac virtutis, ut lapſorum Panacea in *Ephem. Germanicis* prædicetur. Doſis à pugillo uno ad ij. pro robuſtis.

Statim atque aſſumpta eſt, inquit Fehrius, tanto impetu ad locum affectum fertur, ſanguiniſque grumoſi perrumpit latebras, ut magnos ibidem cruciatus, & ſummam quandoquè reſpirandi difficultatem ſuſcitaſſe obſervatum ſit, præſertim à nimiâ

ejuſdem doſi, & ubi malum inveteratum eſt & contumax; quæ tamen omnia brevì, vel ſpontaneo vomitu, vel abundanti urinæ profluvio, vel etiam venæ ſectione, ſi neceſſitas urgeat, ſedantur, cum exoptatâ corporis incolumitate & virium reſtitutione. Ubi autem nulla manifeſta læſio, ibi quoque nullus ab hoc aſſumpto medicamento dolor.

Radix ſapore eſt amaro, acri, aromatico cum odore fragrante: diuretica quoque eſt, & menſes ciet in vino coćta.

Flores lixivio incoquuntur ad capitis dolorem, & ad flavum colorem capillis conciliandum.

Pulvis quoque ptarmicus ex floribus, foliis & radice paratur præſtantiſſimus.

Articulus XVI.

De Galangâ minore & majore.

Duæ Galangæ ſpecies occurrunt in officinis; minor & major.

Galanga minor, & Galanga Sinenſis *Officinarum.* Chaulengian & Chaſerudarua, *Avicennæ.* Γαλάγγας & Γαλαγκας Pauli Æginetæ & Aëtii. Radix eſt tuberoſa, nodoſa, geniculata, internodiis quibuſdam reflexa & intorta, in brachia vel ramos diviſa, zonis quibuſdam circularibus cincta, inæqualis, dura, ſolida, minimum digitum craſſa; colore foris fuſco, intus ſubrubro, odore aromatico fragrante; ſapore acri, aromatico, ſubamaricante, pungente, & fauces exurente, Piperis aut Zingiberis modò. In fruſta parva nobis affertur ex Chinâ & Indiâ, ubi ſponte creſcit, & ab incolis etiam colitur.

Hæc radix veteribus Græcis prorſus incognita fuiſſe videtur: à quibuſdam tamen pro Acoro legi-

timo *Dioſcoridis* ſumitur, ſed perperam, ut jam diximus, *artic. de Acoro.*

Planta quæ ex hâc radice aſſurgit, Lagundi Indorum dicta, foliis conſtat gramineis inſtar Zingiberis, floribus albis quaſi galeatis, fructu tricapſulari, ſeminibus parvis ſubrotundis turgido.

GALANGA major, Galanga Javanenſis, *Off.* Radix eſt tuberoſa, nodoſa, inæqualis, geniculata, Galangæ minori ſimilis, ſed major, pollicem unum aut alterum craſſa, odore & ſapore longè debiliore & minùs grato, colore foris ex fuſco rubeſcente, intus pallido.

Galanga major Græcis tum veteribus, tum junioribus ignota fuiſſe videtur, quin etiam Arabibus. Ex Inſulâ Javâ, & Malabaricâ regione, ubi ſponte oritur, nobis defertur. Planta ex quâ educitur, *Bangula* dicitur.

Galangæ radices ſale volatili, oleoſo, aromatico, pollere videntur, uberiore in minore, quàm in majore. Sed præterea aſtrictio major in Galangâ, quàm in Acoro deprehenditur. Unde ad ventriculi tonum laxatum roborandum efficacior cenſetur.

Recens utriuſque Galangæ radix ab Indis ad varia ciborum condimenta præparanda uſurpatur. Stomachica eſt, cephalica, cardiaca, & uterina. In cruditate & inflatione ventriculi plurimùm confert: in vertigine tanquam ſingulare medicamentum commendatur, dummodò à pravâ ciborum concoctione in ventriculo oriatur, ut ſæpe accidit. Flatus diſcutit, colicis doloribus opitulatur, cæteriſque corporis affectibus convenit, qui à ventriculi debilitate naſcuntur; menſes provocat.

Obſervandum tamen circa hæc aromatica medicamenta, quæ tanquam ſtomachica, ceu ciborum concoctionem juvantia, tantòpere prædicantur, ea

non temerè eſſe uſurpanda in omni ventriculi imbecillitate ſeu cruditate; quandoquidem difficilis ciborum concoctio à cauſis planè diverſis, ſeu à diverſis ventriculi, ut vocant, intemperiebus oriatur.

Modò enim laxior eſt fibrarum ventriculi tonus, ita ut hoc viſcus alimenta licèt concocta non niſi ſegniter & tardiſſimè propellere poſſit in inteſtina, unde diuturniori in ventriculo morâ vel aceſcunt, vel in mucoſam putrilaginem convertuntur. Modò ventriculi membranæ ad inflammationem proclives ſunt, & fibræ nerveæ adeò criſpatæ & convulſæ, ut chymum per pylorum expellere vix poſſint. Modò ventriculi ſuccus nimio ſero dilutus eſt, nec ſufficienti ſpirituum copiâ inſtructus: unde quaſi vapidus ad ciborum concoctionem minùs aptus eſt & idoneus. Vel uberiore ſulphurearum partium, aut ſalinarum acrium, acidarumve particularum, copiâ turgidus, pravam concoctionem efficit. Quæ quidem cauſæ prorſus diverſæ, licèt eundem effectum producant, nihilominus diverſam hujuſce affectûs curandi rationem expoſtulant.

Conſiderandum igitur quânam ex causâ pendeat coctionis vitium. Si enim ab intemperie, ut aiunt, calidâ, ſeu ab inflammatoriâ membranarum ventriculi diſpoſitione, & à fibrarum nervearum criſpaturâ ſeu convulſivâ tenſione, tunc aromatica omnia non modò non juvant, ſed econtrà maximè lædunt. Unde in melancholicis & hypochondriacis affectibus nocent, & ſæpiùs hydropem inducunt. Quare, rectè quidem admonente Vallæo, in ſtomachicorum aromaticorum uſu ad urinas cautè attendendum eſt. Si enim quantitate minuantur, ſi colore mutentur, & turbidæ fiant ac rubicundæ, ſtatim ſanè à ſtomachicis abſtinendum; aſcites enim hydrops imminet. Opportunè verò & utiliſſimè adhibentur in frigidâ

ventriculi intemperie, ſeu in vappidâ ſalivæ ſtomachalis conſtitutione, & præſertim cum ardentibus vini, Juniperi, &c. ſpiritibus conjuncta. Nec minùs conveniunt, dum fibrarum ventriculi tonus laxatus eſt, ea potiſſimùm quæ quâdam ſtypticitate aut amarore prædita ſunt. Si verò ſpiſſior ſit ſtomachalis ſaliva, tum licet aromatica ſpiſſiorem hanc lympham incidendo, ventriculique membranas ſtimulando, nonnunquam juvent; diluentia tamen longè magis proſunt. Quæ quidem in ſtomachicorum adminiſtratione attentè conſideranda ſunt.

Galangæ majoris longè minor eſt energia, quàm minoris; unde ad uſum Medicum majori minor anteponitur. Doſis à gr. xv. ad ʒß. in ſubſtantiâ; infuſa verò à ʒß. ad ʒij. in aqua vel vino. Cum medicamentis purgantibus permiſcetur ad eorum vim contemperandam & demulcendam.

℞. Rad. Galang. minor. ℈j. Rad. Pæon. mar. pulver. Sacchari cand. ana ʒß. Miſce. Fiat pulvis in vertigine à ventriculi cruditate oriundâ.

℞. Galang. minor. minutim conciſæ ʒij. Infund. in vini generoſi ℥vj. cum Sacchar. vel Syr. cujuſlibet, q. ſ. Sumat æger.

In Cordis palpitatione, pulvis rad. Galangæ cum ſucci Plantaginis, vel vini auſteri, q. ſ. in maſſam redactus, & ſuper pannum coccineum regioni cordis admotus, tanquam ſpecificum à quibuſdam habetur.

Galanga minor uſurpatur in Electuario Orvietano, Benedictâ laxativâ, Tabellis magnanimitatis, Pulvere aromatico roſato, & Pulvere lætificante, *Charas.*

Articulus XVII.

De Gentianâ.

Gentiana *Officinar.* Γεντιανὴ Dioſcoridis & Græcor. Radix eſt pedem plùs minùſve longa, pollicem unum aut alterum craſſa, multifida, fungoſa, foris fuſca, intus ex flavo rufeſcens, ſapore intensè amaro. Ex Alpibus, Pyrenæis, Arverniæque montibus, ubi copiosè creſcit, affertur. Quæ nimis corrugata eſt, ſitu obducta, & intus nigricans, rejicitur.

Planta quæ Gentiana major, lutea, *C. B. P.* Gentiana vulgaris major Hellebori albi folio, *J. B.* Gentiana *Dodon.* dicitur, à Gentide quodam Illyriorum Rege, nomen acepit, referente Dioſcoride. Ejus folia ſunt Hellebori albi foliis ſimilia, circa radicem multa, per caules ex adverſo ſita, eoſdem pediculis connatis amplectentia, nervis tribus aut quinque Plantagineis diſtincta, glabra, lucida, hiſque notis ab Hellebori foliis diſtincta. Caules cubitales, bicubitales & altiores, ſingulares, læves, flores ſuſtinent verticillatim poſitos, monopetalos, campaniformes, patentes, quinquefidos, pallidè luteos, cum piſtillo quod ex calyce ſurgit, infimam floris partem perfodit, abitque deinde in fructum membranaceum, monocapſularem, ovato-acuminatum, bivalvem, ſeminibus fœtum plurimis, compreſſis, orbiculatis, foliaceis, ſeu marginatis, leviter rubentibus.

Radix quæ ſola in uſum Medicum venit, magnam olei copiam præbet, multum etiam terræ exhibet & phlegmatis acidi, parum verò ſpiritûs urinoſi. Unde vires ejus referendæ ſunt ad ſalem acidum, partim terrâ aſtringente ſaturatum, partim plurimo ſulphure involutum.

Gentianam calefacere, ſiccare & abſtergere dicunt Medici. Eam præterea alexiteriam, vulnerariam & febrifugam eſſe aſſerunt. In morſu canis rabidi tanquam ſummum præſidium commendatur. Dioſcorides eam præſcribit cum Cancrorum fluviatilium cineribus permiſtam & vino potam. Nonnulli etiam ejuſdem radicis pulverem cum Theriacâ permiſtum vulneri imponunt: ſed longè tutius eſt vulneri, (dummodò recens ſit,) ſcalpelli ope dilatato ignem admovere. Gentiana præterea hepatis, lienis, & uteri obſtructiones reſolvit. Febres tertianas, nonnunquam etiam quartanas ſanat, ʒj. pondere, ineunte paroxiſmo, ſumpta in vino, aut in aquâ Cardui Benedicti, Centaurii minoris, vel Fumariæ. Nonnulli hujus radicis doſim, ad ℥vj. quartâ quâque horâ exhiberi volunt, non ſecus ac Corticis Peruviani infuſio præſcribitur, cui tamen Gentianam longè inferiorem eſſe in febrium curatione aſſerere non dubitamus. Hæc radix ventriculum languentem reſtaurat, cibi faſtidium tollit, concoctionemque juvat, ut cætera amara, ſervatis tamen cautionibus ſuprà recenſitis. Putredini, venenis, ipſique peſti reſiſtit, & vermes necat. Doſis ejus eſt à ʒß. ad ʒij.

Extrinſecùs adhibetur ſæpius in vulneribus & fonticulis mundificandis; & ex hâc radice Chirurgi turundas faciunt ad ulcera & vulnera dilatanda.

Gentiana uſurpatur in Aceto Theriacali, Theriacâ *Andromachi ſenioris*, Theriacâ Diateſſaron dictâ, Mithridatio, Orvietano, Diaſcordio, Opiatâ *Salomonis*, & Pulvere contra vermes, *Charas*; in decocto amaro *Pharmacop. Lond.* Infuſione amarâ chalybeatâ, Tincturâ amarâ ſtomachicâ, *Ejuſdem Pharmacop.*

Ex hâc radice paratur Extractum iiſdem cum Gentianâ viribus donatum, quod jam Dioſcoridis tem-

poribus in uſu erat. Ejus doſis à ʒß. ad ℈iiij. exhibetur. Aqua diſtillatione extrahitur, quæ febrifuga exiſtimatur: alia quoque aqua Gentianæ compoſita in Pharmacopæâ Londinenſi deſcribitur.

℞. Gentianæ minutim conciſæ, ℈ß. Summitatum Centaur. minor. flor. Chamæmel. ana P. j. Sem. Card. bend. ʒj. Coq. in aq. fontan. q. ſ. ad ℥iiij. Fiat colatura, & erit decoctum amarum alterans. Sumatur ſingulo manè per octiduum jejuno ventriculo ad viſcerum obſtructiones reſolvendas, ventriculum roborandum, & vermes necandos. Laxativum efficitur hocce decoctum additione ʒj. fol. Sennæ.

Articulus XVIII.

De Glycyrrhizâ.

Glycyrrhiza apud veteres & neotericos non una eademque planta; ſed duæ ſpecies diſtinctæ, licet ſub eodem genere comprehendantur.

Glycyrrhiza enim veterum, Γλυκύρριζα *Dioſcor.* Σκυθικὴ ῥίζα *Theophraſti*, à noſtrâ differt, fructu aſpero, & plurimis ſiliquis conglobatis, radice, non ut vulgatæ, tenui & circumquaque repente, ſed craſsâ, brachii longitudine & craſſitie, latè rectàque depactâ, & minore dulcedinis gratiâ. Dicitur Glycyrrhiza capite echinato, *C. B. P.* Glycyrrhiza Dioſcoridis echinata, non repens, *J. B.* Glycyrrhiza vera Dioſcoridis, *Dodon.* Dioſcorides eam in Cappadociâ & Ponto creſcere narrat. Eandem aut ſimilem D. Tournefort in Orientalibus plagis reperit, quam in *Coroll. Inſt.* nominat Glycyrrhizam Orientalem, ſiliquis hirſutiſſimis.

Glycyrrhiza verò neotericorum, ſeu Officinar. noſtrar. quæ Glycyrrhiza ſiliquoſa, vel Germanica,

C. B. P.

C. B. P. Glycyrrhiza, radice repente, vulgaris, Germanica, *J. B.* Glycyrrhiza vulgaris, *Dodon.* Radicibus eſt intus luteis ſeu buxei coloris, foris ruſeſcentibus, digitum minimum aut pollicem craſſis; dulcibus, ſucculentis, huc illuc latè ſerpentibus; ex quibus caules ad tres vel quatuor cubitos aſſurgunt, ramoſi, lignoſi, foliis donati ſubrotundis, dilutè virentibus & quaſi glutinoſis, binis conjugatis, coſtæ adhærentibus, cui ſummæ folium impar innaſcitur. Flores papilionacei ſunt, exigui, ſubcærulei, in ſummitate velut in ſpicam diſpoſiti; quorum piſtillum ex calyce ſurgens abit in ſiliquam ruſeſcentem, ſemiunciam longam, bivalvem & monocapſularem, in quâ ſemina continentur parva, dura, compreſſa, & quaſi reniformia. Hæ ſiliquæ non ſunt in orbiculum congeſtæ, nec aſperæ, aut hirſutæ; ſed ſingulæ ſingulis pediculis adhærentes, aliquanto ſpatio à ſe invicem diſtantes, læves. Naſcitur ſponte in Hiſpaniâ, Italiâ, Galliâ Narbonenſi, & Germaniâ, unde radix ad nos affertur.

Itaque Glycyrrhiza, Liquiritia, Dulcis radix Officinarum noſtrarum, radix eſt longa, ſarmentoſa, digiti craſſitie, colore foris cineraceo, vel ruſeſcente, intus luteo, ſapore dulci.

Glycyrrhiza humores ſalſos & acres temperat, ſanguinem incraſſat, tuſſi & pectoris vitiis medetur. In renum & veſicæ calculo confert, & immanes dolores mitigat. Quapropter Simon Pauli his in affectibus, hujus radicis pulverem, modò cum medullâ Caſſiæ; modò cum Terebenthinâ coctâ exhibitum ſummopere prædicat. Tanta eſt in foro Medico hujus radicis commendatio, ut in omnibus fere Ptiſanis præſcribatur, tum ad humorum æſtum compeſcendum & acrimoniam demulcendam, tum ad cæterorum medicamentorum vim contemperan-

dam, ſaporemque jucundiorem ipſis conciliandum.

℞. Hordei integri à ſordibus expurgati M. j. Coquatur in aq. communis ℔ iv. ad conſumptionem quartæ partis. Dein adde Glycyrrhizæ raſæ, contuſæ, & in filamenta diviſæ ʒj. Bulliant iterum ad deſpumationem. Fiat Ptiſana communis ſervanda pro potu ſolito.

Obſervandum eſt Ptiſanam ex Glycyrrhizâ exſiccatâ, & ad deſpumationem decoctâ paratam, palato longè gratiorem eſſe, quàm ex radice recente & viridi.

℞. Radicum Graminis, Fragariæ ana ℥j. Liquir. raſæ & contuſæ ʒij. Bulliant in aq. communis ℔ iv. ad quartæ partis conſumptionem. Fiat Ptiſana aperiens.

Glycyrrhiza uſurpatur in Syrupo de Althæâ; Syr. de Cichorio comp. Syr. Jujubino; Syr. de Tuſſilagine comp. Syr. anti-aſthmatico; Syr. reſumptivo ſeu de Teſtudinibus; in Tabellis Althææ comp. in Pulvere aromatico roſato; P. Diatragacantho frigido, *Charas*; in El. Catholico duplicato Rhabarbaro; El. lenitivo; El. de Pſyllio; in Trochiſcis *Gordonii*; Trochiſcis Diarrodon, &c.

Succus è radicibus extractus diverſimodè paratur: unde plures ſucci Liquiritiæ ſpecies, una exotica quæ ex Hiſpaniâ in laterculos aut rotulos nigros, ſolidos, foliis laurinis involutos advehitur, de quo ſuo loco. Aliæ officinales ſunt: ſuccus nempe Liquiritiæ albus, niger & Bleſenſis dictus.

Albus Liquiritiæ ſuccus, qui à quibuſdam Confectio Rebecha dicitur, ſic paratur.

℞. Glycyrrhizæ & Ireos Florentin. in pulverem redactor. ana ʒvj. Amyli ℥ij. Sacchar. albi pulver. ℥j. cum mucilagin. Gummi Tragacanth. in aq. Flor. Aurantior. ſoluti, q. ſ. Fiat paſta

ſolidior, ex quâ formentur tabellæ vel baculi in umbrâ ſiccandi.

Succus Liquiritiæ niger ſic conficitur.

℞. Extracti Liquiritiæ, & Sacchar. pulverati ana ℔ ij. Gumm. Arab. ſoluti ℥j. Mucilagin. Gumm. Tragacanth. in aq. Flor. Aurantior. extractæ ℥jß. Miſceantur ſimul, & formentur baculi vel tabellæ, vel rotulæ: in umbrâ ſiccentur.

Succus Liquiritiæ Bleſenſis ſic præparatur.

℞. Gummi Arabici craſſiuſculè triti ℔ vj. Sacchari ℔ iij. Glycyrrhizæ ſiccatæ, raſæ, & contuſæ, ℔ ij. Infunde Glycyrrhizam per horas xxiv, in aq. fontis ℔ xxx. Colaturam divide in tres partes, in quarum duabus diſſolve igne lento Gummi Arabicum, & trajice per ſetaceum: tum coque cum tertiâ decocti parte, addendo ſub finem Saccharum, ad emplaſtri conſiſtentiam, continuò agitando ut candidus fiat.

ARTICULUS XIX.

De Helleboro albo, & nigro.

Ἐλλέβορος, vel Ἐλλέβορον, vel Ἐλλέβορας, *Græcorum*; Helleborus, aut Elleborus, & Veratrum, *Latinorum*, radices fuere apud Græcos Latinoſque uſitatiſſimæ; quarum duo genera diſtinguebantur, album ſcilicet, & nigrum. Verùm licèt vulgatiſſima fuerint hæc remedia, ob inſignem purgandi virtutem; eorum tamen mentio adeò manca eſt & obſcura apud antiquos, ut quænam ſint plantæ ex quibus illa medicamenta extraherentur, vix dijudicari poſſit.

Hellebori apud Theophraſtum hiſtoria manca eſt & truncata, ac proinde ex eâ perparum lucis ad haſce plantas detegendas expectandum eſt. Apud

Dioſcoridem Hellebori albi deſcriptio Veratro albo noſtro ſatis aptè convenit : ſed ejus de nigro narratio, nigro recentiorùm Helleboro minùs congruens videtur. Nigri enim Hellebori folia, inquit Dioſcorides, viridia ſunt, Platani ſimilia, ſed minora, foliis Sphondylii proxima, pluribus diviſuris ſciſſa, nigriora & ſubaſpera: caulis aſper, flores candidi, aut purpuraſcentes, racematim cohærentes, ſemen intus Cnici quod & Anticyræi Seſamoides vocant, & in purgationes adhibent. Radices ſubſunt tenues, nigræ, velut è capitulo quodam Cepæ ſimili dependentes, quarum etiam uſus eſt.

Ex hâc deſcriptione, noſtræ Hellebori nigri ſpecies minimè dignoſci poſſunt. Folia enim non ſunt Platani minora, nec Sphondylio ſimilia, nec florem ferunt racemoſum, nec caulem aſperum. Unde concludendum eſt, nos nigro Dioſcoridis Helleboro carere, aut fortaſſe corruptum eſſe & depravatum hujus authoris textum.

In Officinis verò duo Hellebori genera hodie reperiuntur, quæ colore, ut olim, diſtinguuntur; album, & nigrum.

Helleborum album, ſeu Veratrum album, *Off.* radix eſt oblonga, tuberoſa, aliquando pollice craſſior, foris fuſca, intus alba, numeroſis albicantibus fibris ſtipata, ſapore acri, paululùm amaricante, ſubaſtringente, ingrato & nauſeoſo.

Planta quæ, Veratrum flore ſubviridi, *Inſt. R. H.* Helleborus albus flore ſubviridi, *C. B. P.* Helleborus albus flore ex viridi albeſcente, *J. B.* Helleborum album, ſive Veratrum, *Lobel. Icon.* Ex radicibus fibroſis, albis, numeroſis, è capite veluti bulboſo & ſubluteo pendentibus, caulem profert cubitum ſuperantem, teretem, rectum, firmum, ex quo alternatim naſcuntur folia, Plantaginis aut Gentianæ

formâ, ſpithamas duas longa, haud multò anguſtiora, liris denſiſſimis ſtriata, ac veluti plicata, ſubhirſuta, dilutè virentia, rigidiuſcula, baſi fiſtuloſa, caulem ambientia. A medio ferme caule ad cacumen flores ex eorum alis racematim prodeunt roſacei, ex petalis ſenis in orbem poſitis conflati, herbaceo colore albicantibus: horum medium tenent ſtamina ſex piſtillum cingentia, quod deinde mutatur in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur tres vaginæ compreſſæ, membranaceæ, ſemiunciam longæ, ſemina continentes oblonga, candicantia, granis Tritici ſimilia, marginata, & quaſi alâ foliaceâ cincta.

Alia eſt Veratri albi ſpecies, quæ Veratrum, flore atrorubente, *Inſt. R. H.* Helleborus albus, flore atrorubente, *C. B. P.* Helleborum album, flore nigro, *J. B.* Helleborum album, floribus atrorubentibus, præcox, *Lobel. Icon.* nuncupatur. Foliis longioribus, tenuioribus, magiſque caducis; caule proceriore, paucioribus foliis cincto, floribus atrorubentibus, à priore differt. Luxuriat in omnibus Galliæ montibus, Alpibus præſertim, & Pyrenæis.

Helleborum nigrum, & Veratrum nigrum, *Officin.* quod & Melampodion Græcis dicitur à Melampo quodam, (ſive Medicus, ſive paſtor fuerit) qui primus purgationem inſtituit: unde καθαρτης, id eſt purgator nominatus fuit, & hocce medicamento Prœti filias in furorem actas perſanavit. Radix eſt tuberoſa, nodoſa, ex quâ velut ex capite numeroſæ pendent fibræ, denſæ, foris nigræ, intus albæ, ſapore acri cum amarore conjuncto, & nauſeam quaſi provocante, odore verò, dum recens eſt, vehementi.

Planta dicitur Helleborus, niger, anguſtioribus foliis, *Inſt. R. H.* Helleborus niger, flore roſeo, *C. B. P.*

Elleborus niger legitimus, *Cluſii Hiſtor.* Ex radice naſcuntur folia pediculo ſpithameo, craſſo, ſucculento, tereti, punctis purpureis ut Dracunculi majoris notato appenſa, ad pediculum uſque in novem, ut plurimùm, partes digitatim diviſa, quaſi totidem foliola, rigida, lævia, obſcurè virentia, & ſerrata, præſertim à mediâ parte ad apicem uſque. Singulæ autem partes foliorum Hellebori non malè foliis laurinis comparari poſſunt, ſi ſeorſim ſpectentur. Caule prorſus caret: ſed flores ſingulares, vel bini, pediculo 4. 5. vel 6. uncias longo innituntur, roſacei, ex 5. petalis, ut plurimùm, conflati, ſubrotundis, primùm albidis, deinde purpuraſcentibus, poſtremò vireſcentibus, nullo calyce ſuffulti. Horum medium occupat numeroſa ſtaminum congeries, inter quam & petala adeſt corona quædam duodecim aut quindecim corniculorum ſubluteorum, quæ ſeſquilineam longa ſunt, cum ore obliquè inciſo. In centro verò ſtaminum adeſt piſtillum quinque vel ſex conflatum ſiliculis, quæ deinde abeunt in ſiliquas membranaceas, corniculatas, in capitulum congeſtas, tumidas, rufeſcentes, dorſo elato & quaſi foliaceo, in hamum veluti tenuato: fibris autem ſemicircularibus & tranſverſis muniuntur, quarum contractione in duas valvas introſpectantes aperiuntur. Quælibet enim ſiliqua reverâ muſculus eſt biventer & concavus, tendine fixo extrorſum ſeu in dorſo poſito, mobili verò introrſum. Semina geminâ ſerie diſponuntur in cavitate ſiliquæ, ovata, duas lineas longa, ſplendentia & nigricantia. Naſcitur in Alpibus & Pyrenæis, & frequenter colitur in hortis, non tantùm ob florum venuſtatem, ſed etiam ad uſum.

Alia eſt Hellebori nigri ſpecies, quam D. Tournefort legitimum Helleborum nigrum Hippocratis

& antiquorum eſſe arbitratur; cùm frequenter occurrat non ſolùm in Anticyris inſulis, quæ ſunt è regione montis Oetæ, in ſinu Maleaco qui nunc vocatur, *Le Golfe de Zeiton*, non longè ab inſulâ Eubœâ, *Negrepont*; ſed etiam frequentiùs naſcatur in oris Ponti Euxini, & vulgatiſſimus ſit ad radices montis Olympi in Aſiâ, circa celeberrimam civitatem quæ Pruſa vocatur. Ab eo vocatur Helleborus niger Orientalis, ampliſſimo folio, caule præalto, flore purpuraſcente, *Cor. Inſt. R. H.* Helleborus niger Orientalis, *Bellonii*. Hujus radices ſimiles ſunt radicibus Hellebori nigri ſuprà recenſiti, ſed craſſiores, longiores, acredinis & odoris planè expertes, ac inſigni amarore donatæ: folia ejuſdem formæ, ſed longè ampliora, pedalia ferme. Caulis pedem ſuperat ramoſus; flores prorſus ſimiles profert, quibus ſemina & capſulæ pares ſuccedunt.

Pro radicibus Hellebori nigri legitimi nonnunquam utuntur radicibus Hellebori nigri tenuifolii, Buphtalmi flore, C. B. P. ſed perperam. Nam radices hujus plantæ, quæ ad Ranunculi genus à D. Tournefort reducitur ſub nomine Ranunculi fæniculaceis foliis, Hellebori nigri radice, *H. R. Monſpel. Inſt. R. H.* nequaquam purgant, ut à Dodonæo & à Cl. Tournefort, obſervatum fuit. Unde Helleboro nigro legitimo potiùs ſubſtitui debent radices Hellebori nigri hortenſis, flore viridi, C. B. P. & Hellebori nigri fœtidi, C. B. P. quales Pariſios ex Arverniæ montibus aſportari ſolent.

Hæc planta quæ, Helleborus niger hortenſis, flore ſubviridi, C. B. P. Helleborus niger vulgaris, flore viridi vel herbaceo, radice diuturnâ, *J. B.* Veratrum nigrum, ſecundum, *Dodon.* cujus folia foliis Hellebori nigri anguſtioribus foliis, *Inſt.* æmula ſunt, ſed anguſtiora, nigriora, ambituque toto ſerra-

ta; caulem habet pedem plùs minùs altum, in ramulos cacumine diviſo; à quibus floſculi deorſum nutantes dependent, minores, coloris è pallido herbacei; radices fibroſæ aliquantò tenuiores, minùs nigricant.

Verùm ad explorandum utrùm radices, quæ Hellebori nigri veri nomine divendi ſolent, præſtent ad uſum medicum, D. Tournefort hoc tentamen proponit. Infundantur in aq. fontis q. ſ. deinde in alambice diſtillentur. Si enim aqua, quæ diſtillatione prodit, ſaporis ſit expers, rejici debent radices illæ tanquam inutiles; adhiberi verò, ſi aqua ſit acrior.

Analyſi Chymicâ, ex radicibus Hellebori albi, primùm, ignis ope, educitur ſpiritus ſaporis acerrimi, qui Mercurii ſublimati ſolutionem coagulat. Huic ſuccedit liquor acidus & erodens, tum ſal volatilis concretus, ac oleum. Sed terræ tanta copia remanet, ut ponderis radicum tertiam partem æquet. Præterea infuſum radicum Hellebori albi chartæ ſubcæruleæ tincturam magis vividam efficit, qualis percipitur, cùm eadem papyrus in aquam calcis immergitur.

Ex libris quinque fibrarum Hellebori nigri, analyſi Chymicâ, liquoris vireſcentis & acerrimi ſaporis ℥viij. prodierunt, quæ nullam mutationem attulêre neque Heliotropio neque Mercurio ſublimato. Deinde in vas recipiens fluxerunt ℔ ij. & ℥xij. cum ʒvj. liquoris, qui ſenſim ex viridi limpidior, atque ex acri in acidum & ſtypticum ſaporem vertebatur; ita ut Heliotropii tinctura, non purpurea ſolùm, ſed ignea evaderet: quæ poſtremò prodière ℥iv. ſpiritui ſalis affuſæ efferbuêre, & Mercurium ſublimatum aquâ ſolutum in præceps cadere coegerunt. Oleum fœtidum ponderis fuit ℥jß. Caput mortuum verò ℥x. in quo Salis fixi ʒvj. & Terræ damnatæ ℥ij. cum ʒj. Præterea papyrus ſubcærulea in harum

radicum infuſum immerſa, non vividior emergit, ſed obſcurior, & ad colorem violaceum vergens.

Ex his patet ſalem alcáli in radicibus Veratri albi dominari: contrà verò eundem illum ſalem ab acido domari in radicibus Hellebori nigri. Inſuper his in radicibus acris quidam ſpiritus ineſt ſalino-ſulphureus, qualis oritur ex affuſione ſpiritûs vini rectificatiſſimi & ſpiritûs volatilis Salis Ammoniaci; talis enim primùm erumpit ex earum diſtillatione. Sed ſpiritus ille volatilis, acris, ſeu alcali, ſic à ſulphure involvitur, ut nullam inferat mutationem Heliotropio, nec Sublimato corroſivo. Si, cùm ea diſtillatio incipit, ignis paulò vehementior adhibeatur, ſpiritûs acris loco, offa ex iiſdem principiis conſtans erumpit.

Cæterùm vis cathartica Hellebori, neque acido, neque acri, neque ſulphuri ſeparatim tribuenda videtur, ſed iiſdem omnibus naturaliter commiſtis; cùm Extractum radicum Hellebori ex ſpiritu vini nequaquam purget; neque aliud Extractum, ex reſiduo denuo paratum cum aquâ, humores educat, ſed Extractum primò aquæ ſolius ope elicitum. Aqua enim ſalia acria & tartarea ſolvit, moxque eorum ope ſulphureas partes.

Utriuſque Hellebori radices vehementer evacuant: unde inter purgantia mochlica recenſentur, hoc eſt, ea quæ magnâ movendi vi, exiguâ quantitate aſſumpta humores partibus impactos & tenaciores educunt, quaſi agerent vectis cujuſdam poteſtate, Gallicè, *levier*, Græcè μόχλος. Veratrum album vomitione purgat, varios humores educit, & quidem magnâ cum vi & moleſtiâ ſummâ. Quocirca ab antiquis exhiberi non ſolebat, niſi ubi longi, valenteſque morbi erant, ſpeſque ex aliis remediis adempta: hodie verò ob vehementiam, nunquam in ſubſtantiâ exhibetur.

Hujus radicis pulvis ſternutationes excitat naribus exceptus & inter πταρμικὴ, ſeu ſternutatoria valentiſſimus eſt in affectibus ſoporoſis. Si fonticulo hic pulvis admoveatur, alvum movet, & vehementer purgat.

Veratrum nigrum humores omnes deorsùm ducit, non tamen citra moleſtiam ac difficultatem. Idcirco nonniſi robuſtis ac validiſſimis exhibebatur. Hodie rarò datur in ſubſtantiâ, tuncque à gr. xv. ad ℈ij. In decocto à ʒj. ad ʒij. Sed præſcribitur ſæpiùs ejus extractum cum aquâ pluviali paratum, à gr. xij. ad ℈j. vel ʒß.

Prodeſt ex Veratro nigro purgatio inſanientibus, maniacis, melancholicis, comitiali morbo afflictis, podagricis, apoplecticis, paralyticis, hyſtericis, elephantiacis, quartanâ laborantibus, & omnibus quos vel atra bilis, vel melancholicus humor moleſtat.

Nec ſola vis cathartica in Helleboro nigro laudatur, ſed etiam à pluribus Medicis virtus alterandi humores, eorumque lentorem reſolvendi in eo agnoſcitur & commendatur. Arbitrantur enim hanc medicinam melancholicos ſuccos, non tam purgandò, quàm alterando, emendare.

Externè Veratrum nigrum lichenas, pſoras, lepras abſtergit. In fiſtulam calloſam inditum, callum duobus aut tribus diebus detrahit, authore Galeno.

Purgatio ex Helleboro naſcenti Medicinæ coæva fuit. Hippocrates utroque Helleboro uſus fuit, qui, Hellebori ſimpliciter dicti voce, album deſignat, nigrum verò cum adjectione ſemper denominat, ut putat Galenus. Hæc purgandi ratio, ob ejus vehementiam, ſpectatiſſimis omnibus Medicis ſuſpecta fuit, nec niſi ſummâ cum cautione ab ipſis veteribus adhiberi ſolebat.

Vetant, inquit Plinius, dari ſenibus & pueris;

item mollis ac fœminei corporis animive, exilibus aut teneris; & fœminis minùs quàm viris: minimè ſanguinem excreantibus, & cauſariis.

Ad Hellebori exhibitionem duo præcipuè conſiderabant: alterum, num morbi forent pertinaciſſimi; alterum, num vires conſtarent. Cùmque congruens videbatur illius uſus, non adhibebant niſi prægreſsâ ægrotantis & ipſius medicamenti diligente præparatione. Corpus enim ſeptem ante diebus præparabant, tum diætâ, tum minorativis medicamentis. Helleborum in Anticyris collectum, ut præſtantiſſimum, eligebant. Imò has inſulas adire conſueverant, ut illud tutiùs ſumerent. Unde natum proverbium, *Navigare Anticyras*; quod idem eſt ac inſaniæ remedium quærere. Illud verò variis modis ibi præparabatur & corrigebatur; quæ quidem correctiones & præparationes non omnes ad nos pervenerunt. Hanc refert Actuarius: Pars radicis fibroſa, rejecto capitulo, in aquâ paululùm macerabatur; deinde cortex detractus & ſeparatus à tenui, quæ ipſi ſubeſt, medullâ, in umbrâ exſiccabatur. Ex Paſſo & Oxymelite exhibebatur, nonnunquam, ſuavitatis gratiâ, cum odoratis ſeminibus permiſtus. Si verò efficacior purgatio deſideraretur, Scammonii pauxillum adjiciebatur.

Hippocrates, *lib. de victu in acutis*, Helleborum Dauco, Seſeli, Cumino, aut Aniſo, aut quolibet alio ex odoratis temperari jubet. Plinii tempore, Hellebori nigri radices diſſectis Raphanis inſerebant & coquebant, ut vis Hellebori vehementior diſſiparetur; & tunc radices alii coctione temperatas, alii Raphanos rejectis radicibus comedendos, alii decoctum vi purgante imprægnatum hauriendum ægrotantibus præbebant.

Hodie verò Hellebori uſus fere exolevit, ex eo

potiſſimùm tempore, quo Stibii præparationes catharticæ & vomitoriæ innotuerunt. Quæ quidem longè tutiores mihi videntur purgandi rationes, nec minùs efficaces.

Purgatio autem ex Helleboro, inquit Fernelius, difficilis eſt, terroriſque plena, ſolique robuſto & animoſo adhibenda. Meſues quoque profert homines ſui temporis jam ferre non poſſe Helleborum album, nigrum verò nonniſi difficillimè. Confitendum eſt etiam hominum corpora hocce ſub clymate, vehementes ejuſmodi purgationes ferre vix poſſe. Vehementiſſima autem eſt Hellebori actio; quandoquidem, ipſius Dioſcoridis tempore, horrenda nonnunquam ab Helleboro excitarentur ſymptomata, nempe intolerabiles alvi fluxiones, ſuffocationes, convulſiones, animi deliquia, cordis palpitatio, linguæ arefactio, dentium conſtrictio, frequentiſſimi ructus, ſingultus, viſcerum & univerſi corporis inflammatio; & niſi illicò ſuccurratur, tremor conſequitur univerſum corpus occupans, quocum poſtremò commoriuntur ægri. Quæ quidem ſymptomata, aut à nimiâ hujuſce remedii doſi, aut ab intempeſtivâ ejuſdem exhibitione oriuntur.

Neque exiſtimandum eſt Helleborum antiquorum, ſeu Anticyræum, mitius fuiſſe; quandoquidem D. Tournefort fatetur omnes, quibus Hellebori Orientalis extractum exhibuit, etiamſi de ſuperpurgatione non quererentur, nauſeis tamen torqueri, ventriculi gravedine cum acrimoniâ & phlogoſis ſuſpicione conjunctâ, quæ fauces & anum etiam minitabantur: eoſdem præterea per plures dies Cephalalgiâ, & lancinationis ſenſu, artuumque tremore affici, ita ut ab illo remedio abſtinere coactus fuerit: noſtratis verò longè minor eſt vehementia. Sic autem præſcribi poteſt.

℞. Fibrarum Veratri nigri tenuiter conciſarum ʒß. Injice in lactis ferventis ℥vj. Coque leviter, & infunde per noctem. Colaturam capiat manè.

℞. Hellebor. nigr. capillam. ℥j. Decoquantur in aq. pluvial. ℥iiij. ad tertias. Colaturæ adde Mellis optimè deſpumati ℥ij. Miſce. Capiat cochlear unum cum juſculo pingui alternis diebus in maniâ.

℞. Extracti Hellebori nigri gr. xv. Aquilæ albæ, & Succini pp. ana gr. xij. Cremoris Tartari gr. xx. M. F. bolus cum ſ. q. medullæ Caſſiæ recèns extractæ.

℞. Extracti Hellebor. nigr. ℈j. Cremor. Tartari ʒß. Mivæ ſeu pulpæ Cydoniorum q. ſ. Fiat bolus.

Meliùs autem corrigitur Cremore Tartari, Sale Prunellæ, Tamarindis, Oxymelite, & ſucco Cydoniorum, quàm aromaticis.

Plurimæ ſunt & diverſæ apud authores utriuſque Hellebori præparationes, inter quas hæ præcipuæ ſunt.

Extractum Hellebori nigri conficitur, radices tenuiores & tenuiſſimè conciſas in aq. pluvialis q. ſ. decoquendo ad tertias. Fit colatura quæ poſtea evaporatur ad extracti conſiſtentiam.

Extractum Hellebori albi ſeu Arcanum radicum Hellebori purgans, *Petri Joannis Fabri*, ſic præparatur:

℞. Rad. Hellebor. alb. tenuiter conciſar. ℔ j. Aceti ſtillatitii ℔ iij. Macerentur per dies viij. ſupra cineres calidos. Tinctura per inclinationem extracta, per chartam bibulam coletur. Deinde diſtilletur lentè ad Mellis conſiſtentiam. Tum:

℞. Specier. El. Diarrhodon Abbatis & Aloes

hepaticæ ana ℥j. Caryophyllor. ʒij. Cinnamomi ʒj. Moſchi, Ambræ cinericiæ ana gr. viij. M. F. pulvis ex quo extrahatur tinctura ope Aceti ſtillatitii, ex Helleboro extracti. Tinctura percolata conjungatur cum Extracto Helleborino. Permiſceantur exactè, & Acetum per blandam diſtillationem extrahatur, donec remaneat maſſa debitæ conſiſtentiæ, ad pilulas conficiendas, quæ plurimùm commendantur in vertigine, epilepſiâ & aliis morbis capitis, ad ℈ß.

Ex utroque Helleboro, authore eodem P. J. Fabro, Oleum per deſcenſum extrahitur, quod ſupra cineres proprios vel alios optimè calcinatos rectificari debet, donec fœtorem & empyreuma depoſuerit, ac deinde cum Oleo Cinnamomi aut Aniſi circulari. Egregiè purgat ad gutt. x. aut xij. cum Syrupo Roſato ſolutivo, vel Syrupo de Cichorio.

Ex Helleboris parantur Vinum, Oxymel, Syrupi, quorum deſcriptiones in Pharmacopœis videre eſt.

Uſurpatur Helleborum nigrum in Extracto Catholico *Sennerti*, in Extracto Panchymagogo *Crollii*, & *Hartmanni*, in Extracto Catholico & Cholagogo *Rolfincii*, in Pilulis *Matthæi* vel *Starkii*, Pilulis Tartareis *Quercetani*, tum & Syrupo Helleborato *ejuſdem*, in Hyera Diacolocynthidos & Electuario Sennato.

Articulus XX.

De Hermodactylis.

Ἑρμοδάκτυλος, Hermetis ſeu Mercurii digitus, vox eſt quæ à quibuſdam ex Græcis junioribus variis rebus tribuitur. Aſſignatur enim tum bulboſæ radici de quâ nunc agitur, tum radicibus Behen

dictis, ab Avicennâ verò flori plantæ, aut potiùs radici Surengian nuncupatæ: quæ quidem radix eadem videtur eſſe cum Hermodactylo Græcor. juniorum. Hunc florem *Aſaba* Hermes nominat, id eſt digitum Hermetis. Et credendum eſt hoc nomen ſenſim à flore ad radicem tranſiviſſe.

At verò quænam ſit hæc planta, conjicere licet ex eo quòd Serapio uno eodemque capite de Colchico, de Ephemero & de Hermodactylis tractaverit, utpote plantis congeneribus. Et reverâ Hermodactylus in officinis Colchici ſpecies habetur. Contrarium probare tentat Matthiolus, ex eo quòd Colchicum commune devoratum homines interimat. Sed hæc ratio futilis eſt. Aliquod tamen inter Colchicum commune, lethiferumve, & Hermodactilum officinarum diſcrimen deprehenditur; cùm Hermodactylus exſiccatus, albus remaneat, neutiquam rugoſus, modicè durus, tundique facilis ſit, & pulverem habeat candidum, quæ omnia Colchici radix ſiccata non habet. Eſt enim rugoſa, mollior, rufeſcens, aut ſubnigra foris & intus. Quibus ſignis hæ radices ab invicem facillimè diſtingui poſſunt.

HERMODACTYLUS, *Officinar.* Ἑρμοδάκτυλος Pauli Æginetæ; *Alſurengian*, Avicennæ; Gallicè, *Hermodacte*; radix eſt dura, tuberoſa, trigona, ſeu cordis dimidiati ſpeciem gerens, ex unâ parte compreſſa, ex alterâ tuberoſa, & velut in mucronem deſinens, cum ſulco à baſi ad mucronem in parte gibbâ excavato, unciam ſuperans, foris rufeſcens, intus candida, quæ contuſione in ſubſtantiam farinaceam facilè redigitur; ſapore viſcoſo, ſubdulci, cum leviſſimâ tamen acrimoniâ.

Hermodactyli probantur candidi, corpulenti, pleni, graves, compacti, non carie exeſi.

Dubitant Seplaſiarii nonnulli utrùm ſit radix, vel

fructus cujuſdam plantæ. Verùm qui tractare ſolent herbas, facilè agnoſcunt radicem eſſe tuberoſam, tunicis denudatam, qualis deliteſcit ſub tunicis Colchici communis, à cujus radice diſtinguitur tantùm ſapore, colore & duritie. Quod quidem Botanicorum noſtri ævi coryphæus Tournefortius confirmavit, cùm Hermodactyli plantam in Aſiâ minore cum foliis & fructibus Colchici ſæpiùs reperiiſſe aſſeruerit. Nullus igitur ſupereſt dubitandi locus quin Hermodactylus ſit radix cujuſdam Colchici Orientalis, quod dicitur, Colchicum radice ſiccatâ albâ, *C. B. P.* Sola pars interior ex Oriente ad nos defertur, tunicis ſuis ſpoliata & deraſa.

Arabes hocce medicamento veteribus Græcis ignoto Pharmaceuticum armamentarium locupletârunt. Ex junioribus Græcis Paulus Ægineta de eo primus mentionem fecit.

Ex Hermodactylis, analyſi Chymicâ, multùm phlegmatis, tum acidi, tum urinoſi, ac ſulphuris extractum eſt, terræ plurimùm, ſalis fixi quantitas exigua; quæ ſanè demonſtrant eorum vim à Sulphure & Sale Ammoniaco cum pauco Tartaro conjuncto pendere.

Hermodactyli recentes pituitam & ſerum per vomitum & alvum purgare dicuntur. Siccati verò aut toſti Ægyptiis, & præſertim fœminis, nutrimentum præbent, à quo pingues fieri exiſtimant.

Siccati quales in officinis noſtris reperiuntur, pituitam craſſam alioſque humores viſcidos peculiariter ab articulis trahunt, ſed purgandi virtute donantur admodùm debili. Arthriticorum veluti Panacea à plurimis commendantur: & in ipſo fluxionis tempore, ſecundùm Æginetam, exhibendi ſunt in ſubſtantiâ, vel in decocto. Ab illorum uſu, inquit, poſt biduum omnis rheumatiſmus cohibetur, ita ut ægrotantes conſueta obire poſſint munia.

In

In ſubſtantiâ à ʒß. ad ʒij. exhibentur; in decocto ad ℥j. Adeò debilis eſt eorum purgandi vis, ut rarò ſoli præſcribantur: ſed cum aliis purgativis conjunguntur, ut Aloë, Colocynthide, Aquilâ albâ, &c. Cùm etiam ſtomacho nimis moleſti ſint, flatus gignant, ciborumque inappetentiam excitent, tum Græci, tum Arabes, ea admiſceri ſuadent, quæ ſtomacho conducunt, ut Zingiber, Cinnamomum, Roſæ, &c.

℞. Hermodactylor. pulver. ʒj. Aquilæ alb. gr. x. Cinnamomi ℈j. cum Conſerv. Roſar. q. ſ. M. F. bolus in arthritide.

℞. Hermodactylor. pulver. ℥ß. Aloës optimæ, Diagrydii ana ʒß. Zingib. ℈j. cum melle roſaceo. Fiat maſſa pilular. cujus doſis erit ʒj.

℞. Hermodactylor. contuſor. ℥ß. Folior. Senn. ʒij. Cinnamomi ʒj. Infunde in vino albo per noctem. Colaturam capiat æger manè, jejuno ventriculo.

Plurimis compoſitionibus recipiuntur ad pituitam & ſerum educendum, ut in Pulvere arthritico *Paracelſi*, Pulvere panchymagogo *Quercetani*, Syrupo hydragogo *Charas*, Benedictâ laxativâ, Electuario Diacarthami, Electuar. Caryocoſtino, Pilulis fœtidis, & Pilulis de Hermodactylis *Meſuæ*.

ARTICULUS XXI.

De Jalapâ.

JALAPA, Jalapium & Mechoacanna nigra *Officinarum*, radix eſt oblonga, turbinata, craſſa, denſa, in taleolas tranſverſas ſecta, gravis, foris nigricans, intus fuſca vel cinerea, reſinoſa, fractu contumax, ſapore nonnihil acri & nauſeoſo. Probatur denſa, reſinoſa, fuſca, fractu contumax, & quæ flammam facilè concipit.

Hæc radix Græcis & Arabibus prorſus incognita, inter novi orbis divitias nobis advecta fuit. Nomen ſumpſit à Xalapa oppido novæ Hiſpaniæ, unde primùm aſportata fuit.

Cujuſnam plantæ ſit radix, non planè conſtat inter authores; an Bryonia, Mechoacanna nigricans, *C. B. P*? an Convolvulus Americanus Jalapium dictus, *Raii Hiſtor*? an Solanum Mexicanum magno flore, *C. B. P*? Sed refert clariſſimus Tournefortius, poſt Plumerium & Lignonium ex Americâ reduces, plantam cujus radices ſub Jalapæ nomine uſurpantur in officinis, ſimilem eſſe illi quæ dicitur Jalapa officinar. fructu rugoſo, *Inſtit. R. H.* (*a*)

Americana hæc planta ex radicibus craſſis, foris nigricantibus, intus albicantibus, caulem profert duos cubitos altum, firmum, geniculatum & patulum. Folia bina naſcuntur ex adverſo poſita, in acumen deſinentia, obſcurè virentia, & inodora. Flores monopetali ſunt, infundibuliformes, lutei, vel ex albo, purpureo & luteo variegati, cum gemino calyce, altero à quo involvuntur, altero cui inſident. Is autem abit in fructum ſeu capſulam ſubrotundam, nigricantem, tres lineas longam, unâ parte obtuſam, alterâ velut annulo cinctam, pentagonam, aſperiuſculam & rugoſam, in quâ continetur nucleus ovatus, rufeſcens. Colitur in hortis Europæis, nec differt à Solano Mexiocano, magno flore, *C. B. P.* quod Gallis *Belle de nuit*, vocari ſolet, niſi fructu magis rugoſo.

Radix Jalapæ abundat ſale acri uberrimo, acido verò parciori, cum ſulphure & terrâ conjunctis.

(*a*) Verùm & ipſi quoque in errore verſati ſunt. Namque Houſtonus ex Americâ redux, plantam Jalapæ ſecum aſportatam oſtendit Cl. viro D. Bernardo de Juſſieu, Londini tunc degenti: ipſique vera Convolvuli ſpecies eſſe viſa eſt, non verò Mirabilis Peruvianæ.

Horum principiorum commiſtio reſinam & gummi conſtituunt, quæ magnâ copiâ ex hâc radice ſiccâ extrahuntur. Nam Jalapæ pulveratæ ℥xij. reſinæ ℥iij. extracti gummoſi ℥iiij. ſuppeditârunt. Mediante verò diſtillatione ex Jalapæ ℔ ij. olei ℥ix. prodiêre, uberrimum phlegma alcalinum, quantitas verò minor acidi, quodque ſeſe obſcurè tantùm manifeſtum fecit. Adde infuſum Jalapæ in aquâ limpidâ chartæ ſubcæruleæ colorem magis vividum efficere.

Jalapa eximium eſt purgans, & apud plebeios uſitatiſſimum; ex eo quòd ſit inodorum, non ingratum, & minimâ mole exhiberi poſſit. Omnes noxios humores, maximè verò ſeroſos per inferiora purgare, & quidem citra moleſtiam, dicunt. Verùm non adeò mitem eſſe Jalapam, ut complures ſibi perſuadent, reclamat Simon Paulli, qui eam Scammonio affinem pronuntiat. Wepferus quoque, experimento in canibus facto, Jalapam ventriculum & inteſtina inflammare pronuntiat. Exhibito enim magiſterii Jalapæ ℈ß. catello menſtruo, & ℈j. catello ſemeſtri, hic vehementi ſingultu affectus fuit; ille verò torminibus & inſtar temulenti incedendo vacillabat. Poſt aliquot horas alvo non ſolutâ, diſſectis vivis, inflammationis ſigna in ventriculo & in inteſtinis apparuerunt. Ingenuè tamen confitendum eſt, nimiam fuiſſe doſim magiſterii ſeu reſinæ Jalapæ, quæ quidem ipsâ ſubſtantiâ vehementiùs purgat.

Itaque nihil in Jalapâ deprehenditur, quod ipſi cum cæteris remediis purgantibus acribus & validioribus non ſit commune. Eorum enim operandi ratio pendet, tum ab actione partium ſulphurearum & acrium ſalinarum cathartici medicamenti in inteſtinorum membranas quas irritant & convellunt, ſicque fortem glandularum expreſſionem promo-

vent ; tum etiam ab earumdem particularum miſtione cum maſsâ ſanguineâ, & corporis humoribus quos ſolvunt & liquant. Catharſis igitur inſtitui non poteſt, quin inteſtinorum irritatio excitetur ; quæ quidem major vel minor erit pro cathartici vehementiâ vel doſi.

Jalapa itaque inter hydragoga fortiora benignum eſt & mite, nec niſi per accidens noxam afferre poteſt. C. Bauhinus ejus doſim ad ʒj. conſtituit. Sed C. Hoffmannus, Simon Paulli, & melioris notæ Medici, infra grana xxiv. ſubſiſtunt. Reverâ Jalapa in ſubſtantiâ egregiè purgat ſine moleſtiâ à gr. xij. ad ℈j.

Obſervandum tamen Jalapam non convenire in febribus acutis, neque calidis & ſiccis conſtitutionibus. In his enim, ſicut cætera purgantia acria & irritantia, calorem intenſum & ſæpe inflammatorium in viſceribus accendit, parcioremque imò ſæpe nullam evacuationem promovet. Sed iis convenit, qui frigidæ ſunt temperiei & ſero ſcatentes, ſpeciatim in hydrope, anaſarcâ, & cachexiâ : at verò attentè conſiderandum eſt quid intelligendum ſit per corpora humida. Quæ enim ſunt ſicca, ſæpe ſæpius multo redundant ſero ; ſic in melancholicis, ſcorbuticis, atrâ bile affectis, in quibus præfervida ſunt viſcera ab immodico bilis fervore, vel in quibus ſanguis aduſtione acrior factus, dum fibroſa pars arctè cogitur, altera in ſerum colliqueſcit : in his, inquam, & ſimilibus multo ſero ſcatere corpus videtur, adeò ut ſputatores ſint, aut ſimilia ſuperabundantis ſeri prodant indicia. Hæc corpora pro humidis habenda non ſunt ; imò tota intus ſiccitate rigeſcunt, & æſtu exuruntur. Succorum enim acrimoniâ partium fibræ convelluntur, nec debitas oſcillationes exercent, ad circularem ſuccorum curſum

promovendum. Singulis in partibus hærentes ſucci per vaſorum poros tranſſudant, cachexias & tumores ædematoſos, leucophlegmatiam, hydropem procreant aut alios affectus, hujuſcemodi hydragogis medicamentis minimè cedentes. Humida igitur habeantur corpora, quæ ſuccis mollioribus, mucilaginoſis, chyloſis, aut cænoſis turgidula ſunt, in quibus humiditas non ſalis colliquantis, aut ſtagnationis ſuccorum ſoboles fuerit, ſed quam fecerit ſuccorum nutritiorum redundantia, cruditas, aut ingluvies. Exempla præbent infantes qui lacte, pultibus & ſimilibus victitantes, purgationes faciliùs ferunt, tum & helluones & ciborum gurgites, in quibus ſanguis, pinguedinis, chyli, aut ſeri redundantiâ ſcatens, cathartici vim impunè ſentit. Eâ ſanè de causâ Jalapa in infantium morbis maximè prodeſt, ſcilicet ratione mollis, lacteæ ſeu chyloſæ eorum conſtitutionis, cujus beneficio tota purgantis acrimonia retunditur. In adultis contrà bilioſus aut elaſticus nimis factus ſanguis, talis cathartici acrioris acceſſione, in fermentationem agitur. Eam ob rem quoque purgantia feliciùs cedunt in febribus acutis infantium, quibus etiam citiùs quàm adultis propinari poſſunt.

Vim nocivam Jalapæ, ſi quæ ſit, infringere autumant correctivis, modò Salibus alcalinis, ut ſale Tartari, Abſinthii, &c. quibus reſinoſa pars ſolvitur & expanditur; modò acidis, ut cremore Tartari, ſucco Limonum, ſpiritu Sulphuris vel Vitrioli, quibus coercetur & fere figitur; modò oleoſis, aromaticis, ut Cinnamomo, Caryophyllis, Zingibere, Maci, quibus nerveæ tum ventriculi, tum inteſtinorum fibræ vi purgantis medicamenti debilitatæ reſtituuntur. Verùm prorſus inutile mihi videtur catharticum medicamentum ægrotanti propinare, &

ejus vim infringere. Satius foret illud non exhibere. Acida reverâ cathartici vim minuunt, optimèque temperant; ſed idem fieri poteſt, purgantis doſim imminuendo. Olea aromatica peſſima cenſeo catharticorum temperamenta, quæ ſanè in viſceribus irritationem cathartico valentiorem ſuſcitando, titillationem quæ ab eo excitatur, inutilem, irritamque reddant; cùm ſæpe inflammationem accendant, & humorum evacuationem inhibeant. Sales alcalini longè aptiores videntur ad reſinoſa cathartica contemperanda; ſolvendo enim partes reſinoſas, impediunt ne tenaces illæ partes inteſtinorum membranis pertinaciter adhæreant, ut ſæpe accidit. Verùmtamen ab his ſalibus, catharticorum acrimonia non modò non temperatur, ſed è contrà intenditur.

Igitur ut bene ſuccedat catharſis, medicamentum catharticum & morbo & temperamento accommodatum, nec nimiâ nec parciori doſi exhibeatur; tunc emendationis non indigebit: & ſi quocunque modo temperandum ſit, ſufficienti liquoris copiâ diluatur. Quod quidem de purgantibus in genere.

Jalapa verò nullâ indiget emendatione. Sufficienti terræ quantitate extenduntur ſalinæ & ſulphureæ partes; ita ut nulla melior ſit hujuſce medicamenti præparatio, quàm ipſamet ejus ſubſtantia.

Reſina, ope ſpiritûs vini, & extractum gummoſum, ope aquæ, ex eâ præparantur. Sed reſina non uberiùs evacuat, imò ſæpe minùs & ſemper cum moleſtiâ & torminibus; gummoſum verò extractum ſegniter admodùm operatur. Jalapæ ſubſtantia raro in liquoribus propinatur, ſæpius ſub formâ boli.

℞. Pulver. Jalapæ gr. xx. Infunde per noctem in vini albi ℥vj. Manè probè agitatam & turbidam infuſionem cum pulvere hauriat æger.

℞. Jalapæ pulveratæ ℈j. Syr. Flor. Perſicor. q. ſ. M. F. bolus.

℞. Pulver. Jalap. gr. xviij. Sal. Ducis Holſatiæ ʒß. Conſerv. Flor. Aurantior. q. ſ. Fiat bolus.

℞. Rhei pulver. ℈j. Jalapæ tenuiſſ. pulver. gr. xij. Aquilæ albæ gr.x. Syr. Reg. Sapor. q. ſ. M. F. bolus.

Uſurpatur Jalapa in El. Hydragogo *Sylvii de le-Boë*, El. antihydropico *Charas*, in Extracto catholico & cholagogo *Rolfincii*, in Pilulis arthriticis *Shefferi*, in Pilulis cachecticis, & Syr. hydragogo & Syrupo aperiente cachectico, *Charas*.

Articulus XXII.

De Imperatoriâ.

STirps non unica Imperatoriæ nomine inſignita fuit; Meum enim & Laſerpitium ſic à quibuſdam nominata ſunt. Nec Imperatoria noſtra hoc unicum nomen obtinuit: dicitur quoque Aſtrantia, Magiſtrantia, Oſtrutium & Oſteritium.

Radix verò, quæ ſub Imperatoriæ nomine noſtris in officinis reperitur, oblonga eſt, pollicem craſſa, rugoſa, quaſi cirrata & geniculata, fibrata, foris fuſca, intus alba, ſapore acerrimo, aromatico, vehementer linguam vellicante, totumque os calefaciente, odore fragrantiſſimo, medicamentoſo. Veteribus Græcis vel ignota fuit, vel ab his adeò obſcurè deſcripta, ut dignoſci nequeat.

Planta, ex quâ extrahitur, Imperatoria major, *C. B. P.* Imperatoria, *J. B.* Aſtrantia, *Dodonæi*, nuncupatur. Ejus radix obliquè ſerpit, pollicem craſſa, & fibris quàmplurimis donata. Folia ſunt alata, ex tribus ſegmentis ſubrotundis, lætè virentibus, palmaribus, tripartitis & in ambitu inciſis compoſita. Caulis ad cubitum & ſeſquicubitum aſſurgit ſtriatus, cavus, flores ſuſtinens roſaceos, umbellatos, ex

quinque petalis conſtantes cordiformibus, candidis, in orbem poſitis, & inſidentibus calyci, qui deinde abit in fructum compoſitum ex duobus ſeminibus planis, fere ovatis, leviter ſtriatis & marginatis. Alpibus & Pyrenæis montibus delectatur; & inde radix ſicca nobis affertur.

Eligitur quæ in excelſis montium jugis colligitur, quæ quidem longè acrior eſt quàm quæ in planis naſcitur, aut in hortis colitur. Ex ejus radice, foliis & caulibus diſſectis manat liquor oleoſus, guſtu acerrimus, qui Tithymali lacti acredine non cedit.

Imperatoriæ radix, ſicut & ſemen, non mediocrem olei eſſentialis quantitatem diſtillatione fundit. Analyſi chymicâ, cum Angelicâ convenit, quam ſuperat odore fragrantiore, & acutiore guſtu, ſicut & virtutibus.

Alexipharmaca eſt & ſudorifera, ventriculi, inteſtinorum & uteri flatus diſcutit. C. Hoffmannus in colicis & flatuoſis affectibus eam prædicat tanquam divinum remedium. Ab eodem tum ad menſtruas evacuationes mulierum reſtituendas, tum ad virorum ſterilitatem ſeu frigiditatem arcendam commendatur. Ciborum concoctionem juvat, obſtructiones aperit, aſthmaticis ſeu anheloſis prodeſt, viſcidam tenacemque pituitam incidendo, expectorationemque excitando. Hydropem, quartanam & febres diuturnas ſanat, modò ſint à frigore, inquit idem C. Hoffmannus. Uſus præcipuus eſt in venenatis morbis & ictibus, & in frigidis cerebri affectionibus, catharris, paralyſi, apoplexiâ, &c. Ore detenta, præſtantiſſimus eſt apophlegmatiſmus, quo efficaciter cerebri pituita expurgatur, & odontalgia ſanatur. Doſis à ʒß. ad ʒj. in ſubſtantiâ, & ad ʒij. in infuſione.

℞. Rad. Imperator. pulver. ʒj. Propinetur in

vini generoſi ℥v. horâ unâ ante quartanæ paroxiſmum.

℞. Rad. Imperatoriæ inciſæ ℥ß. Infunde in vini Hiſpanici ℥vj. Capiat æger cochlear unum aut alterum, ad colicos affectus, flatuſque diſcutiendos.

℞. Folior. Salviæ pug. j. Imperatoriæ rad. contuſ. ʒj. Infunde in aq. bull. ℥viij. Infuſionem ſumat æger calidam, in modum potûs Theæ, cum Saccharo, in catharroſis affectionibus, paralyſi, aſthmate.

Externè ſerpigines inveteratas tollit, inquit S. Paulli, ſi ex hujus radicis pulvere recentis & adipis ſuilli tantillo linimentum conficiatur, quo partes affectæ inungantur; aut ſi digeratur pulvis in aceto vini, quo pars affecta identidem abluatur.

Semen iiſdem ac radix pollet virtutibus.

Radix Imperatoriæ uſurpatur in Antidoto Orvietano *Charas*, & in Aceto Theriacali *Ejuſdem.*

ARTICULUS XXIII.

De Ipecacuanhâ.

IPECACUANHA præſtantiſſimum Dyſenteriæ remedium, in novo orbe repertum, circa medium ſæculi præteriti, deſcriptum fuit à Guillelmo Piſone in ſuâ Indiarum hiſtoriâ, à quo tum & à Marcgravio è Braſiliâ in Europam delatum fuerat. Altis tamen tenebris obſitum, & in Galliâ noſtrâ incognitum remanſerat, ad annum circiter 1672. quo cum D. Legras Medico, qui ter Americam peragraverat, Lutetiam pervenit. Verùm illius virtute nondum compertâ ſatis, per plures annos oblivioni traditum fuerat, uſque dum circa annum 1686. à peregrino quodam mercatore Garnerio dicto, iterum

huc allatum eſt. Cùm autem vires illius ſingulares ab hoc mercatore prædicarentur, ab Adriano Helvetio Facultatis Rhemenſis Medico in uſum feliciter revocatum eſt; ab eoque tantum theſaurum ſibi & civibus comparare voluit Ludovicus Magnus, cujus munificentiâ publici juris factus eſt Ipecacuanhæ uſus.

Radix eſt cujus, habitâ locorum ratione, ſpecies duæ ſunt, Peruviana & Braſiliana; habito vero reſpectu coloris, tres ſunt, cinerea, vulgò *griſe* ou *blonde*, fuſca, vulgò *brune*, & alba, vulgò, *blanche*.

Ipecacuanha cinerea; Ipecacuanha Peruviana, *Officinar.* Bexuguillo & Rais de Oro Hiſpanorum; fortè Ipecacuanha alba Piſonis. Radix eſt duas tresve lineas craſſa, tortuoſa, & quaſi annulatim exaſperata, dilutè fuſca vel cinerea, denſa, dura, fragilis, reſinoſa, cum nervo exiguo radicis meditullium ſecundùm longitudinem occupante, ſapore ſubacri, amaricante, nonnihil odorata. Ex Peruviâ, ubi circa mineras auri naſcitur, ab Hiſpanicis claſſibus quotannis Gades affertur.

Quænam ſit planta, quæ ex hâc radice aſſurgit, ignoramus; niſi eadem ſit ſpecies, quam G. Piſo Ipecacuanham albam nominat: quæ quidem planta exigua eſt, humilis, Pulegio non admodùm diſſimilis, cujus caulis foliis lanuginoſis exſurgit, multis, albiſque floſculis verticillatis cingitur.

Ipecacuanha fuſca; Ipecacuanha Braſilienſis & Radix Braſilienſis, *Officinarum*; Ipecacuanha altera ſeu fuſca Piſonis. (*a*) Radix eſt tortuoſa, rugis

(*a*) Ouragoga *Lin. gen.* 934. florem ejus ex ſicco exemplari deſcripſit Linnæus his verbis:

Cal. Perianthium quinquepartitum, laciniis lanceolato-linearibus, æqualibus, perſiſtentibus. *Cor.* quinquefida. *Stam.* quinque. *Piſt.* Germen intra calycem & corollam. Styli numero incerti. *Per.* Bacca ſubrotunda, unilocularis, calyci inſidens, umbilicata.

quaſi annularibus magis exaſperata, quàm cinerea, tenuior tamen, lineam craſſa, foris fuſca vel nigricans, intus alba, leviter amaricans. Hæc Ipecacuanhæ ſpecies ex Braſilia Ulyſſiponem affertur.

Planta caulem profert ſemicubitalem, trinis vel quinis tantùm foliis ornatum, in cujus ſummitate baccas producit nigras & paucas. Gaudet locis opacis, & tantùm in denſis reperitur nemoribus.

IPECACUANHA alba, ſeu potiùs Ipecacuanha adulterina. Radix ſub hoc nomine in officinis reperitur tenuis, lignoſa, quæ rugis caret, amaroris expers eſt, & ex candido flaveſcens. Hæc pro Ipecacuanhâ albâ Piſonis, à quibuſdam exhibetur: ſed utrùm ſit genuina radix à Piſone ſub hoc nomine deſcripta, valde dubito; cùm Ipecacuanha alba Piſonis per ſuperiora & inferiora evacuet humores, hæc verò vomitum non excitet, neque ſeceſſum. Hanc itaque radicem à mercatoribus, ſordidi quæſtûs cauſâ potiùs quàm ratione ullius affinitatis cum Ipecacuanhâ permiſceri exiſtimo; & fortaſſe Ipecacuanha alba Piſonis non differt ab Ipecacuanhâ Peruvianâ ſeu Bexuguillo Hiſpanorum.

Ipecacuanha utraque, Peruviana, & Braſilienſis, humores evacuant per ſuperiora & inferiora. Præterea earum vim alexiteriam commendat Piſo, nec præſtantius eſſe remedium non ſolùm adversùs dyſenterias & alvi fluxus inveteratos, ſed etiam adversùs plurimos morbos ex longâ obſtructione ortos aſſerit.

Peruviana ſeu cinerea cæteris anteponitur, pro-

Sem. tria, oſſea, hinc gibba, inde angulata, approximata in globum, unilocularia, ſingula ſex ſulcis exarata.

Radix longiſſima. Caulis rariſſimè ramoſus, decumbens, infernè nudus. Folia versùs apicem oppoſita, obversè ovata, utrinque acuta, ſcabra, ſubtus pallidiora, duorum pollicum latitudine, trium longitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine.

pterea quòd longè mitior ſit ejus operandi ratio. Braſilienſis verò longè vehementiorem vomitum excitat.

Eligatur bene habita, ſucci plena, non vetuſta nimis. Annoſa tamen non contemnenda eſt. Ad plures enim annos conſervari poteſt, teſte Piſone: tuncque vomitivas quidem vires deponit, ſed non antidotales & ſudoriferas.

Frequens nunc eſt apud nos utriuſque uſus in alvi profluviis. Sed potiſſimùm ad dyſenteriam confirmatam ſanandam feliciſſimè uſurpatur. Nam ſæpe incantamenti inſtar eam intra unius diei ſpatium ſanat.

Ea eſt Ipecacuanhæ, tum cinereæ, tum fuſcæ viſcoſitas & acrimonia, ut ſi quis hujus radicis libram unam aut alteram contundat, & in pulverem tenuiſſimum redigat, niſi elatum pulverem cautè devitet, paulò pòſt difficili corripiatur reſpiratione, ſanguinis ſputo, aut narium hæmorragiâ, vel oculorum aut faciei, nonnunquam etiam gulæ tumefactione & inflammatione afficiatur; quæ quidem ſymptomata intra paucos dies, aut per ſe, aut venæ ſectionis ope, evaneſcunt.

Si in aquâ decoquatur, uberrimam mucaginem ſuppeditat; quæ tantæ eſt tenacitatis, ut per linteum decoctio niſi forti expreſſione percolari poſſit.

Ex Ipecacuanhæ cinereæ ſeu Peruvianæ ℥viij. reſinæ ʒx. ope ſpiritûs vini extractæ fuerunt. Ex eâdem hujus radicis quantitate, ope aquæ communis, gummoſi extracti ℥iiiß. prodiêre. Pulveris reſidui poſt accuratam reſinæ & gummi extractionem pondus fuit ℥iiij.

Ipecacuanhæ fuſcæ ℥viij. ſuppeditârunt reſinæ ʒvj. Eadem quantitas ejuſdem radicis gummi ℥j. & ʒiij. præbuit cum aqua communi. Pulvis ſuper-

ſtes, gummi & reſinâ ritè ſeparatis ex rad. ℥viij. fuit ℥vj.

Unde liquet principia activa, id eſt reſinam & gummi majore copiâ in Peruvianâ, quàm in Braſilienſi, reperiri.

Extractum reſinoſum potenter vomitum provocat, gummoſum verò perparum; hoc licèt non ita tutò ac ipſa radix dyſenterias ſanèt, non reſina. Pulvis verò ſuperſtes gummi & reſinâ diligenter ſpoliatus, prorſus iners eſt, cùm nec vomitum provocet nec ſeceſſum, nec dyſenteriam ſanare valeat. Concludendum igitur Ipecacuanhæ virtutem præcipuam pendere à gummosâ ſubſtantiâ. Ejus enim mucilaginoſis partibus oblinuntur inteſtinorum membranæ ſuo mucò ſpoliatæ, earumque exſiccantur & ſanantur exulcerationes. Reverâ pars reſinoſa, à quâ vis vomitum provocandi pendet, non prorſus inutilis eſt; cùm materia morbifica in ventriculi & inteſtinorum glandulis deliteſcens dividatur, & foras amandetur. Fatendum eſt tamen longè efficaciùs Ipecacuanhæ principia in ipsâ radice coadunata dyſenteriæ mederi, quàm ſeorſim ſumpta.

G. Piſo Ipecacuanhæ ʒj. in ſubſtantiâ pro doſi proponit, vel ʒij. in infuſione vel decocto. Malunt Braſilienſes, inquit idem author, dilutum, quod vel unius noctis ſub dio maceratione, aut coctione in aquâ, medicam ſuam virtutem abundè liquoribus communicet. Poſteà caput mortuum reſervatum, denuoque eodem modo præparatum, in eundem uſum exhibetur, minùs quidem efficax ad purgandum vel vomendum, ſed magis aſtringens. Hæc enim radix non ſolùm materiam morbificam, licèt tenaciſſimam, à parte affectâ revellit, eamque per ſuperiora expellit, ſed etiam aſtringendo viſcerum tonum reſtituit.

Apud nos verò ipſa radicis ſubſtantia pulverata ſæpius exhibetur, quàm infuſum vel decoctum: & quidem à ℈ß. ad ʒß. Sumitur autem vel in vino, vel juſculo diluta, vel ex nebulis, manè jejuno ventriculo. *Sæpe prima doſis ſanat*: ſin minùs, ad ſecundam & tertiam recurrendum. Quidam veſpertinis horis ejuſdem diei, quo exhibita fuit Ipecacuanha, potionem ſtomachicam & anodynam ægrotanti propinandam præſcribunt, ne recidivam patiatur.

℞. Pulver. Ipecacuanhæ ℈j. vel ʒß. *Syr.* Cydonior. q. ſ. Fiat bolus manè ex nebulis devorandus, ſuperbibendo juſculi vel vini aquâ temperati cyathum unum.

℞. Conf. de Hyacynthis ʒj. Diacod. ʒvj. Diſſolve in aquar. Centinod. & Plantaginis ana ℥iij. Fiat potio horâ ſomni exhibenda.

Vel ℞. Diaphoretic. mineral. Coralli rubr. & Terræ ſigillatæ ana gr. xv. Cinnamom. & Galangæ minor. ana gr. x. Laudan. Opiati gr. ß. Syr. Cydonior. q. ſ. Miſce. Fiat bolus horâ ſomni devorandus.

Experientiâ comperi Ipecacuanham ad gr. vj. vomitum perbellè provocare, & ad gr. x. non minùs vehementer, quàm ad ℈j. vel ℈ij. Unde majorem doſim quàm gr. vj. vel x. inutilem cenſeo.

Cùm autem compertum ſit hanc radicem pluries iterandam eſſe ad recidivas præcavendas, ægrotanti ritè purgato per ſuperiora & inferiora Ipecacuanhæ ope, aliquot ejuſdem radicis grana ſingulis diebus per vices exhibenda præſcribo; quæ quidem nullam purgationem promovere valent, ſed tantùm aſtringunt, inteſtinorumque parietes mucagine obducunt, eorumque exulcerationes abſtergunt & exſiccant. Hâc ratione ægrotantes tutò & ſine recidivâ à dyſenteriâ liberantur.

Itaque æger dyſenteriâ ſimplici laborans, ritè præparatus, tum venæ ſectione, ſi adſit febris vel plethora, tum convenientibus enematibus, tum etiam diætâ requiſitâ, purgetur ſecundùm haſce formulas aut ſimiles.

℞. Mann. Cal. ℥j. Liqueſcat in aquæ Plantag. ℥vj. Fiat colatura in quâ diſſolve El. Cathol. cum Rheo dupl. ℥ß. Pulver. Ipecacuanhæ gr. vj. Fiat potio manè exhibenda.

Vel ℞. Rhei pulverati ℈j. Pulver. Jalap. gr. xij. Rad. Braſil. gr. vj. cum Syr. de Cichor. comp. q. ſ. M. Fiat bolus.

Sic vacuatis primis viis per ſuperiora & inferiora, & abſolutâ medicamenti purgantis operatione, ſumat æger ſingulis diebus duas doſes opiatæ aſtringentis & roborantis ſequentis.

℞. Conſerv. Roſar. rubrar. & Conſerv. Cynorrhodon. ana ℥j. Theriacæ Androm. ſen. ʒij. Pulver. Ipecacuanhæ gr. xviij. Syr. Cydonior. q. ſ. Miſce. Fiat opiata cujus doſis ʒj. manè jejuno ventriculo, & ſerò quatuor poſt prandium horis, uſu continuo uſque ad perfectam ſanitatem.

Obſervat clariſſimus Tournefortius hocce ſpecificum medicamen in caſtris minùs feliciter ſuccedere, quàm in privatorum ædibus, tum quòd militum vires plerùmque proſtratæ ſint, viſceraque nimiùm læſa; tum quòd aerem ſpirent inſalubrem, maligniſque halitibus inquinatum. Quod de militibus aſſerit, illud quoque comprobavi apud pauper & ignobile vulgus, præſertim in Epidemicis dyſenteriis quæ quidem oriuntur à maligno quodam halitu, vel cum alimentis, vel per aerem in maſſam ſanguineam immiſſo: tunc enim irrita eſt Ipecacuanhæ vis, niſi hujuſce medicamenti uſus continue-

tur & cum cardiacis & Alexipharmacis conſocietur. Itaque in epidemicis & malignis dyſenteriis ea eſt illius medicamenti exhibendi ratio.

℞. El. Cathol. cum Rheo dupl. ʒiij. Pulver. Ipecacuanhæ gr. x. M. Fiat bolus.

Si debiles admodùm ſint vires; ſtatim peractâ evacuatione per ſuperiora, præſcribatur hæc potio cordialis & antidyſenterica.

℞. Conf. de Hyacinthis, & El. Diaſcord. ana ʒj. Pulver. Ipecacuanhæ gr. x. Syr. Cydonior. ℥j. Aq. Cinnamomi ℥ß. Aquar. Plantaginis & Meliſſæ ana ℥iij. Fiat potio cochleatim exhibenda ſingulis horis.

Die ſequenti ſumat æger duas doſes opiatæ ſequentis.

℞. El. Diaſcord. ʒj. Rad. Braſil. gr. j. M. Fiat bolus pro doſi, manè & ſerò iterandus, donec æger prorſus reſtituatur.

Licèt hæc radix ſpecificè dyſenteriæ medeatur, non ejuſdem tamen eſt energiæ in cæteris alvi fluxibus. Imò feliciùs ad dyſenteriam confirmatam, quàm ad incipientem, adhibetur, ubi præfervidus adhuc fuerit ſanguis & efferum nimis ac immite morbi fermentum. In confirmatâ enim materia morbifica jam à ſanguine ſecreta inteſtina occupat, unde faciliùs foras amandatur.

Rariſſimè hocce remedium ritè adhibitum irritum deprehenditur. Si verò non feliciter ceſſerit, aliquando ſæpius in causâ fuit inſanabilis viſcerum affectio vel humorum depravatio, ad ſummum perducta. Verùm etſi non bene ſuccedat, nihilo pejus tamen ab illius uſu ſe habent ægrotantes. Unde tutiſſimum & præſtantiſſimum dici poteſt medicamentum.

[Aliæ præterea ſunt plantæ, quæ Ipecacuanhæ nomine

nomine gloriantur, ex quibus unam hanc tantum referemus, quæ dicitur, Ulmaria major, trifolia, flore amplo, pentapetalo, Virginiana, *D. Baniſter*, *Plukn. Phyt. T.* 236. *fig.* 5. & *Rai. Tom.* 3. *p.* 330. Ulmaria Virginiana, trifolia, floribus candidis, amplis, longis & acutis, *Mor. part.* 3. *pag.* 323. Filipendula foliis ternatis, *Lin. H. Cliff. p.* 191. & *Gron. Flor. Virg. part.* 1. *pag.* 55. Fruticoſa hæc herba in Virginiâ creſcit, ubi Ipecacuanha vocatur. Radice eſt durâ & lignosâ, multis dependentibus fibris, ſuperiùs nodosâ, ſupra terram ſæpius nudâ: ex quâ plures oriùntur caules lignoſi, ſtriati, atrorubentes, glabri, ramoſi; quibus ſine ordine adnaſcuntur folia oblonga, acuminata, rugoſa, ſubtùs ſubhirſuta, in uno pediculo terna, biuncialis longitudinis, mediâ parte unciam longa, circa margines acutè denticulata Carpini in modum, in mucronem gracileſcentia. Interdum etiam bina alia adnectuntur foliola minora, ut quinquefoliata appareat planta, ſingulo foliolo brevi petiolo inſidente. Ex horum alis alii etiam ramuſculi graciles proveniunt, quorum cacuminibus non adeò ac in prioribus luxuriat florum copia. Flores albicantes è rubro-variegati, in ſummitate caulium & ramorum, ſinguli proprio pedunculo unciali & biunciali inſident, pentapetali, petalis ſubrotundis, planis, reflexis, calyci inſertis monophyllo & quinquepartito. Staminibus plurimis gaudent, capillaribus, corollâ brevioribus, calyci inſertis, & antheris ſimplicibus; germinibus quinque acuminatis in totidem ſtylos deſinentibus. Petalis marceſcentibus, calyx aridus fuſcus manet, quo ſemina quinque, oblonga, acuminata, in orbem digeſta conduntur.]

Articulus XXIV.

De Iride Florentinâ, & noſtrate.

IRis Florentina, *Officinarum*; Ιρις Ιλλυρικὴ, *Dioſcoridis & Græcorum*; Aſmeni iuni ſive Aierſa *Arabum.* Radix eſt quæ nobis affertur in fruſta oblonga, geniculata, paululùm compreſſa, unum aut alterum pollicem craſſa, candida, cortice ex flavo rubente ſpoliata, ſuis orbata fibris, odore violaceo fragrante, ſapore amaro, acri.

Eligatur bene habita, candida, odoratiſſima, non carioſa, non rugoſa.

Planta dicitur, Iris alba Florentina, *C. B. P*; Iris flore albo, *J. B.* quæ ab Iride vulgari non diſcrepat; aut ſi quid interſit diſcriminis, ſaltem pro nihilo habendum eſt.

Iris autem vulgaris Germanica ſive ſylveſtris, *C. B. P*; Iris vulgaris, violacea, ſive purpurea, ſylveſtris, *J. B*; Iris ſylveſtris, *Tabern. Icon.* Radice eſt obliquè per ſuperficiem terræ ſparsâ, craſsâ, rugoſâ, geniculatâ, ex inferiori parte fibratâ, acri odore, dum recens eſt, gravi; conſumptoque humore ſuperfluo, tandem grato: ex quâ folia prodeunt, unciam lata, rigida, cubitum longa, & gladium æmulantia, ita ad radicem conjuncta, ut carina unius alterius dorſum excipiat; inter quæ caulis aſſurgit rectus, teres, glaber, firmus, ramoſus, quatuor aut quinque geniculis interceptus, cum foliis caulem amplectentibus, eò minoribus quò propiora ſunt ſummitati. Flores primo Vere erumpunt ex convolutis membranis, Liliacei, monopetali, in ſex partes diviſi, quarum tres alternæ ſurſum, tres verò aliæ deorſum ſpectant, foris lividi coloris in cinereo, & circa principium virides, intus verò pur-

pureæ ſeu violaceæ, lacteis & latis venis diſtinctæ. Piſtillum è fundo floris ſurgit tribus petalis inſtructum, eodem modo coloratis, fornicatis, & partibus floris deorſum inflexis ita incumbentibus, ut palati cujuſdam ſpeciem præ ſe ferant. Calyx autem mutatur in fructum cylindriformem, trigonum, trifariam apice dehiſcentem, in tria loculamenta diviſum, ſeminibus fœtum rotundis & oblongis, ſibi mutuò ſuperincumbentibus.

Iris Florentina à vulgari non diſcrepat, radicum, foliorum, florumve formâ, ſed colore tantùm. Folia enim Florentinæ Iridis ad glaucum magis accedunt: flores tenui, ſed eo tamen grato, odore præditi, lacteo candore perfuſi ſunt; radices verò majores, craſſiores, ſolidiores, candidiores & odoratiores deprehenduntur.

Ex hiſce plantis radix fere ſola in uſum Medicum venit. At verò cùm apud Scriptores Medicos de Iride fit mentio, obſervandum eſt, ſi ſuccum Iridis præſcripſerint, eum ex Iridis noſtratis ſeu vulgaris radice exprimi: ſi verò Iridis meminerint, ut formâ pulveris compoſitiones ingrediatur, intelligendam eſſe Iridis albæ Florentinæ radicem.

Plurimæ Iridis radicibus virtutes à veteribus & neotericis attribuuntur. Doſis à ℈j. ad ʒj. Iris Florentina attenuat & incidit craſſiorem lympham in pulmonibus hærentem, ejuſque expectorationem promovet; unde aſthmati medetur, dyſpnœæ, tuſſi. Utilis quoque eſt ventris torminibus infantium, & inter ſarcotica medicamenta numeratur. Præterea ſternutatoriis, errhinis, & apophlegmatiſantibus medicamentis utiliter permiſcetur. C. Hoffmannus Iridem Florentinam ſomnum conciliare aſſerit, non vi narcoticâ, ſed ſubſtantiâ vaporoſâ, quali conſtat quoque Crocus, Myrrha, Nux moſchata &c. quod

quidem in corporibus frigidis & humidis tantùm ; non verò calidis & ſiccis, efficere aſſerit.

℞. Iridis Florentinæ, Glycyrrhizæ, Sem. Aniſi, Sulphuris vivi ana q. l. Syr. de Praſſio albo, q. ſ. Fiat Electuarium, cujus doſis ʒj. ſæpius in die exhibenda in tuſſi & aſthmate.

℞. Rad. Irid. Florent. ℥ij. Agarici in nodulo ligati ʒjß. Folior. exſiccat. Nicotianæ ℈ij. Folior. Hyſſopi, Thymi ana M. j. Coque in aquæ limpidæ ℔ ij. ad quartæ partis conſumptionem. In colaturâ diſſolve Oximeliti ſimpl. ℥iv. ad viſcidam pituitam incidendam & foràs eliminandam in aſthmate. Exhibeatur calidè bis, terve in die, inſtar potûs Theæ, ad ℥vj. pro doſi.

℞. Irid. Florentin. rad. Pæon. maris ana ℥ij. Croci ʒiij. Fœniculi ʒij. Sacchar. Candi ℥iij. Fiat lege artis pulvis ſubtiliſſimus, cujus ℈j. aut ℈ij. in lacte materno vel vaccino, vel cum pulte pueris exhibeatur, ad ventris tormina ſedanda & ventris inflationes diſcutiendas.

℞. Irid. Florentin. ʒiij. Folior. Betonicæ & Majoran. ana ʒj. Miſce. Fiat pulvis ſternutatorius.

℞. Irid. Florentin. ʒij. Sem. Sinapi & Staphyſagriæ ana ʒß. Leviter pulverata includantur in nodulo quod in ore detineatur, jejuno ventriculo, prono capite, per ſemihoram maſticando, ad copioſum phlegma per ductus ſalivales educendum.

Iris Florentina uſurpatur in Pulvere Diaireos, *Præpoſiti*, Confectione Rebecha, Trochiſcis bechicis, *Charas*, Theriacâ, *Andromachi*, in Pulvere cephalico odorato, & Pulvere ſternutator. *Charas*, Ung. mundificativo de Apio, Pomato officinali, *Charas*, in Emplaſtro Dyachylo Ireato, & Diabotano, *Penicherii.*

Apud aromatarios frequentiſſimi eſt uſûs ad aromata varia præparanda.

Radix Iridis noſtratis, ſeu vulgaris, inter hydragoga valentiora recenſetur. Dejectione & vomitione ſeroſos humores ducit. In hydrope ejus ſuccus depuratus ad ℥ij. vel iij. ſolus aut cum vino albo permiſtus, manè, jejuno ventriculo alternis diebus ſumptus commendatur. Attamen ea eſt ejus acrimonia, ut ſæpe ardores accendat, non tantùm in faucibus, ſed etiam in ventriculo & viſceribus. Unde plurimi hoc hydragogum reformidant. Nec puero, nec ſeni, nec prægnanti tutò exhiberi poteſt, inquit Fernelius; quòd cæterorum more quæ validè aquas expurgant, menſes moveat, abortum faciat.

Ex capite quoque Errhini loco uſurpatus ille ſuccus maximam ſeri copiam educit. Idem cum farinâ fabarum illitus lentigines aliaſque corporis maculas deterget.

Uſurpatur in Oleo Irino dicto, & in Unguento Agrippæ, *Charas.*

ARTICULUS XXV.

De Mechoacannâ.

MECHOACANNA *Officinar.* Rhabarbarum album quorumdam, radix eſt in taleas albas ſecta, cortice rugoſo contecta, ſubſtantiâ molliuſculâ, in quâ vix ulla apparet fibra, ſapore ſubdulci cum obſcurâ quâdam acredine, quæ nauſeam quandoque movet. Circulos quoſdam habet ut Bryonia; ſed ab eâ differt, quòd compacta ſit, nec fungoſa, nec amara, nec viroſa. Præterea Bryoniæ radix ex candido rufeſcit, & quaſi radiatim corrugatur, atque ſaporis eſt amari, nauſeoſi & viroſi. Mechoacanna di-

citur ex eâ Americæ Meridionalis provinciâ Mechoacan dictâ, ubi primùm ab Hiſpanis reperta fuit. Ex multis quoque aliis Americæ Meridionalis regionibus affertur, ut ex Nicaraguâ, Quito, Braſiliâ & aliis, ubi naſcitur.

Eligitur quæ recens eſt, (Triennium enim vix perdurare ejus efficaciam aſſerunt) albicans, compacta & gravis: rejicitur quæ nigricat & carioſa eſt.

Græcis & Arabibus incognita; primùm innoteſcere cœpit circa annum 1524. Sed potiſſimùm à Nicolao Monarde promulgata fuit.

Planta à C. Bauhino ad Bryonias refertur, & Bryonia Mechoacanna alba, *C. B. P.* dicitur. Sed reverâ Convolvuli Americani ſpecies eſt, ut aſſerit Margravius, cui ſanè, ut oculato teſti, fides potiùs habenda eſt. Convolvulus Americanus Mechoacan dictus, *R. H*; Jetucu Braſilienſibus, ſive Mechoacanna, *Margravii*, nuncupatur. Radix pedis longitudinem æquat, valde craſſa, ut plurimùm bifida, exteriùs obſcurè cinerea, ſeu fuſca, interiùs alba, lacteſcens, reſinoſa; caules profert ſarmentoſos, ſcandentes, multangulares, etiam lacteſcentes, cum foliis ſolitariè poſitis, teneris, ſaturè viridibus, inodoris, cordis figuram exhibentibus, modò auriculatis, modò ſine auriculis, unum, duos, tres vel quatuor digitos longis, inferiùs nervo & venis diſtinctis. Floribus decoratur monopetalis, campaniformibus, dilutè incarnatis, intus purpureis. Piſtillum abit in capſulam, in quâ continentur ſemina nigricantia, piſi magnitudine, triangularia & compreſſa. Radix verno tempore à Braſilienſibus collecta, atque in taleolas circulares modò, modò oblongas diſſecta, atque filo tranſſutim excepta exſiccatur. Ab iiſdem quoque radix recens, mundato cortice, exprimitur per pannum;

& quod poſt aliquot horas in imâ liquoris parte ſubſidit, exſiccatur; & lac vel fæcula Mechoacannæ dicitur.

Radix Michuacanica, quam deſcribit Hernandez ſub nomine *Tacuache*, à Mechoacannâ noſtrarum officinarum diſcrepare videtur, quòd illa fauces adurat, noſtra verò fere inſipida ſit; deinde quòd plantæ quas ſub hoc nomine deſcribit, ab iis quas Monardes & Margravius deſcribunt, diverſæ ſint.

Mechoacanna, analyſi Chymicâ, plurimum liquoris acidi & olei, modicum verò liquoris urinoſi ſuppeditat. Minorem reſinæ quantitatem ſuppeditat, quàm Jalapa; ſed partibus conſtat tenuioribus & magis volatilibus, cùm vis ejus purgans decoctione evaneſcat.

Hocce medicamentum, ſtatim ab ejus inventione, tanquam purgantium præſtantiſſimum prædicatum fuit, & multis encomiis celebratum. Verùm ejus nomen multùm decrevit ex eo tempore potiſſimùm, quo Jalapium innotuit. Ejus deſidia aut tardior operatio culpatur, & doſis nimis diffuſa, quâ exhibetur.

Cæterùm purgat benignè & ſine moleſtiâ, roborando partes, & obſtructiones reſolvendo, nec injucundè, cùm nullius fere ſaporis ſit particeps. Craſſos, viſcidos, ac ſeroſos humores educit ex toto corpore, capite nempe, pectore, articulis. Unde catharroſis & frigidis affectibus, epilepſiæ, aſthmati, ſtrumis, arthritidi, morbiſque venereis convenit. Hepatis, lienis & meſenterii obſtructiones reſerat. Hydropicis verò nec mitius, nec utilius catharticum exhiberi poſſe aſſerunt. Reverâ nullum ferè purgans eſt magis temperatum, & paucioribus incommodis aut periculis obnoxium.

Ejus ſubſtantia tantùm exhibetur. Sumitur ejus

G iv

pulvis cum vino, vel cum alio liquore idoneo. Piſo hujus radicis pulverem ab ℥ß. ad ℥j. proponit pro doſi. C. Hofmannus illum pueris à ʒß. ad ʒj. viris verò ad ʒij. exhibet. In decocto non datur: nam experientiâ compertum eſt, coctione vim ejus perire & exſolvi.

℞. Mechoacann. pulver. ʒij. Infunde per noctem in vini albi ℥v. Infuſionem cum pulvere capiat æger manè, jejuno ventriculo.

℞. Mechoacannæ ʒjß. Tartari ſolubilis ʒj. Infund. in aq. Cichor. ℥vj. per ſex horas. Infuſio cum pulvere ſimul ægrotanti propinentur.

℞. Rad. Mechoacan. pulver. ʒj. Agaric. Trochiſc. ʒß. Aquilæ albæ gr. xij. cum Syr. Roſar. ſolutiv. q. ſ. fiat bolus in catarrhoſis affectibus, arthritide, & morbis à ſeroſâ colluvie oriundis.

Uſurpatur Mechoacanna in Pilulis Mechoacannæ *Renodæi*, in ejuſdem Hydragogo eximio, Electuario hydragogo *Sylvii*, Extracto Catholico Francofurtenſi *Schroderi*, Extracto Catholico *Sennerti*, & Syrupo hydragogo *Charas*.

Articulus XXVI.

De Meo Athamantico.

Meum & Meu *Officinar.* Μῆον & Μεῖον Græcorum, *Mu* Arabum. Radix eſt oblonga, minimum digitum craſſa & ramoſa, cortice foris ferrugineo, intus pallido, aliquantulùm gummoſo, includente medullam albicantem, odore ſatis jucundo, Paſtinacæ ferè, magis tamen aromatico, ſapore non ingrato, niſi quòd acris ſit, & nonnihil amara. Ex Arverniæ montibus, Alpibus & Pyrenæis ſicca nobis affertur.

Meum veteribus Græcis haud ignotum, Athaman-

ticum ab iiſdem nuncupatur, vel quòd ab Athamante Æoli filio & Thebanorum Rege inventum fuerit, vel quòd præſtantiſſimum exiſtimaretur in Athamante Theſſaliæ monte natum.

Nomen Mei pluribus plantis quæ à legitimo Dioſcoridis Meo diſcrepant, conceſſum fuit; ſicut hæc Dioſcoridis planta variis quoque inſignita fuit nominibus.

Mei nomen hiſce plantis tribuerunt, nempe, Imperatoriæ ſativæ *Inſt. R. H.* ſive Angelicæ *Officinar.* Imperatoriæ Majori, *C. B. P.* & *Inſt.* Fœniculo tortuoſo *J. B. Inſt.* Myrrhidi annuæ, ſemine ſtriato, lævi, *Moriſſ. Inſt.* Cachri ſemine fungoſo, ſulcato, plano, majore, foliis Peucedani anguſtis, *Moriſſ. Inſt.* Thyſſelino *Plinii, Lobel. Inſt.* & Phellandrio Alpino, umbellâ purpuraſcente *Inſt. R. H.* E contrariò Meum Dioſcoridis variis nominibus appellatum fuit; ſcilicet, Meum foliis Anethi *C. B. B.* Tordylon & Tordylion *Cordi*: Daucus primus ſive Creticus *Tragi*: Seſeli Creticum *Fuchſii*: Anethum ſylveſtre, Anethum tortuoſum, Fœniculum tortuoſum, & Fœniculum porcinum *Officinarum quarumdam*: Meu, Imperatoria quibuſdam, *Cæſalpini*: Imperatrix *Apulorum*; Radix urſina, Siſtra, Spicula, & Finochiella *Quorumdam.* A clariſſimo Tournefortio ad Fœniculorum genus revocatur, & diceretur Fœniculum Alpinum perenne, capillaceo folio, odore medicato, quod Meum Officinarum, *Inſt. R. H.* niſi Mei nomen longo uſu comprobatum eſſet.

Radicibus donatur dodrantalibus in plures partes in obliquum & altum divaricatis, ex quibus pediculi naſcuntur cubitales, longi, ſtriati, quibus inhærent folia tenuiſſimè laciniata, coſtæ innaſcentia, Fœniculi ſimilia, capillacea, crebriora tamen

& molliora ; nec capilli uſque adeò longi. Inter hos cauliculi aſſurgunt ſimiles Fœniculo, minores tamen multò, ſtriati, inanes, ramoſi, in quorum faſtigiis eminent umbellæ florum candidorum, roſaceorum, qui ſcilicet plurimis conſtant petalis in orbem poſitis & calyci inſidentibus. Calyx autem abit in fructum ex duobus ſeminibus compoſitum, oblongis, hinc gibbis & ſtriatis, inde verò planis, odoratis, & cum acrimoniâ amaricantibus. Cùm verò hæc radix ſit ex illis quæ hyemem perferunt, circa caulium originem ex radice magnas habet comas, & foliis areſcentibus ſuperſtites.

Plinius ſcribit Meum ſuo tempore in Italiâ peregrinum eſſe, & ibi ſeri tantùm à Medicis, iiſque paucis ; nunc verò abundanter reperitur ſponte naſcens, non ſolùm in Italiâ, ſed etiam in Hiſpaniâ, Galliâ, Germaniâ & Angliâ.

Mei odor & ſapor ſalem volatilem, oleoſum, in hâc plantâ abundantem indicant ; & reverâ, analyſi Chymicâ, oleum tum eſſentiale, tum fœtidum & craſſum copioſum fundit, ſpiritum urinoſum exhibet cum multo phlegmate acido : quæ quidem principia ſimul miſta, compoſitum conſtituunt haud diſſimile mixturæ ſpiritûs volatilis, oleoſi, aromatici, & ſpiritûs Nitri dulcificati.

Radix ſola in uſum Medicum venit ; licet ſemen iiſdem fere virtutibus donetur. Humores viſcidos ac tenaces dividit & attenuat : unde ad tartarum pulmonum expectorandum in aſthmate humorali commendatur. Ventriculi diſtenſioni flatulentæ, ventris torminibus, urinarum & menſium ſuppreſſioni medetur, modò ab humorum craſſitie & lentore oriantur. Urinæ ſtillicidium ſiſtit in pueris, pubi admota. Monent tamen Dioſcorides & Galenus, nimiam hujuſce radicis doſim aut frequentio-

rem uſum caput dolore afficere. Ejus doſis in ſubſtantiâ à ʒß. ad ʒj. in infuſione verò à ʒj. ad ʒij. in vino vel alio quocunque liquore.

Multas veterum ingreditur compoſitiones, & imprimis Mithridatium & Theriacam : & in Aceto Theriacali *Charas* uſurpatur.

ARTICULUS XXVII.

De Nardis.

DIverſæ plantæ Nardi nomine appellatæ ſunt. De duobus Nardi generibus mentionem facit Dioſcorides, uno Indico, altero Syriaco; quibus poſtea tertium adjungit, Celticum nempe, & quartum montanum dictum, & ſylveſtre, quod quidem duplex eſt, Aſarum ſcilicet, & Phu, de quibus ſuo loco.

Nardus Indica; Spica, Spica Nardi, & Spica Indica, *Offic.* Ἰνδικὴ Νάρδος, *Dioſcoridis.* Alſembel ſembelen, Alſembel alcib, Alnardin alhendi, *Arabum.* Radix eſt comoſa, vel potiùs congeries capillamentorum tenuium, convolutorum, radicis capiti inhærentium, quæ nihil aliud ſunt quàm nervoſa marcidorum foliorum filamenta velut in faſciculos congeſta, digiti craſſitie & longitudine, colore ferrugineo, ſeu ex fuſco rufeſcente, ſapore amaro, acri, aromatico, odore grato ad Cyperum accedente.

Hæc pars plantæ filamentoſa quæ eligitur, nec ſpica eſt, nec radix; ſed caulium pars infima ubi radici inhærent, multis tenuioribus foliis primò obſita, quæ quidem folia quotannis areſcentia & marceſcentia, in capillamenta mutantur, remanentibus tantùm nervoſis fibris. Spica verò ob figuram dici meruit, quæ adhæret radici digitalis craſſitudinis, fibratæ, ſaturatiùs rufæ, ſolidæ & fragili.

Inter hæc filamenta folia nondum in nervos divulſa, albicantia; & cauliculi concavi, ſtriati, nonnunquam reperiuntur: plureſque ex eâdem radice capillacei faſciculi enati ſubinde conſpiciuntur.

Nardus Indica in Javâ magnâ quantitate creſcit; & apud Javanos frequentior eſt illius uſus in culinâ, ad piſcium & carnium condimenta.

Dioſcorides de tribus Nardi Indicæ ſpeciebus mentionem facit, Indicâ nempè genuinâ, Syriâ, & Gangitide. Hodie verò duæ tantum ſpecies in officinis occurrunt, quæ nonniſi comarum longitudine & colore differunt. Longior enim Spica magis ruſeſcit; ſed odore ſicut & viribus pares ſunt.

Eligenda recens, levis, longam comam habens, aliquantulùm redolens Cyperum, ſapore amaro.

Planta dicitur Gramen Cyperoïdes, aromaticum, Indicum *Breynii* 2°. *Prodrom.* Hactenus deſcriptione caret. Raius eam caules emittere ſummâ parte ſpicis aut paniculis onuſtos ad modum graminum, aut iis affinium, tanquam veriſimile pronuntiat.

Ex ſapore & odore conjicere licet Nardi Indicæ vires à ſale volatili oleoſo pendere, multo ſale fixo & terrâ implicito.

Alexiteria eſt, cephalica, ſtomachica & nephritica: unde morbis malignis convenit. Catharros, ſeu humores è capite in pectus, ſtomachumve procumbentes cohibet, ventriculum debilem roborat, & ciborum concoctionem juvat intus ſumpta & exteriùs admota, omneſque frigidos affectus concoquit, menſes & urinas promovet, ad hepatis, lienis & meſenterii obſtructiones reſolvendas confert. Cl. Galenus Marcum Imperatorem ventriculi imbecillitate, & difficili ciborum concoctione laborantem, Nardino unguento lanâ impoſito & ori ventriculi admoto curavit. Nardus Indica ex-

ſiccata, inquit Bontius, aceto infunditur apud Indos, & addito Saccharo adversùs hepatis, lienis & frequentiſſimos meſenterii obſtructiones adhibetur; necnon etiam adversùs venenatorum ſerpentum, ſcolopendrarum, ſcorpionum & ſimilium morſus, vulneri impoſita aut intus ſumpta. In hæmorrhagiâ narium Riverius tanquam præſtantiſſimum & frequenti uſu comprobatum remedium commendat Spicam Nardi in tenuiſſimum pulverem redactam cum juſculo, aquâ Plantaginis, aut alio liquore exhibitam. Doſis à ʒß. ad ʒij. in ſubſtantiâ, & ad ℥ß. in infuſione.

Veteres ex eâ parabant collyria & unguenta pretioſa. Unguentum Nardinum ex Dioſcoride conficiebatur ex Junco odorato, Coſto, Amomo, Nardo, Myrrhâ, & Balſamo, & oleo Balanino aut Omphacino : his folium Malabathrum nonnunquam adjiciebatur.

Nardus Indica uſurpatur in Pulvere aromatico roſato, Pulvere Diarrhodon, Theriacâ, Mithridatio, Philonio magno, Benedictâ laxativâ, Hierâ picrâ Galeni, Hierâ Diacolocynthidos, Trochiſcis de Camphorâ, Trochiſcis Hedichroi, Pilulis fœtidis, Syrupo de Cichorio compoſito, Oleo Nardino, Oleo Scorpionum *Matthioli*, Unguento Martiato.

NARDUS Celtica; Spica Celtica; Spica Gallica, Spica Romana, *Offic.* Νάρδος κελτικὴ & ἀλιούγγια, *Dioſcoridis* : Saliunca, *Plinii*; Alnardin Alſimbel Alkeliti aut Alkelt, Alſimbel alrumi. *Arabum.* Radix eſt fibroſa, capillaris, rufeſcens, cum foliis, ſeu ſquammis parvis, ex viridi flaveſcentibus, ſapore acri, amaricante, aromatico, odore fragrante, graviuſculo.

Ad uſum eligi debet recens, jucundè odorata,

numeroſis radiculis donata, non fragilis, plena.

A Dioſcoridis ſæculo ad hanc uſque ætatem celebrata fuit. Celtica dicitur, quòd in Galliæ olim Celticæ dictæ montibus colligeretur. Hodiè quoque reperitur in Alpibus Germaniam ab Italiâ ſeparantibus, Liguriæque montibus ac Genuenſibus.

Planta dicitur Valeriana Celtica, *Inſt. R. H*: Nardus Celtica Dioſcoridis, *C. B. P*: Nardus Alpina, *Cluſii.* Hujus radix longè, latèque ſerpit, ſummâ tellure ſeſe inter muſcum diffundendo: oblongi, procumbenteſque humi ramuli tenues, plurimis veluti foliolis aut ſiccis ſquammis circumſepti, ſubinde fuſcas & nonnihil capillatas fibras agunt: ſupernâ parte in unicum aut bina, ternave extuberant capitula, aliquot longis ſecundùm caput anguſtis, deinde in latitudinem paulatim ſe laxantibus foliis ſatiſque craſſis & ſucculentis plena; colore, dum primùm emergunt, viridi, deinde ſub Autumni initium aut Æſtatis finem flaveſcente, guſtu amariuſculo. Palmaris aut dodrantalis, nonnunquam etiam major inter hæc emergit cauliculus ſatis firmus, geniculatus, bina ad ſingulos nodos habens inter ſe oppoſita exigua foliola, cui circa ſummum ex ſingulis alis naſcuntur pediculi exigui, binos aut ternos floſculos coloris pallidi ſuſtinentes, monopetalos, infundibuliformes, multifidos, quorum ſinguli calyci inſident, qui deinde abit in ſemen exiguum, oblongum, & pappis inſtructum.

Tota planta aromatica eſt, & radicum Valerianæ ſylveſtris odorem æmulatur. Authore Cluſio, in ſummo Stiriacarum Alpium, menſe Auguſto, floret, ſub ipſis fere nivibus. Folia deinde promit, cùm flores diffluere incipiunt. Legitur autem ab incolis ſub Auguſti finem & Septembris initium, cùm

folia flaveſcere incipiunt; tunc enim ſummam habet odoris gratiam, quâ caret, cùm folia primùm promit, & adhuc viridis eſt.

Nardus Celtica virium earumdem eſt cum Spicâ Indicâ. Majore tamen cum utilitate in urinâ ciendâ, ventriculo roborando, & flatibus diſcutiendis adhiberi dicitur. Uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, in Emplaſtro de Meliloto, & in quibuſdam aliis unguentis calefacientibus, & lotionibus cephalicis.

NARDUS Montana, *Offic.* Ὀρεινὴ Νάρδος, *Dioſcoridis*: Alnardin Gebali, *Arabum*. Radix eſt oblonga, ſubrotunda ſeu turbinata, minimi digiti craſſitie, cujus caput capillamentis fuſcis vel cineraceis & rigidiuſculis donatur, cum cauliculo rubente, odore ad Nardum accedente, ſapore acri, aromatico.

Adeò mendoſa eſt Dioſcoridis narratio de Nardo montanâ, ut difficile admodùm ſit decernere utrùm vera Nardus montana Dioſcoridis nobis nota ſit, an adhuc ignota.

Radices aliquot plantarum ſub Nardi montani nomine nobis afferuntur.

Prima dicitur Valeriana maxima, Pyrenaïca, Cacaliæ folio D. Fagon, *J. R. H*: Nardus montana altera Leonis, *Hiſtor. Lugdun.* Hujus plantæ radix craſſa eſt, longa, tuberoſa, capillata, perennis, odore Nardi Indicæ, ſed vehementiore, ſapore amaro. Ex hâc radice caulis aſſurgit tricubitalis & altior, teres, lævis, concavus, nodoſus, rubens, unciam craſſus, cui folia adnaſcuntur bina, ex adverſo poſita, lævia, crenata, Cacaliæ foliis ſimilia, palmaria, & pediculis longis innixa. In ſummo caule flores naſcuntur purpuraſcentes, & ſemina Valerianæ floribus & ſeminibus ſimilia.

Secunda dicitur Valeriana Alpina minor, *C. B. P*: Nardus montana, radice olivari, *C. B. P*: Nardus

montana, radice oblongâ, *C. B. P*: Nardus montana longiùs radicata, *Camerar.* Tuberoſam habet radicem, modò longiorem, modò breviorem, quæ quotannis adnatis aliis ſe propagat, multiſque tenuioribus fibris infimâ parte & ſummo capite prædita eſt. Ex eâ ſtolones oriuntur foliis ex atro-virentibus ſupernè & ſplendentibus, nec in ambitu ſerratis infimâ parte onuſti, deinde aliis in lacinias diſſectis, uti fermè Valerianæ majoris folia, ſed minora; & quò ſtolones magis adoleſcunt, eò magis diſſecta ſunt, ex adverſo ſemper poſita. In ſummo caulis faſtigio confertim naſcuntur flores Valerianæ ſylveſtris floribus non diſſimiles, odorati, minùs tamen quàm radix quæ ſylveſtris Valerianæ odorem valdè refert.

Nardus montana viribus cum Celticâ convenit: quidam tamen imbecilliores exiſtimant. Rariùs in officinis uſurpatur.

Articulus XXVIII.

De Ninzin & Gins-eng.

Ninzin & Gins-eng radices plantarum non ſpecie modò, ſed & genere diſtinctarum, pro unâ & eâdem plerumque aſſumuntur. Cùm enim facie & virtutibus inter ſe non parum conveniant, è lonqinguis regionibus nobis advehantur, rariſſimè adhibeantur à Medicis Europæis, & præfereà Gins-eng multò majoris conſtet quàm Ninzin, non mirum quàmplurimos in hunc errorem impegiſſe. Verùm ut omnis deinceps tollatur confuſioni locus, utriuſque deſcriptionem ex probatiſſimis & autoptis authoribus depromptam ſi hîc ſubnecteremus, operæ pretium fore duximus.

Ninzin *Offic.* Sju ſjin, *vulgò*, Niſji, Nindſin & Dſin

Dſin dſom, *Sinicè* Som, *Tartaricè* Soaſai: Siſarum montanum Coræenſe, radice non tuberosâ, *Kæmpfer Amænit. exot. faſcic. v. pag.* 818: Sii ſpecies *Linnæi Gen. plant.* 219: *Fortè*, Sium folio infimo cordato, caulinis ternatis, omnibus crenatis. *Gronov. Flor. Virg. part.* 1. *pag.* 31. Planta hæc recèns nata, inquit Kæmpferus, radiculam exhibet unicam, ſimplicem, Paſtinacæ ſimilem, triuncialem, auricularis digiti craſſitie, fibris paucis capillatam, carnoſam, albidam, ambientibus rimulis ſubtiliſſimis interceptam, infernè nonnunquam in duo crura diviſam; unde nomen ei natum eſt *Nindſin*, id eſt, homini ſimilis. Odorem præbet Paſtinacæ luteæ, ſaporem Siſari noſtratis, minori tamen & graciori cum dulcedine, quam ipſam exigua quædam ac fere imaginaria amaritudo temperat. Paulò provectior planta & in pedalem vergens altitudinem, in ſolo Japonico fota, radicem ſibi unam atque alteram adſociat, priori æqualem; quas ad vigorem producta, ramoſior videlicet & florigera, pinguiores ac fere palmares inordinato ſitu exhibet, multis ſimul circa radicum capita luxuriantibus diverſæ magnitudinis gemmis atque tuberculis, his in radiculas, illis in novos caules ſive plantas abituris. Caulem acquirit ſeſquicubitalem, auriculari digito tenuiorem, inæqualiter teretem ac ſtriatum, geniculis arundinaceis protuberantibus, & in circulum punctatis, per ſeſcuncialia ſpatia interceptum ac ramoſum, ramulis utcunque alternatim ex geniculorum loco naſcentibus, imâ parte plenum, proceſſu ſurculiſque cavis & magis anguloſis. Pediculis genicula amplexantibus, ad mediam longitudinem profundo ſulco cavatis, ſeſcuncialibus, tenuiter ſtriatis, inſiſtunt folia diverſæ, pro plantæ ſtatu, figuræ & magnitudinis: in naſcente

enim folia ſunt ſingula, rotunda, languidè dentata, uncialia, baſi cordata; in ſuccreſcente & caule circiter pedali, majora ſunt, Sii & Siſari foliis ſimillima, ex quinque lobis pinnata, lobis ſive pinnis ex ovato acuminatis, ſeſcuncialibus, denticulo acuto densè ſerratis, tenuibus, lætè virentibus, præter nervum inſignem medium & ab eo decurrentes laterales denſo venularum complexu reticulatis: denique in plantâ perfectâ ac ramoſiore caule trilobatæ ſunt, pinnis ſucceſſivè minoribus, & in unguis humani magnitudinem deficientibus. Umbellæ in quas ſurculi deſinunt, ex baſi foliolis anguſtis, brevibus laciniatâ, radiolos extendunt tenues, unciales, in petiolos tenuiſſimos perbreves, ſingulis floſculis donatos, divulſos. Flos albus eſt & pentapetalus, petalis cordatis, & ad ſeminis Coriandri ambitum in planum radiantibus, ſtaminibus ex interſtitio petalorum ſurrectis, candido apice capitatis, brevibus, deciduis; ſtylo pumilo bifurco, vix conſpicuo. Florem excipit ſemen geminum, nudum, Aniſo ſimile, per maturitatem obſcurè rufens & ſtriatum; quod excuſſum in duo dehiſcit, uno latere compreſſo, ſaporem radicis obtinens cum ſegni caliditate. Inter ramulorum axillas naſcuntur gemmæ, una vel plures, turbinatæ, Piſi magnitudinis, herbaceæ, quadantenus verrucoſæ, carnoſæ, ſaporis vapidi dulciduli; quæ, cùm plantantur, vel in terram ſpontè decidunt, ſeminis lege plantam producunt ſui generis.

(*a*) Ob polychreſtam radicem, omnium Orientis, ſi Theam excipias, celebratiſſima planta eſt; quæ ex Coreâ Japoniæ illata, in hortis urbis *Meaco* colitur, & magis quàm in ipsâ patriâ, luxuriat, ſed

(*a*) Hæc magis radici Gins-eng, quàm Ninzin congruere, mihi videntur.

virtutum fere exors : unde cautum lege eſt, ne exoticæ à ſeplaſiariis ſupponantur. In Katajæ (Provinciæ Siamſai) Coreæque montibus rigidiori Jove nata, vitæ eſt longioris, radice reſtibili, & foliis Autumno deciduis; ſub Japonico citiùs effuſa in caules ſemina ferentes, ut plurimùm, annua emoritur.

Facultates radicum à Japonenſibus & Sinenſibus recitantur variæ, ex quibus palmariæ ſunt, quòd roborent, pinguefaciant, renibus conducant, adeòque & pulmonibus, ex eorumdem viſcerum, quod docent, conſenſu. In pulverem redactæ, paucis medicamentis, nullis omnino cordialibus non admiſcentur.

Collectio radicis fit ineunte brumâ; quâ appetente, in *Siamſai* aditus omnes excubiæ occupant, quæ fures à collectione arceant. Ad uſum ut fiant idoneæ, præparatione opus habent, quæ hæc eſt. Recèns effoſſæ, triduum macerantur in aquâ dulci, vel meliùs in aquâ coctâ Oryſæ ſecundariâ frigidâ; maceratæ in ahenâ operculatâ ſuſpenduntur in vapore ſuper igne : tum exſiccatæ ab imâ parte uſque ad medium, duram, rufam, reſinoſam ac quaſi tranſlucidam acquirunt faciem, quæ ipſa bonitatis nota eſt : fibras majores eodem modo præparant. Doſis eſt ʒjß. vel pro re natâ major.

GINS-ENG, ſeu PE-TSI, *Sinenſium* : Gins-eng, *Offic.* (*a*) Aureliana Canadenſis; Sinenſibus, Gins-eng; Iroquæis, Garent-oguen, R. P. *Laſiteau*, *Mem. ſur le Gins-eng* : Araliaſtrum Quinquefolii folio majus,

(*a*) Hanc unam, eandemque plantam eſſe cum Gin-ſeng, probant iidem altitudinis gradus, æquale ſolum, non impar montium poſitio, ſimilis nemorum aſpectus, inſpectio foliorum, pediculorum florum & fructuum, utriuſque, & tandem ipſorum Sinenſium teſtimonium, qui, viſâ plantâ Canadenſi Cantonem aſportatâ, eam genuinum Gin-ſeng eſſe, ſubitò agnovêre.

Ninzin vocatum D. Sarraſin. *Vaill. ſerm. p.* 43. *n.* 11
Gins-ſeng, *des Lettres édifiantes & curieuſes*, *tom. X. p.* 172.

Hujuſce plantæ radix pollicem unum aut alterum longa, digiti minimi plus, minuſve craſſitie, leviter rugoſa, nitida & quaſi tranſlucida, ut plurimùm bifida, aliquando multifida, infernè fibris tenuibus prædita, extus rufeſcens, intus flaveſcens, ſapore ſubacri, ſubamaricante & aromatico, odore aromatico non ingrato, cujus in ſummo reperitur ſeries nodorum juxta ſe invicem ſecundùm varios inflexus poſitorum, & ab emarcidis annorum præcedentium caulibus efformatorum, quorum ope ætas plantæ calculo dijudicari poteſt. Ex radice ſurgit ſingulis annis caulis ſimplex, unum pedem altus, glaber, ex rubro nigricans : ex cujus apice emergunt tres quatuorve petioli ad mediam longitudinem profundo ſulco cavati, radiatim & horiſontaliter quaſi in umbellam diſpoſiti, quinque foliis terminati inæqualibus, inæqualiter petiolatis & connatis, tenuibus, oblongis, ex ovato acuminatis, denticulo acuto densè ſerratis, ex nervo inſigniore medio & ex eo decurrentibus lateralibus, denſo venarum complexu reticulatis. Caulis ſummo ex medio petiolorum exortu, inſidet pedunculus ſimplex & nudus, quinque vel ſex uncias longus, deſinens in umbellam corymboſam involucro minimo ſuffultam ; è cujus centro plurimi naſcuntur pedunculi tenues, unciam circiter longi, ſinguli ſingulos flores gerentes, perianthio minimo, quinquedentato & germini inſidente donatos, petalis etiam quinque, ovato acutis, ſeſſilibus, reflexis ; quinque ſtaminibus ſubulatis, longitudine corollæ, antheras ſubrotundas gerentibus : ſtylo ſimplici breviſſimo ut plurimùm bifido, aliquando trifido

& quadrifido, totidem ſtigmata gerente, embryoni inſidente ſubrotundo, qui matureſcendo abit in baccam ſubrotundam profundè ſtriatam, coronatam, in tot loculamenta quot ſtigmata diviſam, ſeminibus fœta ſolitariis, compreſſis, reniformibus.

Creſcit apud Sinas & in Tartariâ inter 39. & 47. borealis gradum, in ſylvis umbroſis. Optima creſcit in regione *Leau-tong*, Chan tang, *Tſu toang ſeng*, Tartariâ, &c. Quæ in Coreâ naſcitur (nempe Ninzin) craſſior eſt, mollis, cava, multòque inferior: creſcit quoque in Canadâ inter 47. gradum, in ſylvis altis & rarioribus.

Sinæ & Tartari eam magno apparatu & labore colligunt, ineunte Vere, & declinante Autumno: mundant attentè radices cultro è Bambou confecto, radunt leviter, has enim ferro tractare religiosè evitant: fibras illas lavant in decocto ſeminis Millii, (Oryſæ, juxta Kæmpferum), & eas accuratè exſiccant ſupra fumum ejuſdem ſeminis in aquâ cocti, ut de flavo ejus participent colore; & ne carie, humiditateve afficiantur, eas perfectè ſiccas, afflante Aquilone, in vaſis æneis lixivio elutis & cautè clauſis ex iis naſcentes amputant, recondunt. De minimis radicibus reſiduis conficiunt extractum; folia autem tanquam The pro uſu conſervant.

Tantum eſt hujus radicis pretium apud Sinenſes, ut unica libra tribus argenti libris væneat: unde multis modis adulterari ſolet; & exoticæ, (nempe radices Ninzin) ei à ſeplaſiariis non raro ſupponuntur. Eligenda eſt recens, odorata, non carioſa.

Plures & quidem ſingulares huic radici virtutes adſcribuntur. Summa quaſi panacea apud Aſiaticos habetur, & ad illam Sinenſes omnibus in ægritudinibus tanquam ad ſacram anchoram confugiunt.

„ In diarrhæis, *inquit unus ex Sinenſibus*, (*a*) dy-
„ ſenteriis, ventriculi & inteſtinorum debilitate
„ aut depravatione, ſicuti in ſyncope, lypothymiâ,
„ paralyſi, ſtuporibus & convulſionibus, prodeſt:
„ mirum in modum refocillat nimiâ venere exhau-
„ ſtos; hominibus à morbis vel acutioribus vel
„ chronicis enervatis, nullum huic æquiparandum
„ medicamentum: ubi poſt eruptionem fractis jam
„ viribus, ſubſidunt variolæ, felici cum ſucceſſu in
„ largâ doſi propinatur: tandem repetitis vicibus,
„ vires admodum debilitatas reficit & mirificè re-
„ ſtaurat, perſpirationem auget, blando calore
„ ſenum corpora perfundit, medullam in oſſibus
„ & totam artuum compagem vegetat & confir-
„ mat; quin imò, in agone jam conſtitutis tale
„ robur reſtituit, ut retardatâ morte, tempus &
„ occaſio eis ſuperſit ad alia aſſumenda medi-
„ camenta, ſæpeque priſtinam ſanitatem recupe-
„ randam." Hæc ſanè mira, modò vera.

„ Attamen, pergit idem author, guloſis atque
„ oinopotis parum proficua. In febribus malignis &
„ epidemicis, ſummâ cautione, & tantùm remitten-
„ te febre, uſurpanda; in phlogiſticis, hecticis
„ atque ſuppurantibus, tanquam cane pejus & angue
„ fugienda. In hæmorragiis parcè, nec niſi priùs
„ cognitâ causâ; in affectibus ſtrumoſis, ſcorbuticis
„ atque venereis, incaſſùm, etſi innoxiè, tentabitur.
„ At languidis aut caducis vires addet aut recreabit,
„ diuturnis animi mœroribus, & febribus hecticis
„ maceratis & exhauſtis opem feret jucundam, tu-
„ tamque, prudenter adhibendo, à ℈j. ad ʒß. aquâ
„ calidâ, horæ ſpatio, infuſam; vel in pulvere, vel
„ in extracto, vel, ſi mavis, aliis remediis admix-

(*a*) Pen Sau Kan Mou Li Tchi Sin.

„ tam, à gr. x. ad lx. & certis in caſibus ultra,
„ prout neceſſitas requirit. “

Commendatur à Medicis Batavis in convulſione, lipothymiâ, ſyncope, & vertiginibus ab inanitione, in virium imbecillitate, & ad memoriam confortandam. Doſis à ʒj. ad ʒij. in infuſione; in ſubſtantiâ verò, à ℈j. ad ℈ij. Cavendum autem eſt à nimio ejus uſu, ſanguinem enim accendit; quare junioribus & calidæ conſtitutionis hominibus interdicitur.

Qui plura cupierit, conſulat opuſculum R. P. Lafiteau, & Quæſtionem Medicam D. Jac. Franc. Vandermonde, D. M. Pariſ. qui ipſe apud Sinas vixít, die 9. menſis Februarii an. 1736. in Scolis Medicorum Pariſienſium diſcuſſam, unde plurima excerpſimus.]

ARTICULUS XXIX.

De Pyrethro.

DUplex radix ſub Pyrethri nomine in officinis reperitur; una digitum longa & craſſa, foris ex ſubrufo colore nigricans, intus alba, fibris nonnullis donata, ſapore acerrimo & urente, ſine odore; quæ exſiccata nobis ex Tunnetenſi regno affertur. Altera quæ tenuior eſt & minùs acris.

[PRIMA radix eſt plantæ quæ Chamæmelum ſpecioſo flore, radice longâ, fervidâ, *D. Shavv. Catal.* N°. 138. *pag.* 39: Pyrethrum vulgò & veteribus Arabibus, *Guntuß*, *Ejuſd.*: Buphthalmum Creticum, Cotulæ facie, flore luteo & albo, *Breyn. Cent.* 1. *p.* 150. *T.* 75: Buphthalmum caulibus ſimpliciſſimis, unifloris, foliis pinnato multifidis, *Lin. H. Cl.* *p.* 414: vulgò, *Pyretre, ou Racine ſalivaire.*

„ Hæc planta Chamæmelo perſimilis, albam poſ-
„ ſidet radicem, denſis fibris ſe in terram figentibus,

,, tenuibus, & aliquantulùm tortuoſis; initio nullius
,, manifeſti ſaporis, ſed diutiùs in ore dentibus preſ-
,, ſa ſatis acrem, ferme ut Pyrethri, linguæ relin-
,, quens. Ex illâ denſa in orbem circa terram folia
,, erumpunt, leniter hirſuta, magnitudine, diviſurâ
,, & formâ Pyrethri Bellidis flore, C. B. planè reſ-
,, pondentia. Inter quæ caulis penè cubitalis, nonnun-
,, quam etiam duntaxat pedalis, rotundus, mollis,
,, cum tempore durior, coloris viridis, vel ex viridi
,, albicantis propter hirſutiem, ſurgit; foliis minori-
,, bus, Chamæmeli magis convenientibus, ſed craſſio-
,, ribus, in lobulos latiores diviſis: ex quorum ſinu
,, alæ, ut plurimùm, longitudine caulem ſuperantes,
,, in tali abundantiâ, præſertim ſtatim circa radicem,
,, prodeunt, ut denſa & orbiculata plantæ effigies
,, ſubinde videatur, ob alarum multitudinem obli-
,, què & reſupinè ſe propagantium. Flores, quibus
,, ſubeſt ſquammoſum capitulum, ſquammulis viri-
,, dibus, lanuginoſis, triplici ſerie contextum, Bu-
,, phthalmi Alpini floribus non parum aſſimilantur;
,, niſi quòd illorum petala, tredecim plerumque
,, numero, majorem in medio pauliſper quaſi ex-
,, ſculptum ſive concavum, ex plurimis flavis tubulis
,, condenſatum orbem circumambientia, breviora,
,, latiora, lineis ſeu plicis ſtriata, & dilutiore flave-
,, dine ſint imbuta, imprimis cùm ad ſenium ver-
,, gunt, & parte inferiore, ubi penè tantùm ſul-
,, phurea conſpiciuntur. Primus horum florum in
,, medio plantæ ſupra caulem menſe Junio exit,
,, deinde alii in alarum majorum cacuminibus, &
,, tandem reliqui in ramulis lateralibus, veluti ſuc-
,, cedanei ita ſe excipiunt, ut hæc planta totam non
,, modò calidam Æſtatem, atque Autumnum ferti-
,, lem, floribus condecoret; ſed triſte ſenium etiam
,, ſubinde anni genialiter coronet, meſſemque ſem-

„ per uberrimam latè compreſſorum ſeminum ſatu-„ rè purpureorum, inter ſquammulas tenues, mem-„ branaceas & latas, ejuſdem planè coloris, niten-„ tes, firmiter & ſolidè jacentium, proferens: quæ „ tandem ſicuti etiam ſquammulæ ipſæ, regiæ ſuæ „ ſplendorem purpuræ cum illepido colore ſpadi-„ ceo triſti commutant; & in generis ſui conſer-„ vationem apud nos quotannis ſunt ſerenda.“ *Breyn.* Flos variat ſemifloſculis radii, albis supernè, ſubtus purpureis.

„ Hujus radicis magna quantitas, inquit Shawius, „ Conſtantinopolim & Cairum tranſmittitur; & Sac-„ charo condita, in doloribus pectoris & dentium „ comeditur. Floris radius amplus eſt, ſubtùs pur-„ pureus; diſcus magnus, luteus, ad ſeminum ma-„ turitatem protuberans, ſquammis rigidis ſtipa-„ tus.“

ALTERA radix eſt plantæ quæ dicitur, Leucanthemum Canarienſe, foliis Chryſanthæmi, Pyrethri ſapore, *Inſt. R. H.* 493: Chryſanthæmum fruticoſum, foliis linearibus, dentato trifidis, *Lin. H. Cl.* 417: Chamæmelum Canarienſe ceratophyllum fruticoſius, glauco folio craſſiore, ſapore fervido, Magala ab incolis nominatum, *Mor. Hiſt. Oxon. part.* 3. *p.* 35. „ Radice eſt albâ, lignosâ, vulgari minùs craſsâ, „ minùs carnosâ, nec tantum fervorem poſſidente. „ Stipites emittit lignoſos, pollicem craſſos, cortice „ albo tectos, cubitales & altiores, in varios ramuſcu-„ los diſtributos, foliis Chamæmeli inordinatim ve-„ ſtitos, aſt in latiores, craſſiores, carnoſiores, ri-„ gidiores & obtuſiores lacinias, magiſque cornu „ Cervi in modum extenſas, ex cæruleo, viridi, glau-„ cove colore tinctas, diviſis. Poſtremis ramulis „ cauliculi eriguntur nudi, in quorum faſtigiis flores „ è capitulis rotundis, ſquammoſis, duris, proſilien-

„ tes, eos Chamæmeli æmulantes, petalis albis umbonem luteum cingentibus, radiati, conflati ſunt.“ *Mor.* „ Semina omnia plana, margine in utroque „ latere acuto.“ *Lin.*]

Pyrethrum, ob acredinem ſuam vehementem & ductus ſalivales aperientem, ſalivam copiosè educit; hinc in odontalgiâ ab obſtructionibus & catharris ſpecificum eſt. Ob eamdem acredinem nervos vellicantem, eorumque obſtructiones ſolventem, in morbis ſoporoſis & linguæ paralyſi efficaciſſimum eſt, ore detentum & maſticatum.

℞. Rad. Pyrethri q. v. Maceretur per noctem in Aceto, & manè maſticetur.

℞. Rad. Pyrethri, Zingiber. ana ʒj. Piper. nigri ʒß. Pulveriſata indantur nodulo, qui dentibus conteratur; vel cum cerâ ſubigantur in morſellos Nucis Avellanæ magnitudine, dentibus conterendos.

Raro ad uſum internum præſcribitur, niſi in enematibus, in affectibus ſoporoſis.

℞. Rad. Pyrethr. ℥j. Coque in decocti communis clyſteris ℔ j. Colaturæ adde ſalis gemmæ ʒß. Fiat enema in apoplexiâ & ſoporoſis affectibus.

Uſurpatur in Philonio Romano, & in Pulvere ſternutatorio, *Charas.*

Articulus XXX.

De Rhabarbaro, & Rhapontico.

Botanici nonnulli Rhabarbarum noſtrum cum Rhapontico veterum Græcorum confundunt. Reverâ tamen radices & plantæ diverſæ ſunt. Ex Dioſcoridis enim verbis manifeſtum eſt Rha ſeu Rheum diverſum eſſe à Rhabarbaro quo nunc utimur: noſtrum enim odorum eſt, nec injucundum,

neque in ore mucilaginoſum deprehenditur, naſciturque apud Sinas. Dioſcoridis autem deſcriptio convenit cum Rhapontico Proſp. Alpini, quod vulgò colitur in hortis Europæ, naſciturque in Thraciâ & multis Scythiæ locis.

Itaque Rhabarbarum officinarum; Rhabarbarum verum, ſeu Sinenſe, radix eſt quæ nobis affertur in fruſta, vel tubera craſſiora, inæqualia, uncias quatuor, quinque vel ſex longa, tres vel quatuor craſſa, leviter ponderoſa, foris lutea vel ſubfuſca, intus ex croceo & flavo variegata ad Nucis Myriſticæ ſimilitudinem, nonnihil fungoſa, ſapore ſubacri, amaricante & nonnihil aſtringente, odore aromatico, ſed nonnihil gravi. Apud Sinas naſcitur.

Eligendum eſt recens, non carioſum, non putridum aut nigrum, quod aquam croceo colore tingat, nihilque lentoris aut glutinoſi linguæ offerat.

[Cujuſnam generis plantæ ſpecies ſit Rhabarbarum Sinenſe, ſeu Rhabarbarum verum, ſive Rheum, *Off.* non ita facile eſt decernere. Nullam enim hactenus illius accuratam hiſtoriam, nec genuinam iconem ab ullo Botanico autoptâ datam fuiſſe, comperimus. Muntingius quidem, in ſuâ Herbæ Britannicæ hiſtoriâ, Rhabarbari deſcriptionem & iconem ex Matthiolo deſumptam, nomine *Rhabarbari lanuginoſi, ſive Lapathi Chinenſis longifolii*, edidit; ſed nec ipſe plantam viderat, nec Matthiolus à quo deſcriptionem & iconem mutuatus erat. Quam enim hic illius hiſtoriam edidit, ea nulli plantæ hactenus notæ convenit; neque cum iis quæ de Rheo comperta ſunt, concordat. Unde veriſimillimum apparet, illum ex relatis ſibi à mercatoribus & ſeplaſiariis qui hanc radicem ex Sinenſi regno aſportabant, plantæ deſcriptionem & iconem effinxiſſe.

Dolendum ſanè eſt, neminem hactenus ex tanto

Europæorum numero, qui Chinam quotannis appellunt, repertum fuiſſe, qui utilitati publicæ conſulens, tam quotidiani usûs in Medicinâ, tantique proventûs plantam perfectiùs cognoſcere, & quæ ipſe certa comperiſſet, conterraneis ſuis communicare, tentârit. Interim ſi quis in re adeò intricatâ conjecturæ locus ſit, donec alius certiora & exploratiora edoctus, ea in medium protulerit; quæ probabiliora mihi viſa ſunt, aperiam.

„ Rhabarbarum in universâ Sinâ naſci refert R. P. „ Michael Boym è Soc. Jeſu, ibique vocari Tayhuam, quod ſignificat ſummè flavum; in Provinciis tamen, *Su-Civen*, *Xenſy*, atque *Socieu*, civitate ad muros Sinarum proximâ uberiùs provenire: „ terram in quâ gignitur, rubram eſſe & lutoſam, „ ob fontes & pluvias: Sinenſes hanc radicem effoſſam in fruſta dividere, quæ primò in oblongis „ reponunt menſis, & quâlibet die tribus aut quatuor vicibus revolvunt, ut per hanc induſtriam „ ſuccus incorporetur fruſtis, & conſtipatus maneat. „ Experientia enim docuit, ſi quis ſtatim illa fruſta „ ad ſiccandum appenderet, unctuoſum, quo ſcatet „ radix, humorem mox evaporari, radicem leviſſimam remanere, adeòque omnem virtutem deperdere: tum verò quatuor dierum ſpatio, concreto humore, tranſactis per fruſta illa funiculis, „ appenſa vento exponere, loco tamen umbroſo, „ ne radiis ſolaribus contingantur: effodiendo Rhabarbaro tempus hybernum eſſe optimum, antequàm viridia folia incipiant pullulare; quòd ſcilicet eo tempore ſuccus & virtus unita ſit & collecta. Quòd ſi vero Æſtate effodiatur, aut illo tempore quo viridia folia producit, uti necdum hoc „ tempore maturuit, flavoque illo ſucco & rubris „ venis caret, poroſaque ac leviſſima eſt; ita ad

„ perfectionem Rhabarbari Hyeme effoſſi minimè „ pertingere. “ *Flora Sinenſis Viennæ Auſtriæ edita anno* 1656.

Rhabarbarum olim ex Chinâ per Tartariam Ormuz & Alepum deferebatur, inde Alexandriam, & tandem Venetias.

Luſitani ex urbe Canton, Sinæ portu ac emporio, navibus in Indiam advehebant. Per Tartariam quoque Alexandriam Ægypti aſportabatur : nunc verò ex Indiâ Orientali & Moſcoviâ nobis adfertur. Creſcit copiosè in eâ Chinæ parte quæ Tartariæ vicina eſt, & fortè etiam in ipsâmet Tartariâ ; an verò in Moſcoviâ quoque naſcatur, hactenus compertum non eſt. Veriſimillimum eſt Moſcovitas illud è Tartariâ vel è Chinâ ad nos tranſvehere.

Miſſa eſt nuper ex Ruſſiâ, ad DD. de Juſſieu, in Horto Regio Pariſienſi Botanicæ Profeſſores digniſſimos, planta, *Rhabarbarum folio oblongo, criſpo, undulato, flabellis ſparſis*, nuncupata ; quæ eadem pro vero Rhabarbaro Sinenſi ex eâdem regione miſſa quoque fuerat D. Rand Horti Chelſeani in Angliâ Præfecto, ſub nomine *Lapathi Bardanæ folio undulato, glabro*, quam veram Rhabarbari ſpeciem eſſe ex illius fructificatione dubitare non licet. Illam autem eſſe quoque legitimum Rhabarbarum Sinenſe, præterquàm quòd ut talis miſſa eſt, dubitare vetant convenientia ſeminum hujuſce plantæ cum veri Rhabarbari ſeminibus è Sinâ miſſis à D. Vandermonde Doctore Medico Pariſienſi, radicum forma, facies eadem, idem color, odor & ſapor. Colitur hodienum in Horto Regio Pariſienſi, ubi lætè viret, floret & hyemes perfert etiam frigidiſſimas.

Radice eſt longævâ, craſsâ, ferme rotundâ, in terram cubitum circiter & ultra rectà deſcendente,

in plures ſurculos craſſiores, & hi in alios minores, diviſâ, colore foris obſcuro-rufeſcente. Cortici exteriori leviter in areolas diſciſſo pulpa ſubeſt, ſeu ſubſtantia radicis, punctis è luteo-croceis veluti in Nuce Myriſtica diſtincta, cujus centrum colore eſt vividiori croceo, odore ad Rhabarbarum Sinenſe, imprimis circa radicis collum maximè accedente. Recens dentibus trita, linguam & palatum ſapore viſcoſo cum quâdam amaritie tandem leviter aſtringente & gummoſo afficit.

Ex ſummâ radice in orbem naſcuntur folia plura, in terram alia ſuper alia ſeſe diffundentia, ampliſſima, integerrima, viridia, aliquatenus cordato-ſagittata, baſi auriculata, longis & carnoſis inſidentia petiolis, compreſſis, inferiùs convexis, ſuperiùs planis, qui ad foliorum baſim in quinque coſtas dividuntur, carnoſas quoque, infernè protuberantes, fere quadrilateras, mediâ juxta longitudinem, lateralibus obliquè decurrentibus, & in alias quàm plures ad marginem uſque profundè undulatum ſeſe devaricantibus, apice obtuſo & leviſſimè emarginato. In medio foliorum exurgit caulis angularis, compreſſus, ſtriatus, cubitum circiter altus, paulò ſupra medium ornatus ſpathis quibuſdam vagis, partialibus, ipſi circuminſidentibus, inæqualiter diſtantibus ad ſummum uſque apicem.

Flores ex ſpathis veluti ex involucro egreſſi, in racemos expanduntur exiguos, ſinguli proprio pedunculo tenui & brevi, coloris candidi, Rhabarbari noſtratis floribus prorſus ſimiles, at medio minores. Corolla monopetala eſt abſque perianthio, baſi anguſtata, impervia, campaniformis, limbo ſexfida, laciniis obtuſis, alternis minoribus; cui inſeruntur filamenta novem capillaria, ejuſdem longitudinis, autheras didymas, oblongas, obtuſas, ſuſtinentia.

Germine donatur brevi, triquetro, ſtylis vix ullis, ſtigmatis tribus, reflexis, plumoſis; pericarpio nullo; ſemine unico, triquetro, acuto, marginibus membranis auctis.

Ineunte Vere, germinat, Junio floret, Julio & Auguſto ſemina matureſcunt in his regionibus.]

Rhabarbarum multo ſulphure donatur & ſale fixo, cum exiguâ quantitate ſalis acidi & magnâ terræ copiâ conjunctis. Ex his principiis inter ſe commiſtis compoſitum exurgit gummoſum, ex quo gummi & terra facilè ſeparantur, nec parvâ copiâ. Siquidem ex Rhabarbari ℥ij. aquæ communis ope, extracti gummoſi ℥j. cùm granis xij. elicitur. Perparum verò reſinæ in hac radice deprehenditur, & quidem multo ſale alcali dilutæ; ita ut ope ſpiritûs vini, ex Rhabarbari ℥ij. vix ʒiij. extracti ſalino reſinoſi obtineantur. Hocce extractum, ob ſalis copiam, aquâ communi facilè diſſolvitur; & eamdem ob cauſam Rhabarbari tinctura per ſpiritum vini facta, in aquam injecta non lacteſcit, ut cæteræ tincturæ reſinoſæ.

Duplex in Rhabarbaro facultas ab omnibus Medicis agnoſcitur, humores potiſſimùm bilioſos evacuandi, & partes, ventriculum nempe & inteſtina, blandâ aſtrictione roborandi. Velut eximium cholagogum habetur: hepatis obſtructiones reſolvit; unde à nonnullis anima, vita & Theriaca hepatis vocatur. In ictero, in diarrhæis, & in gonorrhæis aut albis uteri profluviis utiliter exhibetur. Vi quoque vermes necandi pollet. Modò ut cholagogum, modò ut alterans uſurpatur: ſed quocunque modo ſumatur, medicamentum eſt præſtantiſſimum, quod infantibus, adultis, ſenibus, puerperis, prægnantibuſque tutò præſcribi poſſe aſſerunt.

Verùmtamen Rhabarbarum, licèt tot encomiis

prædicatum, non prorſus innocuum exiſtimandum eſt. Alvum enim exſiccatum relinquit, renes, veſicam & cerebrum petit. Minùs ergo convenit hocce medicamentum ubi præfervida ſunt viſcera, ubi ardentior factus eſt ſanguis, & febrilis calor inæſtuat. Icterum juvat, qui pendet à bile ſpiſsâ & lentâ, quæ poris biliariis inhæret, & à ſanguine ſeparari nequit: ſi verò à bile oriatur nimis evectâ, volatili, & æſtuante, quæ per totum corporis habitum diffundatur, tunc minùs prodeſſe compertum eſt. Fallopius Rhabarbaro exprobrat quòd renum & veſicæ affectibus noceat; his enim in partibus ardorem accendit. Simon Pauli diuturniorem & frequentiorem Rhabarbari uſum vertiginem induxiſſe obſervat. Unde concludendum eſt Rhabarbarum etiam cautione indigere.

Præſcribitur ſubſtantia maſticata & deglutita ante paſtum, ad ciborum concoctionem juvandam, ad ventriculi & inteſtinorum tonum roborandum, in obſtructionibus hepatis, lienis & meſenterii: vel infuſum Rhabarbari in cachexiis infantium, & ad vermes necandos, verminoſamque ſaburram ſubducendam. In ſubſtantiâ exhibetur à ℈ß. ad ʒj. & in infuſione ad ʒij. Quidam hujuſce medicamenti vim purgatricem minuere, aſtringentem verò intendere aut augere contendunt, Rhabarbarum leviter torrefaciendo; ſed inutilis eſt hæc correctio ſeu præparatio: non enim deſunt aſtringentia medicamenta, quæ cum Rhabarbaro conſociari poſſunt, vel præmiſsâ purgatione ex Rhabarbaro petitâ, exhiberi.

Extractum Rhabarbari parari ſolet in officinis hâc ratione.

℞. Rhei contuſi & tenuiter inciſi ℔ j. Huic affunde aquæ Cichorii ℔ iv. Macerentur ſecundùm artem blando ignis calore, per horas duodecim.

duodecim. Infuſio coletur per linteum. Maſſæ ſuperſtiti affunde ſpir. vini ℔ j. Macerentur denuo per ſex horas. Tinctura per inclinationem ſeparetur, & cum præcedenti infuſione miſceatur. Evaporetur humiditas ad extracti conſiſtentiam, cujus doſis à ℈ß. ad ʒj. ſub formâ boli, vel pilularum.

Obſervandum eſt autem Rhabarbari ſubſtantiam longè valentiùs alvum ciere quàm infuſum, decoctum, vel etiam ipſum extractum, licèt duplicato pondere exhibitum.

℞. Rhei electi, Tartar. ſolubil. ana ʒj. Infunde per noctem in aq. Cichor. ℥vj. In infuſione diſſolve Mannæ Calabr. ℥jß. Fiat colatura; & exhibeatur, ad bilem ſtimulandam & ſubducendam. Vel

℞. Medull. Caſſ. recèns è ſiliquis extractæ ʒvj. Rhei pulver. & Tartari Vitriolati ana ʒß. M. F. bolus. Vel

℞. Rhei pulver. ℈j. Pulver. Jalap. ℈ß. Aquilæ albæ gr. x. El. lenitivi ʒij. Cum Syr. de Cichor. comp. cum Rheo q. ſ. M. F. bolus purgans. Vel

℞. Rhei pulver. ℈j. Pulver. Jalap. ℈ß. Pulver. Ipecacuanhæ gran. x. Cum Syr. de Cichor. comp. q. ſ. M. F. bolus purgans in dyſenteriâ.

℞. Rhabarbari contuſi & tenuiter diſſecti ℥j. Infund. in aq. font. ℔ ij. Infunde ſeorſim in vini generoſi ℥vj. Limaturæ ferri ℥j. Macerentur per ſex horas. Infuſiones ambæ percolatæ miſceantur; & quatuor aut quinque cyathos hujuſce liquoris ſumat ægrotans de die longè à paſtu, ad hepatis & lienis obſtructiones reſolvendas, alboſque mulierum fluores ſanandos, præmiſſis præmittendis.

℞. Rhei pulverati ʒiij. Panaceæ Mercurialis ʒj. Balſam. Copaivæ ℥jß. M. Fiat Electuar. cujus doſis ʒj. quotidie manè & ſerò, ad gonorrhæam curandam. Purgetur æger tertio, vel quarto quoque die, cum pilulis Mercurialibus.

Uſurpatur Rhabarbarum in Pulvere contra vermes, *Charas*; in Confectione Hamech; Electuar. catholico, Diapruno, de Pſyllio; Extracto panchymagogo, *Crollii*; Extracto catholico, *Sennerti*; Extracto benedicto, *Schroderi*; Pilulis de Rhabarbaro, ſine quibus, Polychreſtis, Mercurialibus, *Charas*; Pilulis panchymagogis *Quercetani*; Syr. de Cichor. compoſito; Syrupo roborante; Syr. hydragogo; Syrupo aperiente, cachectico, *Charas*; Trochiſcis de Rhabarbaro, *Renodæi*.

Rhaponticum *Off.* Ῥᾶ & Ῥῆον, *Dioſcoridis*, radix eſt oblonga, craſſa, ramoſa, foris fuſca, intus crocea, tranſverſim ſecta, ſtrias oſtendens radiatim diſpoſitas, à centro ad circumferentiam ductas; laxa, rara, odore non ingrato, ſapore amaricante, ſubaſtringente & ſubacri, lenta & glutinoſa, ſi paululùm in ore detineatur.

Hanc radicem à Rhabarbaro officinarum diſcrepare jam diximus; quod quidem evidenter patet ex ipsâ Rhapontici deſcriptione ex Dioſcoride depromptâ. Rha, quod aliqui Rheum vocant, inquit Dioſcorides, provenit in iis, quæ ſupra Boſphorum ſunt, regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno ſimilis, ſed minor & rufior, fungoſa, aliquantum lævis, ſine odore. Optimum habetur, quod teredines non ſenſit; ſi guſtatu cum remiſsâ adſtrictione lenteſcat, manducatumque colorem reddat pallidum, aut ad Crocum inclinantem.

At verò hæc deſcriptio Rhapontico P. Alpini ſeu officinarum, apprimè convenit. Proſper Alpinus, Mo-

riſſonus & alii Rhaponticum inter Lapathi ſpecies collocant, ſed perperam: à D. Tournefort ad genus peculiare reducitur, diciturque Rhabarbarum fortè Dioſcoridis & antiquorum, *I. R. H.* Rhaponticum; *P. Alpini exotic.*

Ex amplâ, craſsâ & brachiatâ radice folia promit amplitudinis foliorum Lappæ, ſed rotundiora, Plantaginis modo nervis craſſioribus donata. Ex mediis foliis caulis aſſurgit cubito altior, pollice craſſior, cavus, ſtriatus, ad cujus nodos folia naſcuntur alterna, dodrantalia, è rotundo acuminata. Flores denſi in paniculam ampliſſimam diſponuntur, monopetali, campanulati, candidi, in quinque vel ſex partes obtuſas plerùmque diviſi; è quorum centro ſtamina prodeunt brevia, piſtillum trigonum ambientia, quod abit in ſemen ejuſdem formæ, duas lineas longum, ſingulis angulis in alam foliaceam eleganter tenuatis.

Naſcitur non ſolùm in Rhodope monte Thraciæ, ſed etiam in multis Scythiæ locis. Vulgò in hortis Europæ colitur.

Radix Rhapontici moderatè purgat, pulverata ad ʒij. vel ℥ß. infuſa vel decocta ab ℥ſſ. ad ʒvj. Sed potentiùs aſtringit quàm Rhabarbarum verum: unde in diarrhæâ & dyſenteriâ non ſpernendum remedium.

Rhaponticum uſurpatur in Pulvere Diarrhodon Abbatis, Pulvere Diatrion ſantalon, in Theriacâ *Andromachi ſenioris.*

Præter Rhaponticum uſurpant in officinis; imò ſæpe ſubſtituunt Rhabarbaro vero, radices ex Alpibus, Pyrenæis, & montibus Arverniæ delatas, quæ pro Rhapontico væneunt, aut quæ in hortis coluntur. Radices ſunt plantarum, quæ dicuntur Lapathum folio rotundo Alpinum, *J. B.* Lapathum hor-

tenſe rotundifolium, ſive montanum, *C. B. P.* Hippolapathum rotundifolium & Pſeudo-Rha recentiorum, *Lobel. icon.* vel Lapathum hortenſe latifolium, *C. B. P.* Lapathum majus, ſive Rhabarbarum monachorum, *I. B.* Hippolapathum, ſive Rhabarbarum monachorum, *Dodon.* vel etiam Centaurium majus folio Helenii incano, *I. R. H.* Rhaponticum folio Helenii incano, *C. B. P.*

Articulus XXXI.

De Sarsâ-parillâ.

Sarsa-parilla & Salsa-parilla, *Off.* Radices ſub hoc nomine, vel potiùs radicum flagella proſtant in Officinis longiſſima plurimarum ulnarum, Junci majoris, vel plumæ anſerinæ craſſitie, lenta, flexibilia, ſtriis per longum decurrentibus, cortice tenui, colore exteriùs rufeſcente vel cinereo; cui candida ſubſtantia farinacea ſubeſt, craſſiuſcula, mollis, & digitorum attritu in pulviſculum ſolubilis, Agaricum fere referens, ſapore tantillùm glutinoſo, ſubamaricante, non ingrato tamen: meditullium verò lignoſum, nitidum, lentum, fractuque contumax. Pendent porrò hæc flagella quàmplurima ex uno capite, vel radice tranſverſâ, pollicari craſſitudine, ſquammatâ. Affertur ex Hiſpaniâ novâ, Peruviâ & Braſiliâ.

Probatur quæ plenis medulloſiſque eſt flagellis, ſolida, habitior, intus candida, plumæ anſerinæ craſſitie; quæque faciliùs in æquas, totâ ſui longitudine, viminis inſtar, partes divellitur. Rejicienda eſt è cinereo nigricans, quæ carioſa multùm pulveris farinacei, dum finditur, emittit, craſſiorque qualis ex Maranhaon Braſiliæ regione affertur.

Diverſæ ſunt plantæ Smilaci aſperæ ſimiles vel congeneres, quarum radices ſub Sarſæ-parillæ no-

mine ex Americâ afferuntur. Quatuor ſpecies recenſet Hernandez, quæ in Mexicano regno & novâ Hiſpaniâ creſcunt: ſcilicet, *Mecapatli* ſeu Zarza-parilla prima, *Hernandez*, quæ Smilaci aſperæ prorſus ſimilis eſt; *Quauhmetatl* ſeu Zarza-parilla ſecunda & tertia, *Ejuſd.* quæ folia Ocymi acuminata & nonnullis ſecta crenis proferunt; *Quauhmecapatli* altera ſeu Zarza quarta, *Ejuſdem*, quæ foliis magnis, cordis figurâ donatur. Hujuſce radices in noſtrum orbem ſuo tempore deferri ſolebant.

Monardes cujuſdam Sarſæ-parillæ in Quito Peruvianæ ditionis provinciâ naſcentis meminit.

Tandem Piſo & Marcgravius Braſilienſem Sarſam-parillam deſcribunt, quæ *Juapecanga* Braſilienſibus dicitur.

Ex radice tranſversâ, ſquammatâ, longiſſimè fibratâ, caules tomentoſos emittit, lignoſos, lentos, virides, aculeis hinc inde munitos, in quibus alternatim oriuntur folia ſex vel octo uncias longa, utrinque acuminata, ut fert figura Piſonis, vel cordis effigie, ut ait Hernandez & Monardes; tres aut quatuor uncias lata, cum tribus nervis inſignibus per longitudinem productis, exteriùs dilutè, ſubtus ſaturatè virentia, & ad pediculos duobus claviculis donata, quibus aliis plantis firmiter adhærent. Flores fert racematim diſpoſitos, quibus ſuccedunt baccæ primùm virides, deinde rubræ, poſtremò nigræ, magnitudine mediocrium Ceraſorum, rugoſæ, unum aut alterum oſſiculum continentes ex albo flavum, in quo nucleus eſt durus & albicans.

Analyſi Chymicâ, ex Sarſæ-parillæ ℔iiijß. per retortam diſtillatis extractæ fuerunt phlegmatis inſipidi ℥ij: phlegmatis ſubacidi ℥viij: ſpiritûs acidi ℥xv: ſpiritûs ſale tum acido tum urinoſo fœti ℥xiiij: olei craſſioris aquæ fundum petentis

℥vj: in retortâ verò caput mortuum repertum eſt ad ℥xxiij. Hujus autem ritè calcinati pondus erat ℥v, cum ʒvijß: ex quo ſalis fixi ad ſalem marinum accedentis ℥j & ʒij, cum gr. xxvj. per lixivium elicitæ ſunt. Unde patet hujus radicis effectus pendere à ſale eſſentiali acido, oleo ſpiſſo & multâ terrâ implicito.

Sarſa-parilla veteribus Græcis ignota fuit ſicut & Arabibus. Hujus radicis uſum Hiſpani primùm ex Peruviano regno in Europam invexêre.

Sudorifera eſt, humoreſque lentos ac tenaces dividit & attenuat. Specificum habetur remedium ad luem veneream, arthritidem, catarrhoſos affectus, paralyſim, morboſque chronicos & inveteratos, qui è craſſis lentiſque humoribus ortum habent, & tumores præter naturam contumaces diſcutiendos, quin etiam ad quaſcunque cutis affectiones, lichenas, & ulcera.

Ea autem erat hujuſce remedii, ad luem veneream curandam, exhibendi ratio.

Sarſæ-parillæ unciæ quatuor in libris quindecim aquæ per horas viginti-quatuor maceratæ, decoquebantur ad medias. Decoctum linteolo mundo percolatum ad potandum reſervabatur. Hujus decocti priùs calefacti ℥viij. quotidie ægris priùs ritè præparatis manè & veſperi quatuor ante cibum horis propinandæ exhibebantur; & per duas horas in lecto ſtragulis contecti ſudabant. Quidam ſubtiliſſimum Sarſæ pulverem cum ſingulis prædictæ decoctionis cyathis permiſcebant. Hoc remedium in 30um, & quandoque, ubi contumax erat morbus, in 40um uſque diem continuabatur. Decimo quoque die purgabantur ægrotantes. Victûs ratio tenuis admodum inſtituebatur, nempe ex pane bis cocto & uvis paſſis.

Hâc methodo Hiſpani, & populi meridionalibus in Americæ regionibus degentes, luem veneream

curare ſolebant. Verùm noſtris in regionibus, frigidioribus nempè, curationes luis venereæ per Sarſam-parillam inſtitutæ minùs bene ſucceſſerunt. Cujus rei in causâ eſt primò ægrorum noſtrorum cutis denſa, & ad ſudorem emittendum minùs apta, deinde quod victu non uſque adeò accurato & tenui victitent, quem hæc fœda lues ipſaque Sarſa-parilla requirunt. Nam ſi Nicolao Monardi credendum ſit, Indi lue infeſtatos tenuiſſimâ diœtâ emaciare, ac fame veluti enecare ſolebant, omnem potum cibumque eis interdicentes; & per integrum triduum, præter lentorem calidum expreſſæ Sarſæ-parillæ, nihil edendum bibendumve exhibebant.

Sarſa-parilla magis tenuium eſſe partium exiſtimatur quàm China, vel Guaiacum; & eâ de causâ copioſiorem excitare ſudorem. Exhibetur à ʒß. ad ʒij. in ſubſtantiâ; ad ℥ß. in decocto. Monardes ab eâ abſtinendum eſſe in febribus & morbis acutis animadvertit. Uſurpatur potiſſimùm in ptiſanis ſudoriferis & exſiccantibus.

℞. Rad. Sarſæ-parill. minutim conciſæ ℥iij. Ligni ſancti ℥ij. Coquantur in aq. fontis ℔ x. ad mediæ partis conſumptionem. Fiat ptiſana per cyathos exhibenda.

℞. Sarſæ-parillæ ℥ij. In exenteratum pulli gallinacei junioris corpus immittantur, & coquantur in aq. communis ℔ vj. ad iv. pro 4. juſculis alterantibus, quartâ quâque horâ exhibendis in rheumatiſmo.

℞. Sarſæ-parillæ ℥vj. Rad. Chinæ ℥ij. Putamin. Nucum Juglandium cum Nihilis N°. 40. Bulliant in aq. commun. ℔ xij. & ad ℔ viij. redigantur. Quatuor vel quinque cyathos in die ſumat æger horis medicatis; pro rheumatiſmo, catarrhoſis affectibus, & paralyſi.

℞. Radicum Sarſæ & Chinæ ana ℥ij. Corticis & ligni Guaiaci ℥j. Saſſafras ℥ß. Hydrargyri nodulo incluſi ℔ ß. Coque in aq. communis ℔ vj. ad iiij. Fiat apozema contra luem veneream, catarrhos, paralyſim.

℞. Radic. Sarſæ-parillæ, ſummitatum Centaurii minoris, rad. Ariſtoloch. rotundæ ana ℥jß. Folior. Chamædryos & Chamæpithyos, ſeminis Hyperici ana ℥ij. Rad. Angelicæ ℥ß. Cinnamom. ʒß. Croci ℈j. Caryophyllor. ℈ß. Omnia pulverata miſceantur cum mellis Narbonenſis q. ſ. Doſis ʒjß. quotidie mane jejuno ventriculo per annum integrum, in arthritide & rheumatiſmo à causâ frigidâ.

[Variæ nobis afferuntur radices ſub nomine Sarſæ-parillæ, quæ quidem facillimè à legitimâ diſtingui poſſunt. Talis eſt illius plantæ radix, quæ Aralia caule nudo, *Lin. H. Cl.* 113. *& Gron. Flor. Virg.* 34. nuncupatur: Aralia caule aphyllo, radice repente, D. Sarraſin. *Vaill. Serm. de ſtruct. flor.* 43: Aralia Canadenſis, aphyllo caule, *Boerh. Ind. alt.* 63: Zarſa-parilla Virginienſis noſtratibus dicta, lobatis umbelliferæ foliis, Americana *Plukn. Alm.* 396: Chriſtophoriana Virginiana, Zarſæ-radicibus ſurculoſis & fungoſis; Sarſa-parilla noſtratibus dicta, *Plukn. Alm.* 98. *T.* 238. *F.* 5.

Radice eſt repente, 5. vel 6. pedes longâ, medullari, craſsâ, odoratâ, ſed minus ſolidâ quàm genuina: ex quâ ſurgit caulis cubitum circiter altus, atro-rubens, villoſus, qui in tres ramos diſpeſcitur, 5. vel 6. uncias longos. Singuli rami quinque folia gerunt oblonga, tres uncias longa, duas lata, margine dentato. Ex caulis divaricatione exſurgit ſcapus nudus, in tres pedunculos divaricatus, corymbum gerentes florum, ſingulorum ſingulis pedunculis

propriis tenuiſſimis, ſemiunciam longis, inſidentium; involucro minimo ſuffultum. Perianthium floris quinquedentatum eſt, minimum, germini inſidens; corolla pentapetala, in orbem diſpoſita; germen florem ſuſtinens fit bacca rubra, umbilicata, compreſſa, tetragona vel pentagona, in totidem loculamenta diviſa, ſingula ſingulum ſemen compreſſum & ſtriatum continentia.

Hæc planta creſcit in Virginiâ & in Canadâ, intra 40, 45 & 47 gradus.

Hanc radicem Canadenſes & Virginienſes *Salſepareille* appellant; quòd genuinæ figuram & virtutes fere poſſideat. Legitur in Serm. D. Vaillant de ſtr. flor. l. c. D. Sarraſin in ſupremo Canadenſi Conſilio quondam Conſiliarium, Medicum Regium peritiſſimum, curaſſe vomicâ laborantem ægrum, qui uſu liquoris potulenti, ex hujus plantæ radicibus confecti, ante biennium ab hydrope anaſarcâ ſanatus fuerat.

ARTICULUS XXXII.
De Senekâ.

SENEKA radix eſt plantæ quæ, Polygala caule ſimplici, erecto, foliis ovato-lanceolatis, alternis, integerrimis, racemo terminatrice erecto, *Gron. Flor. Virg.* 80. nuncupatur: Polygala Virginiana, foliis oblongis, floribus in Thyrſo candidis, radice alexipharmacâ, *Miller*: Anglicè, *The Rattle-Snake-root*; Gallicè, *Racine contre la morſure du Serpent à ſonnettes*, ou *le Seneka.*

E radice perenni, ſemiſpythamam vel etiam ſpythamam longâ, variæ pro ætate craſſitiei, ut plurimùm digitum circiter minimum craſsâ, variè contortâ, in plures ramos divaricatâ, fibris ſtipatâ lateralibus, & margine veluti membranaceo, extuberante, ſecundùm longitudinem decurrente, foris ſubluteâ, in-

tus albâ, ſapore acri-amaricante, nonnihil aromatico præditâ, multos profert caules, alios ſurrectos, alios humi ſparſos, tenues, ſubluteos, ſimpliciſſimos, ramis deſtitutos, teretes, glabros, vix pedales, debiles, foliis veſtitos ovato-lanceolatis, alternis, unciam circiter longis, glabris, integerrimis, lævibus, in petiolos deſinentibus vix manifeſtos, ſuperioribus ſenſim majoribus: ſpica laxa florum Polygalæ vulgaris planè ſimilium, at minorum, alternorum, ſeſſilium, caules terminat, mediante pedunculo foliis breviore. Dignoſcitur, margine membranaceo, extuberante, ſecundùm illius longitudinem decurrente.

D. Tennent (*a*) Medicus Anglus, qui plures annos in Virginiâ commoratus eſt, virtutem huic radici diaphoreticam, diureticam, alexipharmacam, ſanguinem viſcidum, tenacem ac inflammatorium reſolventem, catharſim & etiam quandoque vomitum moventem tribuit; eamque ab Indis ſpecificum adversùs ſerpentis caudiſoni venenum haberi, refert. Narrat quoque ſe duos incolas à ſerpente caudiſono vulneratos, poſtero die ab inflicto vulnere, vidiſſe qui iiſdem quibus pleuritici ac peripneumonici ſymptomatis conflictabantur, reſpirandi nempe difficultate, tuſſi, ac ſanguinis coagulati ſputo, cum pulſu vehementi ac frequenti. Pes vulneratus valdè tumens erat, & labia vulneris livore conſperſa. Radicis *Seneka* pulverem ſtatim ab inflicto vulnere aſſumpſerant. Nihilo ſeciùs tamen totum illis corpus intra pauca minuta intumuerat, cum magnâ virium debilitate & pulſu fere nullo. Verùm ubi primùm remedium infundi venis cœperat, vires ſtatim & pulſum rediiſſe, ac tumorem ſubinde paulatim remiſiſſe, narrabant. Eo quo illos vidit tempore, decoctum hujus radicis ex lacte ter de die aſ-

(*a*) Epiſt. Regiæ Scientiar. Academiæ ſcripta, & Eſſay on the pleuriſy.

ſumebant, & in eo perſeveraturi erant, uſque dum vulnus omninò ſanaretur; pedi verò adhuc tumenti nihil niſi cataplaſma ex ipſiuſmet radicis cum lacte decoctione imponebant. Erat tunc temporis menſis Julius, quo ſerpentis caudiſoni virus maximè noxium eſt, & quo cætera hujuſce veneni antidota, hyeme, & cùm nondum ſol Syrius urget, alioquin proficua, morbo cedunt, cui debellando ſunt prorſus imparia. Radix verò *Seneka* quovis tempore, modò tempeſtivè adhibita, virus conceptum venis depellit, ſanguinem coactum reſolvit, tumorem diſcutit, pulſum debilem ac languidum reſtituit, tandem ægros alioquin intra pauca minuta veneno interimendos reficit, & ſanitati reddit.

Perſpectâ hujuſce radicis efficaciâ ac virtute ſanguinem coactum & tenacem reſolvendi, idem D. Tennent eam in aliis morbis ab inſpiſſato ſanguine oriundis proficuam quoque fore intulit: & cùm obſervaſſet ſerpentis caudiſoni veneno infectos reſpirandi difficultate, tuſſi, ac ſanguinis ſputo laborare, quaſi pleuritide aut peripneumoniâ ægrotarent; & cùm aliunde noſſet pleuritidem ac peripneumoniam ſanguine inſpiſſato foveri, idem remedium in utroque morbo adhibere tentavit; quod ei feliciter ceſſit. Hâc autem methodo procedebat.

In plethoricis, & ubi febris aderat, ſanguinem ad ℥x. è brachio dolenti lateri oppoſito mittebat; vel è ſaphenâ, ſi utrumque latus doleret. Tum ſequentis tincturæ tria cochlearia ægrotanti, ſextâ quâque horâ, incipiendo ſtatim à venæ ſectione, propinabat; & ſic deinceps, donec remiſſiora fierent ſymptomata.

℞. Rad. Seneka ℥iij. Valerianæ ſylveſt. ℥iß. Conterantur ſimul in mortario; deinde in vini Canar. veteris & generoſi ℔ij. digere igne arenæ per ſex horas in vaſe idoneo, operto; & decanta ad uſum. Deinde

℞. Balſam. Copaivæ, & ſal. volat. oleoſ. ana gutt. xv. M. & hauriantur in cyatho potûs conſueti, ſecundâ quâque horâ inter ſingulas tincturæ ſuperioris doſes.

Potus conſuetus ſit infuſio tepida rad. Altheæ. Decoctum ſolius radicis ad ℥iij. in aq. font. ℔ ij. ad medietatis conſumptionem, quovis Syrupo pectorali è melle confecto edulcoratum, ceſſit quoque feliciter, dum ægro ſanguis miſſus eſt, ubi primùm ægrotare cœpit, modò ſtatim ab inſultu morbi hoc decocto uſus fuerit. At cùm febris aliquatenus nervoſa ſit, tinctura anteponenda eſt. In eo enim caſu radix Valer. ſylv. mira præſtat; & Balſama Copaivæ aut Gilead cæteris pectoralibus, ſi qua adhiberi opus eſt, anteponenda ſunt. Radicis quoque pulverem ad gr. xxxv. in morbi principio, adhiberi poſſe aſſerit; ſed dolor non tam citò remittit, ac ſi tinctura propinetur.

Si æger aliquot dies priùs ægrotaverit, quàm tincturâ uſus fuerit, Balſami uſus continuandus eſt, etiamſi meliùs ſe habuerit.

Altero die, ſi dolor & febris non multum remiſerint, venæ ſectio ad ℥x. repetenda eſt; verum rarò opus eſt. Namque 24. horarum intervallo, ſymptomata, ut plurimùm, uſu hujus tincturæ quàm maximè remittunt.

In valde plethoricis tamen, & ubi ſolida inter & fluida admodum labefactatum fuerit æquilibrium, aliquando eodem die, urgentibus ſymptomatis, ſanguinis miſſio repetenda eſt, quartâ horâ poſt primam tincturæ doſim exhibitam; at rariſſimè tertia requiritur.

Vomitus & Catharſis quandoque hocce remedio benignè cientur, idque ſatis feliciter. At ſi æger admodum debilitatus fuerit, nec vomitum facilè pertulerit, emeſim ſiſtent abſorbentia quævis teſtacea,

tincturæ immixta, vel gr. xij. Sal. Tartari in modicâ aquæ Cinnamomi debilitatæ doſi propinatâ.

Teſtatur D. Tennent, hocce remedio eâ methodo exhibito, plurimos pleuritide ac peripneumoniâ ægrotantes, ab orci faucibus ereptos fuiſſe.

In morbis etiam nervoſis, ſeu febribus lentis, pleuritidem, peripneumoniamve mentientibus, eâdem tincturâ abſque ullâ ſanguinis miſſione utitur, proſpero eventu; & intra paucos dies integræ ſanitati reſtitui aſſerit.

Exhibita quoque fuit Polygalæ vulgaris noſtræ radix, ſub formâ pulveris, ad gr. xij. plurimis pleuriticis, cum ſat proſperis ægri rebus. Screatus movit copioſos; & ſanguis, poſtero die ab hujuſce radicis uſu, miſſus, minùs coriaceus & multò floridior apparuit. At *Seneka* radix uberiores ſcreatus ciet, & ſanguinem, lymphamque viſcidam potentiùs atterit & dividit.]

ARTICULUS XXXIII.

De Serpentariâ Virginianâ.

SERPENTARIA Virginiana; Colubrina Virginiana, & Piſtolochia Virginiana, *Off.*: Gallicè, *Viperine Virginienne*, ou *Serpentaire de Virginie*; Radix Snaqroël novæ Angliæ, *Cornuti.* Radix eſt fibroſa, tenuis, levis, foris fuſca, intus flaveſcens, odore fragrante aromatico, ad Zedoariæ odorem aliquantiſper accedente, ſapore ſubacri amaricante. Ex Virginiâ affertur.

Eligenda eſt recens, aromatica, ſincera, non verò aliis radicibus referta. Quidam hanc cum Aſari Virginiani radice confundunt, ſed facillimè autopſiâ diſtinguuntur, cùm nigræ ſint radices hujus Aſari, quod dicitur Aſarum Virginianum Piſtolochiæ

foliis ſubrotundis, Cyclaminis more maculatis, *Pluk. Phytogr. Tab.* 78. Serpentaria major vel nigra, Officinar. *Dale Pharmacol.*

Thomas Johnſonus, Gerardi hiſtoriæ emaculator, aſſerit eam eſſe radicem plantæ, quæ Ariſtolochia, Piſtolochia altera, *J. B.* 3. 563. Piſtolochia Cretica, *C. B. P.* 307. Piſtolochia altera ſemper virens, *Cluſii.* Verùm peritus Botanicus J. Raius idem poſt Johnſonium in primo hiſtoriæ plantarum volumine retulerat. In ſecundo volumine dubitare videtur: ac tandem in tertio aliter ſentit, eamque à Piſtolochiâ Creticâ Cluſii diverſam eſſe probat poſt Plukenetium, qui trium plantarum radices ſub Serpentariæ Virginianæ nomine ex Virginiâ afferri aſſerit.

PRIMA dicitur, Ariſtolochia polyrrhizos auriculatis foliis, Virginiana. *Pluken. Phytogr.* Serpentaria altera, Virginiana vulgò, *Raij. Hiſtor. T.* 3. 393.

Huic radix fibris cirriſve plurimis comata eſt, & in unum caput conjuncta; è quâ caulis aſſurgit dodrantem altus, foliis paucis ornatus. Iſta petiolis brevibus adhærentia in fundo cordis figuram exprimunt; ſtatimque conſtricta, apparent quaſi auriculata, & in longum exporrecta in medio cuſpidem. Flores ex inferiore caulis parte pediculis longis inſidentes proveniunt longi, concavi, recti, Ariſtolochiarum ritu. His ſubeſt fructus parvus, pentagonus, qui ſemina parva acinis uvarum, ſeu potius vinaceis ſimilia continet.

ALTERA nominatur, Ariſtolochia Violæ fruticoſæ foliis, Virginiana, cujus radix Serpentaria dicitur. *Pluken. Phytogr.* Radicem habet fibris tenuiſſimis albis conſtantem. Caulis erigitur ut plurimùm ſingularis, gracilis, cui folia pauca, inordinatè poſita, vix unciam lata, baſi cordata, & in mucronem acutum protracta, rigidiora, petiolis uncialibus inſi-

dentia, adhærent. Flores ex infimo caule proveniunt. Semina parva Ficiformia ſunt.

TERTIA verò nuncupatur Ariſtolochia, Piſtolochia caule nodoſo, ſeu Serpentaria Virginiana, D. Baniſter, *Pluken. Phytogr.* quæ vera ac genuina Serpentariæ ſpecies eſt.

Radix è fibrarum minorum coloris lutei, odoris & ſaporis aromatici, congerie conſtat. Caulis inde exoritur unus aut alter, glaber, ſaltem parum admodum piloſus, teres, plerumque erectus, minimè quadratus, aut prociduus, ſarmentoſuſve: folia alternatim cauli adnaſcuntur, hinc inde ad ſingulos nodos, ſeu genicula ſingula, tenuia, longa, acuminata, ad pediculum excavata, & in modum cordis efficta, supernè nonnihil piloſa, ſubtus nervis protuberantibus aſpera, tactu paulùm glutinoſa, & digitis adhærentia. Prope terram enaſcuntur flores ſingulares, vel etiam bini, in calcaneum deſinentes latum, rotundum, galericulatum, labium ſuſtinens cujus centrum in floris cavum aperitur. Labium coloris eſt atro-purpurei, reliquus flos cœnoſi. Vaſculum ſeminale hexagonum, pyriforme, unciali propemodum, cùm plenè adultum eſt, diametro. Perpetuæ frondis non eſt: verùm poſtquàm ſemina maturuêre, folia & caules marceſcere & exſiccari incipiunt.

Serpentaria Virginiana per retortam diſtillata ſpiritum acidum fundit copioſum, & oleum tum tenue, tum craſſum, mediocri capite mortuo in retortâ remanente, ſale alcali fixo turgido. Ex hâc radice extractum ſalino-reſinoſum elicitur, tum ope aquæ, tum ope ſpiritûs vini, non verò mera reſina: unde liquet hujus radicis energiam à ſale acido, oleoſis particulis, & ſale alcali fixo ſimul conjunctis pendere.

Hæc radix diuretica, diaphoretica & alexipharmaca habetur. Venenis & humorum putredini reſiſtit, & tanquam certiſſimum & præſentaneum remedium commendatur adversùs lethiferos Boiciningæ ſerpentis morſus, unde nomen ſumpſit. Herbæ commanducatæ ſuccum deglutiunt ſtatim à morſu, foliaque contuſa vulneri imponunt: morſum canis rabidi ſanare dicitur, & ab hydrophobiâ vulneratos defendere. Vermes necat, verminoſamque putredinem arcet. Præterea vis febrifuga & antihyſterica ipſi tribuitur. Præſcribitur ejus pulvis vel ſolus, vel cum aliis medicamentis conjunctus, à gr. x. ad ʒß: infuſum ad ʒij.

℞. Rad. Serpentar. Virginianæ ℈ß. Chelar. nigrar. Cancror. pp. ℈j. Syr. Caryophyllor. hortenſ. q. ſ. Fiat bolus in febribus malignis ad putredinem arcendam.

℞. Serpentar. Virginian. pulver. gr. xx. Theriacæ veteris ʒß. Fiat bolus ad ſudorem promovendum in febribus mali moris.

℞. Rad. Serpentar. Virgin. tenuiter inciſæ & contuſæ ʒvj. Coque in aquæ limpidæ ℥xij. ad medias. Sub finem coctionis adde Coccinilia contuſæ ℈ß. Fiat colatura, in quâ adhuc calidâ diſſolve mellis Narbonenſis ℥j. Solutioni refrigeratæ adde aq. Theriacalis ℥ß. Hujus liquoris cochlearia duo vel tria, tertiâ quâque horâ, in febribus malignis & putridis exhibeantur ad diaphoreſim aut ſudorem promovendum, ad ſanguinis inſpiſſationem à venenis frigidis præcavendam, & miaſma venenatum foràs eliminandum.

℞. Serpentariæ Virginianæ, radicis Contrayervæ, pulver. Viperar. ana ʒß. Miſce. In febribus malignis, adversùs venena frigida, necnon etiam adversùs

adverſùs febres intermittentes, ineunte paroxiſmo, exhibitus hic pulvis commendatur.

Ex hâc radice paratur tinctura, quæ tinctura Virginiana apud Londinenſes dicitur.

℞. Radicis Serpentariæ Virginianæ pulver. ℥ij. Tincturæ ſalis Tartari ℥xvj. Miſce: & tinctura per digeſtionem extrahatur ſecundùm artem.

Uſurpatur in Pulvere epileptico Londinenſium; in Pulvere Comitiſſæ Kanth ſeu de Chelis Cancrorum; *Charas*.

ARTICULUS XXXIV.

De Turpetho.

TURBITH ſeu TURPETHUM incognitum videtur fuiſſe Dioſcoridi, Græciſque veteribus. Arabes primi de eo mentionem fecêre, licèt de hujus rei origine prorſùs incerti videantur. Mirandum ſanè quòd Serapio *Capite de Turbith*, hiſtoriam Tripolii ex Dioſcoride ad verbum tranſcribat, cui deinde alias ſubjicit deſcriptiones ex Arabibus authoribus petitas, quæ verum Turbith delineant, quale ab Avicennâ refertur. At verò quòd Turbith Officinarum & Arabum non ſit Tripolium Dioſcoridis, ſatis liquet ex Matthioli obſervatione, nempe quòd communis uſûs Turpethum nullo commendetur odore, nec tantam guſtui acredinem relinquat.

Avicenna verò, interprete Salmaſio, narrat Turpethi nomine in Offinis proſtare lignoſa fruſta, tum craſſa, tum tenuia, ex Indiâ allata; cinerea & candida, longa, extùs plana ſeu lævia, non rugoſa, intùs concava tanquam arundinum fruſta, tritu facilia, quæ contrita nervos ſeu filamenta non relinquant. Unde veriſimile eſt Indicum Turbith Avicennæ innotuiſſe. De ejus origine nihil profert.

Meſue tradit Turpethum radicem eſſe plantæ folia ferentis Ferulæ, ſed minora, lacte turgentis. Aliud hortenſe, aliud ſylveſtre fecit; & inter hæc magnum & parvum, album, flavum, nigrumque diſtinguit. Sed quænam ſint variæ illæ Turpethi ſpecies non conſtat. Meſue Turbith Indicum cum aliis plantarum Ferulacearum radicibus jam confundere & indiſcriminatim uſurpare videtur.

Actuarius duplex Turpethum conſtituit, fortaſſe ex coloribus, albo nempe & cineraceo, ab Avicennâ Turpetho aſſignatis: album unum, quod aliqui Alypum Dioſcoridis cenſent; alterum nigrum, quod Pitiuſæ radicem ſtatuunt. Recentiorum nonnulli Tithymalum Myrſinitem eſſe Turpethum Arabum voluerunt; alii Scamoneam Antiochenam; alii Thapſiæ ſpecies diverſas. Tandem radicem quæ uſu continuo in Officinis pro legitimo Turpetho habebatur, Garzias ab horto in Orientalibus plagis reperit, ejuſque originem aperuit. Eandemque plantam vir de re Botanicâ optimè meritus Paulus Hermans in Horti Lugduno-Batavi catalogo accuratiſſimè deſcripſit.

Itaque Turpethum ſive Turbith *Offic.*: Terbadh *Avicennæ*, Turbedh *Arabum*, Τȣρπέθ Græcorum recentiorum. Radix eſt vel radicis cortex à lignoſo meditullio ſeparatus, exſiccatus, diſſectus in fruſta oblonga, digitum craſſa, reſinoſa, foris fuſca vel cinerea, intus albida, ſapore ſubacri & nauſeoſo.

Eligatur nonnihil reſinoſum, recens, foris cineraceum, planum, non rugoſum, intus candidum, non carioſum, neque majore gummi vel reſinæ copiâ foràs obductum. Solent enim impoſtores radicum fruſta gummi vel reſinâ extrinſecùs illinire, ut magis gummoſum appareat.

Planta dicitur, Convolvulus Indicus, alatus, maxi-

mus, foliis Ibiſco nonnihil ſimilibus, anguloſis, Turbith Officinarum, *H. Lugd. Bat. Catal.*: Turpethum repens, foliis Althææ, vel Indicum, *C. B. P.*

Vario longoque reptatu ad tria quatuorve cubita deſcendit radix pollicem & ampliùs craſſa, lignoſa, in aliquot ramos diviſa, craſſo fuſcoque cortice tecta, qui ruptus ſtillat ſuccum lacteum, glutinoſum, in pallidè flaveſcentem reſinam illico concreſcentem, guſtûs primò ſubdulcis, poſtmodum pungitivi, vomitum minantis. Ex hâc prodeunt ſarmenta ramoſa, quatuor alis donata, varios in gyros ſeſe contorquentia, prope radicem lignoſa, digiti craſſitie, rufeſcentia, in progreſſu verò viridia, ſex ſeptemve ulnarum longitudinem aliquando ſuperantia, quorum nonnulla humi procumbunt, alia vicinas arbores, fruticeſque ſcandunt, iiſque multiplici plexu ſe involvunt. His adſtant ex carinatis alatiſque pedunculis folia Althææ nonnihil paria, mollia, incanâ, rarâque lanugine obſita, anguloſa, in ambitu crenata, leviter mucronata, ad quorum ſinus circa ramorum ſummitates exeunt petioli ſuperioribus longiores, robuſtiores, alis & carinâ omnino deſtituti, ſuſtinentes terna aut quaterna capitula oblonga, mucronata, quinque viridantibus in rubro foliolis conflata, quæ ſingula excludunt florem monopetalum, Convolvuli vulgaris magnitudine & formâ, candidum, intus quinque palleſcentibus apiculatis ſtaminulis, cum ſexto intermedio ſubjectæ ſeminali capſulæ impacto, refertum. Flore excuſſo, capitula expanduntur, in quorum centro conſpiciuntur quaterna rotundo-anguloſa, nigricantia ſemina, Piperis magnitudine, incluſa vaſculo tenui, membranaceo, ſubrotundo, depreſſo, plano, intus quadripartito. Frequens naſcitur in locis opacis, humidis, ad foſſa-

rum margines, retro hortorum ſepes, aliiſque ſylveſtribus à mari longè diſſitis in Zeylan & Malabarâ. Colliguntur in uſum Medicum non caules, ut perhibet Garzias, ſed radices craſſiores, turgentes lacte & reſinâ copioſiore. Quæ ad nos tranſmittuntur radices, fodiuntur in Guzarattâ, ubi proventus luxurioſus.

Ex Turpetho per analyſim Chymicam, præter phlegma acidum & urinoſum, ſal volatile concretum, oleum & terra copiosè extrahuntur. Ex hâc radice ope aquæ extracti gummoſi copia non mediocris, reſinoſi verò portio quædam ope ſpiritûs vini eliciuntur. Præterea infuſio Turpethi chartam cæruleam ſubrubro colore tingit: unde conjicere licet Turpethi vim pendere à quâdam gummi reſinâ conflatâ ex ſale ammoniacali cum oleo craſſo conjuncto.

Efficax cenſetur remedium ad craſſos, lentoſque humores à remotioribus corporis partibus fortiter evellendos; adeò ut in proverbium abierit: Quod non extrahit Agaricus, extrahit Turpethum; quod Turpethum non promovet, elicit Colocynthis. In diuturnis morbis maximè frigidis commendatur, præſertim in arthritide, paralyſi, hydrope. In ſubſtantiâ exhibetur à gr. xv. ad ʒj. Infuſum verò à ʒiß. ad ʒiij.

Ex eo Extractum vini ope præparatur, & reſina ope ſpiritûs vini; ſed rarioris ſunt usûs. Extractum à ℈j. ad gr. xxx. Reſina ad gr. xv. exhibentur.

Nonnullis ſuſpectum eſt hocce medicamentum, quòd tormina pariat, ventriculum lædat, & corpori marcorem inducat. Sed hæc vitia corriguntur aromaticis, ſtomachicis, Zingibere, Cinnamomo, Caryophyllis, Maſtiche, Saccharo.

Præterea rarò ſolum præſcribitur, cùm deſes ſit

pharmacum, quòd tardè admodùm operationem exerat. Eâ de cauſâ aliis purgantibus medicamentis permiſcetur.

℞. Turbith gummoſi ℥ij. Folior. Sennæ ℥j. Cinnamom. ℈j. Vini generoſi ℥vj. Infunde per noctem. Colaturam capiat.

℞. Turpethi, Hermodactylor. Jalapæ, Sennæ ana ℥j. Aquilæ alb. ℈j. Scammon. ℈ß. Rob Ebuli q. ſ. Miſce. Fiat Electuarium præſtantiſſimum in arthritide & hyprode. Doſis ℥jß.

Turpethum uſurpatur in Electuario Diaturpethi, Diaphœnico, Benedictâ laxativâ, El. Diacarthami, de Citro, Extracto Catholico *Sennerti*, Extracto panchymagogo *Crollii*, Pilulis de Agarico, aggregativis ſeu polychreſtis, Cochiis, fœtidis, tartareis *Quercetani*, Pulvere arthritico *Paracelſi*.

Quidam pro Turpetho legitimo quarumdam plantarum radices ſubſtituunt, quales ſunt Laſerpitium foliis latioribus lobatis, *Moriſſ. Umbellif.* quæ Thapſia, *Offic.* Apium Pyrenaicum Thapſiæ facie, *Inſt.* & Thapſia ſive Turbith Garganicum ſemine latiſſimo, *J. B.* Sed rejiciendæ ſunt hæ radices quæ ſummâ donantur acrimoniâ, ita ut ventriculum & fauces inflamment, & Turpetho vehementiora ſint purgantia.

ARTICULUS XXXV.

De Zedoariâ & Zerumbeth.

DE Zedoariâ & Zerumbeth nulla apud Dioſcoridem, Galenumve mentio reperitur. Arabibus uſitata fuerunt medicamenta. Verùm in his, ſicut innumeris aliis, deſcribendis tam breves & incerti ſunt, atque adeò inter ſe diſſentientes, ut ex eorum ſcriptis horumce ſimplicium hiſtoria dilucidari nequeat.

Eorum plurimi, ſicut Serapio, Razes, Zedoariam & Zerumbeth idem eſſe volunt. Avicenna Zedoariam diſtinguit à Zerumbeth, & præterea duas Zedoariæ ſpecies agnoſcit; unam quæ ſimilis eſt radicibus Ariſtolochiæ, alteram quæ cum Napello creſcit, & eſt Napelli antidotum: & Bisbua ſeu Napellus Moyſi aut Anthora dicitur. Serapio Zerumbeth quod eſſe Zedoariam interpretatur, radices eſſe ſimiles Ariſtolochiæ rotundæ dicit; addit Zingiberis colore & ſapore ſimilem eſſe, & ex Sinarum regione advehi. Cùm verò de Zerumbeth loquitur Avicenna, dicit radices eſſe ſimiles Cypero, ſed majores, & minùs odoratas, colore cinereo, ex Sinarum regione advectas. Avicenna inſuper Zerumbeth & Zarnab diſtinguit, ſeu de his rebus diſſerit tanquam diverſis, quas Serapio confundit. Serapioni igitur Zedoaria, Zerumbeth & Zarnab una res eademque. Si igitur ipſi Arabum principes his de rebus inter ſe diſſentiant, fruſtra eas ex eorum ſcriptis diſtinguere tentabimus.

Itaque his controverſiis derelictis, hiſtoriam Zedoariæ & Zerumbeth, qualia in Officinis hodie proſtant, aggrediamur.

Sub Zedoariæ nomine duplex radix occurrit in Officinis; longa una, rotunda altera, quas nonnulli autumant eſſe diverſas tantùm ejuſdem radicis partes.

Zedoaria longa, *Offic.* radix eſt tuberoſa, denſa, ſolida, ſextantali, trientali, aut quadrantali longitudine, craſſitudine digiti, quæ utrinque in obtuſum acumen deſinit, foris cinerea, intus candida, ſapore acri, amaricante, aromatico, odore tenui, fragrante, ac valdè aromaticam ſuavitatem dum tunditur aut manducatur ſpirante, & ad Camphoram aliquatenus accedente.

Eligenda eſt magna, denſa, plena, non rugoſa,

ſubſtantiâ veluti pingui, lentâ, dentibus propter ſoliditatem aliquantulùm repugnante, odoratiſſima, nullis foraminibus pervia.

ZEDOARIA rotunda, *Offic.* radix eſt ſubſtantiâ, pondere, ſoliditate, ſapore & odore longæ Zedoariæ omnino ſimilis: ſolâque figurâ differt, quæ globoſa, unciali magnitudine; ſuperficie aliquantulùm inæquali, ac præciſarum fibrarum veſtigiis tuberoſa, nonnunquam in brevem mucronem deſinens, quo terræ adhuc hærens germen fundere conſuevit.

Ex Sinarum regione utraque affertur, referente Garziâ ab horto, & annuente Paulo Hermanno. Rotunda rariùs in officinis reperitur quàm longa. Ex quânam plantâ oriantur, nos latet.

Samuel Dale poſt Breynium & Raïum exiſtimat eſſe radicem plantæ quæ dicitur Malan-Kua, *H. Malabar. P.* 11. 17: Bon-Tſiappo *Braman.*: Colchicum Zeylanicum flore Violæ, odore & colore Ephemeri *Herman. Parad. Bat. prod.* 304.

Radix bulboſa eſt, coriaceâ membranâ obducta, extus cineracea, intus alba, denſa, aquea, multis ſtipata fibris capillaribus, digitum craſſa, cui quàmplurimi oblongo-rotundi bulbi, bini & bini, trinâ ſupra ſe annectuntur ſerie, glabri, hinc inde minutiſſimis pilis inſtructi, denſi, intus pingues & mucilaginoſi, Zingiberis odorem & ſaporem referunt, linguam minùs vellicantes. E ſummitate radicis calyx oritur albus & membranaceus inſtar Croci, cui flores includuntur quatuor, vel quinque, è fundo calycis longis petiolis prodeunte, tripetali vel etiam hexapetali; quorum tria digitum longa, culmum lata, reliqua petala ſive ipſum florem obtegunt, flore jam aperto ſupinè recumbentia: duo ex reliquis longa ſunt & anguſta, in acutum deſinentia:

tertium illis ex adverſo eſt bifariam diviſum, ita ut ipſe flos tetrapetalus videatur: mixti coloris eſt ex cæruleo, albo, rubro, purpureo, flavo: duo reliqua maximâ ex parte alba ſunt, ita tamen ut dicti colores etiamnum ſed obſcuri videantur. Ex eodem calycis fundo ſimplex progreditur filamentum purpureum, quod corneâ & flavâ eminet linguâ. Hi flores gratiſſimi ſunt odoris Violas & Lilia longè ſuperantis, ante folia ex terrâ erumpentes, quibus deciduis calyx intumeſcit, capſulas ſeminales efficiens. Folia ſpithamam longa, tres quatuorve tranſverſos digitos lata, in mucronem abeuntia, glabra, polita, lætè viridia, fulcita pediculo craſſo, breviſſimo, qui lato ac folioſo ſuo principio caulem involvit, & in nervum per folii mediam longitudinem excurrentem terminatur. Caules cubiti altitudinem non excedunt. Foliorum ſapor & odor Zingiberis.

Aliam Zedoariæ ſpeciem Hermannus recenſet in H. Lugd. Batavi catalogo, ſcilicet Zedoariam Zeylanicam Camphoram redolentem, *Muſæi Zeylanici*: Harankaha *Zeylanenſium*, cujus folia parte averſâ ex purpurâ obſcurè rubent: pediculi foliorum carinati ſunt, obſcurè rubentes & ſubhirſuti, prodeuntes immediatè ex radice, non caule.

Zedoaria diſtillata cum aquâ communi oleum eſſentiale denſum ac ſpiſſum ſuppeditat, quod in ſubtilis Camphoræ ſpeciem concreſcit. Pollet igitur oleo eſſentiali tenuiſſimo, cum acido ſale ſummè volatili conjuncto; ex quorum connubio tenuis hæc reſina camphorata exurgit, multâ terrâ ſepelita, è quâ ipſius energia pendet.

Alexipharmaca eſt, id eſt venenis, venenatorum animalium morſui, & peſti reſiſtit. Sudores ſummè movet, phlegma pulmonum in diſpnœâ & ortho-

pnœâ, in aſthmate ſpiſſum & tenax potenter incidit, ejuſque evacuationem promovet. Seroſam colluviem viſcidam nimis in ventriculo & inteſtinis ſtagnantem dividit ac reſolvit: flatus diſcutit, & colicos cruciatus inde oriundos ſanat. Ventriculum roborat, & ciborum concoctionem juvat, vomitum reprimit, alvum ſiſtit, horumce viſcerum tonum nimis laxum firmando, fibrarumque oſcillationes vividiores efficiendo. Maſſam ſanguineam veluti vappidam, & orbatam ſpiritibus, quibus vitalis fermentatio fovetur, excitat, noviſque ſpirituoſis particulis recreat: unde in ſcorbuticis affectibus, apoplecticis & paralyticis ſæpe confert, ſicut cætera aromata tenuia & volatilia. Cavendum tamen ne temerè calidiori naturæ exhibeatur; nam fibras nimis exſiccat, humores jam nimis denſos inſpiſſat adhuc, ac proinde morbum vel exaſperat, aut in graviorem mutat.

Exhibetur ipſa ſubſtantia à gr. vj. ad ʒß. vel infuſa ad ʒij. in vino vel in aquâ calidâ ad modum potûs Theæ.

℞. Zedoariæ longæ, Acori veri ana ʒß. Cinnamomi ℈j. Infunde in aq. bull. ℥vj. Capiat æger colaturam cum Saccharo.

℞. Rad. Zedoar. Sacchari ana ʒiij. Balſami Peruviani gutt. xij. Fiat pulvis pro 12 doſibus. Vel

℞. Zedoariæ, Acori, Galangæ, Angelicæ, Cinnamomi ana ʒj. Caryophyllor. Ambræ cineritiæ ana ℈ß. Sacchar. roſati ʒvj. Fiat pulvis ſtomachicus ſeu cibarius. Doſis ʒj. in vini hauſtu, ante paſtum vel ſtatim à paſtu, ad ciborum concoctionem juvandam, & ventriculi tonum laxatum reſtituendum, aut flatulentos & colicos dolores ſedandos.

℞. Radicis Zedoar. pulver. gr. vij. Succi Mali Citrei cochlear unum, Spiritûs Sulphuris gutt. ij,

Sumat æger ad nauſeam & vomitum compeſcendum.

℞. Zedoar. ℥iij. Irid. Florentin. ℥ij. Infunde in vini generoſi ℥vj. per noctem. Fiat colatura. Sumat æger cochlear unum aut alterum per intervalla ad expectorationem juvandam.

℞. Zedoariæ, Caſtorei, Serpentar. Virgin. Valerian. ſylveſtr. ana ℨj. Spiritûs C. C. ſuccinati q. ſ. Extrahe tincturam, quæ in hyſtericis affectibus præſtantiſſima eſt, à gutt. j. ad x. in vehiculo conveniente.

Ex Zedoariâ tinctura & extractum ſpiritûs vini ope, vel cum vino præparantur.

Radix recens Saccharo condiri ſolet, cujus uſus præſtat ad ventriculum roborandum.

Uſurpatur in Aceto Theriacali, in Aquâ prophylacticâ, *Sylvii de le Boe*, in Aquâ vitæ regiâ, *Charas*, in Aquâ generali, ſeu Elixir vitæ maximo, *Matthioli*, in Aq. imperiali, *Londinenſ.* in Pulvere lætificante, *Charas*, & Philonio Romano.

Zerumbeth *Off.* Zerumbeth *Garziæ.* Radix eſt tuberoſa, geniculata, inæqualis, pollicem & nonnunquam brachium craſſa, nonnihil depreſſa, albida vel flaveſcens, ſapore acri, amaricante, aromatico, ad Zingiber accedente; odore fragrante. Rariſſimè occurrit in officinis.

Planta dicitur, Zingiber latifolium ſylveſtre, *Hermanni*, Zerumbeth *Garziæ*, Walinghuru ſive Zingiber ſylveſtre Zeylanenſibus, *Hort. Lugd. Bat. Catal:* Kua, *Horti Malabar:* Paco-Ceroca Braſilienſibus, *Piſon. & Marcgrav:* Zingiber ſylveſtre majus, fructu in pediculo ſingulari Sloane, *Raii Hiſtor.*

[Radice potitur arundinaceâ prorſus, ſed tenerâ, rubente, fibriſque craſſiuſculis & longiuſculis ſtipatâ; è quâ cauliculus unicus elevatur, quinque pe-

des circiter altus, pollicem fere craſſus, rotundus, ſed tantùm foliorum ipſorum pediculis ſeſe invicem alternatim amplexantibus efformatus. Ipſa autem folia 10. circiter aut 9. numero, alterno ſitu ipſum exornant, membranacea, Cannacori vulgaris tum formam, tum conſiſtentiam ac magnitudinem æmulantia, ad oras undulata, & faſciolâ rubicundâ circumdata, ſubtus tandem dilutè, deſuper verò obſcuriùs virentia & ſplendentia. Ex ipsâ autem eâdem radice, juxta cauliculum jam dictum, cauliculi alii prodeunt, coccinei, pedem & ſemiſſem circiter alti, quatuor uncias craſſi, & foliolis quibuſdam acuminatis & anguſtis obvoluti; è quorum alis flores ſingulares enaſcuntur, veluti ſpicam ſeu pyramidem conſtituentes, & veluti è tribus tubis, uno alteri innato conſtantes, & rubedine præclarâ conſpicui: tubi autem illi bifariam ad oras diffinduntur, deque fundo ſuo foliolum emittunt, craſſiuſculum & luteum, duobuſque apicibus pallidis ſtipatum. Calyx tandem piſtillum gerens longiuſculum, tenue, candidum, apiceque rubente ornatum, in fructum evadit ovatum, pruni magnitudine, carnoſum, umbilicatum, ſanguineo rubore infectum, ſanguineoque ſucco prægnantem, trifariam ab apice dehiſcentem, ſeminibuſque fœtum multis, rufis, ſplendidis, duris, intraque pulpam quamdam, filamentoſam, involutis.

Sylvas humentes ac fluviolorum ripas amat hæc planta; fructus ejus jumentis ac bobus pabulum fiunt gratiſſimum. Plurima creſcit in inſulâ San-Vincentianâ in eâ regione quam Charaibæ *Olaiou* appellant. E fructuum ſucco color præclarè violaceus elicitur, deinceps indelendus, ſi ex eo panni linei aut ſericei tingantur. *Plum. Mſſ.*]

Sale volatili, oleoſo, aromatico, abundare hujus

aromatis radicem probat inter alia ejus diſtillatio. Tranſmittit enim per Alambicem aquam fragrantem cum ſufficienti oleo; cui, ſi recens fuerit diſtillata, innatat ſal volatilis paucus, formâ nivis aut Camphoræ. Hic in ſpiritu vini ſolutus, conditis, electuariis, aliiſve debitè mixtus, acidis ventriculi cruditatibus, flatibus, ac doloribus mirum in modum conducit. Idem, ſed cum blandâ alvi dejectione, præſtat ſuccus ex radice recente expreſſus.

Radix ſiccata & in farinam trita, plurimùm de ſua acredine dimittit: quâ ratione conficiuntur ex eâ panes, quibus annonâ duriore veſcuntur Indi. Mucilago ſquammati capitis interſtitiis inhærens, aromatis hujus virtutem nonnihil redolet, & propterea doloroſo & debilitato ventriculo cenſetur utiliſſima.

Articulus XXXVI.

De Zingibere.

Zingiber ſive Gingiber, *Off.* Ζιγγίβερις, *Dioſcoridis & Galeni*; Zimpiperi & Zingiberi, *Plinii*, Gallicè, *Gingembre.* Radix eſt tuberoſa, nodoſa, ramoſa, paululùm compreſſa, ſubſtantiæ nonnihil fibroſæ, pallidæ vel flaveſcentis, tenui pelliculâ ſubfuſcâ obtectæ, quâ ſpoliari ſolet, dum recens eſt, antequàm ad nos afferatur; ſapore acerrimo, fervido, aromatico, inſtar Piperis; odore fragrantiſſimo. Ex Sinarum imperio, Malabar, & Ceylan affertur, necnon etiam ex quibuſdam Americæ provinciis. Sinenſis minùs fibroſæ eſt ſubſtantiæ, & præſtantior cenſetur.

Probatur recens, candida vel pallida, odorata: damnatur teredinibus exeſa, pulverulenta, & cujus ſuperficies bolo vel cretâ obducta fuit, ad teredi-

num foramina adimplenda : teredinibus enim admodùm obnoxia eſt.

Planta dicitur, Zingiber anguſtiori folio, fœmina, utriuſque Indiæ alumna, *Plukn. Almag. p.* 397; Iris latifolia tuberoſa, Zingiber dicta flore albo, *H. Oxon*; Mangaratia, *Piſonis*; Gingibil, *Bontii*; Chilli Indiæ orientalis, ſeu Zingiber fœmina, *Hernandez*; Inſchi, vel Inſchi-Kua, *Hort. Malabarici.*

[Ex radice arundinaceâ, tenerâ, ſquammatâ, intus albâ, foris verò pallidâ & rubente, guſtuque acerrimâ, tres aut quatuor elevantur cauliculi, rotundi, dimidium digitum craſſi, juxta radicem tumentes, & rubri, deinde omnino virentes. Horum alii folioſi ſunt, alii in clavam deſinunt ſquammatam: cauliculi folioſi duos pedes circiter alti ſunt, ſoliſque foliorum amplexibus compacti. Ipſa autem folia plurima ſunt, alterna, hinc inde latè expanſa, arundinacea, ſed foliis arundinaceis minora & molliora, ſemipedem ſcilicet circiter longa, acuminata, pollicem paulò magis lata ubi latiſſima, glabra; lætè virentia, & nervulo ſubtus donata.

Cauliculi autem clavati, vix pedis altitudinem obtinent, vagineiſque foliolis conteguntur, virentibus quidem, ſed acumine rubente roſtratis. Ipſorum ſummitati clava imminet elegantiſſima ſanè, utpote tota è ſquammis membranaceis & ex auro rubentibus aut virentibus & albicantibus compacta. Ex ſquammarum autem ſinu flores emergunt Orchidum noſtratium flores æmulantes, in ſex partes hiantes acuminatas, partim pallentes, partim verò ſaturè rubentes, maculiſque ſubluteis inſignitas. Ex ipſarum medio piſtillum ſeſe exerit tenuiſſimum, breve, album; apiculumque gerens etiam candidum, ſed è rubro roſtratum, quod abit baſi ſuâ in fructum coriaceum, ſubovatum, trigonum, tri-

loculare, trivalve, ſeminibus plurimis fœtum.

Tota clava odorem ſpirat acrem, floreſque ex eâ prodeuntes vix dimidium diem durant, ſucceſſivè unus poſt alium ſeſe expandentes. Planta in hortis tantùm colitur. *Plum. Mſſ.*]

Naſcitur in omnibus utriuſque Indiæ provinciis exculta, ſataque ſemine aut radice, pingui ſolo, humido & probè exculto. Americæ non videtur naturalis, ſed ex Indiâ Orientali, aut Philippinis Inſulis in novam Hiſpaniam & Braſiliam tranſlata.

Alia eſt planta quæ Zingiber ſylveſtre mas, *Piſon. Mantiſſ. arom.*; Anchoas ſeu Zingiber mas, *Hernandez*; Katou-Inſchi-Kua, *Horti Malabar.* quæ quidem à præcedente parum diſcrepat. Folia paulo latiora ſunt & aſpera: radices quoque majores ſunt, quarum nec tam fortis odor, nec ſapor adeò fervens & aromaticus, & idcirco non tanti æſtimatur.

Zingiberis radices quotannis colliguntur ubi flores aruerunt, & dempto cortice exteriori, conjiciuntur in muriam; & horâ unâ aut alterâ maceratæ, Soli tantumdem temporis exponuntur: tum ſub tecto ſuper ſtoreas collocantur, donec omnis humiditas conſumpta fuerit.

Indi foliis Zingiberis in juſculis & coquinario uſu atque acetariis utuntur. Radices etiam virides cum aliis herbis minutim conciſæ ex oleo, ſale & aceto inter acetaria comeduntur. Saccharo quoque recentes condiri ſolent, & inter bellaria exhibentur.

Zingiber oleum eſſentiale minùs gratum & acerrimum diſtillatione ſuppeditat: pollet ſale volatili oleoſo, fervido ſeu igneo principio turgido, à quo ſaporem, odorem & vires obtinet.

Galenus Zingiber minùs tenuium eſſe partium quam Piper inde colligit, quòd calor ejus, quamvis æquè fortis, non primo ſtatim occurſu guſtu

percipiatur. Caliditas autem quæ proficiſcitur à Zingibere, diutius perſeverat, quàm quæ à Pipere; unde infert ſubſtantiam ejus & craſſiorem eſſe & humidam.

Dioſcorides alvum leniter emollire ſcribit; quod verum eſt, ſi teneræ & adhuc recentes radices edantur: nam vetuſtiores ſiccant potiùs & ſiſtunt alvum.

Zingiber recens ab Indianis habetur tanquam remedium præſtantiſſimum ad colicos dolores, cæliacam & lientericam paſſionem, diarrhæas diuturnas ex frigore natas, flatus, ventriſque tormina, & alia hujuſcemodi.

Recens & exſiccatum, ventriculum roborat, & concoctionem promovet: ventriculi & pulmonum farctus abſtergit & diſſipat, ſupervacuo humore abſumpto. Cerebrum & memoriam roborando juvat: hebetudini etiam visûs, quæ ab humiditate oritur, prodeſt: venerem ſtimulat, & flatus diſcutit. Antidotis admiſcetur tanquam alexipharmacum. Sæpius adjungitur medicamentis catharticis, ad eorum vim augendam, aut malitiam corrigendam.

Ea tamen perpetuò adhibenda eſt cautela, ut qui ſanguine ſunt fervidiore, ſive ſani, ſive ægrotantes, parciſſimè eo utantur; quia Zingiber omne, ſive ſiccum, ſive recens, ſive conditum, ſanguinem accendit, & orificia venarum aperit. Inſuper omnibus melancholicis in magnâ doſi non eſt exhibendum; quia humores melancholicos nonnunquam ſpiſſiores, fixiores, & planè immobiles reddit, inquit Hermannus.

Exhiberi poteſt per ſe in ſubſtantiâ à gr. v. ad xv. ſed rariſſimè datur propter nimiam acrimoniam. In infuſione vel decocto à ʒß. ad ℥ß. conditum verò à ʒj. ad ℥j.

℞. Zingiberis conditi ℥ß. Conſerv. Roſar. rubrar,

Corticis Limon. conditi ana ℥ij. Extracti Juniperin. ℥ß. Cinnamom. Nucis moſchatæ ana ʒjß. Syr. Flavedin. Citri, vel Cydonior. q. ſ. Miſce. Fiat Electuarium ad ciborum concoctionem juvandam, ſtatim à paſtu ſumendum ad ʒij.

Zingiber uſurpatur in Theriacâ *Androm.* Mithridatio *Damocratis*, Diaſcordio *Fracaſtoris*, Electuario diaſatyrio, diaphænico, Benedictâ laxativâ, El. Caryocoſtino, Confectione Hamech, Electuar. diacarthami, de Citro, Trochiſcis de Agarico, Alhandal, Pilulis fœtidis, polychreſtis.

CAPUT SECUNDUM.

De Corticibus.

Articulus Primus.

De Cinnamomo.

Cassia & Cinnamomum apud priſcos, ſi non res una & eadem, maximâ ſaltem cognatione & affinitate conjunguntur. Duo præcipua Caſſiæ genera diſtingunt Græci ſcriptores, unum Κασίαν συρίγγα, vel συριγγίδα nominant, alterum ſurculoſum quod Ξυλικὴν Κασίαν aut Ξυλοκασίαν quidam nuncuparunt.

Κασία σύριγξ ex cortice ſolo compoſita erat in tubulos ſive fiſtulas convoluto, unde nomen, Ξυλοκασία ſive ξυλικὴ κασία. Caſſia lignea ſurculis conſtabat lignoſis, cortice adhuc coopertis, quam etiam Dioſcorides Βλαςὸν μοσύλιτην vocat, id eſt, ſurculum moſyliticum.

Caſſia Syrinx ſeu Caſſia fiſtula vulgaris erat usûs ac notitiæ, & vilis emptu, ut refert Galenus: eademque erat quæ ab Andromacho tum ſeniore, tum

tum juniore in Theriaces compoſitione expoſtulabatur. Omnes aliæ Caſſiæ ſeu Xylocaſſiæ ſpecies rariores erant, quarum plurimæ à Galeno recenſentur; ſcilicet ἀσύφη, μωτὼ, γίζεις, quâm quidem dicit Cinnamomo ſimillimam, ſurculoſam aut fiſtulis plenis, ἀρ·αβὼ & δαφνῖτις.

Cinnamomi verò plura quoque ſunt genera parum inter ſe diſcrepantia, Μόσυλον Moſyliticum nempe quod præſtantiſſimum eſt, nigricans ſeu ex vinoſo in cinereum vergens, læve, tenuibus ramulis ac frequentibus nodis cinctum, acre, mordens, & cum calefactione quadantenus ſalſum: deinde ὀρεινὸν montanum, μελαν nigrum, λευκὸν candidum, ὑπόκιῤῥον ſubfulvum, quibus addunt Xylo-Cinnamomum & Pſeudo-Cinnamomum.

Quidquid diſcriminis Caſſiam inter & Cinnamomum Græci veteres conſtituere voluerint, id in eo tantùm poſitum deprehenditur, quòd Cinnamomum odore & ſapore grato, ſuavi & aromatico, Caſſiam tum fiſtuloſam, tum ſurculoſam longè ſuperet. Et reipsâ Galenus obſervat ſupremam Caſſiam ab infimo Cinnamomo parum diſtare, eamque pro Cinnamomo ſubſtitui, ſed duplicato pondere.

Neque ex ſcriptis Arabum, apud quos Græci Caſſiam & Cinnamomum naſci arbitrabantur, harumce rerum hiſtoria magis illuſtratur. Nam Avicenna Caſſiam Dioſcoridis appellat *Selicha*, quæ vox derivatur ab Arabico *Selach*, quo ſignificatur cortex; niſi illud à Græco ξυλικὴ derivare malint. Quæcunque verò de Caſſiâ Dioſcoridis ſcripta ſunt, eadem fermè leguntur ſub titulo *Selicha*, quod in Caſſiam ligneam noſtram Arabum interpretes convertunt, fortaſſe minùs bene. Avicenna Cinnamomum ſub nomine *Dar Sini* tradidit; & quidquid Dioſcorides de Cinnamomo tradidit, in ſuam lin-

guam ad verbum convertit & expoſuit. Eo autem capite quo omnes Cinnamomi differentias verbis Dioſcoridis pretexuit, quod Xylo-Cinnamomum Græco authori vocatur, ipſe Arabicè *Kerfa* vocatum affirmat & interpretatur, fortè derivatum à Græco κάρφη ſurculus, ſicut *Dar Sini* ſignificat ſurculum Sinenſem.

Nunc verò conſiderandum eſt, an Caſſia veterum & eorumdem Cinnamomum una res eademque ſit atque Cinnamomum noſtrum, Canella vulgò dictum, an-ne res diverſæ? Non levis eſt eâ de re inter authores controverſia.

Authorum plurimi, inter quos Matthiolus, Caſſiam Dioſcoridis eſſe noſtrum Cinnamomum exiſtimant, nec immeritò, ut ex ipsâ Dioſcoridis & Galeni deſcriptione patet; veterumque Cinnamomum nobis nunc ignotum eſſe aut prorſus perditum fuiſſe. Alii cum Dodonæo ſuſpicantur eorum Cinnamomum fuiſſe teneros ramulos arboris Caryophylli aromatici; quod quidem rationi non eſt prorſus diſſentaneum, quandoquidem Moſylitici Cinnamomi deſcriptio ex Dioſcoride & Galeno tenuibus ramulis vel virgulis hujuſce arboris convenire videatur. Attamen non veriſimile eſt Caryophylleos fructus, nempe adeò aromaticos ac præſtantes, latuiſſe viros qui aſſiduè inter has arbores verſabantur, & præſertim mercatores lucri avidos qui tantâ ſollicitudine ramuſculos colligebant.

Alii credunt Caſſiam & Cinnamomum veterum eſſe unam & eandem rem, ſeu ex eâdem arbore oriunda; eâ tamen differentiâ quòd Caſſia fuerit cortex à ligno ſeparatus, Cinnamomum verò tenuiores arboris ſurculi adhuc integri: quod maximè ſimile vero mihi videtur. Dioſcorides enim Cinnamomum aliquantulam retinere ſimilitudinem

Caſſiæ, quæ Moſylitis dicitur, affirmat; & Galenus univerſam Cinnamomi naturam ſimilem eſſe quodammodo optimæ Caſſiæ, quam Barbari *Gizi* vocant. Præterea refert idem Galenus ſe vidiſſe Caſſiæ ad fruticis magnitudinem elatæ ramos quoſdam Cinnamomo penitùs ſimiles aſpectu, corticis tenuitate & hiſce ſignis quæ Cinnamomum certiſſimè oſtendunt, ac guſtu, olfactuque percipiuntur. Inſuper cùm Theophraſtus aliique veteres corticem ſolummodo in Cinnamomo utilem eſſe ſcribant, probabilius inde inferri exiſtimo Cinnamomum noſtrum hodiernum ſeu Canellam vulgarem, Cinnamomum veterum, eorumque Caſſiam, unam & eandem rem eſſe; nec aliter inter ſeſe differre tot Cinnamomi, Caſſiæ & Xylo-Caſſiæ ſpecies, quàm ratione afferendi, aut natali ſolo. Etenim antiquitùs tota planta adoleſcens aut juniores ſurculi integri (cortex nempè cum ligno) ſub Cinnamomi nomine afferebantur, & ſub Caſſiæ nomine cortex tantùmmodo à ligno ſeparatus. At verò cùm fuiſſet animadverſum lignum inutile prorſus eſſe, cortex ſolus, rejecto ligno, allatus fuit: qui mos in hunc uſque diem fuit ſervatus. Nec parvum quoque erat diſcrimen à cœli, ſolique differentiâ oriundum, inter has aromatum ſpecies; ſiquidem adhuc hodiè obſervatur eandem Cinnamomi arboris diverſis in regionibus natæ ſpeciem corticem Cinnamomeum diverſum ſuppeditare. Aliud enim eſt Zeylanicum, aliud Malabaricum & Javanenſe Cinnamomum; aliud excultum, aliud ſylveſtre. Quin etiam pro diverſâ arborum ætate & pro diverſis ejuſdem arboris partibus ex quibus cortex extrahitur, quædam exurgit varietas: Cinnamomum novellæ arboris à vetuſtiore, cortex trunci à ramorum cortice, cortex radicis ab utroque differunt.

Quidquid de Caſſiæ & Cinnamomi origine veteres tradiderunt, aut fabuloſum eſt, aut incertum. Tam longâ enim difficilique viâ petebantur olim hæc aromata, ut perfectam eorum notitiam conſequi veteribus haud facile fuerit. Quoniam verò ingens eorum erat pretium, majorque in hominibus lucri cupiditas, mercatores de earum mercium origine & colligendi difficultate varias fabulas narrabant, ut his commentis earum mercium pretia adaugerent. Hæc commenta igitur conſultò reticemus, & ad noſtri Cinnamomi ſeu Canellæ vulgaris hiſtoriam progredimur.

Cinnamomum ſive Canella vulgaris *Offic.* cortex eſt tenuis, modò chartæ luſoriæ, modò ſextantis unciæ craſſitudine, convolutus in exiles tubulos ſeu cannulas cubitales, ſeſquicubitales, aut longiores, digitali latitudine ut plurimùm, ſubſtantiâ lignosâ & fibrosâ, fragili tamen, ſuperficie interdum rugosâ, aliquando lævi, colore ex flavo rubeſcente aut ferrugineo, ſapore acri pungente, ſed ſine moleſtiâ, ſubdulci & aromatico gratiſſimo, odore ſuavi & fragrantiſſimo.

Secundus & interior cortex eſt arboris quæ dicitur Cinnamomum ſive Canella Zeylanica, *C. B. P.* Laurus Zeylanica baccis calyculatis Hermanni, *Raii Hiſt.* Caſſia cinnamomea, *H. Lugd. Bat.* Canella quæ Cuurdo, *Piſonis M. arom.* Arbor Canellifera Zeylanica, cortice acerrimo ſeu præſtantiſſimo, qui Cinnamomum Officinar. *Breyn. 2. Prodr.* [Cinnamomum foliis latis, ovatis, frugiferum, *Burm. Thes. Zeyl. pag. 62. Tab. 27.* Laurus foliis oblongo-ovatis, trinerviis, nitidis, planis, *Lin. H. Cliff.* 154.]

Radix hujus arboris craſſa eſt, multifida, fibroſa, dura, cortice extus è rufo cinereo, intus rubeſ-

cente, & odorem Camphoræ ſpirante obducta, cum ligno ſolido, duro, albicante & inodoro. Truncus ad tres vel quatuor hexapedas aſſurgit, numeroſos ramos & ſurculos diffundit, eſtque cum ramis cortice veſtitus primùm viridi, qui dein cum ætate rubeſcit, & cum pelliculâ tenui lignum ambit, cruſtâque cinereâ obductus eſt; ſapore, dum viridis eſt, languidiore, exſiccatus verò ſubdulci, acri, aromatico, admodùm jucundo. Cortex recens à cruſtâ illâ cineritiâ & inæquali purgatus, & ſuo tempore deglubitus & in ſole exſiccatus, Cinnamomum dicitur. Lignum intus durum eſt, album & inodorum. Folia, tum bina, tum ſolitaria, foliis Lauri vel Citri ſimilia, palmum ſuperantia, glabra, nitida, oblongo-rotunda, in acumen deſinentia, cùm tenera ſunt, coloris hepatici, prout vetuſtiora ſunt, ſicciora, ſupernè ſaturatè viridia, ſubtus dilutiora, cum pediculo craſſo, ſemipollicari, interiùs latè ſtriato, in tres nervos per folii longitudinem decurrentes, in rectâ & aversâ parte prominentes cum venulis tranſverſis abeunte: demum odorata ſunt, & Cinnamomum odore & ſapore referunt, quâ maximè notâ à foliis Malabathri dignoſcuntur. Flores parvi, ſtellati, hexapetali, albicantes, plures congregatim prodeunt ex ramorum extremis, cum pediculis dilutè virentibus, odoris grati ad Lilii convallii odorem accedentis: in floris medio corculum comprehenditur ex duplici ſtaminum ſerie conſtans, cum piſtillo viridi, in vertice nigricante, quod abit in baccam oblongo-rotundam, quatuor vel quinque lineas longam, glabram, primùm viridem, deinde è cæruleo fuſcam & punctis albicantibus conſperſam, arctèque inhærentem calyci profundiuſculo, craſſiuſculo, viridi, in ſex cuſpides diviſo. Continet autem ſub pulpâ viridi, unctuosâ, aſtringente

& ſubacri, aromaticâ, teſtam tenuem & fragilem; quæ nucleum tegit oblongo-rotundum, acrem, colore quaſi incarnato aut leviter purpuraſcente. Naſcitur in inſulâ Zeylan, ubi non minùs frequens eſt in ſylvis & ſepibus quàm Corylus apud nos.

Cinnamomum *Offic.* cortex eſt ex minoribus arboribus triennalibus excerptus. Vere vel Autumno, quo tempore humor obſervatur turgeſcens inter corticem & lignum, arbores deglubiri ſolent, & cortex exemptus cinereâ illâ tenui & ſcabrâ exteriori pelliculâ delibratur, & in laminas diſſectas exponitur ad ſolem, ibique dum exſiccatur in Canellas ſponte convolvitur. Vernum tempus pro hâc decorticatione potiſſimùm eligitur, quando arbores floreſcere incipiunt. Cortice ablato, arbor per biennium, trienniumve nuda remanet; ac tandem novo cortice induitur, huic operationi rurſus apto.

Probatur Cinnamomum ex flavo dilutè rubeſcens, odoratum, aromaticum, ſaporis acuti, ſubdulcis tamen, & ſuavis. Omnis ejus vis conſiſtit in tenuiſſimâ & interiori hujus corticis pelliculâ; quandoquidem, referente Hermanno, ex hujus tenuioris pelliculæ librâ unâ plus olei extractum fuerit, quàm ex ſex corticis integri libris.

Mira ſanè diverſitas odorati olei quod ex hâc arbore extrahitur. Cortex, ſi recens diſtilletur, multum ſuppetit olei, antiquum verò & diutius aſſervatum olei perparum exhibet. Oleum verò duplex extrahitur, unum quod aquæ fundum petit, alterum quod aquæ innatat. Hoc pallidum, illud flaveſcens & rutilans; limpida ambo, odoris fragrantiſſimi & ſaporis acutiſſimi, linguamque vehementiſſimè pungentis. Ex radicis cortice oleum cum ſale volatili ſeu Camphorâ per diſtillationem educitur, aquâ levius, limpidum, flaveſcens, ſubtile,

quod facilè in auras avolat, odore forti, vegeto, grato, medio inter Camphoram & Cinnamomum, ſapore peracuto. Camphora Cinnamomea candidiſſima eſt, Camphoram vulgarem odoris ſuavitate longè ſuperat; ſummè volatilis & maximè diſſipabilis eſt, promptiſſimè flammam concipit, nullamque fæcem poſt deflagrationem relinquit.

Oleum ex foliis diſtillatum in aquâ ſubſidet ad fundum, primò turbidum, cum tempore flaveſcens & pellucidum, ſapore ſubdulci, acri, aromatico, odorem Cinnamomi tenuem ſpirans, nonnihil ad Caryophyllorum odorem accedentem.

Fructus duplicem ſubſtantiam ſuppeditant: per diſtillationem, oleum eſſentiale ſimile juniperino cum pauxillo Cinnamomi & Caryophyllorum mixto; per decoctionem verò pinguedinem quamdam craſſam, conſiſtentiâ & colore ſebum referentem, odore fragranti, quo in unguentis utuntur indigenæ, & candelæ conficiuntur, quibus nemini præter Regem uti licet. In truncis annoſis ſunt nodi reſinoſi ſpirantes oleum ligni Rhodii.

Cinnamomum ſale eſſentiali tum acido, tum urinoſo, ad ammoniacum accedente, & cum oleo eſſentiali aromatico conjuncto turget, à quo ejus actio potiſſimùm pendere videtur. Quas Caſſiæ & Cinnamomo ſuo priſci tribuebant virtutes, eædem de noſtro Cinnamomo à neotericis recenſentur. Calefacit, ſiccat, aperit, diſcutit, alexipharmacum eſt, venenis reſiſtit & humorum malignitati, humorum putredinem arcet, menſes promovet, partum accelerat, omnia viſcera roborat, ſpiritus recreat, concoctiones juvat, flatus diſcutit. Uſus ejus frequentiſſimus eſt in virium imbecillitate, lipothymiâ, febribus malignis, capitis, pectoris, ventriculi & uteri affectibus frigidioribus, & colicis doloribus.

Confert in ſuppreſſione menſium & partu difficili.

Exhibetur ſubſtantia à ℈j. ad ʒß. vel ʒj: in infuſione à ʒß. ad ʒij.

Ex Cinnamomo paratur Aqua Cinnamomi ſpirituoſa, iiſdem virtutibus donata ac Cinnamomum.

℞. Cinnamomi contuſi ℔j. Vini albi & aquæ Meliſſæ ſtillatitiæ ana ℔iij. Maceratione factâ per 24. horas, diſtilletur liquor igne vehementi per refrigeratorium alambicem: & quæ primæ prodeunt aquæ libræ tres, ſerventur ad uſum, ultima utpotè debilior rejicienda.

Hæc aqua turbida eſt albicans & quaſi lacteſcens ab oleoſis Cinnamomi partibus cum aquâ permixtis. Quidam aquam Cinnamomi hordeatam expoſtulant, præparatam nempe ex Hordei decocto, in quo Cinnamomum maceratum fuit, & poſtea diſtillato. Sed inutiles ſunt Hordei particulæ in hoc menſtruo, quæ ſalino-oleoſarum Cinnamomi partium evolutionem potiùs impediunt, quàm promovent, nec per diſtillationem aſcendunt. Verùm ſi vividiores Cinnamomi partes retundere ſit animus, ſatius eſt aquam Cinnamomi ſuprà deſcriptam in Hordei decocto, vel cremore, vel ſeminum emulſionibus propinare.

Paratur Syrupus Cinnamomi hâc ratione.

℞. Aquæ Cinnamomi ſpirituoſæ ℔j. Cinnamomi acuti contuſi ℥ij. Digerantur per viginti quatuor horas. Tincturam rubram per inclinationem ſepara. Tum

℞. Sacchari albiſſimi in aq. Meliſſæ ſoluti & in el. ſolidum cocti ℔ij. Huic ſenſim affunde tincturam. Fiat ex arte Syrupus, cujus doſis ad ℥j.

Diſtillatur oleum eſſentiale Cinnamomi eodem modo ac cætera olea eſſentialia, macerando ſcilicet

Cinnamomum in maximâ aquæ communis copiâ, & igne ſat vehementi diſtillando. Turbida & lacteſcens prodit aqua, quæ per tempus limpida fit, ſeparatione oleoſarum partium quarum pars maxima fundum petit, pauciores verò ad aquæ ſuperficiem elevantur. Separatur oleum flaveſcens ab aquâ, & ſervatur ad uſum.

Cùm olei ſapor ſit acutiſſimus & urens, raro ſolum præſcribitur, ſed cum ſaccharo ſub formâ Elæoſacchari in liquoribus convenientibus. Iiſdem viribus donatur & quidem vehementioribus, quàm Cinnamomum aut aqua Cinnamomi. Præſcribitur à guttâ unâ ad iij. Plurimi æſtimatur ad purgantium medicamentorum vehementiam temperandam: unde fermè in omnibus extractis & pilularum maſſis commiſcetur, necnon etiam ad gratum odorem ipſis conciliandum. Dentium dolores obtundit goſſypio exceptum & dentis cavitati inditum: acredine cauſticâ & exurente quâ donatur, dentis nervum exſiccat & comburit.

℞. Cinnamomi pulverati ʒß. Limaturæ ferri tenuiſſimæ ʒiij. Sacchari candidiſſimi pulver. ℥ß. M. F. pulvis in virginum chloroſi exhibendus ad ʒj.

℞. Cinnamomi pulver. ʒß. Extracti Croci gr. vj. Flor. ſal. amm. chalyb. ℈ß. M. F. bolus c. ſ. q. Conſervæ Flor. Aurantior. in menſium ſupreſſione.

℞. Cinnamomi ℈j. Croci pulver. ℈ß. Syr. Kermes q. ſ. M. F. bolus in partu difficili.

℞. Cinnamomi acuti pulver. ʒx. Zingiberis & Caryophyllor. ana ʒj. Galangæ, Macis, Nucis moſchatæ, flavedinis Citri raſæ ana ʒij. cum Sacchari in aquâ Roſarum ſoluti & cocti ℔j. Fiant ex arte tabellæ palato gratæ, ad ciborum

concoctionem juvandam, flatus diſcutiendos; & ventriculum roborandum. Doſis ad ʒij. manè, jejuno ventriculo, & poſt paſtum.

℞. Aq. Cinnamomi ℥ß. Aquar. Flor. Aurantior. & Artemiſiæ ana ℥j. Confectionis Alkermes ʒß. Fiat mixtura in partu difficili exhibenda.

℞. Aq. Cinnamomi ℥ß. Aquar. Meliſſæ & Card. bened. ana ℥iij. Syr. Cinnamomi ℥j. Fiat potio cochleatim exhibenda, in virium proſtratione, lypothimiâ, & in febribus malignis.

℞. Aq. Cinnamom. ℥ij. Syr. Limon. ℥j. Salis Abſynthii ℈ij. Fiat mixtura cochleatim exhibenda, ad nauſeam, vomitum, & anxietates circa præcordia compeſcendas, in febribus maligni moris.

℞. Olei Cinnamomi guttas iij. Sacchar. albi ʒiij. Fiat Elæoſaccharum ex vino generoſo propinandum in partu difficili.

Oleum & Camphora ex radicis Cinnamomi cortice extracta, in affectibus rheumaticis & paralyticis externè admota conferunt. Intus ſumpta ſudores pellunt, humorum malignitati reſiſtunt, aſthmati & catharris medentur.

Obſervandum eſt immoderatum aut intempeſtivum horumce aromaticorum uſum, ventriculum ad inflammationem diſponere, ejus fibras criſpare, glandularum ſtomachalium orificia conſtringere nimis & occludere: unde ſucci digeſtivi penuriâ, & ſpaſmodicâ ac inflammatoriâ ventriculi tenſione, prava fit ciborum concoctio, difficilis eorumdem & tarda ex ventriculo in inteſtina propulſio, laboris anxietatiſque plena digeſtio, cujus vitium poſtea per totum corpus diffunditur & cæteras corporis functiones lædit. Præterea ab eorumdem aromaticorum uſu nimio, acriores fiunt corporis

ſucci ſpiſſioreſque, tardo motu per vaſa circumeunt, imperfectæque fiunt ſecretiones; unde naſcuntur hepatis, renum aut cæterorum viſcerum obſtructiones, inflammationes, cachexiæ, atrophia, hydrops, affectus melancholici, hypochondriaci, aut alia ejuſcemodi. Attentè igitur conſiderandum eſt, ut jam alibi monuimus, num bene conveniant hæc ſtomachica calida: cavendum eſt etiam ne eorum uſus diuturnior ſit quàm par eſt.

Uſurpatur Cinnamomum in Tabellis ſtomachicis *Charas*, Tabellis magnanimitatis, Pulvere aromatico roſato, Pulvere diarrhodon, Pulvere Pannonico *Charas*, Theriacâ, Mithridatio, Conf. Alkermes, Diaſcordio, Orvietano, Opiatâ *Salomon.* Philonio, Diaphœnico, Conf. Hamech, Hierâ picrâ Galeni, Pilulis fætidis, Emplaſtro ſtomachico *Charas*. Ex oleo Cinnamomi fiunt balſama apoplectica & paralytica.

Alii afferuntur cortices craſſiores, colore, odore & ſapore ad Cinnamomum accedentes; & idcirco Cinnamomi craſſioris nomine donantur, vulgò *Canelle matte*, qui nihil aliud ſunt quàm truncorum vetuſtiorum Cinnamomi cortices. Verùm ut odore & ſapore Cinnamomo longè inferiores ſunt, ſic & virtutibus; ideòque rejiciendi.

ARTICULUS II.

De Caſſiâ Ligneâ.

CASSIA LIGNEA *Offic.* Cortex eſt in cannulas convolutus, facie externâ Cinnamomum omnino referens, tum colore, tum etiam odore & ſapore, debilioribus tamen, & ab exteriori pelliculâ eodem modo purgatus. A Cinnamomo diſtinguitur, non ſolùm aromaticitate longè debiliori, ſed etiam

quâdam glutinoſitate quæ guſtu, dum comeditur, percipitur. Modò ex flavo rubeſcens affertur, modò flavus. Eligitur qui ad Cinnamomum odore & ſapore propiùs accedit.

Eâdem ratione ac Cinnamomum Zeylanicum, & ex ejuſdem arboris ſpecie quæ in Javâ inſulâ & in Malabar creſcit, divellitur. Arbor dicitur, Cinnamomum ſeu Canella Malabarica & Javanenſis *C. B. P.* Carua *H. Mal.* Caſſia vulgaris, Calihacha dicta *Piſon. Mantiſſ. Arom.* quæ quidem à Zeylanicâ non differt.

Conjicere licet Caſſiam ligneam noſtram inter tot Caſſiæ ſpecies non ignotam fuiſſe veteribus: ſed mirum eſt Dioſcoridem & Galenum nihil de glutinoſo ejus ſapore protuliſſe. Utut ſit, Caſſia lignea noſtra à junioribus Græcis uſurpata fuit in medicamentorum compoſitorum deſcriptionibus, in quibus Caſſia & Cinnamomum ſimul expoſtulabantur, ut in Theriacâ, Mithridatio &c. Cæterùm rarioris eſt usûs. Hæc Caſſia minùs rectè lignea dicitur, cùm lignoſa non ſit, ſed merus cortex. Verùm Græci juniores qui Arabum libros interpretati ſunt, ad diſtinguendam hanc Caſſiæ ſpeciem à Caſſiâ ſolutivâ quam Caſſiam Syringem ſeu Fiſtulam dixerant, eam Xylo-Caſſiam ſeu Caſſiam ligneam appellaverunt.

Alexipharmaca & ſtomachica cenſetur, minùs tamen quàm Cinnamomum. Sed ubi demulcendum & aſtringendum, ratione ejus glutinoſitatis Cinnamomo anteponitur. In tuſſi & aſthmate commendatur ad pituitam lentam & acrem incidendam ſimul & demulcendam; in diarrhæis quoque, dyſenteriis, ad viſcera roboranda & ab humorum acredine defendenda.

℞. Caſſiæ ligneæ contuſæ ℥j. Paſſular. exacinata-

rum ℨß. Infunde in vini albi ℥viij. Colaturam capiat in aſthmate.

℞. Rhei el. Caſſ. ligneæ ana ℨß. Roſar. rubrar. ʒij. Infunde per xij. horas in vini rubr. ℥viij. Fiat colatura quæ cum Sacchari albiſſimi in aq. Roſarum vel Plantag. ſoluti & in electuarium ſolidum cocti ℔j. permiſceatur ad Syrupi conſiſtentiam; cujus duo, triave cochlearia exhibeantur bis, terve in die adversùs diarrhæas & alvi fluxus, & ventriculi, inteſtinorumque imbecillitatem.

Caſſia lignea uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Philonio magno, Trochiſcis Hedicroy, & Cyphœos, El. Diaſcordio *Fracaſtor.*

ARTICULUS III.

De Caſſiâ Caryophyllatâ.

CASSIA CARYOPHYLLATA *Offic.* Caſſia Caryophyllata *Piſonis Mantiſſ. Arom.* Cortex eſt inſtar Cinnamomi tenuis ex rufo ferrugineus, pelliculis ſuis exterioribus ſpoliatus, & tubuli in modum convolutus, qui primis labiis guſtatus ſaporem videtur reddere immixtum Canellæ, ſed cum Caryophylli prædominio, qui etiam (pereunte primo utpotè languido) vires acquirit cum tempore, tantâque vivacitate, fragrantiâ & acrimoniâ ſe exerit, ut lingua quaſi levioris cauſtici ſentiat effectum, imprimis qui ex ſurculis tenerioribus & vegetioribus provenerit.

Arbor è quâ cortex ille extrahitur dicitur, Caninga *Hernandez*: Myrtus Americana, Caninga dicta, *Herman. M. M.* Magna eſt & procera, craſſo caudice; folia profert Canellæ ſimilia, ſed tamen majora & pinguiora, ſtipitemque fuſcum. Hæc

Hernandez, qui florem & fructum non vidit.

Piſo refert arborem eſſe mediocriter proceram; ramoſam: flores parvos ut Violæ proferre, cæruleo colore cum umbilico albicante, croceis, aureiſque lineis variegatos; & cortice tenui circumveſtiri, qui à trunco pariter ac ramis detractus, atque veluti in corrigias conciſus, exſiccatuſque, Orientalis Cinnamomi in modum convolvitur.

Naſcitur in inſulâ Cubâ & in Guianâ & Maranhaon Americæ meridionalis Provinciis.

Caſſia Caryophyllata ſale & ſpiritu volatili oleoſo pollet. Eædem dotes illi tribuuntur atque Caryophyllis aromaticis, ſed languidiores; eiſque ſæpe in obſoniis ſubſtituitur. Alexipharmaca eſt, ſtomachica & cephalica. Verùm Caryophylli longè præſtant.

Hæc Caſſia ignota fuit veteribus Græcis, necnon etiam Arabibus, licèt Hernandez eam fuiſſe *Kerfa* Avicennæ ſuſpicetur; quod quidem veriſimile non eſt. Avicenna enim, teſte Salmaſio, per Kerfa non corticem, ſed ſurculum intelligit: & ſicut ſub his nominibus *Kerfa*, *Dar Sini*, agit de Xylo-Cinnamomo *Dioſcoridis*, ſic per hæc verba *Kerfa*, *Karumfel*, ſurculos Caryophyllatos intelligit, ξυλοκαρυοφυλλὸν *Aëtii & aliorum*; nempe fortaſſe ſurculos tenues, ſeu petiolos Caryophyllorum aromaticorum.

Articulus IV.

De Canellâ albâ.

Canella alba & cortex Winteranus ſpurius *Off.* Coſtus corticoſus *Quorumdam.* Eſt cortex in oblongos tubulos convolutus, ab exteriori cortice purgatus, tam intus, quàm extus exalbidus vel flaveſcens, Cinnamomo craſſior, ſapore acri, pun-

gente, aromatico, quaſi mixto ex Cinnamomi, Zingiberis & Caryophylli ſapore, odore fragrante. Græcis & Arabibus incognita fuiſſe videtur: à novo orbe detecto tantùm innotuit. Duæ hujus corticis ſpecies à quibuſdam diſtinguuntur, ſed ratione tantùm magnitudinis tubulorum; altera majoribus, longioribus & craſſioribus tubis; altera tubis tenuioribus & minoribus: nam reipsâ ejuſdem arboris cortices videntur, niſi quòd alter ſit è trunco, alter è ramis avulſus.

Arbor dicitur Canella alba quorumdam *J. B.* Canella Cubana *Jonſton*: Arbor Jucaci *Nieremberg*: Caſſia lignea Jamaicenſis, cortice acri, candicante *Plukn. Phyt.* Arbor baccifera, laurifolia, aromatica, fructu viridi calyculato, racemoſo, *Sloane Philoſ. Trans. n°.* 192. & *Hiſt. Jamaic. vol.* 2. *pag.* 87. *Catesb. Hiſt. Natur. vol.* 2. *p.* 50. *fig.* 50. Winzterania, *Lin. Hort. Cliff.* 488. vulgò, *Canelle blanche.* Procera eſt ad 4. vel 5. hexapedas aſſurgens, ramoſa, cujus truncus ſæpe femoris humani craſſitudinem æquat, & ramorum plurimi deorſum propendent. Duplici cortice circumveſtitur, exteriori uno, lineam craſſo, cineraceo, maculis albicantibus variegato, rugis quibuſdam fuſcis circularibus exaſperato, aromatico; interiori altero, lævi, Cinnamomo paulò craſſiori, albicante, friabili, ſapore acri, pungente, aromatico, ad Caryophyllos nonnihil accedente, abſque glutinoſitate. Folia ſummis ramulis inordinatè naſcuntur, pediculis pollicaribus innixa, duas uncias longa, unciam unam lata, circa pediculum anguſtiora, versùs extremum latiora & ſubrotunda, ex pallido vel flavo virentia, nitentia, glabra, ad Lauro-ceraſi folia nonnihil accedentia. Ex ramuſculorum extremis oriuntur pediculi qui flores ſuſtinent umbellatim

congeſtos, conſtantes ex calyce multifido, quinque petalis rubentibus aut purpuraſcentibus, quorum meditullium occupat piſtillum craſſum. His ſuccedunt baccæ calyculatæ, Piſi craſſitudine, ſubrotundæ, primò virides, dein purpuraſcentes, continentes in pulpâ ſubviridi, mucaginosâ, quatuor ſemina (a), irregularis figuræ, nigricantia, lucida.

Omnes hujuſce arboris partes ſapore acri, aromatico, Caryophyllato, pungente, donantur. Naſcitur in locis humidis & ſylvoſis, in Jamaicâ & cæteris Americanis inſulis.

Hujus arboris cortex ex trunco & ramis eripitur, & exteriori ſeparato exſiccatur in umbrâ, & ſervatur ſub nomine Canellæ albæ ſeu Corticis Winterani, licèt non ſit genuinus Winteranus Cortex, ut mox dicemus. Eo utuntur indigenæ in obſoniis & ciborum condimentis, Piperis & Caryophyllorum vice.

Canella alba oleo eſſentiali, aromatico, turgida eſt, quod per veſicam extrahitur diſtillationis ope, ex hoc cortice in aquâ macerato. Aquâ gravius eſt, flaveſcens, odorem olei Caryophyllorum odori proximum referens. Unde quidam oleum Caryophyllorum hoc oleo adulterant.

Non ſolùm in eduliis uſitata eſt tanquam ſtomachica, ſed etiam commendatur inter antiſcorbutica remedia. Flatus diſcutit, catharroſis affectibus medetur & paralyticis. Doſis à ℈ß. ad ʒj. in ſubſtantiâ; ad ʒij. in infuſione. Cortici Winterano vero ſubſtituitur, utpotè magis vulgaris. Ejus uſus bilioſis & calidis naturis noxius eſt.

(a) Plumerius unicum tantùm obſervavit, ſubrotundum & amariuſculum, in inſulâ San-Dominicanâ & Tortuosâ, ubi hæc arbor vulgò dicitur, *Canelle bâtarde poivrée.* MM. 5. 125.

ARTICULUS V.

ARTICULUS V.

De Cortice Winterano.

CORTEX WINTERANUS verus *Offic.* Craſſus eſt & in tubulos convolutus cortex, foris integumento cinereo, molli, fungoſo, inæquali, & multis rimulis hiante obductus; intus ſolidus, denſus, ferrugineus, ſapore acri, aromatico, pungente & exurente; odore fragrantiſſimo. In littore Magellanico detectus fuit à Willelmo Wintero Anglo navis præfecto, qui anno 1567. Franciſcum Dracke ad Magellanicum uſque fretum comitabatur, ulteriùs non progreſſus, & ab eo in Europam primùm allatus, unde nomen ſuum obtinuit.

Parkinſonus corticem hunc à Canellâ albâ diverſum eſſe, contra multorum opinionem oſtendit. Ab eâ enim differt craſſitie majore, colore obſcuriore & ad Cinnamomum accedente, ſapore acriore quaſi Piperis vel Zingiberis.

Arbor dicitur, Laurifolia Magellanica cortice acri, *C. B. P.* Lauro ſimilis arbor, licèt procerior; cortice, Piperis modo, acri & mordenti, *de Bry Ind. Occid.* Periclymenum rectum, foliis Laurinis, cortice acri, aromatico, *Sloane Phil. Tranſ. n°.* 204. Arbor eſt mediocris magnitudinis, Malo nonnihil ſimilis, radices latè diffundens, ramis magis patula quàm alta, cortice foris ciner aceo, craſſo, intus verò ferrugineo. Folia ſeſquiunciam longa, unciam lata, ex utrâque parte acutiora cum extremo obtuſo & quaſi bifido, dilutè virentia, pediculo ſemipollicari inhærent. Flores ex foliorum alis oriuntur duo, tres, quatuor aut ampliùs, communi pediculo unciali affixi, candidiſſimi, pentapetali, Periclymeni floribus nonnihil ſimiles, Jaſmini odo-

re fragrante. Floribus deciduis ſuccedit fructus conglomeratus ex duobus, tribus vel plurimis acinis communi pediculo affixis ſimulque congeſtis, dilutè virentibus, maculis nigris nonnullis reſperſis; in quibus ſemina continentur nigra, aromatica, inæqualia, uvarum granulis nonnihil ſimilia.

Cortice Winterano nautæ partim melle aut ſaccharo condito, partim exſiccato & in pollinem trito, ut in eduliis Cinnamomi aliorumque aromatum vices ſuppleret, uſi ſunt; poſtea adversùs ſcorbutum optimo ſucceſſu eum uſurparunt.

Stomachicus eſt, alexipharmacus & ſudoriferus: quas quidem facultates obtinet ab oleo eſſentiali, aromatico & ſubtili copioſo, cum acido ſale volatili conjuncto. Adversùs ſcorbutum, paralyſim & catharroſos affectus à frigore oriundos commendatur, & à Williſio frequenter uſurpatur. Præterea antidotus eſt adversùs venenatam piſcis cujuſdam freti Magellanici incolæ, Leonis marini dicti, carnem comeſtam. Qui ex hâc carne comedunt, inter gravia quibus affliguntur ſymptomata, hoc potiſſimùm ſingulari afficiuntur; ſcilicet, cute fere totâ per partes exuuntur non ſine ſummis doloribus. Pulvis exhibetur à ℈ß. ad ʒj: in decocto verò præſcribitur ad ʒij. Foliorum decoctum utile eſt ad partes ſcorbuticis maculis fædatas, necnon etiam paralyticas fovendas.

In officinis rariſſimè invenitur. In ejus loco Canella alba ſubſtitui ſolet, aut ſub eodem nomine uſurpari.

ARTICULUS VI.

De Cortice Peruviano Kinâ Kinâ dicto, & Caſcarillâ.

INTER opes quibus novus orbis abundat, ſanè auro & gemmis longè pretioſior eſt Cortex ille febrifugus Kina Kina dictus, in ſanitatem gentium à D. O. M. conditus, cujus arbor, Arbor vitæ, ſi qua nobis nota, jure meritò dici poteſt. Quid enim frequentius quàm ſanitatis integritatem febribus perturbari & prorſus everti? Nihil intentatum reliquerant priſci Medici ad huncce morbum debellandum. Sed quid profuerant tot excogitata remedia ſub febrifugorum nomine? Nihilominus quotannis in Medicorum opprobrium ſæviebant febres omnibus febrifugis remediis obſtinatè reſiſtentes, quando ex Peruviano regno tandem hocce novum nec ſatis laudandum allatum fuit remedium, quod ſolum febrifugi nomen meretur.

KINA KINA, Cortex Peruvianus, & Cortex febrifugus *Offic.* vulgò *Quinquina.* Cortex eſt admodum ſiccus, duas aut tres lineas craſſus, foras ſcaber, fuſcus, aliquando muſco caneſcente obductus, intus lævis, nonnihil reſinoſus, colore ferrugineo vel rufo, ſapore intensè amaro, leviter aſtringente, cum quâdam aromaticitate non injucundâ. Modò in craſſiores cortices affertur tres quatuorve uncias & ampliùs longos, unciam latos, non convolutos, ex trunco avulſos: modò in cannulas paululùm convolutas, non adeò craſſas, externè fuſcas, fiſſuris circularibus leviter inciſas, muſco obductas, internè rubentes, ex ramis tenuibus detractas; modò quoque advehitur in fruſtula tenuia ſeu minutim conciſa, internè flaveſcentia, externè caneſcentia. Hic verò ex radicibus extra-

ctus dicitur, & ab Hiſpanis plurimi æſtimatur.

Eligatur ruſeſcens vel rubens, ſeu colorem Cinnamomi viſui referens, ſapore non ingrato & aromaticè amaro, odore quaſi mucido, leviter aromatico, dentibus attritus friabilis, non viſcidus & glutinoſus, non ligneus, non effœtus & annoſus, non inſipidus, nec adulteratus quocunque alio cortice ſucco Aloës intincto.

Arbor febrifuga Peruviana; China Chinæ, & Quinquina, & Gannaperide dicta *Raii Hiſt.* Palo de calenturas *Hiſpanorum*, à nullo adhuc accuratè deſcripta eſt, licèt plurimi de eâ ſcripſerint.

[In ſolemnibus verò Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis comitiis anni 1738. arboris Kinæ Kinæ deſcriptionem ex regno Peruviano à D. de la Condamine ejuſdem Academiæ Socio ſibi miſſam legit D. Dufay ejuſdem Academiæ; ex quâ compertum eſt arborem eſſe non admodùm proceram, in plures ramos divaricatam, caudice mediocri, cortice verò ut ſuprà. Ramos veſtiunt folia ſimplicia, oppoſita, ovato-oblonga, anteriùs cuſpidata, integerrima, petiolata, tres uncias longa, duas lata, ſat craſſa, coſtâ per mediam longitudinem excurrente, ex quâ nervi laterales ad oras ſucceſſivè obliquant.

Extremis ramis è ſummo arboris prodeuntibus unus vel plures innaſcuntur florum faſciculi, figurâ & colore cæruleo-cinereo, antequàm aperiantur, Lavandulæ floribus nonnihil ſimilium. Communis florum pedunculus ex alis foliorum emergit, & in plures pedunculos minores divaricatur, ſinguli ſingulum florem gerentes, perianthio donatum minimo, quinquedentato, perſiſtente & embryoni inſidente. Corolla monopetala eſt, regularis, infundibuliformis; Hyacinthi flori aliquatenus ſimi-

lis magnitudine & figurâ, tubo oblongo (9. circiter lineas), limbo patulo, quinque & aliquando ſexfido, laciniis acutis, margine attentiùs inſpicienti leviter ſerratis. Corolla intus colore eſt miniato circa medium vividiori, ad oras pallidiori, extus verò rubore ſqualido, cum lanugine albicante. Stamina quinque pallidè lutea intra corollam recondita ſtylum circumdant albidum, filiformem, ſtigmate ſimplici, viridi & oblongo inſtructum, embryoni inſidentem, tubum non excedentem. Embryo autem abit in capſulam olivæformem, ab apice ad baſim dehiſcentem in duo loculamenta ſepto intermedio diſtincta, in quibus ſemina continentur parva, compreſſa, margine cincta membranaceo pellucido. Capſula vi elaſticâ rumpi ſolet & ſemina ſpargere. Valvæ areſcendo breviores fiunt & latiores.]

Spontè naſcitur in Americæ meridionalis regione Peruviâ dictâ, præſertim prope Loxam ſeu Lojam, in montibus qui hanc urbem cingunt, ſexaginta leucas ab urbe Quito.

Vis febrifuga hujus corticis jamdiu caſu fortuito, ut jam diximus, Indis innotuerat, cùm Europæi ad has regiones pervenerunt. Verùm ab eo tempore quo illuſtris ille Genuenſis Chriſtophorus Columbus hanc plagam mundi primùm detexerat, uſque ad annum ſalutis 1640. ex odio Indorum erga Hiſpanos concepto, magnum hoc remedium de induſtriâ celabatur; donec quidam Hiſpanus Loxæ præfectus, & de quodam Americano bene meritus, ab eo, gratitudinis causâ, hocce remedium accepit. Paulò pòſt in urbe Limâ quæ eſt regni Peruviani metropolis, uxor Proregis qui tum temporis erat Comes *Del Cinchon*, febre tertianâ ſæviſſimâ (qualis illìc loci epidemia eſſe ſolet) correp-

ta funeſtè decumbere videbatur. Rumor (uti ſemper de magnatibus) per urbem divulgatus, tandem per finitima loca ad Loxam uſque pervenit. Præfectus per litteras Proregem monet, in arcanis ſibi eſſe remedium cujus auxilio Proreginam illicò revalituram ſpondebat. Lubentiſſimè annuens Proregina, corticem præparatum ſumpſit, & ſtupentibus omnibus, ſtatim convaluit. Hinc fama hujus arcani titulo *Pulveris Comitiſſæ* inſigniti ubique per civitatem Limenſem, totamque Americam Hiſpanicæ ditioni ſubjectam, brevi multùmque inclaruit. Diſcedente autem Prorege ex Indiâ, ubi in Hiſpaniam reverſus eſt, illicò percrebuit ubique rumor de novo hoc febrifugo, quod poſt experimenta frequenter facta votis ægrorum ſemper & ubique reſpondebat. Circa annum ſalutis 1649. cùm Pater Provincialis Soc. Jeſu in Americanis regionibus, in Italiam redux ad generalem totius Ordinis conventum, magnam hujus corticis copiam ſecum attuliſſet, & plurimis ejus Ordinis Patribus ex diverſis mundi regionibus Romæ congregatis diſtribuiſſet, famam ſuam in dies magis provexit. Patrum enim unuſquiſque in patriam regreſſus, hoc ſpecifico medicamento febres omnes intermittentes profligabat magno cum ægrorum ſolatio, tum Medicorum & populorum ſtupore. Unde *Pulvis Patrum* dictus fuit, & adhuc hodie apud Anglos *Jeſuitici pulveris* nomen retinet, *The Jeſuits-Povvder*: necnon etiam *Pulvis Cardinalis De Lugo* audiebatur, ex eo quòd curâ & ſumptibus pii hujuſce Cardinalis, magna Kinæ Kinæ pulveratæ copia Romæ Religioſis & pauperibus gratìs diſtribueretur.

Dum fama hujus febrifugi per totam Europam ſpargeretur, non defuerunt plures veteri humorum ſenſibilium & qualitatum hypotheſi occæcati, qui

de uſu Kinæ Kinæ multùm ancipites hærebant; quandoquidem febres vel vehementiores nimis citò, & abſque ullâ uberrimâ evacuatione curatas ejus ope obſervarent. Hoc febrifugum fæces deleterias fixiores reddere, & fermenta morboſa in corpore poſt ſe relinquere ſuſpicabantur: unde novas tragædias & funeſtiſſima ſymptomata pertimeſcebant. Sic, ſi quid mali unquam aliunde ſubſequebatur, id omne medicamini objiciebant; licèt ſymptomata ad morbum primarium nimis parco corticis uſu imperfectè ſanatum reapſe pertinerent. Nam tunc temporis Kinæ drachma una tantùm aut altera exhibebatur ad febrem fugandam: quæ quidem doſis minùs ſufficiens erat ad febrilem humorem penitus extinguendum, ut poſtea compertum eſt.

Cùm etiam inſuper Medici cæteroquin docti & probi animadvertiſſent Pulverem febrifugum paroxiſmum tantùm unum aut alterum, aut fortaſſe plures avertere, nec febrem penitus expugnare, verùm ægrotum plerumque recidivam pati; ob ſuſpiciones ſupradictas in crimen adduci cœpit, & præterea ob pretium Pulveris qui tunc grandi pecuniâ divendebatur, paulatim in deſuetudinem abivit, donec anno 1679. Robertus Tabor vel Talbot Eques Anglus, novâ introductâ corticis exhibendi ratione, & doſi ejus admodùm auctâ, non minùs felici ſucceſſu quàm incepto audaci, febribus omnibus profligatis, Kinæ Kinæ uſum ſub *Anglici remedii* nomine, vulgò *le Remede Anglois*, in Galliâ reſuſcitavit. Hic enim non intra ſcrupulos aut drachmas ſubſiſtebat, ſed ad uncias & libras aſcendebat; ſicque magnam ſibi & remedio famam conciliavit. Summâ autem curâ remedium illiuſque præparandi rationem occultabat; ita ut fora

taſſe adhuc ignotum lateret, niſi Ludovicus Magnus populorum ſaluti ſemper conſulens, feliciſſimo ejus experimentorum ſucceſſu permotus, largam authori mercedem rependendo, corticis Peruviani exhibendi rationem omnibus notam feciſſet, juſſiſſetque ut cortex ille undique conquireretur, & ut exercituum noſocomiis totumque per regnum diſtribueretur, mandaviſſet. Sic optimi illius Principis diligentiâ atque providentiâ, præſtantiſſimi illius remedii dotes omnibus innotuerunt; ac tandem febrilis hydra, quæ in genus humanum ſæpe dirè ſæviebat, debellata fuit.

Analyſi Chymicâ, Kinæ Kinæ craſsè contuſæ ℥iiijß. phlegmatis acidi ℥j. cum ʒiiijß. ſuppeditârunt: quarum priores portiones ſolius acidi notas præbuerunt, poſteriores verò non ſolùm intenſi acidi, ſed etiam alcali urinoſi ſigna exhibuerunt. Nam Heliotropii tincturam cæruleam in rubrum liquorem mutaverunt, necnon etiam Sublimati corroſivi ſolutionem turbidam & lacteſcentem reddiderunt, & ex eâ Pulverem album præcipitaverunt. Deinde olei craſſioris conſiſtentiæ & axungiæ porcinæ ſimilis ʒj. cum gr. lxviij. prodiit. In retortâ reſidui nigri pondus fuit ℥j. ʒij. gr. viij. calcinatum verò ad albedinem pendebat ʒj. cum gr. xv. à quo ſalis fixi non merè alcali, ſed nonnihil ſalſi ʒß. per lixivium extracta fuit. Unde liquet hunc corticem multum ſalis acidi & olei craſſioris continere, perparum terræ, cum tantillo ſalis urinoſi. Non enim olei quantitas in hoc cortice contenta ad ʒij. circiter pondus reſtringitur; ſed diminutio capitis mortui, dum calcinatur, quod à pondere ℥j. ʒij. & gr. viij. ad pondus ʒj. gr. xv. redactum fuit, fit potiſſimùm exhalatione oleoſæ ſubſtantiæ quæ comburendo ſalinas quaſdam partes

& terreas ſecum abripit, ita tamen ut oleum majorem deperditæ ſubſtantiæ partem conſtituat.

Ex hâc ſalium acidorum & oleoſarum partium miſturâ in cortice reſina exurgit, quæ, ſi ope menſtrui idonei extrahatur, ferè quartam corticis partem æquat. Longè minor eſt gummoſæ ſubſtantiæ portio. Præterea infuſum Corticis Peruviani chartam cæruleam ſubrubro colore inficit: unde patet ſales acidos magnâ copiâ in Cortice Peruviano luxuriare inter oleoſas partes, & ab iis potiſſimùm ejus energiam pendere.

Kina Kina, ſicuti pleraque amara medicamenta, inter ſtomachica numeratur. Ventriculum roborat, appetitum languentem excitat, ciborum concoctionem juvat, flatus diſcutit, vermes necat, necnon etiam urinas & menſes promovet. Sed maximè commendabilis eſt ſuâ febres intermittentes profligandi virtute. Eas enim ritè exhibita, tutò, citò, jucundèque ſanat.

Præſcribitur ejus pulvis à ʒß. ad ʒij. vel aliquo liquore convenienti dilutus, vel ſub formâ boli cum Syrupo quocunque. Infuſio verò ℥j. in vini generoſi rubri ℔j. ad ℥vj. pro doſi exhibetur. Eâdem doſi quoque propinatur decoctum unius unciæ Corticis in aquæ comm. ℔jß. ad tertiæ partis conſumptionem. Nonnunquam etiam idem decoctum in enemate ad ℔j. pro adultis, ad ℔ß. pro infantibus præſcribitur, ubi ægrotantes à Corticis Peruviani hauſtu prorſus abhorrent.

Multâ autem & diutinâ experientiâ compertum eſt Kinam Kinam in ſubſtantiâ, & in tenuiſſimum pollinem redactam, citiùs & efficaciùs vires ſuas exerere atque finem optatum attingere, quàm infuſum vel decoctum; ejuſdem infuſiones cum vino factas longè efficaciores eſſe, quàm infuſa vel de-

cocta in aqueis menſtruis; eademque infuſa vel decocta imbecilliora eſſe, niſi turbida propinentur, ſeu adhuc tenuiſſimâ Kinæ Kinæ ſubſtantiâ turgida. Obſervandum quoque Kinæ Kinæ decoctum ſub enematis formâ exhibendum eſſe percolatum, non verò pulverem cum decocto permiſtum, ut quidam volunt; quandoquidem ex nimiâ pulveris quantitate, unciarum nempe quatuor vel quinque ſingulis diebus injectarum in inteſtina, alvus nimis conſtringatur, obſtructiones fiant in viſceribus, inflammatio, ac tandem abſceſſus nonnunquam producatur.

Quocunque modo febrifugum hocce remedium adminiſtretur, iteranda eſt ejus doſis tertiâ vel quartâ quâque horâ, præmiſſis præmittendis. Nam in febribus intermittentibus ſimplicibus, tertianâ ſcilicet vel quartanâ, obſervandum primò num adſit indicatio quæ venæ ſectionem expoſtulet, aut catharſim; tunc enim æger venæ ſectione & purgatione diebus intermiſſionis præparandus erit. Sanguinis miſſio potiſſimùm non parcâ manu celebranda eſt, & pro neceſſitate iteranda ante Corticis febrifugi uſum; tunc enim tutiùs & citiùs operatur. Quin imò niſi debitè vacuata fuerint vaſa ſanguinea, febris contumax diuturno Kinæ uſui vix cedet: aut ſi, iteratis per longum tempus febrifugi doſibus, tandem extincta videatur febris; ægrotantis tamen vires non reſtituentur, & paulò pòſt recidivam patietur, niſi iteretur ſanguinis miſſio, quâ quidem intra Corticis uſum celebratâ, ſtatim ceſſabit febris, & ægrotantis vires citiſſimè reſarcientur. Hoc autem ratione comprobatur: nam Kina Kina ſanguinem expandit & rariorem efficit, ut obſervare licet in omnibus qui hoc remedium aſſiduè ſumunt, quorum pulſus magnus eſt & elatus, licèt

mollis; tunc ergo ſanguini majore ſpatio opus eſt, eique venæ ſectionis ope conceditur. Verùm non eadem eſt purgationis neceſſitas, niſi primæ viæ fæcibus turgeant; quandoquidem Kina ſæpiſſimè alvum primis diebus ſubducat, eodem fere modo ac ſi catharticum medicamen exhibitum fuiſſet.

Itaque in febre tertianâ vel quartanâ, præmiſsâ debitâ ſanguinis miſſione, necnon etiam purgatione, ſi opus ſit, deſinente paroxiſmo, exhibeatur prima doſis Kinæ, & quartâ quâque horâ iteretur quinquies vel ſexies intra unius diei ſpatium, cibos euchymos & concoctu faciles duabus poſt febrifugi doſim horis oggerendo. Ubi febriles paroxiſmi prorſus ceſſaverint, tunc quatuor doſes ſingulis diebus per octiduum exhibeantur, deinde tres per alteram hebdomadam, ac tandem duæ per octo dies, habitâ tamen ratione magnitudinis & contumaciæ morbi, tempeſtatis & ætatis. Etenim febris graviſſimis ſymptomatis ſtipata, cujus longiores ſunt paroxiſmi, quæ in Autumno aggreditur & ætate provectiorem aut jam valetudinarium, diuturniorem Kinæ uſum expoſtulat, quàm ea cujus paroxiſmi breviſſimi ſunt abſque ullo gravi ſymptomate, quæ ineunte vere & juniorem invadit. Diæta debita, quæ quidem nonniſi boni ſucci & facilis digeſtionis cibos admittit, non ſolùm durante febrifugi remedii uſu, ſed etiam per longum tempus poſt illius uſum obſervanda eſt.

Prætereà à Corticis uſu, niſi urgente evidente indicatione, ſolemnis evacuatio per aliquot hebdomadas vel etiam menſes non inſtituenda eſt, ne febris recurrat. Tuncque ſi neceſſaria ſit, eo ipſo evacuationis die, & poſtea per aliquot dies duæ treſve doſes febrifugi ſingulis diebus exhibendæ ſunt, ut malum averruncetur.

Neque duntaxat à cathartico febris Cortice fugata revocatur, verùm ſæpenumero à levi errore in diætâ vel à minimo frigore percepto, vel aliâ quâcunque levi de causâ; quapropter tutius eſt poſt febrem gravem Cortice priùs fugatam, prophylaxeos gratiâ, ſolemnem ejuſdem repetitionem poſt intervallum octo vel decem dierum bis terve præſcribere, præſertim inſtante hyeme, quo febres inconſtante aeris intemperie facillimè revocantur. Et hoc modo febrium intermittentium maximè pertinacium regreſſus præcaventur.

In febribus intermittentibus compoſitis, ſcilicet duplici tertianâ, triplici quartanâ, vel quotidianâ, (ſive adſit inter paroxiſmos febris intermiſſio, ſive inter exacerbationes febrilis æſtûs remiſſio tantùm deprehendatur; ita ut febris continua ſit, aut uno paroxiſmo nondum finito, alter recurrat:) tum celebratâ ſanguinis miſſione, & adminiſtratâ catharſi ſurſum aut deorſum, vel etiam, ſi febris urgeat, neglectâ purgatione, ſtatim ad Corticis febrifugi uſum confugiendum eſt. Nec alteram aut plures venæ ſectiones uſus ille excludit, ſi indicationibus requirantur; imò æger ſanguinis miſſionem faciliùs feret, & eò citiùs Corticis Peruviani effectum percipiet. Si tamen vacuatione opus ſit, & ab urgente febre ad exhibendum catharticum tempus denegetur, poſt venæ ſectionem Cortex Peruvianus cum purgante medicamento idoneo conjunctus ſtatim exhibeatur.

At verò his in febribus tertiâ quâque horâ iterandum eſt remedium febrifugum, & quidem nocte dieque indeſinenter, cibos unâ poſt febrifugum exhibitum horâ ingerendo, donec febris omnino profligata ſit. Deinde per octiduum ſex doſes de die tertiâ quâque horâ, poſtea quinque quartâ quâ-

que horâ per hebdomadam, per alteram quatuor tantùm, deinde tres, ac tandem duæ. Obſervandum victum tenuem eſſe debere, dum febris adhuc viget; nec priùs ſolida alimenta offerenda eſſe quàm febris extincta fuerit, ægrotanſque eſurire incipiat.

Diuturnus Corticis Peruviani uſus rarò febrem priùs ſedat, quin aliqua inſignis ſuperveniat evacuatio, quæ quidem, ut plurimùm, fit per alvum aut per urinas. Nec ullum eſt certius perfectæ curationis indicium, quàm hæc vacuatio cujus ope venenum febrile minuitur & amandatur: nunc autem citiùs, nunc tardiùs evenit. Nec de reſtitutâ valetudine certi eſſe poſſumus, donec apparuerit. Fatendum eſt tamen quoſdam perfectè ſanatos fuiſſe abſque ullâ inſigni ſenſibili vacuatione: verùm conjicere licet in his inſenſibilem perſpirationem uberiorem fuiſſe, & ſenſibilem ſuppleviſſe. Quòd ſi non eveniat, febris reverâ ceſſat; ſed non tam extincta videtur quàm ſopita: ægrotantis imbecilla eſt valetudo, vires languentes, appetitus proſtratus, donec febris regrediatur, aut hydrops aliuſve affectus cachecticus ægrotantem invadat, aut abſceſſus in aliquâ corporis parte producatur.

Non ineptè igitur pro humoris morbidi genio, Medici modò cathartica convenientia, modò diuretica, modò diaphoretica, modò ſudorifera cum Cortice conſociare ſolent, ad humorem noxium à febrifugo jam domitum foras eliminandum eâ viâ quæ maximè humoris genio conducit. Nam humor ille in febribus intermittentibus, tertianis præſertim, faciliùs per alvum aut urinas propellitur: in malignis verò ubi humor ad cutis poros appellit, ſæpe feliciùs per diaphoreſim aut ſudores ejicitur. Quâ ſuper re Medicus ad epidemicam conſtitutio-

nem, vel ad peculiarem ægrotantis habitum attendere debet.

Cùm ſæpe febris intermittentis genius ſit Protheiformis, (ut loquitur vir doctiſſimus R. Morton, *tractatu de febribus*,) & haud raro pleroſque alios morbos eoſque acutiſſimos ſimulare ſoleat; licèt Cortex Peruvianus ſit primum & fere unicum remedium ad quod veluti ad ſacram anchoram confugiendum ſit, tamen atrocia ſymptomata, quibus febris ſtipatur vel etiam ſæpe abſconditur & opprimitur, quædam alia remedia propria cum Cortice Peruviano conſocianda indicant; qualia ſunt cephalica, narcotica, pectoralia, ſtomachica, aperientia, uterina, & alia hujuſcemodi. Medicus igitur intentus eſſe debet ad hos morbos ſimulatos dignoſcendos, ut debitam eorum curationem ritè inſtituat. Nonnunquam enim ſub larvâ algoris funeſti, vomitionis indeſinentis, diarrhææ torminoſæ, choleræ morbi, colicæ ventriculi, hemicraniæ periodicæ, doloris lateris punctorii, pleuritidis, peripneumoniæ, rheumatiſmi, ſpaſmi univerſalis, quandoque etiam ſyncopes aut apoplexiæ, febris intermittentis genius deliteſcit; cujus rei exempla in Cl. Morton obſervationibus videre licet. Hæc autem ſimulata ſymptomata non ſemper facilè diſtinguuntur: quocirca Medicus attendat oportet ad anni conſtitutionem epidemicam, aut ad valetudinarium habitum ægrotantis, qui antehac aliquoties febri intermittente interdum ſopitâ, mox recrudeſcente afflictus fuerit. Quæ quidem ſi non ſint certa ſigna, ſaltem Medicum inducunt ad omnia ſymptomata & varias morbi motiones attentè conſideranda. Tunc enim periodicus ſymptomatum graviorum regreſſus ſtatis temporibus earum febrium ſimulatarum certiſſimum indicium erit.

Animadvertendum quoque utrùm febris quæ cum alio morbo conjuncta deprehenditur, ſit tantummodò ſymptoma hujuſce morbi, an verò morbus ſit idiopathicus & cum altero complicatus. Si enim alterius morbi ſymptoma ſit, fruſtra ejus curatio Cortice tentabitur, niſi morbus idiopathicus ſimul cum febre curetur, remedia indicata Kinæ Kinæ conjungendo. At in morbo complicato, vel utriuſque morbi curatio convenientibus remediis ſimul tentabitur, vel ope Kinæ ſanari poterit febris, vigente adhuc altero morbo.

Accidit nonnunquam ut non ſufficiente Corticis doſi exhibitâ febrilis materia debilitata ſolitum paroxiſmum non ampliùs inducat, ſed nonnulla ſymptomata tantùm excitet; quæ, licèt exacerbationum aut paroxiſmorum vehementiâ longè inferiora ſint, diuturnitate tamen ægrotantem non minùs torquent & angunt: qualia ſunt virium proſtratio, ciborum inappetentia, nauſea, anxietas circa præcordia, ventriculi gravitas, inflatio, ventris tormina, tuſſis, dolores capitis, ſudores nocturni, hydrops, affectus cachectici, rheumatici, aut alia hujuſcemodi; quæ ſymptomata ad Corticis Peruviani uſum ab imperitâ plebe referri ſolent, immeritò tamen. Incuſanda tantummodo, vel parcior remedii doſis, vel vitium Corticis qui non genuinus eſt, aut effœtus. Et reipsâ ſi optimus Cortex eligatur, aut ſufficiens ſelecti Corticis doſis exhibeatur, hæc omnia ſymptomata brevì evaneſcent.

Febribus inflammatoriis, putridis, malignis & peſtilentialibus profligandis Cortex Peruvianus impar videtur; & ars Medici in eo potiſſimùm verſari debet ut morbum eò adducat, ut antidoto febrili ſanari poſſit. Attamen in morbillis & variolis tempore declinationis morbi R. Morton Kinæ

uſum ſuadet, nempe cùm febris poſt veneni morbidi eruptionem adhuc perſeverat, & continuæ remittentis typum jam obſervare incipit.

Kinam Kinam quoque adversùs peſtem utiliſſimam cenſuit Medicinalis Facultas Neapolitana, (referente Sebaſtiano Badio Medico Genuenſi, in libro *Anaſtaſis Corticis Peruviani* dicto ann. 1663. edito, in quo Plempio Medico Amſtelodamenſi reſpondet, à quo ad Corticis Peruviani exequias vocatus fuerat in libro ſuo typis edito ann. 1655.) & in ejus curatione adhibendam juſſit.

Ea eſt ignari vulgi opinio, quòd Kina Kina iis minùs bene conveniat, quorum pulmones quocunque modo læduntur, aut qui ad phthiſim & tabem proclives ſunt. Verumtamen quotidianâ experientiâ comprobatur Corticem Peruvianum felici cum ſucceſſu exhiberi in febri putridâ remittente vel intermittente, quæ peripneumoniæ aut pleuritidi ſuccedit, aut quæ empiema aut pulmonum exulcerationem comitatur, & in quam febris inflammatoria ſæpe tranſmutatur. Hæc enim febris oritur à putridis & infeſtis particulis quibus ſanguis per has purè turgidas partes tranſiens inquinatur, & ab his inquinamentis paroxiſmi febriles aut exacerbationes ſingulis vel alternis diebus accenduntur. Cortice autem Peruviano paroxiſmi febriles ſaltem pro tempore ſupprimuntur; imò ſi cùm pectoralibus, balſamicis & abſtergentibus medicamentis conſocietur, febris prorſus extinguitur, pus excernitur, & ulcera ſanantur.

Quinetiam phthiſici nonnulli (teſte R. Morton) pro deploratis jam habiti, vitam frequenti hujus Corticis uſu cum aliis remediis intermixto aut conjuncto, non ſolùm per plures menſes, verùm etiam annos, protraxerunt; qui licèt è ſtatu valetudinario

valetudinario nunquam planè evaſerint, tamen ejus uſu à febre jam liberati muniis ſolitis ſatis bene fungi potuerunt.

Ergo Cortex Peruvianus antidotus febrilis meritò dicitur; quippe qui ad omnes febres intermittentes, remittentes, continuas ſeu continentes, in omni ſexu & ætate, in infantibus, pueris, adultis & ſenibus, in virginibus, mulieribus gravidis & puerperis tutiſſimè & prorſus innoxiè exhiberi poſſit. Aſſerit enim R. Morton ſe intra 25. annorum ſpatium nuſquam noviſſe aliquid mali ab uſu corticis cuiquam eveniſſe præter levem ſurditatem tempore uſûs nonnihil moleſtam, quæ ſpontè illicò à morbo evicto, vel pulveris omiſſione ſemper ceſſat; nec ſe unquam hujus remedii pœnituiſſe. Quod quidem quotidianâ noſtrâ experientiâ confirmatum eſt.

℞. Corticis Peruviani electi, & in alcohol redacti ℥j. Syr. febrifugi, Limonum, Cydonior. Abſynthii, Papaver. rhæad. Diacodii, de Cichorio comp. vel alterius cujuſlibet q. ſ. M. F. opiata mollis conſiſtentiæ, cujus doſis ad ʒij. tertiâ vel quartâ quâque horâ exhibeatur, ſuperbibendo hauſtum vini aquâ diluti, vel ptiſanæ pectoralis, aut alterius liquoris convenientis.

℞. Corticis Peruv. pulver. ℥ij. vini rubri generoſi ℔ij. Miſceantur & macerentur in vaſe clauſo per duos treſve dies, identidem agitando. Liquor per inclinationem ſeparatus eſt vinum febrifugum, cujus ℥vj. pro doſi exhibeantur. Si adhuc valentius infuſum deſideretur, in ſingulis cyathis diſſolve Kinæ Kinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ ℈j. & ſic turbidus liquor propinetur.

℞. Corticis Kinæ pulver. ℥j. Bulliat in aq. ſtillatitiæ Scorſonneræ vel Cichor. ſylv. ℔ij. ad ℥xxviij. F. colatura ad ℥vj. pro doſi ſumenda, vel ſola, vel cum vino febrifugo permixta. Vel

℞. Corticis Peruv. contuſi ℥j. Salis Nitri fixati ʒß. Bulliant in aq. Parietar. ℔ij. ad ℥xxviij. Colatura intensè rubra per cyathos ad ℥vj. exhibeatur ubi diureſis promovenda eſt.

℞. Pulver. Kinæ Kinæ ℥j. Rhei pulver. ʒj. Syr. de Cichor. comp. vel de Pom. comp. q. ſ. M. F. Electuar. cujus doſis ʒij. quartâ quâque horâ exhibendæ, cùm alvus eſt ſubducenda. Vel

℞. Pulver. febrifug. ℥j. Cremor. Tartar. ℥ß. pulver. Jalapæ ℈j. vel ʒß. Syr. febrifug. q. ſ. M. F. Electuar. Doſis à ʒj. ad ʒij. iteranda in febribus cum leucophlegmatiâ aut hydrope.

℞. Corticis Peruvian. pulver. & Hieræ picræ Galeni ana ℥ß. Infunde in vini generoſi ℔j. Digerantur per 24. horas. Fiat colatura, & ſervetur ad uſum. Cyathum unum aut alterum hauriat æger febre laborans, cùm humores per ſeceſſum ſubducendi ſunt.

℞. Kinæ Kinæ tenuiſſimè tritæ ℥ß. Gummi ammoniaci ritè depurati ʒj. flor. Benzoin. ʒß. Balſam. Copaivæ ʒij. Syr. febrifug. q. ſ. M. F. El. Doſis ʒjß. quartâ quâque horâ exhibenda in febre cum pulmonum infarctu.

℞. Corticis febrifug. ℥j. Coq. in aq. ſtill. Verbenæ ℔ij. ad ℥xxviij. Sub finem coctionis adde folior. exſiccator. Hederæ terreſtris, Bugulæ, Saniculæ, Pervincæ, Alchymillæ, & Pyrolæ ana P. j. Fiat colatura in quâ diſſolve Syr. Papaver. rhæad. vel Tuſſilaginis ℥ij. Fiat

apozema in ſex doſes ſingulis quatuor horis exhibendas diſtribuendum; ad febrem intermittentem aut continentem cùm puris ſputo.

℞. Corticis Peruv. tenuiſſimè pulver. ʒiiij. Theriacæ veteris ʒj. Syr. febrifug. q. ſ. M. F. bolus dividendus in quatuor doſes eodem die horis medicatis ſumendas in febribus maligni moris.

℞. Kinæ Kinæ pulveratæ ℥j. Diaphoretic. mineral. ʒij. Sal. ammon. purific. ʒj. Syr. Kermeſini q. ſ. Fiat El. cujus doſis à ʒjß. ad ʒij. ad diaphoreſim excitandam.

℞. Kinæ Kinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ ℥j. Flor. Sal. ammoniaci martial. ℈j. Syr. febrifug. q. ſ. Fiat Electuar. Doſis à ʒj. ad ʒij. quater in die exhibenda in pallidâ virginum febre, & in febribus cachecticis aut contumacibus.

℞. Corticis Peruv. ℥j. Croci Martis aper. ℥ß. pulver. Ari comp. ʒiij. Syr. febrifugi q. ſ. M. F. El. cujus doſis à ʒj. ad ʒij. ter quaterve ſingulis diebus iteranda, in febre cachecticâ, in menſium ſuppreſſione, & viſcerum obſtructionibus.

℞. Cortic. Per. pulver. ℥j. Diaſcord. Fracaſtorii ʒij. Syr. febrifugi q. ſ. Fiat opiata eâdem doſi exhibenda in febribus quæ diarrhæis, ventris torminibus aut vomituritionibus ſtipantur.

Syrupus, Tinctura & Extractum Corticis Peruviani ſic præparantur.

Syrupus febrifugus.

℞. Corticis Peruviani pulver. ℥ij. Infunde in vini rubri generoſi ℔ij. Macerentur per duos treſve dies, identidem agitando. Liquori per inclinationem ſeparato affunde novi pulv. ℥ij.

Digerantur denuò per duos treſve dies. Infuſio per philtrum pluries trajiciatur, donec liquor limpidus fiat, qui cum Sacchari albi in aq. Scorſonner. ſoluti, & in Electuarium ſolidum cocti ℔iv. permiſceatur; & erit Syrupus febrifugus non ingratus, cujus doſis ab ℥j. ad ℥ij. pro infantibus præſertim, majore commodo & felici ſucceſſu uſurpatur.

Tinctura febrifuga.

℞. Corticis Peruviani ℥j. Aq. vitæ ℥viij. Digerantur in vaſe clauſo per triduum, identidem agitando. Tinctura à pulvere per inclinationem ſecernatur. Doſis ad cochlear unum in hauſtu vini generoſi ſæpius in die iteranda.

Extractum febrifugum.

℞. Cortic. Kinæ Kinæ ℔j. Spiritûs vini rectificati ℔ij. Digerantur ſimul calore temperato, identidem agitando, donec ſpiritus vini colore intensè rubro tinctus appareat. Tunc Tinctura etiam per expreſſionem ſeparetur à pulvere, cui reſiduo affunde vini generoſi ℔iiij. Digerantur igne arenæ per 24. horas. Fiat colatura cum expreſſione. Ambo liquores miſceantur, & in balneo arenæ ad mellaginem evaporentur. Huic Extracto liquido Syr. Kermes ℥iij. adjiciantur, & accuratè miſceantur. Miſtura ad Extracti ſolidi conſiſtentiam evaporetur. Doſis à ʒß. ad ʒij.

Quod ad Kinæ Kinæ operandi rationem attinet, vulgaris ea eſt opinio, febris intermittentis cauſam eſſe acidum ſalem coagulantem, & membranas nerveas lancinantem, unde tot naſcuntur febrium ſymptomata; Corticem verò Peruvianum alcalino ſale turgere, quo acidum ſalem febrilem abſorbet, & ejus effectus deſtruit, humores inſpiſſatos &

coagulatos diſſolvendo. Sed hæc hypotheſis experientiæ prorſus repugnat. Etenim ſi febris ab acido oriretur, inde ſequeretur alcalia tum fixa, tum volatilia, ſalina vel terreſtria ad acidum febrile abſorbendum longè præſtantiora eſſe & efficaciora; acida verò febrim intendere & augere. At verò contrarium evenit, quandoquidem ad febrim profligandam alcalia acidis longè inferiora ſunt. Imò febres ab alcalinis valentioribus, nempe ſale Tartari, ſale volatili Cornu Cervi, oculis Cancrorum rariſſimè ſedantur, ſæpiſſimè autem à guttis aliquot ſpiritûs Sulphuris, Vitrioli, Nitri, vel à ſuccis acidis Acetoſæ, Limonum, &c. compeſcuntur. Præterea Kina Kina ſalis alcali tum fixi, tum volatilis portionem admodùm exiguam continet, è contrà verò plurimum acidi ſalis & olei. Unde non veriſimile eſt hanc virtutem aliquot ſalis alcali granis acido ſulphure & terrâ involutis & obrutis tribuere.

Contrà opponere ſolent hujus Corticis amarorem, rati omnia amara eſſe ex ſalium alcali genere; ſed hallucinantur. Si enim Chymicos conſulant, ab iis diſcent amara non ex ſalium alcali proſapiâ eſſe, quin imò ex illis ſal acidum aut ſalſum uberrimum per analyſim chymicam extrahi, & amara arte facta intenſiſſimâ amaritie prædita, qualia ſunt cryſtalli lunæ, & ſal catharticum amarum, nihil alcali ſalis continere, ſed ex acidis valentioribus componi. Malè igitur acido ſucco febris cauſam ejuſque ſymptomata tribuunt; & vim febres fugandi, quâ cortex Peruvianus donatur, ad ſalem alcali in eo contentum referunt.

Qui rectiùs de febribus & Corticis Peruviani virtute febrifugâ diſſeruit, eſt vir apud Anglos doctiſſimus, in praxi medicâ verſatiſſimus, accuratiſ-

ſimuſque motuum naturæ obſervator R. Morton, *Tractatu de febribus.* Is febrium cauſam eſſe particulas quaſdam venenatas ſeu deleterias, vitæ principio ſeu ſpiritibus animalibus inimicas arbitratur: unde expanſiva eorum facultas obruitur, & flamma vitalis neceſſariò extinguitur. Kinam verò antidotorum more virulentiam febrilem ſubigere, miaſmata ſpiritibus impreſſa delendo, aſſerit.

Verùm hæc hypotheſis ſupponit ſpirituum animalium exiſtentiam, quæ quidem à plurimis, & quidem peritiſſimis anatomicis in dubium revocatur. Præterea doctus ille Medicus nullam de Kinæ Kinæ in ſpiritus aut in nervos actione rationem reddit; eamque inquirere inutile cenſet, quaſi in re tam obſcurâ veritatem aſſequi eſſet impoſſibile. Si tamen attendimus ad evidentes febrium intermittentium vel continentium cauſas, ad earum ſymptomata, necnon ea quæ Corticis Peruviani exhibitionem ſequuntur, quaſdam de naturâ febrium, Corticiſque operandi ratione notiones conſequemur; quæ licèt adhuc conjecturales ſint, tamen ad verum propè accedere videntur.

Febrium intermittentium cauſa efficiens, ſeu proxima, eſt ſuccus excrementitius nervis infenſus, in maſſam ſanguineam redundans, propter alicujus evacuationis ſenſibilis vel inſenſibilis ſuppreſſionem, quam efficit abuſus vel depravatio ſex rerum non naturalium, inter quas frigida & humida aeris intemperies principem locum obtinet, & hæc vulgatior eſt harumce febrium cauſa externa vel remota. Hujus ſucci natura ad ſalem alcali urinoſum proximè accedere videtur, quandoquidem omnes ferè humores excrementitii maximâ ſalis alcali urinoſi copiâ turgent. Ac proinde ſuccus ille in ſanguine redundans, maximam in eo ſa-

lis urinoſi copiam coacervat; quod verum deprehenditur, ſi febricitantium ſanguinis analyſis inſtituatur: major enim ſalis urinoſi copia ex eorum ſanguine quàm ex ſanorum ſanguine extrahitur. Vis autem illius humoris nociva non à ſolâ ſalium acrium copiâ, ſed etiam à quibuſdam partibus bilioſis ſeu ſulphureis aduſtis cum ſalibus certâ proportione permiſtis magis intenditur vel remittitur; quæ quidem vis ab effectis tantùm dignoſci poteſt.

Noxius ille humor ſalino-oleoſus à ſanguine ſecretus, in nervoſum genus primariò & immediatè irruit: unde ſymptomata naſcuntur, quæ primùm ineunte febre percipiuntur; ſcilicet, algor, languor, animi deliquium, jactatio, horror, rigor, oſcitatio, pendiculatio, vertigo, dolores ſpaſmodici, debilitas pulsûs, ardor, ſitis, linguæ ariditas. Deinde in humores nonniſi mediatè & ſecundariò vim ſuam exerit, quandoquidem tota œconomia ſanguinis & humorum debitæ fibrarum nervearum oſcillationi ſubjecta ſit: perturbato nervorum motu oſcillatorio, ſanguinis & liquorum motus minuitur, ſecretiones ſolitæ prorſus ſupprimuntur. Verùm dum vires ſunt huic impetui ſuſtinendo pares, ex hâc ſanguinis ſegnitie & morâ intra vaſa, ſtatim totum nervorum genus commovetur, ſuccutitur, ac tantâ vehementiâ oſcillationes ſuas reſtituit, ut tandem totum corpus brevì incaleſcat, ſanguinis motus retardatus reſtituatur, & lenior, quem morâ contraxerat, diſſolvatur. Iiſdem ſucculſibus humor noxius nervis impactus repellitur, & foras cum ſudoribus aut aliâ excretione ſenſibili vel inſenſibili amandatur, vel in partem aliquam deponitur, in labia, nares, aut quaſcunque alias corporis partes: unde exanthemata varia, puſtulæ,

maculæ petechiales, rubræ vel purpureæ efflореſcunt: vel bubones, alas & inguina; cæteras partes, carbunculi, furunculi, tumores, abſceſſus, atque ulcera varii generis obſident.

Cortex Peruvianus febres maligni moris & peſtilentiales non extinguit, aut ſaltem difficillimè: intermittentes verò & continentes ritè adhibitus citò & tutò ſanat. Hæc Kinæ energia partim ejus ſtyptico amarori, partim acidis quibus donatur particulis, debetur.

Acida remedia febrem ſæpiſſimè tollunt, veneni febrilis & alcalini cauſticitatem retundendo: ſed nonnunquam febris recurrit ex eo quòd cauſa remota eadem ſæpe remaneat, non in integrum reſtitutâ debitâ evacuatione.

Amara medicamina febres quoque aliquando profligant, non tam acrem cauſticumve humoris febrilis ſalem infringendo, quàm febris cauſam removendo. Diximus febris cauſam internam & antecedentem eſſe cujuſdam ſolitæ excretionis ſuppreſſionem, quæ oritur ex laxitate & flacciditate fibrarum nervearum quibus emunctoria huic vacuationi deſtinata componuntur. Amara verò ſuâ ſtypticitate fibras nimis laxatas reſtringunt, & ſic ſuppreſſas vel imminutas excretiones reſtituunt.

Cortex Peruvianus amborum horumce remediorum virtutes in ſe ipſo conſociat: ſcilicet acido ſale quo turgidus eſt, acres, cauſticos toxici febrilis ſales retundit, ſicque febrilia ſymptomata citiſſimè ſupprimit; deinde diuturniori uſu omnes corporis ſuccos amarore ſuo ſtyptico perfundit, quo fibras ſolidas vel humidâ aeris intemperie, vel aliâ quâcunque de causâ laxatas conſtringit, roborat, & firmat, & eâ ratione cauſam antecedentem tollit. Nec mirum ſi citiùs interrupto Corticis uſu febris

ſæpe recurrat, præſertim ſi aeris conſtitutio humida ſit & frigida, laxatis denuò aſſiduo aeris externi contactu corporis fibris. Kinæ uſus per ſat longum temporis ſpatium continuatus humorem febrilem non tantùm mutat, & fibrarum tonum firmat; ſed etiam humorem noxium jam domitum foras expellit per unum aut alterum è corporis emiſſariis. Reſtituto nempe viſcerum tono, munia ſua obire incipiunt: redundantes quibus turgebant, ſuccos excernunt, aut per alvum, aut per urinas, aut per ſudores, aut per inſenſibilem perſpirationem; ſicque Kina ſæpe cathartici, diuretici, ſudoriferi, aut diaphoretici vices adimplet. Febrium verò peſtilentialium malignitatem emendare nequit, aut ſaltem difficiliùs reprimit; quandoquidem harumce febrium cauſa antecedens non ſit fibrarum laxitas aut flacciditas, ut in intermittentibus, ſed earumdem criſpatura aut erethiſmus, cui ſedando impar eſt ille Cortex. Tunc enim cardiacis valentioribus opus eſt, ſcilicet ſalibus acidis tenuioribus, cum oleoſis aromaticis particulis conjunctis, quibus non tantùm vis veneni craſſioris & ſummè cauſtici infringatur, ſed etiam craſſiores & fixiores ejus ſales attenuentur, & ut ita dicam, volatiliſentur, ut faciliùs per cutis poros exhalari poſſint, ac tandem ſolidæ fibræ inordinatè & vehementer ſuccuſſæ blandè ſtimulentur, & ad æquatam vibrationem reducantur. Sic ſucci venenati jam ſubacti ex ſanguineâ maſsâ ſecernentur, per cutis poros vel alia corporis emiſſaria excernentur, aut ſaltem, ut nonnunquam evenit, in partem minùs nobilem ablegabuntur.

[Relatum legimus *in Act. Medic. Edimb. tom.* 2. 3. *&* 4. Corticem Peruvianum in gangrenis & ſphacelis à causâ, tum internâ, tum externâ ortis, à

Medicis atque Chirurgis peritis adhibitum mira præſtitiſſe, & ægros penitus deſperatos, aliis remediis fruſtra tentatis, priſtinæ ſanitati reſtituiſſe.

Præſcribitur ad ℥ß. ſub decocti vel boli formâ, quartâ quâque horâ quotidie ſumendus, partem gangrenâ vel ſphacelo infectam, Therebentinæ oleo aut alio quovis remedio accommodato, illiniendo.

Paucis abhinc annis Cortex alius arboris ignotæ Pariſios advehebatur, ſub nomine Kinæ Kinæ fœminæ, qui genuino denſior erat, magis ruber, & Tabaci Hiſpani colorem proximè referens, exteriùs albidior, febres etiam quandoque tollens. Cùm verò longè minoris eſſet efficaciæ, & veræ Kinæ Kinæ dolosè immiſceretur à mercatoribus, lege cautum eſt ne deinceps afferretur.]

Alia eſt Kinæ Kinæ ſpecies, quæ Kina Kina aromatica, Caſcarilla, Schacarilla, & Cortex Peruvianus griſeus, Zagarilla, in officinis noſtris dicitur: Cortex Eleuterii *Joann. Andreæ Stiſſeri*: China China falſa, & Cortex Eleterii *Dale Pharmacol*: Elutheria *Lin. H.Cliff.* 486: vulgò, *Chacril* vel *Caſcarille*. Cortex eſt in tubulos convolutus, digiti vel pollicis latitudine, & duos, tres, quatuorve pollices longos, lineam unam aut alteram craſſos, colore foras cinereo caneſcente, intus ferrugineo, ſapore amaro, aromatico, odore, dum comburitur, fragrantiſſimo, aromatico, ad Ambari odorem aliquantiſper accedente. Ex quibuſdam Americæ meridionalis regionibus ad nos affertur, præſertim ex illâ regione quæ *Paraguay* dicitur.

Primus qui de hoc Cortice mentionem fecit, eſt J. And. Stiſſerus, Medicinæ Doctor & Profeſſor in Academiâ Juliâ, qui *in Actor. laboratorii Chymici ſpecimine ſecundo anno* 1693. *Helmeſtadii edito*, re-

fert ſe hunc Corticem aromatici odoris & ſaporis, particulis balſamicis reſinoſis refertiſſimum, Corticis Eleuterii nomine inſignitum, à quodam viro perilluſtri ex Angliâ reduce accepiſſe, & narrante in Angliâ tunc moris eſſe raſuram hujus Corticis Tabaco admiſcere, ut fumum ejus haud omnibus gratum ſuaveolentiâ ſuâ corrigeret. Narrat quoque idem Stiſſerus ſe paulò pòſt à Cl. viro Johanne de Breyn mercatore Amſtelodamenſi florentiſſimo, curioſo, & in exoticorum notitiâ verſatiſſimo, eundem accepiſſe Corticem; nihil aliud de ejus uſu referente, niſi quòd raſura ejus Tabaco admixta, factâ ſuctione per tubulum, ingratum fumi odorem quodammodo corrigeret, ſimul tamen ebrietatem quoque induceret, ſi paulò largior portio admiſceretur. Poſt aliquot annos in nundinis Brunſvicenſibus idem Cortex pro Cortice Peruviano Kina Kina dicto, à mercatoribus nonnullis venditus fuit. Sic innotuit in Germaniâ tanquam febrifugus.

Arbor ex quâ ille Cortex depromitur, nobis adhuc ignota eſt.

Idem Stiſſerus primus hunc Corticem in uſum adduxiſſe videtur. Licèt, inquit, virtute febrifugâ notabili haud polleat Cortex ille Eleuterii, ideo tamen ejus uſus in totum haud rejiciendus, cùm particulis reſinoſis & balſamicis corpori noſtro haud ingratis refertus ſit.

Ejus tincturam paravit cum ſale Tartari & ſpiritu vini, quâ in calculo, aſthmate, phthiſi, ſcorbuto, arthritide aliiſque affectibus feliciter uſus eſt, ejuſque vim diureticam & carminativam expertus.

Aliam quoque tincturam cum ſale volatili Cornu-Cervi & ſpiritu vini parabat, priori haud inferiorem, licèt coloris minùs ſaturati. Utramque tin-

ćturam manè, jejuno ventriculo, vel unâ horâ ante paſtum in potu calido herbæ Theæ vel Coffe ad 20. vel 30. guttas aſſumendam præſcribebat; & arthriticis, ſcorbuticis, nécnon calculoſis profuerunt.

Qui per prandium vel ſtatim poſt prandium tinćturam cum ſale Tartari paratam in vino vel cereviſiâ permiſtam hauſerunt, lèvem quamdam ebrietatem ab eâ, ſine noxâ tamen, experti ſunt.

Hujus Corticis vis febrifuga, cardiaca & alexipharmaca plurimùm commendatur à Joanne Ludovico Apino Medico Herſpruccenſi, in hiſtoricâ quam anno 1697. édidit Norimbergæ relatione febris epidemicæ annis 1694. & 1695. in Noricæ ditionis oppido Herſpruccenſi & vicino tractu graſſari deprehenſæ, tandemque petechialis redditæ.

Hæc febris epidemica, cujus cauſam pluvias fuiſſe creberrimas autumat, quæ anno 1694. menſe Auguſto ingruentes, ad Decembrem uſque perſeverârunt, primùm mitior fuit; febris intermittentis tertianæ vel duplicis-tertianæ ſpeciem ferens: pueros, fœminas gravidas atque pauperculas tantummodò infeſtaverat. At incrementum hæc lues epidemica ſub ipſis anni 1695. auſpiciis ſumpſiſſe, & maculas oſtendiſſe petechiales refert; quarum cauſam tribuit temperiei aeris mutatæ, & rigidiſſimo gelu ſupervenienti, negotium tranſpirationis ſubitò ſufflaminanti, colluviemque ſeroſam incraſſanti. Quæ quidem febris petechialis æſtu ſolis intenſiori per æſtatem, dyſenteriâ ſuperveniente, ſublata fuiſſe videbatur, donec, Caniculis temperatis, priſtinam ſuſcepit iterum faciem; ſed rarior extitit, ac tandem ſpirantibus ex Oriente ventis ſub Autumno prorſùs evanuit.

Has febres intermittentes primùm debellare conatus eſt alexipharmacis & ſudoriferis exhibitis,

priùs tamen purgatis ano & cato ventriculo & inteſtinis, quibus tamen febrile fermentum cedere noluit. Ideo Corticem hunc, ſeu Caſcarillæ pulverem aut ejus extractum illis, doſi conveniente, admiſcuit, ejuſque efficaciam, quæcunque ſupervenerint ſymptomata, ad eas curandas feliciter expertus ſummopere deprædicat; febreſque petechiales ipſas eodem ſe medicamento, in majori tamen copiâ exhibito, curaſſe fatetur, necnon dyſenteriis ſuccedentibus opitulatum fuiſſe.

Caſcarillam exhibuit ad ʒj. pro doſi, modò bis in die, modò ter quaterve iteratâ, quæ ſæpius ſudorem excitavit. Ejuſdem Corticis extractum cum aquâ ſolùm præparavit, cujus ſingularem efficaciam in his febribus perdomandis plurimùm extollit, & propterea Specificum Lexipyretum nominavit, ἀπο τȣ λήγειν τȣ̃ς πυρετȣ̃ς, finire febres.

Hic ſolemnis fuit illius Extracti exhibendi modus. Poſt peractum, ubi neceſſarius eſſet, vomitum, vel præmiſſo in ſubſtantiâ Cortice, vel eodem penitus etiam omiſſo, dicti Extracti Lexipyreti quinque, modò plura, modò pauciora grana, aut in pilularem formam acta, aut in potiunculâ ſoluta, ſextâ quâque horâ, in leviore caſu manè ſaltem & veſperi præbuit. Hanc ita cœptam methodum raró ultra triduum continuavit, non comparente manifeſtâ in melius mutatione. Non pauci alterâ, tertiâve doſi convaluerunt, aut eò ſaltem deducti ſunt, ut reliquum natura facillimè confecerit, evaneſcentibus ubique luctuoſis & terrificis ſymptomatibus. Plerique, Cortice vel in ſubſtantiâ, vel in extracti formâ ſumpto, largiter ſudârunt ſine ullâ moleſtiâ vel virium jacturâ. Præter hanc manifeſtam per ſudores operationem alvus ægris ſervabatur aperta. In difficilioribus ad ſudandum alvus

nonnunquam ter quaterve non minùs ac ſumpto purgante ſolvebatur cum euphoriâ. Menſes mulierum ineunte febre ſuppreſſos revocavit, necnon etiam hæmorrhoidalem fluxum ſuppreſſum reſtituit. Apud Germanos pro genuino Cortice Peruviano ille Cortex ſæpius uſurpatur. A Medicis virtutes reſolventes, aliquantùm diaphoreticæ, tonicæ, & ſedantes ei tribuuntur; quas obtinet à partibus ſuis conſtituentibus, tum ſulphureis, ſubtilibus, vaporoſis, tum reſinoſis & terreis, aliquantiſper aſtringentibus, quas quidem odor, ſapor & analyſis Chymica demonſtrant.

Speciatim verò clariſſ. Stahlius hunc Corticem in pectoris morbis, ubi lenit, diſcutit & ſedat, peripneumoniâ, pleuritide, imprimiſque in diarrhæâ febrium acutarum, & dyſenteriâ, quam aliis omnibus remediis efficaciùs mitigat, præſtantem expertus eſt.

[Præſcribebat initio eſſentiam Corticis Caſcarillæ cum reſolvente & diſcutiente catharrali, v. g. Pimpinellæ albæ remixtam à guttis xxx. ad xl. in incremento verò & ſtatu pulverem reſolventem compoſitum infrà deſcribendum, tempore nimirum matutino & versùs noctem à ℈ß. ad ℈j. circa declinationem verò Caſcarillam in ſubtilem pulverem redactam, ſed in refractâ, nec ſæpius repetitâ doſi à gr. ſcilicet x. ad xv.

Pulvis reſolvens compoſitus Stahlii.

℞. Pulveris reſolventis ex Teſtar. Conchar. ſine igne pp. Antim. diaph. & Nitri depur. ana partib. æqual. facti ℥iß. Extracti Caſcaril. cum aquâ ℥ß. M. F. Pulvis.

In febre inteſtinorum inflammatoriâ ex meſenterio ſeu dyſenteriâ commendatur quoque pulvis Caſcarillæ cum Pilulis balſamicis.]

Joannes Junckerus Medicus Hallenſis *in ſuo conſpectu Therapeiæ generalis* profert ſingularem hujus Corticis præcellentiam ab Apino in febribus malignis & contagioſis celebratam, medentium votis non reſpondere. Majore cum fructu illum præbuiſſe aſſerit in febribus intermittentibus, quas cum aliis convenientibus remediis conſociatus ſæpe feliciter perſanat: in quo, genuino Cortici Peruviano validiùs aſtringenti, & plurimis, niſi cautè detur, noxio, palmam præripit.

Obiter hìc nobis obſervare liceat petechiales illas febres, in quibus Apinus hunc Corticem adeò feliciter exhibuit, licèt malignæ fuerint, fuiſſe tamen de genere intermittentium, tertianarum nempe, vel duplicium-tertianarum, ſubintrantium, quas nos quoque poſt Mortonem ſpecificè ſanare obſervavimus, modò non ſeriùs exhibeatur. Quapropter accuratè diſtinguendæ ſunt febres malignæ, in quibus Cortex ille convenit, ab illis quibus prorſus inutilis eſt. Ex Apini & Junckeri itaque obſervationibus concludimus hunc Corticem omnibus febribus intermittentibus, tum benignis, tum malignis convenire, raro verò aliis febribus continuis, malignis & contagioſis.

Idem Junckerus aſſerit hunc Corticem conferre in omnibus inflammationibus, exceptâ anginâ, ubi paulò acrior eſt, doloribus, ſpaſmis hypochondriaco-hyſtericis, turbatione fluxûs menſtrui & hæmorrhoidalis, hæmorrhagiis internis, vomitu cruento, lochiis nimiis, hæmoptyſi, item in hemicraniâ, debilitate ventriculi à morbis relictâ, vomitu nimio, quovis alvi fluxu, & aliis. Et quamvis non ubique præſentem effectum edat, tamen vi ſuâ tonicâ & leviter anodynâ ægros aliquantùm ſolatur, atque ſaltem opiatis tutior eſt & convenientior.

Illud modò providendum eſt, ut juſto tempore ac decente methodo, neque largiùs aut nimiùm, (quia calefacit) hunc Corticem offeramus.

Caſcarilla accenſa fumum non inſuaveolentem ſpargit, quanquam is multis adverſus ſit, & caput tentare obſervetur.

Cæterùm Germani hôc utuntur Cortice in pulvere, eſſentiâ, extracto, & infuſo.

Pulvis his in affectionibus à gr. vj. ad ℈ß. vel ℈j. Infuſum ʒß. vel ʒj. in liquore idoneo: Eſſentia ſeu Tinctura cum ſp. vini parata à guttis x. ad xx. Extractum à gr. iij. ad vj. vel viij. præſcribuntur.

Michael Alberti Profeſſor Medic. Hallenſis, *in introductione ad Medicinam*, idem de hoc Cortice refert: addit quoque ad febrium epidemicarum curam haud tam ſpecificam virtutem habere, qualis ab Apino allegatur; attamen ad mitiores febres intermittentes compeſcendas, poſt præmiſſam ſufficientem evacuationem, quantiſper conducere.

Articulus VII.

De Codagâ-palâ.

[Codaga-pala. *H. Mal. part.* 1. *pag.* 85. *tab.* 47: Nerium Indicum, ſiliquis anguſtis, erectis, longis, geminis, *Burm. Theſ. Zeyl.* 167. *tab.* 77: Apocynum erectum Malabaricum, fruteſcens, Jaſmini flore candido, *Par. Bat.* 44: Arbor Malabarica lacteſcens, Jaſmini flore odorato, ſiliquis oblongis, *Syen. in not. ad H. M.* Coneſti: *Act. Edimb. tom.* 3. *p.* 32.

Apud Malabaros & Zeylonenſes frequens naſcitur hæc arbuſcula ex radice minùs ſubmiſsè ſe demittente, fibras latè diffundente, cortice rubro-

fuſco

fuſco & lacteo, qui ſaporis amari & minùs pungentis. Caules firmi, lignoſi, rotundi, varios proferunt ramos, cortice nigricante, lignum albicans tegente, cinctos; folia gerentes bina, ſibi mutuò oppoſita cum brevi petiolo, oblongo-lanceolata, acuta, glabra, nervoſa, variæ magnitudinis, at utrâque parte lætè viridia, lacteum ſuccum fundentia. In ſummo caulium varii egrediuntur flores tubuloſi, in quinque ſegmenta diviſi, monopetali, ſtaminibus quinque in conum acutum collectis ornati, albiſſimi, jucundi odoris & aſpectûs. Calyx flores ſuſtinens eſt ſtellatus, in quinque lacinias diviſus, qui ſatis longo & tenui ac variè multiplicato innititur pedunculo, & perpetuus eſt: floribus enim emarcidis ex uno tali calyce duæ ſimul eriguntur ſiliquæ anguſtæ, erectæ, longiſſimæ, miro modo in ſummo per apicem acutiſſimum circumvolutum ſibi junctæ & connexæ; quæ ſiliquæ lanugine albiſſimâ ſunt repletæ, quâ ſemina coronantur plurima, longa, anguſta, ſtriata, cinerea, & pappo veluti funiculo umbilicali placentæ adhærentia.

Cortex contritus & epotus in lacte acido commendatur in fluxu ventris. Cortex radicis laudatur quoque eodem modo ſumptus, in fluxu ventris quocumque, ſive dyſenterico, ſive lienterico, & in fluxu hæmorrhoidali. Idem in aquâ decoctus & epotus ſervit pro tumoribus corporis. Radix trita & cum aquâ in quâ Oryza lota fuit, decocta, confert pro anginâ gutturis & colli, factâ lotione: ſervit quoque pro tumoribus corporis, eodem modo uſurpata uti & pro dolore arthritico, partibus affectis appoſita: dentium quoque dolores ſedat, vermes in iis necando, ejus decocto in ore detento. Semina in decocto data proſunt in febre calidâ, uti & ardore

jecoris ac in podagrâ; lumbricos quoque enecat. *H. Malab.*

Commendatur in Act. Edimb. recentiorum, minorumque ramorum cortex, arboris muſco & quâdam veluti tineâ exteriori & inſipidâ minimè obductæ; hic cortex, muſco diligenter eraſo, in tenuiſſimum pulverem contritus, & cum Syrupo Aurantiorum in electuarium redactus, laudatur ut ſpecificum in diarrhæis. Hujus electuarii ℥ß. vel ampliùs, quartâ quâque horâ quotidie exhibetur per tres, quatuorve dies. Dejectiones primo die frequentiores & copioſiores evadunt, ſed abſque torminibus: altero die color fæcum in melius immutatur; tertio verò vel quarto, ſi medicamentum penitus ſucceſſerit, fæces ad naturales proximè accedunt quoad conſiſtentiam.

Rariſſimè fallit hocce remedium in diarrhæis recentibus, ab inordinato victu procedentibus, modò febris abſit, ſi priùs Ipecacuanhæ doſis ægrotanti propinata fuerit. Non minori ſucceſſu, & eâdem ratione præſcribitur electuarium iis, qui cùm ſint laxo corporis habitu donati, dum pluvioſum ac humidum eſt cœlum, in diarrhæas facillimè incidunt; imò per aliquot dies poſt curatam diarrhæam manè & veſperi continuandum eſt, aquam Oryzæ propinando pro potu conſueto, vel etiam emulſiones ex ſeminibus frigidis & ſale Prunellæ, ſi opus ſit.

At ſi febris diarrhæam comitetur, reprimenda erit priùs febris V. S. & emulſionibus refrigerantibus, vel decocto albo cum ſale Prunellæ.

ARTICULUS VIII.

De Simaroubâ.

SIMAROUBA cortex eſt arboris hactenus ignotæ, in Guianâ creſcentis, & ab incolis *Simaroubâ* nuncupatæ. Coloris eſt ex albo flaveſcentis, nullo odore præditus, ſaporis ſubamari, lenteſcentibus fibris conſtans; candido, leviſſimo, inſipidoque radicum, ſtipitum, truncique ligno hærens, à quo facilè ſeparatur.

Simarouba gummi-reſinoſarum eſt partium, ſaporis non ingrati. Levi amarore quo donatur, ventriculum corroborat; partibus ſuis balſamico-unctuoſis, quæ ex lacteo colore quem aquæ in quâ decoquitur impertit, dignoſcuntur; dolores & tormina compeſcit; & virtute aſtringenti & vulnerariâ quâ pollet, hæmorrhagias & alvi fluxus ſiſtit.

Noſtris primùm appulit oris hic cortex anno 1713. ex Guianâ miſſus, ubi frequentiſſimi eſt usûs in alvi fluxibus dyſentericis. Anno autem 1718. quo ardentiſſimos Æſtatis calores exceperunt quàmplurimi dyſenterici fluxus, qui purgantibus, aſtringentibus, ipſique Ipecacuanhæ non modò reſtiterunt, ſed etiam ex eorum applicatione ingraveſcebant. Vir Cl. D. Ant. de Juſſieu D. M. Pariſ. Regiæ Scientiarum Academiæ, Regiarumque Societatum Angliæ ac Pruſſiæ Socius, & Botanices in Horto Regio Pariſienſi Profeſſor ac Demonſtrator, eos Simaroubæ cortice feliciter debellavit. Decoctus primùm ad ℥j. aut ℥ß. in minimâ aquæ copiâ, ſic apud nos, ut in Guianâ propinatus, vomitus ſæpe, incommodoſque fere ſemper ſudores & majora nonnunquam ſeri ſanguiniſque profluvia promovit; ſed correctis doſibus, experientiâ re-

rum magiſtrâ, ſalubritatis punctum attigit.

Exhibetur in decocto ad ℥ij. in aquæ ℔ij. in pulvere qui radendo obtinetur, non conterendo, ad ʒß.

℞. Corticis Simaroubæ minutim ſecti ʒij. In aq. comm. ℔ij. ad tertiæ humiditatis conſumptionem decoque. Decocti in doſes quatuor diviſi unam tertiâ quâque horâ tepidam propina. Vel

℞. Cort. vel ligni Simaroubæ pulverat. ʒß. In aquæ puræ ℥ij. dilue, aut cum Adyanthi Syrupo redige in bolum pro unâ doſi: horâ opportunâ præbe, repetitis hujus medicaminis ſub quâlibet formâ doſibus ad integram uſque ſanationem.

Perficitur illa abſque ullo decocti potûs faſtidio, ullâ per vomitum vel per ſeceſſum evacuatione. Sedantur tamen unius diei ſpatio dolorum cruciatus, redit citò ſomnus, urinæ fiunt copioſiores & limpidæ, rariores evadunt evacuationes, fæcum odor fætidus ceſſat, color immutatur, è liquidis incraſſeſcunt, cibos æger appetit, & brevi reficitur.

Cortex namque Guianeus inteſtinis in decocto propinatus, balſamum ſuppeditat, ſtomachum etiam immoderatis & inveteratis alvi fluxibus debilitatum corroborat, ciborum appetentiam excitat, eorumque digeſtioni amaris, inciſivisve partibus favet, necnon & eroſæ inteſtinorum membranæ interiori ſublatum ab acrioribus excrementis mucum reſtituit. Singulari virtute antiſpaſmodicâ, ſtomachicâ, narcoticâve vulgaribus antidyſentericis præcellit; aſtringentia longè ſuperat, quæ non impunè fluentibus hæmorrhoidibus aut mulierum catameniis interiùs præbentur: hauſto verò Simaroubæ decocto, ceſſante noxio alvi fluxu, evacuanda fluentiaque cætera liberè ac ſecurè eliminan-

tur : unde & antihyſtericâ vi plerumque pollere pluribus probatum eſt experimentis.

Convenit præſertim in ſeroſo-bilioſis, ſanguinolentis, mucoſiſque alvi fluxibus, à continuo inteſtinorum convulſivo motu inveteraſcentibus, in quibus abeſt febris, & illæſa ſtomachi functio, & in teneſmis. Adminiſtrandi medicaminis forma & doſis variant, pro variâ ægrorum ægritudinumque ratione. Etenim ſi evacuatis jam ſtomachi primarumque viarum ſordibus, factum fuerit mitius malum, ſemidrachmæ ligni pulverati uni vel alteri doſi quandoque cedit; accedente verò cacochymiâ ad ſæva morbi ſymptomata, non niſi pluribus repetitis decocti corticis doſibus, vincitur. *Ex Act. Ac. Reg. Scient. Pariſ. an.* 1729. 32. *& ex Quæſtione Medicâ D. Ant. de Juſſieu in Scholis Medicor. Pariſ. diſputatâ* 16. *Februarii an.* 1730.]

CAPUT TERTIUM.

De Lignis.

ARTICULUS I.

De Agallocho, ſeu Ligno Aloës.

LICET apud Dioſcoridem Agallochi deſcriptio adeò brevis ſit, ut ex eâ evidenter demonſtrari nequeat Agallochum unum & idem eſſe atque Xyloaloën Græcorum recentiorum, Agalugen Arabum, & lignum Aloës officinarum : attamen rem ita eſſe veriſimile eſt ; quandoquidem & Dioſcoridis deſcriptio officinali ligno Aloës ſat bene conveniat, & Arabica denominatio antiquæ Græcæ denominationi non admodum diſſimilis ſit, necnon

etiam hâc in re Botanici fere omnes conſentiant.

Itaque *ἀγάλλοχον Dioſcoridis*, *ξυλάλοη Græcorum recentiorum*: Hoad, Agalugi & Agallugum *Arabum*: Agallochum, Xyloaloës, & lignum Aloës *Offic.* Lignum Aquilæ, Lignum Paradiſi, & Lignum ſanctæ Crucis *Quorumdam.* Lignum eſt reſinoſum, odoratum, prorſus diverſum ab Aloë, ſucco amaro cathartico, in officinis uſitatiſſimo. Neque etiam eſt lignum arboris ex quâ ille ſuccus ſtillat, ut quidam exiſtimaverunt.

Ab Arabibus plures ligni Aloës ſpecies ratione bonitatis & loci unde affertur, diſtinctæ recenſentur. Nos verò cum C. Bauhino triplex genus diſtinguemus.

1°. Agallochum præſtantiſſimum, *C. B. P.* Calambac Indorum: Kenam Cochinchinenſium: Suk-Hiang Sinenſium, *Dale Pharmaçol. Suppl.* Sokio G. Camelli, *R. Hiſtor.* Lignum eſt læve, reſinoſum, molle fere inſtar ceræ vel maſtiches, quod dentibus & unguibus cedit, pruniſque impoſitum veluti reſina fere totum colliqueſcit, ſuaviſſimum ſpirans odorem: ſapore eſt amaricante aromatico. Tres ejus ſpecies à D. Cunningham *in S. Dale Pharm.* conſtituuntur, ratione coloris: prima variegata ex nigro & purpureo colore: altera nigra & flava ſeu maculata inſtar Tigridis: tertia flava velut luteum ovi. Ex Cochinchinenſi ſeu Annamico regno afferuntur.

2°. Agallochum officinarum, *C. B. P.* Lignum Aloës vulgare officinarum: Tehin-Hiang Sinenſium, *Dale Pharmaçol.* Thimhio G. Camelli, *R. Hiſt.* Pao de Aguilâ, *Luſitanorum.* In fragmenta lignoſa affertur magnitudine variâ, nonnunquam ſolida, denſa, ponderoſa, colore ſpadiceo, ſtriis nigricantibus & reſinoſis diſtincta, interdum foraminata, & quaſi

carie exeſa, & quorum cavernulæ reſinam quandam ſubrubram, odoratam continent; colore ligni fuſco ſeu ex purpurâ nigro. Sapor hujus ligni ſubacris eſt, amarus, aromaticus, odorque pergratus. Si prunis candentive ferro imponatur, liquorem exſudat reſinoſum in bullulas intumeſcentem, ſuavemque & acidulum fumum effundit. Naſcitur in inſulâ Sumatrâ, in Cambayâ, ſed præſertim in Cochinchinâ. Sæpius occurrit in officinis, quàm lignum Calambac, quod ratione ſummi illius pretii rariſſimè nobis affertur.

3°. AGALLOCHUM ſylveſtre, C. B. P. Calambour vel Calambouc, *Offic.* Agallochum, ſeu Lignum Aloës Mexicanum G. Camelli, *Raii Hiſtor.* Lignum eſt levius & magis poroſum minùſque reſinoſum quàm Agallochum officinarum, colore quaſi ex ſubviridi fuſco, odore ſuavi & fragrante, ad Ligni Aloës odorem accedente, ſapore amaro. In prægrandes ſtipites affertur ex inſulis Solor & Timor. Rarioris eſt usûs in Medicinâ: frequentiùs uſurpatur ad conficienda ſcrinia, pixides, ſculptilia opera, ſphærulas ad coronas precarias, & cætera hujuſcemodi.

Nullam arborum, quæ Calambac & Agallochum ferunt, accuratam habemus deſcriptionem (*a*). Diverſas enim eſſe arborum ſpecies quidam exi-

(*a*) De Agallocho hæc habet Kæmpferus, *Amœn. exot. faſc.* v. *p.* 903. Ex remotiſſimorum montium teſquis laborioſè delatam addimus arboris oppidò raræ plantam, ſed tenellam, imperfectam & adumbratione vix dignam, cui tamen acquieſcimus, dum perfectioris deſcriptionem dies aperuerit, *Sinkoo* nuncupatam, vulgo Japonum *Kawo ri ki*, id eſt, Lignum ſive Arbor fragrans: Siamenſibus *Kiſſina*: Latinis Arborem Aquilæ & Aloës dictam, cujus fragrans lignum appellatur AGALLOCHUM.

Planta caudice conſtat cubitali, recto, tenui, lætè virenti, villoſo, ab imo folioſo, in duos ejuſdem conditionis ſurculos ad foliorum ſitum quodam modo inclinantes divaricato. Folia ex unciali intervallo adſunt ſingula, Perſicæ foliis ſimilia, orâ integrâ pilosâ, utrâque facie vivido colore micantia, protuberante per

ſtimant : alii verò unam tantùm & eandem eſſe. D. Jacobus Cunningham refert Calambac fieri ex arbore, cujus fructus ferè pyriformis, lanuginoſus, magnitudine Myrobalani citrinæ, cortice craſſo & lignoſo vel fungoſo, bifariàm dehiſcens, duo ſemina ſepto medio intercepto, turbinata, cum appendicibus membranaceis continet, calyci inſidens quinquifido.

dorſi longitudinem nervo medio, à quo venulæ laterales ad oram ſucceſſivè obliquant denſiſſimæ, ſubtiliſſimæ, &, niſi probè attendas, vix conſpicuæ.

Sunt ex noſtratibus qui arborem hanc pingunt bacciferam & Oleæ ſimilem, credo ex fide Serapionis & Dioſcoridis. Verùm abſtruſum eſt ejus natale & belluarum paradiſus, quem doctorum nemo unquam frequentavit. Patriam authores noſtri variam regionem conſtituunt. Garzias ab Orto ſcribit ſe ramum obtinuiſſe ex Malacâ, ſed ſine flore & fructu. Mihi ſicut nec fructum licuit, ita nec aliam hodie patriam explorare, quàm Cambodiam & Siamenſis regni provincias *Tſiampa* & *Bonna*, prope oſtium maris. Coccintſinam quoque & huic conterminam Sinæ provinciam *Junam*, ex inacceſſis rupibus ſibi Agallochum cedere affirmant Sinenſes : ex quorum ac Siamenſium narratu mihi certò conſtat, arborem nonniſi per vetuſtatem acquirere fragrantem odorem ſuum, reſidentem in ſucco reſinoſo, qui marcente & putreſcente arbore interiores quaſdam ligni partes occupat, circa nodos verò cumulatiùs condenſatur : cujus proinde fragmenta auro contrà cara ſunt, ſingulari dotata nomine *Calamba* vel *Calambak*; cùm cætera fragmenta, nomine ipſius arboris, appellentur *Kiſſina*. Atqui & hæc ſecundùm bonitatis notas, videlicet ſubſtantiam reſinoſam, nigredinem & gravitatem, velut teſtes majoris fragrantiæ, in valore multùm differunt. Hæc Europam noſtram, illa ob grave pretium nunquam appellunt. Pro Agallocho quærendo emiſſi mercenarii ſylvas certo tempore ſubeunt, armis & ſecuribus inſtructi : inventas arbores vetuſtiſſimas & caudices proſtratos, carie ac putredine fœdos operosè ſindunt, repertaque hinc inde reſinoſa fragmenta eximunt, quorum primum quod inveniunt, idolis ſacrificant ſuis, quod credunt, ſoſpitatoribus. Magna eſt ligni *Calamba* in aulis Orientalibus, tum apud magnates Sinæ & Japoniæ, æſtimatio; ut ne convivium celebretur, quin ad affectandam magnificentiam, pretioſo ejus ſuffitu multum æris prodigant. Sinenſes in ſuis herbariis arbori, quàmvis non ſatis cognitæ, characterem tribuunt; pro icone vaſtum & inconditum exhibentes caudicem arboris emortuæ, cum ſuperſtite ramuſculo, foliis deſcriptæ à nobis plantæ, ſed ad Laurina propè accedentibus, & quodam modo, ut apparet, pinnatis.]

Agallochum verò vulgare ſeu officinarum arborem eſſe ferunt Oleæ inſtar, fructu Piperis modo rotundo & rubente, ligno Thuyæ ſimili, maculato, odorato, quod cortice craſſo, aliquantulùm verſicolore, veſtitur.

Serapio, Simeon Sethi, & poſt hos Jacobus Bontius narrant Agallochi truncos cæſos ab Indianis deponi in ripis fluviorum in cœno & luto, ut ligni cortex & alburnum putredinis interventu corrumpantur, remanente ligni meditullio, nempe magis compacto, reſinoſo & putredini minùs obnoxio.

Ex actis philoſophicis R. Societatis Londinenſis arbor lignum fert album, tenerum, ſucco lacteſcente ſummè nocivo turgidum. Si enim ſuccus ille in oculos incidat, cæcitatem cauſat: ſi in ullam aliam corporis partem, puſtulas excitat, & cutim inflammat. Calambac ſeu præſtantiſſimum Agallochum in ſolis arboribus reperitur, quæ ſponte in montibus computruerunt. Nec omnis arboris ſubſtantia in Agallochum convertitur: dum enim arbores exſiccantur, lignum carie paulatim exeditur, exceptis quibuſdam ligni partibus, circa quas ſuccus lacteus colligitur & in reſinam exſiccatur. Ab eâ reſinâ conſervantur ligneæ partes, earumque albidus color in ſpadiceum vel nigricantem convertitur: Calambac verò maximè reſinoſum ex caudicis meditullio circa radicem extrahitur.

Lignum Calambac & Lignum Aloës tanti æſtimantur ab Indianis, ut ſæpe argenti & auri æquipondium cum pretioſiſſimo Calambac permutent. Hæc ligna inter thymiamata in templis deorum & palatiis regum comburuntur.

J. Bontius refert ejus pulverem ad ℈j. pondus ſumptum choleræ mederi, & omnibus inteſtinorum & ventriculi affectibus frigidis; tineas & aſcarides

puerorum efficaciter necare. Cerebrum, cor, ventriculum, uterum omniaque viſcera roborare, ſpirituſque recreare exiſtimatur. Unde in plurimis cardiacis Arabum compoſitionibus uſurpatur. Reverâ oleo eſſentiali uberrimo pollet, quod diſtillationis ope extrahi poteſt. In lypothymiâ, ſyncope & paralyſi convenit. A quibuſdam ad memoriam firmandam laudatur: apud Anglos ad podagram & rheumatiſmum ſanandum plurimùm commendatur. Ejus ſubſtantia à ℈ß. ad ʒß. exhibetur. Decoctum propter amarorem raro præſcribitur.

Oleum eſſentiale ex Ligno Aloes paratum iiſdem viribus donatur. A guttis tribus quatuorve ad xx. exhiberi poteſt.

Tinctura quoque ope ſpiritûs vini conficitur, à ʒß. ad ʒij. præſcribenda iiſdem in affectibus.

Attendendum tamen ad acredinem cauſticitatemve, quæ lacteo hujus arboris ſucco tribuitur: quòd ſi verum ſit, fortaſſe hoc lignum non ſine cautione uſurpandum erit.

Agallochum uſurpatur in Pulvere aromatico roſato, Pulvere diamargariti frigidi, in Trochiſcis Alyptæ moſchatæ, & Galliæ moſchatæ.

Articulus II.

De Aſpalatho, & Ligno Rhodio.

Ἀσπάλαθος *Dioſcoridis*: Ἐρυσίσκηπτρον *Quorumdam*: Aſpalathus *Plinii*: Darſiſahan *Arabum*. Res eſt prorſus ignota in officinis noſtris; & ſi quæ ſub Aſpalathi nomine occurrunt lignea fruſta, inter ſe prorſus diverſa ſunt, & incertæ originis. Neque mirum, cùm etiam veteres de hoc ligno inter ſe diſſentire videantur. Dioſcorides enim Spalathum dicit fruticem eſſe lignoſum, ſpinis crebris

aculeatum, naſcentem in Iſtro, Niſyro, Syriâ & Rhodo, quo unguentarii ad ſpiſſanda unguenta utuntur. Probatur, inquit, ponderoſus, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, denſus, ſuaviter olens, & guſtu amareſcens. Alterum genus recenſet candidum, lignoſum, inodorum, quod etiam deterius. Dioſcorides caudicis lignum deſignare videtur, cujus cortex detrahendus eſt. Galenus verò, *Tractatu de Antidotis*, magma hedychroum deſcribendo, Aſpalathi corticem expoſtulat; & in vocabulorum Hippocraticorum explicatione μέλαιναν ῥίζαν de quâ Hippocrates, *l.* 2°. *de morbis mulierum*, Aſpalathi aromatici radicem interpretatur. Itaque Aſpalathus, ſecundùm Galeni mentem, radicis cortex eſt.

Plinius majorem adhuc confuſionem affert: etenim dicit Aſpalathi radicem unguentis expeti, quæ probatur colore rufo vel igneo, tactuque ſpiſſo, & odore Caſtorei; qui quidem odor cùm non adeò ſuavis ſit atque jucundus, eam à Dioſcoridis Aſpalatho diſtinguere videtur. Præterea duplicem Aſpalathum conſtituit, alium arboreſcentem, alium fruteſcentem; & alium Orientalem, alium verò in Niſyro & Rhodo inſulis naſcentem. Arabes Aſpalathum arborem eſſe craſſam, ſpinis grandioribus armatam referunt, ac proinde à Græcorum Aſpalatho diverſam.

Nec magis conſentiunt neoterici in perſcrutando veterum Aſpalatho, ſiquidem Ruellius eſſe Lignum Rhodium exiſtimat: Sylvius cenſet Lignum Aloës officinarum eſſe veriùs Aſpalathum quàm Agallochum: quidam Cythiſi veri à Maranthâ deſcripti lignum pro Aſpalatho vero uſurpant.

Neque etiam de Ligno Rhodio inter ſe conveniunt. Aliud enim Lignum Rhodium Ruellius deſ-

cribit, aliud Cordus, aliud Matthiolus. Quis verò tantas lites dirimere audebit? Nobis ſufficit certò ſcire nullum medicamen Aſpalathi nomine hodie in pharmacopoliis haberi, nec de veterum Aſpalatho quicquam certi doctioribus Botanicis innotuiſſe. Verùm cùm Aſpalathus in Trochiſcorum Hedychroon & Trochiſcorum cypheos compoſitione præſcribatur, quid illi ſubſtituendum ſit conſiderandum eſt.

Dioſcorides vim calefaciendi cum aſtrictione Aſpalatho tribuit. Scribit ejus cum decoctum vino ad tetra ſordidaque ulcera colluenda convenire, ſubjectum in peſſo partum extrahere, ejus decoctum alvum ſiſtere, ſanguinis rejectionem potu cohibere, urinæ difficultatem inflationeſque diſcutere. Galenus eundem guſtu acrem & aſtringentem eſſe dicit, diſſimileſque facultates in illo agnoſcit, nempe partibus ſuis acribus excalefacientem; partibus verò aliis, auſteris ſcilicet, refrigerantem, & utriuſque ratione exſiccare, ac proinde ad putredines & fluxiones utilem eſſe.

Idem Galenus *lib. de ſuccedaneis* Eryces fructum aut Viticis ſemen Aſpalatho ſubſtituit; Meſue Cinnamomum, aut Viticis ſemen; Nicolaus Myrepſus Meum; Valerius Cordus Lignum Aloës, vel Santalum citrinum, vel Viticis ſemen; Londinenſes Santalum citrinum; Charas Lignum Aloës. Inter hæc omnia Lignum Aloës, & odore fragrante, & amaro ſapore, & viribus cum Aſpalatho veterum convenit; unde optimum ejus ſuccedaneum videtur.

Lignum odore roſeo occurrit in officinis, quod Rhodium dicitur, tum ratione odoris, tum ratione loci natalis, quòd nempe ex inſulâ Rhodo olim afferebatur. Cyprinum quoque dicitur, quia ex in-

ſulâ Cypro educitur. Idem à nonnullis pro Aſpalatho antiquorum uſurpatur.

Lignum eſt ſubflavum, palleſcens, per vetuſtatem rufeſcens, craſſum, durum, ſolidum, tortuoſum, nodulis pinguibus atque reſinoſis interſtinctum, odore Roſam ſpirans.

Quænam ſit arbor ex quâ hocce lignum in Cypro & Rhodo inſulis extrahatur, prorſus incertum eſt. Anguillara & Matthiolus Rhodium Oleaſtri ſpeciem eſſe volunt in inſulâ Rhodo naſcentis, quibus ab Honorio Belli contradicitur, qui Rhodium Cytiſi veri Maranthæ, id eſt Cytiſi incani ſiliquâ falcatâ, C. B. lignum eſſe affirmat; quod tamen minùs veriſimile eſt, cùm nullum gratum referat odorem.

Paul. Herman. *Tract. M. M. Mſ.* Cytiſi Canarienſis radicem eſſe dicit Lignum Rhodium, plantam verò non deſcribit. Et reverâ ex Canarienſibus inſulis, ſicuti ex Antillis & quibuſdam Orientalibus plagis hoc lignum Roſæ odorem fundens advehitur, quod ex quibuſdam arboribus extrahitur.

Ligni Rhodii ſpecies quæ in inſulâ Jamaicâ naſcitur, arbor eſt ab eruditiſſimo viro & naturalis hiſtoriæ peritiſſimo D. Sloane Reg. Societatis Londinenſis Secretario ſic deſcripta, *in Raii hiſtoriâ, Dendrologiæ fol.* 88. Lauro affinis, Terebinthi folio alato, ligno odorato, candido, flore albo, *Sloane Cat. Plantar. Jam.* Truncum habet cruris humani craſſitudine, cortice fuſco, aliàs dilutiore, aliàs obſcuriore tectum, plurimis brevibus aculeis interdum armatum, ad viginti pedum altitudinem aſſurgentem, ramis terram versùs reclinatis, ligno intùs candido, ſolido, odore perquàmgrato & fragrante, medullâ majore. Folia ramulis innaſcuntur

alata, tribus, quatuor, aut etiam pluribus pinnarum conjugationibus ſemiunciam à ſe mutuò diſtantibus, ad mediam coſtam annexis, abſque ullo in extremo impari foliolo compoſita. Unaquæque autem pinna glabra eſt, colore obſcurè viridi, ſubrotunda, unciam circiter longa, mediâque latiſſimâ parte tres quadrantes unciæ lata. Flores in ramorum cymis faſciculatim oriuntur, candidi, ſambucinis ſimiles, tripetali, petalis craſſis, cum ſtaminibus aliquot in medio; quorum unicuique ſuccedit fructus grani Piperis magnitudine, ſub tenui, aridâ, fuſcâ cute ſeu membranâ in duas carinas dehiſcente, ſemen rotundum, nigrum, baccarum Lauri propemodum odore, continens. In ſylvis ſaxoſis & montoſis Jamaicæ reperitur. A colonis pro Ligno Rhodio vulgò habetur, quod odore quidem nonnihil refert; quamvis, ſi curiosè examinetur, ab eo differre deprehendatur. Incenſi hujus Ligni fumus odore eſt gratiſſimo. Batavi ex Ligno Rhodio oleum eſſentiale fragrantiſſimum per diſtillationem extrahunt, quod pro oleo eſſentiali Roſarum ſæpiùs uſurpatur in balſamis apoplecticis, cephalicis & cardiacis.

Ligno ſicut ejus oleo eſſentiali cor & cerebrum roborandi vis tribuitur.

Articulus III.

De Guaiaco.

Eodem tempore quo Europa novi orbis divitiis locupletata fuit, eodem etiam ægritudine novâ, & ad illud uſque tempus incognitâ, contaminata eſt. Venerea lues circa finem anni 1494. & initium 1495. tempore obſidionis Neapolis à Carolo VIII. Gallorum Rege, apparuit, & in utrumque exercitum,

tum Gallorum, tum Hiſpanorum ſerpere cœpit, & ab horumce exercituum diſceſſu à Neapoli per totum orbem diffuſa eſt. Unde à Gallis morbus Neapolitanus nuncupatus fuit, ab Hiſpanis verò & Italis morbus Gallicus. Neque ante illud tempus ulla apud Medicos hujus morbi facta fuerat mentio.

Communis de hujus labis origine opinio eſt hunc morbum in Americâ endemium ab Hiſpanis in Europam aſportatum fuiſſe. Verùm hæc opinio nullis certis argumentis confirmatur. Imò, nonnulli ſunt qui ab Europæis apud Americanos hanc luem irrepſiſſe autumant. Saltem de hujus morbi origine plurimæ ſunt & diverſæ, tum hiſtoricorum, tum Medicorum ſententiæ prorſus incertæ, quas unuſquiſque legere poterit in Caroli Muſitani Medici Neapolitani de Lue venereâ libris, & in doctis ac eruditis illius authoris Gallici Interpretis, & peritiſſimi apud Pariſienſes Chirurgi J. Devaux notis & commentationibus. Ejus ſententia eſt Neapolitanum bellum inter Gallos & Hiſpanos occaſionem præbuiſſe huicce morbo, fœdo & aſſiduo concubitu tot militum quibus uterque exercitus compoſitus erat, cum ſcortis Neapolitanis, & inde contagioſum illud virus per totum orbem brevì ſerpſiſſe.

Quidquid ſit de hujus morbi exortu, conſtat poſt plurima in Europâ fruſtra tentata remedia, tandem primum ejus remedium in Americâ detectum fuiſſe. Hiſpanus quidam in Hiſpaniolâ inſulâ magnis doloribus ob luem veneream ab Americanâ muliere contractam divexabatur. Ejus ſervus Americanus, qui in eâ Provinciâ Medici officio fungebatur, decoctum ligni *Guaiacan* dicti propinavit; quo non ſolùm magnis illis cruciatibus liberavit eum, ſed priſtinæ ſanitati reſtituit. Illius exemplo plurimi alii Hiſpani eâdem lue infecti, eodem reme-

dio curati ſunt. Hæc Medicina per totam Hiſpaniam ab iis qui ex eâ inſulâ redierant, ſtatim evulgata, orbi univerſo brevì innotuit, & maximo fuit uſui, uſque dum curatio per Hydrargyrum detecta foret, à quo tempore paulatim obſolevit, & ab uſu receſſit.

Guaïacum *Offic.* Lignum ſanctum, Lignum Indicum, Lignum vitæ, & Palus ſanctus *Quorumdam*, Guaïacum *Americanorum*, Gallicè *Gayac.* Lignum eſt ſolidum, denſum, ponderoſum, reſinoſum, parte internâ quæ matrix vel medulla dicitur, quaſi ex viridi nigricans, aut variegatum ex pallido, viridi, fuſco & nigro; externâ verò quæ alburnum, buxeum ſeu pallidè flaveſcens, ſapore ſubamaro, nonnihil aromatico, miti acrimoniâ palatum ac fauces compungente, odore, dum incaleſcit aut uritur, fragrante, non ingrato; coopertum cortice lignoſo, tenui, denſo, nitido, lævigato, nonnihil reſinoſo, & quaſi ex plurimis lamellis tenuiſſimis coagmentato, colore extus ex cinereo virideſcente & nigricante, aut variegato ex maculis magis minùſve viridibus, intermiſto colore livido plumbeove, intus pallido, ſapore acri, amaro ingrato.

Olim Guaïaci genera plura in officinis diſtinguebantur. Lud. Oviedo aliud Guaïacum vulgare dicit, aliud Lignum ſanctum. C. Bauhinus tria hujus ligni genera conſtituit: primum Guaïacum magnâ matrice, *C. B. P.* Guaïacan, Lignum Indicum ex inſulâ S. Dominici *Monardi:* ſecundum Guaïacum propemodum ſine matrice, *C. B. P.* Guaïacan genus alterum, quod Lignum ſanctum, illo præſtantius, & ex inſulâ S. Joannis de portu divite affertur, quo maximè utuntur, *Monardi.* Cujus plures obſervatæ fuerunt ſpecies inter ſe diſcrepantes tantummodò ratione coloris, magnitudinis & ponderis, cum ex unâ & eâdem arbore excerpta ſint: cujus lignum, quantò minùs adoleverit

arbor,

arbor, tantò magis albicat; & quò vetuſtior fuerit, eò magis nigricans & ponderoſum evadit. Tertium Guaïacum foliis Lentiſci, *C. B. P.* Guaïacum, cujus ramulum cum floribus & fructu pingit Cluſius notis ad Monardem. Sed illæ arbores unicum tantùm genus conſtituere videntur, cujus ſpecies reverâ plures ratione fructûs diſtingui poſſunt; & ſi quæ alia obſervatur differentia, levioris eſt momenti quàm ut genus diverſum conſtituat. Saltem ſagax rei herbariæ ſcrutator P. Plumerius, *in novis Plantarum Americanarum generibus*, unicum tantùm Guaïaci genus conſtituit, quod definit, Plantæ genus flore roſaceo, plurimis ſcilicet petalis in orbem poſitis conſtante; è cujus calyce ſurgit piſtillum, quod deinde abit in fructum carnoſum, ſubrotundum, oſſiculo aut oſſiculis fœtum ovatis & pulpâ tenerrimâ involutis.

Ejus duas ſpecies recenſet, quas in ſuâ Plantarum Americanarum hiſtoriâ manuſcriptâ deſcribit.

Guaïacum flore cæruleo, fructu ſubrotundo, *Plumerii nov. gen.* 39. Guaïacum tetraphyllum fructu ſingulari, *Ejuſdem Hiſtor. Mſſ.* 86. Pruno vel Evonymo affinis arbor, folio alato, buxeo, ſubrotundo; flore pentapetalo, cæruleo, racemoſo; fructu Aceris cordato: cujus cortex luteus, corrugatus, ſemen unicum, majuſculum, nigricans, nullo oſſiculo tectum, operit. *Sloane Cat. pl. Jamaïc.*

In arborem ampliſſimam quandoque creſcit, nonnunquam etiam in mediocrem, pro ſoli in quo naſcitur ubertate. Truncus ejus ut plurimùm rotundus: ſed harum quæ apud inſulam San-Dominicanam, versùs regionem Portûs Pacis, non omnino teretes erant trunci; ſed qui, ſi tranſverſim abſcinderentur, ſectionem pyriformem efformarent. Eminus proſpectæ hæ arbores Ilicibus noſtratibus apprimè aſſi-

milantur. Juniores cortice veſtiuntur pauliſper rugoſo, vetuſtiores verò glabro, craſſiuſculo & veluti in laminas ſubtiles abeunte, foris variegato, ſeu colore pallido, maculis ſubvirentibus & ſubcinereis reſperſo. Lignum ſolidiſſimum eſt, oleaginoſum, ponderoſum, odore non ingrato, ac tantillâ acredine & amaritudine pollens; alburno conſtans pauco & pallente, ac meditullio olivæ nondum maturæ colore ſaturatiori ſeu viridi, ſaturo, fuſco, infecto. Rami ejus frequenter nodoſi ſunt, ac ſæpius in duos ramuſculos etiam nodoſos divaricati, atque in ſingulis nodis duas coſtulas oppoſitas gerentes, ferè pollicem longas, & quatuor foliis binis & binis poſitis onuſtas, duobus ſcilicet in ſummitate & duobus aliis circa medium. Singula folia ſubrotunda ſunt, ſeſquiunciam circiter longa, unciam fermè unam lata, lævia, firma & denſa Pergamenæ chartæ adinſtar, pallidè virentia, ſubtus quinque nervulis pauliſper eminentibus prædita: pediculo prorſus carent, niſi illâ coſtâ communi cui adhærent, ubi pauliſper ſunt rubicunda: guſtu etiam ſunt acriuſculo & amariuſculo.

In ſummis ramuſculis flores multi enaſcuntur, omnino floribus Citriorum ſimiles & æquales, nempe quinque foliis conſtantes in orbem poſitis, cæruleoque colore ſplendentibus; ex quorum calyce etiam quinque folio & ſubviridi ſurgit piſtillum pediculo longiuſculo ſupereminens, corculique acuminati præ ſe ferens effigiem, & viginti circiter ſtaminibus etiam cæruleis & apiculis luteis donatis ſtipatum, quod deinceps abit in fructum ungue indicis digiti paulò majorem, cordiformem, carneum, cochlearis in modum pauliſper concavum, coloris miniati aut ceræ rubicundæ, & intus fœtum ſemine unico, duro, olivæformi, & nucleo olivæ paulo minori, pulpâ tenerrimâ involuto.

Fere in omnibus inſulis Antillanis reperitur hæc arbor, potiſſimùm in inſulis San-Dominicanâ & San-Crucianâ.

Guaïacum flore cæruleo fimbriato, fructu tetragono, *Plumerii n. pl. Am. g.* 39. Guaïacum polyphyllum fructu ſingulari tetragono, *Ejuſdem Hiſtor. Mſſ.* 87. Hoaxacan, ſeu Lignum ſanctum, *Hernandez.*

Minorem ſortitur hæc ſpecies magnitudinem, quàm præcedens; eâdem tamen ligni ſoliditate ac ponderoſitate pollet. Aſt lignum buxei eſt coloris; cortexque qui etiam craſſiuſculus extrinſecùs nigricat, maculis cinereis interfunditur, ac rugis reticulatis & tranſverſalibus exaratur: intus verò pallet, guſtuque ſentitur tantiſper amaro.

Rami ejus eâdem, ac in præcedente, ſerie ordinantur, ſimiliterque nodoſi ſunt, quatuorque aut quinque conjugationes foliorum in coſtulis exilibus, duos pollices circiter longis & virentibus, deferunt. Quæ quidem folia paulò ſubtiliora ſunt, minora & acutiora, potiſſimùm in junioribus, in quibus magis acuminata, minora & numeroſiora cernuntur.

Flores prorſus ſunt ſimiles, æquales, cærulei, ſed pauliſper fimbriati. Fructus verò quadranguli ut fructus Evonymi vulgaris noſtratis, coloris cerei, intus in quatuor loculamenta diviſi, in quorum ſingulis ſemen unicum continetur oſſeum, rubrum, parvæ olivæ formam fere referens.

Ex utriuſque truncis conciſis reſina emanat fuſca, tranſlucens, & acrimoniâ quâdam valens. Harum ultima ſatis frequens viſitur in inſulâ San-Dominicanâ apud regionem Portûs Pacis. Aprili florent: Junio verò fructus maturos proferunt.

Ex his arboribus in uſum medicum veniunt lignum, cortex, & lachryma reſinoſa. Probatur lignum recens, ponderoſum, reſinoſum, quod quàm-

plurimum nigri habet, cui cortex proximè & fortiter adhæret, quod facilè flammam concipit, & ignis calore partim liqueſcit in reſinoſum magma. Rejiciendum eſt pallidius, nimis ſiccum & exſuccum, carioſum inſipidumque. Cortex verò eligatur, ligno fortiter adhærens, reſinoſus, durus.

Reſina quæ impropriè Gummi Guaïaci in officinis dicitur, foris fuſca eſt, internè pellucida, modò ſubrufa, modò ſubviridis, friabilis, ſapore nonnihil acri, odore dum accenditur reſinoſo non inſuavi, ad ligni Guaïaci odorem accedente.

Chymicâ Guaïaci analyſi inſtitutâ, ex hujus ligni nigricantis & reſinoſi in ſcobem redacti ℔v. diſtillationis ope extractæ ſunt phlegmatis tum acidi, tum alcali ℥xxviij. cum ʒiij. quarum prima portio ad ℥iiij, ʒvijß. Guaïaci ligni odore & ſapore, meri ſalis alcali urinoſi notas præbuit, ſiquidem ſalis Saturni & Sublimati corroſivi ſolutiones turbidas & lacteas effecerit. Secunda portio ad ℥v, ʒij. ſapore magis acuto donata, præter ſalem alcali quem in examinibus exhibuit, acidum ſalem manifeſtum indicare cœpit, Heliotropii tincturam cæruleam in ſubrubram convertendo. Portio tertia, quarta & quinta, ad ℥xviij, ʒijß. magis ac magis acidæ guſtu prodierunt, ac tandem Heliotropii tincturam igneo colore infecerunt. Nihilominus tamen ſalem alcalinum ſemper manifeſtârunt, ſcilicet Sublimatum corroſivum ſolutum præcipitando. Cum his liquoribus prodierunt olei nigricantis, craſſioris conſiſtentiæ adinſtar Syrupi, & aquâ gravioris ℥ix, ʒvjß: olei verò tenuioris flaveſcentis & aquæ ſupernatantis ʒiv. Maſſæ nigræ in retortâ ſuperſtitis pondus fuit ℥xxxiij, ʒvij; ac proinde in diſtillatione inſenſibilis jactura fuit ℥vij, ʒvjß.

Materia reſidua nigra, ſeu Guaïaci carbo, per duo-

decim horas igne aperto calcinatus, nempe donec nullum ampliùs fumum emitteret, & in albicantem cinerem reduceretur, pendebat ℥ij, ʒvj, gr. xij. Ex his cineribus, lixiviationis ope, ſalis fixi non merè alcalini, ſed ſalſi, qui nempe ex Mercurii ſublimati corroſivi ſolutione candidum pulverem præcipitabat, ʒj, gr. lxij, extracta fuerunt: in fumum itaque abierunt ℥xxxij, gr. lx.

Mirum ſanè hâc in analyſi mediam tantùm partem principiorum, quibus Guaïacum componitur, extrahi; alteram verò partem ferè dimidiam, conſtantem ex oleo craſſiori & ſale acido aluminoſo aut vitriolico ita condenſari, ut in vaſis clauſis igne licèt vehementiſſimo ſurſum evehi non poſſit, nec niſi igne aperto reverberii & diutino duodecim horarum à terrâ ſeparari, & in flammam aut fumum diſſipari.

Necnon etiam obſervatu dignum eſt hunc Guaïaci carbonem, ſeu maſſam nigram è retortâ extractam, etiam poſt duos treſve dies & aeri expoſitam ſtatim exardeſcere, nullo admoto igne; modò, peractâ diſtillatione, retortæ collum accuratè obturetur, & vaſa furnuſque per ſe refrigeſcant.

Oleum Guaïaci ſtillatitium ab acido quocum conjunctum eſt, adeò condenſatur, ut in maſſam terream, nigram, inſipidam facillimè convertatur, & prorſus fixum evadat. Nam olei nigri Guaïaci ℥viij. cum ʒvj. per retortam vitream diſtillatæ, olei tenuioris & magis fluidi ℥vij, ʒijß præbuerunt, tanto acido ſpiritu turgidi, ut Heliotropii tincturam intensè rubram vel igneam efficeret. Nihil verò ſalis alcali continebat, quandoquidem Sublimati corroſivi ſolutio ab eo non mutaretur. In retortâ ſupererat maſſæ nigræ ℥j, ʒij, gr. xlviij. duræ, raræ tamen, pumicis adinſtar, cujus ʒx. in crucibulo

igni fortiſſimo expoſitæ per horas duas cum dimidiâ flammam emiſerunt: tandem caput mortuum in crucibulo reſiduum, & per quatuor horarum ſpatium calcinatum, denſum erat, durum, inſipidum, nigricans, & ʒij. pendebat.

Oleum Guaïaci ponderoſum & recens diſtillatum, permiſtum cum anaticâ ſpiritûs Nitri rectificati portione, ſtatim effervеſcit, intumeſcit, flammamque concipit. Peractâ deflagratione, fungoſa quædam, rara, levis, nitens & inſipida remanet ſubſtantia, quæ poſtea nullo modo immutari poteſt. Ambabus his in operationibus oleum & ſal acidus in terram ſeu in ſubſtantiam inſipidam, ponderoſam & friabilem convertuntur; ſive terreſtres illæ partes antea in ſale & oleo extiterint, ſive de novo in operatione ex oleo & ſale productæ fuerint.

Ex hâc Guaïaci analyſi ſequitur hoc lignum conſtare ex ſale acido vitriolico, oleo & terrâ ſub denſioris reſinæ ſpecie ſtrictiſſimè quidem unitis, ita ut difficillimè à ſe invicem ſeparari queant; & præterea ineſſe ſalem quemdam ammoniacalem cum aliis principiis minùs arctè conjunctum, cujus pars volatilis urinoſa primùm avolat in diſtillatione.

Alburnum ſeu lignum album, quo fuſcum Guaïaci meditullium circumveſtitur, longè levius eſt ipſo Guaïaco, & ad uſum medicum minùs aptum; quod analyſi confirmatur.

Ex alburni Guaïacini ℔v. per retortam diſtillârunt phlegmatis, tum acidi, tum urinoſi ℥xxxj, ʒij, gr. xviij: olei craſſi & ponderoſi ℥vj, ʒvjß. Pondus maſſæ nigræ reſiduæ fuit ℥xxiij, ʒiijß. Jactura verò ad ℥xviij, ʒiij, gr. liv, materiæ quæ in auras avolavit. Idcirco minùs ſtricta eſt principiorum conjunctio in hâc ſubſtantiâ quàm in medio ligno, cùm in eo jactura ℥viij minor fuerit. Tandem maſſa

nigra reſidua ritè calcinata, cinerum albidorum ℥j, ʒiiij, gr. lxvj reliquit; ex quâ ſalis fixi ſalini non merè alcali, ſed ſalini ʒij, gr. ij, lixivii ope extracta fuerunt.

Cortex verò Guaïaci à ligno, tum principiis, tum principiorum mixtione, multùm diſcrepare ex analyſi Chymicâ demonſtratur, ſiquidem corticis Guaïaci ℔v, diſtillatione ut moris eſt peractâ, fuderunt phlegmatis, tum alcali urinoſi, tum acidi ℥xxiiij, ʒj, gr. xxxij: ita tamen ut primæ portiones debilioris acidi notas præberent, & multò uberiori ſale alcali urinoſo turgidæ viderentur, quàm liquor è ligno elicitus. Deinde olei ſpiſſi & ponderoſi ℥viij, ʒiij, gr. lxiv, prodierunt, remanente in fundo retortæ maſsâ nigrâ ponderis ℥xxix, ʒiv, gr. liv: quæ per undecim horas igne reverberii calcinata, cinerum albidorum ℥xiij, ʒvj, gr. lx, reliquit; qui ſalis fixi merè alcali ʒvij, gr. xij, continebant. Per eas analyſes manifeſtum eſt majorem ſalis alcali, tum urinoſi, tum fixi, copiam ineſſe in cortice quàm in ligno; terræ quoque fixæ, ſeu cinerum, quantitatem longè majorem eſſe, minùs verò olei, minùſque acidi ſalis contineri; necnon etiam ſalis acidi naturam in his diverſam eſſe, cùm ligni ſal acidus in ſalem ſalſum fixum condenſetur, corticis verò in ſalem merè alcalinum concreſcat. Unde rectè concludi poteſt utriuſque vires diverſas eſſe, nec indiſcriminatim uſurpari debere; quod peritiorum Medicorum uſu & experientiâ confirmatur.

Guaïacum craſſa incidit & attenuat, lenta detergit, obſtructa aperit & liberat, ſudores provocat, urinas ciet, ſputa adjuvat, ſtomachum reſolutum corroborat, ſicut & alia omnia viſcera: diuturnas & inveteratas jecoris & lienis obſtructiones, icterum, hydropem, aliaque vitia ex iis nata curat:

omnium corporis partium ſuperfluos humores frigidos diſſipat atque abſumit; capitis diſtillationes exhaurit; ex iiſque natos dolores, rheumaticos dictos, tollit: podagram, chyragram, iſchiada, omnemque arthritim mirè juvat; aſthmaticos, paralyticos, ſtupidos, & quovis modo reſolutos curat: nervorum affectionibus omnibus ſubvenit: tumores omnes frigidos & duros ad ſuppurationem perducit, ulcera cacoethea & chironia ſiſtit, exſiccat & cicatrice obducit. Luis venereæ puſtulas, tubercula, ulceraque omnia, atque omnes ex iis natos dolores, aliaque ſymptomata, nullâ corporis noxâ, nullâque virium jacturâ, cohibendi ac tollendi vis & facultas ei tribuitur. Et re quidem ipsâ calidis in regionibus huic morbo debellando ſufficit; modò, ut decet, curatio inſtituatur. Verùm frigido ſub jove, ubi corporum perſpiratio minor eſt, & difficiliùs promoveri ſolet, minùs tuta medicina deprehenditur. Eam ob rem in hujus morbi curatione Guaïaco Hydrargyrum conſociant.

Corticem Guaïaci iiſdem viribus præditum vel etiam valentioribus quàm lignum aſſerunt nonnulli. Alii verò, ut C. Hofmann, Matthiolus & Fallopius eum ligno longè inferiorem eſſe autumant. Fernelius verò majorem vim ſiccandi, attenuandi ac ſudores promovendi ipſi tribuit; verùm nimis calidum eſſe, & jecoris calidâ ſiccâque intemperie laboranti & febricitanti multùm noxium exiſtimat. Reverâ quod Fernelius ſapore corticis ligno acrioris & amarioris detexerat, quodque experientiâ multâ comperierat, nobis analyſi Chymicâ comprobatum videtur; ſiquidem majori partium tenuiorum, ſalium nempe acrium, tum volatilium, tum fixorum copiâ cortex quàm lignum inſtruitur, ut jam diximus.

Hæc autem erat illius antivenerei exhibendi ratio.

Ligni in ſcobem limâ redacti ℥xij. Corticis contuſi ℥ij. (A quibuſdam cortex omittitur.) in aquæ ℔vj. diem unum maceratæ percoqui lento igne ſolebant ad dimidias, aut etiam quartam partem. Decoctum perfrigeratum percolabatur, & in vaſe diligenter obſtructo conſervabatur. Hoc primum decoctum alii Guaïaci Cremorem, alii Serapium appellabant. Ex relictâ denuò ſcobe, cum ℔viij. aquæ novum decoctum parabant tenuius ad ℔iiij. pro potu ſolito. Ægrotans catharſi, vel etiam venæ ſectione ritè præparatus, in conclavi aëri frigido minimè, nedum ventis obnoxio, per totum curationis ſtadium incluſus, prioris & valentioris decocti cyathum unum bis in die haurire ſolebat, mane & veſperi. Hauſto decocto, ſtragulis munitus & contectus, horis aliquot interquieſcebat, donec ſudor excitaretur. Sudore, quantum vires ferre poterant, effuſo, linteis calidis corpus extergebatur, exſiccabaturque. Bis die cibus exhibebatur, tertiam vel quartam à ſumpto poculo poſt horam: & erat tenuis & exiguus, quique vires deficere tantummodò non ſineret. Quidam carnes omninò ablegare ſolebant, ſolùm biſcoctum panem ad ℥ij. cum uvis paſſis Corinthienſibus aut Damaſcenis concedentes: alii carnes molliuſculas, pulli ſcilicet columbini aut gallinacei concedebant, ſed parcâ manu. Potus erat ſupradictum aquoſius alterum Guaïaci decoctum. Vinum à nonnullis prorsùs rejiciebatur tanquam infeſtiſſimum, ab aliis tamen Guaïaco medicatum præſcribebatur. Servabatur alvus lubrica toto curationis tempore. Septimo quoque die catharticum aliquod validum exhibebatur. Per viginti aut triginta dies continuabatur hic uſus, vel etiam diutiùs,

donec veneni radix foret avulſa, prorsùſque extincta ejus pernicies. Sedatis verò doloribus, omnibuſque ſymptomatis ſublatis, adhuc per quadraginta dies in paſtu aquoſum ſeu tenue propinabant ligni decoctum, omiſſo fortiori, & ægrotantem ad priſtinam vivendi rationem paulatim & cautè reducebant.

At verò cùm longè tutior ſit lui venereæ medendi ratio Hydrargyri ope, hæc curandi methodus penitùs obſolevit. Guaïacum præſcribitur tantummodò in ptiſanis & decoctis ſudoriferis, diaphoreticis & exſiccantibus, in lue venereâ, catharris & defluxionibus, in paralyſi & viſcerum obſtructionibus.

Guaïaci lignum, vel ſolum, vel cum cortice, vel etiam cum aliis medicamentis, tum ſudoriferis, tum diaphoreticis & exſiccantibus, tum etiam purgantibus præſcribitur. Rarò in ſubſtantiâ exhibetur, ſæpius in decocto à ʒij. ad ℥ß. vel ℥j. Reſina verò à gr. viij. ad ℈ij.

℞. Raſuræ ligni Guaïaci ℥iij. Corticis ejuſdem ℥j. Aq. fontis ℔vj. Macerentur per 24. horas, deinde bulliant ad mediæ partis conſumptionem. Colaturæ capiat cyathos tres, quatuor, vel quinque ſingulis diebus in lue venereâ, rheumatiſmo, paralyſi.

℞. Pali ſancti ℥iiij. Corticis ejuſdem, & Ligni Saſſafras ana ℥ß. Ligni Aloës ʒij. Liquiritiæ raſæ & contuſæ ʒj. Semin. Coriandr. ʒjß. Macerentur in aq. limpidæ ℔vij. per 24. horarum ſpatium. Poſteà decoquantur ad medietatem, addendo ſub finem Paſſularum ℥ß. Decoctum per ſe refrigeratum per pannum tranſcoletur, & ſervetur ad uſum.

℞. Ligni ſancti in ſcobem redacti ℥iv. Maceren-

tur per diem in aq. communis ℔iiij. Bulliant ad dimidii humoris diminutionem. Sub finem coctionis addantur Sennæ mund. ℥j. Turbith, Hermodactylor. ana ʒij. Colaturæ capiat ℔ß. manè, jejuno ventriculo, in paralyſi & rheumatiſmo.

Ex ligno Guaïacino præparantur tinctura, extractum reſinoſum, ſpiritus & oleum.

Tinctura Guaïaci, ejuſque extractum reſinoſum ſic parantur.

℞. Scobis Guaïaci tenuiſſimæ q. pl. Indatur in matracium vitreum, & affundatur ſpiritus vini rectificatiſſimi ad ſupereminentiam trium quatuorve digitorum tranſverſorum. Macerentur temperato arenæ calore per dies & noctes octo. Tinctura intensè rubra limpida à ſcobe cautè ſeparetur, & ſervetur ad uſum, vel diſtilletur igne adeò tenui ac moderato ad extracti ſpiſſi conſiſtentiam. Tum extractum balneo mariæ, vel ſolis calore penitùs exſiccetur; maſſa reſidua erit extractum reſinoſum.

Tinctura & Extractum pro ſudoriferis & diaphoreticis habentur. Tinctura ad ℥ß. Extractum à gr. iiij. ad ℈ij. præſcribuntur.

Spiritus & oleum fœtidum ſic conficiuntur.

℞. Scobis Guaïaci q. l. Immittatur in retortam cui recipiens vas amplum adhibeatur, & inſtituatur diſtillatio in furno reverberii; primùm lento igne ſenſim procedendo ad ultimum ignis gradum, donec nihil ampliùs ſtillet, & recipiens non ampliùs nebulis obſcuratum appareat. Vaſis omnibus refrigeratis, recipiens amoveatur, & oleum craſſum & nigrum à ſpiritu ritè ſeparetur. Spiritus rubicundi coloris per alambicem vitreum denuò diſtillatus, obtinetur

limpidus, & ab omni oleo purgatus, guſtu ſubacidus, qui tamen poſt aliquot ſeptimanas iterum tingitur rubro colore ab occulto ſulphure quod continet oriundo.

Oleum craſſum nigrum & fœtidum, vel ſpiritu vini diſſolvitur, per chartam emporeticam tranſcolatur, & ſic ſervatur: vel cum triplo ſalis communis calcinati & pulverati permiſcetur, & ex retortâ vitreâ in balneo arenæ diſtillatum, prodit fluidum, rubrum & minùs fœtens, quod ad uſum reſervatur.

Aliud oleum eſſentiale non fœtidum & tranſlucidum ex Guaïaco ſic extrahitur.

℞. Raſuræ ligni Guaïaci ℔iiij. Salis marini ℔j. Aq. comm. ℔xxiv. Macerentur in vaſe clauſo per duos treſve menſes. Poſtea diſtillentur per alambicem refrigeratorio munitum, igne vehementi. Sic prodibit aqua turbida prægnans oleo eſſentiali, quod paulatim imum petit. Cùm aqua prorſus limpida eſt, effunditur; oleum verò in fundo remanet flavum, odorum, pellucidum, & dicitur oleum eſſentiale Guaïaci.

℞. Æthiop. mineral. Milleped. pp. ana ʒiiij. Ol. ſtillatit. Succini, Guaïac. ana ʒß. Gumm. Ammon. pulver. ʒj. Syrup. Regis Sapor ſ. q. Miſce. Fiat opiata ſ. a. ad tumores carcinomatoſos.

Spiritus Guaïaci movet ſudores & urinam. Exhibetur à ʒj. ad ℥ß. in ejuſdem ligni decocto adverſùs catharros, rheumaticos dolores, paralyſim: nonnunquam etiam conjungitur cum ſudoriferis & alexipharmacis, & in peſtilentialibus morbis maligniſque febribus laudatur.

Oleum nigrum ob fætorem ad uſum internum rariſſimè præſcribitur. Externè potenter diſcutit,

reſolvit & attenuat. Commendatur ad ulcera, præſertim venerea, detergenda, ad tumores reſolvendos, ad fungoſas carnes abſumendas, ad oſſium exfoliationem promovendam, cariemque ſiſtendam. Dentium carioſorum dolorem aufert, nervum abſumendo. Idem oleum ſpiritu vini dilutum ac temperatum cum ſudoriferis intus exhibetur à nonnullis à gutt. ij. ad xv. vel xx. ad ſudores proliciendos. Sed multò minùs ingratum eſt, nec minùs efficax oleum eſſentiale flavum Guaïaci, ad ſanguinem ab humoribus noxiis purgandum; eos enim per diaphoreſim aut ſudores propellit. Necnon etiam à quibuſdam in lue venereâ commendatur à gutt. iv. ad xij. in decocto Guaïaci, vel ejuſdem aquâ ſtillatitiâ, quotidie per aliquot hebdomadas exhibitum. Sed, ut jam diximus, Hydrargyrus longè præſtat.

Decoctum Guaïaci laudatur à quibuſdam in fluore albo mulierum ſub injectionis formâ.

ARTICULUS IV.

De Ligno nephritico.

LIGNUM NEPHRITICUM, *Off.* Lignum peregrinum aquam cæruleam reddens, *C. B. P.* Candicans eſt ſeu ex flavo palleſcens, ſolidum & grave, saporis ſubacris nonnihil amaricantis, cujus cortex nigreſcit, & meditullium ſpadiceum aut fuſcum eſt. In aquâ limpidâ maceratum intra dimidiam circiter horam, eam mirabili Opalis gemmæ colore cæruleo & flavo tingit; ita tamen ut liquor pro vario reſpectu ad lumen, modò cæruleus, modò flavus appareat. Ampullâ enim vitreâ hujus ligni tincturâ repletâ & oculum inter & lumen conſtitutâ, liquor aureo colore tinctus apparet; cæruleus verò, ubi oculus lumen inter & ampullam extiterit.

Obſervant quoque colorem cæruleum evaneſcere, ſi acidus humor infundatur; & tunc liquorem aureum omni ex parte videri: ſi verò oleum Tartari, aut alcali ſalis urinoſi ſolutio affundatur, ſtatim colorem cæruleum reſtitui.

Eligatur recens quod aquam duplici colore, aureo & cæruleo tingat. Rejiciendum verò quod hanc duplicem tincturam non exhibet. Sæpe enim adulteratur ligno ſimili, quod aquam croceo tantùm colore inficit.

Arbor eſt Americana, *Coatli*, ſeu Aqueus Serpens Hernandez dicta. A clariſſim. Tournefortio *Mater. Med.* ſic deſcribitur: Pyro ſimilis eſt materiâ & magnitudine. Ejus folia in ramis alternatim naſcuntur, Ciceris formâ, ſed craſſiora, ſemiunciam longa, quatuor lineas lata, non crenata, ſupernè obſcurè virentia, & lenibus villis aſperſa, ſubtus lanugine argenteâ ſplendentia, cum nervo medio craſſiore. Flores ſummis ramulis hærent, quos exſiccatos illi deſcribere non licuit. Hos luteos elangueſcentes dicit Hernandez, parvos, longiuſculos & compoſitos in ſpicas. Calyces autem monotomi, quinquifidi, calathum referentes, lanugine rufâ obducuntur. In Hiſpaniâ novâ naſcitur.

Ligni nephritici uſus ad renum vitia, urinæ difficultates & incommoda commendatur. Urinam enim leniendo movet. Scribit Hernandez hujus ligni tincturam epotam veſicam extergere, refrigerare, urinæ acrimoniam temperare, necnon etiam febres extinguere, & cholicis mederi. Addit Monardes in jecoris & lienis obſtructionibus utilem eſſe.

Lignum aſſulatim & minutim conciſum in optimâ & limpidiſſimâ aquâ maceratur. Dimidiâ poſt injectum lignum horâ aqua cæruleum dilutiorem colorem contrahit, qui ſenſim pro temporis ratione

intenditur, tametſi lignum candidum ſit. Cùm aqua à bibentibus exhauſta eſt, nova affunditur ſuper lignum; quod toties repetitur, donec aqua nullo ampliùs colore cæruleo inficiatur. Aquæ ſapor ligni maceratione nullatenus immutatur.

Quidam hujus tincturæ cyathum unum, ſeu ℥vij. ſingulo manè, jejuno ventriculo hauriunt: alii hâc tincturâ aſſiduè utuntur, eâque etiam vinum diluunt. S. Paulli affirmat hoc lignum, citra ingentes naturæ motus, potenter ſatis urinam & calculum pellere, nec, ut alia diuretica calida, renes aut veſicam magis ac magis offendere. Per illius uſum non aliâ opus eſt victûs ratione quàm temperatâ. Plurimi ejus mirabiles effectus in dolore nephritico, calculo, arenulis, & urinæ difficultate prædicant. Nonnullos tamen vidi, quos curationis ſpes fruſtrata eſt. Altiùs igitur inquirendum, quos illud lignum ſublevare valeat, quos verò nequeat ſanare. Verùm de vi lithontripticâ quæ illi tribuitur, valde dubito.

ARTICULUS V.

De Santalo Citrino, albo & rubro.

SANTALORUM lignorum ſpecies veteribus Græcis & Latinis incognitas fuiſſe vulgaris eſt opinio. Apud Arabes tantùm prima fit de iis mentio diſtincta ſub *Sandal* nomine. Græci recentiores Arabum veſtigia perſecuti, eorumdem meminerunt. Attamen Salmaſius *exercitationibus Plinianis* arbitratur Sagalina ligna de quibus author Peripli mentionem facit eſſe Santalina ligna, ac proinde Græcis non ignota. Verùm cùm Dioſcorides & Galenus de eis altè ſileant, ad uſum medicum aut nullatenus aut ſaltem rariſſimè tunc temporis adhiberi concludendum eſt.

Hodiè verò triplex lignum ſub Santali nomine in officinis reperitur colore diſtinctum, flavum ſcilicet vel citrinum, album, & rubrum.

Santalum flavum vel citrinum, *Offic.* Santalum pallidum, *C. B. P.* Santalum flavum, *Tabern* : Santalum citrinum, *J. B.* Gallicè *Santal citrin.* Lignum eſt ponderoſum, ſolidum, pectinibus rectis, quò fit ut facilè in rectas aſſulas findatur; colore ex pallido rufeſcente, aut flaveſcente, ac nonnihil ad citrinum vergente; ſapore aromatico, amaricante, cum acrimoniâ non inſuavi totum os implente; odore fragrante, moſchum & roſas aliquantiſper æmulante.

Santalum album, *Offic.* Santalum album, *C. B. P.* Lignum odoratum candidum, *Cæſalp.* Gallicè *Santal blanc*, à citrino pallidiori colore differt & odore debiliori : alioquin ſubſtantia eadem, eademque textura.

Scribit Garzias ab horto inter utriuſque Santali, citrini ſcilicet & albi, arbores tantam eſſe affinitatem, ut citrinum à candido diſcerni vix poſſit, niſi fortè ab ipſis incolis qui eas mercatoribus vendunt. Verùm eruditus Botanicus P. Hermans utrumque ex unâ & eâdem arbore produci aſſerit, cujus pars corticalis ſeu alburnum Santalum album dicitur; meditullium verò ſeu interior ſubſtantia à cortice & alburno ſeparata citrinum conſtituit.

Arbor quæ Sarcanda dicitur, in nucis Juglandis magnitudinem attollitur: folia fert pinnata, virentia, Lentiſci æmula; flores ex cæruleo nigricantes, fructus ſeu baccas Ceraſorum magnitudine, primùm virides, deinde per maturitatem nigras, inſipidas & admodum caducas. Aves quædam, inquit Bontius, Turdis ferè ſimiles, hos fructus avidè comedunt, eoſque poſtea per alvum excernentes, novis

novis arboribus arva & montes conſerunt. Naſcitur in Indiis Orientalibus, potiſſimùm in Siamenſi Regno, & in Thymor & Solor inſulis.

Idem Jacobus Bontius narrat eos qui illas in inſulas, cædendarum Santalinarum arborum gratiâ, navigant, corripi febre quâdam continuâ & ardente ex Synocharum putridarum genere, cum delirio ac mirâ mentis alienatione. Durante namque exacerbatione, quæ plerùmque quatuor eſt horarum, ridiculas admodùm actiones edere ſolent ægri, id opificii vel muneris imitantes quo ſani functi ſunt: adeſt præterea βουλιμος ſeu appetentia canina; ita ut dum in delirio ſunt, omnia etiam fœdiſſima devorent quæ ipſis præbentur. Inter hujuſce febris cauſas ab authore recenſitas præcipua eſt odor recenter cæſarum arborum Santali, quæ neſcio quid viroſum, ex cortice maximè, & cerebro inimicum exſpirant.

SANTALUM rubrum, *Offic.* Santalum rubrum, C. *B. P.* Lignum eſt ſolidum, denſum, grave, pectinibus modò rectis, modò criſpis, nodorum veſtigia imitantibus. Arboris meditullium eſt, cujus pali prægrandes afferuntur à cortice & lignosâ ſuperficie ſeparati, extus colore obſcurè rubente & quaſi nigricante, intus verò intenſè rubro. Odorem nullum evidentem ſpirat: ſapore leviter aſtringente & auſtero donatur.

Arborem Santali rubri, *Pantaga* dictam, à nullo deſcriptam reperi, niſi quòd Hermannus eam ſiliquoſam dicat. Naſcitur in eâ Indiarum Orientalium parte, quæ dicitur *Coromandel.*

Santalo citrino nonnunquam ſubſtituunt lignum quoddam denſum, ponderoſum, reſinoſum, colore flaveſcente ſeu citreo, odore fragrante ad Citri odorem accedente, quod vulgò, *Bois de Citron*,

Bois de Coco, *Bois de Jaſmin*, *Bois de Chandele*, nuncupatur. Arbor ex quâ hoc lignum educitur, dicitur Nerium arboreum altiſſimum, folio anguſto, flore albo, *Sloane Catal. pl. Jam. Raii Hiſt. tom.* 3. Nerium Americanum lactefcens, longiſſimo folio, flore albo odoratiſſimo, *H. Beaumont.* Nerium Americanum Mexicanum, folio nonnihil mucronato, *P. B. Prod.* quod licèt colore ad Santalum citrinum aliquantiſper accedat, ab eo tamen multùm differt tum odore, tum pectinibus brevibus & inæqualibus, tum reſinosâ, quâ turget, ſubſtantiâ, cujus ope flammam facilè concipit, nec facilè extinguitur.

Sæpe etiam in officinis pro Santalo rubro Ligna rubentia reperiuntur, tum ex Indiâ, tum ex Americâ allata. Alterum dicitur Ligno Braſiliano ſimile, ſeu Lignum Sapou lanis tingendis percommodum, *C. B. P.* Tſia Pangam, *H. Mal.* Erythroxylum ſeu Lignum rubrum Indicum ſpinoſiſſimum, Coluteæ foliis, floribus luteis, ſiliquis maximis, *P. Bat. Prodr.* Lignum Sappan, *Batavor.* Alterum dicitur Braſilium Lignum *J. B.* Pſeudo-ſantalum rubrum, ſeu Arbor Braſilia, *C. B. P.* Ibirapitanga Braſilienſibus, *Marcgrar.* & *Piſonis.* Erythroxylum Braſilianum ſpinoſum, foliis Acaciæ, *P. Bat. Prodr.* Ab illis tamen Santalum rubrum facilè diſtinguitur tum colore, tum ſapore: Santalum enim colore ſanguineo obſcurè rubet, & guſtu ſubauſterum; Braſilium verò colore eſt rubro quâdam flavedine diluto, & ſapore ſubdulci.

Tres Santali ſpecies ſale eſſentiali acido, ol... ſpiſſo & aquâ graviore, cùm in eâ fundum petat, exiguâ ſalis volatilis portione, & multâ terrâ donantur. In citrino tenuius eſt oleum & uberius, minùs tenue in albo, craſſius verò in rubro, in

quo uberior terra, ut ex eorum odore & ſapore ſatis conſtat.

De Santalorum virtutibus diverſa eſt authorum ſententia; cùm alii ea inter refrigerantia ſeu ſanguinis fervorem contemperantia, alii verò inter calefacientia recenſeant. Reipsâ partibus tenuibus & activis donantur, ut ex eorum analyſi manifeſtum eſt: quapropter jure meritoque Caſpar Hoffmannus arguit Medicos, qui refrigerandi gratiâ Santala eorumque compoſitiones exhibent. Rectiùs igitur vis incidendi, attenuandi, aſtringendique ſimul & roborandi ipſis tribuitur. Quas quidem operationes ſub diverſo reſpectu exercent, quod jam plurimis in medicamentis obſervavimus. Citrinum potentiùs incidit, album longè debiliùs, utroque rubrum potentiùs aſtringit. His tribus Medici fere omnes virtutem cor roborandi, hepatis obſtructiones reſolvendi, viſcerum tonum reſtituendi vel augendi tribuunt.

Riverius Santalorum decoctum commendat tanquam efficaciſſimum remedium, non ſolùm in curatione tabis incipientis, ſed etiam in diſtillationibus ſalſis, præcipuè autem tenuibus; & in diuturnis ſanguinis fluxibus ab illius ardore productis mira præſtare aſſerit. Paratur autem Santalorum decoctum, ut decoctum Guaïaci, cùm primarium, tùm ſecundarium, & eodem modo exhibetur. Doſis citrini in ſubſtantiâ à ℈j. ad ʒj. rubri ad ʒij. in decocto ad ℥ß.

℞. Santali citrini & rubri minutim conciſor. ana ℥ij. Macerentur in aq. ℔ij. per horas 24. Coq. ſ. a. ad tertiæ partis conſumptionem. Fiat apozema pro potu ſolito.

℞. Raſuræ Ligni Santali rubr. ℥j. Coque in aq. limpid. ℔ij. ad medias. Colaturæ adde Syr.

Granator. ℥ij. Fiat apozema in hæmorrhagiis aut hepatis obſtructionibus.

In febribus ardentibus ad capitis dolorem ſedandum, capiti externè admovetur Santalum rubrum ſub epithematis formâ.

℞. Santal. rubr. pulver. ℥j. Mic. panis ℥ß. Aceti roſati q. ſ. Fiat cataplaſma ſeu epithema. Cui adde ſp. vini camphorati ℥ß. Fronti applicetur in capitis doloribus à febri ardente oriundis.

Santalum citrinum uſurpatur in Pulvere aromatico roſato, Pulvere lætificante *Renodæi*, Pulvere Bezoardico ſeu contra peſtem *Ejuſdem*, Confectione Alkermes regiâ *Charas*, Syrupo hydragogo & Syrupo myrtino *Ejuſdem*. Citrinum & album in Pulvere diamargariti frigidi : rubrum in Syrupo lienterico *Charas*, & in Pulvere contra abortum *Ejuſdem* : album & rubrum in Pulvere Diarrhodon *Abbatis*. Tria-Santala uſurpantur in Pulvere Electuarii Tria-Santali, in Electuario de ſucco Roſarum, in Confectione de Hyacinthis, & in Cerato Santalino.

Articulus VI.

De Ligno Saſſafras.

Sassafras, *Offic.* Saſſafras, ſive Lignum Pavanum, *J. B.* Lignum eſt ex rufo albicans, rarum & leve, cortice fungoſo, foras cinereo, intus ferrugineo; ſapore acri, ſubdulci, aromatico; odore fragrante, ad Fœniculi odorem accedente. Ex Virginiâ, Braſiliâ, aliiſque Americæ Provinciis ad nos venit. Eligitur recens, odoratiſſimum. Cortex à nonnullis anteponitur propter odoris fragrantiam quâ præ ligno pollet. Adulteratur nonnunquam Ligno Aniſato ſeu Ligno

Aniſi, *J. B.* quod à Ligno Saſſafras odore ſeminis Aniſi, gravitate, reſinosâ densâque ſubſtantiâ facilè diſtinguitur.

Hoc Lignum abſcinditur ex arbore magnâ, Pini magnitudine & formâ, quæ dicitur Saſſafras arbor ex Floridâ, ficulneo folio, *C. B. P.* Laurus foliis integris & trilobis, *Lin. H. Cl.* 54. Cornus mas odorata folio trifido, margine plano, Saſſafras dicta, *Pluken. Alm. p.* 120. *Tab.* 222. *fig.* 6. *Catesby Hiſt. tom.* 1. *p.* 55. *t.* 55. Anhuiba ſive Saſſafras major, *Piſonis*. Radicibus donatur nunc craſſis, nunc tenuibus, pro arborum magnitudine, per ſummos terræ ceſpites expanſis, ita ut facilè evelli poſſint: unico trunco nudo, valido, recto, non admodùm procero, ramis in cacumine expanſis, ut Pinus repurgata; cortice craſſo, interiùs fungoſo, nonnihil molli, fulvi coloris, quem integit tenuis quædam cinerea pellis ſeu ex gilvo nigricans; veluti odore ita & ſapore aromatico acri, ad Fœniculaceum accedente. Materia trunci ac ramorum eſt alba vel ex albo rufeſcens, aliquâ interdum etiam ex parte ad cinereum vergens, mollitie & pectinibus Tiliaceis, minùs odora quàm cortex. Ramis folia adhærent triloba, Ficulneorum aut Vitis albæ æmula, inciſa, & in tres cuſpides diviſa, ſupernè virentia, ſubtus caneſcentia, odorata: tenera adhuc Pyri foliis ſimilia ſunt, vixque ullum angulum oſtendunt: perpetuâ fronde eſt. Flores racematim congeſti, longis pedunculis inſidentes, parvi ſunt, quinquefidi, laciniis, deciduis, quos excipiunt baccæ Lauri baccis ſimiles, corollâ rubrâ veluti cupulâ comprehenſæ.

Duas etiam alias hujus arboris ſpecies deſcribit Guillelmus Piſo. Una Anhuypitanga Braſilienſibus Piſoni dicitur: foliis eſt parvis, anguſtis, tenuibus,

ligno albicante & flaveſcente. Altera ſeu tertia ſpecies Piſonis dicitur Anhuiba miri : folio eſt Lauri, ſed minori; fructu odorifero & nigro, ubi maturuerit; eoque ſimul cum foliis, ligno, cortice & radice guſtu intensè calidis.

Analyſi Chymicâ, ex Ligni Saſſafras ℔v. extractæ fuerunt olei eſſentialis odoratiſſimi, limpidi, flaveſcentis, gravioris & in aquâ præcipitis ʒx. olei craſſioris, empyreumatici & rufeſcentis ℥vij. ſpiritûs acidi ℥xxxij, circiter : ſpiritûs urinoſi ℥ij, ʒv. In retortâ reſidua ſuperfuit maſſa nigra in carbonem redacta ad ℥xxiij & ʒj. Dum hæc maſſa calcinabatur, ſi vel leviter ſpatulâ agitaretur, in ſcintillantes favillas ſtatim avolabat. Cineres albicantes poſt calcinationem ſuperſtites pendebant ʒvij cum gr. lx; ex quibus ſalis fixi merè ſalſi gr. xlij, lixivii ope, elicita ſunt. In diſtillatione jactura fuit ℥xiiij; in calcinatione verò ℥xxij, ʒij. Summa igitur partium deperditarum in hâc analyſi fuit ℥xxxvj cum ʒij. Unde liquet præter partes actuoſas ſenſibiles hujus Ligni, alias adhuc ineſſe minùs ſenſibiles, quæ ex operantis manibus & vaſis effugiunt. Vis autem hujus mixti fere tota pendet ab oleoſis partibus tenuibus, ſummè volatilibus, &, ut aiunt, eſſentialibus cum acido tenuiori, raro & expanſo conſociatis.

Saſſafras diaphoreſim, ſudorem & urinam promovet. Humores lentos & craſſos incidit & reſolvit, viſcerum obſtructiones reſerat, valet ad cachexiam, chloroſim, hydropem. Podagricos dolores lenit, paralyſi & catharroſis affectionibus frigidis medetur. In morbis venereis utiliter adhibetur.

Doſis pulveris ʒj. raró tamen in ſubſtantiâ præſcribitur, ſed ſæpius infuſum vel decoctum ab ℥ß. ad ℥ij. Sæpe uſurpatur in decoctis ſudoriferis & exſiccantibus.

℞. Ligni Saſſafras cum cortice in ſcobem redacti ℥j. Infunde per noctem in vini generoſi ℔j. Exhibeatur colatura per cyathos in catharro & omnibus fluxionibus frigidis.

℞. Ligni Saſſafras minutim inciſi ℥ij. Infunde per horas duodecim in aquæ limpidæ ℔ijß. Coque ad ℔ij. Fiat colatura, & exhibeatur per cyathos horis medicis.

℞. Saſſafras, Guaïaci & Salſaparillæ ana ℥jß. Macerentur per noctem in aq. comm. ℔iiij. Coq. ad ℔iij. Fiat colatura, de quâ æger hauriat tres cyathos die in paralyſi, catharris & morbis venereis.

Oleum eſſentiale ex Ligno Saſſafras arte Chymicâ elicitur limpidum, fragrantiſſimum, Fœniculum redolens, quod aquæ fundum petit. Conficitur autem, Lignum raſum cum cortice in magnâ aquæ copiâ maceratum diſtillando. Ejus doſis à gutt. iij. ad xx. Sudores movet.

Hujus olei pars una cum ſpiritûs Nitri rectificati partibus duabus commiſta, ſtatim vehementiſſimè efferveſcit, flammam concipit; & extinctâ flammâ, reſinoſa ſubſtantia remanet.

CAPUT QUARTUM.

De Plantis quibuſdam maritimis.

ARTICULUS I.

De Corallis, & Madreporâ.

CORALLUM & Corallium, *Off.* Κυράλιον *Theophraſti:* Κοράλλιον & Λιθόδενδρον, *Dioſcoridis:* Curalium & Gorgonia, *Plinii.* Planta eſt maritima, ſub undis abſque foliis naſcens, fere lapidea, ramoſa, denſa

& ſolida, fragilis, cortice ſeu potiùs cruſtâ quâdam tartareâ, molli tamen obducta; colore diverſo; aliud enim ſanguineum eſt, aliud carneum, aliud flavum, aliud fuſcum, aliud album, aliud variegatum. Duo tantùm in officinis uſitata ſunt, rubrum & album.

Corallum rubrum, *Offic.* Corallum rubrum, *C. B. P.* 366. In Gallico maris Mediterranei ſinu circa Gallo-provinciæ littora à promontorio Coronæ ad Santropezii promontorium, in Hiſpanico ſinu circa Baleares inſulas ad meridionale littus Siciliæ, & ad oras Africanas in mari Mediterraneo prope Gallorum caſtellum, vulgò *le Baſtion de France*, & in Æthiopico Oceano circa promontorium Mauritanicum, vulgò *le Cap negre*, invenitur. Urinatores qui ad expiſcandum Corallum aſſiduè operam navant, referunt Coralli ramulos in antris tantùm reperiri, quorum ſitus terræ ſuperficiei parallelus eſt, & oſtia ad meridiem ſpectant; nec niſi tectis & fornicibus cavernarum adnaſci atque deorſum versùs tantùm creſcere. Verùm maximum ad contrarium eſſe poteſt argumentum, quòd Coralli ramuli, teſtis vaſorum fictilium, craniis mortuorum, ligneis fruſtis, ferreis inſtrumentis, conchis, aliiſve rebus ejuſmodi adnati reperiantur: quæ quidem res in fundo maris ſubſident, & quibus adhærens Corallum nonniſi ſurſum creſcere poteſt.

Duabus machinis urinatores in Gallo-provinciâ ad piſcandum Corallum utuntur. Una quam adhibere ſolent ad Corallum ex rupibus præruptis ſub alto deliteſcentibus evellendum, crux eſt lignea prægrandis, cujus centro, ut in aquis promptè ſubſidat, affigitur globus plumbeus magni ponderis: huic autem adnectitur funis validus prælongus. Unicuique cruci, ſeu extremo crucis brachio, rete

orbiculare appenditur. Demiſsâ in aquas cruce, cùm urinatores in imo mari rupem invenerunt cavernoſam Coralli fœtam; is cui machinæ regendæ cura demandatur, in ejus cavâ unum vel alterum machinæ crus impellit, adeòque Corallum, ſi quod inibi reperitur, retibus implicitum abrumpunt & extrahunt illi qui ſupernè in lembis præſtolantur. Altera, quâ Corallum ex profundioribus antris extrahitur, machina, trabes eſt prælonga, cujus extremo circulus ferreus diametri ſeſquipedalis affigitur, ſaccum reticularem ferens cum duobus orbicularibus retibus utrimque diſpoſitis. Duobus longiſſimis funibus lembi proræ & puppi annectitur trabes, quæ globi plumbei adjuncti pondere in aquas immerſa cymbæ motu dirigitur, & in remotas ſaxorum littoralium cavernas introducitur. Ramuſculi Corallini cavernarum fornicibus adnati cochlearis vel circuli ferrei ope abraduntur, cæteri verò retibus impliciti extrahuntur. Interdum ſed rariſſimè ramos vel arbuſculas tres quatuorve libras pendentes inveniunt & expiſcantur.

Dubitant nonnulli an Corallum inter plantas annumerandum ſit, necne. Verùm plantarum more creſcit & nutritur, flores fert & ſemina, aut ſeminalem quandam ſubſtantiam cujus ope propagatur. De vegetatione nullus dubitabit, qui attentè conſideraverit diverſa Corallorum incrementa: ſaxa & ſcopuli è fundo maris afferuntur punctulis ſeu germinibus Corallinis fœta, ramuſculis duas treſve lineas longis, & aliis ramulis aliquot uncias altis; ita ut non ſit dubitandi locus quin prima hæc germina Corallina ad aliquot linearum, unciarum & pedum altitudinem per tempus germinare & creſcere potuiſſent.

Succum nutritium lacteſcentem ſub cortice variis

in cellulis deliteſcentem jam diu obſervavit Paulus Boccone : flores verò accuratè deſcripſit vir illuſtris Aloyſius Ferdinandus Comes Marſigli, *in eruditorum virorum Ephemeridum Gallicarum ſupplemento anni* 1707. & præterea abſolutam Coralli hiſtoriam compoſuit in ſuâ naturali rerum ſubmarinarum hiſtoriâ manuſcriptâ, nondum editâ.

Rubrum igitur Corallum planta eſt maritima, duplici ex ſubſtantiâ conſtans, interiori unâ densâ, lapideâ, non porosâ aut ſpongiosâ, nec fibratâ, ad ſuperficiem ſtriis per longitudinem ſulcatâ, intensè rubrâ, inodorâ, inſipidâ; exteriori alterâ molliori, fungosâ, corticosâ, & dum ſub aquis latet, ſucco lacteo acri turgidâ, colore videſcente, vel flaveſcente, vel ex flavo rubente. Truncus in ramos quàmplurimos dividitur. Nullâ fronde donatur, nullâ radice. Sed ſaxis, lapidibus aut aliis corporibus inhæret baſi largâ, tenui, ex propriâ ſubſtantiâ lapideâ expansâ. Cortex quo Coralli baſis, truncus & rami conteguntur, dum recèns eſt Corallum ex aquarum ſinu extractum, ab ejus ſubſtantiâ lapideâ facilè divellitur, exſiccatus verò difficiliùs. Externè inæqualis eſt, ſcaber & quaſi granulis conſperſus. Singula grana in medio tenui foramine perforantur; & totidem ſunt oſtiola ad ſuccum nutritium ex aquis quibus Corallinus frutex undequàque circumdatur, ſuſcipiendum. Papillæ præterea ſeu glandulæ hinc inde diſſeminatæ in corticis ſuperficie eminent, intus cavæ & in plures cellulas diviſæ, quarum orificium in ſummâ papillâ deprehenditur apertum, modò oblongum, modò rotundum, ſed ſæpius in ſex rimulas diviſum; ita ut ſtelliforme appareat. Interna corticis ſuperficies ſtriata eſt ſeu per longitudinem excavata ſulcis, qui ſuperficialibus lapideæ ſubſtantiæ ſulcis ſive ſtriis reſpondent, ut

alter alteri ſuperimpoſitus tubulos efficiant, quorum ope ſuccus nutritius per totam plantam diffunditur. Hinc inde etiam in lapideâ Coralli ſubſtantiâ excavatæ ſunt cavitates ſeu cellulæ quædam, quæ ſicut papillæ corticis ſuccum continent. Dum ſub aquis viget planta, ejus tubuli, papillæ & cellulæ ſucco turgent lacteo, viſcido, ſaporis acris cum aliquâ aſtrictione, ad Piperis & Caſtaneæ ſaporem accedentis. Cùm per aliquod tempus aeri expoſita fuit planta, ſuccus ille inſpiſſatur, exſiccatur & in flaveſcentem ac friabilem ſubſtantiam acrimoniâ deſtitutam, ſed tantummodò leviter aſtringentem convertitur.

In ramorum ſummitatibus adſunt mollia tubercula compacta ex corticali ſubſtantiâ, in varias cellulas diſtincta, & eodem lacteo ſucco repleta. Mollia ſunt ſicut cortex, cùm ex maris fundo Corallum educitur, paulatim in aere exſiccantur, & friabilia evadunt. Hæc tubercula pro fructibus ſeu ſeminum receptaculis à plurimis habentur; ſed organa potiùs videntur eſſe ad ſuccum nutritium plantæ præparandum & perficiendum à naturâ deſtinata.

Flores in corticis papillis continentur. Dum Corallum recèns ex æquore extractum in aquâ marinâ ſervatur in loco moderatè calido, papillæ ſenſim intumeſcunt & expanduntur, lactei ſucci guttulas fundentes. Tum ex ſingulis papillis calyx oritur albus, ſeſquilineam longus, octo ſuſtinens foliola alba, radiatim diſpoſita & veluti ſtellulas repræſentantia. Tandem poſt octo, decem vel duodecim dies, marceſcentes flores flaveſcunt, in globulos contrahuntur lacteo ſucco turgidos, qui Coralli corticem deſerunt & decidui aquæ fundum petunt. Corpuſcula hæc ſubrotunda fructus eſſe ſuſpicatur illuſtris Comes Marſiglius, ſemen verò in eorum ſucco deliteſcere autumat.

Sagaciſſimus ille rerum naturalium ſcrutator hos flores menſe Decembri anni 1706. primùm obſervavit in Corallo in littore Maſſilienſi recèns expiſcato, & adhuc cortice obducto. Illud enim in vaſe aquâ marinâ repleto per aliquot horas ſervatum, floribus albis ſtellatis hinc inde conſperſum reperit. Aquâ detractâ evanuerunt flores, remanentibus tantùm papillis rubentibus: aquâ marinâ denuò affusâ, flores iterum apparuerunt. Sicque per decem vel undecim dies Corallum floridum conſpiciebatur.

Corallum fere omni tempore floridum in mari deprehenditur: ſaltem illuſtris Comes Marſiglius Hyeme, Vere & Autumno illud floribus conſperſum reperit. Falſum eſt quod veteres tradiderunt, nempe Corallum ſub undis molle fuiſſe, & quo primùm contigit auras tempore, in lapidem dureſcere. Non minùs enim ſub undis quàm extra undas durum & lapideum deprehenditur. Reverâ ſub undis molliori tegitur cortice, qui aere exſiccatus paululùm induреſcit, licèt ad lapideam duritiem non perveniat.

Humor quo tubuli, cellulæ & papillæ corticis adimplentur, cùm primùm ex aquis Corallum educitur, lacteus eſt & glutinoſus, ſapore acri cum aliquâ aſtrictione ad Piperis & Caſtaneæ ſaporem accedente, qui in recèns extracto Corallo manifeſtè ſentitur, in exſiccato evaneſcit, adſtrictione tantùm reſiduâ. Ille humor intra ſex circiter horas poſtquàm Corallum ex maris ſinu extractum eſt, flaveſcit in aere, inſpiſſatur ac tandem indureſcit, & in friabilem ſubſtantiam croceam convertitur. Succus eſt nutritius ad fruticis Corallini nutritionem & incrementum inſerviens. Qui verò in capſulis ſubrotundis florum continetur, Coralli germine imprægnatus videtur, & pro fructu vel ſemine haberi poteſt;

ſiquidem hæ capſulæ ex Corallinis ramis deciduæ, ſaxis, conchis aut aliis corporibus quibuſcunque in quæ cadunt, adhærentes, paulatim expanduntur, germinant, novamque Coralli plantam ibi producunt.

Lapidea Coralli ſubſtantia non iners eſt, nec activis principiis orbata, multò minùs cortex. Et quidem Corallum recèns extractum è maris ſinu, principiis donatur actuoſis & volatilibus, quibus ſpoliatur per longum tempus in aere ſervatum. Cortex verò majori harumce partium copiâ donatur quàm ipſa Coralli ſubſtantia, ut ex analyſi Chymicâ patet.

Ex Coralli rubri corticis recentis & lacteo ſucco prægnantis ℥iij per retortam diſtillatis, prodierunt phlegmatis fere inſipidi ʒv, cum gr. xxx: ſpiritûs urinoſi ʒix, cum olei craſſioris & bituminoſi tantillo permiſto. Maſſæ in retortâ reſiduæ pondus fuit ℥j; ex quâ ritè per tres horas calcinata ſalis fixi gr. xxv extracta fuerunt. Jactura partium volatilium tum in diſtillatione, tum in calcinatione fuit ʒj, gr. xxx.

Coralli recèns è maris ſinu extracti & cortice ſpoliati ℥iij, phlegmatis albicantis gr. xviij ſuppeditârunt, ſpiritûs urinoſi gr. xlviij, cum tantillo olei bituminoſi. Reſidui in retortâ pondus fuit ℥ij, ʒvj, gr. xxxviij; ex quibus per lixivium ſalis fixi gr. xxxv extracta fuerunt. Jactura in calcinatione & diſtillatione fuit circiter gr. xxxv.

Ex Coralli à ſeſquianno è mari educti ℥iij, phlegmatis urinoſi oleo bituminoſo permiſti gr. xxx prodière. Reſidua maſſa ℥ij, ʒvij, gr. xxx pendebat; ex quâ poſt calcinationem ſalis fixi ſalſi gr. xxv per lixivium elicita ſunt. Ex ℥iij Coralli, gr. xxxvj in operatione avolârunt.

Spiritus urinoſus Syrupum violaceum viridi colore tingebat, cum acidis liquoribus efferveſcebat,

& Sublimati corroſivi ſolutionem in lacteum coagulum transſmutabat. Sal fixus ex capite mortuo extractus coagulum album in ſolutione Sublimati corroſivi excitabat. Unde liquet fixum Coralli ſalem non merè alcalinum eſſe, ſed ſalſum.

Corallum rubrum igne aperto calcinatum, rubro colore ſpoliatur, & pallidum fit vel album: albeſcit quoque oleoſis quibuſdam ſubſtantiis diutiùs maceratum & coctum, ut oleo Aniſi, Fœniculi, Mali Citrei, &c. Menſtrua verò rubro colore inficiuntur: non idem evenit ſi cum aqueis liquoribus incoquatur.

Ex his analyſibus concludere licet Corallum non tanquam merè abſorbens terreſtre habendum eſſe, ſed ſale volatili urinoſo & oleo bituminoſo donari cum terrâ conjunctis, à quibus ejus energia pendet; rubram Coralli tincturam à bituminosâ ſubſtantiâ oriri, quam à parte terreſtri ſeparare non eſt impoſſibile; deinde non parum intereſſe diſcriminis inter Corallum recèns ex aquis extractum, & Corallum diutiùs aſſervatum; imò plus fortaſſe energiæ ineſſe in cortice quàm in propriâ Coralli ſubſtantiâ, quod quidem experimentis foret explorandum.

Dioſcorides Corallo aſtringendi & mediocriter refrigerandi virtutem tribuit, excreſcentias coercendi, oculorum cicatrices abſtergendi, ulcera cava & cicatrices explendi, ſanguinis rejectiones inhibendi, urinæ difficultati medendi. Quæ quidem vires non à ſolo terreo principio abſorbente & exſiccante pendent, ſed etiam ab ejus oleo bituminoſo & balſamico proficiſcuntur. In hæmorrhagiis quibuſcunque, in alvi profluviis & fluore albo utiliter præſcribitur. Doſis à ℈j. ad ʒj. Præterea vis ipſi tribuitur cor roborandi, venenis reſiſtendi, humorumque malignitati, non ſolùm intus ſumpto, ſed etiam extus

appenſo. Verùm de eâ virtute non planè conſtat.

Plures Corallorum præparationes ab authoribus recenſentur, ut ſunt Magiſterium, Sal, Tinctura, Syrupus, quæ quidem hodiè ferè ab omnibus rejiciuntur. Solum Corallum tenuiſſimè tritum & ſuper porphyriten in alcohol redactum in uſum venit & cæteris omnibus præparationibus anteponendum eſt, diciturque Corallum præparatum. Cæteris præparationibus Corallum adeò mutatur, ut ſit à ſeipſo prorſus diverſum. Magiſterium enim eſt Coralli ab acidis liquoribus ſolutio, & ab alcalinis præcipitatio. Sal Corallorum non eſt verè ſal ex Corallis extractus, ſed cryſtalli oriundæ ex acido ſale cum Corallo per diſſolutionem & evaporationem conjuncto. Syrupus eſt Corallorum acida ſolutio in Syrupum cum Saccharo cocta. Tincturæ ferè omnes non tam à Corallo colorem & vim obtinent, quàm à menſtruo aut aliis rebus quæ Corallo conſociantur. Si quis tamen Coralli tincturam ſinceram deſideret, ſic præparari poteſt.

℞. Coralli rubri contuſi q. l. Bulliat in olei eſſentialis Aniſi vel Fœniculi q. ſ. per ſex ſeptemve horas in vaſe clauſo, donec Coralli fruſtula albeſcant, & oleum rubro colore tingatur. Oleum à Coralli fragmentis ſeparatum diſtilletur igne modico, uſquedum guttulæ olei rubræ prodeant. Tum reſinoſæ maſſæ in retortâ remanenti affunde olei Tartari per deliq. ad em. duor. vel trium digitor. Digerantur ſimul, donec reſina prorſus diſſoluta fuerit. Solutio evaporetur ad ſiccitatem: tum maſſæ ſalinæ reſinoſæ affunde iterùm ſpiritum vini rectificati q. ſ. ad ſupereminentiam trium quatuorve digitor. Macerentur in balneo cinerum, & tinctura à ſalinâ maſsâ ſeparetur. Novum

ſp.vini affunde,& digerantur : affuſiones repete, donec nulla ampliùs tinctura extrahatur. Tincturæ omnes ſimul miſtæ evaporentur ad medietatem. Liquor ſervetur ad uſum tanquam ſincera Coralli rubri tinctura, cujus tamen effectus Agyrtarum promiſſis non reſpondebunt. In hoc liquore ſulphurea & bituminoſa Coralli pars continetur.

Corallum album, *Offic.* Corallum album, *Lobel. Icon.* 253. A rubro nonniſi lacteo candore differt. Raró his in maribus reperitur : & plerique authores qui Corallum album in mari Mediterraneo naſci ſcripſerunt, pro eo Madreporæ ſpecies deſignaverunt. Comes Marſiglius in piſcationibus quibus interfuit, Corallum album nullum reperit. Cùm veró Corallini ramuli partim rubri, partim albi reperiantur ; nonne conjicere liceret Corallum omne naſci rubro colore tinctum , nec alio colore infici , niſi cùm aliquo vitio afficitur, aut cùm præ ſenectute exſuccum & exſiccatum tandem incaneſcit ? Quod tamen affirmare non auſim , niſi priùs plurimis obſervationibus confirmatum fuerit. Illud idem clariſſimus Marſiglius aſſerit de Corallis fuſcis , flaveſcentibus aut cinereis , quæ nihil aliud ipſi videntur quàm Corallorum ſtirpes diſruptæ , & in fundo maris intra limum diutiùs aſſervatæ. De Corallo albo nulla apud Dioſcoridem & Galenum mentio ; unde ipſis ignotum fuiſſe videtur.

Corallo albo eædem facultates, quæ rubro, tribuuntur, ſed debiliores. Sæpè ſimul præſcribuntur.

An verum & genuinum Corallum nigrum reperiatur, ſubſtantiâ nempe lapideâ , durâ , densâ , colore nigro ſplendente, marmori nigro ſimile dubitant. Saltem nullum ejuſmodi Corallum in officinis vel cimeliarchiis reperi : & quicumque ramuli

qui

qui ſub Coralli nigri nomine in illis exhibentur, nihil aliud ſunt quam trunci aut rami plantæ marinæ, quæ dicitur Lithophyton nigrum, arboreum, *Inſt. R. H.* 574. Corallum nigrum, *C. B. P.* 366. Corallum nigrum, ſive Antipathes, *J. B.* 3. 804. cujus ſubſtantia eſt veluti cornea, denſa, dura, fractu contumax, & cortice contegitur fibris contexto & ſæpe Tartari æmulo. A Corallis facilè diſtinguitur, quòd igne comburatur haud diſpari ratione ac cornu, & ſimilem odorem emittat, non item Coralla. In officinis nullius, aut ſaltem rarioris eſt usûs. Diſtillatione multum ſalis volatilis urinoſi ſuppeditat.

Corallum rubrum uſurpatur in Confectione de Hyacintis, Pulvere è chelis compoſito *Londinenſium*, Pulvere dyſenterico *Charas*. Rubrum & album in Pulvere Diamargariti frigidi, & Pulvere Pannonico *Charas*.

Sub Coralli albi nomine in officinis ſæpius occurrunt Madreporæ ſpecies, quæ plantæ ſunt maritimæ fere lapideæ, candidæ, in ramos diviſæ, Coralli æmulæ, à quo tamen in eo diſcrepant quòd ſint foraminibus perviæ, intus cavæ, & ſine cortice creſcant. Species Madreporæ quæ ſæpius occurrit in officinis, dicitur Madrepora vulgaris, *Inſt. R. H.* 573. Corallium album oculatum officinarum, *J. B.* 3. 805. Corallo bianco, fiſtuloſo, *Imper.* 627. A clariſſimo Comite Marſiglio ſic deſcribitur, *in rerum ſubmarinar. hiſtor.* Hæc Madrepora intus cava eſt, & in varias cavernulas ſeu concamerationes ſeptis intermediis tranſverſis quàmplurimis diſtincta. Unaquæque concameratio in ſeptem cellulas aliis longitudinalibus clauſtris adhuc dividitur: tandem ramorum extrema cupulam exhibent concavam, radiatam, & tenuibus foraminulis in ambitu perfora-

tam. Succo lacteo glutinoſo, dum recens è mari educitur, turgida videtur.

Ex hujus Madreporæ ℥iij. jam ab aliquo tempore è mari extractis per retortam diſtillaverunt ſpiritûs volatilis urinoſi gr. l. & ex maſsâ reſiduâ ſalis fixi gr. x. per lixivium fuerunt extracta. Nihil aut perparum bituminis prodiit.

Quidam Madreporas iiſdem viribus donari atque Corallum album exiſtimant.

Articulus II.

De Corallinâ.

Corallina *Off.* Βρύον ϑαλάσσιον *Dioſcoridis & Galeni*: Corallina, *J. B.* 3. 818. Corallina altera *Tabern. Icon.* 813. Planta eſt maritima minima, ramuſculis numeroſiſſimis, gracilibus, fragilibus, geniculatis ſeu ex plurimis articulis inter ſe connexis compoſitis, ſubſtantiâ foris tanquam è limo quodam albicante circumnato lapideſcente, colore vario; nunc albo, nunc rubente, nunc flaveſcente, nunc cinereo, aliquando nigro, nonnunquam herbaceo, odore nauſeoſo piſculento, ſapore ſalſo ingrato, ſub dentibus lapillorum inſtar crepitans, & facilè vel attritu digitorum in pulverem fatiſcens. Vix ſeſquiunciam aut uncias duas aſſequitur. In ſcopulis maris reperitur, modò lapillis, modò conchis, modò Corallo aut aliis fruticibus marinis inhærens. Naſcitur abſque radice: uberrimè creſcit in Oceani & maris Mediterranei littoribus. Eligitur recens, candicans vel cinerea.

Ex hujus plantæ ℥xxiiij. per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis albicantis odore piſculenti ℥iij, ʒv: ſpiritûs urinoſi rufeſcentis ℥x. In retortâ materia reſidua nigricans pendebat ℥x. Jactura fuit

ʒiij. in diſtillatione. Ex reſiduo ſalis fixi lixivioſi ſalſi pondus fuit ʒiij, gr. xxx. Per hanc analyſim patet Corallinam virtutem ſuam obtinere à ſale volatili oleoſo copioſo, multâ terrâ implicito.

Corallina à Dioſcoride commendatur ad collectiones cohibendas, & podagræ ardorem contemperandum. De virtute vermes enecandi quæ ei tribuitur altè ſilet. Hodiè verò hæc facultas vermifuga plurimùm celebratur. Exhibetur ſola in craſſiuſculum pulverem contrita à ʒß ad ℥j, vel cum aliis medicamentis vermes enecantibus.

℞. Corallinæ, corticis Mori arboris ana ℥j. Rhei pulver. Rad. Filicis fœmin. ſummitatum Tanaceti ana ʒß. Æthiopis mineral. ʒij. M. F. pulvis, cujus doſis à ʒß ad ʒiij.

CAPUT QUINTUM.

De Surculis quibuſdam, Foliis & Floribus.

ARTICULUS I.

De Calamo aromatico vero.

CALAMUS aromaticus verus, *Off.* Κάλαμος ἀρωμάτικος *Dioſcorid. & Galeni*: Κάλαμος μορεψικὸς *Hippocratis*: Calamus Alexandrinus, *C. Celſi*: Caſab aldharira, *Arabum*: Dharira, *Avicennæ*: Dirimguo Malaiis, *Garziæ*. Caulis eſt plantæ arundinaceæ, inſtar calami aut tubi cavus, tenuis, Avenæ vel Calami ſcriptorii craſſitie, geniculatus, foris pallidè flaveſcens, intus candidus, medullâ fungosâ, levi, aranearum retis ſeu filamentis in ſe collapſis & convolutis ſimili repletus, ſapore acri ſuaviter amaricante, odore fragrante. Probatur fulvus, densè geniculatus, odoratus,

Per ſat longum temporis intervallum in officinis fuit incognitus : & quàmplurimi Medici, inter quos Fuchſius, Braſſavola, Valer. Cordus, Acorum eſſe legitimum Dioſcoridis Calamum aromaticum arbitrati ſunt. Garzias Luſitanus legitimum Calamum aromaticum in Indiis repertum accuratè deſcripſit: idem quoque à Paludano & à Proſpero Alpino deſcribitur, in Ægypto natus. Ab hiſce temporibus in officinis rurſus innotuit; ac tandem nullus ſupereſt dubitandi locus quin Calamus aromaticus noſter, licèt rariùs occurrat, ſit verus & genuinus Dioſcoridis Calamus, ſi præſertim ejus comparatio cum Dioſcoridis deſcriptione inſtituatur.

Planta quæ hunc ſurculum profert, dicitur Caſſab Eldereira *Paludani, annotation. in Linſchot. navigationes*: Caſſabeldarrira, *P. Alpin. Exotic.*

Ex radice inutili trium quatuorve unciarum longâ, ſummo capite nonnihil extuberante, & in paucas fibras deſinente, caulis (modò unus, modò plures,) fere bicubitalis aſſurgit, rectus, rotundus, lævis, craſſitie pennæ anſerinæ, aut ad ſummum, digiti minoris, multis geniculis diſtinctus; odore dum recens eſt exiguo, non ingrato tamen; ſapore amaro cum quâdam acrimoniâ: qui intus cavus, ſpongioſus, ſeu medullâ levi, tenuiſſimâ, albâ repletus aſſulatim frangitur. In plures ramos dividitur, hique in tenuiores ſubdividuntur binos & oppoſitos. Folia pauca ſemper bina ex adverſo ad ſingula genicula ſita, caulem amplectentia, unciam lata, ſeſquiunciam longa, & in acutum deſinentia, nervis aliquot per longum excurrentibus inſignita conſpiciuntur. Ex cauliculorum geniculis utrimque duo ramuli exeunt ſubtiles, qui flores parvos foliaceos plurimos, floribus luteæ Lyſimachiæ ſimiles, ſingulis tenuiſſimis pedicellis inſidentes ſuſtinent; qui-

bus ſuccedunt parvi folliculi, oblongi, in acutum deſinentes, nigri, ſemen nigrum & minutum continentes. Apud Indos naſcitur, Teſte Garziâ, necnon etiam apud Ægyptios, Alpino teſte.

Calamus aromaticus ab Indianis populis uſurpatur in condiendis piſcibus & carnibus elixis : ventriculum enim roborat, & ciborum concoctionem juvat. Dioſcorides refert Calamum aromaticum urinam potu ciere, potum & appoſitum menſtrua provocare, tuſſi ſuffitu mederi per ſe aut ex reſinâ Terebenthinâ, hauſto per arundinem fumo. Familiaris ejus uſus eſt, referente Garzia, mulieribus Indianis in uteri affectibus & nervorum doloribus. Rarò noſtris in officinis uſurpatur, niſi ad Theriacæ confectionem.

Articulus II.

De Schœnantho, ſeu Junco odorato.

SChœnanthus & Squinanthum, *Off.* Σχοῖνος *Dioſcoridis* & *Galeni*; σχοῖνος ἡδύοσμος, καὶ εὔοσμος, καὶ εὐώδης *Hippocratis*: σχοῖνος ἀρωματικὸς καὶ μυρεψικὸς *Græc. recentiorum* : σχοίνανθος *Actuarii* : Juncus odoratus, *Plinii* : Juncus rotundus, *C. Celſi* : Adher ſeu Adcher, *Arabum*: Palea de Mechâ, Paſtus & Fœnum Camelorum, *Nonnullis*. Culmus eſt cùm foliis & nonnunquam floribus ex Arabiâ delatus, aridus, rigidus, teres, nitidus, geniculatus, pedem circiter longus, medullâ fungosâ farctus, colore ad radicem pallido, vel ſubflavo, prope verticem viridi aut purpuraſcente; ſapore fervido, ſubacri, amaricante, aromatico non inſuavi, Pulegio ſimili, multò tamen vehementiore, odore inter Roſas & Pulegium medio, fragrantiſſimo. Plurimi ex unâ radice aſſurgunt.

Dubitaverunt nonnulli num noſter Schœnanthus

idem ſit cum antiquorum Junco odorato. Verùm Andreas Matthiolus, Caſpar & J. Bauhinus eumdem eſſe variis argumentis comprobaverunt, nullumque dubitationi locum reliquerunt. Dioſcorides & Galenus σχοῖνον ſeu Juncum ſimpliciter, hunc Culmum per excellentiam dixerunt. C. Celſus *lib.* 3°. *c.* 21°. eumdem Juncum rotundum nominat ad differentiam Junci quadrati, Cyperi à Græcis appellati. Σχοίνου ἄνθος antiquitus nominabatur apud Græcos, id eſt Junci flos; quod quidem Galenus *notis ad Theriacam Andromachi* miratur, cùm floris copia tum ferè nulla eſſet, nec ſoleret afferri. Unde manifeſtum eſt, monente ipſo Galeno, priſcos ſcriptores Græcos ſub hâc denominatione non Junci florem, ſed ipſum Juncum odoratum intellexiſſe. Veriſimile autem eſt apud Græcos per excellentiam ſic nominatum fuiſſe, ut à cæteris Juncis diſtingueretur. Non ſolùm enim ἄνθος florem deſignat, ſed aliquid præcellens, ut obſervat Salmaſius. Nihilominùs mirum eſt quòd aſſerit Galenus, Junci odorati florem non vidiſſe, nec ſuo tempore afferri; cùm tamen Dioſcorides inter electionis conditiones, hunc Juncum floridum expoſtulet. Hodiè verò culmi cum floribus ſæpe afferuntur.

Planta dicitur Schœnanthos ſive Juncus odoratus, *J. B. T.* 2. 515: Juncus rotundus aromaticus, *C. B. Th. Botanici* 163: Gramen Dactylon aromaticum multiplici paniculâ, ſpicis brevibus tomento candicantibus ex eodem pediculo binis, *Pluk. phytograph. T.* 191. *Fig. I.*

Radicibus nititur albicantibus, parvis, lentis, duris, lignoſis, multis fibris exilibus ſummo ceſpite ſparſis. Foliis eſt palmum excedentibus, triticeis; robuſtis, craſſis, ad radicem latis, convolutis & ſquamatim interſitis, quæ in tenuem, ſubrotundum

firmumque mucronem deſinunt, & culmos ut in Arundine multis veluti tunicis arctè cingunt. Culmi multi ex uno radicum ceſpite, pedales, rotundi, nodis longè ab invicem diſtantibus diſtincti, aliquando lignoſi, non cavi intus, ſed medullâ fungoſâ junceâ farcti, & in ſummo graciles aſſurgunt; quibus ſecundùm caulem geminâ ſerie Lolii modo flores ſpicatim hærent, decidui, in quorum glumis aut caliculis foris rubellis pappoſi tenueſque floſculi inſident, quibus ſemina ſuccedunt. Tota planta ſuavem & aromaticum odorem ſpirat. In quibuſdam Arabiæ provinciis tantâ copiâ naſcitur, ut commune ſit camelorum pabulum.

Junci hujus partes omnes olim ad Medicinam expetebantur, culmi videlicet, flores & radices: earum enim Dioſcorides meminit. Quidam ſola folia commendant, floribuſque præſtantiora eſſe aſſerunt. Verumtamen omnes partes odoratæ & efficaces ſunt: folia enim jucundâ & aromaticâ quâdam acrimoniâ linguam mordicant: radix guſtu eſt fervido & aromatico: floribus recentibus aromatica tenuitas ineſt, quæ exacto anno perit, ita ut poſt duos annos penitùs inutiles ſint. Necnon etiam hiſce partibus facultates diverſæ tribuuntur. Radix floribus magis aſtringit, flos verò utpote tenuium partium foliis calidior eſt. Itaque in compoſitionibus pharmaceuticis Juncus odoratus uſurpandus & eligendus eſt recens, floridus, odoratus, aromaticus, guſtu fervidus.

Oleo eſſentiali aromatico copioſo turget, quod diſtillatione extrahitur; ſed rarioris eſt usûs in officinis.

Dioſcorides & Galenus Junco odorato in fomentis aut potu adhibito vim urinam menſeſque provocandi, jecoris, ſtomachi & ventris inflationibus

medendi tribuunt. Ejus uſus apud neotericos præcipuè in obſtructis viſceribus, utero ſcilicet, hepate, liene, in ventriculi inflatione, vomitu ac ſingultu & in urinæ difficultate. Exhibetur ejus pulvis ad ʒj: decoctus ad ʒij in vino vel aquâ. Extrinſecùs ſacculis incluſus, vel ejus decoctum lotione caput, ventriculum, hepar, cæteraque viſcera roborat. Simon Paulli refert *in Quadrip. Botanico* Henricum Meibomium Schœnanthum & Cyperi radices tanquam ſpecificum ad veſicæ ulcera adhibere.

In Theriacâ Andromachi, & in Mithridatio Democratis uſurpatur.

Articulus III.

De Malabathro, ſeu Folio Indo.

Malabathrum, Folium & Folium Indum, *Off.* Μαλάβαθρον & φύλλον Μαλαβάθρου *Dioſcoridis & Galeni*: Μαλάβαθρον Ἰνδικὸν *Ejuſdem Galeni*: φύλλον Ἰνδικὸν *Actuarii*: Malabathrum, *Plinii*: Sadegi, *Avicennæ*: Tamalapatra, *Garziæ.* Folium eſt folio Cinnamomi ſimile, à quo nonniſi odore & ſapore differt, oblongum nempe, acuminatum, denſum & glabrum, tribus à pediculo ad apicem diſcurrentibus nervis diſtinctum, odore non ingrato aromatico, ad caryophyllos aliquantulùm accedente.

Eligatur recens, denſum, craſſum, majus atque integrum, quodque non facilè in partes minutas frangatur.

De Malabathro antiquorum authores inter ſe non conſentiunt, nec certò conſtat noſtrum Folium Indum fuiſſe Malabathrum antiquorum. Dioſcorides ſcribit Malabathrum Lentis paluſtris modo aquis innatare, nullâ fultum radice. Verùm aut fabulas ab aliis enarratas nobis tradidit author, aut

ejus Malabathrum nunc nobis prorſus ignotum eſt. Plinius Nardi Folium eſſe aſſerit; quam quidem opinionem ut falſam ipſe Dioſcorides jam rejecerat. Itaque inter horum diſſenſum Garzias denominationum ſimilitudine inductus, conjicit neotericorum Folium Indum, atque veterum Malabathrum, rem unam eſſe & eandem. Ab Indianis enim Tamalapatra dicitur; unde Μαλάβαθρον Græcorum derivatum exiſtimat. Huic autem libenter aſſentimur.

Arbor quæ hoc folio donatur, dicitur Canella ſylveſtris Malabarica, *Raii Hiſtor.* 1562: Katou-Karua, *H. Malab. P.* 5. 105: Canella arbor ſylveſtris, *Muntingii*: Tamalapatrum ſive Folium, *C. B. P.* 409. Canellæ Zeylanicæ ſeu Cinnamomo haud abſimilis eſt tum odore, tum ſapore, niſi quòd major ſit & altior. Folia itidem prægrandia, oblongo-rotunda; longitudine duas ſpithamas, latitudine duos palmos circiter æquantia: à pediculo ad apicem folii tres nervi craſſiores tranſeunt, ex quibus tranſverſæ multæ venulæ excurrunt. Floſculi in umbellas expanſi extremis ramulis proveniunt, inodori, viridi-albicantes, pentapetaloides, quinque viridibus brevibuſque ſtaminulis, viridi-flavis, apiculis ornatis medium occupantibus. Floſculis ſuccedunt baccæ exiguæ Ribium noſtratium inſtar. Provenit in locis montanis Malabaricæ regionis: Julio & Auguſto menſibus floret, Decembri autem & Januario maturos fert fructus.

Malabathrum Dioſcoridis eaſdem cum Nardo vires ſortitur, ſed efficacius omnia præſtare dicitur. Hodie rariſſimè medicum in uſum venit. Uſurpatur tantùm in Theriacâ, Mithridatio, & Hierâ Diacolocinthidos.

Articulus IV.

De Sennâ.

Senna, Sena & Folium orientale, *Offic.* Σέννα *Actuarii*: Sene, *Arabum*: Abalzemer, *Perſar.* Gallicè, *Senné.* Folia ſub his nominibus proſtant in officinis parva, ſicca, ſubpinguia, firma, acuta & veluti lanceolata, ex viridi flaveſcentia; odore tenui, non prorſus ingrato; ſapore ſubacri, amaricante, nauſeoſo.

Duplex Senna nobis affertur, Alexandrina ſeu Zeydenenſis aut Sidonia quæ Gallis *Senné de Seyde ou de la Palte*, vectigalis nempe nomine huic folio à Turcarum imperatore impoſiti: alia verò quæ foliis eſt minùs acutis, Tripolitana nuncupata, *Senné de Tripoli*, priori longè inferior, foliis lætè virentibus, amplioribus, ſed acumine obtuſo, aſperis tactu. Præter eas nonnunquam occurrit Senna Mochana, cujus folia anguſtiora ſunt, longiora & acutiora; necnon etiam Senna Italica, cujus folia majora, latiora, extremo ſubrotunda, & venulis eminentibus diſtincta. Sed rarò afferuntur: prioribus enim longè minùs efficaces ſunt.

Eligatur Alexandrina, recens, ex viridi flaveſcens, odorata, tactu dulcis, foliis integris, non contritis, non maculoſis, à ſtipitibus mundata ac repurgata: cujus tinctura aquâ communi parata, intensè colorata deprehendatur.

Nec ſola folia in uſum medicum veniunt, ſed etiam fructus qui folliculi Sennæ dicuntur: ſiliquæ ſunt membranoſæ, oblongæ, incurvæ, planæ, compreſſæ, colore ex viridi rufeſcente aut ſubnigro, in quibus continentur acini uvarum acinis fere ſimiles, compreſſi, pallentes aut nigricantes.

Antiquiores Græci & Latini Sennam non cognoverunt. Nonnulli tamen dubitant an Dioſcoridi & Galeno ignota fuerit. Dubitandi ratio eſt quòd quidam Meſuæi interpretes in decoctione Sennæ Galenum citent : ſed reipsâ Sennæ nulla apud Galenum mentio deprehenditur. Nec Arabes eâ ſolâ vice Græcorum teſtimonium falsò adducunt. Ruellius tamen Sennam cum Coluteâ Theophraſti confundit : ſed ejus error à Matthiolo ſufficienter redarguitur. Et reverâ Averrhoes novam eſſe herbam aſſerit & veteribus ignotam : itaque Sennæ uſus Arabibus debetur. Serapio primus de eâ mentionem fecit, deinde Meſue. Inter Græcos juniores Actuarius primus Sennæ meminit, illiuſque tradit facultates.

Planta dicitur Senna Alexandrina, ſive foliis acutis, *C. B. P.* 397 : Sena, *J. B. I.* 377 : Sena orientalis, *Tabern. Icon.* 517. Fruteſcens eſt, duos cubitos æquans, caulibus lignoſis, in ramos lentos abeuntibus, ex quibus alternatim exeunt pediculi tenues, palmo longiores, ad quos ex mediocribus intervallis adnexæ ſunt foliorum quatuor, quinque, aut ſex conjugationes, nullo impari alam claudente folio. Singula autem folia dilutè virent, proximèque coſtæ adhæreſcunt, Glycyrrhizæ foliis ſimilia, ſed acutiora, pollice breviora, tres lineas lata ; ſaporis glutinoſi leviter amaricantis non ſine nauſeâ aliquâ. Flores longâ ſerie ſummis ramulis innaſcuntur roſacei, ex quinque ſcilicet petalis conſtantes paululùm cavis, luteis, & venis purpureis diſtinctis, calyce pentaphyllo ſuffulti. Horum medium occupant ſtamina decem & germen incurvum, quod deinde mutatur in ſiliquam valdè compreſſam, ut plurimùm incurvam, ex duabus membranis compoſitam, quas inter ſemina nidulantur vinaceorum

acinis fere ſimilia , depreſſa, pallidè virentia, duas circiter lineas longa, alterâ parte acuta, alterâ verò obtuſa, unâ ſerie diſpoſita, tenuibus veluti diſſepimentis inter ſe diſtincta. Seritur in Perſiâ, Syriâ & Arabiâ, unde in Ægyptum & Alexandriam deportatur.

Inſtitutâ Sennæ analyſi Chymicâ, foliorum Sennæ ℔iiij & ℥iiij exhibuerunt liquoris alcalini urinoſi ℥xv , acidi verò humoris ℥ix. circiter , qui quidem promiſcui prodierunt ex retortâ ; olei craſſioris ℥vj , ʒj , gr. xij : ſalis volatilis urinoſi ʒj. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥xviij , ʒvijß. Hæc maſſa per 14. horas calcinata, per 4. horarum ſpatium flammas emiſit. Tandem cineres colore ſubcinereo fuſco educti , pendebant tantummodò ℥iiijß ; ex quibus per lixivium ſalis merè alcalini ℥j , gr. lvj , elicita ſunt.

Olei ſupradicti ℥iiij cum ʒv per diſtillationem rectificatæ, olei liquidi ʒiiij ; craſſioris verò & butyroſæ conſiſtentiæ ℥iij , ʒv effuderunt , remanente in retortâ terrâ nigrâ ponderis ʒiij , gr. viij.

Ex hâc analyſi liquet Sennam conſtare ex duobus ſalium generibus , ammoniacali uno , & tartareo altero , oleo craſſiori copioſo ſimul junctis : unde compoſitum exurgit gummoſo-reſinoſum, à quo purgandi facultas pendet. Ex Sennâ enim ope aquæ Extractum educitur , quod acrimoniâ forti pollet , & exſiccatum facilè accenditur.

Senna virtute purgandi per inferiora inſigni donatur. Nec ullum eſt medicamentum purgans frequentius , uſitatius , utilius. De ejus qualitatibus diversè ſentiunt authores , ſicut & de humoribus quos vacuat. Actuarius bilem & pituitam excernere aſſerit , licèt diſſentientem habeat Averrhoen qui negat pituitam ab hoc medicamento purgari. Meſue

melancholiam & bilem aduſtam ducere ab omnibus viſceribus dicit: aquas verò ſæpe purgare Jacobus Sylvius Medicus Pariſienſis obſervavit. In hâc authorum diſſonantiâ Rolfincius pronunciat eum à Sennâ purgari humorem, qui abundat & naturæ moleſtiam affert. Vix aliud quicquam medicamentum æquè validè corruptos atque craſſos humores prolicit, aut obduratos evacuat, & diuturniores obſtructiones expedit. Diuturnorum atque lentorum morborum, quos viſcerum impuritas aut vetus obſtructio genuit, ſingulare eſt præſidium, inquit Fernelius, ut lentarum veterumque febrium, melancholiæ, epilepſiæ, ſcabiei, impetiginis, vitiliginis, elephantiaſis, & omnis denique impuritatis. Torſionibus ſæpe moleſta, non quòd flatulenta ſit; ſed quòd firmiter hærentes humores ac plerùmque acres nequeant ſine ſenſu doloris evelli. Medici tamen hanc Sennæ noxam corrigere tentant variis rebus, quibus, licèt non prorſus deleatur, ſaltem minuitur. Alii autem permiſcent, quæ ventriculum & inteſtina roborant, cujuſmodi ſunt Zingiber, Cinnamomum aut Spica Nardi: alii quæ leniendo ſine torſionibus facilè deducunt, qualia ſunt jura pinguia, Pruna, Jujubæ, Uvæ paſſæ, Viola, Althæa, Polypodium: alii verò quæ flatus diſcutiunt, lentos & glutinoſos humores incidendo, cujuſmodi ſunt Aniſum, Fœniculum, Coriandrum, Salia Tartari, Abſynthii, aut alia hujuſcemodi. Reverâ, cùm Sennæ vis purgatrix à ſubſtantiâ gummeâ & reſinosâ pendeat, quæ duplici modo actionem ſuam exerit, tum humores ſpiſſos ac lentos ſolvendo, tum etiam & præcipuè nerveas inteſtinorum fibras irritando & ad contractionem ſollicitando, quò minus hæc reſina extenditur, eò magis partibus adhæret, eaſque vividiùs lancinat & irritat: quò magis

verò extenditur, eò minor eſt ejus adhærentia, eò minor irritatio. Itaque quæcunque hanc reſinoſam ſubſtantiam extendere valent, qualia ſunt major humoris copia, quo Senna maceretur; Salia alcalia quæ ſulphurea & reſinoſa dividere valent; olea quoque in quibus reſinoſa facilè diſſolvuntur: ea omnia ventris torſiones minuunt. Sic Tinctura Sennæ in ptiſanis aut juſculis largo hauſtu epota, egregiè & minùs moleſtè purgat, quàm in parvâ aquæ doſi exhibita. Lenientia & mucilaginoſa reſinoſas Sennæ partes involvendo irretiunt, earumque actionem retundunt; ſed vim purgatricem quoque minuunt, unde minor effectus.

Obſervatum eſt Sennam valde nocere iis morbis in quibus humores æſtuant, & ſolidæ partes inflammantur. Ab eâ igitur abſtinendum in hæmorrhagiis, inflammationibus quibuſcunque, & in morbis pectoris. His demptis, nullum ferè eſt morbi genus, ubi, ſervatis artis legibus, convenire non poſſit.

Alia adhùc inter ſcriptores Medicos movetur controverſia, an Sennæ folia, an folliculi præferendi ſint? Meſue, Actuarius, & Serapio ex veteribus; Fernelius, Lobelius, Pena ex recentioribus palmam folliculis concedunt: ſed refragatur Monardus cui nunc aſſentiuntur Medici fere omnes. Reipsâ folliculi inteſtina minùs torquent, ſed longè debiliùs purgant.

Sennæ ſubſtantia, vel infuſio, vel decoctum exhibentur. Datur in ſubſtantiâ ſeu pulvere à ℈j ad ʒj, ſed raròquoniam nimia moles eſt & ægrotantibus importuna, & prætereà majora tormina parit. Sennæ tincturæ maceratione vel decoctione extractæ præferendæ ſunt, modò diuturniorem ignem perpeſſæ non fuerint. Meſue enim obſervat Sennæ vim

purgantem eſſe in ſuperficie, unde fortiori coctione evaneſcit. Præſcribitur Senna in infuſione vel decoctione levi à ʒj ad ℥ß, vel ſola, vel cum aliis purgantibus medicamentis.

Ingratum Sennæ ſaporem emendare ſolent quidam foliis Iquetaiæ ex Braſiliâ allatis, quas D. Marchand Regiæ Scientiarum Academiæ Socius eſſe folia Scrophulariæ aquaticæ majoris, *C. B. P.* detexit. Hujus plantæ folia cum foliis Sennæ in aquâ communi tepidè macerantur, & extrahitur tinctura non ingrata.

℞. Folior. Sennæ mundator. & folior. Scrophular. aq. in umbrâ exſiccator. ana ʒij. His affunde aq. calidæ ℔j. Macerentur, donec aqua refrigerata ſit. Hauriat æger per vices ad alvum ſubducendam.

℞. Folior. Sennæ à ſtipitibus repurgatorum & mundator. ʒij. Sal. Abſynthii ℈j. Macerentur per noctem in aq. comm. ℥vj. F. colatura, quam ſumat æger manè, jejuno ventriculo, vel ſolam, vel cum juſculo permiſtam.

℞. Folior. Orientalium ʒij. Mann. Cal. ℥jß. Rhei el. minutim inciſi, & Tartàri ſolubilis ana ʒj. Affunde decocti Prunor. vel Paſſular. ℥xij. Macerentur tepidè per ſex horas. F. colatura in duos hauſtus dividenda.

℞. Sennæ Oriental. ʒij. Salis polychreſti ʒj. Infunde in aq. tepid. ℥vj, per ſex horas. F. colatura, quâ diſſolve Electuar. diaprun. ſolutivi ʒij. Syrup. Flor. Perſicor. ℥j. F. potio cathartica manè duabus horis ante juſculum exhibenda.

℞. Senn. mundat. ʒiij. Mann. Cal. ℥ij. Tartar. ſolubilis ʒjß. Seminis Coriand. ʒj. Glycyrrhiſæ exſiccatæ, raſæ & contuſæ ʒj. Malum citreum

in taleolas conciſum unum. His affunde aq. bullientis ℔ij. Macerentur per ſex horas, & fiat colatura per vices haurienda.

Extractum Sennæ paratur eodem modo ac Extractum Rhabarbari. Præſcribitur à ʒß ad ʒij, ſed perrarò: leviſſimæ enim eſt operationis, & majores ventris torſiones excitat quàm foliorum tinctura.

Senna uſurpatur in Extracto Sennæ dicto *Schroderi*, in Extracto panchymagogo *Crollii*, in Electuario Sennato, El. de Tamarindis, lenitivo, catholico, de pſyllio, Confect. Hamech, Electuario de citro, in Pilulis panchymagogis, & Pilulis tartareis *Quercetani*, Hydragogo eximio *Renodæi*.

Articulus V.

De Dictamno Cretico.

Dictamnum Creticum & Dictamnus Cretica, *Off.* Δίκταμον, *Theophraſti:* Δίκταμνο, *Dioſcoridis:* Δίκταμνον *Galeni:* Dictamnum, *Plinii:* Dictamnus, *Virgilii.* Sub his nominibus in officinis proſtant folia ſubrotunda, uncialia, ſubvirentia, tomento quodam ſpiſsâque lanugine pubeſcentia, cauliculis ſæpe inhærentia, ex quorum ſummitatibus velut ſpicæ ſquamatis foliolis compactæ dependent purpuraſcentes; odore fragranti nec ingrato donata, ſapore acri, aromatico, fervido. Ex Cretâ inſulâ afferuntur. Eligenda ſunt recentia, vegeta, integra, non ſitu obducta, undique tomentoſa, guſtu ferventia & odorata.

Dictamnum à Dioſcoride triplex deſcribitur. Δίκταμνος κρετικὴ, Dictamnum Creticum, ſeu γλήκων ἀγρία, Pulegium ſylveſtre, *Quorumd.* Ψευδοδίκταμνος, Dictamnum ſpurium, & Δίκταμνος κρετικὴ ἑτέρη, Dictamnum

mum Cretenſe alterum, foliis Siſymbrii: quas quidem tres ſpecies Plinius recenſet. Prima ſpecies ea eſt quæ in officinis reperitur, licèt nec florem, nec fructum ferre aſſerant.

Sed aut Dioſcoridem ab aliis in errorem inductum fuiſſe, aut textum corruptum & ejus verba mutata fuiſſe, ut cenſuit Matthiolus, exiſtimandum eſt; ſiquidem Theophraſtus Dictamnum fructus ferre ſupponit, cùm *l.* 9°. *Hiſtor.* C. 16°. dicat folia tantùm in uſum venire, non ramulos, neque fructum: & Damocrates apud Galenum, *l.* 5°. κατὰ γένη, Dictamni meminerit quæ florem habeat ἄνθος ἐχούσης. Præterea ipſe Virgilius florem habere caulemque cecinit, *l.* 12°. *Æneid.*

Dictamnum genitrix Cretæâ carpit ab Idâ,
Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo. . . . . . .

Neque etiam Plinius audiendus eſt, qui Dioſcoridis errorem ſecutus, *l.* 25°. *c.* 53. ſic loquitur: „Flos ei nullus, aut ſemen, aut caulis. “ Et ſibi ipſi contradicere videtur, cùm priùs dixerit poſt Theophraſtum: „Foliis tantùm utuntur. “ Et reverâ folia tantùm afferuntur, rariſſimè ſummitates floridæ.

Planta dicitur Origanum Creticum latifolium, tomentoſum, ſeu Dictamnus Creticus, *Inſt.* R. *H.* 199. Dictamnus Creticus, C. B. P. 222. Radicibus eſt fibroſis & fuſcis, caulibus duris, incanâ lanugine pubeſcentibus, dodrantalibus, ramoſis. Folia bina ad eorum nodos naſcuntur rotundiora, unciam longa, tomento incano ſpiſſo obducta, odoris jucundi, ſaporis deurentis & acerrimi. Flores in ſummo naſcuntur in capitulis foliaceis, ſpicatis & quaſi ſquamoſis, exteriùs purpuraſcentibus, monopetali, labiati, eleganter purpuraſcentes, cum calyce ſtriato,

cavo, in quo continentur ſemina quatuor minutiſſima ſubrotunda. In Cretâ & Græciâ ſpontè naſcitur, in rimis ſaxorum.

Dictamnum oleo eſſentiali uberrimo cum ſale volatili conjuncto donatur, ut ex odore & ſapore conjicere licet.

Apud veteres plurimùm commendatur tum ad fœtus mortuos educendos, ſecundinas expellendas, & menſes evocandos, tum ad vulnera ſananda, tum etiam adversùs venena & morſus ictuſque venenatos. Hippocrates, referente Galeno, ad ſecundas remorantes inter præſtantes quas novit medicinas, ponit Dictamnum. Vetus fabula eſt capras in Cretâ ſagittis vulneratas ejus paſtu eas excutere.

Exhibetur ejus pulvis à ʒß, ad ʒj. infuſum verò in vino à ʒj, ad ℥ß. tum ad partum accelerandum, molam, fœtum mortuum, vel ſecundas propellendas, tum etiam in febribus malignis, & adversùs animalium venenatorum morſus aut ictus.

Uſurpatur in Theriacâ *Andromachi ſenior.* Mithridatio *Damocratis*, Orvietano *Hoffmann.* & Opiatâ *Salomonis.*

Articulus VI.

De Foliis Theæ.

The & Thea, *Offic.* Folium eſt parvum, exſiccatum, convolutum, ſaporis ſubamaricantis, leviter aſtringentis, non injucundi, odoris blandi, fœnum recens & violas æmulantis, quod ex Sinarum Imperio & Japoniâ affertur.

Horumce foliorum ſpecies tres in officinis occurrunt. Vulgatior Thea viridis dicitur, cujus folia arctiſſimè convoluta ſunt, ſubviridia, guſtu leviter aſtringentia, odorata, & colore pallidè viridi aquam inficiunt.

Altera ſpecies pretioſior, Thea Imperialis dicitur, ex eo quod pro Imperatore & magnatibus apud Sinas & Japones reſervetur. Folio eſt amplo, laxo ſeu minùs convoluto; colore virente, vivido, & odore ſubtili & grato. Apud Indos plurimi æſtimatur.

Tertia ſpecies rubra dicitur vel ſubnigra, vulgò *Bohe*. Folium eſt parvum, convolutum, ſubnigrum, quod aquam colore fuſco tingit, & ſaporem odoremque Theæ viridis, ad Roſam tamen nonnihil accedentem, refert.

Omnes hæ ſpecies unius & ejuſdem arboris folia eſſe exiſtimantur; differre verò tantummodò tempore colligendi & præparandi ratione.

The Sinenſium, ſive Tſia Japonenſibus, *Breynii Centur. primâ, Cap.* 52: Chaa, *C. B. P.* 147: Theæ frutex, *Bontii*: Evonymo adfinis arbor orientalis nucifera, flore roſeo, *Plukn. phytogr.* Frutex eſt qui ex radicibus tenuibus, fibroſis, per terræ ſuperficiem ſparſis, ad tres quatuor vel quinque pedes ad ſummum aſſurgit compluribus & denſis ramis. Folia profert obſcurè virentia, acuminata, unciam longa, quinque lineas lata, ſerrata; flores verò plurimos roſaceos, Roſæ ſylveſtris floribus ſimiles, calyce comprehenſos ſexpartito, minimo, plano, foliolis rotundis, obtuſis, perſiſtentibus, ex petalis ſenis albicantibus, aut pallidis conſtantes, quorum medium occupat numeroſa (ducentorum circiter) ſtaminum flaveſcentium congeries. Piſtillum autem mutatur in fructum ſphæricum, nunc trigonum & tricapſularem, aliàs dicoccum, ſæpe unicapſularem. In quâlibet capſulâ ſemen continetur, Avellanam quodammodo referens magnitudine & formâ, tenui putamine, lævi, ſubrufo (exceptâ baſi albidâ) conſtans & nucleo ſubalbido pallidove, rugoſo,

oleoſo, guſtu primùm dulci, poſtmodùm amaro & nauſeabundo, tandemque calido & validè exſiccante, cuticulâ tenui & cinereâ obducto. In Japoniâ & Sinâ colitur. Humo gaudet neque arenoſâ, neque lutosâ nimis, ſed apricâ & temperatâ planitie.

Ea eſt apud Japones hujus fruticis colendi ratio. In terrâ ſcrobes rotundos ad ſeptem octove pollicum altitudinem effodiunt, quibus ſingulis à 40. ad 50. ſeminales folliculos confertim injiciunt, exinde ſcrobes operientes. Hæc autem ſeminalia capitula in ſex, decem vel quatuordecim & quandoque plures, paucioreſve frutices propullulant, quos abſque ulteriore culturâ naturæ relinquunt agricolæ, niſi quòd eos ab inutilibus herbis repurgent. Raró intra primum triennium folia colliguntur. Sed poſt hocce tempus ex hiſce foliis meſſis luculenta annuatim redit. Circa Aprilem & Maium matres-familias cum infantibus & ancillis ſiccâ tempeſtate novella & recèns edita folia decerpunt, quâcunque diei horâ, imprimis intenſiore ſolis æſtu, & calathis circa veſperam portant domum. Tum ſingula folia in ferream patellam, nitidam & candentem injiciunt, & manibus aſſiduè verſant, uſquedum flacceſcant, mundis tunc ſtoreis papyrove imponenda, ac perflanda flabello ut frigeſcant. Hinc in planis ex Arundine Indicâ confectis corbibus conteruntur, donec compactè criſpentur. Hinc iterùm in purâ & modicè candefactâ patellâ uti anteà manibus continuò verſantur, donec mediocriter induruerint: deinde eximunt & flabello frigefaciunt, & in tertiâ & quartâ patellâ per gradus minùs calefactis revolvunt, ut majorem ſiccitatem duritiemque contrahant; tandem ollis vitreatis bene clauſa ſervant. Poſtquàm autem per ſextiduum

circiter ollis reſervata fuêre, eaſdem aperiunt, foliorumque delectum, minora & teneriora à majoribus & durioribus ſeparando, faciunt, ultimâque vice in quintâ patellâ ſecuritatis ergo ſiccant, in annos tunc durabilia, ſi accuratè obturata teneantur.

Pro Imperatore & magnatibus majore ſtudio & curâ colitur. Congruâ tempeſtate ſcrupuloſa fit foliorum electio. Tenerrimi fruticum ramuſculi primævis in apice foliis nudantur, quæ potentioribus reſervantur emptoribus, cætera mediocribus. Omnia in umbrâ ſiccantur, & ſervantur ſub Imperialis Theæ nomine. Inter hæc minora à majuſculis adhuc ſegregantur. Pretium enim pro foliorum magnitudine variat: quantùm magnitudine ſurſum decreſcunt, tantùm pretio accreſcunt.

The rubrum *Bohè* dictum, majorem contritionem & coctionem ſeu uſtulationem expertum fuit, unde coloris & ſaporis diverſitas.

Ruricolæ & plebeii folia eo quo diximus modo præparata, promiſcuè in aheneo cacabo aquâ repleto, lento coquunt igne, & ſic toto die pro communi potu in foco ſuſpenſum ſervant, donec iteratis tincturis folia prorſus inertia & debilitata rejiciantur, ingeſtis protinus novis. Primates autem & locupletiores cives nullum in re domeſticâ opus majore diligentiâ, faſtu, atque nitore & artificio curant quàm hujuſce potûs præparationem.

Japones ſuum *Tchia* in tenuem pollinem ope molæ ex electo ophite conterunt aut potiùs commolunt, viridemque illum & bene fragrantem pulverem exiguis cochlearibus calycibus ſuis infundunt, ac ſuperfusâ cum mundato hauſtro infundibulove aquâ fervidâ, pulverem hunc minutulis ex Arundine Indicâ crenarum formâ artificiosè conciſis ſetis tandiu quaſſant, donec in ſpumam elevetur.

Sinenſes autem, quorum methodum noſtrates ſequuntur, fervefactam aquam ſiccis integriſque foliis Theæ ſingulari ollæ priùs injectis ſuperfundunt, tincturamque extrahunt, quam limpidâ aquâ ad gratam amaritudinem temperatam calidè ſorbent, ſaccharumque ut plurimùm unà maſticant; rariùs autem Japones. Deinde novâ affusâ aquâ, tincturam iterùm eliciunt, quæ debilior eſt primâ; poſteà folia abjiciunt.

Sinæ Theæ virtutes eximias tribuunt. Depravatam ſanguinis craſim reſtituit, vertiginem capitiſque dolores, præſertim à crapulâ ortos mitigat, hydropicis conducit; eſt enim diuretica. Capitis rheumata ſeu catharros exſiccat; humorum acrimoniam demulcet, obſtructiones viſcerum tollit, aduſtos humores temperat, calidam jecoris intemperiem emendat, induratum emollit lienem, ſomnum coercet, in iis præſertim qui rariùs ejus infuſionem bibunt: corpora reddit vegetiora, hebetiores ſenſus à ſomno & torpore excitat, cor exhilarat, inteſtinorum tormina ac flatus compeſcit, viſcera roborat, reminiſcendi vim exſuſcitat, ingenium acuit, nephritidem ſedat, & tanquam lithontripticum remedium habetur. Saltem Wilhelmus ten-Rhyne nullum apud Japones calculi renum aut veſicæ indicium reperiſſe aſſerit, licèt diligenti hâc de re factâ inquiſitione. Primarium etiam Japonenſibus eſt antidotum contra visûs imbecillitatem ac oculorum vitia his in regionibus frequentiſſima.

Conſtat tamen noſtris in regionibus tantam non eſſe potûs Theæ efficaciam, quantam eam Sinæ & Japones prædicant. Hujus defectûs cauſam nonnulli ad noſtratium intemperantiam, aut ad parciorem hujus tincturæ uſum referunt. Verùm exiſtimo

Theæ virtutes ab hiſce populis nimis extolli, ut hominum mos eſt & conſuetudo in his rebus, à quibus nonnihil levaminis & emolumenti percepe-runt; deinde ſi quid utilitatis ab hocce potu accipere ſolent, deberi imprimis aquæ calidæ largo potu ſumptæ, licèt hanc plantam non omni virtute prorſus deſtitutam cenſeam.

Blandâ donatur adſtrictione, odorem ſubtilem & pergratum exhalat; unde concludere licet conſtare ex mediocris ſalis volatilis oleoſi portione cum terrâ aſtringente conjuncti. Suâ adſtrictione ventriculum roborat, & impedit quominùs largior aquæ calidæ potus ventriculi fibras nimis laxet. Eâdem adſtrictione viſcerum obſtructiones reſerat, modò tenaciores non ſint, eorum nempe fibrarum tonum & oſcillationem reſtituendo. Alvi fluxibus, necnon etiam dyſenteriis confert folium Theæ, vel per ſe exhibitum, vel ejus decoctum in aquâ vel lacte. Partibus verò actuoſis & volatilibus ſanguinem rariorem efficit, lympham paulò ſpiſſiorem attenuat & ſolvit: ſic diureſim vel tranſpirationem promovet, capitis dolorem ſedat, ſomnum arcet, & catharris laborantes ſublevat, ſi poſt largam Theæ decocti potationem ad ſudorem ſe componant. Virtus autem quæ ipſi tribuitur antinephritica, non à foliis, ſed ab aquâ calidâ potiùs deducenda eſt, quâ nempè ſales acres ſanguinis arenularum & calculorum cauſæ diſſolvuntur & foras amandantur.

Nec prorſus innocuus exiſtimandus eſt uſus potûs Theæ. " Nulli, inquit Dan. Crugerus, *Miſcellan. curioſ. Dec. II. ann. IV. obſerv. LXIV.* author ero, „ ut potui Theæ largiori quotidiano indulgeat, qui „ ventriculum habet pituitoſum, debilem, calidum, „ innatum debile. " Quod comprobat obſervationibus quorumdam interiori frigore in abdomine

ex ejus uſu nimio correptorum. In Indiâ quoque obſervavit Hermann. Nicolaus Grimm, immoderatos Theæ potatores in diabetem & marcorem delapſos. Ipſe tandem nonnullos ab ejus nimiâ ingurgitatione in ſomniis, vertigine & ſpaſmodicis membrorum ſubſultibus affectos fuiſſe plus ſemel obſervavi. Ergo, etiamſi potus Theæ pluribus conducat, non omnibus tamen æquè convenit, & in ejus uſu modus & menſura ſunt cuique ſervanda.

Foliorum Theæ ʒj infunditur in aquæ ferventis ℔j. Aliquantiſper macerantur, donec aqua pallidè viridi colore ſit tincta; & ſorbillando ſumitur cum vel ſine ſaccharo.

Qui tuſſi moleſtâ laborant, aliquam lactis portionem cum Theæ infuſione permiſcent ad eam compeſcendam.

℞. Folior. Theæ pulverator. ℥ß. Sacchari ℥ij. Projice in lactis ferventis ℥viij. Digerantur, donec lactis fervor imminutus fuerit. Hauriat æger in alvi fluxu & dyſenteriâ, præmiſſis præmittendis.

Articulus VII.

De Stœchade.

Stœchas, Stœchas Arabica & flores Stœchados, *Off.* Στίχας, *Dioſcoridis*: Στοίχας, *Galeni.* Sic nuncupantur ſummitates floridæ, ſeu capitula exſiccata plantæ Stœchados dictæ, oblonga, ſquamata, purpuraſcentia, ſapore ſubacri, amaricante, odore fragrante non ingrato. Ex inſulis Stœchadibus & Galliâ Narbonenſi afferuntur. Eligantur recentia, odorata, ſubamara.

Planta quæ Stœchas purpurea, *C. B. P.* 216. Stœchas Arabica vulgò dicta, *J. B.* 3. 277. Stœchas

brevioribus ligulis, *Cluſii Hiſtor.* 344. Suffrutex eſt cubitalis aut bicubitalis, caulibus lignoſis, quadrangulis, ad quorum nodos folia bina ex adverſo oriuntur Lavandulæ formâ, unciam ſuperantia, & duas lineas lata, caneſcentia, acria, odora & aromatica. In ſummis caulibus adeſt capitulum unciam longum, craſſum, ex plurimis foliolis è rotundo acuminatis & incanis densè conflatum; ex quorum ſinu quaterno verſu prodeunt flores atropurpurei, monopetali, labiati, quorum labium ſuperius erectum eſt bifidumque, inferius verò tripartitum: ſic tamen ſecantur ambo, ut primo aſpectu flos quinquepartitus videatur. Ex calyce autem monophyllo, ovato, obſcurè dentato, brevi, perſiſtente, & ſquamâ ſuffulto ſurgit piſtillum poſticæ floris parti adinſtar clavi infixum, & quatuor embryonibus ſtipatum, qui deinde abeunt in totidem ſemina ſubrotunda & in capſulâ recondita. Summo autem capitulo inſident foliola aliquot purpureo-violacea.

Ex Stœchade oleum eſſentiale aromaticum per diſtillationem non parvâ quantitate extrahitur; à quo pendet ejus odor & energia.

Stœchadis uſus præcipuus in affectibus capitis & nervorum præſertim frigidis: inſuper urinam & menſes ciet, & venenis reſiſtit. Meſue hanc herbam pituitam & atram bilem purgare aſſerit, ſed tardè admodùm & imbecilliter. A recentioribus verò inter purgantia medicamenta non annumeratur. Oleum eſſentiale ex hiſce capitulis floridis eodem planè modo extrahitur, ac ex ſummitatibus Lavandulæ; & iiſdem viribus donatur. Sed rarioris eſt usûs in Medicinâ.

Stœchas uſurpatur in Syrupo de Stœchade *Fernel*, Hyerâ diacolocynthidos, Theriacâ *Andromachi*

ſenioris, Mithridatio *Damocratis*, Unguento martiato, & Emplaſtro de Ranis.

Alia planta Stœchas citrina dicitur in officinis, nempe Elichryſum, ſeu Stœchas citrina anguſtifolia, C. B. P. 264. quæ cum noſtrâ, nec formâ, nec viribus convenit.

Articulus VIII.

De Croco.

Crocus & Crocum, *Off.* Κρόκος, *Dioſcoridis* : Zahafaran, *Arabum* : Gallicè, *Safran*. Hoc nomine in officinis occurrunt filamenta quædam exilia, inferiùs tenuiora, albicantia aut pallidè flaveſcentia, ſuperiùs latiuſcula, ſubtiliter crenata, è rufo punicea; odore peculiari, jucundo, acri, aromatico, ſubtili & latè ſpirante, oculos aliquantulùm mordicante, modicè caput gravante, ſoporemque conciliante, ſapore amariuſculo : quorum parva portio magnam aquæ aut vini quantitatem luteo aut citrino colore ad puniceum inclinante tingit.

Eligitur Crocus recens, fragranti odore, colore rutilo, manus fricantis inficiens, pinguis, flexilis, tritu difficilis. Rejicitur qui ex locis humidis & ſubterraneis nimiam contraxit humiditatem, colorem obſcurum, ſitumque redolet. Ad uſum pars albicans à croceâ ſeparatur & rejicitur; in vaſe mundo tenui calore exſiccatur & pulveriſatur.

Planta quæ Crocus ſativus, C. B. P. 65. Crocus, *Dodon. Pemptad.* 213. J. B. 2. 637. *Raii Hiſtor.* 1176. Radice eſt tuberosâ, carnosâ, Avellanæ, interdum etiam Juglandis magnitudine, albâ, dulci, geminâ; quarum ſuperior quæ minor eſt, inſidet inferiori, majori, multiſque fibris infernè capillatæ: utraque verò tunicis nonnullis aridis, rufeſcentibus & reti-

culatis obducitur. Ex his folia emergunt quinque vel octo, palmum aut etiam dodrantem longa, anguſtiſſima & obſcurè virentia. Caulis inter hæc oritur brevis, florem ſuſtinens unicum, liliaceum, monopetalum, inferiùs tubulatum, album, ſuperiori verò parte in ſegmenta ſex ſubrotunda, ex purpurâ rubente-cæruleâ ampliatum. Stamina è fundo floris tria aſſurgunt cum apicibus flaveſcentibus, necnon etiam piſtillum candicans, quod in tria capillamenta capitata & criſtata dividitur, carnoſa, è rufo punicea, & quaſi Aurantii colore fulgentia, quæ propter excellentiam Croci nomine donantur. Germen verò florem ſuſtinens abit deinde in fructum oblongum, trigonum, in tria loculamenta diviſum, ſeminibuſque fœtum ſubrotundis.

Naſcitur Crocus in pleriſque regionibus, tum calidis, tum frigidis: in Siciliâ, Italiâ, Pannoniâ, Germaniâ, Angliâ, Hyberniâ, Galliâ, & in diverſis Galliæ Provinciis colitur, in Agennenſi agro, Narbonenſi, Arauſionenſi, Vaſtinio, vulgò *Gaſtinois*, & in Normanniâ. Crocus Vaſtiniacus hìc optimus cenſetur, & Orientali, qui in Pharmacopœis expoſtulari ſolet, non immeritò ſubſtituitur.

Crocus commodiſſimè & vulgatiſſimè per bulbos propagatur, quibus quotannis novâ ſobole luxuriat; ex ſemine enim ejus tardior eſt proventus. Hi bulbi verno tempore terræ committuntur per ſulcos æquales interſtitio unius palmi. Folia tantùm viridia hoc anno proferunt, flores verò anno ſequenti menſe Octobri. Flores unum aut alterum tantùm diem, poſtquàm expanſi fuerint, durant. A floribus prodeunt ſubinde folia quæ totâ Hyeme vireſcunt: areſcunt hæc ac prorſus deperduntur Vere, & nunquam per Æſtatem apparent.

Quamprimùm Croci flores expanduntur, leguntur

oriente vel occidente ſole , & crocea florum filamenta è medio flore avelluntur : tum exſiccantur ſeparata ab omni immunditie , & ſervantur. Aliquot poſt diebus novi flores oriuntur iterùm colligendi , & ſic per menſem.

Radix menſe Octobri , cùm planta floret, bulbo conſtat ſingulari ; ſequente autem Vere & Æſtate, duplici , quorum alterum alteri ſuperius inſidet. Cùm enim Veris initio folia increſcunt , ſuperior radicis pars ex quâ folia exeunt , creſcit pariter , donec Æſtate parentem cui inſidet, mole æquet. Hâc itaque ſolidam , plenam ſuccoſamque conſtitutionem nactâ , ipſa parens ſeu bulboſa radix inferior languida , exſucca & flaccida redditur , atque Autumno tota evaneſcit.

Poſtquàm defloruerint bulbi , eximuntur è terrâ ; quod Octobri exeunte contingit. Servantur per totam Hyemem in ſicco loco nullâ terrâ involuti , & procul à radiis ſolaribus , ne coquantur , ſed ut pleniùs matureſcant ; quod ex foliis , ſi ſicca evadant , dignoſci poteſt. Dehinc, redeunte Vere, iterùm in terram inſeruntur.

Crocus analyſi Chymicâ ſpiritum acrem exhibet tenuem & ſummè volatilem , qui primò prodit in diſtillatione , licèt parvâ quantitate; deinde phlegma ſubacidum , cùm Heliotropii tincturam rubro colore inficiat ; perparum olei cum ſalis volatilis urinoſi tantillo. Nonnihil ſalis alcali fixi ex capite mortuo lixivii ope extrahitur. Acidus ſal à ſulphure non adeò obvolvitur , quin ſe manifeſtum prodat , colorem intensè rubrum ſolutioni Heliotropii conciliando. Solutioni Croci ſuperaffuſum oleum Tartari nullam mutationem affert : ſed aqua calcis colorem album contrahit cum leviſſimâ efferveſcentiâ tenuique coagulo , ratione acidi in Croco deliteſ-

centis : nullus tamen calor deprehenditur. Croci tinctura, tum aquâ, tum ſpiritu vini æquè extrahitur.

Crocus à populis quàmplurimis pro optimo ciborum condimento habetur. Præterea frequens in uſum medicum venit ; & ob eximias ejus dotes Rex vegetabilium, & Panacea vegetabilis à nonnullis Medicis dictus fuit. Aperit, digerit, reſolvit, & nonnihil aſtringit : ſanguineam molem attenuat, ſpiritus recreat, unde cordialis dicitur : & in ſyncope, palpitatione cordis, & adversùs venena præſcribitur. Ventriculum roborat, & difficilem ciborum concoctionem juvat : pulmones à pituitâ nimis ſpiſsâ liberat, ſerum acre & irritans demulcet, tuſſim compeſcit; unde anima pulmonum audit apud quoſdam : & in aſthmate & tabe feliciter uſurpatur. Hepatis obſtructiones reſolvit, icterum ſanat, uteri affectibus quàmplurimis medetur, menſes movet, partum difficilem ſpecificè juvat, fœtum pellendo; quod quidem obſervatione ſingulari Amatus Luſitanus confirmat. Refert enim mulierem quamdam ab epoto medicamento cui Crocus admiſtus eſſet, duas puellas colore luteo tinctas peperiſſe, qui quidem color aquæ tepidæ lotione evanuit. Experimentum haud diſſimile Joann. Ferdin. Hertode *in ſuâ Crocologiâ* proponit. Canem gravidam cùm aliquandiu multo Croconutriviſſet, appropinquante partûs tempore, eam in theatro publico diſſecuit, & non catellos ſolùm, ſed & ſecundinas Croco penitùs flaveſcentes reperiit.

Crocus inter hyſterica medicamenta recenſetur. Vi præterea donatur anodynâ; ſiquidem dolores mitigat, & ad ſomnum provocat. Sæpe etiam cum Opio conſociatur, an ad ejus effectum contemperandum, an ad augendum ? Externè in collyriis uſurpatur ad

oculorum inflammationem compeſcendam, præſertim in variolis & morbillis, in cataplaſmatibus ad tumores reſolvendos, inflammationes & eryſipelata demulcenda, & ad membra paralytica excitanda.

Illius tamen uſus debet eſſe & moderatus & opportunus. Alioquin non innoxius deprehenditur. Ab eo abſtinere debent mulieres gravidæ, aut nimis menſtruatæ. Inſuper vi inebriante & narcoticâ donatur: odore caput gravat, & nimiâ doſi intus ſumptus, non ſolùm capitis gravitatem & ſomnum, ſed etiam nonnunquam cachinnos immoderatos & riſum convulſivum, ac tandem lethum infert. Galenus 2°. κατα τοπȣς 1°. ex ſolo Croci odore capitis dolorem invehi aſſerit, & *eodem capite* Crocum habet inter ea quæ non tantùm caput offendunt, ſed & mentem perturbant. Tandem 5°. *Simplic.* 19. inter illa quæ liberaliùs ſumpta, vel dementant, vel mortem inferunt, ubi ait eſſe quantitate venenum. Ex neotericis Joannes Michaelis refert quoſdam ex nimio Croci odore & uſu in morbos & temulentiam incidiſſe. Borellus *obſervat. Centuriâ* 3. *fol.* 303. narrat de quodam famulo mercatoris, qui juxta magnam Croci copiam decumbebat & dormiebat, tantum dolorem capitis, tantamque cordis debilitatem contraxiſſe, ut vitam cum morte commutaret. Coſtæus ſimiliter ſcribit multos qui Croci ſacculo pulvinaris inſtar uſi eſſent, oborto inſigni capitis dolore cum incredibili gravitate interiiſſe. De interno Croci uſu immoderato aut nimia doſi Emmanuel Konig Medicinæ Profeſſor Baſileenſis refert quoſdam Baſileæ cives ex nimiâ Croci doſi cum vino permiſtâ, riſu nimio & involuntario affectos fuiſſe. Quidam Aromatarius, teſte Amato Luſitano, plurimum Croci in ollam carnes quæ pro cœnâ decoquebantur continentem injecit, & poſt

illarum eſum in tantum eſt ſolutus riſum, ut non multùm abfuerit, quin medios inter cachinnos animam efflaverit. Aliam quoque obſervationem affert Simon Paulli *Quadr. Botanic.* cujuſdam virginis, quæ cùm menſium ſuppreſſione laboraret, Croci uſu hos ſibi concitare voluit, & ab illo tempore, licèt poſtea viro nupſerit, enormibus & continuis capitis doloribus per totam vitam afflicta fuit. Nec omni noxâ vacua eſt ejus externa applicatio; quandoquidem C. Hoffmannus de Emplaſtro Oxycroceo monet, ne in fracturis uſurpetur initio, dum affluxus metuitur: experientia enim docuit, inquit, magna mala inferre. Quod etiam ſuâ experientiâ Simon Paulli *Quadr. Botanic.* confirmat. Crocus igitur cautè & moderatè ſumendus eſt.

De ſalutari vel noxiâ Croci doſi authores inter ſe non conveniunt. Alii ℈ß, alii ℈j, alii ℈jß intus exhiberi poſſe ſine noxâ aſſerunt. Rhazis tamen Croci ʒij feliciter exhibuiſſe aſſerit ad partum promovendum. Sed errorem hìc eſſe autumat C. Hoffmannus ex parte librariorum, qui pro ℈ij, ʒij poſuerunt. Dioſcorides enim & poſt eum Serapio, Avicenna, & alii ejus tres drachmas interimere ſcribunt. Verumtamen apud Polonos, teſte Etmullero, adeò familiaris eſt uſus Croci, ut eum ad ℥j ſæpe cibis ſuis immiſceant. Sed quid conſuetudo valeat, ex Opii uſu diuturno ſatis liquet, cujus drachma una aut altera à nonnullis huic paulatim aſſuefactis quotidie impunè aſſumitur; licèt grana tria, quatuor aut quinque ad enecandum ſufficiant. Itaque Croci ſubſtantia à ℈ß ad ℈j & ℈jß, tutò præſcribi poteſt, & quidem ſine periculo. Ejus Tinctura & Extractum nonnunquam etiam præſcribuntur, ſed rariùs.

Tinctura fit affundendo ſuper Crocum tenuiter

inciſum, & oleo Tartari aliquantiſper madefactum ſpiritûs vini q. ſ. ad duorum tranſverſorum digitorum eminentiam, & digerendo per ſex octóve dies in vaſe clauſo. Spiritùs à Croco ſeparatur; novuſque affunditur, donec nullam ampliùs tincturam extrahat. Tincturæ croceæ diſtillantur calore modico, donec liquor reſiduus croceus appareat; qui tunc ſervatur ad uſum. Ejus doſis à guttis quatuor ad xx.

Quidam ſpiritum qui primus in hâc diſtillatione extrahitur, ſervant ſub ſpiritûs Croci nomine; & reverâ ejus odorem retinet, tenuioribuſque ejuſdem partibus donatur: unde ad ſpiritus recreandos, eorumque ac ſanguinis motum concitandum commendatur.

Alii tincturam Croci cum aliquâ cordiali aquâ præparant, quæ à Fred. Hoffmanno in melancholiâ commendatur.

Extractum Croci fit evaporando tincturam ad extracti mollioris conſiſtentiam, cavendo ne comburatur. Iiſdem quàm Crocus ipſe virtutibus donatur. Exhibetur à gr. ij, ad x. In dyſenteriâ tanquam ſpecificum medicamentum & præſtantiſſimum à Jac. Bontio, *in Tract. de Medicinâ Indor.* commendatur.

℞. Croci ℈ß. Cinnamomi ℈j. Dictamni Cretic. ʒß. M. F. pulvis in partu difficili exhibendus. Vel

℞. Croci pulver. gr. xv. Myrrhæ & Boracis ana ℈ß, cum ſ. q. Conſervæ florum Lavandulæ, aut Calendulæ. Fiat bolus.

℞. Croci pulver. & Myrrhæ ana gr. xv. Aloës ℈j. cum Syr. de Arthemiſiâ. F. bolus ad menſtrua ſuppreſſa provocanda.

℞. Croci ʒß. Infunde in vini albi generoſi ℥v. cum

cum ſucco mali Aurantii unius permiſti. Digerantur per noctem. Colaturam capiat manè ad menſes ſuppreſſos revocandos.

℞. Croci ℈j. Antihectici Poterii ʒij. radic. Ireos Florentin. ʒß. cum Balſami ſulphuris aniſati gutt. xx. Conſerv. Helenii ℥ß. M. F. Opiata. Doſis ʒj. bis terve die ſumenda in phtyſi incipiente.

℞. Millepedum ʒiij. Gumm. Ammon. purgati ʒjß. Flor. Benzoin. ʒj. Croci, Balſami Peruviani ana gr. xv. Balſam. ſulphur. q. ſ. Fiat maſſa pilularum. Doſis gr. xviij. ter in die ſumenda in tuſſi chronicâ, ſcrophulosâ, & phtyſicâ, &ad tubercula cruda pulmonum præcavenda. A D. Mortono ſub nomine Pilularum balſamicarum commendatur.

℞. Croci, Sal. volatil. Succini, florum Benzoini ana ʒß. Gumm. Ammon. ʒj. Conſervæ flor. Anthos ℥ß. M. F. bolus, cujus doſis ʒj. bis terve die ad aſthma.

℞. Croci pulver. ʒj. ſemin. Aquilegiæ ʒvj. Tartar. vitriolati ʒß. Conſerv. Cynorrhodon q. ſ. ad Opiatam mollem conficiendam dividendam in ſeptem doſes, per totidem dies manè, jejuno ventriculo, ſumendas pro ictero.

℞. Aquar. Roſar. & Plantag. ana ℥ij. Croci pulverati gr. vj. F. collyrium, quo illiniantur oculi, dum variolæ erumpere incipiunt.

℞. Aq. Fœniculi ℥iiij. Croci gr. xv. Tere in mortario, donec aqua aureo colore tincta appareat. Tum liquor à pulvere per inclinationem ſecernatur, & cum vini ſtibiati tantumdem miſceatur. Fiat collyrium in ophtalmiâ.

℞. Micæ panis albiſſimi manibus attritæ ℔j. Lactis vaccini q. ſ. Coquantur ſemper movendo,

& addendo ſub finem coctionis vitellum ovi unum, & Croci in tenuem pollinem redacti ʒj. Fiat cataplaſma anodynum ad tumores inflammatorios reſolvendos, doloremque ſedandum.

℞. Croci ʒß. Tacamahacæ ʒj. Fuliginis ʒij. Terebenthinæ q. ſ. ad emplaſtri conſiſtentiam febricitantium carpis admovendi, paulò ante paroxiſmum.

℞. Croci, Caphuræ ana ʒß. Includantur ſimul ſacculo ex panno ſcarlatino, & de collo ſuſpendatur circa ſcrobiculum cordis, tanquam amuletum ad febrim profligandam.

Uſurpatur Crocus in Theriacâ *Andromachi ſenioris*, Mithridatio, Confectione de Hyacinthis, Philonio, Benedictâ laxativâ, Hierâ picrâ *Galeni*, Hierâ Diacolocynthidos, Electuar. Orvietano *Hoffmanni*, Pulvere *Comitiſſæ Kanth*, Pulvere lætificante, Pulvere Diarrhodon, Trochiſcis Hedichroï, de Carabe, de Caphurâ, Pilulis de Ammoniaco *Quercetani*, Pilulis *Ruffi*, aureis de Cynogloſſo, contra gonorrhæam virulentam *Charas*, Elixir proprietatis *Paracelſi*, Laudano liquido *Sydenham*, Laudano liquido cydoniato *Londinenſium*, Oleo Scorpionum compoſito *Charas*, Unguento aureo, Emplaſtro de Mucaginibus, de Galbano, de Meliloto, Oxycroceo.

CAPUT SEXTUM.

De Fructibus & Seminibus.

ARTICULUS I.

De Palmulis ſeu Dactylis.

PALMULÆ & DACTYLI, *Off.* Φοινικοβάλανοι, *Dioſcoridis :* Δάκτυλοι & φοίνικες, *Græcorum :* Tamar, *Arabum :* Caryotæ & Caryotides, *Quorumdam :* Gallicè, *Dattes.* Sunt fructus oblongi, rotundi, pollicis craſſitie, digiti longitudine, figurâ Glandium, compoſiti ex pelliculâ tenui, fulvâ; carne ſeu pulpâ pingui, firmâ, eduli, dulci; & oſſiculo craſſo, oblongo, duro, per longitudinem ſulcato.

Eligendi ſunt magni, flaveſcentes, parum rugoſi, molliuſculi, pleni tamen carne multâ, intus ſubdurâ, ad nucleum candicante, ad corticem rubeſcente, ſapore vinoſo, & qui concuſſi parum aut nihil ſonant. Rejiciendi verò flaccidi, duri & excarnes, pertuſi, vermiculoſi, aut carie exeſi. Optimi ex Tunetano Regno huc afferuntur. Qui in Hiſpaniâ naſcuntur, nunquam bene maturi ſunt : qui verò ex Regno Salonæ, vulgò *Salè*, facilè corrumpuntur, & brevi vermibus ſcatent, aut exſucci fiunt.

Fructus ſunt arboris, quæ dicitur Palma major, *C. B. P. 506 :* Palma dactylifera major vulgaris, *Jonſton, Dendrol :* Palma Dachel, *Proſp. Alpin.*

[Palmæ dactyliferæ radix trunco conſtat medio ſimplici, craſſo, lignoſo, interdum gemino, &, ubi ſoli conditio patitur, in terram demiſſo; quem in ſummâ tellure brachia circumdant tortuoſa, tenuia, per terræ ſuperficiem longis vagiſque flexibus

repentia, ut plurimùm nuda & ſimplicia; alia ramoſa & fibris breviſſimis ſtipata, quæ ſubſtantiâ gaudent exteriori corticeâ, interiori ligneâ, utrâque lentâ, fibratâ & firmâ, coloris in rufum nigricantis, ſaporis ſylveſtris.

Caudex eſt rectiſſimus, ſimplex, individuus, figuræ ad oſſem cylindraceæ, niſi verticem versùs pauxilliſper gracileſceret; variæ pro ætate craſſitiei & longitudinis, excelſiſſimâ orgyias octo vix ſuperante. Cortice donatus caudex non eſt, ſed ab injuriis ſe junior tuetur, partibus frondium ab amputatione reſiduis, quæ *pollices* nuncupantur. Horum accurata eſt diſpoſitio, ſenis ſemper numero ſuperficiem juxta in orbem ambientibus, ita ut ex interſtitiis ſeni ſuperiores alii atque alii decuſſato ordine provehantur; quibus tandem ſucceſſu temporis ex ſenio & tempeſtate abſcedentibus, nuda prodit ſuperficies, ingratâ ad tactum aſperitate, pulloque colore tetra, tum fædis quoque frondium ſignata veſtigiis, perinde atque Braſſicæ capitatæ caulis ex defluvio foliorum. Interior ſubſtantia à ſummâ cervice, quâ comam ſuſtinet, ad radicem uſque, ex fibris compacta eſt continuis, craſſis, ligneis, firmis, levibus tamen, & fungoſâ carne laxè adeò cohærentibus, ut vix digitis poſſent diſſolvi: inde lignum ſoliditate carens aſciæ ægrè obedit. Medullam annoſus caudex nullam exhibet: ſuccedaneus ei conſpicitur per medium demiſſus ligneus quidam nervus, multò craſſior, firmiorque, quàm ſunt fibræ carnis reliquæ, à quâ ita laxè comprehenditur, ut unguibus facilè evellatur. In tenello caudice omnis pars interior; in adulto ea quæ per comam deſinit; in provectiore, ſaltem quæ in verticis gemmâ conſpicitur, medullæ ſimilis, mollis & edulis eſt. Subſtantia ejus albiſſima eſt, tenera,

carnoſa, fragilis, ſubdulcis ac ſapida: unde Perſis vocatur *Magſi ſer*, id eſt, Medulla capitis; Dioſcoridi ἐγκάρδιον, ſeu Medulla; Theophraſto & Galeno, ἐγκέφαλον, ſeu Cerebrum appellatur: quo exciſo, arborem interire neceſſe eſt, quandoquidem expectatæ productionis germen eſt, ac frondium futurarum rudimentum.

Coma Palmæ una eſt & perennis, licèt in Ægypto multiplicem aliquando produci author ſit Theophraſtus, *H. Pl. lib. 2. c. 8.* quando nempe poſſeſſoris incuriâ, circa comam præter naturæ ordinem enatus ſtolo unus aut alter invaleſcit. Coma, pro arboris diverſo ſtatu, 40. ad minimum, ad ſummum 80. abſolvitur frondibus ſpecioſo & cæteris arboribus inſolito ordine ſparſis in orbem. Primò enim in ſummo vertice gemma exiſtit ingens, cono ſimilis, ex frondibus proximè naſcendis compacta, bicubitalis circiter longitudinis, anguſta & in acutum apicem producta. Hanc proximè frondes ſtipant recentiores, nondum ſatis explicatæ, nec ultra gemmæ longitudinem protenſæ, quas ambiunt inferiores aliæ atque aliæ, perfectæ longitudinis, alternatim poſitæ, magiſque ſemper à vertice reflexæ, donec poſtremæ in arcum curvatæ horizontem versùs extendantur; eas non raro excipiunt ſenio marcentes quædam, indecorè propendentes, niſi prævio cultoris ſtudio amputatæ fuerint. Ex frondium axillis prodeunt ſuis quique ſpathis ramoſi ſpadices, floribus in Palmâ maſculinâ, fructibus in fœmineâ fœcundi.

Frons autem palmea ingens eſt, & ramorum æmulæ magnitudinis ala, tres circiter orgyias longa, utrinque ex foliis arundinaceis ſecundùm longitudinem pinnata, ex coſtâ, ſpinis & foliis conſtans.

Coſta ex principio brevi, lato & compreſſo in

anguſtam trium orgyiarum longitudinem extenditur : ſuperficiem exhibens glabram & nitentem, coloris herbei, in baſi annoſâ luteſcentis; ſupernam faciem convexam, inferiorem in principio concavam, in progreſſu quodammodo canaliculatam. Subſtantia illi eadem eſt quæ caudici, ſed levior & minùs compacta, tum fibris donata candidioribus & ſubtilioribus. Coſta componitur ex baſi, ſcapo & virgâ. Baſis appellatur ima pars coſtæ, quæ caudici imbricatim adhæret, figuram obtinens utcunque triangularem, oblongam, interiori ſuperficie concavam, exteriori gibbam; longitudinem ſeſquiſpithamæ, latitudinem in unâ parte dodrantalem, craſſitiem biuncialem. Ora utrinque tenuis eſt, in fibras deſinens copioſiſſimas, reticulato textu in naſſæ ſpeciem cohærens, quâ latera vicinæ cujuſque baſeos invicem nexa ac connata ſunt; dum ſubinde ordinis ſuperioris intermedia quæque baſis eâdem conveſtitur, ut ſaltem exiguâ ſuî parte nuda promineat. Scapum ea coſtæ pars conſtituit, quæ à baſi ad aculeos foliis prævios nuda porrigitur & à caudice declinare incipit. Hæc eſt illa portio quæ à primâ frondium reciſione remanet; in alterâ verò à curioſis inſtitutâ Palmicolis ſupernè amputatur, ne imbres hauriat, à Plinio *pollicis* nomine inſignita. Cubitalem refert longitudinem, craſſitiem pollicarem, latitudinem in imâ parte trium, in progreſſu duarum circiter unciarum. Virga vocatur reliquum corpus longum ac paulatim tenuius, quod ultra ſcapum extenditur, & in adverſo margine ſpinis primùm, mox longâ foliorum ſerie conſeritur.

Spinæ foliorum rudimenta ſunt, quæ in ipſâ coſtâ utrinque prodeunt, primò rara ac brevia, mox denſiora & longiora, donec abſoluto cubitali ſpatio, foliorum formam lentâ mutatione induant,

Sunt autem ex conoide informes & anguloſæ, craſſæ, duræ & quodammodò ligneæ, ſuperficie nitidâ & ex herbaceo in luteum pallente, ſummâ facie canaliculatâ; apice tereti & fuſco, donec paulatim in folia expandantur.

Folia ſunt perennia, pennata, arundinacea, denſiſſima & indefiniti numeri, primùm brevia, vix ſpithamam longa, mox in majorem longitudinem producta, donec mucronatâ extremitatum circumſcriptione ad finem coſtæ deficiant. Pediculis qualibuſcumque nituntur, ſemiunciali intervallo diſſidentibus, ligneis, craſſis, longitudinis fere pollicaris, inconditæ & in quadratum vergentis figuræ; coſtæ firmiter adnatis, ne ab eâ niſi violentâ manu poſſint avelli. Situm folia habent obliquum, in æqualem ſeriem alternatim locata, cubitum circiter longa, duas uncias lata, figurâ arundinaceâ acutè mucronatâ, & ſuperiori facie per mediam longitudinem plicatâ; utrâque ſuperficie cum exiguo nitore obſcurè virente, & quadantenus ſtriatâ. Præterea dura ſunt, tenſa, rigida & exſucca, nervis per longitudinem excurrentibus craſſis ac bene firmis.

Reticulatum, quod dixi, involucrum ex filis inæqualibus, craſſis, polygonis, parum compreſſis, rigidis, & velut ex ſtupâ vel cannabe rudiori ductis conſtruitur, figurâ naſſam, denſitate ſtupam, uſu faſciam referens, aſperum & inconditum; in Palmis adoleſcentibus, præſertim circa frondes faſtigii, coloris obſcurè lutei, denſum, & ſpithamam latum; in ſeneſcentibus, præſertim circa annoſas frondes, ex rufo nigricans, detritum & anguſtius: illis ornamento & uſui; his noxæ & dedecori. Non eſt faſcia hæc una & ſimplex, ſed pro frondium denſitate multiplex; adeò ut tres, quatuor aut quinque inve-

nias invicem impactas. Etenim cùm frondium ordines anguſtis invicem incumbant intervallis, fieri aliter non poteſt, quin telæ iſtæ multiplicentur, & inferiores proximè ſequentes plurali numero complectantur. Id in caudicis parte supernâ maximè obvium eſt ſpectare: in infernâ enim ſenſim obſoleſcentes, unà cum pollicibus ſuis defluunt, poſtquàm eis (apud ſocordes ruſticos) laceræ & putridæ diu inhæſerant. Longitudinem æquè ac figuram reticuli cujuſque metiri licet ex interſtitio baſium frondearum, quarum oras invicem connectebat. Conſtat ex tribus fibrarum parallelarum ordinibus, quorum uterque exterior tertium velut tramam incluſam, obliquò fibrarum ductu decuſſat; fibris quidem non textili modo implicatis, ſed capillamentis perexiguis, inſtar aranearum telæ, invicem connexis. Uſu retium potiſſimùm coma fruitur, in quâ ut frondium, ſic præſertim ſpadicum novellorum baſes firmant quodam modo, & ab externis injuriis præſidio ſuo tuentur.

Palma ex aliûs Palmæ radicibus tamquam ex materno ſinu ſpontè genita, quarto à tranſplantatione anno, ſi ſolum fœcundius, ſexto, ſeptimove ſi ſterilius nacta eſt, primitias profert: at ſeriùs fœtat, quæ oſſi debet originem. Fœtus autem ſuos in ſummo tantùm caudicis faſtigio è frondium axillis egerit, racemis, ſcoparum inſtar, ingentibus conſitos; quibuſcum adhuc tenelli, vaginâ quaſi coriaceâ arctè compacti obvolutique, reconduntur.

Amant Romani racemos ſive termites hos appellare *ſpadices*, thecas eorum *ſpathas*, propriis ſed ex Græciâ tranſlatis vocabulis. In ortu ſuo Palmæ maris fœtus à fœmineâ, externâ facie, non eſt diſcretus: quin utraque ſpathas fert ſimillimæ prorſus figuræ, & in utriſque prolem, dum eximitur, intus

& extrinſecùs candidiſſimam, facie utrâque glabram, nitidam, & in unius quaſi tuberis ſoliditatem, ſtricturâ thecæ compactam, gemmulis nimirum unà cum virgulis quibus adhærent, adhuc tenerioribus, molliculis & edulibus.

Ordinem in pariendo uterque ſexus tenet ſequentem. Principio menſis Februarii, fortè & citiùs, arbores intra ſinus frondium rudimenta partûs ſui concipiunt, ſpathas nimirum ſurrectas, compreſsâ ſuî facie caudici accumbentes, ſed adhuc intra texturas & involucra frondium reconditas; ex quibus emergentes & ſenſim accreſcentes, ex prolis quam ferunt copiâ ſic intumeſcunt, ut ſequenti menſe in longum dehiſcant, & per fiſſuram alterutro latere, rariùs utroque factam, incluſum tuber excludant: quod ipſum clauſtro ſolutum paucos intra dies ſpadicis habitum induit, in virgulas reſolutum numeroſiſſimas, floſculis in mare, in fœminâ prunulis refertas, ſecundùm longitudinem inordinatè & ſigillatim conſitis; illis uſum pro imprægnandis Palmis fœmineis ex tempore præſtantibus, his à tardiori incremento, demum menſe abhinc quinto matureſcentibus. Spathæ uſu ſuo defunctæ brevì deformes extabeſcunt, ſedulâ hortulani manu reſcindendæ, ad reddendam arboribus gratiam. Spadices paucos habent Palmæ adoleſcentes & decrepitæ: integræ autem ætatis 8 vel 10.

Spatha figuram habet utcunque clavæ ligneæ ſimilem. Externa ſuperficies lanugine tegitur molli, densâ, breviſſimâ, coloris obſcurè rufi; quâ abrasâ, diluto colore gratiosè viret. Interna alba eſt, glabra, humida, & quodammodo mucoſa. Subſtantiam obtinet corticeam, in fibras dividuam, nonnihil inciſam, cùm exaruit, lentam, & corio non diſſimilem: craſſitiem habet culmi avenacei, tenuior exi-

ſtens in parte gibbosâ quàm reliquâ, & in ſpathâ fœmineâ quàm in maſculâ. Spatha conſtat tubo & ventre. Tubus qui ſpadicis ſcapum inveſtit, compreſſus eſt, ex ventris gravitate incurvus, vaginam acinacis referens, cubitum longus (in fœminâ paulò brevior), pollicem craſſus, latitudine triunciali. Venter longitudinem aſſequitur cubitalem, latitudinem palmarem & ampliùs, craſſitiem, dum rupturæ proximus, triuncialem, utrâque facie tumentem, faſtigio obtusè mucronato, orâ ubique ad digitalem latitudinem ſolidâ, ſubſtantiæ fragilis, ambitu acuto. Interiorem ſuperficiem exhibet convexam, albam, glabram & æqualem.

Maſculinus ſpadix numerosâ floſculorum congerie veſtitur: virgulas ducentas continet, quarum breviſſimæ floſculos habent 40, mediæ 60, longiſſimæ 80. Floſculi Lilii convallium floſculis minores ſunt, oblongi, tripetali, coloris albidi in luteum palleſcentis, & ingrati; petiolis non nitentes, ſed herbei coloris, carnoſo quodam principio. Petala floſculorum ſurrecta ſunt, oblonga, concava, obtusè mucronata, ſuccoſa, carnoſa, rigida. Stamina lanuginoſa ſunt, rigida, breviſſima, albicantia, cum brevibus antheris multo polline refertis.

Vergente Februario ac ineunte Martio, ſpathis rumpentibus, primùm emicant fœminei ſpadices, clauſtroque non multis poſt diebus relicto, nudi in lucem prodeunt, rudimenta fructuum gerentes ſubtus duplici induta membranulâ ſeu calyculo, uno exteriori & breviori, altero interiori qui fructum proximè & penè integrum involvit, utroque oram habente inæqualem & ſuperficiem ſubaſperam. Copioſiſſima uni ſpadici inſident, granorum Piperis magnitudinem & rotunditatem habentia, ſuperficie nitente, albâ; ſapore ſubauſtero. Menſe

Maio fructûs noſtri Ceraſorum adipiſcuntur magnitudinem, colore in herbeum virente. Junio ineunte, olivas figurâ & magnitudine exprimunt, dum oſſicula indureſcunt; & caro, imminutâ humiditate, fit ſolidior, ſapore & colore nihil mutatis. Menſe Auguſto matureſcunt, non totâ ſimul ſubſtantiâ molleſcentes; ſed primò, putreſcentis inſtar pomi, maculam mollem ut plurimùm in extremitate acquirentes, quæ ſenſim proripiens, omnem ſubſtantiam crudiorem paucis diebus in dulcem pulpam convertit.

Dactyli ſeu fructus maturi glandium quercinarum figuram ut plurimùm obtinent; ſed iis fere majores ſunt, pelliculâ veſtiti tenui, pellucidâ, nitidâ, coloris pro diverſo carnis colore varii. Caro eis multa eſt, pinguis, pulpoſa, ſaporis vinoſi, dulciſſimi, oſſiculo ſuo laxè inhærens, intercedente membranulâ albicante, tenerâ, molli, & quaſi bombycinâ in plures pelliculas dividuâ. Oſſiculum ſolidum eſt, cornu inſtar, tenax & durum, ſuperficie granis uvarum concolori vel ex cinereo magis minùſve dilutâ, interiori ſubſtantiâ ad ſimilitudinem Nucis Myriſticæ variegatâ. Figura ejus quodammodo eſt turbinata, incurva, unâ facie gibba & æqualis, alterâ inſigni pulvinatæ figuræ ſulco in longum diviſâ. Facies gibba notabili cælatur lineolâ, tenui, per mediam longitudinem decurrente, cujus in medio punctum quaſi umbilici conſpicitur, albam fovens cartilaginem; quæ ad mediam oſſiculi ſubſtantiam penetrans, futuri germinis rudimentum eſt. In oſſium viſceribus medulla talis non eſt, qualem ineſſe, ac terrâ emollitis eximi poſſe perſuaſum eſt Raio.

Cœlo Palma gaudet torrido & æſtuoſo, terrâ autem ſabulosâ & limosâ, levi & nitrosâ. Ex planta-

to Dactyli oſſiculo progerminat, vel ex radicibus aliûs Palmæ prodit. Ex oſſiculis progenies utriuſque ſexûs naſcitur: quæ verò ex radicibus, ſexum refert parentis. Locis lætatur planis, irriguis, in quibus affluxus aquæ fontanæ vel puteanæ, ſi ea deficiat, debitè ſiſti, & per arborum quincunces derivari poſſit. Stolones biennes vel triennes tempore verno vel alio quovis terræ committuntur, per Æſtatem diligenter irrigandi. Qui in ipſo caudice pullulaſcunt, extirpentur: tineæ, formicæ & locuſtæ, inſectorum genus huic arbori maximè infeſtum, ſummâ curâ expurgandæ ſunt. Pubertatem adeptis arboribus, cùm flores fructuſque in diſtinctis naſcantur, Palmicolis incumbit, ut iis impregnandis quotannis impendant operam, ſi annonam in ſe redundare cupiunt. Vergente igitur Februario, ſpathas maſculas, incluſo tumentes flore & ad thalami conſortium maturo, ex arboris faſtigio legunt; quibus in longum diſſectis, eximuntur ſpadices, floſculis nondum oſcitantibus, ſed in unam maſſam compactis, conſerti. Hos protinus in ſurculos, ſive bacillos, ſpadicibus fœmininis inſerendos, divellunt, quantùm quidem fieri poteſt, in bifurcos, quoniam hâc formâ commodiùs uſui ſerviunt. Bacillos alii amant recentes, quos illico inſinuant ſpadicibus, ſi qui jam lucem nacti ſunt: alii eos priùs exſiccant, & in Martium uſque menſem cuſtodiunt, quo hiantibus uteris ad unum omnibus, inſitionem uno actu & operâ inſtituant. Surculi floridi bifurci medio ſpadicis fœminei racemo per tranſverſum infiguntur vel intexuntur, ita ut procellis evelli non poſſint, ſed infixi aliquandiu retineri, dum omni depoſitâ virtute, embryonum rudimenta ſeminali floſculorum polline perfuſi, vigorem adepta ſint. Inſitionem quandoque iterant cives deſertorum; at reliqui

Perſæ & omnes Arabes unicâ acquieſcunt inſitione ritè celebratâ. Imprægnatio quoque ultronea contingit ſine ſtudio & manu cultoris, tranſlato per aerem polline ex Palmâ floridâ non procul extante à fœmineâ. Hinc cùm toti Palmeto virgas diſtribuunt Palmicolæ, eas omnes habent inſuper, quæ marem proximè circumſiſtunt, ex floribus halitum ultro ſuſcepturæ. Hæc ſummatim de Palmarum imprægnatione dicta ſint: jam de Dactylorum excuſſione, inſolatione, expreſſione & conſervatione dicendum.

Dactyli maturi, pro triplici maturitatis gradu, triplicis censûs diſtinguuntur. Primi ſunt, qui ad maturitatem inclinare vel extremitate ſuâ matureſcere incipiunt: ſecundi, quorum mediam circiter partem maturitas occupat: poſtremi, qui integrè maturuerunt. Omnes autem triplicis ordinis Dactyli unâ operâ arbore eximendi ſunt, ne ultro decidentes conquaſſentur: hi, quia præmolles, carpendi dilationem minimè ferunt; illi iſtique, quòd in lapſum proni ad deciduam quoque claſſem biduo triduove tranſgrediantur. Ruſticus ergo Palmæ verticem ſcandit, & Dactylos, quocumque gradu maturuerint, manu decerpit, crudioribus in arbore relictis aliâ vice carpendis. Nonnulli ſpadicibus manu comprehenſis, Dactylos motu excutiunt, inferiùs expanſo reti excipiendos; qui legendi modus in Palmis obtinet humilioribus duntaxat. Lectionem per Autumnum ſingulæ Palmæ binis terniſve vicibus ſubeunt, donec omnium exactio fructuum trimeſtris intra decurſum abſoluta ſit.

Excuſſi Dactyli ſecundùm triplicem maturitatis gradum ſeliguntur, in ſtragulis ex folio palmeo textis acervatim deponendi, ut ulteriori inſolatione excoquantur. Ita primùm in pulpæ colliqueſcunt mollitiem: mox eodem ſole rurſus ſpiſſantur magis

magiſque, donec corruptionis genium deponant evaporatione abundantis humidi; quo alioquin retento, conſervari tam induſtriè non poſſent, quin brevì fracerent & aceſcerent.

Conſervandorum Dactylorum hæc eſt ratio. Aut enim poſt inſolationem torculare & melliflui roris orbitatem paſſi, inculcantur utribus caprinis, vitulinis, ovinisve, vel oblongis fiſcinis ex agreſtis Palmæ foliis ad ſaccorum formam & capacitatem contextis, pro cibo plebeio: aut expreſſione emaciati, rurſus aliquâ ſyrupi ſui portione priùs irrorantur, quàm prædicta ſubeant receptacula: aut preli omnino expertes, alio inſuper ſyrupo copiosè perfuſi, in fideliis condiuntur, inter obſonia ditiorum locum habituri. Hos omnes Latini Medici appellare amant *Caryotas*, Græci φοινικο-βαλάνες, his nominibus eos diſtinguentes à ſiccis & rugoſis Dactylis ex Syriâ, Ægyptoque in Europam delatis, qui vel in arborum ſpadicibus exaruerunt, vel proximè ante maturitatem decerpti, perforati, filoque ſuſpenſi exſiccantur.

Ex Dactylis eo quo ſuprà modo excuſſis & inſolatis, expreſſione elicitur Syrupus dulci pinguedine Butyri vices, embamma, obſoniorum condimentum ſuppeditans. Illius verò eliciendi non una omnibus eſt ratio. Alii enim cratem vimineam ſupra declivem lapidem, tabulamve ſtatuunt, ſuffoſſoque pavimento, diotam Syrupo excipiendo ſupponunt fictilem. Tum crati inſolatos Dactylorum cumulos, quotquot capere poteſt, ingerunt; qui ſuâmet mole gravati & aliquot dierum æſtu macerati, (nam & in aprico hoc negotium peragitur) humorem plurimum tranſmittunt, & in receptaculum deponunt. Syrupum qui avariùs expetunt, fune circumducto cratem arctiùs ſubinde conſtringunt;

ſaxiſque impoſitis, profluvium extorquent copioſiùs. Ita melle ſuo penitùs vel majori ex parte exuti, reconduntur in receptacula quibus aſſervari poſſint. Toties autem crates replendæ & expreſſionis labor iterandus eſt, donec Palmulæ arboribus ſubinde excuſſæ & inſolatæ, torcularis vim omnes expertæ fuerint. Baſrenſes, Arabumque cæteri, quibus amplior Palmarum & annonæ copia eſt, compendio rem expediunt. Nimirum, torcularium loco, cameris utuntur ſubdialibus, deſuper patentibus, pavimento contabulato vel gypſato, parietibus cæmentitiis, quibus intus ramalia opponunt, ne impuritas officiat. His omnem Dactylorum molem, quanta ſatis inſolatione emollita eſt, unâ operâ inferunt, & confluentem ex iis Syrupum lacu ſubtùs facto excipiunt; ſique is parcior pro deſiderio effluat, aquam ferventem ſuperfundunt, quâ dulcedinis ſpiſſitudo magis eliquetur. Eliciendi modus eſt alius monticolis uſitatus, quibus Ceres invida Palmæ negat proventum. Nimirum Dactylos Palmicolarum prela jam dudum expertos contundunt, mox aquâ percoquunt copioſâ, donec ſolvantur in pultem, quam, abjectis ſordibus, coquunt ad ſpiſſitudinem Syrupi, ſed qui bonitate neutiquam reſpondet illi qui ex cratibus funditur.

Ruſtici Palmicolæ in conſtruendis tuguriis, Palmarum caudices pro palis ac trabibus adhibent, quibus tectum & tota ædificii fabrica innitatur; cætera omnia ex palmeis frondibus ſine clavis & normis, ſine arte & induſtriâ clathrata ſunt & rudi manu compacta. Supellectilia ædiculis Palma etiam ſubſtituit: pro cremio enim ramalia, pro ſcopis racemi, pro urceis & ſcutellis inanes ſpathæ ſerviunt, in formam deſideratam flectendæ. Ex ſpadicum verò ſcapis bene præparatis torquentur funes

firmiſſimi ad navalem apparatum neceſſarii, necnon & calceamenta.

Varia ex variis Palmæ partibus parantur edulia. Ipſius comæ medulla Græcis ἐγκέφαλον dicta, necnon & frondes in Palmæ adoleſcentis faſtigio recèns naſcentes, & in coni figuram convolutæ cibum præbent delicatiſſimum. His bonitate nihil cedit novelli ſpadicis in utroque ſexu principium, ad unius palmæ longitudinem. Nec poſtremas inter bellaria laudes merentur exciſi illi fœtus. Omnes hæ partes manducari & crudæ poſſunt, & cum carne vervecinâ coctæ; ut taceam varia ex iiſdem bellaria parari. Omnem verò palmeas inter cupedias paginam abſolvunt ipſi Dactyli, ferculorum varietatem ſuppeditantes non contemnendam. Menſibus enim æſtivis Dactyli fere crudi & recentes, cæteris verò inſolati & expreſſi ventres vulgi exſatiant, quos variâ pinguedine, mollitie, colore, ſapore, aliiſque virtutibus, tum nativis, tum ab inductæ ſiccitatis, condituræ & expreſſionis gradu & modo conciliatis, recreant. Nec alimentum quod præſtant, pondere aliquo vel morâ longiori gravat ventriculum, nec vapore inebriante caput turbat; ſed aquæ bibulis perquàm ſalutare & maximè temperatum ſuppeditant alimentum. At exſiccati duritie compagem nanciſcuntur firmiorem, & concoctu difficilem. Oſſa ad aliquam excocta mollitiem, dejugatis bobus dantur pro pabulo. Syrupo è Dactylis elicito plebs in cruſtulis, Butyri loco in oryzâ & pulte pro condimento utitur in conviviis, & feſtivitatibus quibus genialiter epulandum eſt.

Vinum ex Dactylis aquâ perfuſis fermentabant veteres, teſtibus Strabone & Dioſcoride. Nec artis hodie oblita eſt Natolia quæ eam rariùs & clanculum exercet, rigore prohibita religionis Mahumedanæ.

Spiritus

Spiritus verò diſtillatur frequentiùs, licèt & ipſe vetitus ſit, ſub medicamenti nomine, ad ventriculi cruditates & tormina levanda: quod ut præſtet efficaciùs, adduntur ante diſtillationem à ditioribus radix Chinæ, Ambra & aromata; à plebeiis radix Glycyrrhiſæ & herba Abſinthii Perſici vel radiculæ Schœnanthi veri, tum herba alterutrius Sementinæ, Perſicæ nimirum vel Turcicæ.

Medicas virtutes Palma in fructibus recondidit. Primaria venditatur quâ moderatè aſtringunt. Hâc conciliare vires ventriculi, cohiberi alvi fluxiones, inteſtina, uterum & fœtum roborare, experientia docuit. Eidem facultati acceptum ferendum eſt, ſi quid iidem fructus præſtant extrinſecùs adhibiti. Dulcedinis ſed aſtrictione temperatæ beneficio, Caryotæ opem ferunt egregiam tuſſientibus: nam catharros tenues, acres & vagos blandâ coagulatione ſub naturæ reducunt obedientiam, ut abſque inani concuſſione thoracis excerni valeant, dum abſtergunt leniter, & organa pneumonica demulcent. Hinc Decocti pectoralis, Syrupi de Hyſſopo, Syrupi reſumptivi, Specierum Diathamaron Nicolai, Lohoc ſani & experti, atque his pares noſtratium medicamentorum formas ingrediuntur. Eidem virtuti debetur, quantùm ſuccurrat renibus aut veſicâ dolentibus. Dactylorum ſocietatem nec purgantia reſpuunt. Electuarium Diaphœnicum, quod Meſue ſanitatis ac ſalutis medicamentum vocat, ſatis magnâ quantitate illos recipit, eo conſilio, ut Scammonii ferocitatem mitigent, & detergant pituitam inteſtinis adhærentem in affectu colico. Idem Electuarium eodem fructu nobilitatum proſtat etiam in tabellis inſignitum nomine Diaphœnici in ſolido. Ad arthritidem curandam ipſos Dactylos commendat Solenander. Oleum ex iis Joelius elicit, quo procidentem

anum, & excoriatas corporis partes inungit. Pulpam Dactylorum imponunt populares extrahendis ex pede feſtucis & aculeis. Pulverem contuſorum oſſium partum expellere Foreſtus author eſt. Cinerem oſſium uſtorum in urinæ incontinentiâ propinat Riverius. His tot virtutibus utut Dactylorum nomen clareat, apud alios tamen malè audiunt, quòd crebriùs manducati cephalalgiam & graviſſimam viſioni noxam inferant. Sunt ſanè oculorum vitia omni genti Dactylis & Oryzâ veſcenti, ſub dio & in rore dormienti, balneis denique crebrioribus aſſuetæ, familiaria & vernacula. Sed cur, tot mali cauſis præſentibus, eo nomine infamandi Dactyli. *Huc uſque Kæmpferus Amæn. exot. faſciculo V.*]

In Africâ ſponte naſcitur hæc arbor, ubi ſuaves & copioſos fructus progenerat, necnon etiam in Judæâ, Syriâ & Perſiâ. In Græciâ, Italiâ & meridionalibus Galliæ Provinciis colitur: ſed rarò fructus profert nec unquam maturos, fortè ob maris abſentiam.

Dactyli ſucco pollent viſcido & dulci quaſi melleo, ut facilè ex ſapore dignoſcitur & ex decocto aquâ parato, quod in Syrupi aut etiam Mellaginis conſiſtentiam inſpiſſatur; quodque ſi ad fermentandum reponatur, vinum fit ac tandem acetum.

Dactylos Ægyptii & Africæ populi comedere ſolent: nec ingratus eſt cibus. Nondum maturi adſtringunt: bene maturi, præter ſaporem dulcem & viſcidum, blandâ adhuc aſtrictione donantur; atque nutrimentum ſatis laudabile ſuggerunt, necnon etiam ſtomacho & thoraci proſunt. Si tamen liberaliùs edantur, difficiliùs coquuntur in ventriculo, capitis dolorem promovent, & quibuſdam tormina in ventre excitant. Succum craſſum & viſcidum gignunt, quo jecur, lien, aliaque viſcera obſtructio-

nibus implicantur, & longiori eorum uſu cachexia melancholica ſenſim inducitur. Ratione blandæ aſtrictionis & glutinoſitatis in fœminarum profluviis, hæmorrhoidumque fluxibus, ſanguinem exſcreantibus, ſtomachicis, & dyſentericis in cibo utiles prædicantur.

Dactyli ad decocta pectoralia cum Jujubis, Paſſulis, & Ficubus frequenter adhibentur.

℞. Dactylos à nucleis mundatos n°. x. Ficus n°. vj. Glycyrrhiſæ raſæ & contuſæ ℥ij. Orizæ mundatæ & lotæ ℥j. Decoquantur ſecundùm artem in aquæ limpidæ ℔iiij, ad ℔iij. Fiat colatura per cyathos propinanda.

ARTICULUS II.

De Jujubis.

JUJUBÆ & Zizypha, *Off.* ζίζυφα, ζίνζυφα & ζίτζυφα, *Græcorum recentiorum* : Hanab, *Avicennæ* : Hunen & Zufaizef, *Serapionis* : vulgò *Jujubes*. Fructus ſunt ſub ſole aliquantiſper exſiccati, rugoſi formâ & magnitudine olivari, conſtantes pelliculâ craſſiuſculâ ex luteo rubente pulpâ ſubalbidâ, molli, fungosâ, & oſſiculo oblongo, utrinque acuto, rugoſo, ſaporis dulcis & vinoſi.

Eligantur recentiores, majores, ponderoſiores, minùs flaccidæ, carne intus multâ, ſucculentâ, laxâ & dulci, vinosâ tamen.

An veteribus Græcis cognitæ fuerint, an iidem ſint fructus qui σηρικὰ à Galeno dicuntur, ambigitur. Joannes Bauhinus autumat Jujubas fuiſſe Lotum Athenæi, *l. xiv. Deipnoſoph*, de quo cenſet etiam Theophraſtum egiſſe ſub Loti nomine *l. iv. c. iv.* Pliniumque ſub oſſeâ Loto, *l. iij. ſect. xxxij.* Ziziphorum autem vetuſtiſſima memoria apud Columellam & Plinium. Columella duas Ziziphorum ſpecies diſtinguit : unam

rutilam, quæ videtur eſſe noſtra; alteram albam, quæ creditur eſſe Ziziphus alba, *Cluſii Hiſtor.* 29: Elæagnus Orientalis anguſtifolius, fructu parvo, olivæformi, ſubdulci, *Coroll. Inſt. R. H.* 53. Salmaſius exiſtimat Plinium ſub Ziziphorum nomine Zizipha alba *Columellæ* deſignare voluiſſe, per tuberes verò Jujubas noſtras rutilas; eundemque erraſſe, diſtinctionem Ziziphorum *Columellæ* ſolis tuberibus applicando. Plerique Medici *σηρικὰ Galeni*, Jujubas quoque fuiſſe arbitrantur, ducti potiſſimùm authoritate Avicennæ qui, quæ Galenus de Sericis dixit, eadem de Jujubis recenſet. Difficile eſt has lites dirimere, cùm arbores de quibus Athenæus, Theophraſtus, Galenus, Columella, Plinius & Arabes egerunt, nondum cognoſcamus, neque etiam diverſas Ziziphorum ſpecies, ut certò dijudicare poſſimus, quas ex his arboribus aut Ziziphorum ſpeciebus hic vel ille author deſignare voluerit. At verò præter duas Ziziphorum ſpecies, rutilam & albam, ſupra recenſitas, tres adhuc alias in Ægypto obſervavit Auguſtinus Lippi doctiſſimus Botanicus, qui in urbe Sennaar miſerè trucidatus fuit, dum versùs Æthiopiam iter faceret Botanices ſtudio ſerviens. Hæ autem ſunt Ziziphorum ſpecies ex Epiſtolis ad illuſtriſſimum virum D. Fagon Archiatrorum comitem. Ziziphus humilior Alexandrina, latifolia, majori fructu, formâ Ceraſi, purpuraſcente, *D. Lippi*: Nabca, Paliurus Athenæi credita, *Proſp. Alpin.* 8. Ziziphus humilior Alexandrina, latifolia, minori fructu, luteo, formâ Ceraſi, *D. Lippi*: Ziziphus latifolia Memphitica, gigas, majori fructu, formâ Ceraſi, purpuraſcente, *D. Lippi*. Quidquid ſit, illud tantummodò conſtat Jujubas noſtras officinales ab Arabibus & Græcis recentioribus in uſum medicum vocatas fuiſſe.

Arbor quæ Jujubas officinales profert, dicitur Ziziphus, *Dod. Pemptad.* 807: Jujubæ majores oblongæ, *C. B. P.* 446: Zizipha ſativa, *J. B.* 1. 40. Oleæ magnitudinem æquat, cortice contorto, ſcabro & rimoſo: ramis patulis & inæqualibus, aculeis rigidiſſimis munitis. Folia alterna naſcuntur ſubrotunda, unciam aut ſeſquiunciam longa, ſemiunciam aut unciam ferè lata, acuminata, ſplendentia, tribus nervis donata, & crenis acutis inciſa. Flores in eorum alis terni aut quaterni apparent roſacei, ex petalis quinque in orbem poſitis vix lineam longis & flaveſcentibus conflati. Calyx monotomos, quinquepartitus, ex quo ſurgit piſtillum quod deinde abit in fructum oblongum, Olivæ æmulum, fulvum aut ex fulvo rubentem, conſtantem ex cortice membranoſo & pulpâ intus vireſcente & ſubacidâ, dum recens eſt, ſub quâ deliteſcit oſſiculum perdurum, bicapſulare, in quo duo nuclei molles, ſubrotundi, compreſſi, Lentis majoris inſtar, medullâ albicante & rufâ pelliculâ compoſiti, continentur, quorum unus ut plurimùm exareſcit. Colitur vulgò in Gallo-Provinciâ & Galliâ Narbonenſi. Fructus maturitatem adepti leguntur, & recentes cibum præbent hiſce populis familiarem nec injucundum. Inſolantur quoque cratibus tegetibuſque inſtrati tamdiu quouſque rugoſi fiant & exſiccati, tuncque ſervantur ad medicos uſus.

Analyſi Chymicâ, ex ℔iiij, ℥iij. pulpæ Jujubarum à nucleis ſeparatæ & in mortario contuſæ, ita ut in maſſam tenacem admodùm & viſcidam redigeretur, prodierunt per retortam phlegmatis limpidi, inodori, ſubacidi & nonnihil auſteri ℥xij; liquoris limpidi, inodori, acidi ſaporis ℥xvj & ʒvj; liquoris rufeſcentis, ſaporis acidi valentioris ℥iv, ʒv: humoris ſubruſi, odoris empyreumatici ℥ij:

qui tum acidorum ſalium, tum alcali-urinoſorum ſigna præbuerunt in examine, præcipitando nempè Mercurii ſublimati corroſivi ſolutionem, & cæruleum Heliotropii colorem in puniceum convertendo; olei verò conſiſtentiæ ſpiſſioris & butyroſæ ℥iij. Nullus ſal urinoſus concretus apparuit. Maſſæ nigræ in retortâ reſiduæ pondus erat ℥xviij. Licèt hæc maſſa igne reverberii per retortam diſtillata, nulla principia volatilia ampliùs largiatur, licèt aquâ tepidâ diu macerata perparum ſalis lixivii ope ſuppeditet; nihilominus tamen principiis activis & volatilibus non deſtituitur, imò multas adhuc partes oleoſas ſalinas & terreſtres continet adeò ſtrictè inter ſe cohærentes, ut ab invicem difficillimè ſeparari queant. Ignea vis in vaſis clauſis longè debilior eſt, quàm ut oleoſas à ſalinis & terreſtribus disjungere & attollere valeat: igne aperto valentiore & diuturno opus eſt. Aqua verò tepida ſalinas partes diſſolvere nequit, utpote quæ oleoſis prorſus involvantur. Reipsâ hæc maſſa igne aperto per ſexdecim horas calcinata & poſtea refrigerata, nigra adhuc erat, & ℥viij pendebat; quæ iterum per totidem horas calcinata pendebat tantùm ℥j, ʒvijß: & color niger in fuſcum mutatus fuerat. Tandem poſt tertiam calcinationem per duas horas hæc maſſa magis denſa & compacta ponderis erat ℥j, ʒvj; ex quâ ope lixivii ſal fixus merè alcali extractus fuit ad ʒiiij, gr. liv. Porrò in diſtillatione jactura fuit ℥xiij, partium nempe aquoſarum plurimarum, ſalinarum pauciorum, & nonnihil oleoſarum: calcinatione verò partium exhalatio fuit ad ℔j, ʒiiij oleoſarum plurimarum, ſalinarum pauciorum, & aliquantiſper terreſtrium. Hæc autem condenſatio partium oleoſarum cum particulis ſalinis & terreſtribus in omnibus ferè mixtis viſcidis, tenacibus & quaſi reſinoſis obſervatur.

Itaque Jujubæ conſtant ex partibus oleoſis ſalino-acidis & terreſtribus adeò involutis, ut miſtum dulce & glutinoſum inde exurgat, à quo earum vis & energia pendet. Miſtum autem illud à melle aut ſaccharo differt lentore qui major eſt in Jujubis propter uberiorem terram cum ſalinis & oleoſis partibus intimè permiſtam. Terra enim multò minori copiâ in melle & ſaccharo deprehenditur.

De Jujubarum qualitatibus & ſalubritate inter Græcos & Arabes non planè conſtat. Galenus, ſi per σηρικὰ Jujubas noſtras intelligat, eas ſtomacho inutiles eſſe, imbecillimè nutrire, & difficilè concoqui ſcripſit. Arabes verò & ex recentioribus Græcis plurimi eas ad varios uſus commendant. Reverâ dulci quâdam mucagine abundant, quâ humores leniunt, eorumque acrimoniam obtundunt. C. Hoffmannus practicos monet, ne Jujubis in pectoris affectibus indiſtinctè & tanquam appropriatis utantur; imò in his ſolis locum habere in quibus humores inſpiſſatione indigent, non verò attenuatione. Ad pectoris & pulmonum irritationes compeſcendas, tuſſes aſperas ſedandas, pituitam acrem demulcendam plurimùm conferunt. Renibus quoque proſunt, ardori urinæ & veſicæ dolori.

Uſurpantur in Decoctis pectoralibus cum Dactylis, Sebeſten, Paſſulis, &c. in Syrupo Jujubino, Syrupo reſumptivo, Lohoc ſano, & Electuario lenitivo.

ARTICULUS III.

De Sebeſten, ſeu Myxis.

SEBESTEN, Myxa & Myxaria, *Off.* Μύξα, *Pauli Æginetæ*; Μυξάρια, *Aetii* & *Actuarii* : Sebeſten, Motheïca, Mokaïta & Mukeïta, *Arabum* :

vulgò *Sebeſtes*. Fructus ſunt parvis Prunis ſimiles; nigricantes, turbinati, in vertice acuminati, rugoſi, ſemiexſiccati, calyci inſidentes facilè cedenti, acetabuli inſtar concavo, & cinerei fere coloris, ſub pelle tenui, membranosâ, nigricante. Conſtant ex pulpâ fuſcâ, viſcidâ, dulci ſapore præditâ, pertinaciter adhæreſcente oſſiculo, quod aliàs tribus coſtis donatur, aliàs compreſſum Pruni noſtratis oſſiculum imitatur; in quo nonnunquam nuclei duobus loculis duo ſeorſim continentur oblongi, triangulares, albi, ſapore non inſuaves in recentibus: unicus nonnunquam nucleus tantummodò clauditur. Eligendi ſunt pleni, majores, pingues, carnoſi, calyci adhærentes & dulces. Amaricantes enim, ſitum redolentes & teredine exeſi, rejiciendi.

De his Dioſcorides & Galenus nihil prodiderunt. Nonnulli ſuſpicantur fructum eſſe qui δαμαμυξις, apud Athenæum appellatur, quod tamen pro certo haberi nequit. Frequens verò de iis à poſterioribus Græcis facta fuit mentio.

Arbor quæ dicitur Sebeſtena domeſtica, *C. B. P.* 446: Myxa ſive Sebeſten, *J. B.* 1. 197: Sebeſten domeſtica, *P. Alpini*. 30: Vidimaram, *H. Malab. v.* 4. 77: Prunus Malabarica, fructu racemoſo, calyce excepto, *Raii Hiſt.* 1563. ad mediocrem aſſurgit altitudinem caudice craſſo, cortice ſcabro, ſubalbido. Rami deorſum incurvantur frondoſi: folia alternatim ramuſculis inhærent ſubrotunda, firma, tres uncias circiter lata, ſuperiore ambitu per ſpatia inæqualia variis inciſuris dentata, & nonnunquam ſegmento veluti ſubducto mutilata, lætè virentia, ſupra glabra & ſplendentia, ſubtus venulis diſtincta, innixa pollicari pediculo qui cum ramuſculo conjungitur geniculo quodam adeò debili ut folium facilè ſeparetur. Flores *ex Auguſtini Lippi*

Epiſtolis numeroſi, quaſi racematim congeſti, ramorum extrema occupant candidi, ſuave olentes, monopetali, quinquefidi, infernè tubulati & veluti infundibuliformes, florum Styracis ſimiles magnitudine & formâ, excepto quòd inciſuræ extrorſum multùm incurventur. Calyx monophyllus, leviter inciſus, ex quo ſurgit piſtillum poſticæ floris parti adinſtar clavi infixum, quod in fructum abit ferè ovatum ſeu turbinatum cum cuſpide in vertice, Olivæ magnitudine, cujus pars inferior cinereo calyce obtegitur, glabrum, carnoſum, mollem, ſemipellucidum, primò viridem, deinde nigricantem, ſucci viſcidi plenum, dulcem, pertinaciter adhærentem oſſiculo oblongo, modò compreſſo, Pruni noſtratis oſſiculo ſimili, modò tribus coſtis diſtincto, in quo modò unicus nucleus, modò duo nuclei uno duobuſve loculis ſeorſim continentur, oblongi, albi, dulces. In Ægypto & Oriente naſcitur.

Altera eſt hujus arboris ſpecies, quæ Sebeſtena ſylveſtris, *C. B. P.* cujus minora ſunt folia, fructuſque minores & minùs grati.

Ex eorum pulpâ optimum viſcum conficitur, Sebeſten matura contundendo & aquâ lavando: aqua enim, quâ Sebeſten macerata fuêre, admodùm glutinoſa fit.

Analyſi Chymicâ ex pulpæ Sebeſten cum corticibus membranoſis ℔iij, ℥xiv per B. V. ex alambice diſtillatæ ſunt humoris limpidi fere inſipidi ℥xviiij, ʒvß, qui tamen acidi ſigna præbuit, Heliotropii cæruleam tincturam in rubram convertendo; deinde liquoris guſtu ſubacidi ℥ij, ʒvij, qui Heliotropii tincturam puniceam effecit. Jactura in hâc diſtillatione fuit ℥ij, ʒiijß. In cucurbitâ reperta eſt maſſa nigra & exſiccata ad pondus ℔ij, ʒvij: quæ per retortam

igne vehementiori diſtillata præbuit liquoris acidi limpidi & ſub finem rufeſcentis ℥xij, ʒv, gr. liiij: liquoris ſalſi urinoſi & empyreumatici, rufeſcentis, & cum ſpiritu ſalis efferveſcentis ℥ij, ʒjß: olei verò ſpiſſioris conſiſtentiæ axungiæ porcinæ ſimilis ℥ij, ʒvj, gr. lviij. Maſſa reſidua pendebat ℥xiij, ʒij; quæ per 43. horas calcinata cinerum ex cinereo nigricantium ℥ij, ʒvij, reliquit; ex quibus ſalis alcali acerrimi ℥j, ʒvj lixivii ope extractæ fuêre. Hâc in diſtillatione partium deperditio fuit ℥j, ʒvij non ſolùm aquoſarum, ſed & ſalinarum & oleoſarum. In calcinatione verò ℥x, ʒiij partium oleoſarum & ſalinarum avolarunt.

Ex hâc analyſi liquet Sebeſten componi ex partibus oleoſis, ſalino-acidis & terreſtribus inter ſe adeò intimè conjunctis, ut exinde miſtum dulce & glutinoſum exurgat. Magis lentum eſt & tenax quàm Jujubæ, ob majorem olei quantitatem: majorem quoque ſalis alcali, tum volatilis, tum fixi copiam præbet; & ab his ſalibus pendet vis attenuandi & reſolvendi, quâ Sebeſten donantur.

Sebeſten uſus familiariſſimus eſt ad humoris acrimoniam demulcendam, præſertim in tuſſi ex acrimoniâ tenuis ſalſæque pituitæ natâ, in dyſpnœâ, pleuritide, peripneumoniâ, vocis raucedine, & urinæ ardore, parato ex eis decocto. Alvum quoque emolliunt & laxant. Sed hæc dejectoria facultas adeò debilis eſt, ut à quibuſdam ipſis prorſus denegetur.

Sebeſten ſæpe uſurpantur cum Jujubis in Ptiſanis & Decoctis pectoralibus, in El. lenitivo & El. Diaſebeſten dicto.

℞. Hordei mund. ℥ß. Glycyrrhizæ raſæ & contuſæ ʒjß. Bulliant in aq. comm. ℔iij. ad 3. partis diminutionem. Sub finem coctionis adde Jujubas & Sebeſten ana n°. xij. Decocto ab igne

ſemoto injice flor. Tuſſilag. & Papaver. rhæad. ana p. . Macerentur per aliquod tempus : & percoletur decoctum pectorale per cyathos exhibendum.

℞. Radicis Graminis mundatæ & contuſæ ℥j. Sebeſten n°. xv. Jujubas n°. xx. Bulliant in aq. comm. ℔iiij, ad 4. partis conſumptionem. Fiat colatura per vices exhibenda in ardore urinæ.

Ægyptii viſco ex Myxis extracto utuntur emplaſtri modo ad omnes ſchirroſos tumores : reſolvit enim & emollit omnem duritiem. Nonnulli etiam ad tuſſim ex eo paratos bolos cum ſaccharo cando & radicis Liquiritiæ pulvere multis diebus ſumunt. Hocce viſcum rarò nobis affertur.

ARTICULUS IV.

De Uvis paſſis, ſeu Paſſulis.

UVÆ PASSÆ ſeu Paſſulæ ſunt fructus maturi Vitis viniferæ vi caloris exſiccati : ſive calore ſolis exſiccatio illa peracta ſit, unde Paſſulæ dulciores efficiuntur ; ſive calore clibani, unde dulcoacidæ ſunt. Hæ rariùs in officinis ad uſum medicum uſurpantur, illæ ſæpiſſimè.

Itaque Uva paſſa, *Off.* *ϛαφὶς Dioſcoridis*, eſt omnis Uva inſolata, cujus duo genera à veteribus Græcis diſtinguebantur : Uvæ ſcilicet quæ, poſtquàm racemi pediculus cultro ad medium uſque leviter reſectus fuerat, vel filo fortiter ligatus, diu in vite ſolem paſſæ veluti excoctæ fuerant & exſiccatæ. Hæ ϛαφυλαὶ πεπτ. θεῖσαι dicebantur; quæ autem à ſuâ vite detractæ ſoli exponebantur exſiccandæ, ϛαφυλαὶ θηλοπευθεῖσαι vocabantur. Sed hæc exſiccationis differentia in vite vel extra vitem cùm nullum inter Uvas ſiccas diſcrimen eſſentiale afferat, nullius momenti nobis

videtur. Hodie in officinis noſtris tria potiſſimùm Paſſularum genera diſtinguntur : Paſſulæ ſcilicet maximæ, ſeu Damaſcenæ; Paſſulæ minores, ſeu vulgares noſtrates ; & Paſſulæ minimæ, quæ Corinthiacæ.

Uvæ paſſæ maximæ, ſeu Paſſulæ Damaſcenæ, *Off.* Zibib *Arabum* : Zibebæ *Quorumdam* : vulgò *Raiſins de Damas.* Uvæ ſunt exſiccatæ, rugoſæ, depreſſæ, pollicem circiter longæ latæque, fulvæ, ſemipellucidæ, carnoſæ, ſale eſſentiali dulci Saccharo ſimili conſperſæ, ſeminibus paucis, & ſapore dulci, ſed parum grato. Damaſcenæ dicuntur, quòd in Syriâ prope Damaſcum colligantur & præparentur.

Eligendæ ſunt recentes, amplæ, fulvæ, carnoſæ. Rejiciendæ immodicè pingueſcentes, & digitis hærentes, farinâ conſperſæ, carioſæ, aridæ & exſuccæ.

Planta dicitur Vitis Damaſcena, *Horti Reg. Pariſ.* A cæteris Vitium ſpeciebus differt, præcipuè Uvarum magnitudine eximiâ, formâ Olivæ Hiſpanicæ aut Pruni æmulâ.

Uvæ paſſæ minores ſeu vulgares *Off.* Paſſulæ Maſſilioticæ *Quorumdam*, vulgò *Raiſins paſſes*, *Paſſerilles*, *Raiſins de Provence*, Uvæ ſunt in ſole exſiccatæ prioribus ſimiles, ſed minores, ſapore dulci, grato, quaſi Saccharo conditæ. Pro Uvis Damaſcenis ſæpius ſubſtituuntur, & reverâ illis proximæ ſunt. In Gallo-Provinciâ & in Galliâ Narbonenſi præparantur, non quidem ex unâ & eâdem Vitis ſpecie. Alii enim Vitis Apianæ, *C. B. P.* 298. fructus, vulgò *Muſcats*, ſumunt : alii fructus Vitis quæ *Picardant* : alii fructus aujubinos dictos : alii alios.

Monſpeſſulani Uvas paſſas hoc modo parant. Racemos binos hinc illinc filis ligatos, vitioſis acinis forfice detractis, ferventi lixivio addito oleî

paululo immergunt, quoad flacceſcant tantùm & corrugentur: deinde perticis imponunt, ut ſicceſcant, ac poſt triduum quatriduumve inſolant.

Ex Uvis paſſis in aquâ fervente contuſis, maceratis ac fermentatis vinum artificiale non ingratum in regionibus Septentrionalibus conficitur generoſum, ex quo Aqua vitæ & Spiritus vini extrahuntur.

Uvæ paſſæ minimæ, Paſſulæ Corinthiacæ, *Offic.* vulgò *Raiſins de Corinthe*, Uvæ ſunt exſiccatæ atropurpuraſcentes, parvæ, grana Ribeſia vel Sambuci baccas æquantes, gigartis carentes, ſapore dulci cum quâdam levi & gratâ aciditate. Eligantur recentes, bene habitæ. Rejiciantur quæ inſperſo melle madent, vel muco obductæ, ſitum redolentes, aut nimis exſiccatæ & carioſæ.

Corinthiacæ dicuntur ab urbe Corintho circa quam olim excolebantur. Verùm circa eam urbem hodie non inveniuntur creſcentes, ab incolis fortè neglectæ.

Vitis cui innaſcuntur Uvæ, aliarum ſimilis eſt, foliis duntaxat majoribus, in pauciores lacinias obtuſas diviſis, craſſioribus, ſubtus incanis, acinis minoribus, Ribeſios acinos vix ſuperantibus, & apyrinis. In Zacintho, Cephaloniâ, aliiſque inſulis Venetianæ ditionis colitur. Vites Uvis nigris tantummodò conſeruntur, licèt aliæ ſint plantæ albis Uvis.

Auguſto menſe cùm maturuerunt Uvæ, decerptæ & humi ſtratæ rariore ſitu in ſole exſiccantur: ſiccatæ & à ſordibus repurgatæ colliguntur & ad apothecas deportantur, & per foramen in tecto ad id relictum immittuntur, donec ad ſummum uſque repletum fuerit cubiculum. Ibi ſuo pondere ſubſidentes, brevi adeò cohæreſcunt, ut ferramentis

acutis effodi requirant : cùm in dolia infarciendæ ſunt, ut aliò tranſmittantur, nudipes aliquis in vas inſilit, Uvaſque ſenſim immiſſas conculcando premit, ut in anguſtum coactæ majori copiâ dolio excipiantur, & aere excluſo diutiùs incorruptæ ſerventur.

Magna eſt hujus mercimoniæ conſummatio, quæ quidem tota non in Pharmacopœorum officinis, ſed in popinis & coquinis ad ciborum condimenta pro majori parte abſumitur.

Uvæ paſſæ ſucco dulci & melleo pollent, minùs viſcido quàm Jujubæ aut Sebeſten. Magis nutriunt, ſuccumque producunt minùs craſſum. Cùm tamen facilè fermenteſcant, non mirum ſi majori copiâ comeſtæ alvum turbent; bilem enim rariorem efficiunt ac fluidiorem, ſicuti cætera dulcia quæ bileſcere dicuntur : inſuper cæteros humores craſſos & tenaces dividunt & attenuant, crudoſque ad concoctionem diſponunt. Commendantur itaque gigartis exemptis ad alvum leniendam, & thoraci, pulmonibus, aſperæ arteriæ, renibus, veſicæ ac hepati utiles prædicantur : faucium aſperitudines demulcent, ad ſputi concoctionem facilemque expurgationem in quocumque thoracis & pulmonis morbo conducunt. Admodùm aſtrictoriæ ſunt, ſi cum acinis ſeu gigartis edantur, ventriculi concoctionem juvant, in dyſenteriâ, & quocunque alvi fluxu, vel etiam hepatico conveniunt.

Vitandæ ſunt Paſſulæ in febribus inflammatoriis & æſtuante bile ; humorum enim efferveſcentiam adaugerent. Frequentiori earum comeſſatione gingivas vellicant, malè afficiunt, & ad putredinem diſponunt.

In ptiſanis pectoralibus ad humorum acrimoniam demulcendam, & in decoctis quàmplurimis

ad acrem & ingratum quorumdam medicamentorum ſaporem leniendum uſurpantur. Præſcribuntur ad ℥j pro ſingulis libris liquoris.

℞. Paſſular. Damaſcenar. exacinatarum & minutim conciſarum ℥iiij. Coque in aq. limpid. ℔iiij ad ℔iij. Colatura ſervetur pro decocto pectorali.

℞. Hujus Decocti & aq. Calcis ana partes æquales. Miſceantur, & ad ℥vj, bis terve die exhibeatur tanquam efficax remedium ad catharrales affectus.

℞. Rad. Sarſæparillæ ℥vj. Uvar. Corinthiacar. ℥viij. Coquantur in aq. ℔xij, ad quartæ partis conſumptionem. Colaturâ extinguatur Calcis vivæ ℔ß. Subſidat liquor, & limpidus per inclinationem ſeparetur. Servetur ad uſum. In affectibus catharroſis, pulmonum ulceribus & ſtrumis propinentur ℥iij, pro doſi ter quaterve die iterandâ.

℞. Uvarum paſſarum, gigartis demptis, ℥ij. Liquiritiæ raſæ & contuſæ ʒj. Coq. in aq. comm. ℔iij ad ℔ij. Sub finem add. folior. Sennæ ʒiiij. Macerentur tepidè per horam unam aut alteram. Fiat colatura per cyathos exhibenda. Blandum erit purgans medicamentum, nec ingratum.

Uſurpantur in Syrupo de Althæâ *Charas*, Syrupo de Eryſimo *Lobel*, Syrupo de Hyſſopo *Meſues*, Syrupo antihectico ſeu de Teſtudinibus *Lazar. Riverii*, Electuar. lenitivo, & Confectione Hamech.

Articulus V.

De Caricis, ſeu Ficubus paſſis.

Ficus passæ, ſeu Caricæ, *Off.* Ἰσχάδες & καρίκαι *Græcorum*, ſunt Ficus maturæ, in ſole exſiccatæ, quarum tria genera in officinis reperiuntur: magnæ & flavæ, quæ Ficus pingues dicuntur; magnæ & violaceæ; ac tandem parvæ, quæ Maſſilienſes dicuntur, guſtûſque ſuavitate præſtantiores ſunt.

Eligantur molles, tractanti facilè cedentes, graves, cute tenui, molli, ſucco intus & ſemine flavo, & planè melleo ſapore. Rejiciantur duræ, vermiculoſæ, graveolentes, nigræ.

Arbor Ficus ſativa, *Inſt. R. H. 662*: Ficus communis, *C. B. P. 457.* dicta, mediocris eſt altitudinis, ramoſa, patula, non omninò recto caudice aſſurgens, nec cortice lævi, ſed aſperiuſculo, præſertim cùm adolevit: lignum ei albicans eſt, molle, medulloſum & inutile: folia ampla, palmata, in quinque partes diſterminata, & totidem angulis conſpicua, aſpera, dura, obſcurè virentia: fructus ſine prævio flore apparente juxta foliorum exortum erumpunt, initio parvuli, tempore majores, colore primùm virides, dein vel palleſcentes, vel ſubrubentes, aut ad violaceum accedentes, omnes verò molles, medulloſi, granulis innumeris ſeu ſeminibus referti. Ex hiſce fructibus immaturis, foliorum pediculis, & cortice tenello vulneratis lacteus ſuccus effluit acer & amarus. Flores autem huic plantæ non deſunt, ut plurimi exiſtimaverunt, ſed in ipſo fructu deliteſcunt: quod quidem poſt Valerium Cordum clariſſimus Tournefortius ſuſpicatus fuerat, licèt genuinæ & eſſentiales florum partes ipſum & cæteros Botanicos adhuc latuerint, uſque

ad

ad annum nuper elapſum 1713. quo Dom. De la Hire Doctor Medicus Pariſ. & Reg. Scientiar. Academ. Socius, Ficuum ſtamina apiceſque pulviſculis repletos detexit, & coram Regiâ Scientiar. Academiâ palam commonſtravit. Tournefortius enim pro floribus deſignaverat, tum capillamenta quædam tenuia prodeuntia ex involucris quæ ſemina complectuntur, tum etiam eorumdem ſeminum piſtilla. Verùm cùm genuinæ florum partes ſint potiſſimùm ſtamina & apices pulverulentis corpuſculis fœti, hæc autem filamenta hiſce careant apicibus; immeritò ſanè flores dicuntur, ſi præſertim hæc ſtamina cum ſuis apicibus alibi reperiantur. Flos, inquam, hâc in plantâ in fructu ipſo incluſus continetur, aut potiùs fructus ipſe calyx eſt, quo flos introverſus & ſemina ſimul reconduntur.

[Hæc eſt autem Ficuum fructificationis ratio juxta Cl. Linnæum, *Gen. plant.* 776. Calyx florum communis, ſeu ipſa ficus, eſt turbinato-ovatus, maximus, carnoſus, concavus, ſquamis clauſus plurimis, ſemilanceolatis, acutis, ſerratis, inflexis; cujus interna ſuperficies undique tecta eſt floſculis, quorum exteriores, ſeu margini calycis propiores, maſculi ſunt, pauciores; reliqui inferiores fœminei, numeroſi. Singuli flores maſculini pedunculo inſident, perianthio inſtructi proprio, tripartito, (quadripartito & quinquepartito,) laciniis lanceolatis, erectis, æqualibus, abſque corollâ: ſtaminibus ſive filamentis gaudent tribus, (quinque juxta celeb. Pontederam,) ſetaceis, longitudine calycis; antheras gerentibus didymas, & rudimento caduco, intorto. Fœminini flores ſinguli inſident pedunculo, perianthio donati proprio, quinquepartito, laciniis lanceolato-acuminatis, erectis, fere æqualibus; corollâ verò deſtituti. Germini ovali & magnitudine perianthii pro-

prii inſidet ſtylus ſubulatus, inflexus, ad latus apicis è germine prodiens, ſtigmatis terminatus duobus, acuminatis, reflexis, altero breviore. Calyx obliquus in ſinu continet ſemen majus, unicum, ſubrotundum, compreſſum.]

Mirum eſt ſanè quod de Ficuum caprificatione veteres ſcripſerunt, quodque doctiſſimus Tournefortius propriis obſervationibus obſervavit. In inſulis maris Ægei duæ Ficûs ſpecies excoluntur: Ficus domeſtica, quæ fructus profert numeroſos, verùm abortivos, niſi quâdam induſtriâ ad maturitatem perducantur; & Ficus ſylveſtris, quæ ἐρινεὸς veteribus Græcis, hodie Græcis inſularum incolis Ορνος, Caprificus Latinis, quæ tres producit fructuum ſpecies, quæ nunquam ad maturitatem perveniunt, ſed ad domeſticæ Ficûs fructuum maturationem promovendam & accelerandam tantummodò inſerviunt.

Hæ tres ſpecies dicuntur fornites, cratitires & orni. Fornitibus cratitires ſuccedunt, cratitiribus orni, his Fici caprificantur. Ea autem eſt hujus caprificationis ratio à clariſſimo Tournefortio, *Commentariis Reg. Scient. Acad. ann.* 1705. recenſita.

Fornites menſe Auguſto germinant, & uſque ad Novembrem creſcunt, perſeverantque, immaturi tamen. Interim à culicibus quibuſdam vulnerantur, unde paulò pòſt vermiculis ſcatent. Hi vermiculi circa menſes Octobrem & Novembrem in culices tranſmutati, novos fructus ſub finem Septembris germinantes & cratitires dictos aggrediuntur & vulnerant: tum fornites à vermiculis ſuis derelicti pereunt & decidunt. Cratitires verò vermiculis & culicibus referti vigent uſque ad Maium ſequentem; quo tempore tertia fructûs ſpecies pullulare incipit in eâdem arbore quæ alias duas protulit: orni dicuntur, cæteriſque craſſiores ſunt. Cùm ad

certam craſſitiem pervenêre, aperto in umbilico vulnerantur à culicibus qui, cratitiribus deſertis, ova ſua his in fructibus recondunt. Tandem orni circa Junium & Julium à ruſticis Ficuum cultoribus leguntur, eo ſcilicet tempore quo ovula culicum jam excludi incipiunt, & Ficuum domeſticarum ramis appenduntur. Tunc culices ex ornis exeuntes Ficuum domeſticarum fructus vulnerant, ſuiſque vulneribus eorum maturitatem promovent, quæ quidem intra quadraginta dies perfici ſolet; ſin minùs, immaturi exſiccantur, & decidunt.

Ficus ſic ad maturitatem provectæ recentes edules ſunt, cibumque præbent non injucundum: ſed ruſtici maris Ægei inſularum incolæ eas per aliquot dies ſoli exponere ſolent, deinde in clibano exſiccare; iiſque pro alimento uſitatiſſimo cum pane hordeaceo veſcuntur. Attamen Ficubus, quæ in Gallo-Provinciâ, Italiâ & Hiſpaniâ exſiccantur, multò deteriores ſunt; quandoquidem ex clibani calore ſaporem injucundum contrahant. Igneus tamen calor neceſſariò requiritur ad ovula culicum interimenda; alioqui hi fructus brevì vermiculis ſcaterent & corrumperentur.

Nec ſatis admiranda ſunt ruſticorum labor & patientia, qui duorum menſium intervallum & ampliùs inſumunt ad horumce culicum nidos, ornos nempe, quæritandos, & prout matureſcunt, legendos, & ex Ficu agreſti in Ficum domeſticam transferendos. Verùm hæc pœna infructuoſa non eſt; ſiquidem Ficus domeſticæ, quæ apud nos in Gallo-Provinciâ viginti quinque libras Ficuum vix referunt, ſic excultæ & præparatæ ducentas & octoginta libras & ampliùs referre ſolent.

Ficus, tum recentes, tum exſiccatæ, cibum præbent uſitatiſſimum, præſertim meridionalibus in regioni-

bus. Recentes, modò maturæ ſint, à ventriculo facillimè digeruntur, & quovis alio horario fructu celeriùs concoquuntur. Galenus, ut ſalubrem vitam degeret, ab omni fugaci Pomo ſe abſtinuiſſe tradit à 28 ætatis anno ad ſenectutem uſque, exceptis exactè maturis Ficubus atque Uvis. Mediocriter nutriunt, alvum molliunt, pulmonibus, renibus & veſicæ conducunt, abſtergendi facultatem habent, & arenulas deturbant; ſed ſanguinem valde laudabilem non gignunt. Earum frequentior uſus flatum generat, atque jecori lienique officit, carnem laxam, turgidiuſculam & fungoſam efficit. Eas cavere debent qui viſcerum obſtructionibus ſunt obnoxii, illi quoque qui humidioris ſunt alvi. Eſt autem poſt Ficus ſumptas affatim bibendum, ne in ventriculo ſubſiſtant aut in inteſtinis: morâ enim putreſcunt, & febres putridas accendunt.

Exſiccatæ Ficus ſeu Caricæ in uſum medicum recentibus frequentiùs adhibentur. Eas pectoris & pulmonum vitiis, aſthmati, tuſſi conducere inter Medicos convenit: mellei nempe, quo turgent, ſucci ope, alvum & faciliorem reddunt, & ad excretionem irritant, præſertim ante alios cibos præſumptæ: ſpiſſiores qui pectori inhærent, humores concoquunt, maturant & expurgant: renes ab arenulis liberant: veſicæ dolores mitigant: gravidæ, ſi Ficubus aliquot ante partum diebus veſcuntur, faciliùs parere exiſtimant; eas verò toſtas, appropinquante partu, frequenter comedunt. Exanthemata ſeu papulas & ſudores provocant, unde in decoctis pro puerorum variolis & morbillis à Medicis quàmplurimis præſcribuntur. Earumdem decoctum in colicis plumbariorum doloribus affatim epotum, à quibuſdam multùm commendatur: oris ac faucium tumores & abſceſſus citò facilèque ad ſuppuratio-

nem perducit, ſæpiùs in ore detentum aut gargariſatum. Vis venenis lethalibus reſiſtendi à Galeno ipſis tribuitur; & ex his Mithridates inſignem illam antidotum paravit, quâ ſe contra venena præſervare ſolebat. Conſtabat autem ex viginti foliis Rutæ, Caricis duabus, & nucibus Juglandibus ſiccis duabus ſimul contritis cum grano ſalis.

Caricarum frequentem uſum pediculos generare, præter Galenum, Paulus Ægineta, Oribaſius, & recentiorum quàmplurimi ſibi perſuaſum habent. Obſervat tamen Athenæus, *l.* 2°. *Deipnoſoph.* Anchimolum & Moſchum Philoſophos & Rhetores in Elide huic morbo non fuiſſe obnoxios, licèt per totam vitam aquam bibere, & Ficubus tantùm veſci ſoliti fuerint. Addit tamen illorum ſudorem adeò graviter oluiſſe, ut eos in balneis omnes averſarentur: unde Simon Paulli monet illos qui hircum ſubalarem olent, ut à Ficuum eſu ſeſe abſtineant. Bilem verò fermentant & rarefaciunt, unde bileſcere dicuntur ſicut mel, ſaccharum & cætera dulcia: quapropter bilioſis minimè conveniunt; & in febribus à bile exortis, aut in hepatis aut lienis inflammationibus vitandæ ſunt.

Præſcribuntur n°. v. vel vj. pro liquoris ſingulis libris ad decocta pectoralia. Cavendum ne Caricæ aut alii fructus ſupradicti nimiâ quantitate uſurpentur in decoctis; ne viſcidiora facta & ſpiſſiora, ventriculum gravent, nec facilè urinarias vias permeent.

℞. Liquiritiæ exſiccatæ, raſæ & contuſæ ℥j. Caricas n°. xij. Coquantur in aquæ communis ℔j, ad medias. Percoletur liquor, & fiat Julap. cochleatim exhibendum in tuſſi vehemente, ad humorum acrimoniam demulcendam, & expectorationem promovendam.

℞. Ficuum pinguium ℥ij. Contuſæ macerentur in Sp. vini ℔jß per diem integrum. Tincturam exprime & accende ad Syrupi conſiſtentiam. Per cochlearia exhibeatur in tuſſi, raucedine & aſthmate.

℞. Caricas duas treſve. Macerentur per noctem in aquâ vitæ. Aſthmaticis manè comedendæ exhibeantur.

℞. Folior. Hyſſopi, M. j. Caricas nº. vj. Bulliant in aq. limpid. ℔ij, ad medias. Coletur decoctum in aſthmatis paroxiſmo calidè exhibendum.

℞. Orizæ mund. & lotæ ℥ß. Ficus pingues & Dactylos enucleatos ana nº. vj. Jujubas, Sebeſten ana nº. xij. Paſſular. ab acinis purgatar. ʒvj. Folior. Pulmonar. Capilli Vener. ana M. j. Flor. Papaver. rhæad. & Tuſſilagin. ana pug. j. Glycyrrhizæ exſiccatæ, raſæ & contuſæ ʒjß. Bulliant in aq. comm. ℔vj, ad tertiæ partis conſumptionem; & coletur decoctum pectorale.

℞. Raſuræ C. C. ℥ß. Caricas ping. nº. vj. Semin. Aquileg. Fœniculi ana ʒij. Fiat decoctum ſ. a. in ſ. q. aq. comm. per cyathos calidè exhibendum, ad variolarum & morbillorum eruptionem adjuvandam.

℞. Ficus pingues exſiccatas nº. xij. Minutim conciſæ macerentur calidè per horas duas treſve in lactis ℔j. Deinde bulliant leviter, & decoctum percolatum ſervetur pro gargariſmate in faucium & tonſillarum inflammatione.

Caricæ externè admotæ ſub cataplaſmatis formâ, vel torrefactæ, vel in lacte coctæ, tumores vel coquunt vel diſcutiunt, abſceſſuſque maturant & rumpunt: cum fermento & ſale tritæ, bubones peſtilentiales ad ſuppurationem brevì perducunt. Eædem

torrefactæ gingivarum tubercula maturant. Si verò hæmorrhoidibus dolentibus admoveantur, dolorem citò ſedant.

ARTICULUS VI.

De Myrobalanis.

MYROBALANI, *Offic.* fructus ſunt inter ſe diverſi, exſiccati, exotici, veteribus Græcis incogniti, ab Arabibus in uſum medicum advocati, & ex Græcis recentioribus ſoli Actuario noti. Illi autem diſtinguendi ſunt à Myrobalano *Plinii*, quod Glans unguentaria ſeu Nux Ben in officinis hodie dicitur, & à Dioſcoride Βάλανος μυρεψικὴ nuncupatur, de quâ ſuo loco agemus.

Avicenna & Serapio Myrobalanorum quatuor ſpecies recenſent, quas *Helilegi* nominant; flavas ſeu citrinas, nigras ſeu Indicas, Chebulas, & Sinas. Citrinas & nigras ejuſdem generis exiſtimabant, maturitatis ratione inter ſe diverſas tantummodò; rati nempe immaturas flavas eſſe, nigras verò maturas, quæ Indicæ quoque ratione coloris dicebantur. At verò quæ Seni aut Sinicæ vocabantur, nunc prorſus ignotæ ſunt, niſi eaſdem cum Emblicis eſſe velis, ut Garzias putat. Belliricæ verò & Emblicæ inter Myrobalanos ab iiſdem non annumerantur; de his enim Serapio & Avicenna ſeorſim agunt. Poſterior ætas hoſce ambos fructus Myrobalanorum numero adjunxit, prætermiſſis verò Sinicis, utpote ignotis. Recentiores ergo quinque Myrobalanorum ſpecies conſtituerunt, quæ adhuc in officinis reperiuntur, & in uſum medicum uſurpantur; ſcilicet Citrinæ ſeu flavæ, Indicæ ſive nigræ, Chebulæ, Belliricæ, & Emblicæ: quæ quidem ſpecies quinque non ejuſdem arboris, ut quidam exiſtimaverunt,

ſed diverſarum planè arborum fructus, ex Indiis orientalibus afferuntur.

Myrobalani citrinæ, *Off.* Myrobalani teretes citrini bilem purgantes, *C. B. P.* 445: Helilegi Azafar, *Arabum*: μυροβάλανα ξανθά, *Actuarii*: vulgò *Myrobolans citrins.* Fructus ſunt exſiccati, oblongo-rotundi, turbinati, quindecim lineas longi, novem lati, utrinque obtuſi, coloris flaveſcentis ſeu citrini. Quinque ut plurimùm ſtriis majoribus diſtinguntur cum totidem minoribus intermediis, & includunt ſub cortice glutinoſo & veluti gummoſo, ſeſquilineam craſſo, amaro, auſtero & ſubacri, oſſiculum dilutioris coloris, anguloſum, oblongum, & ſcrobiculis quaſi excavatum, cujus nucleus corneus aut candidus membranâ tenuiſſimâ fulvâ obducitur. Eligendi ſunt graves, recentes & gummoſi. Cortex tantùm ſeu caro exſiccata in uſum ſolummodò venit: nucleus lignoſus ut plurimùm rejicitur. Naſcuntur in arbore, Pruni ſylveſtris magnitudine, foliis per conjugationes Fraxini aut Sorbi modo diſpoſitis; quæ Myrobalanifera Sorbi foliis, *Jonſton Dendrol.* Nullam hujus arboris accuratam habemus deſcriptionem.

Myrobalani Chebulæ, *Off.* Myrobalani maximi, oblongi, anguloſi, pituitam purgantes, *C. B. P.* 445: Helilegi Kebuli, *Arabum*: μυροβάλανα κέβουλα, *Actuarii*: vulgò *Myrobolans chebules.* Fructus ſunt exſiccati, citrinis ſimiles, majores, magiſque turbinati, in quinque ſimiliter coſtas elevati, rugoſi, colore foris obſcuriore & ad fuſcum inclinante, intùs ex rufo nigricante, ſapore conſimili, pulpâ craſſiore, cui putamen ſubeſt anguloſum, craſſum, cavernoſum ut citrinorum, nucleum continens pinguem, oblongum & eodem ſapore præditum. Eligantur recentes, magni, pleni, non valde rugoſi, graves, cortice ſeu carne lentâ & fractu contumace.

Arbor quæ hos fructus profert, folia gerit ſimplicia, non conjugata, & Perſicæ ſimilia. Dicitur Myrobalanifera Perſicæ folio, *Jonſton Dendrol.* cujus nulla deſcriptio. Aliam arborem ſub Myrobalani Chebuli nomine Joannes Veſlingius, *Annotationibus in librum P. Alpini de Plantis Ægypti*, deſcribit in urbe Cayro excultam, ſed ab illâ prorſus diverſam; ſiquidem folia profert bina communi petiolo inſidentia & conjuncta, ſubrotunda & obtusè acuminata, à Perſicæ foliis prorſus diſcrepantia, & cujus rami ſpinis armantur longis, peracutis, firmis. An genuina ſit Myrobalani Chebulæ arbor, pronuntiare non auſim.

MYROBALANI INDICÆ ſeu nigræ, *Off.* Myrobalani nigræ octangulares, *C. B. P.* 445: Myrobalani Indæ, nigræ, ſine nucleis, *J. B. T.* 1. 204: Helilogi Aſuad, *Arabum*: Μυροβάλανα Ἰνδικὰ ἢ δαμασώνια *Actuarii*: Gallicè *Myrobolans Indiens ou noirs*. Sunt fructus exſiccati, citrinis minores, novem lineas oblongi, quatuor aut quinque lineas lati, rugoſi potiùs quàm ſtriati, utrinque obtuſi, foris nigri, intus bituminis aut picis inſtar ſplendentes, ſolidi, ſulco tamen inani intus excavati, unde fructus immaturi potiùs videntur quàm perfecti; quandoquidem illa cavitas ad nucleum excipiendum deſtinata videatur, & reverâ nuclei rudimentum in nonnullis obſervetur: ſapore donantur ſubacido, acerbo, amaricante cum acredine obſcurâ; dentibus adhærent & ſalivam exprimunt. Cum his permiſti aliquando inveniuntur in officinis alii fructus anguloſi magis, & paulò majores, nucleo donati, qui eædem Indicæ Myrobalani videntur eſſe, ſed ad maturitatem provectæ. Eligendæ ſunt recentes, nigræ, graves, carne durâ, firmâ, densâ.

Eas profert arbor, Pruni ſylveſtris magnitudine,

quæ folia gerit Salici ſimilia. Dicitur Myrobalanifera Salicis folio, *Jonſton Dendrol.*

Myrobalani Belliricæ, *Off.* Myrobalani rotundæ Belliricæ, *C. B. P.* 445: Belilegi *Arabum*, μυροβάλανα βελλερικὰ *Actuarii*: Gallicè *Myrobolans Bellirics.* Fructus ſubrotundi ſunt, nonnihil anguloſi, Nucis moſchatæ formâ & quodammodo colore, ad flavedinem paulò vergentes, unciam penè longi; decem circiter lineas lati, in pediculum craſſiorem Ficûs inſtar deſinentes, cortice amaro, auſtero & aſtringente, lineam craſſo ac molliore, ſub quo latet oſſiculum dilutius, in cujus cavitate continetur nucleus Avellanæ nucleo ſimilis, ex rotundo acuminatus & mucronatus. Eligantur recentes, cortice denſo, & carne minùs ſolidâ Chebulis aut citrinis.

Arbor quæ Myrobalanus Lauri folio ſubcinericeo, *Jonſton Dendrol.* foliis eſt Lauri, ſed pallidioribus, eaque Pruni ſylveſtris magnitudine.

Myrobalani Emblicæ, *Off.* Myrobalani Emblicæ, *C. B. P.* 445: Myrobalani Emblicæ in ſegmentis nucleum habentes, anguloſæ, *J. B. T.* 1. 206: Amlegi vel Emlegi, *Arabum*: μυροβάλανα ἐμπελιτικὰ vel ἐμπλικὰ *Actuarii*: vulgò *Myrobolans Emblics.* Fructus ſunt exſiccati, ſphærici fermè, ſex angulis diſtincti, è cinereo nigricantes, diametri ſemiuncialis, etiamſi majores quandoque occurrant: continent ſub pericarpio carnoſo in ſex partes per maturitatem dehiſcente oſſiculum leve, albidum, Avellanæ magnitudine, anguloſum, in tres cellulas diſtinctum, & quod per maturitatem in tres partes dehiſcit. Ut plurimùm carnis ſeu pericarpii ſegmenta exſiccata afferuntur, nigricantia, ſaporis aciduli, auſteri, cum acredine quâdam obſcurâ. Eligendæ ſunt Emblicæ recentiores, carnoſiores, craſſiores, ponderoſiores.

Arbor quæ Myrobalanifera foliis minutim inciſis, *Jonſton Dendrol.* non ſolùm cæterarum proceritatem ſuperat, ſed foliorum etiam formâ ab iis longè differt: hæc enim minutim inciduntur, & parum longa ſunt. Nulla accuratior ejus deſcriptio reperitur. Samuel Dale, *in ſuâ Pharmacologiâ*, exiſtimat arborem eſſe Nilicamaram, *Horti Malabarici vol.* 1°. deſcriptam. Raius verò eſſe arborem Tani, *Ejuſdem Horti Malabarici*, *vol.* 4°. deſcriptam ſuſpicatur. Sed de his nobis non planè conſtat.

Indi his utuntur Myrobalanis ad depſanda coria & atramentum conficiendum: iiſdem quoque veſcuntur muriâ conditis, appetentiæ excitandæ causâ.

Omnes Myrobalanorum ſpecies in Indiis orientalibus naſcuntur, Bengalâ nempe, Cambayâ, Malabarâ.

Aqua in quâ Myrobalani maceratæ fuerunt, chartæ cæruleæ colorem purpureum affert, propter ſalem eſſentialem acidum.

Myrobalani omnes analyſi Chymicâ ſulphuris copiam non mediocrem præbent, multumque liquoris acidi, ſalis verò fixi paululum cum abundante terrâ permiſtum. Prætereà aqua in quâ Myrobalani maceratæ fuerunt, chartam ſubcæruleam purpuream efficit: unde concludendum Myrobalanos vim ſuam aſtringentem obtinere à ſale quodam eſſentiali aluminoſo, oleoſis partibus mediocriter involuto; quod etiam ſapore aſtringente confirmatur.

Myrobalani à Medicis ferè omnibus recenſentur inter ea medicamenta quæ alvum citra noxam ſolvunt. Nam etſi purgandi facultate polleant, nullâ tamen virium imbecillitate aut moleſtiâ ſumentes afficiunt, ſed ſuâ aſtrictione viſcera roborant, quin etiam univerſum corpus. Eamobrem in alvi profluviis & dyſenteriâ, ubi ſimul purgatione & aſtrictione opus eſt, commendantur & ſpecificè proſunt.

Iiſdem inſuper infrænantur medicamenta omnia quæ dejiciendo laborem inferunt, quo fit ut utiliter admiſceantur Scammonio & aliis purgantibus valentioribus. Id tantùm illis noxæ adſcribunt, quòd obſtructiones & viſcerum infarctus augeant: proinde ne obſtructis exhibeantur, præcipiunt.

Omnes ſimul præſcribuntur anaticâ doſi ad ℥j, vel ℥jß in infuſo, vel decocto leviore: in ſubſtantiâ verò ad ʒiij vel ʒiv, ſed raro. Minimè enim in ſubſtantiâ purgare aſſerunt, ſed vehementer aſtringere. Infuſum blandè purgat abſque multâ aſtrictione: Decoctum magis purgat & aſtringit ſimul. Earumdem toſtarum pulvis potentiùs aſtringit, & nullomodò purgat.

Præterea utiles ſunt ad dentes vacillantes firmandos, earum decocto os ſæpiùs colluendo. Feliciter præſcribuntur in affectibus oculorum & in ventriculi, hepatis & viſcerum atoniâ, ad eorum fibras nimis laxatas roborandas & reſtituendas. Ibi verò à Meſue tantopere commendantur, ut dicat ab earum uſu ſenectutem remorari, & corpus floridum & juvenile ſervari.

℞. Myrobalanor. citrinar. pulveratar. ʒj. Rhei pulverati ʒß. Syrup. de Cichorio comp. q. ſ. M. F. bolus ad purgandum in alvi fluxu.

℞. Myrobalanorum citrinarum toſtarum & pulveratar. ʒj. Nucis moſchatæ ʒß. Laudani Opiati gr. ß. Conſerv. Roſar. rubrar. q. ſ. M. F. bolus aſtringens in alvi fluxu.

℞. Quinque Myrobalanorum craſſiuſculè contritarum ana ʒj. Rhabarbari ʒj. Macerentur in aquæ calentis ℥vj per ſex horas. Fiat colatura, cui adde Syrupi Roſar. pallidar. ℥j. Fiat potio purgans in alvi fluxu.

℞. Quinque Myrobalanor. craſſiuſculè pulvera-

tar. ana ℥ij. Roſar. rubrar. ℥iij. Macerentur in aq. comm. ℔ij ſupra cineres calidos. Fiat colatura, cui adde Syrup. Berberis vel Granatorum ℥j. Hauriat æger per cyathos in alvi fluxu & hæmorrhagiis.

℞. Myrobalanor. citrinar. contuſar. ℥ij. Macerentur in aquar. Roſar. & Plantagin. ana ℥iij. Fiat colatura pro collyrio in ophtalmiâ incipiente.

Myrobalani uſurpantur in Confectione Hamech, Pilulis aggregativis, Pilulis lucis, Pilulis ſine quibus, & Pilulis tartareis *Quercetani*.

Poſt recenſitas Myrobalanorum ſpecies, de fructu exotico mentionem facere non dubitavi, qui ſæpe cum Myrobalanis citrinis reperitur, quique Samueli Dale videtur eſſe ipſa Myrobalanus citrina abortiva & alterata propter cujuſdam inſecti animalis puncturam.

Dicitur Faba Bengalenſis, Myrobalani ſpecies à nonnullis credita, *Samuelis Dale, Raii Dendrolog.* 134: Faba Bengalenſis, *Anglorum*. Eſt excreſcentia denſa, rugoſa, rotunda, compreſſa, cava umbilici in modum, unciam circiter lata, foris fuſca, intus nigricans, ſaporis ſtyptici & aſtringentis, odoris nullius.

Doctor Marloe Medicus Anglus primus, inquit Samuel Dale, exoticum hocce medicamentum orbi litterato ejuſque uſum publicavit ſub ænigmatico nomine Fabæ Bengalenſis. Unde nonnulli fructum ex Bengalâ, *Cluſii exoticor. lib.* 2. *cap.* 14. eſſe opinati ſunt: alii Myrobalani quandam ſpeciem: alii denique florem Myrobalani citrinæ, quia perſæpe inter fructus illos invenitur. Sed Sam. Dale exiſtimat eſſe excreſcentiam quandam ex puncturâ inſecti alicujus excitatam, aut potiùs ipſum Myrobalani citrinæ fructum vulneratum, qui venenati hujuſce ictûs occaſione monſtruoſam hanc formam aſſumit. Pruni ſæpe obſervantur hujuſmodi ictu ab inſecto

quodam inflicto formam naturalem amiſiſſe, & cavos intus fieri abſque ullo oſſiculo.

Ille fructus fortiter aſtringit, & ad omnes hæmorrhagias, præſertim ad hæmoptyſim ſiſtendam ſummè utilis, ſanguinem modicè incraſſans, venarum & arteriarum oſcula conſtringens, & rupturas conſolidans, humores acres & erodentes contemperans.

Articulus VII.

De Colocynthide.

Colocynthis & Pulpa Colocynthidos, *Off.* κολοκυνθὶς, *Dioſcoridis* & *Galeni*; σικυώνη & σικυωνης σπόγγον, *Hippocratis*: Haanthal, *Arabum*: Kandel, *Serapionis*: Fel terræ, & Nex plantarum, *Quorumdam*: vulgò, *Coloquinte, ou Pommes de Coloquinte.* Fructus eſt ſphæricus, pugni circiter vel Mali Aurantii magnitudine, cujus pulpa exſiccata fungoſa, quaſi cellularis, & foliolis membranaceis compoſita, arida, candida, læviſſima ad nos affertur, exempto cortice flaveſcente, ſapore intensè amaro, acri, nauſeoſo, fauces lædens, cum immerſis ſeminibus parvis, compreſſis, duris, albis vel rufeſcentibus, Cucumerinorum magnitudine, verùm rotundioribus, tumidioribus, durioribus. Ex Alepo affertur.

Eligenda eſt hæc medulla candida, arida, rara, lævis, & intenſo amarore prædita.

Planta quæ dicitur Colocynthis fructu rotundo minor, C. B. P. 313. per terram ſpargitur flagellis aſperis ſtriatis: folia per intervalla profert ſingularia, pediculis longis hærentia, aſpera, incana & hirſuta, Citrulli diviſurâ, ſed minora, & ad quorum alas naſcuntur pediculi tortiles. Flores luteoli, campaniformes, patentes, in quinque partes diſſe-

cti : ex his alii ſteriles ſunt, nulli embryoni adhærescentes : alii fœcundi ſeu inſidentes calyci embryonive, qui deinde abit in fructum ſphæricum, pugno æqualem, primùm colore viridi-herbaceo, & ubi ad perfectam maturitatem pervenerit, flaveſcentem, odore viroſum, guſtu amariſſimum, qui ſub cortice tenui coriaceo includit medullam candidam, fungoſam & quaſi membranaceam, in tres partes diviſam, quæ ſingulæ bina comprehendunt loculamenta in quibus ſemina reperiuntur Cucumerinis ſimilia, verùm rotundiora, tumidiora & duriora, nucleum album, oleoſum, dulcem includentia. Naſcitur in inſulis maris Ægei, & orâ maritimâ orientali.

Analyſi Chymicâ, ex pulpæ Colocynthidis à ſeminibus ſeparatæ ℔ij, ℥vij, prodierunt phlegmatis limpidi, inſipidi & inodori ℥ix, ʒvijß; quod tamen ſalis alcali urinoſi nonnihil continebat, ſiquidem Sublimati corroſivi ſolutionem turbidam & leviter lacteſcentem effecerit : liquoris empyreumatici, ſubrufi, tum acidi, tum urinoſi ℥iij, ʒijß : ſpiritûs urinoſi ℥j, ʒvjß : olei fœtidi, amari, acris ℥iij, gr. xij. Maſſæ nigræ carbonis inſtar in retortâ reſiduæ, & guſtu prorſus inſipidæ pondus erat ℥x, ʒiiijß; quæ per horas octo igne reverberii calcinata ℥iiij, ʒijß tantùm pendebat. Ex eâ per lixivium extractæ fuerunt ʒiij, gr. lx. ſalis merè alcalini & cauſtici, qui ex Sublimati corroſivi ſolutione pulverem croceum intenſum præcipitavit. Jactura partium in diſtillatione fuit circiter ℥xij, ʒj : in calcinatione verò ℥vj, ʒij.

Principia quæ in hâc Colocynthidis analyſi manifeſta ſe præbent, inter ſe mixta compoſitum reſinoſo-gummoſum conſtituunt : ſcilicet ſal alcali qui in Colocynthide luxuriat, cum olei acris portione compingitur in maſſæ gummoſæ conſiſtentiam, dum

alia olei portio mediocris cum acido ſale pauciore quidem in reſinam faceſſit. Et ex his cum terrâ condenſatis compoſitum exurgit reſinoſo-gummoſum acre; quod variis experimentis à D. Boulduc R. Sc. Acad. Socio Chymico in Colocynthide tentatis confirmatur, *Commentariis ejuſdem Academ. anni* 1701.

Ex pulpæ Colocynthidis ℥viij, Extracti gummoſi fere ℥iij obtinuit; ex eâdem verò pulpæ quantitate, ope ſp. vini, Extracti reſinoſi ℥ß. Spiritus vini pulpæ diutiùs in aquâ fervente maceratæ affuſus, & cujus gummea ſubſtantia ſeparata fuerat, nullam ex eâ tincturam extraxit. E contra verò ex pulpâ in ſpiritu vini maceratâ, & cujus tinctura reſinoſa abſtracta fuerat, Extractum gummoſum ope aquæ adhuc elicitum fuit ad ℥ij. Colocynthidis decoctum per diſtillationem aquam limpidam, inodoram & inſipidam præbuit, nullâ virtute catharticâ donatam. Sed cùm pulpæ Colocynthidis in muſti ℔vj. infuſæ ℥iiij. per duodecim dies fermentatæ fuerint, liquor fermentatus in diſtillatione præbuit primùm liquoris ſpirituoſi, odori & amari guſtu ℥viij, deinde liquoris minùs amari portiones quaſdam, poſtea phlegma merè inſipidum. Denique humor in alambice reſiduus ritè percolatus, & evaporatus ad extracti ſolidi conſiſtentiam, ℥ijß maſſæ gummoſæ reliquit; quod quidem extractum non ex ſolâ Colocynthide, ſed ex ſapæ portione non mediocri productum fuit.

Liquoris ſpirituoſi ℥j viro robuſto propinata nauſeas & moleſta ventris tormina abſque ullâ ventris vacuatione excitavit. Ejuſdem ſpiritûs ℥ij vehementer purgaverunt cum ventris torſionibus. Extracti verò gr. x. abſque ullâ vi, aut inteſtinorum corroſione, alvum blandè ſubduxerunt. Extractum autem reſinoſum perparum purgat, ſed violentiſſimos ventris cruciatus ſuſcitat: gummoſum verò alvum mitiùs

mitiùs & copioſiùs movet, vehementiùs tamen quàm extractum pulpæ fermentatæ ſupra recenſitum.

Tandem ſi pulpæ Colocynthidos ℔j, exemptis ſeminibus, bulliat in aq. limpidæ ℔ xij. per ſex vel octo horas, & fiat colatura cum forti expreſſione; tum maſſæ reſiduæ nova affundatur aqua eâdem quantitate, bulliantque ſimul per horas duodecim, & fiat colatura; ac tandem tertiò bulliat pulpa reſidua cum aq. ℔viij. per horas 14, ac percoletur decoctum cum forti expreſſione: quæ remanebunt in colatorio fæces, vix quartam libræ partem æquabunt pondere. Decoctiones verò ſimul miſtæ & ad medias evaporatæ, deinde refrigeratæ, concreſcent in maſſam mucilaginoſam glutinis inſtar, firmam ac denſam; quæ tandem ulteriùs evaporata in extractum ſolidum exſiccatur, oleo quodam eſſentiali aromatico irrorandum, quòd pro genuino & præſtantiſſimo extracto Colocynthidis ſervari poteſt, & blandè purgat à gr. iiij, ad xv.

Ex his omnibus concludere licet duplex ineſſe in Colocynthide partium genus, à quibus hujus mixti vis cathartica potiſſimùm pendet, oleoſarum nempe & ſalinarum acrium. Quæ quidem principia non in ſolâ Colocynthide, ſed etiam in aliis medicamentis purgantibus valentioribus obſervare licet, in Tabaco, ex. gr. Elleboro, &c. Hæc enim medicamenta oleo accerrimo pollent, cujus proprium eſt nervos irritare & vehementer convellere. Si enim ex. gr. olei Tabaci guttula vel minima in animalis vulnus inſeratur, convulſiones ſtatim patitur per totum corpus, & brevì convulſum moritur. Nec in ſolis purgantibus fortioribus hoc oleum acre & nervis infenſum deprehenditur; ſed amara quàmplurima ex vegetabilium familiâ nervis infeſta deprehen-

duntur, & quorumdam animalium, avium præſertim, nervos tantâ vi aggrediuntur & convellunt, ut iis mortem inferant, ut ex Wepferi obſervationibus *Tractatu de Cicutâ aquaticâ* ſatis patet. Horum autem mixtorum amarities ab oleo acri potiſſimùm pendet, ut eorum analyſis teſtatur.

Itaque ab oleoſis hiſce particulis catharticorum valentiorum actio potiſſimùm pendet. Ab iis enim nervoſæ inteſtinorum membranæ, cæterorumque viſcerum nervi vehementer ſuccutiuntur. Unde fortiùs compreſſæ omnium viſcerum glandulæ, humores propter ſuam ſpiſſitudinem in illis ſtagnantes exprimunt & ad inteſtina propellunt. Ad illud quoque non parum confert alterum catharticorum principium, ſcilicet particulæ ſalinæ acres, tum fixæ, tum volatiles, quæ in illis deprehenduntur: quippe quæ vaſorum oſtiola ſubeuntes, vaſa peragrantes, cum ſuccis permiſcentur, eos ſolvunt & colliquant, quin etiam ſæpe totam maſſam ſanguineam nonnihil laxant. Hinc uberior ſeroſorum humorum affluxus ex toto corpore ad inteſtina jam oleoſis partibus ſtimulata: hinc copioſæ illæ per alvum evacuationes poſt catharticum exhibitum.

Verùm oleoſæ illæ partes majori copiâ per acidos ſales in concretum reſinoſum coactæ, majorem, dum expanduntur in membranas nerveas, irritationem iis inferunt: inde inteſtinorum torſiones aut ſpaſmodici motus, quos quidem nullæ aut parciores ſequuntur alvi dejectiones ob humorum lentorem. Contra verò ſales acres qui majorem gummoſi concreti partem conſtituunt cum paucioribus oleoſis particulis & maximè expanſis conjuncti, non tam nervoſas membranas irritant, quàm ſuccos quibuſcum permiſcentur, ſolvunt, ac fluxiliores efficiunt. Attamen cùm ſæpe ſtimulo indigeant reſinoſo ad

inteſtina torpentia excitanda, & ſolutos humores hâc irritatione valentiùs excernendos; ea propter medicamina purgantia officio ſuo feliciùs funguntur, ſi reſinoſæ partes à gummoſis non ſecernantur, quàm ſi eorum concretorum alterutrum ſeorſim exhiberetur.

Illæ partes oleoſæ amaræ & nervis infeſtæ quæ magnâ copiâ in Colocynthide deprehenduntur, ſive in reſinam cum acidis ſalibus ſint condenſatæ, ſive à ſalibus acribus in gummoſam ſubſtantiam expanſæ, ſive ab his ſalibus diſtillationis ope ſecretæ fuerint, ſive rariores factæ, & fermentationis ope in ſpiritum æthereum converſæ, ſubtiliatæ ſint; ſuam ſemper indolem retinent, amarorem nempe & nervos irritandi virtutem, ut ſuperiùs obſervavimus.

Colocynthis medicamentum eſt Medicinæ coævum, Hippocrati, Dioſcoridi, Galeno, Plinio, Græcis tandem & Arabibus notiſſimum. Purgans eſt valentiſſimum & violentiſſimum. Ab omnibus Medicis commendatur ad humores craſſos ac lentos vacuandos, pituitoſos potiſſimùm, quos ex diſtantiſſimis & reconditiſſimis partibus educere opinantur. Paulus Ægineta ſcribit Colocynthidem non tam ſanguinem quàm nervos purgare. Illius uſus prædicatur in morbis inveteratis & contumacibus, quos neque Agaricum neque Turpethum ſolverit; in affectibus nervorum, articulorum, viſcerum obſtructionibus, in cephalalgiâ, hemicraniâ inveteratâ, apoplexiâ, epilepſiâ, vertigine, aſthmate, diſpnœâ, morbis articularibus frigidis, dolore iſchiadico, dolore colico flatulento, hydrope, leprâ, ſcabie, denique ubi malo nodo malus cuneus quærendus eſt, inquit C. Hoffmann. Non enim curamus graves morbos, quia nunquam expedimus nos à lenientibus, inquit idem poſt Maſſariam. Præter ejus vim

catharticam Medici nonnulli ſpecificam quandam & merè alterantem qualitatem in eâ agnoviſſe videntur; cùm eam imprimis Scribonius Largus laudet ad menſes movendos, ad lumborum dolorem, & ad comitiales morbos; & Helmontius vocet Colocynthidem chronicorum morborum curatricem egregiam, ob vim reſolutivam.

De Colocynthidis qualitate deleteriâ aut ſaltem periculoſiſſimâ Medici quoque inter ſe conveniunt. Vehementer enim ventriculum, viſcera, corpuſque totum conturbat, nervos lædit & nonnunquam vehementer concutit, venas aperit & ſanguinem elicit, inteſtina corrodit & gravibus torſionibus excruciat. Quocircà nonnulli hocce medicamentum tanquam viroſiſſimum, & tantùm non mortem ipſam, ut ait C. Hoffmannus, ex foro medico procul ablegandum eſſe ſuadere volunt. Sed ab his diſſentit Simon Paulli, qui eos tanquam meticuloſiores condemnat; quandoquidem multi magnæ quidem in Medicinâ auctoritatis viri, ſecuti veterum veſtigia, in morbis curatu contumacibus felici ſucceſſu eam uſurpaverint. Et reverâ hæc pharmaca cathartica potentiſſima ſunt præſidia, modò ritè & opportunè adhibeantur: quapropter Symphorianus Campegius junioribus Medicis conſulit, ne Colocynthide utantur; ſolis antiquioribus ejus exhibitionem permittens.

Ejus noxas variis modis emendare tentârunt tam veteres quàm neoterici, tam Græci quàm Arabes. 1°. Optimè & accuratè hanc pulpam triturando, & in tenuiſſimum pollinem redigendo. 2°. Addendo Tragacanthum, Gummi Arabicum, Maſtichen, & alia aſtringentia. Sed hæc ut nociva Dodonæus rejicit, qui Colocynthidem aliorum purgantium additione corrigi autumat. Quidam acidos liquores ad

ejus vim catharticam temperandam adhibent : alii ſales alcalinos , alii fermentationem , & nonnulli putrefactionem. Quidam extracta cum ſpiritu vini vel cum aquâ præparant. Verùmenimverò cùm Colocynthis, non ad alvum blandè tantummodò ſubducendam , ſed ad catharſim potentiſſimè promovendam ſæpiùs uſurpetur ; præparationes quibus ejus vis purgatoria nimis debilitatur , prorſus inutiles ſunt , ac proinde rejiciendæ. Illæ tantùm emendationes admittendæ nobis videntur , quæ ejus ſubſtantiam extendere valent ; ne ejus particulæ craſſiores inteſtinorum membranis alicubi adhærefcentes , nimis violentam irritationem , inflammationemque ibi excitarent , aut eam partem eroderent. Sic ſi fortiter purgare velis , Colocynthidis pulpa adhibeatur accuratè trita & diviſa , qualis ſub trochiſcorum formâ adhiberi ſolet ; & uſu diuturno compertum eſt, nullam ab eâ noxam inferri , modò opportunè & debitâ doſi adhibeatur. Sæpiſſimè etiam ſtimuli loco tantùm cum aliis purgantibus medicamentis conſociatur , & parciore doſi. Si verò non minùs efficaci , ſed minùs vehemente opus ſit catharſi ; tum decoctum Colocynthidis ex aquâ , vel vinum in quo eadem infuſa fuerit , vel etiam extractum cum aquâ paratum , vel extractum ejuſdem cum muſto fermentatæ feliciter uſurpantur. Extracta verò ſæpiùs in uſum veniunt quàm infuſiones vel decoctiones , quæ ob intenſum amarorem ægrorum palato ſæpe minùs arrident. Extractum verò cum ſpiritu vini paratum minùs purgat , ut jam diximus , quàm ipſa ſubſtantia ; & longè majores ventris cruciatus gignit.

Dioſcorides hanc pulpam proponit ad quatuor obolorum pondus cum aquâ mulsâ , melle cocto , Myrrhâ & Nitro ſub formâ boli vel pilularum exhi-

bendam; ſi verò mitiùs purgandum ſit, aquam mulſam, vel paſſum in pomo excavato coctum propinare jubet. Aëtius eandem fere methodum ſecutus pro mitiori purgatione Colocynthidem juſtæ magnitudinis ſumit, & ex eâ supernè apertâ ſemen eximit: deinde pulpâ omni citra ſemen in ipsâ reconditâ, pomum replet ſapâ aut vino dulci veteri, & per diem ac noctem macerari ſinit: tandem transcolatum per pannum vinum calefactum bibendum exhibet.

Pulpa Colocynthidis in ſubſtantiâ per os exhibetur à gr. v, ad ℈j. & quidem tenuiſſimè trita. In decocto vel infuſo à ℈ß, ad ʒj. ſed rarò propter amaritiem: & tunc decoctum vel infuſum accuratè percolandum eſt. In decocto pro enemate ad ʒj, vel etiam pro apoplectico ad ʒjß vel ʒij. Obſervandum quoque decoctum pro clyſteribus ritè percolandum eſſe, ne quædam ſuperſint Colocynthidis ramenta aut membranulæ, quæ inteſtinorum membranis adhærentes horrenda excitant ſymptomata, ut Etmullerus obſervavit.

Si nimia Colocynthidis doſis exhibita fuerit, ita ut hypercatharſis aut convulſiones ſuperveniant, vel metuendæ ſint; præcaveri poſſunt vel curari oleo tum affatim epoto, tum in inteſtina injecto.

Hoc autem Pharmacum morbis acutis raró prodeſt, nec convenit bilioſis naturis, nec præfervidis viſceribus. Nec puerorum, nec ſenum, nec prægnantium, (fœtus enim vel ſuppoſitâ enecat,) ſed ætate duntaxat florentium & robuſtorum medicamentum eſt.

Trochiſci Colocynthidis, vulgò in officinis ab Arabicâ denominatione Trochiſci Alhandal dicti, ſic præparantur.

℞. Pulpæ Colocynthidis albæ, levis, & à ſemi-

nibus repurgatæ, quantum libuerit. Incidatur forcipe ut decet, poſtea manibus cum olei Amygdalar. dulcium q. ſ. fricetur, dein teratur in mortario, donec in pulverem tenuiſſimum redigatur; qui excipiatur ſ. q. mucilaginis gummi Tragacanthi aquâ Roſar. extractæ. Formentur Trochiſci parvi, qui in umbrâ exſiccati, rurſus in tenuiſſimum pollinem redigantur: & cum eâdem mucilagine fiant rurſus Trochiſci, qui ſiccati tertiò pulveriſentur, & ſimiliter in Trochiſcos formentur ad uſum ſervandos. Doſis à gr. vj, ad ʒß.

Uſus apud Pharmacopœos Pariſienſes invaluit & quidem laudandus, ut in ſingulis Compoſitis Pharmaceuticis ubi Colocynthis deſideratur, pro crudâ Colocynthide hi Trochiſci curioſè elaborati ſubſtituantur.

℞. Pulpæ Colocynthidis minutiſſimè conciſæ ʒß. Infunde in vini albi ℥vj. Macerentur per noctem. Trajiciatur vinum per chartam emporeticam, quo diſſolvatur Mann. Calabr. ℥j. Fiat potio cathartica.

℞. Trochiſcor. Alhandal gr. xij. Pulpæ Caſſ. recèns extractæ & mundatæ ℥j. M. F. bolus ex pane azymo devorandus.

℞. Trochiſcor. Alhandal gr. x. Scammon. gr. vj. El. Diaprun. ℥ß. F. bolus.

℞. Trochiſcor. Alhandal. gr. vj. pulver. Jalap. gr. xv. Aquilæ albæ gr. x. Conſ. Roſar. q. ſ. M. F. bolus.

℞. Extracti Colocynthidis gr. vj. Aloës lotæ ℈j. Croci pulver. gr. xv. cum Syr. de Abſynthio. M. F. bolus ad menſtrua ſuppreſſa provocanda.

℞. Pulpæ Colocynthidis ʒjß. Radic. Pyrethri ℥ß.

Coque in aq. comm. q. ſ. ad ℥xij. Colaturæ adde vini ſtibiati ℥iij. Salis gemmæ ʒij. Fiat enema in affectibus ſoporoſis & in apoplexiâ.

Uſurpatur Colocynthis in Hyerâ Diacolocynthidos, Confectione Hamech, Extracto Panchymagogo *Crollii* & *Hartmanni*, Pilulis de Euphorbio & de Sagapeno *Quercetani*, Pilulis ex duobus *Pharmacop. Londinenſis*, Pilulis cachecticis *Charas*, Pilulis de Agarico, aggregativis, polychreſtis, cochiis, fœtidis, aureis, mercurialibus, & in Unguento de Artanitâ.

Tanta purgandi facultas eminet in Colocynthide, ut exteriùs umbilico admota ejus pulpa cum felle bubulo, non ſolùm alvum dejiciat, ſed vermes in inteſtinis nidulantes enecet & expellat : quin etiam odore vel tactu alvum movere dicitur.

Articulus VIII.

De Caſſiâ ſolutivâ.

Cassia ſolutiva, Caſſia nigra, Siliqua Ægyptiaca, *Off.* & Caſſia fiſtula, *Quorumdam* : Eiarxamber, *Serapionis* : Chaïarſandar, *Avicennæ* : Κασία μέλαινα *Actuarii* & *Græcorum recentiorum*. Siliqua eſt quæ non debet confundi cum Caſſiâ aromaticâ veterum Græcorum, quæ Caſſia Syrinx dicebatur, nunc verò Cinnamomum, neque etiam cum Caſſiâ ligneâ recentiorum. Hæ enim inter cortices aromaticos, illæ verò inter fructus catharticos annumerandæ ſunt. Caſſia ſolutiva veteribus Græcis prorſus ignota fuit. Ejus ſalubrem uſum Arabes cùm eſſent experti, omnium primi valde commendaverunt. Fructus eſt exoticus, ſeu ſiliqua teres & cylindracea, cubitalis, unciam circiter craſſa, compoſita ex putamine lignoſo, tenui, duriuſculo, foris ex ſpadiceo

nigricante, intus flaveſcente, in varia loculamenta à diſſepimentis tranſverſim poſitis, parallelis, ligneis, tenuibus, interiùs diviſo, & medullâ in his inclusâ molli, nigrâ, melleâ, ſubdulci, cum quâdam acredine; in quâ deliteſcunt ſemina oblongo-rotunda, depreſſa, dura, fulva, nitida. Duplex Caſſia ſolutiva in officinis reperitur: altera Orientalis ſeu Alexandrina, vel Ægyptiaca, nempe quæ ex Ægypto nobis affertur: altera Occidentalis, quæ ſcilicet in Americanis inſulis exculta, maximâ copiâ & minore pretio huc devehitur. Hæc cortice eſt craſſiore, magis aſpero & rugoſo; medullâ verò acri & nauſeosâ. Illa verò cortice donatur tenuiore, intenſiùs nigricante; pulpâ verò dulci, nec ingratâ guſtu: quapropter Occidentali anteponitur.

Eligendæ ſunt Siliquæ ponderoſæ, recentes, plenæ, mutæ, id eſt, quæ ſuccuſſu agitatæ commotis intus ſeminibus non reſonent; quarum pulpa pinguis ſit, nigredine ſplendens, dulcis, non acerba ob immaturitatem, non aceſcens ob vetuſtatem, non exſiccata nimis, non nimis humida, non ſitu obducta: in cellis enim vinariis aut latebris à mercatoribus reponi ſolet, vel arenâ opertis; & aquâ inſpergi, quò plenior ac recentior videatur: ſed ibi citiſſimè aceſcit, aut ſitum contrahit.

Medulla in uſum ſola venit, rejectis acinis & cortice ac diſſepimentis lignoſis. Quapropter extrahitur ex ſiliquis, & per ſetaceum trajicitur; & flos Caſſiæ dicitur, vel Caſſia mundata nuncupatur.

Arbor quæ hanc Siliquam gerit, dicitur Caſſia fiſtula Alexandrina, *C. B. P.* 403: Caſſia purgatrix, *J. B. T.* 1°. 416: Caſſia nigra, *Dodon. Pemptad.* 787: Arbor Caſſiam ſolutivam ferens, *Bontii*: Conna, *H. Malabar. T.* 1°: Quauhayohuatli 2ª. ſive Caſſia fiſtula, *Hernandes*. Sic autem à R. P. Plumerio, *in ſuo Bota-*

nico Americano manuſcripto. vol. 7. fol. 103. accuratè deſcribitur, Nucibus Juglandibus noſtratibus ſimilis fit arbor, ſi ſitum ramorum ſeriemque foliorum ſpectes; licèt cortice tenuiori, politiori, deforis leucophæo, intus verò carneo, truncus ejus veſtiatur. Ejuſdem autem trunci materies ſolida, è rufo intus nigricans, alburnoque pallido circumdata. Folia fere Nucum noſtratûm proferunt rami, bina ſcilicet & bina, juxta ramuſculos ſeu coſtas tenues virentes, pedem & ſemis circiter longas, & ad exortum tumeſcentes. Quinque aut ſex foliorum conjugationes ut plurimùm unicuique adhæreſcunt coſtæ. (Finiri tamen quaſdam unico ſingulari folio ſæpe contingit.) Singula folia Nucum foliorum colorem fere ſoliditatemque obtinent, licèt propter coſtularum tenuitatem paulò magis in ſuperficie uniantur. Formam cuſpidis lanceæ referunt etiam, quinque aut quatuor ſcilicet pollices longa, duos circiter lata, in ſummitate acuminata, & ad baſim rotundata.

Circa eoſdem foliorum ramuſculos aut coſtas, ramuſculi alii paulò longiores tres aut quatuor ſimul enaſcuntur, plurimis onuſti floribus jucundo ſanè ſpectaculo conſpiciuntur. Quilibet autem flos pediculo appendet duos pollices circiter longo, calycemque obtinet concavum, quinque foliolis ferè ovatis, è viridi luteſcentibus, & dimidiæ ungulæ magnitudinem vix ſuperantibus efformatum. Ex illo calyce quinque exoriuntur petala in orbem poſita, perpulchrè luteſcentia, & cochlearis in modum omnino excavata, & cochlearis etiam modo ſubrotunda. Ex his tamen quinque petalis duo paulò aliis ſunt ampliora, ſingulaque pollicis amplitudinem vix excedunt, coſtuliſque levibus per totum ſunt venoſa. Ex eodem calyce decem ſtaminula luteo-pallida, & apice luteo ſingula pollentia exſurgunt, ſed

varia & inæqualia; quædam ſcilicet aliis longiora, & aliis breviora: tria tandem adunca ſunt, ſeptem verò recta. Inter hæc ſtamina piſtillum prominet vermiculo virenti & adunco ſimile, quod tandem in ſiliquam evadit teretem, rectam, paulò minùs pollicem craſſam, & pedem & ſemis circiter longam. Lignosâ materiâ, tenui tamen conſtat jam dicta ſiliqua; tubuſque ligneus propriè ineſt undique clauſus, cuticulâ indutus è nigro-caſtaneo, minutiſſimiſque rugis tranſverſim exaratâ, exceptis ventre & dorſo, quorum longitudinem percurrit faſciola omnino glabra & unita. Innumeris etiam intus diſcernitur cellulis ille tubus, quas laminæ tenues, etiam lignoſæ, orbiculares & parallelæ efformant; pulpâ medullosâ, dulci, primùm albicante, dein flaveſcente, tandem per maturitatem nigricante oblinitæ. In quâlibet cellulâ ſemen continetur durum, ſubrotundum, compreſſum, fere cordiforme, caſtaneoque colore delibutum, ac tandem filo tenuiſſimo ad cellulæ parietes alligato.

Aprili & Maïo potiſſimùm floret hæc arbor in Americanis inſulis; dumque floret, foliis ſuis omnino viduatur, ut Amygdalis, Pomis, Perſicis, multiſque aliis noſtratibus arboribus contingere in Europâ demiramur.

Ex floribus optima Conſerva conficitur leniter purgans, ſicut & juniores ſiliquæ ſaccharo conditæ.

Americæ propriè indigena non eſt hæc arbor, ſed aliunde tranſlata ex Africâ aut ex Indiis orientalibus. In Ægypto & omnibus fere Indiæ orientalis Provinciis calidis naſcitur.

Analyſi Chymicâ, ex ℔ij, ℥v, ʒiiij, pulpæ Caſſiæ Alexandrinæ per B. V. diſtillatæ prodierunt phlegmatis limpidi & ferè inſipidi, cum exiguo admodùm Caſſiæ odore ℥vj, ʒv, gr. xij. acidi tamen no-

tas præbuit, Heliotropii tincturam cæruleam in rubrum immutando: deinde phlegmatis prorſus inſipidi & inodori ℥j, ʒvijß. Maſſa reſidua exſiccata & indurata pendebat ℥xxviij, ʒiiij; quæ per retortam diſtillata exhibuit ſpiritûs acidi rufeſcentis ℥x, ʒiiij: ſpiritûs tum acidi, tum urinoſi ʒix: ſpiritûs merè urinoſi ʒiiij, gr. lx: olei empyreumatici craſſioris ʒiiij, gr. xlvij. Maſſa combuſta nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥x, ʒjß; quæ per 20. horas calcinata, donec nullum ampliùs fumum emiſerit, cineres reliquit ex fuſco rubentes ad pondus ℥j, ʒv: ex quibus ſalis lixivioſi merè alcali fixi ʒvj, cum gr. xij, extractæ fuerunt.

Jactura partium avolantium in diſtillatione per B. V. fuit ʒiiij, & gr. xxiiij. In diſtillatione verò per retortam ℥iiij; tandem in calcinatione ℥viij, ʒiiij, gr. xxxvj, in flammam & fumum abierunt.

Prætereà pulpa Caſſiæ facilè aceſcit; eademque pulpa aquâ plurimâ diluta, & per plures menſes in dolio aſſervata, ſalem eſſentialem cremori Tartari planè ſimilem deponit.

Per hanc analyſim patet ineſſe in pulpâ Caſſiæ acidum ſalem volatilem & tenuem qui primùm exit in diſtillatione, alium verò fixiorem qui nonniſi igne vehemente cum oleo propellitur: perparum ſalis urinoſi, mediocremque ibi reperiri terræ portionem; ac proinde pulpam Caſſiæ vim ſuam obtinere à ſale quodam eſſentiali cremori Tartari ſimili, ſed tenuiore, ſeu terreis particulis minùs implicito, & oleoſis blandis magis temperato.

Ex omnium fere Medicorum conſenſu medulla Caſſiæ catharticum eſt benignum & innoxium, omni ſexui, ætati, temperiei, gravidis & puerperis conveniens. Ex hujus medicamenti purgantis aliorumve ſimilium benignitate Arabes ad purgandum

audaciores facti ſunt, quàm Græci veteres qui vehementioribus catharticis uti ſolebant. Utiliter autem præſcribitur in febribus ardentibus & inflammatoriis, in affectibus pectoris, renum & veſicæ, & omnibus inflammationibus, tum externis, tum internis, quando purgationi locus datur; iiſque ſuccurrit affectibus, quos alia medicamenta purgantia exacerbarent.

Non ſolùm ut catharticum magnâ doſi exhibetur, ſed etiam ut alterans parvâ doſi & uſu diuturno ſæpe præſcribitur, modò ad alvum duram & ſiccam emolliendam & ſubducendam, modò ad humores ad aliquam partem contra naturam affluentes per patentes inteſtinorum vias utiliter revocandos & expellendos, ut in affectibus quibuſdam contumacibus & diuturnis, arthritide, catharro, calculo, hæmorrhoidibus, cephalalgiis diuturnis, hemicraniâ, &c.

Pulpâ Caſſiæ cum ſaccharo Cando & Liquiritiâ tanquam arcano utuntur Ægyptii ad renum veſicæque vitia. Ægyptiorum veſtigia ſecuti Monardes & Matthiolus, pro infallibili, ut aiunt, præſervativo habent, ſi ℥iij quotidie tribus horis ante prandium devorentur.

Renibus & veſicæ inter remedia purgantia nullum eſſe Caſſiâ convenientius, præter Meſuen, inculcat Fallopius. Verùm non omnes Medici eâ de re idem ſentiunt; quandoquidem Pigræus & Fabricius Hildanus his partibus infeſtam Caſſiam ſtatuant, & Ballonius ſcribat *in Ephemeridibus* Lithothomos Pariſienſes obſervaſſe inimiciſſimam eſſe Caſſiam illis quibus ſectione detractus eſt calculus. Quotidianâ tamen experientiâ didicimus nihil iiſdem à Caſſiâ ritè exhibitâ hodie metuendum eſſe. Reverâ Fallopius ipſe qui in veſicæ affectibus Caſſiam laudat, ardorem urinæ excipiendum eſſe monet. Nec dubi-

tandum eſt quin renum & veſicæ morbis inflammatoriis nimiùm adhuc vigentibus noceat, non ſecùs ac alia omnia purgantia medicamenta quæ hoſce morbos exacerbant, utpote ortos vel à ſpaſmodicâ nervorum aut membranarum diatheſi quam calculorum colliſio aut attritus inducit, aut à ſeri ſalſugine quæ ureteres ac veſicam moleſtè vellicando lædit. Sed ſi aliqua purgandi neceſſitas ſub his morbis occurrat, nullo certè medicamento minùs noxio feliciùs levabitur.

Alia ſunt inſuper incommoda quæ Caſſiæ exprobrantur. Diſſolvit, inquiunt, tonum ventriculi; tormina parit, & flatus gignit. Unde nonnulli eam humidis ventriculis aut hypochondriacis & flatulentis minimè convenire putant: bilioſis quoque, ob dulcedinem, nocivam aſſerunt. Sed hæc vitia facilè corriguntur, ſi optima ſeu Alexandrina eligatur, & recens ac bene matura adhibeatur: talis enim nulla tormina ventris ſuſcitabit. Americana verò, quæ ſapore minùs grata eſt, tormina quandoque excitat, ſicut & Alexandrina immatura & jam præ vetuſtate aceſcens. Præterea ſi humidior ſit ventriculus, & nimis laxatus ipſius fibrarum tonus, feliciter cum Rhabarbaro conſociatur. Cùm medicamentum ſit ſaporis dulcis, tardæque, & ut aiunt, teſtudineæ operationis; non mirum ſi efferveſcentiam & intumeſcentiam nonnunquam concipiat in ventriculo & inteſtinis, & flatus gignat: quod quidem vitium vitabitur, ſi pro Caſſiæ ſubſtantiâ ejuſdem decoctum percolatum tantummodò exhibeatur, & quidem fervens propinetur; ſic enim neque flatus generat, neque ructus, minùſque moratur in ventriculo & inteſtinis. Neque etiam eſt unde illius uſum reformident melancholici & mulieres hyſtericæ, quaſi vaporibus quos vocant movendis apta nata

eſſet. Imò Caſſia ipſis erit admodùm proficua, ſi cum cremore Tartari miſceatur, aut cum Tamarindis decoquatur: iiſdem quoque acidis medicamentis temperata, bilioſis innoxia fiet. Tandem ejus ſegnitiem utiliter excitant cætera purgantia medicamina acriora, velut Scammonium, Senna, Jalapa, Manna, necnon etiam ſtibiata Emetica, quæ ſtimuli loco ei adjunguntur, aut quibus conjungitur Caſſia ad eorum vim obtundendam. Sic in pleuritide, peripneumoniâ cæteriſque affectibus inflammatoriis quibus emeticorum aut catharticorum exhibitio convenit, maximi eſt præſidii. Mira quoque præſtat in illâ doloroſâ abdominis tenſione quæ ſtibiatis præpoſterè exhibitis interdum ſuccedit; tuncque pro omni potu, intermediis juſculis, ſorbitio ex Caſſiâ feliciter propinatur.

MedullamCaſſiæ infantibus recèns natis exhibitam, coloſtrum in inteſtinis ſtagnans purgando, eos à variolis immunes facere plures fide digni Medici aſſerunt. Drachmæ duæ vel tres juſculi vitulini aut ſeri lactis ℥vj diſſolvuntur, & cochleatim exhibentur intra octo vel duodecim horarum intervallum, antequàm mammis admoveantur.

Præſcribitur medulla Caſſiæ è cannis extracta & per ſetaceum trajecta à ʒij, ad ℥jß. tum ad alvum blandè ſubducendam, tum ad purgandum, vel ſola, vel cum aliis medicamentis purgantibus ſub formâ boli, vel in liquore conveniente diligenter ſoluta. Decocta verò ab ℥ß, ad ℥iiij. in potionibus propinatur, vel ſub enematis formâ injicitur.

℞. Medullæ Caſſ. recèns extractæ & mundatæ ℥j. Rhei pulverati ℈j. Cremoris Tartari ʒß. M. F. bolus ex nebulis manè jejuno ventriculo devorandus, ſuperbibendo juſculum ex carne vitulinâ, ad purgandum. Vel

℞. Medullæ è *Siliquâ Ægyptiacâ* extract. ʒvj. Pulver. Cornachin. ℈j. F. bolus, ſuperbibendo ſeri lactis vel ptiſanæ cyathum unum. Vel

℞. Pulp. Caſſ. ℥ß. Rhei pulver. ℈j. pulver. Jalap. gr. xij. Aquilæ alb. gr. x. Syr. flor. Perſicor. q. ſ. F. bolus purgans.

℞. Caſſ. mundatæ ℥ß. Sacchar. Candi & Glycyrrhizæ pulver. ana ʒß. Fiat bolus ineunte prandio vel cœnâ ſumendus ad alvum emolliendam, ad arthritidem præcavendam, aut lithiaſim, & ad catharroſos affectus ſanandos.

℞. Floris Caſſiæ & pulpæ Tamarindor. ana ʒij. M. F. bolus paulò ante paſtum exhibendus ad melancholicorum aut hyſtericarum alvum ſegniorem aut nimis aſtrictam emolliendam & ſubducendam.

℞. Medull. Caſſ. Alexandr. ℥j. Syr. Violarum, vel Flor. Perſicor. ℥j. Diſſolv. in ſeri lactis, vel ptiſan. pectoral. vel tincturæ folior. Sennæ, aut decocti Tamarindor. ℥vj. F. potio.

℞. Folior. Sennæ ʒij. Rhabarbari & Tartar. ſolub. ana ʒj. Macerentur per noctem ſuper cineres calidos in decocti Gram. ℥xij. Tum Mann. Cal. ℥jß. in hâc infuſione liqueſcat. Fiat colatura, quâ diſſolvantur Syr. Roſar. pallidar. ℥j. Medull. Caſſ. ℥jß. Dividatur liquor in duas doſes quatuor horar. intervallo exhibendas, interjecto juſculo, ad catharſim promovendam.

℞. Medull. Caſſ. cum nucleis extractæ ex fiſtulis ℥j. Mann. Cal. ℥jß. Rhei el. & Salis vegetabilis ana ʒj. Bull. leviter in liquoris convenientis ℥vj. Fiat colatura calidè exhibenda tribus horis ante juſculum.

℞. Medull. Caſſ. cum nucl. ℥iij. Mann. Cal. ℥ij. Bull. leviter in decocti pectoral. ℥xij. Fiat colatura,

latura, quâ diſſolv. Syr. de pom. comp. ℥j. aut Tartar. ſtib. gr. vj. Dividatur in duos hauſtus quatuor horar. intervallo exhibendos, interjecto juſculo.

℞. Medull. Caſſ. extractæ, non mund. ℥iij. Tamarindor. ℥jß. Bull. leviter in ſeri lactis ℔ij. Colatura per cyathos exhibeatur.

℞. Pulp. Caſſ. ℥j. Mell. violati ℥ij. Diſſolve in decocti emoll. ℔j. F. enema. Vel

℞. Medull. Caſſ. cum nucl. ℥iiij. Bull. in ſeri lactis ℔j. Colaturâ diſſolv. Cryſtall. mineral. ʒj. Mell. nenuphar. ℥ij. Fiat clyſter.

Pulpa Caſſiæ ad externos uſus nonnunquam uſurpatur. Recèns extracta hæmorrhoidibus externis inflammatis utiliter admovetur ſub cataplaſmatis formâ, aut lacte tepido diluta injicitur ad internarum inflammationem compeſcendam. In jecoris inflammationibus & articularibus doloribus externè applicata commendatur.

Uſurpatur in Electuario Diacaſſia dicto, Electuario catholico, lenitivo, Diapruno, de Pſyllio, Confectione Hamech.

Alia Caſſiæ ſpecies in officinis aromatariorum, & in curioſorum muſæis deprehenditur, quæ Caſſia Braſiliana dicitur. Siliqua eſt Ægyptiacâ multò craſſior, nonnihil compreſſa, duriſſima, quæ ex Braſiliâ affertur.

Arbor dicitur Caſſia fiſtula Braſiliana, *C. B. P.* 403. Tapyracoaynana Braſilienſibus, *Piſon. & Marcgrav.* Caſſia fiſtula Braſiliana flore incarnato, *Breyn. Centur. prim. Cap.* 21°. Elegantiâ & magnitudine inſignis eſt, caudice recto, lævi, ex cinereo albicante, ramis longè latèque luxuriantibus; quos folia amæniſſima veſtiunt cylindracea, multa uni coſtæ dodrantali, breviſſimis pedunculis directè

ſibi oppoſita, dilutè vireſcentia, lanuginoſa, paulatimque ſemper ſurrectim ſtantia; quorum cujuſvis longitudinem ſubrubicunda permeat coſta, & latitudinem venulæ complures, quæ directè ſemper ſibi imminentes paribus interſtitiis ita diſponuntur, ut ſubrotundis inflexiſque extremitatibus proximè folii marginem concinnâ ſerie & ordine concurrant. Flores ex alarum ſede originem ducentes, teneriſque ſuis ſurculis penè ſeſquipalmaribus, velut in ſpicam digeſti, uncialibus, lanuginoſis, teneris pedicellis appenſi, ex capitulis Capparum paribus erumpunt, Caſſiæ Alexandrinæ floribus longè minores, quinis etiam petalis, ſed incarnati coloris compoſiti. Horum umbilicum ſtamina decem occupant, apicibus magnis prædita, & ſurſum reflexa, quorum inferiora tria ſuperioribus duplo longiora; inter quæ ſtylus conſpicitur ſemilunaris, longus ac lanuginoſus, ſucceſſu temporis in ſiliquam evadens. Siliquæ immaturæ quidem colore ſunt virides; maturæ nigræ ſeu fuſcæ, deorſum propendentes. Quælibet circiter duos pedes longa, quinque digitos craſſa, paulatim incurvata. In uno ejus latere eminentia duplex eſt, ſecundùm longitudinem; in altero ſimplex, quaſi chorda agglutinata eſſet ſub cortice. Cortex exteriùs aſper eſt inſtar corticis exterioris arboris, interior lignoſus & albus. Non poſſunt hi cortices ſimul frangi, ſed malleo concuti debent: ſiliqua porrò intus tranſverſim multas habet diſtinctiones, quarum quælibet craſſitiem pennæ anſerinæ capit. In quâlibet autem cellulâ nucleus latet magnitudine & figurâ Amygdalæ, coloris ex albo flaveſcentis, ſplendens, lævis, durus, per longitudinem lineâ ſubruſâ in uno latere diviſus, nucleum continens album, corneæ ſubſtantiæ. Quælibet prætereà cellula continet ſubſtantiam glabram,

glutinoſam, brunnam ſeu ſubnigram inſtar Caſſiæ ſolutivæ, ſed amari ſaporis & ingrati. Pulpa hæc primò ante maturitatem aſtringit; ubi verò gradum ulteriorem maturitatis acquiſiverit, laxat alvum. Marcgravius illi vim aſtringendi tantummodò tribuit, fortaſſe qui eam immaturam expertus fuerat. At Piſò has virtutes contrarias obſervat; & Lobelius aſſerit hujus pulpæ unciam unam plus purgare quàm uncias duas alterius Caſſiæ Ægyptiacæ: quod etiam C. Bauhinus *in Pinace* annotavit. Inſuper doctiſſ. Tournefortius ejus vim purgantem in Luſitaniâ ſe expertum fuiſſe teſtatur. Malè igitur à celeberrimo Jonſtono, *Hiſtor. natural. de Arboribus* 384. Caſſia fiſtula non purgans Braſilienſis dicitur.

ARTICULUS IX.

De Tamarindis.

TAMARINDI, *Off.* Tamarhendi, *Arabum:* Ὀξυφοίνιξ *Actuar.* & *Græcorum recentiorum.* Fructus ſunt, quorum pulpa ſeu medulloſa ſubſtantia lenta & viſcida in maſſas coacta ad nos affertur, coloris nigricantis, ſaporis acidi, cum permiſtis ſiliquarum corticibus & membranis, nervis aut filamentis cartilagineis, necnon etiam ſeminibus duris, ſpadiceis, nitidis, majoribus quàm Caſſiæ ſolutivæ, & fere quadrangulis, depreſſis.

Eligenda eſt hæc pulpa recens, pinguis ſeu lenta, ex rufo nigricans, acida, non exſucca, non Prunorum carne adulterata. Mundatur à membranis, filamentis & ſeminibus, antequàm in uſum adhibeatur. Ex Ægypto & Indiis nobis affertur.

De hocce medicamento apud veteres Græcos nulla mentio habetur. Arabibus *Tamar hendi* dictum fuit, quaſi fructus Indicus: vox enim *Tamar* latè

ſumpta fructum omnem ſignificat. Malè ergo à quibuſdam Arabum interpretibus ille fructus Palmula Indica & Dactylus Indicus dicitur, cùm & fructus & arbor à Dactylis & à Palmâ arbore longè diſcrepent.

Arbor dicitur Tamarindus, *Raii hiſtor.* 1748: Siliqua Arabica, quæ Tamarindus, *C. B. P.* 403: Tamarindus Detelſide appellata, *P. Alp. de Pl. Ægypt.* 351. Jutay ſive Tamarindus, *Piſon.* 157: Tamarindus, *Marcgr.* 1071: Balam-pulli ſive Maderam-pulli, *H. Malabar. T.* 1. Ex radice brachiatâ, latè ſeſe ſpargente, fibratâ & capillatâ, aſſurgit hæc arbor ad Juglandis altitudinem, patula & denſa. Truncus amplexum duorum hominum nonnunquam æquat: cortice craſſo, ex cinereo fuſco & hiulco circumveſtitur, materiâ firmâ, rufeſcente, brachiis concinno ordine ad latera expanſis, in ramos tenuiores ſe explicantibus. His innaſcuntur folia alterno ordine diſpoſita ex novem, decem & quandoque duodecim conjugationibus pinnarum coſtæ adhærentium compoſita, nullo ſanè folio impari claudente, etiamſi folium impar in iconibus P. Alpini & Horti Malabarici exhibeatur. Pinnæ autem novem circiter lineas longæ ſunt, tres vel quatuor latæ, obtuſæ, ad baſim rotundiores & velut auritæ, tenues, guſtu ſubacidæ, lætè virentes, infernè & in oris nonnihil villoſæ. Flores ex foliorum alis quaſi racematim oriuntur tenuibus ſurculis cohærentes: ſinguli autem flores ternis petalis conſtant roſeo colore veniſque ſanguineis perfuſis, ſemipollicem longis, tres aut quatuor lineas latis, & veluti criſpis, quorum unum cæteris minus eſt. Calyx autem craſſus & quaſi pyriformis quatuor folia ſubalbida aut rufeſcentia, deorſum plerùmque inflexa, & petalis longiora ſuſtinet. Piſtillus è medio peta-

lorum ſurgit aduncus, tribus tantùm ſtaminibus ſtipatus, & abit in fructum ſiliquis Fabarum ſimilem, magnitudine & formâ, tribus aut quatuor protuberantiis diſtinctum, gemino cortice donatum, externo quidem craſſiuſculo & rufo, & ovi putaminis inſtar tenui ac fragili, interno viridi & tenuiori. Intervallum quod inter illos cortices occurrit, ſeu diploë, pulpâ molli, nigricante, acidâ, vinosâ & ſubacri occupatur. Capillamentis plurimis ſeu fibris in longum à pediculo ad apicem fructûs productis, interior cortex ſemina condit perdura, quadrangula, fermè plana, Lupinorum æmula, depreſſa, ex fuſco ſplendentia, & maculâ quâdam notata.

Naſcitur Tamarindus in Ægypto, Arabiâ, utriſque Indiis, Æthiopiâ, eâque Africæ parte quæ Senega vocatur. Afferuntur ad nos fructus contuſi, ſeu potiùs pulpa nucleis commixta, quæ Tamarindorum nomine venit.

Subſtantiam quamdam viſcidam, acidam & ruſeſcentem aliquando per æſtates calidiores producit hæc arbor; quæ deinde cremorem tartari, tum duritie, tum albedine imitatur.

Ex acidiſſimo, ut ita dicam, Tamarindorum ſapore patet acidum in illis latè dominari: idem confirmat analyſis Chymica; vix aliquid alcalici ex illis extrahitur. Sed præter acidum multum olei ſuppeditant. Ex ℔vj Tamarindorum in aquæ communis ℔viij ſolutorum, poſt duos menſes ℥vj ſalis eſſentialis ad latera dolioli adhæſerunt, multòque major quantitas poſt plurium menſium intervallum. Nec à cremore tartari differt; ſaporis enim eſt acidi, nec niſi in aquâ fervente ſolvitur. Poſt digeſtionem aliquot dierum, ex Tamarindis extrahitur ſpiritus aceto diſtillato non abſimilis: unde liquet Tamarindos acido & ſulphure abundare,

ſed majori quantitate acidi; contra verò in pulpâ Caſſiæ ſulphur acido copioſius adeſt.

Turcæ & Arabes æſtate longinquum iter ſuſcepturi, (ait Bellonius) Tamarindos coemunt, non medicinæ, ſed ſitis reſtinguendæ gratiâ. Eundem quoque ob finem Tamarindorum ſiliquas, tum parvas & virides, tum etiam grandiores factas & jam maturas ſaccharo aut melle condiunt, & ſecum per Arabiæ deſerta iter facientes ferunt.

Tamarindos vi purgante donatos eſſe uno ore aſſerunt Arabes; licèt quidam hanc illi denegare velint, qui fortaſſe non juſtam eorum doſim exhibuerunt. Confitendum eſt catharticum eſſe mite ac blandum. Quod autem paucis purgantibus conceſſum eſt, præter alvum ſolvendi facultatem, quandam etiam leviter aſtringendi potentiam obtinent.

Tamarindi, præter vim purgantem, inſigniuntur facultate humorum acrimoniam temperandi, bilis & ſanguinis fervorem compeſcendi, febres acutas, ardentes & peſtilentiales icterumque ſanandi, ſitim & omnem ventriculi, hepatis & viſcerum ardorem extinguendi, & vomitum ſiſtendi. Illos etiam commendavit uſus in hæmorrhoidibus, inflammationibus, hydrope ab inflammatione, diarrhæis bilioſis, renum morbis & gonorrhæâ; quod probat obſervatio Fallopii qui illis hoc in morbo feliciter utebatur.

Non ſolùm per ſe purgant Tamarindi, ſed etiam aliorum purgantium vitia corrigunt. Acriorum & vehementiorum, qualia ſunt Scammonium, Tithymalorum ſpecies, Laureola, vis infringitur; eorum enim partes ſalinæ, acres & oleoſæ acido Tamarindorum, ſale eſſentiali ſaturantur, figuntur & minùs activæ fiunt. Tardorum verò & dulcium, qualia ſunt Caſſia, Manna, vis purgandi magis inten-

ditur, eorumque fermenteſcendi facultas coercetur; quandoquidem acida efferveſcentiam minùs promptè concipiant. Emeticorum ex ſtibio præparatorum virtus non à Tamarindis coercetur, ut nonnulli autumant, imò augetur: acida etenim ex vegetabilium regno ſtibiatorum vim emeticam intendunt, cùm è contrariò eandem acida mineralia minuant aut prorſus extinguant.

Quidam ſunt morbi in quibus ſpecificè commendantur, ut in febribus ardentibus & putridis, in ſcorbuto, in diabete, in verminoſis puerorum morbis, in ictero. Hoc in morbo ſimplex medicamentum ex Tamarindis & Caſſiâ cum ſaccharo ab Indis exhibetur. In ſcorbuticis affectionibus, tum ad purgandum, tum etiam ad nimiam humorum diſſolutionem coercendam, & acrimoniam compeſcendam, utiliter præſcribuntur: at verò nocent, ſicut acida omnia, tuſſientibus, ventriculis frigidis, inteſtinis exulceratis, dyſentericis.

Tamarindorum pulpa exhibetur ab acinis, membranis & filamentis purgata, & per ſetaceum trajecta, ſub formâ boli, ſaccharo nebuliſve involuta, vel liquore conveniente diluta à ʒij, ad ʒj. infuſa vel decocta ad ℥iij.

℞. Tamarindor. mundator. & medullæ Caſſ. mundatæ ana ℥ß. Rhei pulverati gr. xxx. M. F. bolus purgans.

℞. Pulpæ Tamarindor. mundator. ℥ß. Scammonii pulver. gr. xij. M. F. bolus.

℞. Tamarindor. pinguium ℥ij. Seri lactis ℔ij. Bulliant leviter. Fiat colatura, quâ diſſolv. Syr. Violar. ℥ij. F. potus per cyathos propinandus, ad ſitim extinguendam in febribus ardentibus, & ſanguinis aut bilis æſtum compeſcendum.

℞. Tamarindor. pinguium ℥j. Bulliant leviter in

aquæ communis ℥vj. Hoc decocto macerentur folior. Sennæ ʒij. Rhei minutim conciſi ʒj. Deinde diſſolvatur Mannæ Calabr. ℥jß. F. colatura manè jejuno ventriculo propinanda, ad purgandum.

℞. Tamarindor. ℥ij. Medull. Caſſiæ cum nucl. ex fiſtul. extractæ ℥iij. Bulliant leviter in ſeri lactis ℔j. Colatura dividatur in duos hauſtus æquales.

Pulpa Tamarindorum uſurpatur in Electuario catholico, El. lenitivo, Diapruno, de Pſyllio, Confectione Hamech.

Ægyptii, referente Proſp. Alpino, foliis Tamarindi utuntur ad puerorum vermes necandos: & Medici Indi, teſtantibus Garziâ & Acoſtâ, folia trita partibus corporis eryſipelate affectis imponunt.

Articulus X.

De Vanillâ, ſeu Araco aromatico.

Vanilla, Vaniglia & Aracus aromaticus, *Off.* Gallicè *Vanille*, eſt ſiliqua anguſta, pene teres, nonnihil compreſſa, ſex circiter uncias longa, quatuor lineas lata, rugoſa, rufeſcens, molliuſcula, oleoſa, pinguis, fragilis tamen, exteriùs quaſi coriacea; intus pulpâ ſubrufâ & ſeminibus innumeris, minutiſſimis, nigris & lucidis referta, ſapore ſubacri, pingui & aromatico prædita, pergratum balſami Peruviani odorem referens. Ex Peruviâ & Mexicano regno affertur.

[Triplicis ſpeciei Vanilla diſtinguitur: prima, cujus ſiliqua craſſior & brevior ab Hiſpanis *Pompona* vel *Bova* dicta; ſecunda, cujus ſiliqua & tenuior eſt & longior quæ legitima; tertia, cujus ſili-

qua ex omni parte omnium minima, & *Simarona* ſeu notha dicitur. An verò ſpecies diſtinctæ ſint, an varietates tantùm à ſolo & tempore quo colliguntur, vel ab aliis accidentibus pendentes, adhuc ignoratur.

Prima odore eſt graviori, ſed minùs jucundo, quæ hominibus capitis dolores, mulieribus vapores & ſuffocationes excitat; liquorem continens fluidiorem & ſemina craſſiora, Sinapis ferè craſſitie. Tertia minùs odora eſt, parciorem liquorem, paucioraque ſemina continens.

Secunda, quæ legitima, ſola in uſum venit.] Eligenda recens, odorata, molliuſcula, non nimis exſiccata aut arida, nec oleo madens, quæ colore ſit atro-rubente.

Nec rejiciendæ ſunt quæ ſalino flore conſperſæ deprehenduntur, ſeu ſpiculis ſalinis, tenuiſſimis, floribus Benzoini prorſus ſimilibus: qui quidem flos nihil aliud eſt præter ſalem eſſentialem quo turgent, foras erumpentem, cùm tempeſtate nimis calidâ advehuntur.

Planta dicitur Volubilis ſiliquoſa Mexicana foliis Plantaginis, *Raii Hiſtor.* 1330: Aracus aromaticus, Tlilxochitl, ſeu flos niger, Mexicanis dictus, *Hernandez* 38. Volubilis herba eſt, ut ait Hernandez, arbores conſcendens & amplectens, foliis undecim uncias longis, ſeu latis, figurâ Plantaginis, ſed pinguioribus, longioribus & ſaturatiùs virentibus, ſingulis ex utrâque parte caulis alternatim exorientibus, floribus nigricantibus, ſiliquis longis, anguſtis, penè teretibus, nigricantibus, fragrantibus.

Huic plantæ ab Hernande deſcriptæ non diſſimilis eſt Vanilla in inſulâ San-Dominicanâ naſcens, quam R. P. Plumerius Botanicus Regius in ſuo

Botanico Americano manuſcripto accuratiſſimè deſcripſit.

Vanilla flore viridi & albo, fructu nigreſcente, *Plumer. nov. Pl. Amer.* 25. Radices huic plantæ inſunt digiti minimi penè craſſitie, duos pedes circiter longæ, terræ longè latèque immerſæ, è pallido ruſeſcentes, teneræ ac ſucculentæ, quæ cauliculum unicum ut plurimùm emittunt, altiſſimè Clematitum more ſuper altas arbores conſcendentem, eaſque ſcandendo ſuperantem. Ipſe tandem cauliculus dimidii digiti craſſitiem obtinet, teres eſt, virens, intus nervulo & humore glutinoſo plenus, intervalliſque tres circiter pollices diſtantibus nodoſus. Ad ſingulos autem nodos alternatim ſingularia enaſcuntur folia cuſpidis lanceæ formâ, novem aut decem pollices longa, & tres pollices lata ubi latiſſima, quæ glabra exiſtunt, lætèque virentia, craſſiuſcula, nervi loco inferiùs canaliculata, veniſque arcuatis & internis per totam longitudinem diſcurrentibus prædita, ac tandem foliorum Scillarum inſtar mollia, guſtuque tantiſper acria.

Cùm planta jam multùm adoleverit, è ſuperiorum foliorum alis longos depromit ramos alternis etiam foliis inſtructos, ramoſque alios emittentes iiſdem foliis, ſed multò minoribus ad geniculos ſuos, pollentes: & ex ultimorum foliorum alis ſingulis ramuſculus exoritur ſemipede paulò longior, variè geniculatus, ac in unoquoque geniculo flore adornatus elegantiſſimo, polypetalo, anomalo, ſex petalis ſcilicet conſtante; quorum quinque ſimilia ſunt & in orbem ferè poſita, oblonga, anguſta, convoluta & ſinuoſa, intus candidiſſima, deforis verò ſubviridia: ſextum autem, ſeu nectarium, quod & candidiſſimum, meditullium occupat, aqualiſque in modum convolvitur, germinique oblongo, carnoſo

& contorto inſidet proboſcidi ſimili. Hæc verò proboſcis ſcrobiculâ perfoditur ſatis profundâ, antheris duabus veluti quodam cucullo contecta. Singula hæc folia germini inſident longo, virenti, tereti, carnoſo, qui deinde abit in fructum ſeu corniculam mollem, carnoſam, digiti auricularis ferè craſſitie, ſemipede paulò magis longam, per maturitatem nigricantem, ac tandem innumeris minutiſſimis ſeminibus nigris fœtam. Tam flores quàm fructus hujuſce plantæ inodori ſunt. Pluribus in locis inſulæ San-Dominicanæ reperitur: Maio floret.

Hanc Vanillæ San-Dominicanæ ſpeciem à Mexicanâ ab Hernande deſcriptâ diſcrepare tantùm aſſerunt colore florum & ſiliquarum odore: hujus enim flos albus eſt & ſubviridis, ſiliqua inodora; Mexicanæ verò flos niger, ſiliqua jucundè odorata.

[Vanilla colligitur à Septembri exeunte, uſque ad finem Decembris: per quindecim vel viginti dies exſiccanda reponitur, ut humor ſuperfluus, vel potiùs noxius (utpote qui ſiliquæ putredinem induceret) evaporetur.]

Vanilla oleoſo-reſinoſo quodam humore donatur, ſubtili & odorato, qui facilè extrahitur ope ſpiritûs vini. Siliqua poſt tincturæ extractionem inodora & exſucca remanet. Analyſi Chymicâ, plurimum olei eſſentialis aromatici, liquoris acidi portionem non mediocrem, perparum verò liquoris urinoſi & ſalis fixi continet.

Vanilla ventriculum roborat & calefacit, ciborum concoctionem promovet, flatus diſcutit, humores crudos concoquit, cerebri affectibus frigidis & catharroſis confert, memoriam firmat, urinas & menſtrua provocat, partum juvat, ſecundas mortuumque fœtum expellit. Rarioris tamen eſt uſûs in Medicinâ; frequentiſſimè verò uſurpatur in illâ

compoſitione quæ Chocolata dicitur, cui gratiam conciliat.

Tanquam ſpecificum habetur apud Anglos, ad melancholicos affectus debellandos. Exhibetur in ſubſtantiâ à gr. xij, ad ℥ß. infuſa verò vel decocta in lacte, ſero lactis, vino, aquâ, vel alio liquore conveniente ad ℥ij. Attamen nimiâ doſi & uſu immoderato ſumpta ſanguinem accendit.

Articulus XI.

De Cardamomo, ejuſque ſpeciebus.

NUlla res eſt fortaſſe in re Pharmaceuticâ magis litigiata quàm Cardamomi notitia. Græci & Arabes, veteres & neoterici diverſimodè eâ de re ſentire videntur. Græci unum tantùm Cardamomi genus conſtituerunt; Plinius quatuor genera facit. Dioſcorides Cardamomum non deſcribit, ſed duntaxat quibus in locis naſcatur optimum; qualeque illud ſit, docet. Inter Arabes etiam Avicenna duo Cardamomi genera diſtinguit, alterum Cacula vel Cacule, alterum Cordumeni: huic eaſdem vires quas Dioſcorides Cardomomo tribuit, aſſignat. De Caculâ duplex facit genus, majus & minus. Præterea agit de Helbuâ ſeu Hilbuâ, & de Chairbuâ; quas voces Cardamomum quoque ſignificare nonnulli exiſtimant, aut ſaltem Meleguettam. Serapio Cardamomum Cacule dicit, cujus duæ ſunt apud eum ſpecies: altera quæ major eſt, Hil aut Heil vocatur; altera, minor nempe, Hilbane aut Hilbave, aut Hilbua. Græci omnes recentiores Καρδάμωμον vocant, quod Arabibus Cacula dicitur, & Nicolaus Myrepſus poſt Arabes ſimiliter καρδαμώμου μεγάλου καὶ μίκρου omnibus fere locis meminit.

Eò igitur quæſtio redit, an Cardamomum no-

ſtrum & Græcorum recentiorum idem ſit cum Cardamomo veterum?

Cùm nullas Dioſcorides notas proponat, ex Galeno & Paulo Æginetâ id elici debet. Quòd ſi ergo ea perpendamus quæ Galenus, *l.* 2°. *de Antidotis*, in compoſitione Zenonis habet, καρδαμώμȣ τῶν λαβών, χωρὶς, της ἐντεριώνης, Cardamomi abſque folliculis, partis interioris, & *in verſibus Damocratis* Cardamomum ſemen eſſe, quod ſit incluſum folliculo: dein ſi color albicans ex Æginetâ addatur, tum ex Dioſcoride, quod eligendum ſit plenum, frangenti contumax, (dum adhuc in folliculo eſt) occluſum, quod odore caput feriat, guſtu acre ſit & amarum; hæc ſi cum noſtro conferantur minore Cardamomo, omnes in eo notæ apparebunt, licèt nonnulli aſſerant vero nos Cardamomo carere.

Verùm Dioſcorides & Serapio fructus integros ſeu utriculos granis refertos, ut olim afferebantur, deſcripſêre, ſicut etiam hodie ut plurimùm afferuntur. Seminibus verò utebantur tantummodò, rejectis folliculis; cùm Græci, ut videre eſt apud Galenum, *L.* 7°. *de compoſitione Medicam. ſecundùm locos*, & in Confectione Pamphylii καρδάμωμον ἐξεντερισμένον, Cardamomum exenteratum, & aliquando τὴν ἐντεριώνην interiorem partem, & καρδάμωμον κεκαθαρμένον Cardamomum deglubitum requirant. Prætereà idem Galenus in Theriacâ Andromachi, *Lib.* 1°. *de Antidotis*, & *Lib.* 1°. *de Theriacâ ad Piſonem*, Indæum Cardamomum expoſtulat, ſeu in Indiâ natum, unde etiam nobis adhuc advehitur.

Matthiolus tria Cardamomi genera proponit, quæ adhuc hodie in officinis proſtant; ſcilicet Cardamomum majus, Cardamomum medium, & Cardamomum minus.

CARDAMOMUM majus *Matthioli*, fructus Lon-

gouze, *Steph. de Flacourt, Hiſtor. inſulæ Madagaſcar.* Fructus eſt exſiccatus, oblongus, Ficum magnitudine & figurâ fermè referens, cum umbilico in ſummitate lato & circulari, in medio tripartito; includens ſub involucro tenui, membranaceo, tenaci, lento, fibroſo, rugis nonnullis ſecundùm longitudinem ſtriato, coloris fuſci vel ſubrubri, ſemina copioſa in tria loculamenta diſtributa, inæqualia, nitida, ſubrubra, multis intercurſantibus membranis quibus ipſa ſemina conteguntur, quæ Melegettas appellavêre quidam, quòd Milium Indicum referant, Italis Melegam appellatum, inquit Matthiol. ſaporis acuti, aromatici, ad Camphoram, Lavandulam & Thymum accedentis, odoris jucundi & ſuavis: quo factum eſt ut Grana Paradyſi à quibuſdam vocitentur.

Matthiolus exiſtimat Meleguettam, *Off.* eſſe hujus Cardamomi ſemen, quod ex folliculis extractum magnâ copiâ nobis affertur. Verùm Cordus longè aliter ſentit: errare enim pronunciat eos qui dicunt Melligettam majus Cardamomum eſſe. Cardamomis enim, inquit, tenuis minimèque fervens, ſed gratus ac jucundus eſt ſapor; Melligettæ verò, Piperis inſtar, acerrimus. Et reipsâ non parva guſtu deprehenditur differentia inter Meleguettæ ſemen guſtu acerrimum urenſque, & Cardamomorum ſemina quæ minùs acria ſunt, & magis aromatica, ad Lavandulam & Camphoram accedentia. Quoniam tamen Melligettæ fructus ſeu utriculi, ipſo confitente Cordo, magnam figuræ cum majore Cardamomo ſimilitudinem habeant, qui ovi plerumquè magnitudine conſpiciuntur, & granis onuſti ſunt Cardamomi inſtar, idcircò Meleguettæ fructum ad majoris Cardamomi genus referendum cenſemus, qui à genuino Cardamomo ſic diſtinguendus foret: Cardamomum majus ſemine piperato.

MELEGUETTA autem, Maniguetta *Offic.* Grana Paradyſi *Quorumdam* : Mellegetta ſeu Cardamomum piperatum *Cordi*. Semen eſt nitidum, anguloſum, Pipere minus, ſuperficie rufum ſeu ſpadiceum, intus candidum, guſtu acre, fervidum & urens ut Piper & Zingiber, quibus odore etiam non diſſimile eſt. Magnâ copiâ huc affertur, & Piperis vices implet in ciborum condimentis : nonnulli etiam in compoſitionibus Pharmaceuticis illud Cardamomis perperam ſubſtituunt. Naſcitur in Africâ, inſulâ Madagaſcar & Indiis orientalibus, unde à Batavis advehitur.

Quænam ſit planta quæ majus Cardamomum producat, adhuc nos latet. Ejus folia *in C. B. prodromo* ſic deſcribuntur. Craſſa ſunt, uncias quatuor longa, tres lata, per quorum longitudinem coſta elata fertur, à quâ fibræ plurimæ per tranſverſum abeunt, ut in Caryophyllorum foliis, cum quibus maximam ſimilitudinem habent : folii pediculus ſapore eſt aromatico, ipſis granis correſpondente.

Fructus recens Cardamomi majoris, referente Stephano de Flacourt, cortice donatur coloris rubri, vividi & rutilantis, carne verò intus albâ, ſaporis acidi, non ingrati, ſemine ſubrubro vel nigreſcente.

CARDAMOMUM medium *Matthioli* : Cardamomum majus *Bontii*. Fructus eſt ſeu folliculus oblongus, unciam aut ſeſquiunciam longus, gracilis, triquetrus, ſtriatus, retuſo in ſummitate cacumine, coloris cinerei, fractu contumax, in tres cellulas diſtinctus, in quibus ſemina numeroſa reconduntur, membranis tenuiſſimis candidis obvoluta, oblonga, preſſa, anguloſa, canaliculo quodam alterâ parte diviſa, pluribus tranſverſim interſecantibus lineis, colore ex albo rufeſcente, ſubſtantiâ albâ, ſapore acri, aromatico. Hæc Cardamomi ſpecies rarò ad nos venit.

Planta quæ hunc fructum profert, ſimilis eſt ei quæ Cardamomum minus gerit, mox deſcribendæ. Ab illâ tantùm in eo differt quòd ſit excelſior, foliis majoribus, & flores faſciculatim in cacumine gerat; altera verò ſurculos ſingulares floridos & ſquamatos emittat è radice. Flores albi ſunt cum purpureo limbo.

CARDAMOMUM minus *Matthioli*: Cardamomum *veterum Græcorum*: Cardamomum ſimpliciter in officinis dictum, C. B. P. 414. Fructus eſt exſiccatus, ſeu ſiliqua membranacea, brevis, quinque circiter lineas longa, trigona, ad pediculum acutior, obtuſa in extremo, dilutè ruſeſcens, ſtriata, cortice conſtans multò tenuiore quàm medii Cardamomi, tribus ſuis angulis per maturitatem dehiſcens, in tria loculamenta ut plurimùm diſtincta ope tenuium membranarum quæ facilè lacerantur: in ſingulis loculamentis continentur geminâ ſerie ſemina anguloſa, rugoſa, è flavo rubentia, intus candida; ſapore acri, amaricante, aromatico, & quaſi camphorato. Plures ſiliquæ tenuibus pediculis, tùm peculiaribus, tum communibus, racemorum inſtar, conjunctæ nonnunquam reperiuntur: unde liquet hoſce fructus racematim in plantâ naſci. Ex Indiis orientalibus afferuntur.

Quædam ſunt Cardamomi ſpecies ſupradictæ ſimiles, ſed minores, quæ quidem cum illâ promiſcuè afferuntur, utpote ex eâdem plantâ enatæ, & fortaſſe abortivæ, aut ex aliis plantis ſimilibus; ſed magnitudine ſolummodò diverſis, quale eſt Cardamomum minimum, C. B. P.

Planta cui Cardamomum minus innaſcitur, à Jacobo Bontio, ſed breviter admodùm, deſcribitur, longè accuratiùs verò *in Horti Malabarici vol.* 11. Eadem planta à doctiſſ. viro Paulo Hermans ſub eodem

eodem genere cum Curcumâ, Bangalâ, Galangâ, Zedoariâ, Zingibere, reducitur; ac proinde ad Cannacori genus, *I. R. H.* revocari poſſet. Dicitur Elettari, *Horti Malabar.* 11. 9.

Radix eſt oblonga, unciam aut ſeſquiunciam craſſa, geniculata, tortuoſa, albicans: ex lateribus innumeras fibroſas emittit radiculas, quibus veluti pedibus latè proſerpit. Caules qui è radice emergunt, rotundi, glabri, virentes, latum fermè pollicem ſuo emetiuntur diametro: ſtipite ſimplici, inſtar Arundinis cujus texturam æmulantur, ſurgentes ad duodecim circiter pedum altitudinem, albicante vappidâque medullâ lignoſis filamentis inſtructâ farcti, foliorum baſi quæ ſuperioribus radicum geniculis innititur, theciformibus ſuis involucris inſiſtunt. Folia magna, quatuor ſcilicet ſpithamas longa, quatuor uncias lata, viridia, parallelis exilibuſque venis ſtriata, cum coſtâ mediâ in adverſâ parte viridi dilutâ, in obversâ viridiore; odore & ſapore forti, ſubacri, aromatico. Præter caulem arundinaceum, ex radicum geniculis ſub terrâ deliteſcentibus plurimæ prodeunt gemmæ cuſpidatæ, virideſcentes, quæ in ſurculos ſeſquiſpithamam longos excreſcunt; ſuntque illi ſuccincti, geniculati, in articulis gaudentes foliaceis vel membranaceis integumentis, quæ ſicca ex albo rufeſcunt, & è commiſſuris laterales ſimpliceſque pedunculos eructant, qui ſub folioſis capſiformibuſque tegumentis (quibus arctè veſtiuntur) florum fructuumque germina recludunt. Flores uni fructigero racemo, vel radicali ſurculo plures, plerumque tres quatuorve ejuſdem oblongis foliolis veluti capſulis involuti primùm apparent: hoc autem aperto involucro, tetrapetalus viſui ſeſe offert flos, cujus tria petala magnitudine conveniunt, oblongo-anguſta, viridi-

albicantia, membranoſa; quartum, quod prioribus ex adverſo jacet, tenui ſtylo lingulâque donatur, paulò latius ac minùs oblongum eſt, interiùs ſitum, & viride: lingula oblongo-anguſta eſt, craſſiuſcula, interiore facie quæ intimo foliolo ex adverſo opponitur accumbitve, ſulco ſtriata, in ſupremo apice bifida, dilutè rubeſcens, ſuoque ſulco exilem candicantem ſtylum qui in tenue planumque deſinit capitulum, recipit. Floris vigore ceſſante, complicantur petala fructuum apicibus perpetim inſidentia; calyxque in fructum intumeſcit, qui ubi adoleverit, in orbem diſtenditur, convolutis florum foliis etiamnum comatus. Fructûs radicalibus fructipromiſque racemis appendent, qui uvis & formâ & ſapore haud perperam aſſimilantur; orbiculati enim ſunt & gratè ſubacidi, viridi, craſſiuſculo, carnoſo, aqueoque cortice obducti, ſtriis admodùm tenuibus juxta longitudinem pertexti: in tres dividuntur loculos cancellatim diſtinctos, ita ut quodlibet interſepimentum in ſui medio membranaceâ fibrillâ biſecetur, ſicque ſeminum conceptacula efficiuntur. Semina triangularia, aromatica, rufa, ſex ordinibus diſpoſita, preſſis planiſque lateribus fructûs inſident, & medio ſtylo trigono, cui mediante membranaceo ſepto affiguntur, cuſpidibus ſuis adhæreſcunt.

Fructus maturi debito tempore lecti in aprico exſiccantur ſolo, ubi cortex qui primò craſſus eſt viridiſque, extenuatur, & ex rufo albeſcit; ſuntque ipſiſſimum Cardamomum.

Tres hujus plantæ ſpecies diſtinguntur *in Horto Malabarico*, ſolâ fructûs figurâ inter ſe diverſæ; quarum prima quæ planè rotundos & albicantes profert fructus, pro Amomo racemoſo officinarum à plurimis habetur. Nonnullæ ſunt tamen eâ de re dubi-

tandi rationes, quas *articulo de Amomo* exponam. Cæteris duobus anteponitur ob ejus præſtantiam. Secunda ſpecies oblongior eſt ; tertia planè acuminata. Prima in locis montanis ſupra Cochim & Calicut triginta circiter à mari milliaribus naſcitur : poſteriores duæ circa Cananor aliaque Indiarum inveniuntur loca. Declivia montium, valles, umbroſa & cœnoſa amant loca, ſolis admodùm impatientes.

Ex Sinâ Cardamomi ſpecies allatas vidimus *Tſao-Keou* dictas apud Sinenſes, Cardamomo minore longè majores & rotundiores, quæ fortaſſe prima *in Horto Malabarico* ſpecies eſt : aut ſaltem inde concludere licet plurimas eſſe Cardamomi etiam minoris ſpecies ab Amomo diverſas.

Cardamomum in ciborum condimentis, præſertim carnium & piſcium elixorum, apud Malaïos in ſummo uſu eſt.

Oleo eſſentiali aromatico pollent Cardamomi ſpecies, quod aquâ maceratæ & poſtea diſtillatæ copioſum præbent.

Cardamomum minus magis uſitatum eſt in officinis : grana potiſſimùm uſurpantur, exempto cortice ſeu utriculo. Eligendum eſt recens, foris pallidum, occluſum, ſemine plenum rufo, odorato, acri, aromatico, non carioſo.

Ciborum concoctionem juvat, ventriculum & cerebrum roborat, urinas movet, menſtrua provocat : ad apoplexiam & vertiginem præcavendam à nonnullis commendatur.

Doſis in ſubſtantiâ à ℈ß ad ℈j, infuſum verò ad ℥ß.

Uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Benedictâ laxativâ, Electuario Diaſatyrio, Tabellis magnanimitatis, & Aceto Theriacali.

ARTICULUS XII.

De Amomo racemoſo.

AMOMUM racemoſum, *Offic.* Ἄμωμον *Dioſcoridis & Galeni :* Βοτρυοεν ἄμωμον *Andromachi :* Βοτρυς ἄμωμον *Damocratis :* Amomum *Plinii :* Hamemis aut Hamama *Arabum :* Gallicè *Amome.* Fructus eſt ſiccus, racematim congeſtus, membranaceus, capſularis, ſeminibus refertus, quem veteribus Græcis cognitum fuiſſe facilè comprobatur ex ejus comparatione cum Dioſcorideâ deſcriptione Amomi. Ejus autem notitia injuriâ temporum deperdita fuerat ; donec Amomi uva quæ per aliquot ſecula latuerat, denuò in lucem prodierit operâ cujuſdam Cechinni Martinelli Veronenſis Pharmacopœi, affirmante Nicolao Maroneâ vel Marognâ.

Mirum ſanè quàm diverſæ de hoc Amomo fuerint herbariorum vel peritiorum qui in hujus fructûs inquiſitione inſudârunt, ſententiæ. Cordus enim Roſam Hyerichuntinam vulgò dictam, *C. B. P.* pro Amomo habet : Quatrammus Rhoem myrthifolia Belgicam, *C. B* : Anguillara Piper racemoſum caudatum ex Guineâ, *C. B* : Cluſius Amomum ſpurium folioſum, *C. B* : Garcias ab horto Pedis columbini ſpeciem quamdam : alii Botrym ambroſioidem vulgarem, *C. B* : alii Siſon, quod Amomum officinis noſtris, *C. B. P* : alii Piper oblongum nigrum, *C. B. P* : alii Cubebas vulgares, *C. B* : alii Caryophyllum aromaticum fructu rotundo, *C. B.* Amomum verum antiquorum eſſe exiſtimaverunt ; quorum ſententiæ à Nicolao Maroneâ, in erudito ſuo de Amomo Commentario, non immeritò refelluntur, in quo etiam ſolidè demonſtrat verum eſſe ac legitimum Amomum à ſe deſcriptum.

Fructus ille parvus eſt racemus, conſtans decem aut duodecim ad ſummum acinis ſeu folliculis membranaceis, fibroſis, fragilibus, ſeſe ſtrictim comprimentibus, abſque pediculis ex uno ſarmento enatis. Racemum ſuſtinet ſarmentum lignoſum, fibroſum, teres, pollicari longitudine, odoratum, acre, foliis confertim exornatum, tum puſillis ſquamarum ſerie diſtributis quâ parte folliculorum eſt expers, tum longioribus foliis ſenis ſingulos folliculos calycis inſtar ambientibus. Ex longioribus foliis tria quidem conſtant longitudine ſemiunciali, tria verò paulò breviora ſunt: eadem folia tenuia ſunt, fibroſa, acria, odorata, ſuis cacuminibus ſæpe contracta, raro integra, ut vix extra Amomi acinos emineant; quod evenire credendum eſt, quia in longiſſimo itinere mutuo attritu foliorum ſummitates confringuntur. Acinorum craſſitudo & figura orbicularis exiſtit, qualis mediocris uvei acini. Donantur folliculi Amomi exiguo capitulo ſeu potiùs papillâ exiguâ in apice, & ornantur externis tenuiſſimis filamentis, ſeu nervis quaſi lineis per longitudinem ductis: ternis etiam præditi ſunt parvis ſulcis, totidemque intercedentibus exiguis eminentiis, quæ triplicem internorum ſeminum ſeriem circumſcribunt. Singulos folliculos replent tres ſeminum phalanges tenui membranâ ab invicem ſejunctæ; unaquæque autem phalanx pluribus conſtat ſeminibus anguloſis, eâdem tenui membranâ involutis, adeòque ſtrictim ſibi cohærentibus, ut trium duntaxat ſeminum longiuſculorum ſpeciem præbeant. Racemi totius & ligni color idem ſpectatur, in aliquo pallidus, in alio candidus, in alio verò ex pallido ad ſubrufum vergens; ſed in candido folliculo ſemina inſunt plerùmque evanida, in ſubrufo ſemina ſolidiora & perfectiora frequentiſſimè obſervantur. Seminibus an-

guloſis color externus ex rufo nigricans adeſt, internus albus. Semina interna eadem ſolida ſunt quidem, ſed frangibilia, non fractu contumacia ut Cardamomi ſemina. Racemo odor ineſt fragrans, vulgarem Lavandulam quodammodò redolens, ſuavior tamen; in ſeminibus verò à folliculo exemptis major odoris acrimonia. Eâdem ratione & racemus & nuda ſemina acri ſapore ſunt prædita; ſed in racemo hebetatur acrimonia, in nudis ſeminibus vehementior percipitur, quæ Camphoram quodammodò ſapit.

Planta quæ hunc fructum profert, à nullo deſcribitur. Quidam exiſtimant eſſe Elettari primum *in Horto Malabarico* deſcriptum. Verùm magnam inter & Amomum racemoſum differentiam obſervare licet; ſiquidem Cardamomi ſeu Elettari fructus floris petalis videtur ſuppoſitus, ac proinde floris calycem fuiſſe: è contra verò Amomi uvæ intra floris petala vel calycis folia continentur, & proinde ex floris piſtillo oriuntur. Meritò igitur concludere licet Cardamomum & Amomum diverſa plantarum genera conſtituere. Prætereà, ut jam dixi, Cardamomi acini racemo ramoſo adhærent ſinguli ſingulis pedunculis innixi, Amomi verò uvæ uno & communi pediculo immediatè annectuntur.

Georgius Camelli *in Actis philoſophicis Londinenſibus* quamdam plantam in inſulis Philippinis naſcentem proponit ſub nomine *Tugus*, pro Amomo legitimo *Serapionis*; ſed tam parum accurata eſt ejus deſcriptio, ut meritò dubitare poſſimus utrùm verum ſit Amomum racemoſum, an potiùs quædam alia Cardamomi ſpecies.

Amomum oleo eſſentiali aromatico tenui & volatili copioſo donatur, quod in diſtillatione effundit, ſi aquâ priùs maceratum fuerit. Hoc oleo aromatico

venenis reſiſtit, humores craſſos attenuat, ſanguinis motum auget, ſpiritus torpentes excitat, fibrarum oſcillationem reſtituit, ciborum concoctionem juvat; urinas, menſes & diaphoreſim promovet.

Uſurpatur in Theriacâ *Andromachi ſenioris*, & in Benedictâ laxativâ.

Præcipuus uſus Amomi apud veteres erat ad unguenta conficienda.

ARTICULUS XIII.

De Cubebis.

DE CUBEBIS inter authores magna eſt concertatio. Quidam aſſerunt veteribus Græcis cognitas fuiſſe, & eſſe *καρπήσιον Galeni*, Piper rotundum *Theophraſti*, Piper *Hippocratis* ſimpliciter dictum, & Oxymyrſinem *Dioſcoridis*: alii verò negant. Hermolaus, Ruellius, Fuchſius & alii, Avicennæ, Serapionis & Actuarii auctoritatibus innixi, fructus qui vulgò Cubebæ vocantur, legitimum eſſe Carpeſium *Galeni* affirmant; ſiquidem Serapio quod Galenus de Carpeſio refert, ſub Cubebæ nomine traducat, & inſuper in Cubebarum hiſtoriâ tradiderit iis quicquid Dioſcorides de Ruſco ſcriptum reliquit. In eâdem fere ſententiâ Avicenna verſatur, qui Cubebas Carpeſium appellat, quemadmodùm & Actuarius qui eas & Barbaris *κομβέβας* vocari ait. Unde concludi poteſt, aut Galeni Carpeſium & Arabum Cubebas nullâ ex parte differre, aut Arabes graviter allucinari qui res prorſus diverſas confundunt. Prætereà Matthiolus dubitat utrùm vulgares ſeplaſiariorum Cubebæ eædem ſint necne cum Cubebis de quibus Serapio, Avicenna & Actuarius ſcripſerunt. Obſervat enim neque Galenum, neque Arabes ſcripſiſſe Carpeſium vel Cubebas plantæ fru-

ctum eſſe vel ſemen; imò Galenus Carpeſium ſic deſcribit: „ Sunt autem tenuia ſarmenta, Cinnamomi „ virgultis ſimilia; ipſumque Phu & odore & viribus „ adſimilat." Non ergo fructus erat, ſed caulis vel radix ſarmentoſa, à noſtris Cubebis prorſus diverſa. Itaque veriſimillimum mihi videtur Cubebas noſtras veteribus Græcis incognitas fuiſſe; Arabeſque à quibus officinæ noſtræ Cubebas acceperunt, & à quibus illi fructus adhuc hodie *Cubebe* vel *Quabebe* vocantur, neſcio quâdam ratione ductos, quidquid à Dioſcoride de Ruſco, & à Galeno de Carpeſio ipſis ignoto dictum fuit, ſuis Cubebis perperam aſſignaviſſe. Miſſâ igitur ampliori diſquiſitione tanquam ſupervacaneâ, de Cubebis quæ in officinis hodie proſtant, diſſeramus.

Cubebæ vulgares *Off.* Cubebæ vel Quabebæ *Arabum*: vulgò *Cubebes.* Fructus ſunt ſeu grana exſiccata ſphærica, Piperi ſimilia, interdum paulò majora, pediculo longo, tenui donata, cortice è cinereo fuſco, rugoſo, interdum erugato extenſoque, cum teſtâ tenui & fragili unicapſulari, ſemen continente ſubrotundum, foris nigricans, intus albidum; ſapore prædita ſuavi, acri, aromatico, ſed qui Piperis acrimoniæ multùm cedat, pertinaci tamen, & copioſam ſalivam eliciente.

Cubebarum ſpecies duæ afferuntur: aliæ maturæ; aliæ immaturæ ab incolis collectæ. Immaturæ leves, rugoſæ, nucleo exiguo flaccido: maturæ æquali ſuperficie, nucleo intus diſtento; quare illis ponderoſiores. Advehuntur ex Javâ Indiæ orientalis inſulâ. Præſtant recentes, majores, ponderoſæ.

Planta quæ Cubebas gerit, ſarmentoſa eſt, volubilis & ad Smilacem aſperum accedens: à Paulo Hermanno, *Cynoſurâ materiæ medicæ*, Curane dicitur; à nullo hactenus deſcripta.

Cubebæ oleo eſſentiali aromatico tenui pollent, quod ex iis diſtillatione copioſum elicitur. Ideò plurimùm valent in apoplexiâ, vertigine, paralyſi, oris fœtore, ciborum inappetentiâ; nimis laxatum ventriculi tonum roborant, flatus diſcutiunt, pituitam lentam & tenacem ventriculi cæterorumque viſcerum parietibus inhærentem attenuant, cerebri & uteri frigidis affectibus auxiliantur. Diu cum maſtiche manſæ ſalivam movent, cerebrum roborant, & catharris medentur, venerem proritant. Cubebarum, inquit Garzias, magnus in vino maceratarum eſt uſus apud Indos, ad excitandam venerem, tum etiam in Javâ ad excalefaciendum ventriculum. Commendantur quoque ad aphoniam & raucedinem. Doſis in ſubſtantiâ à granis iij. ad ℈j. Maceratarum in vino vel alio liquore idoneo à ʒj. ad ʒij.

Uſurpantur in Aceto Theriacali, & aliis Compoſitionibus alexiteriis.

ARTICULUS XIV.

De Pipere, & ſpeciebus ejus.

PIPER *Latinorum:* Πεπερι *Græcorum:* Fulful & Fulfel *Arabum.* Species eſt aromatica, omnibus ſeculis & omnibus terris ad cibaria condienda expetita. Græcis veteribus, Arabibus, & neotericis cognita fuit, nec minùs uſitata. Dioſcorides, Galenus & alii ejus tria genera diſtinguunt; nigrum, candidum & longum, quæ eoſdem fructus, maturitate tantùm inter ſe diverſos, eſſe exiſtimaverunt. Verùm tres illæ ſpecies quæ adhuc in officinis reperiuntur, fructus ſunt plantarum diverſarum quas ſigillatim conſiderabimus.

PIPER nigrum, *Off.* Piper rotundum, *C. B. P.* 411.

Fructus eſt ſeu granum exſiccatum, parvum, Piſi minoris magnitudine, rotundum, cortice rugoſo, nigro aut fuſco, quo detracto ſubſtantia conſpicitur duriuſcula & compacta; cujus exterior orbita ex viridi flaveſcit, interior albicat, & ſcrobiculum in medio vacuum relinquit, ſapore acri & fervido totum os & fauces adurente. Ex Indiis orientalibus quæ ſub Batavorum ditione ſunt, affertur. Eligatur majus, ponderoſum, & minùs rugoſum.

Planta cui fructus ille adnaſcitur, dicitur Lada, aliis Molanga, ſive Piper aromaticum, *Piſon. M. arom.* 180: Molago-coddi, *Horti Malabarici*, v. 7. 23. Ex radice parvâ, fibrosâ, lentâ, nigricante, caules emittit ſarmentoſos, plurimos, lentos, flexiles, volubiles, virides, lignoſos, Lupuli inſtar humi procumbentes, niſi pedamentis fulciantur, geniculis pluribus diſtinctos, qui ad internodia radices agunt, ubi jacent humi. Ad ſingulos nodos folia oriuntur ſingularia, alternatim diſpoſita & oppoſita, quinquenervia, ſubrotunda, duas treſve uncias lata, quatuor longa & in mucronem deſinentia, texturâ craſſiori, firmâ; ſupinâ parte ex viridi fuſca, nitentia, pronâ verò dilutè viridia; brevibus, craſſis, viridibus & interiùs ſtriatis pediculis innixa. Flores racematim congeſti unico ſcapo ſeu pediculo immediatè adhærent monopetali, circa extrema tripartiti: quibus ſuccedunt fructus ſeu grana nunc majora, nunc minora, orbicularia, Piſi minoris magnitudine, viginti, imò triginta ſimul ipſi ſcapo ſine petiolo peculiari adnexa, initio virentia, ubi maturuerint, rubra, æquali ſuperficie; quorum cortex, dum exſiccantur, nigreſcit & corrugatur. Racemi illi modò ex mediis ſarmentis, eâ nempe parte nodorum quæ folii pediculo oppoſita eſt, modò ex ſummis dependent: unde eſt quòd diverſitatem ſe-

xûs agricolæ illis tribuerint, hanc ſemellam, illam marem appellantes. Semel quotannis floret hæc planta, vel etiam bis, ſi vegetior eſt. Quarto menſe poſt flores colliguntur fructus: ad maturitatem ducti decerpuntur, ſolique per ſeptem octove dies exponuntur, à quo tempore cortex nigreſcit. Naſcitur in Javâ, Sumatrâ & per totam Malabariam. Colitur per fragmenta ramorum terræ intruſa ad radices arborum, vel appoſitis perticis quibus adnititur more vitis.

Ex Pipere nigro decorticato fit album illud Piper arte factum, quod ſolum nobis hodie affertur. Decorticatio illa fit, Pipere in aquâ marinâ macerato. Maceratione enim cortex exterior niger tumeſcendo dehiſcit, atque ita facillimo negotio album intus incluſum granum eximitur & exſiccatur, quod nigro multò mitius eſt & præſtantius.

Porrò non fructus ſolùm acrimoniâ donantur, ſed tota etiam planta; nam folia tum virentia, tum ſicca, ſarmenta & radix, dum maſticantur, linguam fauceſque urunt, & ſalivam movent.

PIPER album & Leucopiper, *Offic.* Piper rotundum album, *C. B. P.* 413. duplex eſt: unum nativum, quod rariſſimè nunc affertur; alterum factitium vulgatiſſimum, quod nihil aliud eſt quàm Piper nigrum ante inſolationem decorticatum, ut diximus. Illud autem à nigro non differt niſi colore cineritio vel albicante.

Inter plantam quæ fert Piper nigrum, & eam quæ candidum, nulla differentia deprehenditur: quemadmodùm vitis quæ uvam fert nigram, ab eâ quæ candidam, non dignoſcitur, niſi dum uvas habent & illas quidem maturas. Plantæ verò quæ candidum ferunt, rariores ſunt, nec niſi certis Malabar & Malacæ locis raræ quidem naſcuntur.

Steph. De Flacourt in inſulæ Madagaſcar deſcriptione, quandam Piperis albi ſpeciem ibi naſci narrat; ſed cùm eam non deſcribat, eademne ſit cum noſtro Pipere planta, an ab eo diverſa, aſſerere non poſſumus.

Piper longum & Macropiper, *Off.* Piper longum orientale, *C. B. P.* 412. Fructus eſt immaturus exſiccatus, unciam aut ſeſquiunciam longus, nucamentorum Betulaceorum inſtar, oblongus, teres, cylindraceus, & quaſi ſpiratim obliquè ſtriatus, cum tuberculis veluti reticulatim poſitis, intus verò in plures cellulas exiguas & membranaceas unâ ſerie digeſtas radiatim diſtinctus, in quibus ſemen unicum ſubrotundum, vix lineam latum, foris nigricans, intus albidum continetur, ſapore acri, fervido, amaricante. Pendent autem hi juli ex pediculo gracili, unciali, alteri fini inſerto. Eligatur corpulentum, integrum, recens, linguam tardè, ſed diu commordens; rejiciatur perforatum, carioſum, vel adulteratum.

Planta dicitur Pimpilim ſive Piper longum, *Piſon. Mantiſſ. Arom.* 182: Cattu-Tirpali, *Horti Malabar. v.* 7. 27. A Piperis rotundi plantâ differt caulibus minùs lignoſis, foliorum petiolis longioribus, foliis etiam longioribus, obſcuriùs viridibus, circa baſim inciſis, texturâ valdè tenui & molli, & præter coſtam mediam duobus vel tribus aliis nervis tenuioribus, utrinque eminentibus, à baſi ad acumen excurrentibus, quorum inferior arcuato ductu nervulos tranſverſos versùs marginem emittit. Floſculi ſunt monopetali, in quinque vel ſex lacinias diviſi, arctiſſimè inſidentes fructibus, qui oblongo-rotundi ſunt, ſpiris obliquis parallelis in ſuperficie ex diverſis partibus ſtriati, in ſpirarum interſectionibus veluti parvis, rotundis foliolis, ſcutiformi-

bus obducti: inter ſpiras gemmæ apparent, quibus flores inſederunt, eminentes & nigricante puncto notatæ, primò ex viridi flavæ, carne intus ex flavo albicante, deinde ex viridi fuſcæ, & maturæ ſiccæque ex cinereo nigricantes. In fructibus tranſverſim diſſectis cellulæ videntur radiatim diſpoſitæ, in quibus ſemina oblonga & nigricantia continentur. Decerpuntur & in uſum ſiccantur, antequàm matureſcant.

Analyſi Chymicâ ex Piperis nigri ℔iiij. per retortam diſtillatis prodierunt liquoris phlegmatici, Piperis odore & ſapore perfuſi, ſale urinoſo aliquantiſper impragnati ℥viij, ʒiijß: liquoris rufeſcentis, empyreumatici, acris & ſubacidi, qui ſalis tum acidi, tum urinoſi notas præbuit ℥xiiij, gr. xviij: ſpiritûs urinoſi ℥ij, ʒv, gr. xxiiij; cum ſalis volatilis urinoſi concreti ʒj, olei eſſentialis limpidi ʒß, olei craſſioris ℥viij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥xviij, ʒvj, gr. xviij: quæ per decem horas calcinata, donec nullum ampliùs fumum emitteret, cinerum leucophæorum ℥iij, ʒvj, gr. xxiiij, reliquit; ex quibus ſalis merè alcali fixi ℥j, ʒiij, gr. xij, extracta ſunt. Jactura partium in diſtillatione exhalatarum fuit ℔j, ℥iiij, gr. xlviij: calcinatione verò quantitas materiæ in fumum & flammam abeuntis fuit ℥xiiij, ʒvj, gr. xviij.

Verùm Piperis nigri ℔vj. in aquâ communi per ſex dies maceratæ & poſteà diſtillatæ, tum per refrigeratorium alambicem, tum per retortam, ʒiij præbuerunt olei eſſentialis aromatici, tenuis, limpidi, flaveſcentis, Piperis odorem ſpirantis, ſaporis acris, ſed non admodùm intenſi. Aqua diſtillata, cui innatabat oleum, Piperis odore perfuſa erat & acri ſapore imbuta ob ſalem volatilem urinoſum in eâ diſſolutum, & Sublimati corroſivi ſolutionem

turbidam & lacteſcentem efficiebat: grana verò macerata multùm de ſuo ſapore perdiderant. Unde liquet Piper ſale volatili oleoſo plurimo turgere, cui potiſſimùm ejus virtutes debentur.

Vulgatiſſimus eſt apud omnes populos Piperis uſus in intinctibus & ciborum condimentis, tum ad appetitum excitandum, tum concoctionem alimentorum perficiendam. Indorum plebs adversùs diuturnum ſtomachi languorem bibit aquam, cui infuſa eſt magna Piperis copia. In eundem uſum ex Pipere recente cum aquâ fermentato ſpiritum mirè igneum præparant. Piper longum atque rotundum muriâ aut aceto condire ſolent, & in penum ad uſum familiarem menſarumque delicias aſſervare. Ejus frequens eſt uſus menſibus pluvioſis & in phlegmaticâ corporis conſtitutione.

Apud nos frequentior eſt uſus Piperis nigri, album verò ſeu excorticatum ut minùs acre à delicatioribus expetitur: longum rariùs ad intinctus uſurpatur, verùm ad Medicos uſus reſervatur, utpote ſaporis minùs grati & acrioris. Cùm Piper abſolutè & ſine epithetâ in formulis præſcribitur, ſemper intelligitur nigrum, aliàs additur vel album, vel longum.

Eædem facultates in tribus Piperis ſpeciebus deprehenduntur: calefaciunt, exſiccant, attenuant, reſolvunt, aperiunt; viſcerum fibras nimis laxatas firmant, earum oſcillationem in viſceribus excitant, ſpiritus recreant, humores lentos & craſſos dividunt; ſanguinis motum augent, tum circularem, tum fermentatitium. Uſus Piperis præcipuus in frigiditate & cruditate ventriculi, colicis doloribus, & frigidâ cerebri intemperie. Quidam aſſerunt Piper pulveratum excalefacere, integrum verò refrigerare, ſed perperam. Reverâ pulvis interiori ven-

triculi tunicæ adhæreſcens, & in ejus rugis diu aſſervatus, in quibuſdam conſtitutionibus ardorem excitat & inflammationem hujus viſceris : quod non accidit ſi grana integra deglutiantur, licèt ſuo effectu ſalutari non fruſtrentur. Conſtat enim Piper integrum cum cibis coctum aut maceratum non minùs acrimoniæ illis impertiri quàm tritum & tenuiſſimè comminutum. Non igitur Piper integrum refrigerat, ſed calorem levem in viſceribus excitat, & multò minorem quàm ejus pulvis.

Vis Piperis, annotante poſt Galenum Schrodero, valde volatilis eſt, cujus ratio ex analyſi ſatis manifeſta fit. Non igitur in medicamentis quæ longam coctionem expoſtulant, niſi ſub finem coctionis adhiberi debet, neque etiam in Extractis uſurpari.

In febribus intermittentibus à plurimis maximè prædicatur. Grana ſeptem, octo vel novem integra vel craſſiuſculè contuſa aliquot horis ante paroxiſmum ſumuntur : imò ipſam quartanam continuato hujus remedii uſu profligari aſſerunt. Quanquam malè multis ceſſerit hoc remedium, multis tamen profuit, ſive quòd vomitum provocaverit, vel uberrimos ſub finem paroxiſmi ſudores excitaverit. Saltem horrorem febrilem diſcutit, & eo conſilio ante acceſſionem Allium calidamque aquam cum Pipere laudat C. Celſus, *L. iij. c. xij.* Si verò tardiùs aut paroxiſmo jam inſtante aſſumantur, Ettmullerus obſervat febrilem ardorem magis intendi.

Commendatur etiam tanquam alexiterium contra venena coagulantia, vertigines, & catharros. Verùm frequentior vel uberior Piperis uſus noxius eſt, cùm ventriculum, inteſtina cæteraquæ viſcera ad inflammationem diſponat, & æſtum in ſanguine & humoribus omnibus accendat. Idcirco illius uſus naturis calidis & in omnibus viſcerum inflamma-

tionibus devitandus eſt. Doſis in ſubſtantiâ à gr. j. ad x. infuſi ad ℈j.

Externè præſcribitur in apophlegmatiſmis, gargariſmis & ſternutatoriis, ubi acri, ſubtili & ſtimulante remedio opus eſt pro incidendâ lymphâ craſsâ faucium glandulas infarciente. Sedat odontalgiam denti carioſæ impoſitum, columellam tumidam appoſitum imminuit, punctorium lateris dolorem ſupra latus dolens ſtatim ineunte morbo impoſitum. Indici populi Piper longum linimentis addunt, quibus adversùs dolores artuum à frigore utuntur. In cephalalgiâ & dolore capitis contumaci Piper longum pulveratum & ſacculo incluſum commendatur, vel ſuturæ coronali, vel temporibus, vel imæ cervici applicatum.

Oleum Piperis egregium habetur ſtomachicum in ventriculi frigiditate, vel fibrarum laxitate: prodeſt in colicâ flatulentâ. Langius tres vel quatuor ejus guttas cum extracto Gentianæ in febribus quartanis ante paroxiſmum ſæpe felici cum ſucceſſu exhibuit: immanes febrium intermittentium horrores & rigores demulcet, modò ſpina dorſi vel ſtomachi regio hoc oleo cum oleo Laurino aut Nucis moſchatæ permiſto inungantur. Idem linimentum partibus paralyticis plurimùm conducit.

℞. Piperis nigri grana novem integra. Hauriantur ex hauſtu vini, duabus horis ante paroxiſmum in febribus intermittentibus, purgato priùs corpore. Vel

℞. Piperis nigri craſſiuſculè triti ℈ß. ſummitatum Abſynthii P. j. Macerentur tepidè in Aceti ℥iij. per noctem. Colatura propinetur, ineunte paroxiſmo.

℞. Piper. longi gr. vj. Alumin. pulver. gr. v. M. F. pulvis uvulæ relaxatæ ſeu tumidæ applicandus.

℞. Piper.

℞. Piper. longi, Succini albi ana q. ſ. Pulverata ſacculo includantur, & ſuturæ coronali imponantur in frigidâ capitis intemperie. Vel

℞. Piperis nigri pulver. q. l. Miſce cum albumine ovi. Fiat cataplaſma temporibus vel imæ colli vertebræ admovendum, & ſæpiùs repetendum in diuturno capitis dolore.

℞. Piperis nigri Caryopſyll. ana q. ſ. Pulverata cum albumine ovi miſceantur ſub cataplaſmatis formâ lateri dolenti applicanda, in dolore lateris punctorio.

℞. Macropiperis, Hellebori albi ana ʒj. Majoranæ ℈ß. M. F. pulvis ſternutatorius ad ſoporoſos excitandos.

℞. Piperis nigri, & Macropiperis ana ℈j. Radicis Ari, Pyrethri, Cubebar. Cardamomi ana ʒij. Sp. volatil. Salis Ammon. ℥ij. Sp. vini rectificati ℥vj. Macerentur per octo dies. Tincturæ per inclinationem ſeparatæ adde olei Succini & Lavandulæ ana ʒij. Fiat linimentum quo membra paralytica foveantur.

Piper nigrum uſurpatur in Theriacâ *Androm. ſen.* Electuar. de baccis Lauri; album in Theriacâ, Mithridatio, Diaphœnico, & Hierâ Diacolocynthidos; longum verò in Theriacâ etiam, Mithridatio, Diaſcordio & Benedictâ laxativâ.

Aliud Piperis genus habetur, quod Æthiopicum ſive Piper nigrorum & Granum Zelim vocat Serapio: & dicitur Piper Æthiopicum *Matthioli*, Amomum officinar. nonnullarum, & longa Vita *Lobel.* Piper Æthiopicum ſiliquoſum, *J. B.* Sub hoc nomine in officinis quibuſdam reperiuntur ſiliquæ plures ex uno tuberculo pendentes, unciarum duarum, trium, quatuorve longitudine, rotundæ, pennæ anſerinæ craſſitudine, nigricantes, incurvæ aliquantulùm, thorulis

pro contentorum ſeminum numero diſtinctæ, alioqui etiam rugoſæ, fibris longis, lentis, fractuque contumacibus contextæ, quarum interior ſubſtantia ex rubro nonnihil eſt cinerea. Semina diſtinctis comprehenduntur loculis, (carnoſo pariete unumquemque diſtinguente loculum) ex rotundo oblonga, difficulter è ſiliquâ avellenda, magnitudine minimi phaſeoli, foris nigra & nitida, materiâ duriuſculâ, rufeſcente, texturâ cancellatâ, favos apum imitatâ. Sapor tam ſiliquæ, quàm ſeminum, ad Piperis nigri ſaporem accedit. Naſcitur in Æthiopiâ unde nomen invenit apud Arabes. Eo utuntur Æthiopes ad dentium dolores.

Piperis quoque nomine inſignitur fructus, ſeu baccæ aromatica quædam ex inſulâ Jamaïcâ aliquot abhinc annis allata, & apud Anglos ad intinctus uſitatiſſima, licèt à Piperis ſpeciebus ſupradictis prorſus diverſa.

Dicitur Pimenta *Officinarum Anglicarum* : Piper Jamaïcenſe quibuſdam *Dale Pharmacol.* 421 : Piper odoratum, Jamaïcenſe noſtratibus *Raii Hiſtor.* 1507 : Cocculi Indici aromatici *Muſæi Reg. Soc. Lond.* 1218 : Amomum quorumdam *Cluſ. Exot.* 171. Amomum quorumdam odore Caryophylli *J. B. T.* ij. 194 : Caryophyllus aromaticus fructu rotundo, Caryophyllon Plinii, *C. B. P.* 411. Xocoxochitl, ſive Piper Tavaſci *Hernandez* 30 : Piper Chiapæ *Redi* : Piper *Theveti* : vulgò *Poivre de la Jamaïque*, *Poivre de Thevet*, *Amomi*, *Toutes Epices*. Fructus eſt immaturus, exſiccatus, orbicularis, Piperis grano plerùmque major, cortice fuſco, rugoſo, umbilico ſeu corollâ ſummo tenus præditus quadripartito, duos continens nucleos nigros, atro-virente membranâ tectos, qui intergerino pariete diſpeſcuntur; ſapore acriuſculo, aromatico, ad Caryophyllos accedente.

Arbor dicitur Myrtus arborea aromatica, foliis

Laurinis latioribus & ſubrotundis; *Sloane catalog. Pl. Jam.* Caryophyllus aromaticus Americanus, Lauri acuminatis foliis, fructu orbiculari; *Plukn. phitograph.* 155: Myrtus arboreſcens Citri foliis glabris, fructu racemoſo, Caryophylli ſapore; *Plumer. Botanici Americani mſſ.* Nuces noſtras Europæanas interdum magnitudine ſuperat, ſi læto pinguique enaſcantur ſolo. At quia ſiccis potiſſimùm gaudet ſylvis, arbor fit mediocris magnitudinis. Frondoſa eſt, ramoſa, patula: ut plurimùm caudice recto & alto aſſurgit, ligni duri, ponderoſi, è rubro primùm nigricantis, dein diuturnitate penitùs nigri, Ebeni inſtar, evadentis; quod de meditullio intelligendum: nam multo pollet alburno candicante, corticeque veſtitur glaberrimo, tenui & in laminas quandoque abeunte. Totius arboris aſpectus tum propter ramorum diſpoſitionem, tum propter foliorum elegantiam, maximè compoſitus.

Folia etenim lævore & virore gratiſſimo ſpectanda ſe præbent: bina ſemper & oppoſita enaſcuntur ad ſingulos ramorum nodos, diverſarum magnitudinum, quorum ampliſſima quatuor aut quinque vel ſex uncias longa ſunt, duas, tres quatuorve lata, ſoleæ aut linguæ formâ donata, ſolida, glabra, nitentia, ſaturè virentia, venulis vix conſpicuis obliquis & parallelis deſcripta, pediculis uncialibus inſidentia: at in ipſis odor & ſapor potiſſimùm præſtant cum quâdam aſtrictione & amaritudine non ingratâ (Cinnamomum & Caryophyllum aromaticum diceres). Surculorum extrema ſeu ſummitates in multos unciam longos pediculos faceſſunt, totidem flores ſuſtinentes, parvos, ex quinque foliis candidis, ſubrotundis, concavis & in orbem poſitis conſtantes, ex quorum calyce ſurgit piſtillum acuminatum & ſtaminulis etiam candidis ſtipatum. Flo-

ribus ſuccedunt baccæ multæ coronatæ ſeu umbilicatæ, initio parvæ, vireſcentes, poſtea per maturitatem baccis juniperinis majores, nigræ, glabræ & ſplendentes, in quibus continetur pulpa humida, ſubviridis, acris & aromatica, cum duobus plerùmque in medio ſeminibus amplis, membranâ intergerinâ diſcretis, globulum unà efficientibus, cùm utrumque hemiſphæricum ſit. Hinc Cluſius unum ei ſemen tribuit in duas partes diviſibile. In Antillanis inſulis naſcitur. Hanc arborem in San-Crucianâ, San-Dominicanâ & Granadinis Plumerius obſervavit. Sed in montoſis ſylvis inſulæ Jamaïcæ ubique creſcit, præſertim locis ſeptentrionalibus. Ibi, inquit D. Sloane, variat foliis latioribus & anguſtioribus, quæ an ſpecies diſtinctæ ſint, an verò ſolùm varietates, non audet determinare, cùm fructum arboris folio latiore non viderit. Hæc ſpecies P. Plumerii ab eâ quæ à D. Sloane deſcripta eſt, differt folio latiore.

Incolæ arbores nonnullas conſcendunt: alias cædunt, dejiciunt; & ſurculos avellunt fructibus immaturis viridibus onuſtos, qui poſtea à virgulis, foliis & baccis maturis diligenter purgantur, deinde ſupra pannos extenſi ſolis radiis exponuntur ab ortu ad occaſum uſque per multos dies, cavendo ne rorem matutinum aut veſpertinum bibant: ſic ſiccæ & rugoſæ evadunt, & à viridi in colorem fuſcum mutatæ mercatui idoneæ fiunt.

Ex optimis quæ in vulgari uſu ſunt apud Anglos, aromatis habetur hæc bacca: & à ſapore grato plurium ſpecierum ſimul Omnia Aromata apud Anglos dicitur; Caryophylli enim aromatici, Cinnamomi & Piperis ſaporem, ſed mitiorem refert.

Ille fructus per veſicam diſtillatus oleum eſſentiale odore gratum reddit, quod in aquâ fundum petit.

In ciborum condimentis uſurpatur. Ventriculum roborat, ciborum concoctionem juvat, ſpiritus recreat, & ſanguinis motum adauget.

Chirurgi Americani foliis frequenter utuntur in balneis, pro hydropicorum cruribus, & paralyticorum membris fovendis.

ARTICULUS XV.

De Caryophyllis aromaticis, Antophyllis, & Caryophyllo regio.

DE CARYOPHYLLIS apud Theophraſtum, Dioſcoridem & Galenum nulla mentio reperitur; tametſi Serapio de Caryophyllis agens Galeni auctoritatem afferat, ſed perperam. Eorum quidem Plinius videtur meminiſſe, cùm *Lib.* 12°. *Cap.* 15°. ſcribat „ Eſt etiamnum in Indiâ Piperis granis ſimi„ le, quod vocant Garyophyllon, grandius fragi„ liuſque ". Sed multâ cum ratione peritiores critici dubitant num ſit idem cum noſtris Caryophyllis, quandoquidem neque grana ſunt, neque Piperis ſimilia; ſed potiùs Garyophyllon Plinii Cubebas officinarum eſſe ſuſpicantur.

Paulus Ægineta primus de Caryophyllo loquitur, tum in obſoniis, tum in medicamentis uſitato. Nec Arabibus illud aroma ignotum fuit.

CARYOPHYLLI aromatici, *Off.* Καρυόφυλλον *Pauli Æginetæ*: Carunfel *Serapionis*: Gallicè *Geroſles*, *Clous de Geroſles*. Fructus ſunt immaturi, exſiccati, ſemiunciam circiter longi, inſtar clavi, quaſi quadranguli, rugoſi, ex rubigine nigricantes, quatuor in ſummo ſtellatim decuſſatis apiculis donati, quorum medio capitellum Piſi parvi magnitudine inſidet è foliolis ſquamatim implicatis contextum, quibus patentibus fibræ quàmplurimæ apparent rufeſcentes, & inter has ex cavitate quadrangulâ ſtylus

rectus ejuſdem coloris : quod tamen capitellum non in omnibus conſpicitur, quippe quod in tanto itinere facilè atteratur ; ſaporis acris amaricantis & grati, odoris fragrantiſſimi.

Probantur Caryophylli nigriores, graviores, pinguiores, fauces penè deurentes, cum odore eximio, oleoſam quamdam humiditatem premendo exhibentes.

Arbor dicitur Caryophyllus aromaticus fructu oblongo, C. B. P. 410 : Tshinka, *Piſonis Mantiſſ. arom.* 177. Lauri formam & magnitudinem obtinet, caudice ſeſquipedem craſſo, brachiato, valido, cum cortice Oleæ ſimili. Ramuli patuli ſunt, dilutè rufeſcentes, & folia proferunt denſa ; alterno ſitu poſita, Lauri foliorum formâ, palmum longa, ſeſquiunciam lata, nitida, glabra, utrinque acuta, oris quodammodò ſinuoſis, pediculo unciali inſidentia qui in nervum medium abit, ex quo exiliores fibræ obliquè ad oras producuntur. Flores in ſummis ramulis oriuntur veluti in muſcarium digeſti, roſacei, tetrapetali, cærulei, fragrantiſſimi ; quodlibet petalum eſt rotundum, acuminatum, tribus venis candidis diſtinguitur : horum medium tenet numeroſa ſtaminum purpuraſcentium congeries cum apicibus ſuis. Calyx florum ſemiunciam longus, teres, ſeſquilineam aut duas lineas craſſus, in ſummo quadripartitus, fuliginoſi coloris, ſaporis acris, jucundi & valde aromatici, qui marcido flore abit in fructum ovatum ſeu olivari formâ, umbilicatum, unicapſularem, rubicundo primùm colore, poſteà nigricante, in quo continetur nucleus oblongus, durus, nigricans, ſulco in longum ex unâ parte excavatus. Fructus maturus Antophyllus appellatur in officinis : Indis Mater fructuum dicitur, Gallis *Clou matrice*, quia in arbore remanens inſe-

quente anno ſponte cadit; iſque, langueſcente licèt vi aromaticâ, in pretio habetur & plantationi dicatur. Terræ enim gremio commiſſus germinat atque intra octo vel novem annos juſtæ magnitudinis arbor facta fructum proferre ſolet.

Leguntur Caryophylli, florum nempe calyces fructuumque embryones, antequàm flores expandantur, à menſe ſcilicet Octobri ad Februarium uſque, & quidem leguntur partim manibus, partim arundine longâ aut flagellis decutiuntur. Decidentes autem excipiuntur vel linteis arboribus ſubſtratis, vel ſolo ipſo, à quo meſſis illius tempore herbam omnem ſtudioſiſſimè reſcindere ſolent. Recèns lecti rufi ſunt, & leviter nigricantes: nigri verò evadunt inſolatione & fumigatione. Nam per aliquot dies cratibus impoſiti fumo exponuntur, tandem in ſole extremè ſiccantur. Sicque præparati per univerſum orbem à Batavis tranſvehuntur.

Naſcitur arbor Caryophyllos ferens in inſulis Moluccenſibus juxta Æquatorem ſitis: ſed ſummâ curâ à Batavis in inſulâ Ternatâ colitur.

Caryophylli recentes oleum expreſſione fundunt ſpiſſum, rufeſcens & fragrans: diſtillatione verò prodit oleum eſſentiale aromaticum copioſum, primò limpidum & flaveſcens, deinde rufeſcens, grave, quod aquæ fundum petit; tandem oleum empyreumaticum, craſſum cum liquore acido. Ex capite mortuo calcinato ſalis fixi ſalſi nonnihil lixivio elicitur.

Præcipuus Caryophyllorum uſus culinaris eſt: adeò autem expetuntur & placent, ut ſine Caryophyllis dapes ferè deſpiciantur. Omnibus propemodùm ferculis, intinctibus, vinis aut ſpirituoſis liquoribus potulentis aromaticis admiſcentur. Inter odoramenta quoque uſurpantur.

Medici vim calefaciendi & exſiccandi illis tribuunt. Adversùs omnes cerebri frigidos affectus, vertiginem, visûs debilitatem, cephalalgiam, lypothymiam, cordis palpitationem, ventriculi imbecillitatem, impotentiam veneream, menſium ſuppreſſionem, hyſtericos affectus commendantur. Aeris contagio reſiſtunt ſive ſuffimento, ſive eſu. Doſis in ſubſtantiâ à gr. iij ad ℈j. in infuſo à ʒß ad ʒij. Externè uſurpantur in ſacculis & ſcutis ventriculo dicatis, tum ad vomitum compeſcendum, tum ad ventriculi dolores à causâ frigidâ. Quidam pulvere Caryophyllorum caput ſpargunt contra capitis dolores & gravedines. In ore diu maſticati ſalivam utiliter movent in catharroſis cerebri affectibus, & linguæ paralyſi.

Ex Caryophyllis oleum eſſentiale vel per deſcenſum, vel per alambicem diſtillatur; quod non ſolùm ad eadem valet, ſed etiam ad cariem oſſium & odontalgiam. Eo poſterior & ima pars capitis in apoplexiâ inungitur. Idem oleum goſſypio exceptum, & carioſo denti cavo immiſſum dolorem ſedat. Doſis olei intus ſumpti eſt guttæ unius aut alterius.

℞. Caryophyllorum ℈j. Cinnamomi ℈j. Nucis moſchatæ gr. xv. Sacchari ʒjß. M. F. pulvis ſtomachicus in cruditatibus, ventriculi flatibus, vomituritionibus, ex vino rubro ſumendus.

℞. Caryophyllorum, Nucis moſch. Cinnamomi ana ʒij. Macis, ſeminum Carvi, Fœniculi, ſummitatum Abſynthii ana ʒj. M. F. pulvis craſſus. Sacculo includatur, & vino rubro vel Canarino calido immerſus ſtatim ventriculi regioni admoveatur, ad ciborum concoctionem juvandam, vomitumque ſedandum; vel capiti

applicetur in catharris & frigidâ cerebri intemperie.

℞. Rad. Angelicæ exſiccatæ ʒij. Caryophyllor. Nuc. moſch. Macis ana ʒj. Iridis Florentinæ, florum Lavandulæ ana ʒjß. Styracis calamitæ, Oliban. ſuccini ana ʒj. Fiat pulvis craſſiuſculus, qui bombace exceptus, & panno ſericeo interſutus, formetur ut artis eſt pro cucuphâ, quæ ſingulis noctibus fumo ſuccini & maſtiches ſuper prunas conjectorum calefacta, ſuper caput geſtetur, in affectibus capitis humidis pituitoſis & in doloribus diuturnis catarrhalibus & frigidis.

℞. Olei Caryophyllor. gutt. ij. Olei Cinnamom. gutt. viij. Tincturæ Ambræ gutt. j. Sacchari cryſtall. in tenuiſſimum pollinem redacti ℥ß. M. Pulvis in vaſe vitreo accuratè clauſo ſervetur ad uſum. Doſis ʒj. in vino rubro vel Hiſpanico ſoluta, ad ventriculum imbecillem roborandum & ciborum concoctionem juvandam.

℞. Olei Caryophyllor. Roriſmar. & Salviæ ana ℈j. olei Nucis moſchat. per expreſſ. & ol. Palmæ ana ʒjß. M. F. linimentum quo inunguantur membra paralytica, & catharris affecta; caput in affectibus frigidis pituitoſis & catharroſis, in hebetudine mentis, & affectionibus ſoporoſis; ventriculi regio in dyſpepſiâ, doloribus flatulentis.

Caryophylli uſurpantur in Pulvere contra abortum *Charas*, Pulvere dyſenterico *Ejuſdem*, Electuar. Orvietano *Hoffmann.* Benedictâ laxativâ, Opiatâ *Salomonis*, Tabellis magnanimitatis: oleum verò in Electuar. Diaſatyrio *Charas*, Balſamo apoplectico *Ejuſdem*, & Balſamo vulnerario Metenſium *Schroderi*.

Anthophylli raro in officinis occurrunt. A Batavis recentes ſaccharo condiri ſolent, & in diuturnis maritimis peregrinationibus poſt paſtum comeduntur, ad ciborum concoctionem perficiendam, & ſcorbutum præcavendum.

De aliâ Caryophylli ſpecie mentio eſt apud authores, quæ rariſſimè in officinis reperitur. Dicitur Caryophyllus ramoſus vel dentatus *Joh. Bodæi à ſtapel:* Caryophyllus ſpicatus, Indis Tshinka-Popoua *Piſonis Mantiſſ. arom.* 179: Caryophyllus regius *Vormii muſ.* 203. Parvæ ſpicæ ſpecies eſt, magnitudine, colore, odore & ſapore Caryophyllum æmulans, non capitata, non ſtellata, ſed ab infimâ ad ſupremam partem quaſi ſecta in multas particulas aut ſquamulas; & in acutum deſinens.

Batavis Caryophyllus regius dicitur, quia Moluccenſibus Regulis & magnatibus ad ſuperſtitionem uſque in pretio eſt, non tam ob guſtum & fragrantiam, quam ob ſingularem formam, imò raritatem ſummam. Hactenùs enim ullam præter unam aut alteram arborem negant repertam, & quidem in ſolâ inſulâ Makian.

Raius & Hermannus has arbores à vulgaribus Caryophylliferis non ſpecie differre putant, ſed eſſe ludentis naturæ producta, & ad monſtroſorum vegetabilium ordinem pertinere.

Indi hos Caryophyllos per longitudinem filo trajicere ſolent, ut armillarum loco ob odoris gratiam in brachiis geſtentur.

ARTICULUS XVI.

De Anacardiis.

ANACARDIUM, *Off.* Ἀνακάρδιον *Pauli Æginetæ* & *Actuarii* : Baladar *Serapionis* : vulgo *Anacarde*. Fructus eſt vel potiùs nucleus compreſſus, aviculæ cordis figurâ, nigricans, ſplendens, unciam circiter longus, in obtuſum mucronem deſinens, ex pediculo rugoſo totam baſim occupante appenſus, includens ſub duplici involucro corticoſo & duro, nucleum albicantem, ſubdulci Amygdalæ vel Caſtaneæ ſapore; & inter involucri duplicaturam in fungoſæ cujuſdam ſubſtantiæ vel diploes cavernulis, ſubnigra melligo ſaporis acris & exurentis continetur. Ex Indiis orientalibus affertur: veteribus Græcis ignotum fuit.

Anacardia deligenda ſunt recentia, nigerrima, ponderoſa, candidum nucleum & copioſiorem ac fluidiorem liquorem habentia.

R. P. Georgius Camelli S. J. in Syllabo ſtirpium in inſulâ Luzone naſcentium à J. Raio edito, tres Anacardii arboris ſpecies recenſet: primum & minimum *Ligas* dictum: alterum, ſeu medium quod legitimum officinarum Anacardium: tertium quod *Cajou* vel *Acajou* nuncupatur, de quo poſteà.

[Primum ſeu *Ligas* arbor eſt mediocris, ſylveſtris, montana, cujus teneriores apices lac fundunt, quod manibus aut faciei aſperſum pruritum primò, mox tumorem cauſat. Folium ſpithamæum eſt & majus, atrovirens, aſperum & ferme exſuccum. Flores puſilli, candidi, ſtellati, in ſummitatibus racematim congeſti. Fructus magnitudine Aceris ex croceo rubent, & poma auſtera ſapiunt, quibus oſſiculum nigrum, leve, ſplendicans, atque fructu

longiùs ſuperinſidet; cujus nucleus cum modicâ aſtrictione & levi morſicatione, fauces maſticatus caſtigat.

Alterum ſeu medium & legitimum Anacardium, *Off.* Anacardium orientale *Jonſ. Dendr.* 156: Arbor Indica fructu conoide, cortice pulvinato nucleum unicum nullo oſſiculo tectum claudente, *Raii Hiſtor.* 2. 1566: Balador vel Baladur *Arabibus*: *Indis* Bibo: Faba de Malaca *Luſitanis*. Arbor eſt præcelſa, erecta & ſpecioſa, altitudine 70, craſſitie verò 16 circiter pedum menſuram æquans, fluviis gaudens, multiſque ramis cinereis, longè latèque in orbem diffuſis donata. Lignum albicans, cortice munitur cinereo. Radix fibrata, rubicunda, rufo cortice tecta, inodora, mucilaginoſa, ſaporiſque ſubſalſi. Folia magna, quandoque tricubitalia, oblongo-ovata, brevibus petiolis circa ramos proveniunt, roſæ modo in ſummo diſpoſita, craſſa, denſa, aſpera, glabra, nitentia, supernè viridia, infernè ſubcinerea, inodora, inſipida. Flores racematim proveniunt exigui, albicantes, ſuaveolentes, ſtellati, prælongis & violaceis è caudice protuberantibus ſcapis ſeu pedamentis hærentes, calyci viridi in quinque lacinias acuminatas ſecto inſidentes, quinque oblongo-rotundis, acuminatis, luteis atque in ambitu albicantibus petalis conſtantes; inter quæ totidem albicantia, bifidis apicibus ornata ſtaminula intercedunt, medium occupante exiguo ſtylo candido. Floribus deciduis ſuccedunt fructus oblongi, ovo gallinaceo paulò minores, exoſſes, edules, primùm rubicundi, dein ex atro-purpuraſcentes deforis; internè primùm flaveſcentes, mox ex cæruleo rubeſcentes, ſaporis auſteri, cum oſſe ſeu nucleo cordiformi prominente & coronamenti loco ſuperincreſcente, primùm viridi, dein ruben-

te, tandem nigricante. In Indiis orientalibus, Malabarâ, & Philippinenſibus inſulis naſcitur.]

Teneros hujus arboris apices Indi decoctos comedunt. Anacardia ſeu potiùs Anacardiorum nuclei edules ſunt, nec palato ingrati: Piſtaciorum enim, Amygdalarum & Caſtanearum ſaporem recentes referunt. Ab indigenis in eduliis expetuntur, rejectis putaminibus, quæ torrefactione ſub cineribus facilè ſeparantur. Fructus tum virides & ſale conditi, tum maturi cum ſaccharo inter cibaria apponuntur.

Anacardii nucleum Amygdalinum prorſus innoxium eſſe aſſerit idem Camelli, & vim cauſticam & deleteriam quæ à multis huic tribuitur, pendere tantummodò à mellagine in corticis cavernulis deliteſcente. Eâ Indi pro cauſtico utuntur. Condylomatis, & aliis excreſcentiis carnoſis conſumendis, ſtrumis, verrucis, lichenibus extirpandis, illinitur: beſtiarum ulceribus mundificandis inſervit: in cavum & putridum dentem inſtillata, frangit, urit & conſumit facilè; eadem cum calce vivâ ad bombycinos pannos obſignandos, aliaſque res quaſlibet notandas, adhibetur: etenim notam adeò firmam imprimit, ut nullâ lotione eximi queat. Ex immaturis Anacardiorum fructibus, unà cum Anacardiis contuſis addito lixivio & aceto, elegans paratur atramentum ſcriptorium.

Ab hoc ſucco melleo, inquit idem Camelli poſt Serapionem, tota vis quæ illis nucleis à Medicis tribuitur pendet, ſcilicet memoriæ jacturam reſarciendi, ſenſus labantes revocandi, mentem exacuendi, nervorum & cerebri affectibus quos frigida cauſa attulerit auxiliandi, ſanguinem ſpiſſiorem attenuandi, ſenſus omnes, apprehenſionem, intellectum & memoriam juvandi.

Inter Medicos nonnulli Anacardiorum uſum prorſus condemnant, utpote quæ partes exulcerant, ſanguinem inflammant, humoreſque accendunt. C. Hofmannus non admittit Anacardia quovis modo præparata pro uſu interno: imò damnat penitùs confectionem anacardinam, quam non confectionem ſapientum, ut quidam eam nuncupant, ſed confectionem ſtultorum vocitat; quandoquidem quoſdam novit ab ejus uſu maniacos factos. Interim tamen hiſtoriam narrat ſanè mirabilem de quodam qui cum antea ſtupidus & ignarus fuiſſet indociliſque, à ſumpto electuario anacardino intra paucos menſes eò doctrinæ provectus eſt, ut Juriſconſultus factus ad profeſſoris munus aſpiraverit: ſed poſteà intra paucos annos ita exſiccatus eſt, ut, cùm perpetuâ ſiti premeretur, quotidiè ad ebrietatem uſque biberet, itaque & ſibi & ſuis inutilis factus tandem miſer perierit.

Quidam in morbis frigidis hujus medicamenti uſu febres excitare auſi ſunt, quos idem C. Hoffmannus condemnat.

Anacardiorum melligo externè ſerpiginem, morphæam, impetiginem illitu tollit; ſed non multò poſt pars aquâ abluenda.

Arabes mel anacardinum & confectionem anacardinam præparabant, quæ hodie prorſus exoleverunt, ob earum facultates ſi non deleterias, ſaltem parum utiles aut incertas.

Articulus XVII.

De Nuce Cajous, vel Acajous dictâ.

Cajous & Acajous, *Off.* Anacardium occidentale, *Quorumdam*: vulgò *Noix d'Acajou.* Fructus eſt vel potiùs nucleus reniformis, Caſtaneæ ma-

gnitudinem æquans, tectus cortice cinereo vel fuſco, lineam circiter craſſo, quaſi ex duplici membranâ conſtans & quâdam intermediâ ſubſtantiâ, fungosâ, aut diploe quæ mellaginem in ſuis cellulis continet rufeſcentem, acrem & mordicantem, ita ut cuti etiam leviter illita ignis modo urat, & ſi quis incautus dentibus mordeat, ita labia & linguam exurit, ut magno dolore afficiantur. Nucleus ſub hoc cortice latens renis quoque figuram habet, ſubſtantiâ albâ, Amygdalæ dulcis ſapore & conſiſtentiâ; cuticulâ flavâ veſtitus, quæ ſeparanda eſt.

Arbor dicitur Acajou, *Theveti Franciæ Antartic.* 120. *J. R. H.* Anacardii alia ſpecies, *C. B. P.* 512: Cajous, *J. B. T. 1.* 336: Arbor Acajou, vulgò Cajou, *Piſon. Mantiſſ. Arom.* 193: Acajaiba, *Marcgrav.* 94: Kapa-Mava, *H. Malab. T.* 3. 65. [Anacardium occidentale Cajous dictum, oſſiculo renis leporis figurâ, *Herm. H. L. B.* 36: Pomifera, ſeu potiùs Prunifera Indica, nuce reniformi ſummo pomo innaſcente, Cajous dicta, *Raii Hiſt.* 2. 1694: Anacardium occidentale, *Jonſ. Dendr.* 156:] Non ſolùm in inſulis Americanis, ſed etiam in Braſiliâ & in Indiis naſcitur. Pro diversâ cœli & ſoli naturâ altiùs aſſurgit. In Braſiliâ enim Fagorum altitudinem æquat, aſſerente Marcgravio, licet in Malabarâ & inſulis Americanis mediocris ſit magnitudinis. Sic autem R. P. Plumerius Botanicus Regius, *in ſuo Botanico Americano*, eam deſcribit.

Arbor eſt Pomi noſtratis fere magnitudine, multùm ramoſa multùmque folioſa, cortice veſtita cinereo & rugoſo. Folia ejus ſunt obrotunda, quinque pollices fere longa, tres verò circiter lata, pediculo brevi adnixa, glabra, pergamacea, ſupra & infra lætè virentia, nervo tandem & coſtis parallelis donata. In ſummitate ramorum plurimi enaſcuntur

ramuſculi floribus onuſti parvis, & quaſi in umbellas diſpoſitis, [quorum calyx quinquepartitus eſt, laciniis erectis, lanceolatis, acuminatis; flos verò veluti infundibuliformis ex quinque petalis componitur lanceolatis, partim rubicundis, partim virentibus, reflexis, & calyce longioribus. Stamina decem capillaria, longitudine corollæ, antheris parvis donata ſtipant piſtillum cujus germen ſubrotundum; ſtylus ſubulatus, inflexus, longitudine corollæ, ſtigma acutum. Receptaculum fructûs carnoſum eſt, ovato-turbinatum, ovo anſerino paulò majus aut ſaltem æquale, cortice tenui veſtitum, læviſſimo & ſplendenti, modò purpureo, modò luteo, modò ex utroque commixto. Caro interior candida & multùm ſuccoſa, guſtu ſubdulci, ſed pauliſper auſtero. Receptaculum hoc pedunculo appendet pollice paulò longiori, atque ad apicem geſtat nucem reniformem pollicis manûs dimidium vix ſuperantem, deforis glabram & è viridi-obſcuro ciνeream.] Cortex ejus craſſus & veluti geminatus ad formam diploidis cranii, & intus plenus ſucco ſeu oleo ſummè cauſtico & ſaturè croceo. Semen autem ſeu nucleus contentus etiam reniformis eſt, candidus, cuticulâ tenui & ſubalbidâ veſtitus, ac Piſtaciam ſapore maximè referens. Fructus gravem ex ſe ſpirat odorem; tantaque ejus eſt aſperitas, ut niſi ſucco quò ſcatet, inter comedendum redderetur dulcior, vix edulis eſſet.

Arbor aut conciſa, aut etiam ſponte ſuâ gummi fundit copioſum, rufeſcens, tranſlucidum & ſolidum. Aquâ delibutum, gummi Arabici inſtar, liqueſcit & optimi glutinis vices ſupplet.

Ex fructibus ſeu pomis ſuccus exprimitur, qui debito modo fermentatus vinoſus fit & inebrians. Urinas egregiè movet: ſpiritus ardens generoſus ex

eo

eo elicitur. Vetus citiùs inebriat quàm recens, optimumque acetum ex eo conficitur. Nuclei fructibus avidiùs ab Indis expetuntur. Non ſolùmmodò gratum præbent nutrimentum, ſed etiam ad venerem ſtimulandam commendantur. Melligo quam geminus cortex continet, ferrugineo colore linteamina maculat, qui difficulter admodùm elui poteſt. Ex eâ copioſum indigenæ eliciunt oleum, quod pictoribus ad linteamina quævis indelebili nigricante colore pingenda in uſu eſt; eodemque oleo ſi lignum inungatur, à putredine præſervatur. Inſuper acri illo ſucco nihil præſtantius eſſe ferùnt ad lichenes, impetigines, ſcabiem, vermiculos necandos, &c. exteriùs illito. Reipsâ mulieres plurimæ faciei lentigines ſeu maculas fulvas hujus ſucci ope auferre ſolent: cutim enim hâc maculâ fœdatam corrodit & exulcerat, cui nova & bene colorata cutis ſuccedit. Sed obſervandum eſt hujus ſucci applicationem damnoſam ſæpe eſſe, dum menſtrua fluunt; tunc enim temporis eryſipelata per totam faciem excitata obſervavi. Ab eo igitur remedio virgines & mulieres menſtruatæ abſtineant.

Braſilienſes annos ætatis ſuæ per hos nucleos computabant, ſingulis annis unam recondentes.

ARTICULUS XVIII.

De Nuce Ben.

NUX BEN, Balanus Myrepſica, & Glans unguentaria, *Offic.* Βάλανος μυρεψικὴ *Dioſcoridis:* μυροβάλανος & Βάλανος αἰγυπτία, *Græcor. nonnullorum:* Myrobalanum & Glans Ægyptia, *Plinii:* Ben *Arabum:* vulgò *Ben.* Nucula eſt Avellanæ magnitudine, figurâ nunc oblongâ, nunc ſubrotundâ, triquetrâ, putamine tecta albicante, mediocriter craſſo,

fragili, cui nucleus ſubeſt craſſiuſculâ, fungoſâ pelliculâ nivei coloris obductus, Avellanæ aut Amygdalæ conſiſtentiâ, pinguis, ſapore amaro præditus. Probatur recens, plena, candida, quæque facilè cortice ſpoliatur. Ex Ægypto affertur.

Nux Ben veteribus Græcis innotuit, licèt Theophraſtus pronuntiet ipſum fructum inutilem, & unguentarios fructûs corticibus uti propter odoris jucunditatem. Quod poſt Theophraſtum Plinius quoque aſſerit. „ Unguentarii, inquit, tantùm cortices „ premunt, Medici nucleos tundunt, affusâ eis pau„ latim aquâ calidâ. “ Quæ quidem verba de eorum Balano Myrepſicâ dubium moverent, niſi Dioſcorides de eâ ſcripſiſſet, interiorem partem ſeu nucleum Amygdalarum amararum more tritam preſſamque liquorem reddere, quo ad pretioſa unguenta pro oleo utuntur. Et reipsâ cortex ſiccus eſt, exſuccus & inodorus; nucleus verò ſolus pinguis oleum fundit limpidum, inodorum, quodque per longum tempus aſſervatum nunquam fit rancidum: unde ab aromatariis hodie etiam plurimùm expetitur ad florum odores excipiendos & ſervandos, ut poſteà dicemus.

Meſue duplex hujus Nucis genus conſtituit, magnum, & parvum. Parvum noſtrum eſt, dequo nunc; magnum verò fructus eſt arboris Mouringou, *H. Mal.*

Nullam abſolutam arboris, quæ hunc fructum profert, habemus deſcriptionem. Bellonius qui eam prope Arabiæ montem *Pharagou* dictum in itinere à Caïro ad montem Sinaï vidit, dicit illam referre Betulam tum magnitudine, tum ramis ſimilibus, tum trunco albo. Tobias Aldinus arbuſculam in Horto Farneſiano natam deſcribit, ſed abſque floribus & fructibus. Joannes Bauhinus fructuum de-

ſcriptionem affert, florum verò nullam habemus.

Itaque Glans unguentaria, *C. B. P.* Balanus Myrepſica, *Horti Farneſiani* 72. duplici foliorum genere, ut cum Aldino loquar, donatur; uno verè folioſo, altero verò ramoſo. Ramoſum folium à parte quâ ſtoloni hæret, conſtat ex virgulâ unâ lentâ, flexibili, rotundâ ac tenuiſſimâ veluti junco parvo, vel Geniſtæ ramo, ſed dimidio tenuiori, cubitum ſuperante longitudine, & in ſummo magis tenui & acuminatâ. Ab hâc prodeunt alati rami ſeu aliæ tenues virgæ ſimiles, palmo longiores, valde inter ſe diſtantes, binæ tamen ſemper & ordinatæ; quatuor aut quinque conjugationes pro ſingulis foliis, quæ pariter deſinunt in capillaceum acumen: hoc totum eſt ramoſum folium. At his ramuſculis plurima inſunt foliola raris geniculis orta, ſed binario ſemper numero, magnitudine inæqualia atque etiam formâ: foliola enim in ſurculis ima rotundiore cuſpide ſunt, Heliotropii foliorum inſtar; media acutiora & myrtinis ſimiliora; ſumma minora & anguſtiora, ad Polygoni folia accedentia: omnia hyeme decidua. Quamvis enim foliola primò per ſe decidant, totum tamen ramoſum folium deinde cadit: & ideò ab Aldino folium quoque dicitur; ſi enim ramus eſſet, inquit, non decideret. Radix ejus craſſa eſt, Napi quodammodo ſimilitudine, ab extra nigra, paucis radiculis. Fructus, ſecundùm Bauhinum, ſiliqua eſt palmum longa, carinulâ bifori conflata, teres, gracilis, biniſque loculis ventricoſa, nempe imâ mediâque ſuî parte quâ protuberat, glandem ſingulam ſingulo claudens; ſummâ verò acutum mucronem ſeu ſtylum, roſtri inſtar, protendit: intus ſubrufo colore, foris pullo, cinereove, & ſecundùm longitudinem ſtriis rugiſque exarata, coriacea tota, flexilis & corti-

coſa, inſipida, ſubaſtringens & ſicca. In ſingulis loculis glans ſingula deliteſcit, Avellanæ minoris magnitudine, triquetra, includens ſub putamine corticoſo & pelliculâ candidâ, fungosâ nucleum triquetrum, pinguem, albidum, ſaporis ſubacris, amari, nauſeoſi & oleoſi.

Analyſi Chymicâ, ex Nucum Ben cum putaminibus ℔v, ſéparatis putaminum ℔ij, extractæ ſunt nucleorum ℔iij: ex quibus leviter contuſis & per B. V. diſtillatis prodierunt phlegmatis inſipidi inodori ℥v, ʒiijß. in quo tamen ſalis urinoſi tantillum deliteſcebat, quandoquidem Mercurii ſublimati corroſivi ſolutionem turbidam effecit. Materia in cucurbitâ ſuperſtes pendebat ℥xlj, ʒvij; ex quâ per retortam diſtillaverunt liquoris limpidi flaveſcentis, odore empyreumatico, ſapore ſubacido, acri, quaſi piperato os & fauces deurente ℥ij, ʒij, qui alcali urinoſi & acidi ſimul notas præbuit; quippe qui Mercurii ſublimati ſolutionem turbidam & lacteſcentem reddidit, cæruleamque Heliotropii tincturam rubro colore infecit: liquoris rufeſcentis, empyreumatici, acidi & ſalſi ℥iij, ʒvj, gr. liv, qui adhuc acidi potentioris & urinoſi ſalis valentioris ſigna exhibuit, Sublimati ſolutionem coagulando & præcipitando, cum ſpiritu ſalis efferveſcentiam concipiendo, & Heliotropii tincturam ex colore cæruleo in rubrum intenſum immutando: olei verò craſſioris, axungiæ ferè ſimilis ℥xxij, ʒv, gr. xlviij. Maſſa nigra reſidua pendebat ℥x, ʒiij: quæ per quindecim horas calcinata ad albedinem uſque cinerum ℥j, ʒij, gr. xlviij, reliquit; ex quibus ſalis ſalſi gr. vj, per lixivium extracta fuêre. Deperditio partium in diſtillatione per B. V. fuit ʒvß: in diſtillatione autem per retortam jactura fuit ℥ij, ʒv, gr. xlij; per calcinationem verò ℥ix, gr. xxiiij.

Ex nucleorum Ben à putaminibus ſeparatorum & fortiter contritorum ℔viij, ʒv, per validam expreſſionem extractæ fuerunt olei flaveſcentis limpidi, fere inodori & inſipidi ℥xxx, ʒiiij.

Hujus olei ℥xij, ʒiiij, per retortam diſtillatæ, igne per gradus aucto, præbuerunt primò olei ſubflavi, partim limpidi & fluidi, partim coagulati & ſubturbidi, odore ſubtili, ſapore ſubdulci cum quâdam acrimoniâ, linguam leviter vellicante ℥viij, ʒv, gr. lx; quod Sublimati corroſivi ſolutionem non turbavit, Heliotropii verò tincturam ex cæruleo in purpureum mutavit: deinde olei fluidi, colore fuſco, odore non diſſimili, ſapore tenui, ſubamaro, acri ℥ij, ʒiijß, Heliotropii tincturam intensè rubram effecit. Maſſæ nigræ, firmæ ac ſolidæ in retortâ reſiduæ pondus fuit ʒij. colore variegato, mutabili, colli columbarum inſtar.

Expreſſorum nucleorum maſſa ſuperſtes poſt olei extractionem diſtillationi ſubjecta ad pondus ℔iiij, præbuit igne blando phlegmatis limpidi, odore ſubtili ad Allium accedente, ſapore piperato ſine acido manifeſto ℥vj, ʒiiij, gr. vj: quod Mercurii ſublimati ſolutionem turbidam reddidit, & tincturam Heliotropii cæruleam colore igneo perfudit: deinde igne paulò fortiori liquoris empyreumatici, ſapore acri, pungente, ſubacido, ſalſo ℥iij, ʒv, gr. vj; qui Sublimatum corroſivum ſolutum præcipitavit, & Heliotropii tincturam intensè rubram reddidit: poſteà igne vehemente ſpiritûs urinoſi flaveſcentis, multo ſale volatili imprægnati ℥vij, ʒvj, gr. xij; ſalis volatilis concreti, & in cryſtallos longas, tenues, nitentes, tranſlucidas compacti ʒj, gr. viij; olei verò ſpiſſioris, adinſtar ſyrupi, ℥xix, ʒv, gr. iiij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes æquabat pondere ℥xv, ʒiijß: quæ per tredecim horas calcinata ad

albedinem uſque cineres albos reliquit pondere ℥j, ʒiiijß: ex quibus ſalis merè ſalſi, ſed nonnullis terreis partibus adhuc fœti, gr. xlvij, extracta ſunt. Quantitas partium deperditarum in diſtillatione fuit ℥x, ʒvij: in calcinatione ℥xiij, ʒvij.

Unde liquet Nuces Ben, præter oleum craſſum plurimum, oleo quodam eſſentiali acri & deurente, parvâ quidem quantitate, cum ſale Ammoniacali conjuncto donari. Ab hoc oleo ſubtili acri pendet quæ eis tribuitur vis vomitum excitandi & alvum ſubducendi; ſed ſegnioris ſunt operationis propter oleum craſſum, quo tenue illud ſulphur & ſal urinoſus involvuntur.

Græci & Arabes Glandi unguentariæ vires plurimas tribuerunt, ſcilicet internè ſumptæ purgandi per vomitum & per ſeceſſum, bilem & pituitam craſſam ac lentam educendi, viſcerum obſtructiones reſolvendi, lienem tumidum abſumendi, internè nervorum frigidis affectibus medendi, tumores duros, ſtrumas & nodos reſolvendi, pſoram, lepram, lentigines & cætera cutis vitia emendandi.

Verùm ſtomacho adverſatur, viſcera turbat, moleſtè & ſegniter purgat, ſudoremque frigidum movet: necnon etiam Avicenna aliquid cauſtici in eâ deprehendit. His ſanè de cauſis internus illius uſus apud nos prorſus exolevit. Externè verò ſolùm ejus oleum per expreſſionem extractum, Balaninum dictum, & à quibuſdam oleum Glandium nuncupatum, uſurpatur ad cutis vitia delenda.

Ab aromatariis verò illud oleum præ omnibus aliis celebratur, non quòd aliquâ odoris præſtantiâ commendetur, ſed quòd ad florum odoratorum odores extrahendos aptiſſimum ſit, cùm vix unquam rancorem contrahat, & inodorum nullo alio odore peregrino florum odores inficiat.

Ea eſt autem florum odores per hoc oleum extrahendi ratio. In vaſe vitreo vel figulino, in imo ſtrictiore, in ſummo latiore, ſuper crates è ſetis equinis factas & circulo ligneo formatas, unam ſuper alteram ex intervallo diſpoſitas, ſtratificentur flores & goſſypium tenuiſſimè carptum & oleo Balanino imbutum per horas quatuor. Tum novi flores, prioribus rejectis, cum eodem goſſypio denuò ſtratificentur; illudque repetatur pluries, donec oleum ſufficienter ſit imprægnatum florum odore: tuncque oleum ex goſſypio fragrans & odorum exprimatur.

Paratur etiam ex oleo Balanino & cerâ unguentum vel ceratum pro baſi omnium balſamorum, cui inſtillantur olea ſtillatitia odorata pro arbitrio.

[Altera Nucis Ben ſpecies dicitur Mouringou, *H. Mal. tom.* 6. *p.* 19. *tab.* 11: Moringa Zeylanica, foliorum pinnis pinnatis, flore majore, fructu anguloſo, *Burm. Theſ. Zeyl. p.* 162. *tab.* 75: Balanus Myrepſica, ſiliquâ triangulari, ſemine minore alato, *Breyn. Prodr.* 2. *p.* 22: Nux Been Zeylanica, ſiliquâ triangulâ, ſeminibus alatis, *Moringeros* Luſitanis, & *Katumarungha* Zeylonenſium, *H. L. B. app. p.* 692.

Arbor eſt quinos homines longa, unius complexum craſſa, cortice intus albido, extus nigricante obducta, odore & ſapore Naſturtio aut Raphano ruſticano ſimillima. Rami ſunt ligno albicante, libro viridi. Radix veſtitur cortice ex albo flaveſcente, trunci ſaporem referente. Folia pinnata cum impari, ita ut petiolus communis, cubitum circiter longus, ter petiolos minores pinnatim exerat, antequàm foliola accipiat; quæ foliola è longo obtuſa ſunt, tenuia, mollia tactu, & lenia, mediâ coſtâ prominente, nervis aliquot in latera excurrentibus, odore Fabis ſylveſtribus proximo. Flores in racemis ex caule

egreſſis ſparſim naſcentes, calyce donantur pentaphyllo, colorato, deciduo, foliis conſtante oblongis, obtuſis, æqualibus; corollâ pentapetalâ, petalis magnitudine & formâ calycis, inferiùs & ad unum latus magis dehiſcentibus, aliàs æqualibus, unde ab authoribus ejus flos decapetalus habetur; ſtaminibus decem, quorum quinque inferiora longiora, ſurſum incurva; piſtillo unico, inferiùs longum embryonem habente. Floribus deciduis ſuccedunt fructus ſiliquoſi, teretes, ſeſquicubitales, trigoni, ſtriati, trivalves, cortice coloris herbacei, intus carne exalbidâ, fungoſâ; ſeminibus fœti trigonis, membranâ alatâ donatis, (cartilagineâ pelliculâ nucleum intus albentem tegente) plurimis juxta ſiliquæ longitudinem diſpoſitis.

Creſcit in arenoſis Malabaræ, Zeylonæ, aliarumque Indiæ regionum locis. Floret Junio, Julio & Auguſto. Fructus, modò ineunte, modò exeunte anno, aliquando utroque tempore leguntur. In hortis ac villis colitur, ob fructus qui Fabarum more venales quòvis mittuntur.

Ex foliis, radicis cortice & fructu parantur apud Indos pilulæ antiſpaſmodicæ. Foliorum ſuccus unà cum Pipere oculis immittitur contra vertiginem; qui, ſi addatur Zinziberi, fugat febres. Tritus ex aquâ Oryzæ cortex œdemati medetur; adjecto Cumino, odontalgiæ & malarum tumori.

Merus corticis Mouringou ſuccus cum aquâ & Allio commixtus, artuum lancinationes ex frigore oriundas epotus lenit. Radicis ſuccus cum Allio & Pipere ſubactus ſpaſmo ſuccurrit, ſi temporibus allinatur. Folia ſi calida imponantur, coleorum diſcutiunt tumores, imò & venereos: ulceribus apta ſunt. Eorum ſuccus vermes phagædenicis in ulceribus enecat & expellit; ex butyro coactus herpe-

tem alioſque morbos removet. Viridis arboris ſuccus omnibus artuum capitiſque ex lue venereâ ortum trahentibus doloribus opitulatur, *H. Mal.*]

ARTICULUS XIX.

De Cacao.

CACAO, *Off.* Cacao Americæ, ſeu Avellana Mexicana, *J. B. T.* 1. 291: Amygdalis ſimilis Guatimalenſis, *C. B. P.* 442: Cacahuatl, vulgò Cacao, *Piſon. Mantiſ. arom.* Nuclei ſunt Amygdalis ſeu potiùs Piſtaciis quodammodò ſimiles, majores tamen, Olivarum magnitudine, oblongi, ſubrotundi, putamine tenui, duro, fragili, nigricante circumtecti; quo ſublato, ſubſtantia firma, denſa, ſicca, ſubpinguis, externè fulva, & quodammodò rubens, intus ſpadicei fere coloris aut fuſci, in plures & diſpares diviſa particulas arctè inter ſe cohærentes, ſubamari & leviter acerbi, non ingrati tamen ſaporis, apparet.

Eligantur recentes, integri, pingues, bene aſſervati, & ſapidi. Rejiciantur mucidi, carioſi, aut ullo modo corrupti ſeu vitioſi.

Fructus ſunt novi orbis veteribus prorſus incogniti, quibus olim Mexicani, aliæque nationes Americanæ utebantur, non ſolùm ad potionem per totam Americam uſitatiſſimam, *Chocolatl* ab iis dictam, & à nobis Chocolatam, ſed etiam pro pecuniæ ſeu monetæ ſpecie, pro quâ mercedes permutabantur: unde Amygdalæ pecuniariæ à quibuſdam nuncupatæ fuerunt.

Plurimæ ſunt earum ſpecies, quarum Hernandez quatuor recenſet, quæ craſſitie fere ſolâ inter ſe differunt. Nos quoque quatuor ſpecies in officinis reperimus, quæ regionibus, craſſitie & naturâ inter ſe diſcrepant; ſcilicet Cacao ex Nicaraguâ ma-

jus & minus, vulgò *gros & petit Caraque*, quod ſaporis eſt magis grati, licèt aridum magis; & Cacao ex inſulis majus & minus, vulgò *gros & petit Cacao des Iſles*, quod oleoſum magis & pingue deprehenditur, ſaporis minùs grati, & ex Antillanis Gallicæ ditionis inſulis affertur. Præſtantius cenſetur Cacao majus ex Nicaraguâ, deterius verò Cacao minus ex inſulis.

Arbores quæ hoſce nucleos gerunt, inter ſe diſcrepant tantùm aut magnitudine arboris, aut foliorum & fructuum amplitudine & craſſitie. Sic autem à R. P. Plumerio *in ſuo Botanico Americano* deſcribitur.

Cacao *Cluſii exotic.* 55. arbor eſt non ſatis ampla, ſed aſpectu perquàm eleganti decora, potiſſimùm ſuis fructibus onuſta. Caudice eſt recto, humanum poplitem ut plurimùm, ac etiam femur humanum craſſo, quatuor aut quinque pedes ad ſummum alto. Cortice veſtitur obſcuro, & plagulis multis tranſverſalibus, minutiſque tuberculis exaſperato. In ramos diſpertitur brachium craſſos, & iterùm atque iterùm in alios ramulos foliis alternatim poſitis decoratos, membranaceis, glabris, deorſum ſpectantibus, decem aut novem pollices longis, quatuor pollices latis, ubi latiſſima, acuminatis, tandem Citriorum foliis valde æmulis. Nervo & coſtulis obliquis conſpicuis ſuſtentantur, pediculoque pollicem longo & utrinque tumido innituntur: infernâ parte dilutè, supernâ verò ſaturè & obſcurè vireſcunt. Flores & in ramis & in ipſo ſimul caudice multi ſimul congeſti adnaſcuntur, pediculo quique ſuo tenui pollicem aut ſemipollicem longo & breviſſimis pilis hirſuto appendentes; qui antequàm expandantur, corculum pentagonum & pallidum referunt, tres lineas circiter longum; expanſi verò

roſacei ſunt, quinque ſcilicet parvis petalis conſtantes in orbem poſitis, ex pallido luteis, pene cordatis, vix lineam latis. Quodlibet petalum pediculo innititur deorſum inflexo, ad initium conchulæ modo excavato, & acuminulis obſcurè rubris inſignito. Calyx autem quinque foliolis conſtat anguſtis, acuminatis, deforis pallidis, intùs verò rubicundis. Ex ipſo ſurgit piſtillum tubi cujuſdam multiſciſſi laciniis cinctum, ſtaminuliſque deorſum incurvis pallidis, cum ſuis apicibus etiam pallidis ſtipatum. Multi è floribus abortivi decidunt: remanentium verò piſtillum abit in fructum cucumeriformem, ſemipedem & paulò magis longum, tres quatuorve pollices circiter craſſum, Cucumeris ſativi noſtratis aut Melonis modo, novem aut decem coſtis prominentibus ſulcatum: totus verrucoſus eſt, & in acumen deſinit. Primò è viridi albicat, initio maturitatis flaveſcit, maturus autem ſaturè coccineus fit, punctulis tamen flaveſcentibus totus inſignitus; pediculo pennam anſerinam craſſo & pollicem longo appendet, tranſverſimque diſſectus corticem duplicem oſtentat: quorum primus, ſcilicet exterior, craſſus & ſubflavus; interior verò albidus, tenuior & tenerior, intus continens triginta circiter ſemina carnoſa, Olivâ paulò majora, & ſemicordis formam ferè referentia, ſplendida, polita, & dilutiſſimè violacea, tandem in multos lobulos, ſi digitis comprimantur, abeuntia: carne paucâ quâdam ſeu pulpâ albâ, ſucculentâ & ſubdulci, cuticulâque membranaceâ & rufâ obteguntur ſingula; guſtuque aſtringente & amariuſculo donantur. Bis aut ter floret in anno hæc arbor, ſylviſque ac locis gaudet potiſſimùm umbroſis. Ob maximum ejus proventum in Antillanis fere cunctis inſulis excolitur.

Analyſi Chymicâ, ex libris duabus nucleorum

Cacao crudorum & contuſorum, teſtis rejectis, per retortam diſtillatis, varii liquores utroque ſale, acido & acri, permiſti exierunt ad ℥vj, circiter : olei verò primùm tranſlucidi, dum calens eſt ; dein conſiſtentiæ butyraceæ, dum refrigeratur, ruſeſcentis ; ſapore acri pungente, & odore ſubtili, ℥xiiij. Maſſa nigra in retortâ remanens pendebat ℥x ; ex quâ ritè calcinatâ ſalis fixi ſalſi ʒiiij extractæ fuerunt. Partium in diſtillatione abſumptarum pondus fuit ℥ij.

Hi nuclei non ſolâ diſtillatione multum olei ſuppeditant, ſed etiam expreſſione & coctione.

Ex unâ librâ fructûs Cacao contuſi, deinde calefacti & prælo ſubjecti, duæ unciæ olei ſolâ expreſſione extractæ ſunt : ex fæce, poſtquàm unà cum aquâ ebulliit, ℥iij, ʒijß olei craſſioris prodierunt ; ita ut ſumma olei per expreſſionem extracti fuerit ℥v, ʒijß.

Tandem fructûs Cacao calente lapide ritè triti ℔j. aquæ bullientis ℔viij. dilutâ, poſtquàm maſſa inſtar pultis ſpiſſioris denſata fuit, tum pinguedo ſupernatare viſa eſt ; eaque paulatim collecta, donec nulla ampliùs extaret, inſtar ſebi induruit, cujus pondus æquabat ℥ix, ʒß. Nucleorum Cacao odorem refert, & admodùm denſa eſt, ac dura ſebi inſtar, & alba.

Ex his liquet nucleum Cacao multum olei craſſioris ſeu pinguedinis cum terrâ copioſâ & ſalium tum acidorum, tum acrium portione mediocri conjunctæ continere ; unde compoſitum exurgit gummoſo-oleoſum, pingue & craſſum, à quo vis hujus nuclei præcipua pendet.

Cacao enim craſſum ſuppetit nutrimentum, ſi crudum comedatur : ſanguinem inſpiſſat, & humores craſſiores efficit ; ſed ob nimiam & craſſiorem

pinguedinem, ventriculum gravat, & obſtructiones gignit, ſi nimiâ copiâ ſumatur: idcirco à Mexicanis leviter uſtulatur, & cum aromatis permiſcetur; unde exurgit illa compoſitio ſeu maſſa quæ Chocolata & Succolada dicitur, quæque apud diverſas nationes diverſa eſt.

Mexicani enim cum Cacao torrefacto miſcebant Maïzii farinam, Uracum aromaticum ſeu Vanillam, extractum Orleanæ ſeu Rocou, Capſici vulgaris fructum, Piper Jamaïcenſe, & alia hujuſcemodi. Diverſæ quoque ſunt apud nos hujus Chocolatæ præparandæ rationes, quarum hæc præſtantior mihi viſa fuit.

℞. Nucleorum Cacao ex Nicaraguâ majorum ℔xij. Nucleor. Cacao ex inſulis majorum ℔v. Sacchari albi ℔x. Vanillæ ſiliquas n°. xxviij. Ambari cinericii ʒj. Cinnamomi ℥vj.

Nuclei Cacao à putaminibus mundati, ritè & appoſitè torrefacti ſupra lapidem durum, amplum, lævem, perpolitum, pauliſper excavatum, & igne blando modicè calefactum, ferreo cylindro perpolito commoluntur: hic attritus ter quaterve repetitur, donec maſſa inde exurgat tenuiſſima. Tum Saccharum tenuiſſimè pulveratum cum maſsâ permiſcetur, & ambo ſimul duabus iteratis vicibus conteruntur. Tandem Vanilla, Cinnamomum & Ambarum cum aliquâ Sacchari portione ad id reſervatâ, ſeorſim in tenuiſſimum pulverem rediguntur, maſſæ miſcentur; & iterùm tota miſtura ſupra lapidem pro ultimâ vice ritè & ſufficienter movetur & conteritur. Maſſa poſteà in rotulas aut panes redacta exſiccatur, & per ſat longum tempus aſſervari poteſt, etiam ultra annos xv & xx: & quò diutiùs ſervata fuit, eò præſtantiorem potum præbere vulgò dicitur.

Duæ Nucleorum Cacao ſpecies hâc in compoſitione uſurpantur; quia nimis arida videtur maſſa ex ſolo Cacao ex Nicaraguâ. Pinguior autem eſt & nimis oleoſa, quæ ex ſolis nucleis ex inſulis allatis præparatur: utriuſque verò mixtione magis temperata exurgit.

Ex eâ maſsâ ſorbitiunculam palato gratiſſimam parant, ſolvendo maſſæ hujus ℥j circiter in ℥vj aquæ tepidæ aut lactis, & coquendo, donec ſolutio leviter ebulliat: deinde per horæ quadrantem digeritur ſupra cineres calidos, ac tandem ligno verſatili & idoneo fortiter agitatur, donec in ſpumam abeat; tunc ſpumoſus humor in pocula diſtributus calidè hauritur.

Potus ille optimè nutrit, ventriculum roborat, ſpiritus recreat, vires debilitatas inſtaurat, & inter aphrodiſiaca recenſetur.

Obſervandum tamen primùm, Cacao crudum & per ſe multum nutrimenti & craſſiorem ſuccum præbere, ac proinde refrigerare, ut aiunt, aut humores & ſanguinem inſpiſſare, eorumque motum minuere. Verùm aliter evenit, ſi nimis fuerit torrefactum: tunc enim ejus oleum igne attenuatum, oleorum empyreumaticorum more, corporis humores potenter reſolvit, eorumque motum auget & concitat; unde fit ut potus ex eo paratus contrarium effectum nanciſcatur. Itaque quò minùs toſtus eſt ille nucleus, eò magis nutrit & incraſſat: quò plus comburitur, eò majorem æſtum in corporis liquoribus accendit.

Obſervandum ſecundò, craſſius illud alimentum non ſolùm attenuari torrefactione, ſed etiam aromatis ſatis aptè temperari, Vanillâ nempè, Cinnamomo, & Ambaro. Verùm exigua admodùm eorum doſis requiritur; alioquin Chocolata nimiâ

eorum copiâ turgida nimium calorem in viſceribus excitat.

Commendatur Chocolatæ potus phtiſicis & tabidis, præſertim cum lacte paratus. Reverâ ſuccum nutritium præbet pinguem, dulcem, quique humorum acrimoniam retundere valet; modò, ut diximus, ritè torrefactum fuerit Cacao, & exiguâ admodùm aromatum doſi perfuſum.

Ab eo abſtinere debent hypochondriaci, & cæteri quorum præfervida ſunt viſcera. Ut enim butyroſa & oleoſa omnia ipſis noxia ſunt, ſic pariter Cacao, cujus pinguedo, licèt craſſior, eorum in viſceribus dividitur, evehitur & accenditur.

Pinguedo ex Cacao extracta à quibuſdam commendatur ad Pomatorum coſmeticorum baſim conſtituendam; & utiliſſima cenſetur ad labiorum mammarumque fiſſuras, & ad hæmorrhoidas.

ARTICULUS XX.

De Piſtaciis.

PISTACIA, Piſtacea, & Nuces Piſtaciæ, *Off.* πιςάκια, *Dioſcoridis* : Puſtech & Feſtuch, *Arabum* : Fiſtici, *Quorumdam* : vulgo *Piſtaches*. Fructus ſunt ſeu nuculæ, Avellanarum magnitudine & formâ, oblongæ, anguloſæ, alterâ parte elatiores, alterâ depreſſiores, acuminatæ, coſtâ notatæ, duplici putamine donatæ; exteriori membranaceo, arido, tenui, fragili, colore primùm viridi, deinde rufo; altero lignoſo, lento, fragili, lævi, candido, in quorum cavitate nucleus continetur pallidè vireſcens, pinguis, ſaporis oleoſi, ſubamari, dulcis, palato grati, rubrâ pelliculâ tectus.

Eligantur recentiora, plena, bene matura, non rancida.

De duplici Piſtaciorum genere Hermannus mentionem facit, majore nempe, & minore. Majora nobis vulgò afferuntur, minora minùs cognita, majoribus multò ſapidiora: ex Perſiâ transferuntur.

Arbor dicitur Terebinthus Indica Theophraſti, Piſtacia Dioſcoridis, *Adverſar. Lobel.* 413: Piſtacia *J. B.* 1. 275: Piſtacia peregrina, fructu racemoſo, ſive Terebinthus Indica Theophraſti, *C. B. P.* 401. Trunco eſt craſſo, ramis expanſis, cortice obductis cinereo: in longâ coſtâ è ramis propagatâ folia conjugatim diſpoſita gerit, quanquam non uſque adeò exactè ſemper ſibi reſpondeant ſingulorum foliorum ortus, cum folio impari ſummæ coſtæ innaſcente; ſunt ea verò nunc ſubrotunda, nunc in mucronem acuminata, nervoſa, Terebinthi foliis ſimilia, ſed majora.

[Flores profert maſculinos & fœmininos in diſtinctis individuis. Maſculinos quidem apetalos, perianthio proprio donatos quinquefido, minimo, ex amento laxo, ſparſo, ſquamulis parvis unifloris conſtante; quinque ſtaminibus inſtructos minimis, antheras ovatas, quadragonas, erectas, patulas, magnas ſuſtinentibus. Flores verò fœminei amento carent & corollâ: at perianthio gaudent trifido, minimo, cui inſidet germen ovatum, calyce majus, cum ſtylis tribus, reflexis, ſtigmata craſſiuſcula hiſpida gerentibus. Germen abit in drupam ſiccam, ovatam, nuce ovatâ & glabrâ fœtam.]

In Perſiâ, Arabiâ, Syriâ, tum & apud Indos naſcitur. Colitur etiam in Italiâ, Siciliâ, & in meridionalibus Galliæ provinciis.

[Piſtacia mas à fœminâ diſtinguitur foliis minoribus, aliquantulùm oblongis, retuſis, ſæpiùs in tres lobos è viridi nigricantes diviſis; cùm in fœminâ

nâ folia majora ſint, firmiora, rotundiora; & in quinque ut plurimùm lobos diviſa.

Cùm flores fructuſque in diſtinctis & procul ſæpiùs à ſe invicem diſſitis naſcantur arboribus; impregnatio quoque in Piſtaciis non ſecùs ac in Palmis locum habet. Sic autem in Siciliâ ſuccedit: Florum amenta è Piſtaciâ mare decerpunt ruſtici: dum jamjam aperiendi ſunt, in vas recondunt terrâ circumdatum aquâ madefactâ: illud vas ramo Piſtaciæ fœminæ appendunt, donec illi flores âreſcant; ut pulvis fœcundans facilè ventorum ope per totam arborem diſpergatur; & flores fœminei impræ-gnentur.

Alii flores maſculinos colligunt, & in ſacculo ſiccandos deponunt: cùm autem fœmina flores ſuos expandit, pulverem proliferum in hos flores ſpargunt.

Decerpendi ſunt maſculini flores, antequàm aperiantur; ne pulverem proliferum intempeſtivè emittant; & deficiente impregnatione, fructus abortiant, meſſiſque deficiat.

Si Piſtacia mas & fœmina non procul diſſitæ ſint à ſe invicem, impregnationis labor ventis committitur.]

Piſtacia oleo dulci copioſo turgent, quodque contuſa & fortiter expreſſa uberrimè fundunt. Ab hoc oleo cum terrâ tenui conjuncto Piſtaciorum vires pendent.

Piſtacia palato & ſtomacho grata ſunt: nutrimentumque præbent ſat laudabile, nec exiguum, licèt nonnihil craſſum. Inter analeptica medicamenta recenſentur, & bellariis inſtaurantibus & reficientibus admiſceri ſolent; quandoquidem ad convaleſcentes ægros emaciatos citiùs reſtituendos plurimùm valent. Ventriculum, jecur & viſcera levi quodam

amarore firmare dicuntur, ac proinde horum viſcerum obſtructiones auferre. Lac ſeminalemque ſuccum augent ſicut cætera alimenta, quæ plurimum ſuccum nutritium & craſſum ſuppeditant: phthiſicis & tuſſientibus auxiliantur ſicut & nephriticis, humorum acrimoniam demulcendo.

In emulſionibus vel ſola, vel cum Pineis & Amygdalis præſcribuntur ad n^um. 10. vel 12. pro emulſionis ℔j.

℞. Piſtaciorum & Pini nucleorum ana ℥ß. Amygdalas dulces n°. xij. Contunde in cremore ex Orizâ parato. Expreſſum inſpiſſetur leni igne cum tantillo Sacchari & Cinnamomi. Exhibeatur ad tabidos reficiendos.

Uſurpantur in Tabellis ſtomachicis *Charas*, Magnanimitatis, & Electuario de Satyrio *Ejuſdem*.

Articulus XXI.

De Nucleis Pineis.

Pinei & Pini Nuclei, Pineoli, Pini Nuces, *Off.* *πιτυίδες*, *Dioſcoridis* & *Galeni*: *ςροβίλοι* & *κόκκαλοι*, *Græcorum quorumdam*: Gallicè *Pignons* & *Pignons doux*, ad eos diſtinguendos ab Indicis Nuculis, vulgò *Pignons d'Inde*, qui ab eis prorſus diſcrepant. Nuculæ ſunt quarum ſubſtantia eſt oblonga, teres, candida, pinguis, dulcis, tunicâ rufeſcente circumveſtita, intra teſtam lignoſam, craſſam & duram incluſa. Hæ Nuculæ in conis ſeu Pini fructibus deliteſcunt, inter duras & lignoſas eorum ſquamas reconditæ.

Eligantur recentes, albæ, ſiccæ; vetuſtate enim flavæ & oleoſæ fiunt, rancoremque contrahunt.

Arbor dicitur Pinus ſativa, *C. B. P.* 491: Pinus oſſiculis duris, foliis longis, *J. B. I.* 248. Caudice

aſſurgit recto, ramoſo & patulo, cortice ſcabro, hiulco & ſubrubente, materie robuſtâ, ſubflavâ, odoratâ, reſinosâ. Rami per intervalla eo ordine rotatim prodeunt, quo in cæteris arboribus coniferis. In his densè naſcuntur folia ſemper virentia, bina ſimul ex eâdem vaginâ prodeuntia, ſeſquipalmaria aut longiora, anguſtiſſima, quà ſe mutuò ſpectant canaliculata, firma, rigida, acutiſſima. Flores in ſummo naſcuntur racemoſi, amentacei, plurimis nempe conſtantes ſtaminibus, quæ pulverem tenuiſſimum ſulphuris flori ſimilem effundunt. Ejus granula minutiſſima microſcopii auxilio oblonga & incurva ſeu lunata apparent. Steriles ſunt; fructuum enim embryones à floribus in eâdem arbore ſeparatim naſcuntur, abeuntque in fructus pugni magnitudine, turbinatos, duros, ex pluribus ſquamis veluti lignoſis, lucidis, densè compactis, compoſitos. Singulares ſquamæ unciam circiter latæ, duplo longiores, à capite reſinam albam odoratam ſubinde fundentes, paulatim haſtam versùs extenuantur, & binis ſulcis excavantur. Inter ſquamas in earum ſcrobibus latent duo oſſicula dura, oblonga, lignoſa, ferè uncialia, rufeſcentia, pulviſculo atro-purpureo reſperſa; in quorum cavitate nucleus continetur eſculentus, candidus, pinguis, oleoſus, tenui membranâ ſpadiceâ involutus, ſaporis dulcis & jucundi; unde à populis plurimis ad ſecundas menſas adhibetur. In Galliâ Narbonenſi & Gallo-Provinciâ ſponte naſcitur hæc arbor frigoris impatiens.

Pinei multo & ſubtili turgent oleo, quod expreſſione extrahitur. Ab eo cum terrâ conſociato omnis ejus virtus pendet.

Pinei nuclei plurimùm nutriunt, & ſuccum præbent laudabilem, at verò nonnihil craſſum. Non facilè concoquuntur, idcircò ſaccharo condiri ſolent

aut aliis condimentis permiſceri, pro ſecundis menſis. Phthiſicis & tabeſcentibus utiles ſunt, quippe qui pulmones mundant, & ejus ulcera abſtergunt: acres ſanguinis & humorum ſales demulcent; eâ de causâ quoque nephriticis proſunt; opitulantur urinæ ardoribus & ſtillicidiis; ad renum veſicæque ulcera conferunt. Quidam in venere elumbe nonnihil adjumenti ex eorum eſu percipiunt: lac enim & ſeminalem liquorem augent; ſicut cætera incraſſantia alimenta.

Doſis à ℥ß ad ℥j. Sæpius in emulſionibus præſcribuntur cum Piſtaciis, vel Amygdalis, vel Seminibus quatuor majoribus frigidis.

℞. Pineorum dulcium ℥j. Contunde, ſenſim affundendo decocti Oryzæ, vel decocti pectoralis ℔j. Fiat colatura, in quâ diſſolve Sacchari roſati, vel Syrupi de Althæâ, vel Syrupi reſumptivi ℥j. Fiat emulſio in duos hauſtus dividenda, & in tabe aut tuſſi veteri exhibenda.

℞. Pineorum ℥j. Seminum quatuor frigidor. major. ana ʒj. cum decocti Graminis ℔ij. Fiat emulſio Syrupi de Althæâ ℥j. edulcanda.

Articulus XXII.

De Ricini & Ricinoidis Nucleis purgantibus.

Sub Ricini nomine, vulgò *Pignon d'Inde*, pluri-mæ Nucleorum purgantium ſpecies in officinis occurrunt, tum ex Indiis, tum ex Americâ allatæ. Tres quatuorve potiſſimùm in uſum veniunt, ſcilicet Ricini vulgaris Nuclei, Fabæ purgatrices Indiæ occiduæ, Avellanæ purgatrices novi orbis, & Grana Tiglia.

Nucula cathartica prima, Ricini vulgaris Nucleus, Cataputia major, Cherva major, & Granum

regium *Off.* Κίκι & κρότων, *Dioſcoridis* : Alcherva *Arabum* : Gallis *Grains de Ricin.* Semen eſt oblongum, ovatum, unâ parte gibbum, alterâ depreſſum, & cum quodam capitello ſeu umbilico in vertice poſito; recondens ſub putamine tenui, fragili, lituris nigricantibus & albidis eleganter aſperſo, glabro, carnem medulloſam, firmam, Amygdalinæ ſimilem, candidam, bipartitam, pinguem, ſapore ſubdulci, acri, nauſeoſo. Tria ſemina in uno fructu trigono, tricapſulari, & molliter echinato continentur.

Planta quæ hos fructus profert, dicitur Ricinus vulgaris, *C. B. P.* 432 : Ricinus, ſive Palma Chriſti, vel Kiki, *Gerard* : Nambu Guacu, ſive Ricinus Americana, *Piſon.* 180 : Avanacoe, ſeu Citavanacu, *H. Malabar.* 2. 57. Caule aſſurgit firmo, geniculato, cavo, trium, quatuor & plurium cubitorum, ſuperiùs ramoſo, foliis ficulneis ſimilibus, ſed majoribus, in ambitu digitatim inciſis, ſerratiſque ſegmentis, glabris, teneris & ad tactum mollibus, obſcurè virentibus, nervoſis, longis pediculis innixis. Flores longâ ſerie thyrſoide ſurculo peculiari in ramorum extremitatibus racematim inſident ſtaminei, plurimis ſcilicet ſtaminibus conſtantes brevibus, albidis, ex calyce ſurgentibus quinquifido ex viridi albeſcente : verùm ſteriles ſunt. Embryones enim fructuum inter eos naſcuntur, ſubrotundi, virides, cinabriis umbilicis inſigniti; & deinde abeunt in fructus uncialibus pediculis innixos, trigonos, molliter echinatos, nigricantes, magnitudine Avellanæ, ex tribus capſulis compoſitos axi affixis; in quibus nuculæ reconduntur ovatæ, & nonnihil depreſſæ, craſſiuſculum quoddam capitulum ſeu umbilicum albicantem in vertice gerentes, & parte interiore quâ ſtylo accumbunt, pelliculâ albicante tenuiſſimè obductæ;

conſtantes ex putamine tenui, ex cinereo & nigro, vel ſpadiceo eleganter maculato, & medullâ candidâ, ſolidâ; ſubſtantiâ Amygdalæ haud abſimili, oleaginosâ, albâ cuticulâ circumveſtitâ; ſapore ſubdulci, acri & nauſeoſo. In Ægypto & in variis orientalibus & occidentalibus regionibus frequens naſcitur.

Ricini nuclei oleo dulci temperato copioſo turgent; ſed præterea ineſt olei tenuioris acerrimi portio quædam adeò cauſtici, ut fauces exurat: ab eo vis illorum cathartica pendet.

Semina à putaminibus purgata, triginta numero, inquit Dioſcorides, trita & pota, pituitam, bilem & aquam per alvum dejiciunt, & vomitiones movent: ſed ingrata admodùm eſt & laborioſa hujuſcemodi purgatio, ſtomachum vehementer ſubvertens. Matthiolus errorem in textum Dioſcoridis irrepſiſſe ſuſpicatur, & ex quodam Mſſ. tria tantùm grana, non triginta, ab authore præſcribi ſuadet. Meſue eorum quinque, aut ſeptem, vel ad ſummum quindecim numero tantùm exhibenda tradit. Eademque coli juncturarum & coxendicis doloribus utilia, hydropiciſque proficua pronuntiat, ex jure veteris galli, vel cum ſero lactis aut lacte caprino. Braſilienſes, teſte Piſone, minùs tutum exiſtimant ipſa grana in ſubſtantiâ exhibendo, ſeptenarium numerum excedere. In ſubſtantiâ præſcribuntur ut plurimùm à pondere gr. x ad grana xv vel xx, & in emulſione ad ʒß vel ʒj in aq. comm. ℥vj.

Verùm illud ſemen rariſſimi eſt uſûs, quandoquidem vehemens eſt catharticum & periculi plenum: inflammare fauces notum eſt. Oviedus hiſtoriæ Indicæ ſcriptor refert quoſdam, Ricino Indico ſumpto, interiiſſe. Petrus Caſtellus, *Epiſtolar. Medicinal.* 252. confirmat ejus uſu aliquot in extremum

vitæ periculum adductos fuiſſe; narratque juvenem 19. annos natum, robuſtum, gravitate & dolore quodam capitis affectum, Ricini Indici granum dimidium ſumpſiſſe, manducaviſſe & degluti-viſſe, & hoc ipſo œſophagum & os ventriculi inflammata fuiſſe, ciborum inappetentiam, febrem & ſyncopen acceſſiſſe, ita ut nono die obierit.

Priſci Medici ejus nocivam qualitatem toſtione & aſſatione corrigere tentabant: & Guillelmus Piſo tincturam ex Ricini granis cum ſpiritu vini extractam proponit tanquam minùs periculoſum medicamentum. Sed infidæ ſunt illæ correctiones.

Itaque cum doctiſſ. Rolfincio concludere non dubitamus cordatum Medicum ab horum ſeminum uſu abſtinere debere, imprimis cùm tanta ſit tutiſſimorum hydragogorum abundantia.

Oleum ex Ricini ſeminibus antiqui, tum per expreſſionem, tum etiam per decoctionem extrahebant, quod κίκινον ἔλαιον, Cicinum oleum dicebatur, cibis fœdum, ſed lucernis, unguentis, & emplaſtris utile. Optimè digerit, inquit Galenus, cùm tenuiorum ſit partium quàm oleum commune. Idem oleum Braſilienſibus, teſte Piſone, in uſu eſt quotidiano contra affectus frigidos, tum internos, tum externos: apoſtemata reſolvit: ventris tormina & flatus illitum diſcutit: umbilico inunctum lumbricos puerorum expugnat: cutem quoque à pſorâ reliquiſque vitiis vindicat.

Dioſcorides refert hoc oleum potum aquas per alvum educere, & lumbricos pellere; quod à Piſone quoque confirmatur. Tres, inquit, vel quatuor guttulæ ex conveniente liquore ſubinde per os vel per anum exhibitæ ſanant frigidos articulorum affectus, & ſimul alvum laxant.

Attamen Doctor Stubbes Medicus Anglus *in Actis*

Philoſophicis Anglicis aſſerit n°. 36. expreſſum Ricini oleum nullam omnino vim catharticam obtinere, nequidem ſi integri cochlearis menſurâ unâ vice deglutiatur, aut trium per anum injiciatur.

Matthiolus ſerum lactis, quo folia Ricini macerata fuerant, hydropicis felici cum ſucceſſu, ad ℥vj præſcribebat. Piſo verò eadem folia aquâ aut aceto macerata herpeti aut hujus generis vitiis cutaneis mederi poſt Dioſcoridem aſſerit.

Nucula cathartica altera, Ricini Americani majoris, vel potiùs Ricinoidis Americanæ nucleus, Cureas dictus & Faba purgatrix Indiæ occiduæ, *Offic.* Nuces è Barbados Anglor. *Dal.* & *Raii Hiſtor.* vulgò *Medicinier* & *Pignon de Barbarie.* Semen eſt oblongum, ovatum, Fabæ minoris magnitudine, unâ parte convexâ, alterâ depreſsâ; recondens ſub putamine tenui, duriuſculo, nigro, nucleum candidum, oleaginoſum, ſaporis ſubdulcis, acris & nauſeoſi.

Planta dicitur Ricinoides Americana Goſſypii folio, *Inſt. R. H.* 656: Ricinus Americanus major ſemine nigro, *C. B. P.* 432. Munduy Guacu Braſilienſibus, *Marcgrav.* 96. *Piſon.* 179.

In arboream magnitudinem & molem, mediocrem tamen, ſolita eſt excreſcere hæc planta in Americanis regionibus, patula, ligno molli, medulloſo & fragili, lacteoque ſucco, acri, turgido. Rami ejus multi, folia in ramis copioſa inordinatim naſcuntur Goſſypii foliis non abſimilia, glabra, nitida & ſaturatè virentia. Circa ramorum ſummitates pedamenta quædam elevantur inæqualia, ſemipedem quandoque alta, quæ copioſiſſimos flores velut in umbellam digeſtos geſtant, ſed parvos, è viridi albeſcentes, roſaceos, quinque ſcilicet petalis conſtantes in orbem poſitis, deforis revolutis, calyci multifolio inſidentes, ſtaminibuſque plenos brevibus &

albidis : verùm ſteriles ſunt. Embryones enim inter eos naſcuntur calyce obvoluti, abeuntque deinde in fructus, Nucis Juglandis adhuc virentis magnitudine & formâ, unciam ſuperantes, turbinatos & utrinque acuminatos, tres aut quatuor ſimul appendentes, dum teneri ſunt, ſaturè virentes, deinde nigros, echinis carentes, in tres capſulas fiſſiles, in quibus ſingulis ſemen octo lineas longum, quatuor latum, ovatum, dorſo convexum, alterâ parte depreſſum & nonnihil anguloſum, nigro putamine, ſed tenui donatum, intus albâ, tenerâ & ſubdulci medullâ plenum.

Hujus Ricinoidis ſemen mirâ purgandi facultate per ſuperiora & inferiora præditum eſt, vehementiùſque purgat quàm Ricini vulgaris nucleus; ita ut tria vel quatuor ſemina comeſta ventriculum & inteſtina tantâ vehementiâ ſubvertant, ut in vitæ diſcrimen præſertim imbecilliores nonnunquam conjiciant. Ejus tamen uſus à Piſone commendatur in diuturnis viſcerum obſtructionibus. Quatuor aut quinque nucleos proponit maturos à pelliculis exterioribus & interioribus repurgatos, mox leviter torrefactos & in vino maceratos, additis correctoriis aromaticis; nec niſi ſummâ cum cautione hoc medicamen exhibendum eſſe ſuadet.

Ex his ſeminibus oleum à Braſilienſibus & Americanis extrahitur ad lucernas concinnandas admodùm utile, & plurimis morbis curandis aptum; ſiquidem ad morbos omnes ab humoribus frigidis oriundos ſanandos, tumores diſcutiendos, flatus reſolvendos commendatur : eamque ob cauſam non modò in anaſarcâ utile, ſed etiam in omnibus hydropis generibus, ſi, ventre illo inuncto, aliquot guttæ vino aut alio liquore convenienté exceptæ ſorbeantur. Sic enim aquas evacuat; quod etiam

minori noxâ facit clyſteribus injectum. Contractos artus, ſi eo inungantur, curat, nervos molliter diſtendendo: viſcera obſtructionibus inunctione liberat; alvum puerorum emollit, illito toto ventre; atque ventris animalia pellit, maximè ſi ejus una aut altera gutta è lacte aut jure pingui propinetur: aurium doloribus & ſurditati confert: ulcera capitis, pſoras & omnia cutis vitia illitu expurgat.

Præter hos Ricinoidis nucleos, aliud ſemen ex Americâ affertur. Dicitur verò Nucula cathartica tertia, Avellana purgatrix, *C. B. P.* 418. & Avellana purgatrix novi orbis, *J. B. I.* 322. Ben Magnum *quorumdam Medicorum*: vulgò, *Fruit du Medicinier d'Eſpagne.* Semen eſt Avellanæ magnitudine, ſubrotundum & quaſi triangulare, cum putamine tenui, pallido & fuſco, & ſubſtantiâ medullosâ, firmâ, candidâ, ſubdulci & minimè acri, Avellanæ ſapore haud abſimili.

Planta dicitur Ricinoides arbor Americana, folio multifido, *Inſt. R. H.* 656: Ricinus Americanus tenuiter diviſo folio, *Breyn. Cent.* 1ª. 116: vulgò *Medicinier d'Eſpagne.*

Arborum inſtar, inquit Plumerius, & caudicem & ramos obtinet hæc planta, ſed brevem amplitudinem. Caudex etenim ejus brachii ferè eſt craſſitie, ac tres & ad ſummum quatuor pedes altus, tener, cortice indutus cinereo, venulis virentibus & reticularibus diſcreto, & plagulis, foliorum ſcilicet decidentium, notato. Juxta ramorum ſummitates folia decem aut duodecim veluti in orbem expanduntur, longis pediculis innitentia, palmatim ſeu radiatim in plurimas lacinias acuminatas & iterùm laciniatas diſſecta, pedem interdum ampla, lævia, ſubtus è viridi albicantia, ſuprà verò ſaturiori virore donata. Juxta pediculorum initia foliola alia inhæ-

reſcunt tenuiſſimè velut in totidem fimbrias diſſecta, quæ ramorum ipſorum tandem velut echinatam efformant ſummitatem ; unde florum elevatur præclara veluti umbella longo pedamento coccineo innixa, in ramulos ſcilicet multos iterùm ramoſos diſperſa, quibus ſingulis flos prominet coccineo ſplendore inſignis ; ſed aut ſterilis, aut fertilis.

Hi ſterilioribus equidem ſunt ampliores, at verò rariores. Utrique roſacei ſunt, quinque ſcilicet petalis ovatis conſtantes in orbem poſitis, & calyci exiguo & quinquifido inſidentibus. Sterilium centra quædam ſtamina occupant ſuis apicibus aureis inſtructa : fertilium verò embryo ovato-trigonus, viridis, ſtaminuliſque apices croceos, lunatos & aureos gerentibus coronatus, qui deinde abit in fructum fere turbinatum, penè Nucis Juglandis magnitudine, cortice pollentem tenero & croceo, inque tres capſulas fiſſilem ſemine fœtas rotundo, Nucis Avellanæ ferè magnitudine & ſapore, de quo tamen cavendum ; propter etenim nimiam catharticitatem ſummo periclitati ſunt diſcrimine vitæ. Si gladio vulnus caudici infligatur, & etiam ſi ejus folia detrahantur, ſuccus inde pellucidus, ſubluteus, & tantiſper viſcoſus ſatis abundè promanat. In hortis potiſſimùm hæc planta colitur è continenti Americano ad inſulas allata.

Hujus fructûs nucleus non minùs purgat quàm cæterarum ſpecierum ſemina. Imò unicum ſemen ſufficit cum pauxillo butyri præmanſum, vel in juſculo tritum, vel in taleolas minimas ſectum & cum offâ devoratum, vel cum duabus Amygdalis contuſum & aquâ dilutum, ſub emulſionis formâ.

[Folia n°. x. vel xij. leviter cocta in acetariis vel in offâ ex juſculo pulli gallinacei benignè purgare dicuntur abſque torminibus & faſtidio. Laudantur

quoque adversùs icterum & bilem effuſam.]

Nuculæ catharticæ quartum genus, Ricini Indici ſemina: Pinei nuclei Moluccani ſive purgatorii, & Grana Tiglia, *Off.* vulgò *Pignons d'Inde*, *Grains de Tilli ou des Molucques*. Semina ſunt oblonga, ovata, Ricini vulgaris magnitudine & formâ, unâ parte gibba, alterâ nonnihil plana, quatuor levioribus angulis notata; quæ conſtant ex putamine tenui, cinereo, maculis hinc inde pullis aſperſo, & nucleo medulloſo, pingui, ſolido, candicante, ſapore acri, exurente & nauſeoſo.

Planta dicitur, Ricinus arbor fructu glabro, Grana Tiglia officinis dicto, *Parad. Batav. Prodrom.* Cadel-avenacu, *H. Malabar.* 2. 61. Lignum Moluccenſe, foliis Malvæ, fructu Avellanæ minore, cortice molliore & nigricante: Pavana incolis, *C. B. P.* Pinus Indica nucleo purgante, *Ejuſdem* 492: ſaltem Paulus Hermannus & Raius hæc nomina tanquam ejuſdem plantæ ſynonyma proponunt. [Frutex hic caules gerit ſimplices, qui naſcuntur ſine ramis lateralibus, apice flores in ſpicam longam collectos gerentes. Folia nonnulla è caule exeunt ovato-oblonga, acuta, integra, lævia, tenuiter & rarò dentata, pediculis uncialibus adnexa, texturæ tenuis ac mollis, cum nervo & venulis in adversâ parte prominentibus. Ad ſpicæ radicem duo egrediuntur rami ejuſdem ac caulis ſtaturæ, & ſic continuatur ſecundùm ætates. Inferioris ſpicæ flores plures ſunt fœminini; ſuperioris verò maſculini, qui calycem nullum habent, petala octo, ſtamina ſexdecim, piſtillum & fructus nullos. Flores fœminini in inferiore ſpicæ parte calycem habent multifidum, embryonem ſubrotundum, triangularem, triſulcatum; piſtilla tria quæ tandem in fructum deſinunt, qui eſt capſula rotunda, triſulcata, trilocularis, in ſingulo

loculo unicum ſemen oblongum, glabrum, ſplendens, ſtriatum, unâ parte incurvatum, alterâ depreſſum, continens.] Sub putamine tenui nucleus candidus, pinguis, oleoſus reconditur, ſaporis acris exurentis. In Malabar & aliis Indiæ orientalis locis colitur.

Hujus plantæ lignum & ſemina in uſum medicum veniunt. Lignum quod Panava ſeu Pavana dicitur, ſpongioſum eſt, ut ait Hermannus, *M. Med.* leve, rarum, pallidum, tenui cortice cinereo obductum, ſaporis acris, mordacis & cauſtici, odoris nauſeoſi.

Recens & adhuc vegetum adeò potens eſt, ut ſeroſos humores tam per vomitum quàm per alvum expellat, relinquens ob intenſam ſuî acredinem in ano inflammationem: ſiccum verò blandiùs ſubducit alvum, ac ſi parciori doſi exhibeatur, ſudorem elicit. In hydrope, leucophlegmatiâ & pluribus morbis chronicis pro ſpecifico à Paulo Hermanno commendatur. Ad catharſim promovendam recens exhibetur in ſubſtantiâ à ℈j ad ʒß. annoſum verò ad ʒj. in infuſo vel decocto ad ℥ß. Ad ſudorem excitandum datur à ℈ß ad ℈j in ſubſtantiâ, in infuſo verò ad ʒij vel ʒiij. Decoctis ſudoriferis pro ſtimulo addi poteſt. Semina adeò potenter humores ſeroſos, viſcidos & tenaces incidunt, & per ſuperiora & inferiora educunt, ut hoc nomine ipſam Colocynthidem ſuperent. Maxima eorum vis poſita videtur in duabus quibuſdam membranulis ſeu foliolis primò germinantibus, quæ in eorum granorum mediâ ſubſtantiâ latent. Datur integra nucleorum ſubſtantiâ, rejecto cortice exteriore; licèt purgativâ virtute haud careat à gr. iij ad v. Unumquodque granum, inquit Paul. Hermannus, ſedem molitur unam, ſi aqua calida vel juſculum ſuperbibatur; ita tamen

ut à tribus granis quinque ſeceſſus promoveantur. Alvus verò in momento ſiſtitur, ſi ſuperbibatur hauſtus largior aquæ frigidæ, vel ſi pedes aut manus frigidâ madefiant & abluantur. Membranularum verò granum unum ſufficit ad purgandum.

Exhibetur quoque oleum ex ſeminibus expreſſum ad gr. j: valentiùs enim purgat quàm oleum ex Ricino vulgari expreſſum.

Semina ob ſummam acredinem fauces, palatum & nonnunquam anum inflammant: eam ob rem ſub formâ pilularum ſæpiùs exhibentur. Ab Indis in urinâ vel aceto coquuntur: optimè verò corriguntur Glycyrrhisâ, Amygdalis dulcibus, ſucco Limonum, juſculis pinguibus, aliiſque nimiam acredinem obtundentibus. Torrefactione quoque ſub cineribus eorum vis temperatur.

Olei expreſſi uſus frequentior externus eſt. In alvi nimiâ aſtrictione umbilicus eo inungitur. Alvus ſubducitur à linimento ſic parato.

℞. Olei granor. Tigli expreſſi gutt. xij. olei Colocynthidos ʒjß. unguenti de Arthanitâ ʒj. M. F. linimentum quo abdomen inungatur.

Ex eodem oleo Pomum regium catharticum ab Indis præparatur, cujus odore ſolo delicatiorum alvus movetur. Malum Aurantium vel Citreum per menſem integrum in oleo ex granis Tigli expreſſo maceratur, poſteà eximitur. Si fortiter manibus fricetur ita ut incaleſcat, naribus admoveatur, ejuſque odor fortiter attrahatur; alvus paulò poſt movebitur.

Aliæ ſunt præterea quædam ſpecies Nucularum purgantium, ſed minùs uſitatæ.

ARTICULUS XXIII.

De ſemine Caffe.

CAFFE & COFFEE, *Off.* Semen eſt durum, Fabâ paulò minus, ovatum, quatuor aut quinque lineas longum, tres quatuorve latum, alterâ parte convexum, alterâ planum & inſigni ſulco notatum, flaveſcens, vel è cinereo aut viridi pallens, ſaporis farinacei leguminoſi, odoris fere expers. Duplex in officinis reperitur; alterum craſſius, pallidius, quod ex Mochâ Arabiæ felicis emporio advehitur; alterum minùs craſſum, ſubviride, quod ex Caïro affertur. Hoc ſemen fuit veteribus Græcis ignotum, Arabibuſque apud quos nulla ejus mentio ante annum 1400 reperitur. Qui enim Bunçhos eſſe Avicennæ exiſtimant, nullis ſuam opinionem argumentis probare valent. Europæis verò niſi ab annis ſexaginta circiter non innotuit.

De plantâ quæ hoc ſemen profert, nihil certi authores tradiderunt. Eam Evonymo ſimilem pronuntiat P. Alpinus. Acta Philoſophica Londinenſia folia & fructus deſcribunt, licèt non adeò accuratè: de floribus verò altè ſilent. Adhuc igitur ignota foret hæc planta, niſi Batavi hujus arboris ſtirpes aliquot ex Mochâ in Europam attuliſſent, & in Horto Amſtelodamenſi excoluiſſent, ubi flores & fructus protulerunt. Galliæ verò innotuit munificentiâ clariſſimi viri Pancratii, Conſulis & Rectoris urbis Amſtelodamenſis, qui anno proximè elapſo 1714. Ludovico magno arbuſculam quinque pedes altam obtulit: quam in Horto Regio Pariſienſi diligenter aſſervatam & excultam D. de Juſſieu, peritiſſimus Botanices Profeſſor & Regiæ Scientiarum Academiæ Socius, primus accuratiſſimè deſcripſit.

Planta dicitur Jaſminum Arabicum Lauri folio; cujus ſemen apud nos *Caffé* dicitur, *D. de Juſſieu Commentariis R. Sc. Academiæ.* Arbor Ceraſorum vel Aurantiorum altitudinem vix ſuperat. Rami è trunco naſcuntur ſemper bini, oppoſiti, ordinibus alternatim rectis & tranſverſis, flexiles, ſubrotundi, nodoſi, cortice tenui albicante circumveſtiti. Eorum nodis folia inhærent pediculo brevi, Lauri non abſimilia, molliori tamen & ſubtiliori conſiſtentiâ, bina ſibi oppoſita, ordinibus alternis mutuò ſeſe interſecantibus, uncias quatuor aut quinque longa, duas circiter lata, utrinque acuminata & in longum & anguſtum mucronem deſinentia, undulata, deorſum incurvata, supernè ſemper virentia, glabra, nitentia, infernè vero pallentia, cum nervo unico utrinque ſatis prominente, qui per folii medium à pediculo ad apicem uſque exporrigitur & ad latera plurimas emittit venulas, inodora, ſaporis herbacei. Floribus gaudet ex foliorum alis quatuor aut quinque ſimul naſcentibus brevi pediculo ſuffultis, albis & nonnunquam pallidè rubentibus, odoratis, monopetalis, infundibuliformibus, in quinque ut plurimùm lacinias diviſis, Jaſmini Hiſpanici inſtar, ſed brevioribus, cùm totidem ſtaminibus albis & apicibus flaveſcentibus; quâ in re à Jaſmini flore differt, qui duobus tantùm ſtaminibus donatur. Ex ejus calyce viridi & inæqualiter quadripartito ſurgit piſtillum viride, bifurcatum, infimæ floris parti ad inſtar clavi infixum, cujus pars infima ſeu embryo florem ſuſtinens abit in fructum ſeu baccam mollem, primò viridem, deinde rubram, & ubi maturuerit, atro-purpuream, Ceraſi minoris magnitudine, cum foſſulâ & umbilico ſeu papillâ tenui in ſummitate, carne mucilaginoſâ, pallidâ, fatui aut ingrati ſaporis; qui, cùm exſiccatur

fructus,

fructus, leviter ſubacidus fit, & ad Prunorum exſiccatorum ſaporem nonnihil accedit. In ſinu ſuo recondit binos nucleos conjunctos, ovatos & depreſſos eâ parte quâ ſibi invicem adhærent, qui ſub putamine tenui, pallidè flaveſcente, ſemen continent unicum pro ſingulo nucleo, calloſum ut ita dicam, exteriùs ovatum ſeu incurvum, internè verò planum & ſulco inſigni profundo notatum, durum, pallidè virens aut cinereum, aut flaveſcens. In Arabiâ felici & in Æthiopiâ frequens naſcitur & colitur, ibique per totum annum floribus & fructibus luxuriat.

Bis terve anno fructus maturi colliguntur & exſiccantur. Exſiccatorum caro tenuior & fragilis fit: membrana ſubrufa baccarum Lauri inſtar, aut qualis in quibuſdam granis Caffe adhuc deprehenditur; quæ levi contritu à ſeminibus ſeparatur. Nec verum eſt quod quidam ſcriptores referunt, hos fructus aquâ calidâ macerari, ne apud exteras gentes germinare queant; quandoquidem fructus, niſi recèns collecti bene maturi terræ ſtatim mandentur, non germinare ſolent, ut pluries compertum eſt.

Analyſi Chymicâ, ex ſeminis Caffe ℔iij per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis limpidi, fere inodori & inſipidi ℥iiij, ʒvß: liquoris ſubacidi, nonnihil auſteri ℥ij, ʒv, gr. xviij: liquoris tum acidi, tum acris urinoſi, odoris empyreumatici, ſaporis amari & auſteri ℥xij, ʒiij, gr. xlviij: olei ſpiſſioris ad axungiæ conſiſtentiam accedentis ℥viij, ʒij, gr. lxvj. Maſſa in retortâ reſidua pendebat ℥xj, ʒj; quæ per 33 horas calcinata reliquit cinerum adhuc fuſcorum ℥j, ʒv, gr. xv: ex quibus per lixivium extracta fuêre ſalis merè alcali fixi ʒj, gr. lx. Subſtantiæ deperditæ pondus fuit ℥viij,

ʒvj, gr. xij : per calcinationem avolârunt ſubſtantiæ ℥ix, ʒiij, gr. lvij.

Præter hanc analyſim altera quoque in Academiâ Regiâ ſic inſtituta fuit. Hujus ſeminis ℔iij, poſtquàm ritè fuerunt torrefactæ, quartâ ſui ponderis parte imminutæ ſunt. Eorum ſic toſtorum & pulveratorum ℔ij, ℥iiij, cum aquæ limpidæ ℔lxxij, leviter bullierunt. Ex hoc decocto per inclinationem à fæculento pulvere ſeparato, & per balneum vaporoſum lentè diſtillato, prodierunt liquoris limpidi primùm inſipidi, qui deinde ſubacidi ac tandem acidi fortis ſigna præbuit ℔lx & ℥ix. In alambice maſſa ſuperſtes ad extracti ſolidi conſiſtentiam redacta pendebat ℥xvij, ʒij : quæ per retortam diſtillata præbuit liquoris acidi ℥v, ʒj, gr. lx : liquoris verò acris ſeu alcalici, cum portione ſalis volatilis urinoſi ℥ij, ʒiij, gr. xxx : olei craſſioris conſiſtentiæ ℥j, ʒv, gr. xlij. Maſſa in retortâ reſidua nigra, rara & ſpongioſa pendebat ℥iiij, ʒß ; quæ per undecim horas & ampliùs calcinata, tum igne reverberii, tum in crucibulo, adhuc nigricans reperta fuit : fumum flammamque per totum hoc calcinationis tempus ſemper emiſit, & ad ℥j, ʒiij, pondus redacta fuit. Ex eâ ſic calcinatâ lixivii ope ſalis alcali fixi cum odore & ſapore ſulphuris ʒvij, gr. lxx extracta ſunt. Partium jactura in diſtillatione per retortam fuit ℥iij, ʒvj, gr. xlviij : in calcinatione verò partium in fumum & flammam exhalantium quantitas fuit ℥ij, ʒv, gr. xxxvj.

Hujus tincturæ analyſi patet ſeminis Caffe torrefacti unciam ſemiſſem continere extracti ſpiſſioris ʒj, gr. lxviij : ſalis acidi gr. l. circiter : ſalis volatilis urinoſi gr. viij : olei ad axungiæ conſiſtentiam appropinquantis gr. xiij : ſalis fixi grana viij : cinerum verò ſeu terræ inertis gr. iiij. Verùm pulvis poſt

decoctionem extractus ritè exſiccatus ℥xxiij, ʒvj, tantummodò pendebat; & proinde pulveris toſti ℥xij & ampliùs in decocto ſolutæ fuerunt.

Poſteà hùjus pulveris fæculenti reſidui inſtitutâ per retortam diſtillatione, tranſierunt ℥v, ʒj, gr. xliiij liquoris, qui & acidi parcioris & alcali copioſioris notas præbuit: olei craſſioris & adipoſæ conſiſtentiæ ℥vj, ʒvij, gr. xxxvj: ſalis volatilis gr. xxxviij. Ex retortâ extractæ fuerunt ℥vj, ʒiiij maſſæ nigræ, quæ per horas octo calcinata cinerum reliquit coloris leucophæi ʒiiij, gr. xxiiij: ex quibus ſalis non merè alcali, ſed ſalſi, gr. xxiiij, lixivium eduxit. Itaque exhalatæ partes & deperditæ in diſtillatione æquarunt pondere ℥v, gr. xxv: in calcinatione verò ℥v, ʒvij, gr. xlviij.

Ex his analyſibus concludi poteſt ſemen Caffe oleo potiſſimùm craſſiori empyreumatico, ſed admodùm rareſcibili, & particulis igneis per torrefactionem imprægnato, cum portione ſalis volatilis urinoſi non mediocri conjuncto, energiam ſuam debere.

Hujus ſeminis familiaris eſt uſus, non ſolùm apud Arabes, Æthiopes, Ægyptios, Turcas, ſed etiam apud Europæos, ad ſorbitionem conficiendam quæ *Cahouah* Arabibus, *Cahveh* Turcis, *Coffet* vel *Coffi* Anglis, & *Caffé* nobis nuncupatur.

Nonnulli apud Turcas & Perſas decoctum faciunt ex ſolis membranaceis nucleorum tunicis, & hunc potum vocant *Caffé à la Sultane.* Alii verò ferè omnes, præſertim in Europâ, ex ſeminibus toſtis illam ſorbitionem præparant.

Torrentur ſemina ab involucris expurgata, ſubtiliter pulverantur. Deinde hujus pulveris ℥j, cum aquæ communis ℔ij circiter, leviter decoquitur; & decoctio adhuc calens à fæculento pulvere in fundo

vaſis præcipiti per inclinationem ſeparata, addito ſacchari momento, propinatur, tum in privatis, tum in publicis ædibus, non tam ratione valetudinis quàm garriendi & tempus terendi gratiâ.

Hæc tamen ſorbitio non inutilis eſt. In crapulâ, ventriculi imbecillitate, ciborum inappetentiâ, doloribus colicis flatulentis, menſium ſuppreſſione, ſomnolentiâ, & morbis ſoporoſis feliciter exhibetur. Ventriculum enim roborat; ad ciborum concoctionem citò perficiendam plurimùm conducit; cerebrum & ſpiritus animales recreat; ingenium etiam acuit; mentemque mœſtam, & ut ita dicam, torpeſcentem excitat, & ad functiones obeundas alacriorem & promptiorem efficit; ſanguinis motum fermentatitium ſuſcitat; ſomnum pellit; humores lentos ac ſpiſſos attenuat & diſſolvit; diureſim promovet & menſes, atque etiam alvum ſæpè ſubducit. Hinc tot encomiis & laudibus à quibuſdam commendatur. Obeſis præſertim, & iis quorum humores præ nimio lentore ſtagnant, aut difficilè circumeunt, confert. Verùm macilentis, bilioſis, & illis quorum humores nimis ſoluti ſunt, & ſalibus acribus turgidi, admodùm noxia eſt; necnon etiam melancholicis & hypochondriacis quorum ſanguis craſſior activis & ſpirituoſis particulis deſtituitur, & ſalibus acribus fixis craſſioribus turgidus eſt. Potus enim Caffe ſulphureas ſanguinis partes nimiùm quàm par eſt ſolvit, ſpirituoſarum diſſipationem promovet: ita ut cruoris ſales acres ſui juris facti, & in motum acti, multas turbas excitare valeant. Inde ſanguinis diſſolutio nimia & acrimonia ſumma, quas hæmorrhagiæ, hæmorrhoides, vigiliæ, eryſipelata, cutanei affectus, cordis palpitationes, ſpaſmodici & hypochondriaci affectus ſubſequuntur.

Ab hâc ergò ſorbitione abſtinere debent bilioſi quibus præfervida ſunt viſcera, qui hæmorrhoidibus, hæmorrhagiis quibuſcunque, eryſipelatis, ſunt obnoxii, melancholici & hypochondriaci, mulieres largiter menſtruatæ, necnon etiam gravidæ mulieres quibus ſæpiſſimè immoderatus illius uſus abortum provocat.

Quandoque Caffe decoctum lacte temperatur, nec ineptè; quandoquidem butyroſis lactis particulis ſulphureæ tenuiores Caffe partes & ſales urinoſi volatiles tantiſper coercentur & irretiuntur: quin etiam activis Caffe particulis lactis coagulatio impeditur, ejuſque partes butyroſæ blandæ pauliſper attenuatæ per totum corpus faciliùs circumvehuntur & diſtribuuntur: ſicque ſeſe mutuò contemperant. Eam ob rem lac Caffe temperatum tabidis & emaciatis ſæpè proficuum fuit.

Decoctum ſeminum Caffe crudorum, non torrefactorum, in aquâ communi à nonnullis tanquam ſpecificum commendatur in catharroſis affectibus: & reipsâ eos ſæpè ſudores proliciendo ſanat.

ARTICULUS XXIV.

De Nuce Moſchatâ, & Maci.

NUx MOSCHATA, Nux Myriſtica & aromatica, *Off.* Giauziban, *Avicennæ*: Jeuzbave vel Juſbaque, *Serapionis*: Μοσχοκαρυον, Κάρυον μυρεψικὸν, Μυριστικὸν, ἀρωματικὸν, *Græcor. recentiorum*: vulgò *Noix Muſcade.* Nucleus eſt firmus & compactus, in pilâ fragilis tamen, nec difficulter in fruſtula diſſiliens, pinguis & odoratus, extus nonnihil rugoſus & coloris ferè cinerei, intus variegatus venis ſpadiceis, & ex flavo albicantibus, undatim vel ſine ullo ordine hinc inde diſcurſantibus.

Genuinæ Nucis Moſchatæ duæ ſunt ſpecies in officinis. Una figurâ olivari, odore aromatico grato, ſapore acri aromatico, nonnihil aſtringente, quæ fœmina dicitur, & maximè venit in uſum. Altera quæ mas à quibuſdam, longior eſt & fere cylindracea, non odoris & ſaporis aromatici expers, licèt minùs uſitata. Inter eas quædam Nuces occurrunt diversâ & irregulari figurâ donatæ, quæ quidem monſtra vel luſus naturæ ſunt.

Aliæ præterea ſunt Nuces Moſchatæ ſylveſtres, quarum ſpecies plures à Batavis diſtinguntur. Illarum præcipua eſt Nux Moſchata mas, officinarum vulgo ſic dicta, Nuce Moſchatâ vulgari ſeu fœminâ major, oblonga, in utrâque extremitate obtuſa & veluti quadrata, ejuſdem ſubſtantiæ, odoris ferè expers, & ſaporis ingrati. Facilè à vermibus corroditur: & ſi aliis Nucibus miſceatur, eaſdem corrumpere dicitur, unde interdictum fuit ut iiſdem miſceretur. *Pala-tuhir*, hoc eſt Nux montana, in Bandâ dicitur. Rariſſimi eſt usûs.

Hæ Nuces à Batavorum mercatorum ſocietate ex Indiâ orientali Amſtelodamum tranſvehuntur, in alias regiones deferendæ.

Eligatur Nux Moſchata ſubrotunda ſeu olivaris, fœmina dicta, quæ probatur recens, gravis, pinguis, & quæ acu puncta ſuccum mox reddit oleoſum.

J. Bauhinus exiſtimat Nucem Moſchatam eſſe *κώμακον Theophraſti*, nec Plinio incognitam fuiſſe, quam deſignaſſe aſſerit ſub Cinnamomi nomine, ex quo ſuccus quem Caryopon dicebant, exprimebatur; hodie ſub nomine olei Nucis Moſchatæ in officinis adhuc uſitatum. Non deſunt tamen plurimæ dubitandi rationes, quandoquidem Dioſcorides de Nuce Moſchatâ & Maci nihil ſcripſit. Macer autem

de quo loquitur, res eſt à Maci prorsùs diverſa. Macis enim eſt involucrum Nucis aromatitis, Macer verò ligni cujuſdam cortex, cujus notitia hodie admodùm incerta eſt. Arabibus autem Macis & Nux Moſchata optimè fuerunt cognita. Prima eorum mentio apud Avicennam reperitur.

Arbor quæ Nucem Moſchatam vulgarem ſeu fœminam profert, dicitur Nux Moſchata fructu rotundo, *C. B. P.* 407: Pala, *Piſon. Mantiſſ. arom.* 173. Arbor eſt Pyro non abſimilis, cortice cinereo, & ligno medulloſo. Folia bina ut plurimùm naſcuntur, licèt non exactè oppoſita, supernè intensè viridia, infra albicantia, palmum longa, glabra, Lauri ſimilia, in apicem prolixum deſinentia, pediculo carentia, coſtâ mediâ ab exortu ad apicem uſque productâ, ex quâ nervi obliqui, nunc conjugati, nunc alterni ad ambitum aſcendunt. Folia non tantùm recentia manu contrita fragrant, ſed exſiccata acria ſunt & aromatica. Flores flaveſcentes, pentapetali, Ceraſi floribus haud diſſimiles ſunt: illis ſuccedit fructus pediculo longo ſuſpenſus, orbiculatus, Nuci Juglandi vel Malo Perſico ſimilis, cujus nucleus triplici cortice induitur. Primùm enim adeſt cortex carnoſus, mollis, ſuccoſus, digitum circiter craſſus, ſed villoſus, & rufus, maculis luteis, aureis, purpureiſque diſtinctus, ſicut apud nos Mala Armeniaca aut Perſica, maturitatis tempore ſpontè dehiſcens, ſaporis auſteri & aſtringentis. Cortici ſubeſt alterum reticulare quoddam involucrum, aut potiùs in plures lacinias diffiſſum, ſubſtantiæ lentæ, oleaginoſæ, & veluti cartilagineæ, tenuis; odoris aromatici pergrati; ſaporis acris & aromatici, cum amarore quodam; coloris crocei aut flaveſcentis, Macis dictum. Hujus inter fiſſuras apparet tertium involucrum, teſta nempe durior, lignoſa, tenuis,

è fuſco rufeſcens, fragilis: in quâ continetur nucleus ſeu ipſa Nux Moſchata ovalis, ſemiunciam ſuperans, ſulcis inordinatis diſtincta, cinerei coloris; mollior primò, deinde per tempus exſiccata & indurata, intus ex flaveſcente & è rubro fuſco colore variegata, odoris eximii, ſaporis acris, cum ſuavitate amaricantis, ſubſtantiâ oleosâ & ſevo quodammodò ſimili. Trunco inciſo aut ramo decerpto, ſuccus viſcidus pallidè rubicundus inſtar ſanguinis dilutioris, ex vulnere effluit, qui ſtatim intensè rubet, & in linteaminibus rubras maculas relinquit, quæ vix elui poſſunt. In Moluccanis inſulis ſpontè creſcit, ſed præſertim colitur in Provinciâ Bandâ quæ ex ſex inſulis minoribus conſtat, ſcilicet *Nera*, *Lontar*, *Pulo-ay*, *Gunongapi*, *Pulorong* & *Roſſing-eyn*. Harum tres priores Nucum Moſchatarum admodùm fertiles ſunt.

Macis itaque, *Off.* Bongo-pala Moluccenſibus, *Piſon. Mantiſſ. aromatica* 173. Bisbeſe, *Serapionis*: Beſbahe, *Avicennæ*: Foli, *Batavorum*: Gallicè *Macis* & *Fleur de Muſcade*, impropriè. Eſt ſubſtantia quædam membranacea, craſſior & veluti cartilaginea, oleaginoſa, reticuli aut laciniarum in modum ſupra putamen lignoſum Nucis Moſchatæ protenſa, & carni hujuſce fructûs ſubſtrata; coloris rubentis primò & elegantis, ſed poſtquàm aeri expoſita fuit, flaveſcentis; odoris aromatici pergrati; ſaporis grati, aromatici, acris cum amarore quodam, & oleaginem quamdam expreſſione fundens, ſi recens ſit: affertur à cæteris fructûs partibus ſeparata & exſiccata. Probatur recens, lenta, oleaginoſa, colore ad croceum accedente, & odoratiſſima.

Arbor quæ Nucem Moſchatam marem ſeu ſylveſtrem profert, dicitur Nux Moſchata fructu oblongo, *C. B. P.* 407. Palametſiri, Nux Moſchata, mas

dicta, *Piſon. Mantiſſ. aromat.* 176. Nuce Moſchatâ vulgari excelſior eſt, minùs ramoſa minùſque frondoſa: folia longè majora, ſpithamam aut ſeſquipedem longa, atro-viridia, ſaporis ingrati: fructus majores, carne ſolidiore ac tenaciore, cui ſubeſt Macis arida, exſiccata, palleſcens & ſaporis ingrati: nucleus putamine duro, lignoſo & craſſiore contegitur, nigricante: ſubſtantiâ eſt ferè ſimili, non tam pingui, elegantibus venulis nigricantibus intùs perfusâ, ferè inodorâ & palato ingratâ. *Pala-tubir*, hoc eſt Nux montana, in Bandâ dicitur: in locis montanis & ſylveſtribus Moluccanarum inſularum naſcitur hæc arbor, necnon etiam in Malabarâ.

Nux Moſchata mas, ſeu ſylveſtris, nullius eſt usûs in Medicinâ: à quibuſdam tantùm ſuperſtitioſis expetitur ad philtra inde paranda, quibus admiranda ſe præſtare poſſe exiſtimant.

Moſchatarum autem Nucum collectio & præparatio ſic inſtituitur. Fructibus ad maturitatem perductis, incolæ arbores conſcendunt, eoſque, hamulis longioribus ramulos attrahendo, decerpunt: alii eas ſtatim cultro aperiunt, & liberant à corticibus qui in acervos conjiciuntur in ſylvis, ubi per tempus putreſcunt. Corticibus putreſcentibus innaſcitur certa ſpecies fungorum, qui Boleti Moſchocaryni dicuntur, nigricantium, edulium, palato gratiſſimorum, & avidè ab incolis expetitorum. Nuces à corticibus ſpoliatas domum deferunt, ubi cultello Macin deglubunt, cavendo ne frangatur, quantum fieri poteſt. Macis inſtar ſanguinis rubicunda per diem in ſole exſiccatur, ejuſque color in obſcurè rubicundum convertitur: tum per ſex vel octo dies in alium locum radiis ſolaribus minùs expoſitum tranſportatur, ut quodammodò rurſus emol-

liatur, ne ſiccior facilè diſrumpatur; deinde aquâ marinâ tantiſper conſperſa, ne comminuatur aut oleaginoſitatem diſperdat, in ſacculis includitur, & compactiſſimè comprimitur. Sicut à nimiâ ſiccitate comminuitur, & oleum aromaticum amittit, ſic humiditate nimiâ putredini & vermibus fit obnoxia; quamobrem ab utroque cavendum. Nuces teſtâ lignosâ adhuc reconditæ per tres circiter dies ſoli exponuntur; poſteà verò ignis fumo perfectè exſiccantur, donec ſonitum, dum agitantur, edant: humidæ enim nonniſi obtuſum ſonum emittunt. Tum fuſtibus aut ſaxo graviori tunduntur, ut putamen lignoſum in fruſta diſſiliat. Nuces ſic à teſtis mundatæ in tres diſtribuuntur acervos, quorum primus majores continet & elegantiores, quas in Europam devehunt: mediæ in ſecundo acervo colliguntur, quæ in Indiâ ad uſum reſervantur: tertius acervus minores, irregulares & immaturas capit, quarum pars maxima comburitur, altera verò ad oleum inde exprimendum uſurpatur.

Selectæ Nuces facilè corrumperentur, niſi aquâ calcis inficerentur, ac veluti condirentur. Calx è conchyliis combuſtis præparata, aquâ ſalsâ diluitur ad pultis fluidioris conſiſtentiam: in eam Nuces corbibus minoribus incluſæ bis vel ter infunduntur, donec aqua eas omnes attigerit, & poſteà in cumulum coacervantur: ibi incaleſcunt, & humiditas ſupervacanea in fumum exhalat. Cùm autem jam debitè ſudârunt, legitimè præparatæ ſunt, & ad tranſfretationem ferendam aptæ. Nuces quoque conditæ non tantùm per univerſam Indiam, ſed etiam in Europam devehuntur. Ea eſt illarum condiendarum ratio. Nuces jam fermè maturæ, ſed nondum dehiſcentes, cautè ex arboribus decerptæ aquâ decoquuntur, & ſubulâ perforantur: dein per octo vel

decem dies in aquâ macerantur, donec auſterum & acerbum ſaporem depoſuerint. Quo facto, in julepo ex ſacchari & aquæ partibus æqualibus parato plùs minùſve coquuntur, prout aut molliores, aut firmiores deſiderantur. Si duræ expetantur, aliquid calcis injicitur: aqua ſaccharata quotidie à fructu ſeparatur, tantiſper decoquitur, & rurſus fructui affunditur, idque denuò per octiduum: tandem adhuc unicâ vice cocto ſyrupo ſpiſſiuſculo Nuces infundendæ ſunt, & in ollâ lapideâ probè obturatâ aſſervandæ. In conviviis plerùmque cum aliis condimentis & bellariis pro ultimâ mensâ apponuntur, & cum potu Theæ cum primis aſſumuntur. Caro comeditur tantùm, nonnulli etiam Macim maſticant; ſed nucleus rejici ſolet. Muriâ quoque aut ſale & aceto condiuntur Nuces, ſed non ſic comeduntur. Salitæ enim aquâ dulci macerantur, donec ſaporem ſalſum amittant: poſteà in aquâ cum ſaccharo decoquuntur.

Nux Moſchata abundat oleo eſſentiali, tum ſubtili, tum craſſo cum ſale acido & terrâ nonnihil aſtringente conjuncto. Oleum duplex ſuppeditat diſtillationis ope: ſi enim Nuces contuſæ & multâ aquâ maceratæ diſtillentur, prodit olei tenuioris ℥j, pro ſingulis Nucis Moſchatæ libris; & finitâ diſtillatione, oleum in aquæ ſuperficie cui ſebi inſtar innatat, craſſum & ſebaceum virtute aromaticâ ferè orbatum reperitur. Per expreſſionem verò ex Nucum Moſchatarum ℥xvj. extrahuntur ℥iij, ʒij, olei ſebaceæ conſiſtentiæ, Nucem Moſchatam odore & ſapore apprimè referentis.

Macis oleo tenuiore & uberiore turget, quod etiam diſtillatione elicitur: cujus pars prima pellucida inſtar aquæ profluit, odore & ſapore præſtantior: media leviter flaveſcens: tertia, ſi fortiter

urgeatur, rufeſcens. Omnes adeò ſubtiles ſunt & volatiles, ut, niſi in vaſis accuratè clauſis ſerventur, magna earum copia in auras diſſipetur. Ab eodem oleum craſſiuſculum, aut ad axungiæ conſiſtentiam accedens, per expreſſionem educitur oleo Nucis Moſchatæ tenuius.

Nux Moſchata non ſolùm ad ciborum condimenta frequens uſurpatur, ſed etiam uſui Medico inſervit. Stomachica enim eſt, ciborum concoctionem juvat, vomitum compeſcit, viſcera roborat, flatus diſcutit, colicos dolores ſedat, alvi fluxus ſiſtit, ſanguinis motum auget, venenis reſiſtit, in catharris & frigidis nervorum affectionibus plurimùm conducit. Ab Ettmullero ad paralyſim partium deglutitioni inſervientium maſticata & deglutita commendatur. Soporem etiam inducit, & idcircò immoderatus illius uſus vitandus eſt. Obſervat enim Jacobus Bontius *in Notis ad Garziam* aliquot ex Nucis Moſchatæ uſu nimio non parùm periclitatos fuiſſe, qui per diem unum aut alterum non ſecùs ac caro correpti, immobiles ac muti jacuerunt. Batavi quoque obſervant Nuces conditas quotidie aſſiduè aut majori copiâ ſumptas caput afficere, & affectus ſoporoſos procreare; unde homines ſomnolenti, pigri & obliviosi redduntur. Necnon etiam ventriculum gravant, moleſtam ciborum digeſtionem efficiunt, appetitum proſternunt, tum oleoſis ſuis particulis quæ ventriculi ſuccum digeſtivum obtundunt, tum etiam activis ſuis particulis quæ ventriculi membranas ad inflammationem diſponunt. In affectibus uteri flatulentis, in dolore uteri, ejuſque inflatione poſt partum ab aere frigido admiſſo tanquam expertum remedium ſuffitus è Nuce Moſchatâ prædicatur.

Nucis Moſchatæ vis aſtringens torrefactione au-

getur : idcircò in alvi fluxu & dyſenteriâ, torrefacta præſcribitur. Doſis in ſubſtantiâ à ℈ß ad ʒß, torrefactæ ad ʒj.

Macis iiſdem viribus ac Nux Moſchata donatur, minùs tamen aſtringit : nec minùs periculi eſt in Maci quàm in Nuce Moſchatâ, ſi copiâ peccetur. C. Hoffmannus narrat de quâdam puellâ, quod cùm pluſculum Macis ad menſes movendos aſſumpſiſſet, delirio per aliquot horas affecta fuerit.

℞. Nucis Moſch. ℥ß. Cinnamomi ʒij. Caryophyllor. ʒß. Sacchari ℥j. M. F. pulvis, cujus ʒij poſt paſtum ſumantur in hauſtu vini generoſi ad ciborum concoctionem perficiendam.

℞. Nuc. Moſch. torrefactæ ʒß. Terræ Cathecu ℈j. Mivæ Cydonior. q. ſ. M. F. bolus bis terve die iterandus ad diarrhæas ſiſtendas.

℞. Nuc. Moſch. ʒj. Theriaces Andromachi ʒß. Diacod. q. ſ. Fiat bolus in colicis doloribus, dyſenteriâ, teneſmo, ad dolorem ſedandum & ſomnum conciliandum.

℞. Macis ʒß. Aniſi, Coriandri ana ℈j. Sacchari albiſſ. ʒjß. Craſſiuſculè contuſa infundantur per aliquot horas in vini hauſtu. Infuſio calida coletur & propinetur ad colicam flatulentam diſcutiendam.

Nux Moſchata uſurpatur in Electuario Diaſatyrio *Charas*, Emplaſtro cephalico, & Emplaſtro ſtomachico *Ejuſdem*. Macis uſurpatur in Tabellis Magnanimitatis, Pulvere digeſtivo, Pulvere contra abortum, Orvietano *Ejuſdem*, Opiatâ *Salomonis*, Electuar. Diaphœnico & Benedictâ laxativâ. Ambo in Tabellis ſtomachicis, Pulvere aromatico roſato, & Pulvere lætificante.

Chymici olea extrahunt ex Nuce Moſchatâ & Maci, tum per expreſſionem, tum per diſtillatio-

nem, ut jam diximus. Ea eſt olei Nucis Moſchatæ per expreſſionem conficiendi ratio.

℞. Nuces Moſchatas pleniores, pinguiores & ponderoſiores q. pl. In ſubtilem redigantur pulverem, qui ſupra cribrum inverſum ſub lance ſtanneâ vapori aquæ ferventis per horæ ſemiquadrantem exponatur, ut vapore fervido omnino penetretur & bene calefiat: tunc forti & denſo ſacculo diligenter incluſus prælo calido citiſſimè & fortiter exprimatur, & exſtillabit oleum flavum primò limpidum & fluidum, dum adhuc calens eſt; quod refrigeratum in ſebaceam conſiſtentiam brevì concreſcit, coloris aurei vel crocei.

Oleum ex Maci expreſſum ſimili modo elicitur.

Olea eſſentialia Nucis Moſchatæ & Macis per diſtillationem eodem modo ac cætera olea eſſentialia præparantur.

℞. Nucis Moſch. contuſæ, aut Macis ℔j. Digeratur in aquæ communis tepidæ ℔vj per dies xv. Deinde inſtituatur diſtillatio in alambice refrigeratorio. Prodibit oleum ſubtile, odoratum & flaveſcens cum aquâ permiſtum, ſaporis ſubacidi, acris, aromatici, imâ parte tantillò craſſiore quàm ſupremâ.

Hæc olea indiſcriminatim uſurpari poſſunt, cùm iiſdem donentur viribus. Proſunt in torminibus ventris, in nephriticis doloribus intus ſumpta à guttâ j ad iv. Extrinſecùs commendantur in nervorum affectibus, paralyſi, catharris & arthritide: ventriculum roborant, vomitum & ſingultum ſedant, & ciborum concoctionem juvant, ſi epigaſtrica regio illis inungatur: umbilico admota infantum tormina compeſcunt: temporibus illita blandè conciliant ſomnum. Oleum Nucis Moſchatæ ad mammillas

puellarum quàm par eſt graciliores externè admotum tanquam proficuum Raïus commendat : brevi enim temporis ſpatio, inquit, intumeſcere & ſororiari incipiunt.

Hæc olea diſtillata in Pilulis purgantibus ſæpè uſurpantur ad catharticorum, reſinoſorum præſertim, vim temperandam & demulcendam.

Oleum Nucis Moſchatæ adhibetur ſæpiùs ad corpus balſamorum apoplecticorum, cephalicorum, hyſtericorum, conſtituendum : necnon etiam ad id dealbatur diuturnâ in ſpiritu vini maceratione.

℞. Medullæ bovinæ, urinæ ſanæ, vini rubri ana ℥ij. Coquantur lento igne ad humiditatis ferè totius evaporationem. Fiat colatura, cui adde tepenti olei lumbricor. ℥ß. ſpermatis ceti ʒij. olei Nucis Moſch. ʒj. M. F. linimentum, quo ſpina dorſi, à nuchâ ordiendo, quotidiè veſperi inungatur, in rachitide.

℞. Ol. Nuc. Moſch. & ol. Palmæ ana ʒjß. Oleor. Majoranæ, Roriſmarini, Lavandulæ & Salviæ ana gutt. x. M. F. balſamum cephalicum, quo caput inungatur ad affectus frigidos, pituitoſos & catharroſos diſcutiendos, cephalalgiam, & hemicraniam ſedandam, & in apoplexiâ.

℞. Ol. Nuc. Moſch. expreſſ. ʒij. Balſami Peruvian. ʒß. Oleor. ſtillatitior. Macis, Abſynthii, Menthæ, Cinnamomi, Caryophyllor. ana gutt. xij. M. F. balſamum, quo inungantur ſcrobiculum cordis & epigaſtrica regio, in lipothymiâ, cordis anxietate, ſingultu, nauſeâ, vomitu, difficili ciborum concoctione, & ventriculi imbecillitate.

℞. Ol. Nuc. Moſc. Bitumin. Judaïci ana ʒij. Caſtorei pulver. gr. vj. Oleor. ſtillatitior. Succini, Rutæ, Matricar. Abſynthii & Tanaceti ana

gutt. xv. Gagatis guttas xx. M. F. balſamum hyſtericum.

Articulus XXV.

De Nuce vomicâ, Ligno Colubrino, & Fabâ ſancti Ignatii.

Nux vomica, *Off.* vulgò, *Noix vomique.* Nucleus eſt orbiculatus, planus, depreſſus, unciam circiter latus, duas treſve lineas craſſus, ſubſtantiæ duræ, corneæ, coloris cinerei, foris parum lanuginoſus, cum umbilico utrinque medium occupante, ſed alterâ facie depreſſiore, ſaporis amari. Ex Indiâ orientali cum Ligno Colubrino affertur.

Græcis prorſus ignota videtur; neque etiam conſtat num fuerit Nux Methel aut vomica Arabum. Nonnulli Nucem vomicam radicem eſſe opinati ſunt, ſed erroneè. Neque etiam fungus eſt, ut alii exiſtimant; ſed nucleus eſt fructûs cujuſdam arboris quæ dicitur Nux vomica major & officinar. *Parad. Batav. Prodr.* Caniram, *Horti Malabari*, T. 1. Malus Malabarica, fructu corticoſo amaricante, ſemine plano compreſſo, D. Syen; *Raii Hiſtor.* 1661: Solanum arboreſcens Indicum maximum, foliis Œnopliæ ſive Napecæ majoribus; fructu rotundo, duro, rubro; ſemine orbiculari, compreſſo, maximo; Nuces vomicas & Lignum Colubrinum officinarum ferens, *Breyn.* 2°. *Prodrom:* Nux vomica in officinis, *C. B. P.* 511: Colubrini Ligni tertium genus in Malabar vaſtæ arboris magnitudine Acoſtæ, *Ejuſdem* 301: Nux vomica, vulgò officinar. compreſſa, hirſuta, *J. B. t.* 1. 339: Colubrinum Lignum Cluſii, *Pao de Cobrâ* dictum, fortè tertium Acoſtæ, *J. B.* 2. 173: Cucurbitifera Malabarienſis, Œnopliæ foliis rotundis, fructu orbiculari, rubro, cujus grana ſunt Nuces vomicæ officinar. *Plukn. Almageſto Botanico.*

Arbor

Arbor eſt procera, patula. Caudex ambitu amplexum duorum hominum implet, cortice cinereo, nigricante aut rubente, amaro obductus. Folia ex ſurculorum nodis oriuntur oppoſita, oblongo-rotunda, in medio latiſſima, anteriùs rotundo-cuſpidata, virentia, ſaporis valde amari, cum tribus nervis utrinque nonnihil prominentibus. Flores in ſurculis ex nodis umbellatim proveniunt, [calyce conſtantes regulari, quinquefido, parvo, germini inſidentes; corollâ verò infundibuliformi, ad maximam partem quinquefidâ; ſtaminibus quinque cum apicibus longis, & piſtillo unico petalo longiori. Fructus rotunda mala ſunt, glabra, colore primùm viridi, deinde aureo flavo, carne per maturitatem candidâ & mucilaginosâ, cortice craſſiuſculo & fragili, ſaporiſque valde amari, unicapſulari. Semina in unoquoque fructu quindecim, in tribus phalangibus diſpoſita, orbiculata, depreſſa,] cortice exteriori, cùm immatura ſunt, argenteo, parumper ad ſpadiceum vergente, per maturitatem verò villoſo, ſubviridi, tenui, & pulpâ intensè amarâ. In Malabarâ & Coromandel creſcit.

Horti Malabarici ſcriptores referunt radicis hujus arboris decoctum humores per alvum evacuare; ſuccum ex foliis expreſſum & in decocto datum capitis dolores ſedare; largiùs epotum venenoſum eſſe, mortemque inferre; uſum ſeminum in fructibus per duos annos continuatum, ſumpto ſingulis diebus uno aut altero ſemine, efficere ut morſus venenatus ſerpentis, vulgò *Cobra Capella* dicti, nullas noxas afferat; ſi credere fas ſit, inquit Raius.

Nuces vomicæ, *Off.* canes, feles aliaque quadrupeda animalia cæca naſci ſolita ſpecificâ quâdam vi toxicâ enecant. Corvis pariter, coturnicibus & aliis quibuſdam avibus infeſtæ ſunt. Medici ferè omnes

tantam in illis virulentiam eſſe opinantur, ut ad ℥ij pondus ſumptas hominem interimere aſſerant. Saltèm parvâ doſi ſtomachum ſubvertunt, & convulſivos motus excitant. Quæ cùm ita ſint, mirandum ſanè quod alexipharmacis annumeratæ fuerint.

Hujus Nucis venenum nervos potiſſimùm afficere videtur. Hinc enim anxietas, rigor, horror, tremor, convulſiones & reſpiratio inordinata. Quod quidem confirmatur ab Antonio de Heyde, *Obſervationum Centuriæ* 50. „ Duas, inquit ille, Nuces vomicas in „ fruſta inciſas pani butyrato mixtas cani appoſui, „ qui ea avidè devorabat: poſt ſemihoram ingurgi- „ tabat ſe oſſibus & cartilaginibus coctis. Sed alterâ „ elapsâ ſemihorâ, tremebat totus, de loco in locum „ diſcurrens: erectus ſtare haud potis erat, niſi „ fulcro innitens: rigore & convulſionibus crura „ afficiebantur: tertiâ ſemihorâ finitâ, ut mortuus „ corruit: brevì poſteà reſpirare cœpit celeriter, & „ adjutus pedibus inſiſtebat: ad minimum rumorem „ horrere videbatur, & celeriùs reſpirare. Hoc in „ ſtatu per quartam ſemihoram ſuperſtes manet ca- „ nis, ac tandem ſubitò moritur. Diſſecto canis cada- „ vere, hæc apparuêre phœnomena: Ventriculus in- „ gurgitato cibo refertus erat, admixtis Nucis vomi- „ cæ ſegmentis quæ nullam mutationem paſſa vide- „ bantur, quàm quòd molliora eſſent: idem accidit „ ſegmento per idem temporis ſpatium in aquâ ca- „ lidâ detento. Porrò ſtomachus, œſophagus & in- „ teſtinum naturali conſtitutione gaudebant. Vaſa „ lactea in meſenterio turgebant chylo. Pulmones „ ſolito rubicundiores, & cordis ventriculi ejuſque „ auriculæ debito tumidiores erant. Ex diſſecto cor- „ dis ventriculo dextro, venâ cavâ aſcendente & deſ- „ cendente ſtrictâ, magna ſanguinis copia effluebat, „ qui in thoracis cavitate ſtatim coagulabatur. Circa

„ cerebrum nihil præter naturam notatum fuit. Hoc „ in experimento magna ciborum copia quibus ca- „ nis ſe ingurgitaverat, Nucis effectum tardiorem „ effecit, licèt major fuerit ejus doſis, & pluſquàm „ ſufficiens ad mortem celerem inferendam. Et re „ quidem ipsâ ſtatim atque Nucis vomicæ particulæ „ à ſucco ſtomachali ſufficiente quantitate ſolutæ fue- „ runt, & nervoſas ventriculi fibras affecerunt, eo- „ dem inſtanti mortuus canis corruit“. Aliæ ſunt obſervationes à Wepfero *Tractatu de Cicutâ aquaticâ* ſcriptæ, quibus liquet minorem ejus doſim pariter mortem inducere, ſed gravioribus ſymptomatis ſtipatam. Inter eas hanc unam referam.

Caniculæ provectioris ætatis & mediocris magnitudinis Nucis vomicæ limatæ drachmam dimidiam cum micâ panis in bolum redactam dedit. Præ timore mox alvum & veſicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum ſymptoma obſervatum fuit, niſi quòd latebras quæſierit & ſubinde fugam tentarit. Nunquam vomuit, neque eructavit, aut ſpumam profudit: at crebrò os lingebat. Tunc verò ſtans aut lumbis inſidens erectis, oculis connivendo caput antrorſum inclinavit: mox caput, ceu ab inſomnio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat; ſubinde caput retrorſum trahebatur, nunc fortiùs, nunc mitiùs, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis. Intereà crebrò mingebat: ſemel egeſſit ſcybala alba concreta, non tamen indurata: frequentes ſubſultus in partibus carnoſis trunci & artuum obſervati ſunt. Paulò pòſt forti epilepſiâ correpta fuit: in hoc paroxiſmo qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manſerunt, pedes nunc extenſi obriguerunt, nunc ſuccutiebantur & tremebant: reſpiratio aliquandiu ceſſare videbatur: cor celeriter, frequenter

& validiſſimè pulſabat manum attingentis : nec excrementa per alvum aut urethram, nec ſalivam aut ſpumam ore egeſſit : nulla ullius ſensûs indicia animadvertebantur. Finito paroxiſmo, immobilis ceu paralytica jacuit : reſpiravit celerrimè & frequentiſſimè, ceu à curſu incenſa : cor frequentiùs, celeriùs ac debiliùs quàm in paroxiſmo movebatur. Brevì tamen vires recuperavit, in pedes ſurrexit, leviculo baculi attactu cucurrit, & ſolitas latebras quæſiit. Verùm non longæ induciæ concedebantur : ſtanti enim pedes anteriores ſubitò & vehementiùs in altum abripiebantur, plerùmque primùm oculis clauſis, poſteà etiam apertis, ac ſi in ſomno territa fuiſſet, ipſaque coma vigil pateretur : quandoque etiam caput retrorſum trahebatur. Hi epilepſiæ prodromi crebriores & vehementiores erant, quàm primum paroxiſmum præçedentes; manſère tamen hactenus ſenſus integri : crebrò minxit, alvo ſemper occlusâ. Vix horæ quadrante elapſo, rediit epilepſia, in quâ ſtans projiciebatur cum impetu quodam in pavimentum : in principio artus, truncus & caput validè quaſſabantur : mox artus & truncus, capite retracto, rigebant; pedes poſteriores mirè elongabantur tenſique manebant, reſpiratio erat intercepta; cor vehementer, citiſſimè, ſed æqualiter movebatur. Paroxiſmus iſte citiùs primo & ſuâ ſponte remiſit. Ante ſemiquadrantem horæ partem tertiâ vice epilepſiâ correpta fuit vehementiſſimâ. Poſt alterum horæ quadrantem quarto epilepſiæ paroxiſmo omnibus ſenſibus abolitis proſtrata fuit, omni genere motuum convulſivorum exagitabatur, cum reſpiratione interceptâ citra ullius excrementi ſenſibilem excretionem.

Duratio hujus paroxiſmi cæteris non longior fuit, ſcilicet duodecimâ horæ parte. Finito paroxiſmo,

inſtar mortuæ jacuit : mox celerrimè & frequentiſſimè reſpirare & oculos movere incepit, ſenſibus integris ; nihilominùs multifariàm artus motibus convulſivis afficiebantur. Nunquam tamen etiam compulſa ſurgere potuit : oculi turbidiores fiebant, motus convulſivi ſubinde invaleſcebant, manentibus reſpiratione & ſenſibus, labia tremebant, & quandoque motu cynico torquebantur : paulò poſt cordis motus magis magiſque elanguit, brevìque citra paroxiſmum epilepticum planè ſubſtitit, & canicula vivere deſiit.

Pectus ſtatim fractis coſtis apertum fuit : dextro cordis ventriculo ſanguine turgidiſſimo diſciſſo, cum impetu ſanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem proſiliit, licèt nec vel minimi motûs veſtigium in corde apparuerit : neque in hoc ventriculo, neque in illius auriculâ, neque in venâ cavâ vel minimum grumulum ſanguinis coagulati repertum fuit; indito digito, inſignis calor in hoc ventriculo ſentiebatur. Inciſo ſiniſtro ventriculo, prodiit ſanguis copioſus, ſplendidiùs rutilans, & grumorum expers, ac citra impetum. Sanguis extravaſatus protinus in grumos concrevit. Pulmones erant molles, non inflati, imò aliquantulùm collapſi, ſubrubri, alicubi maculis rubris quaſi conſperſi. Imo ventre aperto, motus ventriculi manifeſtè percipiebatur, qui ſecundùm longitudinem corrugabatur ſulcis rectis & profundis, planè conſpicuis ; poſteà etiam fibris circularibus motis circa antrum pylori, circa medium & versùs ſtomachum contrahebatur. A contractione ventriculus minor & anguſtior evadebat : relaxatâ contractione, magis diſtendebatur ; & amplior quàm contentorum fluidorum & craſſiorum moles poſtulabat, manifeſtè reddebatur : repetitâ contractione, rurſus minor & anguſtior fiebat, idque ſæpiùs alternante

contractione & relaxatione. Inteſtina omnia, etiam rectum, motu periſtaltico ſurſum deorſumque movebantur. Hic inteſtinorum & ventriculi motus perſeverabat, quandiu hæ partes calebant, licèt jampridem corde emortuo & ſanguine penè omni effuſo. Ventriculo diſſecto, bolus Nucis vomicæ nondum penitùs diſſolutus, muco turbido immerſus & obvolutus occurrit in ipſius fundo, cum quorumdam alimentorum reliquiis. Internâ ventriculi ſuperficie ab omnibus contentis mundatâ, anfractus rubebant, ceu inflammati, magis ſupernè & ad latera quàm in fundo, minùs circa ſtomachum: totum antrum pylori album permanſit: foris nulla inflammatio apparuit, at vaſa dorſum perreptantia à ſanguine turgidiora debito erant. Inciſis inteſtinis, in duodeno & jejuno aliquouſque mucus turbidus continebatur: in ileo aliquid pultacei & portiunculæ Nuci vomicæ ſimiles; item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in cæco & recto in ſcybalas albas coacta. Contentis ſublatis, duodenum & maxima pars jejuni inflammata; in ileo hinc inde maculæ rubræ, nunc ampliores, nunc anguſtiores apparuerunt: rectum duodeni & jejuni inſtar inflammatum fuerat. Cætera in ſtatu naturali fuerunt deprehenſa, tum in abdomine, tum in cerebro.

Ex his & ſimilibus experimentis à clariſſimo Wepfero recenſitis concludere licet Nucem vomicam in animalibus convulſivos motus, epilepſiam & mortem inducere: horum funeſtorum ſymptomatum ſcœnam eſſe in ventriculo, cùm in quàmplurimis ex animalibus Nuce vomicâ interemptis hujus Nucis fruſta raro extra ventriculum reperta fuerint, cùm etiam hæc ſymptomata intra horæ quadrantem aut ad ſummum dimidiam horam animalia aggredian-

tùr, quo tempore ſcilicet breviore, quàm ut Nucis fruſta diſſolvi & in maſſam ſanguineam tranſvehi poſſint. Inde ſequitur quoque Nucem vomicam vim ſuam exerere, non ſanguinem coagulando, cùm nulli grumi in ſanguine percipiantur: non ſpiritus animales coercendo, aut ſuccum nervoſum coagulando, quandoquidem nullus deprehenditur frigoris ſenſus, nullus torpor, ut in quorumdam venenorum frigidorum, ut aiunt, Cicutæ aquaticæ, v. g. exhibitione: non membranas ventriculi corrodendo, cùm in quibuſdam animalibus Nuce interemptis nulla ventriculi inflammatio perſpecta fuerit; in aliis inflammationis ſigna, rubor nempe, non fundum ventriculi ubi Nucis vomicæ fruſta muco involuta ſubſidebant, ſed alias ventriculi partes occuparent; tandemque in his etiam ventriculi membranæ eroſæ non apparuerint, ſed quodam irritationis motu quem fibris nerveis ventriculi impertitur: qui quidem motus, cùm oſcillatorium & æquabilem fibrarum nervearum motum perturbet, inordinatos motus non ſolùm hâc in parte, ſed omnibus nervoſis membranis communicat. Amara fere omnia hâc virtute ſuccutiendi nervos donantur, ut obſervare licet in animalibus pleriſque quibus amara omnia prorſus noxia ſunt & infeſta.

Quæ ſupra recenſuimus, Medicos ſanè ab hujus Nucis uſu in homine deterrere deberent; licèt eam beſtiis tantummodò, nequaquam hominibus noxiam aſſerere audeant. Reverâ Wepferus refert ſeipſum peſte correptum Electuarii de ovo portiunculam non ſolùm innoxiè, ſed felici cum ſucceſſu ſumpſiſſe, in quo Nux vomica uſurpatur. Narrat etiam quandam mulierculam empyricam Tabellas cephalicas præparaſſe, & quàmplurimis exhibuiſſe abſque ulla noxâ aut læſionis ſuſpicione; licèt Nux vomica inter

medicamenta quibus componebantur, annumeraretur. Arabes virtutem alexipharmacam illi tribuerunt, & in Electuario de ovo receperunt. In tertianis & quartanis à quibuſdam exhibentur : & Medici Schaphuſienſes, teſte Eman. Konig, tanquam præſens virulentæ gonorrhææ remedium eam agnoſcunt. Verùm in medendo illâ non utendum eſſe cenſemus : in dubiis enim mitiorem & tutiorem ſemper ſequimur viam.

Altera recenſetur Nucis vomicæ ſpecies præcedenti prorſus ſimilis, cujus arbor dicitur Modira Caniram, *Horti Malabar. t.* 8. Solanum arboreſcens Indicum, foliis Napecæ majoribus, magis mucronatis; fructu rotundo, duro, ſpadiceo, nigreſcente; ſemine orbiculari, compreſſo maximis, *Breyn.* 2°. *Prodrom.* Nux vomica officinar. vera, & ipſiſſimum Lignum Colubrinum, *Commelini notis ad Hortum Malabaricum.*

Commelinus aſſerit Nucem vomicam & Lignum Colubrinum ex hâc arbore extrahi : contrà autem Paulus Hermans ab alterâ Nucem originem ſuam ducere pronuntiat. Cuinam credendum? Ambo fortè verum dicunt, ſi nempe utriuſque arboris fructus non diſſimiles, ſub eodem nomine indiſcriminatim afferantur.

Ex his arboribus lignum guſtu intensè amarum ſub Ligni Colubrini nomine nonnunquam affertur : & reverâ iiſdem ferè viribus donatur, ac genuinum Lignum Colubrinum, de quo mox agemus. Ab eo tamen diſtingui poteſt quòd ſit rarius & minùs durum.

Tertia eſt Nucis vomicæ ſpecies longè minor, quæ rariſſimè in officinis reperitur. Nucis vomicæ vulgaris tertiam partem vix æquat : cæterùm cum ipsâ, figurâ, colore, ſapore, conſiſtentiâ convenit; nullius

eſt usûs. Sed lignum arboris quæ eas profert magis uſitatum, Lignum Colubrinum dicitur.

Lignum eſt vel potiùs radix lignoſa, brachium craſſa, ſub cortice ferrugineo & maculis cinereis notato includens materiam ſolidam, ponderoſam, ſaporis acris & amari, odoris nullius. Affertur ex inſulis Solor & Timor. Ab arborum ſupradictarum ligno diſtinguitur, quòd ſit magis durum & denſum.

Arbor dicitur Nux vomica minor Moluccana, Lignum Colubrinum officinarum, *Paradiſi Batav. Prodrom*: Solanum arboreſcens Indicum, foliis Napecæ minoribus; fructu rotundo, duro; & ſemine orbiculari, compreſſo minoribus, *Breyn. 2°. Prodrom.* Scheru-Katu-Valli-Caniram, *H. Malabar. t. 7.* Lignum Colubrinum primum Garciæ, *J.B. 2. 169.* Ab arbore Caniram nonniſi foliorum, fructuum & ſeminum magnitudine differt.

Hujus arboris Lignum Colubrinum dicitur, quia morſus ſerpentum *Cobras de Capelo* dictorum ſanat. Laudatur in febribus intermittentibus, quartanis, ad vermes enecandos: humores noxios per ſudores ſæpiſſimè, quandoque per alvum, nonnunquam etiam per vomitum expellit. Sed ſi majori doſi exhibeatur, convulſiones & ſpaſmodicos motus excitat, & deleterium eſt. Hujus Ligni uſus non eſt niſi annoſioris: recens enim, inquit D. Hermans, primo anno maniam, tormina, vomitum & convulſiones provocat. Datur à ʒij ad ℥ß: in infuſo vel decocto ex vino Abſynthite, vel ex aquâ Cardui benedicti, aut Centaurii minoris.

℞. Ligni Colubrini ℥ß. Infunde in vini Abſynthites ℥viij. Macerentur per noctem, & fiat colatura; & exhibeatur in quartanâ, duabus horis ante paroxiſmum.

℞. Ligni Colubrin. & ſemin. contra vermes ana

℥ß. Salis Abſynth. ℈j. Infunde in aq. Gramin. vel Portulacæ ℥xij. Macerentur tepidè per xij horas. Fiat colatura in tres doſes diſtribuenda per tres dies ſingulo manè ſumendas, ad vermes enecandos.

Internus tamen hujus Ligni uſus non periculo vacuus eſt: imò vi quâdam malignâ & virulentâ donatur, non ſecùs ac Nux vomica quæ nervos afficit, ut ſatis liquet ex obſervationibus Antonii de Heyde 53, 121. Ad febrem quotidianam ſedandam, inquit, Ligni Colubrini pulverem aſſumpſit tornator quidam circa veſperam; ſubſequente nocte ſatis bene habuit: ſed manè ſurgere vel corpus movere ſatagens, ſentiebat tremorem in membris. Ejuſdem Ligni ſemidrachma aſſumpta à muliere cachécticâ præter tremorem excitavit & ſtuporem, ita ut ægra nullius rei curam haberet; neſciens, ut ait, ſe eſſe in mundo vel vivere. Alius quidam famulus ab aſſumpto hoc Ligno per aliquot dies inſtar fatui exſtitit. Idem igitur judicium de hoc Ligno ac de vomicâ Nuce ferendum eſt.

Faba febrifuga & Faba ſancti Ignatii, *Off.* Igaſur, ſeu Nux vomica legitima Serapionis, *Georgii Camelli*: Mananag, *Indor.* Catbalogan & Pepita de Biſayas, *Hiſpanorum.* Nucleus eſt ſubrotundus, inæqualis, veluti nodoſus, duriſſimus, ſemipellucidus, & quaſi corneæ ſubſtantiæ, Nuci vomicæ ſimilis, Avellanæ nucis craſſitiem æquans; ſaporis ſeminis Citri, multò intenſiùs amari; coloris medii inter album & glaucum. Paucis abhinc annis illos adhuc incognitos nucleos Luſitani Patres S. J. Miſſionarii ex Philippinenſibus inſulis attulerunt.

Planta quæ illos producit, dicitur Catalongay & Cantara G. Camelli, *Actis Philoſoph. Londinenſ. n.* 250. Cucurbitifera Malabathri foliis ſcandens,

Catalongay & Cantara Philippinis orientalibus dicta, cujus nuclei Pepitas de Biſayas, aut Catbalogan, & Fabæ ſancti Ignatii ab Hiſpanis, Igaſur & Mananaog inſulanis nuncupati, *Plukn. Mantiſsâ.* Arbores quaſvis altiſſimas ſeſe circumvolvendo ſcandit: truncus ejus lignoſus, lævis, poroſus, & brachii quandoque craſſitudinis; cortice ſcabro, craſſo & cinereo obducitur. Folia ampla, nervoſa, amara, Folio Indo ferme ſimilia ſunt, latiora tamen. Florem Balauſtio ſimilem fructus inſequitur Melone major, qui delicatiſſimâ cuticulâ ſplendente, lævi & viroris luridi ſeu alabaſtrini contegitur, ſubter quam alio cortice donatur ſubſtantiæ quaſi lapideſcentis. Intus carnem continet amaricantem, flavam & mollem, & interjectos nucleos ut plurimùm n°. 24. Juglandi nuci, dum recentes ſunt, vix non pares, & ab argenteâ lanugine ſplendicantes, variæ & inæqualis formæ; qui, dum exſiccantur, ad Avellanæ craſſitiem comminuuntur. In inſulâ Luzone & cæteris Philippinenſibus inſulis naſcitur.

R. Pater Georgius Camelli S. J. qui plantas in inſulâ Luzone Philippinarum præcipuâ naſcentes deſcripſit, exiſtimat hunc nucleum veram eſſe Nucem vomicam *Serapionis*, miraque de illius apud Indos commendatione narrat. „ Vulgus, inquit, „ nucem Igaſur ad cuncta abſolutè corporis humani „ mala amovenda, nullâ habitâ temporis, morbi, „ ætatis, aut doſis ratione indifferenter exhibet; „ quinetiam multi è collo ſuſpenſam gerunt; & „ ita ab omni veneno, peſte, contagio, incantatio„ nibus magicis, philtris & ſpeciatim à ſopto, ſeu „ veneno quod ſolummodò inſufflatum perimere „ narrant, imò & ab ipſo dæmone ſe liberos ac „ immunes eſſe imaginantur“. Quaſdam tamen addit obſervationes, quibus ſatis patet illud medicamentum non temerè ſumendum eſſe.

Quidam temperamenti melancholici, dyſpepſiâ, diarrhæâ & frequenti vomitu cum ructibus acidis & flatuum copiâ moleſtatus, pulveris Igaſur ℈j ſumpſit: qui ſtatim tremore totius corporis per trium horarum ſpatium non ceſſante, unà cum pruritu & vellicationibus convulſivis horrendis, ita ut pedibus inſiſtere nequiverit, quæ in maxillis vehementiores erant, ut quodammodo ridere cogeretur, correptus fuit; nullâ interim notabili pulsûs alteratione, nec alio quopiam inſequente ſymptomate. De reliquo dein nonnihilum meliùs ſenſit. Alius melancholico-hypochondriacus ſanitatis cupidus Nucem recentem integram devoraverat: tremorem & convulſiones ſpaſmodicas expertus eſt unà cum ſummâ præcordiorum anguſtiâ, vertigine, animi deliquio & ſudoribus frigidis; & dubio procul periiſſet, niſi Pater Camelli illi operam tuliſſet, oximel & oleum cum aquâ tepidâ exhibendo, quibus plurimum viſcoſi phlegmatis cum Nucis particulis rejecit.

Tandem de viribus Nucis Igaſur ex aliis obſervationibus refert vomitum ciere ut plurimùm, dejectiones nonnunquam, motus ſpaſmodicos ferè ſemper in Hiſpanis, in Indis verò nullos excitare.

Exhibetur in affectibus comatoſis, ſtupore, apoplexiâ, lethargo, paralyſi, epilepſiâ, aſthmate & catarrho, febre tertianâ & quartanâ, ad urinas, menſes & puerperia ſuppreſſa provocanda, lumbricos expellendos; in dolore colico, cruditate ventriculi & concoctione læsâ, diarrhæâ, teneſmo, & viſcerum obſtructionibus; necnon etiam adversùs venena, venenatorum animalium morſus, & vulnera è telis veneno infectis.

Pulverem ipſum, aut ejus infuſum decoctumve, aut oleum propinant. Vulgatior illâ Nuce utendi

modus eſt eam integram tantillo aquæ calidæ, donec amara reddatur, macerare, & infuſionem exhibere. Alii unum aut alterum fruſtulum deglutiendum offerunt: alii pulveris aliquot grana vino aut aquâ diluta exhibent. Ad vomitum excitandum grana x vel xij unâ alterâve poſt aſſumptum cibum horâ ſumuntur: minor verò doſis, ſi non ſit vomitum ciendi conſilium; & tunc uberrimum ſudorem nonnunquam excitat.

Cùm Nux illa difficulter pulveretur, radulâ comminuitur & redigitur in tenuiſſimam raſuram, quæ per duodecim horas in vino vel in aquâ quâlibet conveniente macerata in pultem mucilaginoſam diſſolvitur. Nonnunquam hujus Nucis fruſtulum linguæ ſupponitur apophlegmatiſandi gratiâ: ita enim caput à viſcoſi phlegmatis copiâ liberatur.

Oleum verò ex hâc Nuce paratur ſolâ infuſione, & emeticum eſt efficaciſſimum ab ℥j ad ℥ij intus propinatum. Externè nervinum eſt; ſcabiem curare & dolores arthriticos ſopire valet.

Ex eâ quoque Nuce tinctura ope ſpiritûs vini extrahitur flaveſcens, quæ à ℈j ad ʒß, aut ad ſummum ʒj, feliciter exhibetur ad firmandum ventriculi tonum, in cruditatibus & epilepſiâ ſtomachicâ quæ à digeſtionis vitio oritur, qualis in infantibus ſæpe accidit.

Michael Bernardus Valentinus Archiater Haſſiacus & Medicinæ Profeſſor, qui primus de hoc Nucleo diſſeruit, *Tractatu de Polychreſtis exoticis*, & nuperrimè *in Hyſtoriâ Simplicium reformatâ* teſtatur hos nucleos rectè uſurpatos nobile eſſe remedium adversùs multos contumaces morbos, & eorum ope febres intermittentes, præſertim in tenellis infantibus etiam lactentibus, perfectè fuiſſe curatas. Wedelius quoque in febribus continuis eos feliciter exhibuit.

Ex ſupra recenſitis concludimus Fabarum ſancti Ignatii virtutem à Nucis vomicæ facultatibus non multùm diſcrepare; nihilominùs tamen eas à foro Medico non eſſe procul ablegandas. Non igitur tantæ energiæ medicamentum rejiciendum cenſemus, ſed potiùs ſummâ cum cautione & prudentiâ eſſe adminiſtrandum.

ARTICULUS XXVI.

De Cartami, ſive Cnici ſemine.

KNίκος, *veterum Græcorum* : Kartam, *Arabum* : Cnicus & Cartamus, *Latinorum*; eadem videtur eſſe planta, quæ hodie Cartamus officinarum, flore croceo, *Inſt. R. H.* 457 : Cartamus ſive Cnicus, *J. B.* 3. 79 : Cnicus ſativus, ſive Cartamum, *C. B. P.* 378 : vulgò, *Cartame ou Safran bâtard*, nuncupatur. Ejus ſemina in uſum Medicum ſæpe veniunt, flores rariſſimè; quorum uſus præcipuus eſt ad ſericum, pannos & plumas colore roſeo tingendas. Nonnunquam etiam ad ciborum condimenta à populis quibuſdam uſurpantur.

Plantæ caulis eſt ſeſquicubitalis, rotundus, firmus, ramoſus, in quo folia alternatim & densè naſcuntur duas uncias longa, octo lineas lata, baſi rotundiori caulem amplectentia, & in cuſpidem acutum abeuntia, nervoſa, venoſa, glabra, aculeis exiguis & rigidiuſculis in ambitu donata. Flores in ſummis ramulis innaſcuntur capitati, calyce ſquamoſo & foliaceo, ex quo floſculi plurimi prodeunt unciam ſuperantes, fiſtuloſi, in calathum ſaturo croci rubore nitidum & in quinque lacinias diviſi. Seminum rudimenta pappo carent : perfecta ſemina candidiſſima ſunt, glabra, nitida, tres lineas longa, inferiori parte acutiora, quatuor angulis diſtincta,

quæ ſub cortice duriuſculo & veluti cartilagineo pulpam albicantem, ſaporis primò ſubdulcis, poſteà acris & nauſeoſi continent. Flores Auguſto, ſemina Autumno perficiuntur. Seritur in nonnullis Galliæ, Italiæ & Hiſpaniæ locis, non ſolùm ad rem Medicam, ſed etiam ad infectoriam artem.

Semina probantur recentia, nitentia, candida, (licèt quidam non reſpuant, quæ ad rufum vergunt) medullâ candidâ, pingui, quæ in aquam injecta in fundo ſubſident; rejicienda verò flaccida, mucida, carioſa, rufa. Eorum medulla tantùm, ſeparato & rejecto cortice, in uſum venit.

Semen Cartami, quod & Pſittaci ſemen, *Graine de Perroquet*, à quibuſdam nominatur, quòd Pſittaci illud avidè & innoxiè expetant & comedant, quinetiam eo pingueſcant, alvo non ſolutâ, homini catharticum eſt. Oleo acri turget, cui vis ejus purgans debetur.

Ab omni ævo ſemen à Medicis inter purgantia, ſeu alvum laxantia, annumeratum fuit. Suſpicari fas eſſet Hippocratis tempore inter diuretica à quibuſdam relatum fuiſſe.

Libro enim *de Victûs ratione* pronuntiat divinus ſenex alvum potiùs quàm urinam movere. Illud quoque *eodem Libro* inter purgantia numerat: cui aſſentiuntur Galenus, Scribonius Largus, & alii. Ex Dioſcoride, ſeminis tuſi & expreſſi ſuccus cum aquâ mulsâ vel jure gallinacei alvum purgat, ſed ſtomacho adverſatur. Ex eo quoque offulæ ſeu placentulæ ſuo tempore parabantur cum Amygdalis, Nitro, Aniſo & melle decocto, quæ in fruſtula magnitudine Nucis Juglandis dividebantur, quorum duo vel tria ante cœnam ſumebantur ad alvum emolliendam. Catharticæ virtuti emeticam addunt nonnulli, inter quos Schroderus, quam quidem, non niſi majori

copiâ exhibeatur, exerit. Pituitam & aquas extrahendi vim ipſi tribuit Meſuæus, illudque aquâ inter cutem laborantibus tanquam præſtantiſſimum remedium commendat, non modò hauſtum, ſed etiam clyſteribus infuſum. Inſuper vi quâdam ſingulari in pulmonum morbis præditum eſſe voluit; cui annuens Fernelius vocem clarificare quoque prodidit. Hodie adhuc ab univerſis fere Medicis adhibetur ad humores ſeroſos, lentos, ſpiſſiores incidendos, attenuandos ac educendos; & ſpeciatim in hydrope, anaſarcâ, tuſſi, aſthmate, colicâ flatulentâ, tum etiam in ictero præſcribitur. Quidam obſervârunt ſenibus potiſſimùm conferre.

Alii Cartamum exhibent in ſubſtantiâ, alii in emulſionibus, quidam tandem decoctis admiſcent. Qui in ſubſtantiâ exhibent, medullæ à cortice mundatæ ℈j vel ℈ij offerunt, in emulſionibus expreſſionem ex ʒvj vel ℥j ſeminum mundatorum contuſorum, in ſero lactis vel jure gallinæ aut alio liquore conveniente propinant.

Verùm quocunque modo ſumatur, apud omnes fere conſtat Cartamum ſtomacho adverſari, faſtidioſum eſſe medicamentum, conturbans viſcera, tardæque operationis, ſed præſertim, cùm ejus ſubſtantia exhibetur: quapropter rariſſimè præſcribitur. Hæc autem vitia emendantur aromaticis medicamentis & ſtomachicis quibus craſſiora Cartami ſulphura expandi poſſunt, ſalibus alcali quibus eadem inciduntur ſulphura, & attenuantur. Quandoque etiam ſegnities ejus quibuſdam purgantibus medicamentis valentioribus, Sennâ, Jalapâ, Scammonio ſtimulatur.

℞. *Seminis Cartami excorticati ʒvj. Contunde in mortario marmoreo, ſenſim affundendo aq. comm. ℥vij. Fiat colatura, in quâ diſſolve Syrup.*

rup. Flor. Perſicor. ℥j. Fiat emulſio, quæ aromatiſetur cum elæoſacchar. Cinnamom. q. ſ. vel aq. Cinnamom.

℞. Semin. Cartham. ʒiiij. Contunde cum Scammonii gr. vj, in aq. comm. ℥iiij, & aq. flor. Aurantior. ℥ij. Fiat expreſſio, in quâ diſſolve Sacchari albi ℥ß.

Carthami ſemen ingreditur Electuarium Diacarthami cui nomen dedit, licèt hujus Electuarii præcipua vis cathartica debeatur Scammonio, Turbith, Mannæ & Hermodactylis potiùs quàm huic ſemini.

Electuarium Diacarthami præſcribitur ſolum à ʒij ad vj; permiſtum verò potionibus purgantibus ad ʒij vel iij.

℞. Sennæ mundatæ ʒij. Sal. Abſynth. ℈j. Infunde in ſ. q. aq. fontanæ per ſex horas. In colaturæ ℥vj diſſolve Electuar. Diacarthami ʒij vel iij. Syrup. Roſar. ſolutivi cum Sennâ & Agarico ℥j. Fiat potio in catharroſis affectibus, paralyſi, arthritide, & hydrope.

Rariùs ad uſum medicum flores croceo colore ſplendentes adhibentur; nonnulli illis contuſis condimenti vice utuntur. Cibos croceo colore commendant, & alvum emolliunt ad ʒj. In ſubſtantiâ purgant, inquit Ettmullerus. Dicuntur & ictero mederi: & ex his ſolis vel cum floribus Calendulæ ſimul mixtis paratur Conſerva contra icterum flavum & hepatis obſtructiones.

Sed maximus eſt eorum uſus in arte infectoriâ, ad pannos præſertim ſericeos roſeo colore tingendos. Fæcula quoque ex illis paratur rubro ſuo colore ſplendente inſignis, & à fœminis plurimùm expetita, ad roſeum faciei colorem naturâ deficientem arte reſtituendum. Vulgò dicitur *Rouge d'Eſpagne*, fucus roſeus Hiſpanicus. Ea eſt illius conficiendi ratio.

Crocea Carthami ſtamina aquâ limpidâ pluries eluuntur, donec aquam flavo colore non ampliùs tingant: tum illis admiſcentur cineres clavellati, & aqua calida ſuperaffunditur. Omnia accuratè agitantur & commoventur: deinde liquor colore rubro tinctus, per aliquod temporis ſpatium & breviſſimum derelictus, craſſioribus particulis ad vaſis fundum depoſitis, in aliud vas paulatim effunditur à fæcibus, & per aliquot dies in loco remoto reponitur. Fæcula tenuiſſima intensè rubra, rutilans, à liquore paulatim ſecernitur, & vaſis fundum petit: effuſo liquore, in alia vaſa transfunditur, in quibus perfectè exſiccata aureo dente perfricatur. Sic compactior fit, ne levis hic pulviſculus tenui flatu permotus in auras evaneſcat. Sic etiam fucus ille aureo ſplendore nitet.

Articulus XXVII.

De Semine contra vermes.

Semen contra, Semenzina, Sementina, Semen ſanctum, Santolina, *Off.* vulgò, *Poudre à vers*, *Barbotine*, *Sementine*, *Santoline*. Pulvis eſt craſſior, conſtans ex minutis capitulis, oblongis, ſquamoſis, ex viridi flaveſcentibus; ſapore ingrato, amaro, cum acrimoniâ quâdam aromaticâ; odore aromatico graviuſculo & nauſeoſo, cum foliolis ſurculiſque aut ſtipitibus minutiſſimis ſtriatis.

Nulla quidem res in officinis magis uſitata, & cujus origo minùs cognita ſit. Dubitant adhuc num ſemen ſit, vel capſula ſeminalis, vel foliorum aut florum germina? Quænam ſit planta quæ eam proferat, an Zedoaria, an Abſynthii, an Abrotani ſpecies, an Chamæcypariſſus? Num in Galliâ proveniat, in Palæſtinâ, in Ægypto, vel in Perſiâ,

aut in ſolo Regno *Boutan*, in Indiâ orientali remotiſſimâ ?

Illud ſemen in Galliâ naſci apud Santones aſſerunt, qui Abſynthium Santonicum non viderunt. Abſynthii Seriphii vel marini ſemen eſſe pronuntiant alii, nec potiori jure. Rauvolſius qui orientales plagas peragravit, Abſynthii genus eſſe pronuntiat, *Scheba* ab Arabibus nominatum, circa Bethlehem naſcentis, noſtrati ſimile : ſed folia quæ in hoc ſemine reperiuntur, à noſtri foliis ſunt prorſus diverſa. Præterea non eſt veriſimile diligentiſſimum plantarum Ægyptiacarum indagatorem Proſperum Alpinum, & qui in eum commentatus fuit J. Veſlingium, utrumque in Ægypto aliquot per annos commoratum, nullam ejus mentionem feciſſe, ſi illarum regionum indigena fuiſſet : quod ſanè, ob incertam hujus ſeminis originem quæ ipſos latere minimè potuit, vix aliàs prætermiſiſſent.

Paulus Hermans Abrotani ſpeciem eſſe cenſet, quæ in Perſiâ & quibuſdam orientalibus regionibus reperitur ; nec tam ſemina eſſe perfecta, quàm ſquamoſa ſeminum nondum perfectorum involucra, inde per totum orbem tranſvehi.

Cum ſagaciſſimo hoc Botanico celebris per orientales provincias peregrinator Tavernerius conſentire videtur ; quandoquidem *Itinerarii ſui p.* 2. *l.* 3°. *cap.* 15°. enarrat Semenzinam in Indiæ ſuperioris Regno *Boutan* ad ſeptentrionalem Mogolûm oram ſito provenire, unde Moſchus quoque & Rhabarbarum ſimul cum hoc ſemine afferuntur ; necnon etiam in Caramaniâ Perſiæ provinciâ ſeptentrionali creſcere, ſed quantitate adeò exiguâ, ut incolarum uſui vix ſufficiat. Quia verò hactenus paucos aut nullos Europæorum, ne dicam Medicorum, ad loca illa remotiſſima penetraſſe certum eſt, & mercatores de

lucro potiùs quàm accuratiore mercium ſuarum cognitione ut plurimùm ſunt ſolliciti; quid mirum, ſi hâc quoque in parte certâ relatione careamus?

Indefeſſus ille viator modum collectionis in iſto Regno uſitatum ſubjungit. Hæc planta in pratis colitur magnâ quidem copiâ: exiguus tamen eſt illius proventus, quandoquidem ejus ſemen, cùm ad maturitatem accedit, levi ventorum agitatione in terram decidit ac diſperditur. Præterea ea eſt apud illos populos opinio ſemen iſtud manuum contactu citiſſimè corrumpi: idcircò manus neutiquam admovent; ſed collectionis tempore per prata, ubi ampla eſt hujus plantæ ſeges, diſcurrentes, vannos quibus utrâque manu armantur, modò à dextrâ ad ſiniſtram, modò à ſiniſtrâ ad dextram alternatim & aſſiduè movendo, herbarum ſummitates ſeminibus turgidas attingunt. Hâc alliſione diſcuſſa ſemina vannis excipiuntur.

Verùm de plantæ genere nil certi habemus. Semen probatur recens, minùs pulverulentum, craſsè granulatum, oblongum, ex viridi rufeſcens, & odoratum.

Analyſi Chymicâ præter phlegma acidum, olei tum eſſentialis, limpidi, flaveſcentis, aromatici & amari, tum craſſioris, empyreumatici, portionem non mediocrem præbet, ſicut & ſpiritûs urinoſi, cum tantillo terræ & ſalis fixi ſalſi.

Adversùs lumbricos & inteſtinorum vermes quoſcunque quoquo modo ſumptum utile cenſetur, tum propter intenſum amarorem quem vermes ferre nequeunt, tum etiam ratione ſalis Ammoniaco ſimilis, cujus ope viſcidam incidit & diſſolvit pituitam ventriculi & inteſtinorum plicaturis adhærentem, quæ vermes ſinu ſuo recondit, eorumque ſemina retinet ac fovet. Inſuper ventriculum roborat, flatus

diſcutit, & ciborum appetentiam provocat. Utiliùs exhibetur, ſi cum Aquilâ albâ aut aliâ quâcunque Hydrargyri præparatione & Rhabarbaro conſocietur. Sic enim vermes non ſolùm enecantur, ſed enecati cum verminoſâ ſaburrâ foras propelluntur.

Semen pulveratum uſurpatur à ℈j ad ʒj in hauſtu vini vel aquæ Abſynthii, Portulacæ, vel alterius liquoris idonei, vel ſub formâ boli. Nonnunquam ſemen oblinitur ſaccharo, quò faciliùs ab infantibus comedatur. Quidam hujus ſeminis macerationem in aceto commendant; ſed ſupervacanea eſt hæc præparatio, quâ vis ejus minuitur.

℞. Semin. contra pulver. ℈j. Aquil. alb. gr. v. Rhei pulver. gr. xviij. Miſce cum Syrup. Abſynth. q. ſ. Fiat bolus manè jejuno ventriculo devorandus, & per aliquot dies iterandus.

Uſurpatur in Pulvere contra vermes *Charas*, & Tabellis contra vermes *Ejuſdem*.

ARTICULUS XXVIII.

De Aniſo Indico ſtellato, Badian *dicto*.

ANISUM Indicum ſtellatum, *Badian* dictum, *Off.* Aniſum peregrinum, *C. B. P.* 159: Aniſum Philippinarum inſularum, *Cluſ. Hiſtor.* 25: Zingi fructus ſtellatus, ſive Aniſum Indicum, *J. B. I.* 485: Fœniculum Sinenſe, *F. Redi exp. natural.* Cardamomum Siberyenſe Patavinorum, *Paul. Ammann. H. Boſian*: vulgò *Anis de la Chine, ou de Siberie*; *Semence de Badiane*. Fructus eſt ſtellæ figuram repræſentans, qui conſtat ex ſex, ſeptem, pluribuſve nuculis vel capſulis, radiorum in modum in centro coeuntibus, triangularibus, quinque, octo vel decem lineas longis, tres, quatuor vel quinque latis, leviter

compreſſis, per baſim coadunatis, compoſitis ex gemino cortice; exteriore duro, aſpero, rugoſo & ſpadiceo aut rubiginoſo; interiore propemodùm oſſeo, lævi & ſplendente, bivalvi, qui per latus ſupinum in ſiccis & inveteratis dehiſcit, manifeſtumque præbet nucleum ſingularem in ſingulis nucibus latitantem, lævem, ſplendentem, oblongum, depreſſum, duas vel tres lineas longum, unam latum, colore ſeminis Lini; qui recondit ſub tenui & fragili teſtâ carnem albicantem, pinguem, dulcem, palato gratam, ſaporis medii inter Aniſum & Fœniculum, ſed valentioris. Capſula verò ſaporem Fœniculi refert cum quâdam aciditate permiſtum, & odorem ſimilem, ſed fragrantiorem. Ex Tartariâ, Sinâ, & Philippinis inſulis affertur.

Quæ illos fructus profert arbor, dicitur Evonymo affinis Philippinarum inſularum, Aniſum ſpirans, nuculas in capſulis ſtelliformiter congeſtis proferens, *Plukn. Almag. Botanici*: Panſipanſi, *G. Camelli*. Ad orgyarum duarum altitudinem & ampliùs aſſurgit, caudice craſſo & ramoſo. Ex ramis prodeunt cubitales tharſi, ſeu folia compoſita ex undecim, tredecim & quindecim foliis alternis, rariter crenatis, mucronatis, ſeſquiunciam latis, & palmo longioribus. Flos, inquit, eſt racemiformis, & exalbida congeries, magnitudine Piperis, frequentium & flocco muſcorum nucamentorum: naſcitur in Tartariâ, Sinâ & Philippinis inſulis. Semen Badian oleum eſſentiale fundit copioſum, quod oleo Aniſi limpidius eſt, ſubtilius & fragrantius.

Iiſdem viribus donatur ac Aniſum & Fœniculum, imò præſtantioribus. Apud orientales populos his ſeminibus anteponitur, & ad eoſdem adhibetur uſus. Ventriculum roborat, flatus diſcutit, & urinas promovet. Sinenſes hunc fructum in ore poſt paſtum

detinere ſolent & maſticare ad ſuavem halitum efficiendum, aeris impuri contagium arcendum, ventriculum roborandum, & ciborum concoctionem adjuvandam. Illud etiam cum radice Ninzin aquæ calidæ infundunt, infuſionemque in modum Theæ bibunt ad ventriculum cæteraque viſcera roboranda, vires labantes reſarciendas, ſpirituſque recreandos. Balſamicâ illius virtute à renum calculo præſervari aut liberari exiſtimant. Illud idem plurimi cum potu Theæ, Caffe, aut aliis liquoribus permiſcent ad gratiam ipſis conciliandam. Hodiè ſpiritus ardens aniſatus cum hoc fructu ab Indis præparatur, *Anis Arak* Batavis dictum, & plurimi æſtimatum.

Semen ſeu nucleus hujus fructûs odore & ſapore non deſtituitur, ut quidam aſſerunt; imò comeſtum dulci & ſuavi Aniſi odore & ſapore os totum perfundit.

CAPUT SEPTIMUM.

De Plantarum Succis liquidis & concretis.

SUcci nomine non humorem quemcunque per plantarum vaſa dimanantem generatim & indiſcriminatim intelligimus, ſed illos tantummodò liquores qui vel ſponte, ſæpiùs autem vulnere illato, delabuntur, & lachrymatim profluunt: unde lachrymæ nonnunquam nuncupantur, quique in uſum medicum veniunt. Humores illi plerùmque concreſcunt vel in reſinam, vel in gummi, vel in mediam quandam naturam inter gummi & reſinam. Verùm in officinis ſæpiùs confunduntur; quandoquidem reſinis quibuſdam gummi nomen tribuunt, ſicut & plurimis gummi-reſinis. Sed ut accuratiùs diſtingui

poſſint, dicendum eſt quid ſit reſina, quid gummi, quid gummi-reſina.

Reſina eſt humor pinguis, oleaginoſus, inflammabilis, qui in aquâ non diſſolvitur, ſed in oleo duntaxat. Conſtat autem ex partibus ſulphureis cum acido ſale conjunctis. Equidem ratione conſiſtentiæ duplex eſt: liquida quæ lenta eſt & tenax; ſicca, quæ friabilis ut plurimùm, calore tamen molleſcit. Inter liquidas reſinas numerantur Opobalſamum, ſeu Balſamum Judaïcum; Balſamum Peruvianum album, rubrum; Balſamum Tolutanum; Balſamum Copaïvum; Liquidambar; Storax liquida; Terebenthina vera, ſeu Chia; Terebenthina, ſeu reſina laricea, abietina, pinea; Labdanum. Inter reſinas ſolidas recenſentur Styrax, Benzoïnum, Tacamahaca, Olibanum, Maſtiches, Sandaracha, Sanguis Draconis, Copal, Anime, Caranna, Elemi, Hederæ, Camphora.

Gummi eſt ſuccus concretus, qui in aquâ facilè diſſolvitur, in igne nec liqueſcit nec flammam concipit, ſed duntaxat crepitat. Componitur ex modicâ ſulphuris portione cum terrâ, aquâ & ſale conjunctâ; ita ut ſimul juncta mucilaginem conſtituant: & ſunt Gummi Tragacantha, Arabicum, noſtras, & Manna.

Gummi-reſinæ nomine plurimi veniunt Succi concreti, qui in aquâ & in oleis æquè diſſolvuntur, & quidem omnino aut pro majori parte: compoſiti ſunt ex partibus reſinoſis & partibus gummoſis ſimul coadunatis. Si partis ſalinæ quantitate ſufficiente donentur, tota eorum ſubſtantia aquâ ſolvitur; ſi verò mediocris ſit hujus ſalis portio, remanet in aquâ reſinoſæ ſubſtantiæ nonnihil, in oleo vel ſpiritu vini tantummodò ſolubilis. Hujus generis ſunt Bdellium, Myrrha, Aſſa fœtida, Ammonia-

cum, Euphorbium, Galbanum, Opopanax, Sagapenum, Sarcocolla.

DE RESINIS LIQUIDIS.

ARTICULUS I.

De Opobalſamo, ſeu Balſamo Judaïco.

BALSAMUM, olim arboris balſamiferæ nomen, nunc generica vox eſt, quæ plurimis rebus & diverſis tribuitur, tum nativis, tum arte præparatis. In officinis enim Balſami nomine inſigniunt non ſolùm lachrymam arboris balſamiferæ, Opobalſamum Græcis olim dictam, ſed etiam ſuccos reſinoſos tum liquidos, tum exſiccatos, qui odore pergrato & viribus ad Opobalſamum nonnihil accedunt; qualia ſunt Balſamum Peruvianum, Tolutanum, Copaïvum, &c. deinde liquores ſpirituoſos arte confectos, quorum in compoſitione balſamici ſucci uſurpantur, vel quorum virtutes balſamicæ ſunt & vulnerariæ; qualia ſunt Balſamum vulnerarium *Fioravanti*, Balſamum Pernianum: tum craſſiores, oleoſos, pingues, reſinoſoſve arte præparatos, ut Balſamum Samaritanum, viride, Hyperici, Momordicæ, Sulphuris, Saturni, &c. tandem unguenta quædam viribus præſtantiora, ut Balſamum vulnerarium *Arcæi*, Balſamum apoplecticum. Hîc verò de ſucco pingui & reſinoſo ex Balſamo arbore ſtillante agimus, & de quibuſdam lachrymis reſinoſis balſamicis dictis ex aliis plantis, ſponte vel per inciſionem diffluentibus.

OPOBALSAMUM, Balſamelæon, Balſamum Judaïcum, Gileadenſe, Syriacum, è Meccâ, Conſtantinopolitanum, album, *Off.* Ὀποβάλσαμον, *Græcorum*: vulgò *Baume de Judée, Baume d'Egypte, du grand Cayre,*

de Conſtantinople, *Baume blanc.* Reſina eſt liquida, pretioſa, albicans aut leviter flaveſcens, odoris fragrantis, ad Citri odorem accedentis, ſaporis acris & aromatici. Probatur recens, quæ fluidior eſt, magis oleoſa, & odore fragrans: improbatur tenacior, quæ vetuſtior, & Terebenthinâ aut aliis adulterata mangoniis, quæ facilè odore & ſapore diſtinguntur.

Planta quæ hunc liquorem fundit, dicitur Balſamum Syriacum, Rutæ folio, *C. B. P.* 400: Balſamum verum, *J. B. I.* 298: Balſamum Lentiſci folio, Ægyptiacum, *Bellon. obſerv.* Balſamum, *P. Alpin.* 48. Hæc, ut ait Alpinus, arbuſcula ad Liguſtri vel Cytiſi altitudinem aſſurgit, & folia pauca gerit Rutæ vel Lentiſci potiùs ſimilia, perpetuò virentia, terna, quina aut ſeptena, alæ adnata cum folio impari in extremo poſito. Ramuli odorati ſunt, reſinoſi & lenti. Eorum lignum album eſt & inodorum, geminò cortice tenui ſeu membranaceo contectum, extimo foris ſubrubente, intimo vireſcente, odorato, ſaporis aromatici. Flores ex albo purpurei, Acaciæ floribus proximi, & ſummè odorati. Semina flava ſunt, folliculis nigris ſubrubentibus incluſa, odorata, acria, amara, humorem flavum melli ſimilem fundentia.

De hujus arboris natali ſolo authores inter ſe non conveniunt. Hujus arboris patriam fuiſſe Judæam Theophraſtus, Dioſcorides, Plinius & alii exiſtimaverunt: narrantque in Hyericuntinâ Judææ valle illam excoli in duobus regiis hortis, altero viginti jugerum non ampliùs, altero verò pauciorum. Hinc Balſamum Judaïcum dictum fuit. Plinius aſſerit Balſamum uni terrarum Judææ conceſſum fuiſſe: obſervatque ultimo Romanos inter & Judæos bello hos in hanc arbuſculam ſæviiſſe, ſicut & in vitam

ſuam; contrà verò Romanos defendiſſe, & dimicatum pro frutice fuiſſe. Nullibi ſponte naſci Theophraſtus aſſerit. Verùm Dioſcorides non in ſolâ Judæâ, ſed etiam in Ægypto naſci tradit. Strabo quoque refert in Arabiâ Sabæorum tractu maritimo reperiri. Tandem conſtat neque Judæam neque Ægyptum ejus ſpontaneum fuiſſe ſolum. Hodie enim nullæ arbores balſamiferæ in Judæâ reperiuntur, neque etiam Bellonii tempore reperiebantur; quippe quæ tempore invaſionis Turcarum prorſus neglectæ aut divulſæ fuerant. Illas tantummodò vidit in quodam Memphis civitatis, hodie Caïri, ſuburbio Mathareâ dicto, ubi in hortis Turcarum Imperatoris diligenter excolebantur & cautè cuſtodiebantur. Illuc autem, Bellonio referente, non ex Judæâ ſed ex Arabiâ felici magnis Sultani ſumptibus tranſlatæ fuerant. Quin etiam author ille affirmat eas olim & etiam tum in Arabiâ felice extitiſſe, unde lignum & fructus ab omni antiquitate cum aliis mercibus Arabicis Memphim delata fuerant. Cùm autem Auguſtinus Lippi anno 1704. Caïrum perveniſſet, fruſtrà in Mathareanis hortis arbores balſamiferas quæſivit, quæ jam diu perierant. Eas in Meccâ & aliis Arabiæ felicis Provinciis ſpontè naſcentes ſolummodò reperiri narrat, *in Epiſtolis ad illuſtriſſimum Fagonium, olim Ludovici XIV. archiatrum*, ex relatione cujuſdam Principis Arabis Meccæ Regis filii, à quo etiam Opobalſami extrahendi rationem acceperat. Itaque Arabia felix Balſami locus patrius ſemper fuit, nunquam Ægyptus aut Judæa.

Opobalſamum, referente Alpino, cùm primùm eductum, colore eſt albo, odore eximio & acutiſſimo, Terebenthinam redolens cum ſuaviore odoris fragrantiâ, ſapore amaro, acri & aſtringente. Sub-

ſtantia turbida craſſaque, ut oleum ſtatim ab Olivis expreſſum, cernitur; poſteà tenuiſſima, limpidiſſima fit & leviſſima: color in ſubviridem mutatur, deinde in aureum, ac demum, cùm annoſior fit, in melleum convertitur: tum Terebenthinæ modo craſſeſcit, difficillimè fluit, & multùm de ſuo odore deperdit. Quando recens eſt, præ multâ ejus levitate in aquam inſtillatum non deſidet, ſed ex alto in eam projectum parumper in ipsâ mergitur, ferèque continuò aſſurgens ſupra totam aquæ ſuperficiem totum expanditur, eique miſcetur ita ut maximâ cum difficultate ſeparetur: in eâ paulò poſt concreſcit atque coagulatur, coagulatumque ſtylo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lacteſcit, ſive album quaſi lac viſitur. Et hæ ſunt Opobalſami genuini & recentis notæ.

Veteres Opobalſamum ex arborum cortice leviter inciſo ſtillans unicè excipiebant, & quidem quantitate admodùm exiguâ. Hodie ex Aug. Lippi epiſtolis tres ſunt illius ſucci ſpecies. Prima verum Opobalſamum dici poteſt, & eſt pretioſus ille humor, vel ſponte vel ex vulneribus cortici inflictis dimanans: ſed adeò exiguum eſt quod colligitur, ut pro indigenis & magnatibus vix ſufficiat, rariſſimèque foras deferatur. Altera ſpecies eſt Balſamum è Meccâ ſeu Conſtantinopolitanum, pretioſum quidem; quodque raró ad nos pervenit niſi per magnates quibus dono datur. Sic extrahitur. Arboris balſamiferæ ramuſculis & foliis cacabum adimplent, illiſque aquam affundunt, donec ſupernatet. Cùm ebullire incipit, oleum limpidum ac tenue aquæ innatat, quod ſedulò colligitur, & ad mulierum uſum reſervatur: eo enim ad faciem expoliendam utuntur, capilloſque inungendos. Perſeverante autem ebullitione, aliud oleum paulò craſſius & minùs

odoratum ad aquæ ſuperficiem elevatur, quod ut minùs pretioſum per caravannas Caïrum & ad exteras nationes tranſmittitur; illudque eſt in Europâ vulgatius.

Præter Opobalſamum, in officinis adhuc uſitata ſunt Carpobalſamum ſeu Balſami fructus, & Xylobalſamum ſeu lignum Balſami.

CARPOBALSAMUM, *Off.* Καρποβάλσαμον, *Græcorum.* Bacca eſt oblonga, ſubrotunda, Piſo minor, in parvum acumen deſinens, pediculo brevi donata, cortice rugoſo, fuſco, quatuor coſtis diſtincto; includens, dum bene matura eſt, exiguam medullam balſamicam, oleoſam, albicantem, odore & ſapore Opobalſami grato. Probatur flavum, plenum, grande, ponderoſum, guſtu fervens in ore, modicè Opobalſamum redolens: rejicitur exoletum, carioſum, pulverulentum, vacuum, leve & inodorum.

XYLOBALSAMUM & Balſami lignum, *Off.* Ξυλοβάλσαμον, *Græcorum.* Sub hoc nomine afferuntur ſurculi ſeu ramuſculi lignoſi, tenues, contorti, nodoſi & brachiati, plumæ anſerinæ vel minoris digiti craſſitie, duplice cortice circumtecti; exteriore tenuiore, rugoſo, rufo; interiore pallidè virente, ſaporis & odoris nonnihil reſinoſi, ad Opobalſami odorem accedentis, cùm recens eſt. Legitimum raró in officinis reperitur, aut ſaltèm annoſum eſt, & prorſus inodorum. Pro Xylobalſamo etiam ſubſtituunt Lentiſcinos ramulos Opobalſamo perunctos.

Opobalſamum recèns collectum & diſtillatum, oleum præbet tenue & fragrantiſſimum; & reſina quædam rufeſcens remanet, quæ, ſi igne urgeatur, olei craſſioris ad Terebenthinæ oleum accedentis portionem fundit, ac tandem oleum rufum cum acidi liquoris guttis aliquot. Ab hoc óleo tenui & volatili ejus vis pendet.

Opobalſami vires, ratione ætatis, diverſæ ſunt. Cùm enim recens eſt, tenuibus, actuoſis & ſummè volatilibus particulis copioſis donatur; ac proinde majoris eſt efficaciæ quàm annoſum. Intus exhibitum viſcerum putredinem & corruptionem tollere, abſceſſibus pulmonum, hepatis & renum conducere fama eſt. Alexipharmacam vim obtinet, & in venenatis & demorſis à ſerpentibus, atque ictis à ſcorpionibus tum epotum, tum illitum maximè juvat; quod & veteres, Dioſcorides & Plinius teſtantur. In peſte, ut ab ejus contagio defendantur, Ægyptii nihil majus habent quo utiliùs & tutiùs utantur; ſingulis diebus ejus ſemidrachmam deglutientes. Multaſque etiam putridas febres eo epoto ſanant, largiore ab ipſo erumpente ſudore. In chronicis febribus, & crudis frigidiſque humoribus obſtructionibuſque viſcerum, nihil utilius & præſtantius experiuntur, quàm Opobalſami ℈ij vel ʒj per os quotidie exhibere. Uno verbo nullum eſt medicamentum, ut refert Alpinus, quo magis ac frequentiùs Ægyptii medendo utantur quàm Opobalſamum, quod illi ad omnes ferè morbos & ſymptomata adhibent, ad eoſque maximè qui vel ex ſimplici intemperie frigidâ & humidâ, vel frigidis humidiſque ſuccis, vel à venenis concitantur. Felici cum ſucceſſu exhibetur in gonorrhæâ à guttis xij ad xx, ſingulis diebus manè jejuno ventriculo, necnon etiam in albo mulierum fluxu,& in dyſenteriâ. Commendatur inſuper ad pulmonum tubercula cruda diſcutienda, & infarctus pulmonares expediendos. In phthiſicâ diatheſi ſæpe conducit, fibrillarum pulmonarium tonum reſtituendo, & ſeri in pulmones exſudantis acrimoniam temperando, viſcidoſque humores incidendo: quare aſthmaticis quoque convenit. Utiliter quoque præſcribitur in internis ulceri-

bus, præſertim pulmonum, renum & veſicæ; modò ulcus illud non ſit eryſipelatoſum, ut ſæpiùs contingit. Tunc enim, obſervante Frederico Hoffmanno, balſamica omnia, reſinoſa & oleoſa ſummè nocent, inflammationem augendo, & puris excretionem coercendo. Itaque ubi adeſt febris inflammatoria, à balſamicorum uſu abſtinendum eſt, aut ſaltem ſummâ cum cautione uſurpanda ſunt. Mulieres Ægyptiæ ſteriles eo tum epoto, tum ſuppoſito, tum ſuffito, felici cum ſucceſſu ſæpe ad removendam ſterilitatem utuntur.

Externè ad vulnera ſananda ab omni ævo celeberrimum fuit, tantæque efficaciæ habitum, ut aliis unguentis oleiſque vulnerariis pretioſiſſimis nomen ſuum communicaverit: ideòque Empyrici & Agyrtæ, ut medicamenta ſua commendatiora apud vulgus redderent, ea balſamicorum appellatione honeſtârunt. Nec deſunt exempla vulnerum, etiam periculoſorum, brevi temporis ſpatio Balſami liquore perſanatorum. Quin & ſordida ulcera expurgat, ut poſt Dioſcoridem P. Alpinus ſcripſit. Obſervandum tamen balſamica & reſinoſa ejuſcemodi medicamina vulneribus ſimplicibus, ſeu in quibus adeſt ſimplex continui ſolutio, apprimè convenire & mederi, tum ad vulnus obducendum, & ab aëris contactu præſervandum, tum ad labiorum vulneris agglutinationem citiùs promovendam. Tunc enim vulnera quæ per ſe brevì ſanarentur, multò citiùs ad cicatricem perducuntur: verùm ſi aliqua adſit contuſio vel contritio fibrarum quarumdam carnoſarum aut aliarum, cùm contritæ illæ partes ſuppurationem ſemper inducant, fruſtrà balſamica medicamenta ad vulnus agglutinandum adhibentur; partes enim illæ putreſcentes, & quarum ſeparatio impeditur, diutiùs in eâ parte immorantes, acrimoniâ ſuâ partem

affectam vellicant & inflammant. Unde tardior fit vulneris curatio, & ſæpe difficilior.

Opobalſamum exhibetur Saccharo involutum ſub formâ boli, vel vitello ovi ſolutum in emulſione, juſculo, vino, aut alio quovis liquore idoneo, à guttis vj ad ℨß.

℞. Opobalſami gutt. xij. Excipiantur Saccharo tenuiter pulverato; & fiat bolus in gonorrhæâ, albo mulierum fluore, & dyſenteriâ.

℞. Balſam. Judaïci ℥ß. Vitellos ovi n°. ij. Sacchari in aq. Roſar. ad ſyrupi conſiſtentiam cocti ℥ij. Fiat miſtura, cujus cochlear unum in decocti pectoral. ℥vj, vel in lactis tepentis hauſtu propinetur, in tuſſi ferinâ & vehemente, phthiſi incipiente, & ad cruda pulmonum tubercula reſolvenda.

Frequens eſt Opobalſami uſus inter mulieres Aſiaticas & Ægyptias ad faciem expoliendam; quandoquidem cutis eo illita à rugis defendi perhibetur. Sic autem Ægyptiæ Opobalſamo utuntur, referente Alpino. Balſamanda mulier, ut ſic loqui liceat, in balneo calido imprimis moratur, quouſque multùm incaluerit, quo tempore cutim Opobalſamo multoties copioſè illinit: ſic inuncta, per horam & ampliùs in balneo valde calido, quouſque cutis Opobalſamo rectè imbibatur & areſcat, morata, egreditur ſolitaque munia exercet, permanetque ſic facie atque pectore Opobalſamo inunctis per tres circiter dies; ac tertiâ ab inunctione die rurſum in balneum ſe confert, & eodem jam ſupradicto modo faciem ac pectus copioſo Opobalſamo perungit. Eandem inunctionem multoties repetit ſaltem per triginta dies, quibus cutim nunquam mundant nec abſtergunt.

Tandem cùm Opobalſamum probè exſiccatum eſt,

eſt, præmiſsâ modicâ olei Amygdalarum amararum inunctione ſe lavant, cutimque multis diebus aquâ Fabarum ſtillatitiâ abſtergunt.

Apud nos, quæ ad faciem lavandam Opobalſamo utuntur, illud ſic præparant.

℞. Opobalſami & olei Amygdalar. recèns expreſſi ana ℥ij. Diligenter miſceantur in mortario vitreo. Senſim affundantur ſpiritûs vini ℥vij, aſſiduè movendo cum piſtillo. Liquor in ampullam vitream effuſus quieſcat, donec oleum totum in imâ ampullæ parte ſeparatum appareat. Spiritus ſupernatans ritè ab oleo ſecretus ſervetur ad uſum. Hujus ſpiritûs ℥j cum aquæ ℥viij permiſcetur, & lacteſcit miſtura; ideòque Lac virginale dicitur, ad faciem lavandam plurimi æſtimatum: nulla fit in hoc lacte præcipitatio, ſeu Balſami ſeparatio.

Fructuum atque virgarum recentium uſus eſt in officinis, licèt rarior. Iiſdem ferè conveniunt quibus Opobalſamum, iiſdemque facultatibus donantur. Verumtamen Opobalſamum efficacius eſt, eo minùs Carpobalſamum, omniumque minimè Xylobalſamum. Eorum pulvis vel decoctum præſcribitur. Subſtantia à ʒj ad ʒij; in decocto verò ad ℥ß.

Opobalſamum uſurpatur in Trochiſcis *Hedichroï*, Theriacâ & Mithridatio: Carpobalſamum in Theriacâ: Xylobalſamum in Trochiſcis *Hedichroï*, & Mithridatio.

ARTICULUS II.

De Balſamo Peruviano, albo & fuſco.

EX quibuſdam Americæ regionibus varii ſucci reſinoſi afferuntur præſtantiſſimi, quibus Balſami nomen ob inſignes eorum virtutes cum Opo-

balſamo communes conceditur. Tres quatuorve potiſſimùm celebrantur, ſcilicet Balſamum Peruvianum album & fuſcum, Balſamum Tolùtanum, & Balſamum Copaïva.

Balsamum Peruvianum album, *Off.* vulgò *Baume blanc du Perou.* Succus eſt fluidus, tenax, Terebenthinæ conſiſtentiâ tenuior, reſinoſus, inflammabilis, limpidus, ex albo flaveſcens; ſaporis acriuſculi, aliquantùm amari; odoris fragrantis & ſuavis, ad Styracem accedentis. Affertur ex Americanis Hiſpanicæ ditionis regionibus.

Balsamum Peruvianum fuſcum, vel nigricans, *Off.* vulgò *Baume brun ou noir du Perou.* Succus eſt fluidus, reſinoſus, tenax, Terebenthinæ conſiſtentiâ ſimilis, coloris ex rufo ad nigrum vergentis, cum odore fragrantiſſimo Benzoïnum ſuaviter referente, ſapore ſubacri, linguam leviter mordicante, qui igni admotus flammam facilè concipit, ſuaviterque olentem ſimiliter fumum ſpargit.

Rejiciatur nigrum, minùs benè olens, ſeu quod empyreuma ſeu fumi odorem refert. Ambo illi ſucci ex eâdem arbore ducunt originem. Dicitur Hoitziloxitl, ſeu arbor Balſami Indici, balſamifera prima *Hernandez*, 51: Balſamum ex Peru, *J. B. I.* 295: Cabureiba ſeu Balſamum Peruvianum, *Piſon.* 119: Cabui Iba, *Marcgrav.* 137. Mali Medicæ magnitudine eſt, foliis Amygdali, majoribus tamen, obrotundioribus, & magis acuminatis, floribus in extremis ramorum flagellis luteis, initio loculorum oblongorum formâ, ſed procedente tempore quorumdam veluti foliorum cæteris longiorum & latiorum, in quorum extremitatis cavitate ſemina incluſa continentur candicantia aut pallentia, oblonga & pauliſper contorta, ſeminibus Mali Medicæ ſimilia. Inciſo hujus arboris cortice ſtipiteve quovis anni

tempore, ſed præcipuè exactis jam imbribus, nobilis ille liquor ſtillat. In calidis Americæ meridionalis regionibus naſcitur, qualis eſt Peruvia.

Eadem arbor videtur eſſe, quam Monardes *Cap*.9°. deſcribit; cuique duplicem tribuit corticem, unum craſſum Suberis modo, alterum verò tenuem; fructum Ciceris aut Piſi grano non majorem in extremâ ſiliquâ anguſtâ, digitum longâ, albâ.

Prior ſuccus albidus ex inciſo arboris cortice exſtillat; alter verò coctione, modo Indis uſitatiſſimo, elicitur. Diſſectum trunci lignum, corticem & ramos in minutiſſima fruſtula in capaciſſimum lebetem aquâ plenum conjiciunt, & ebullire ſinunt, quoad ſatis ſit. Aquâ refrigeratâ, oleum ſupernatans rufeſcens, vel ex rubro ad fuſcum vergens, conchis colligunt & ſervant.

Ex Balſamo Peruviano albo, referente Paulo Hermans, diſtillato oleum extrahitur, quod ſtatim concreſcit in ſalem inſtar Sacchari, candidum velut Camphora, qui conſtat ex oleoſis particulis tenuioribus, & ſale acido volatili intimè conjunctis.

Balſamum Peruvianum ſive album, ſive fuſcum ad eadem commendatur quibus Balſamum Arabicum convenit, & eodem exhibetur modo à gutt. iiij ad xij, in aſthmate, phthiſi, dolore nephritico, menſium ſuppreſſione. Extrinſecùs lenit dolores ex humoribus frigidis ortos, nervos contractos ſanat, in vulneribus conſolidandis valde proficuum eſt. Cavendum ab ejus odore vehemente qui caput afficit & gravat, & in lypothymiam nonnunquam inducit. Uſurpatur in Pilulis balſamicis, *R. Morton.*

℞. Conſerv. Roſar. rubrar. ℥j. Balſami Lucatellæ ʒß. Balſam. Peruv. gutt. iij. M. F. bolus in tuſſi inveteratâ, phthiſi incipiente, ulceribus internis, caſu ab alto, & dyſenteriâ.

Balſamum Peruvianum cum vitello ovi ſolutum longè acrius fit, obſervante Ettmullero, & magis fauces vellicat quàm per ſe ſumptum.

Articulus III.

De Balſamo Tolutano.

Balsamum Tolutanum, *Off.* Balſamum ſolidum, *Quorumdam*: vulgò *Baume de Tolu*, *Baume d'Amérique*, *Baume de Carthagene*, *Baume dur*, *Baume ſec.* Succus eſt reſinoſus, tenax, mediæ inter liquidum & denſum conſiſtentiæ, coloris ex ſpadiceo ad aureum vergentis, odoris fragrantiſſimi, ad Benzoïni & Citri odorem accedentis, ſaporis dulcis & grati; nec nauſeam movet, ut cætera Balſama. Advehitur in cucurbitis parvis ex quâdam Americæ meridionalis Provinciâ inter civitates Carthagenam & Nomen Dei dictas ſitâ, *Tolu* ab Indis dictâ, & *Honduras* ab Hiſpanis. Per tempus exſiccatur & indureſcit, ita ut fragile evadat.

Arbor quæ hunc fructum fundit, dicitur Balſamum Tolutanum, foliis Ceratiæ ſimilibus, quod candidum eſt, *C. B. P.* 401: Balſamum de Tolu, *J. B. I.* 196: Balſamum Provinciæ Tolu, balſamifera quarta, *Hernandez* 53. Pumilis Pinis ſimilis eſt, plurimos ramos quaquaversùm ſpargit, foliaque Ceratiæ ſimilia obtinet, ſemper virentia. Accuratiorem hujus deſcriptionem non reperi. Inciditur tenuis & tenellus cortex ferventiſſimo ſole; liquor effluens cochlearibus è cerâ nigrâ factis excipitur, qui deinde in cucurbitas aut alia vaſcula ad eam rem parata effunditur.

Eædem huic Balſamo, quæ Balſamo Peruviano, tribuuntur virtutes: quinimò à quibuſdam præſtantius cenſetur. Apud Anglos frequentioris eſt usûs,

præcipuè in phthiſi, & ulceribus internis. Imprimis autem celebratur ad vulnera conſolidanda & à putredine defendenda, in articulorum vulneribus, ſectionibus & puncturis nervorum. Nullâ acrimoniâ donatur, ideò in potionibus ſolutum ab ægrotantibus faciliùs hauritur quàm Peruvianum.

Ex hoc Balſamo ſic præparatur Syrupus balſamicus, *Pharmacop. Londinenſis*, apud Anglos uſitatiſſimus.

℞. Balſami de Tolu ℥ij. aq. limpid. ℥xij. Coque in vaſe clauſo balneo arenæ per duas treſve horas. Colaturæ frigidæ admiſce Sacchar. albiſſim. ad Electuar. ſolid. conſiſtentiam cocti ℥xx: & fiat Syrupus.

ARTICULUS IV.

De Balſamo Copaïbâ ſeu Braſilienſi.

BALSAMUM Braſilienſe, Balſamum Oleumve Copaïba, Copaïva, vel Copaü, *Off.* Capivus, *Dale pharmacolog*: vulgò *Baume de Copaü*. Succus eſt reſinoſus, liquidus; dum recens eſt, oleoſæ conſiſtentiæ, per tempus tenax & glutinoſus, ex albo flaveſcens; ſaporis acris, amari, aromatici; odoris fragrantis, ad ligni *Calambourg* dicti odorem accedentis. Ex Braſiliâ à Luſitanis in Europam devehitur.

Hujus ſucci duæ ſpecies occurrunt in officinis. Altera limpidior, coloris pallidi vel flaveſcentis, odoris grati, ſaporis amaricantis, conſiſtentiæ pro ætate fluidioris vel craſſioris, ad Terebenthinam accedentis; quæ præſtantior. Altera craſſior, albicans, minùs pellucida, tenacis & melleæ conſiſtentiæ, odoris minùs grati, Terebenthinæ proximi, ſaporis amari injucundi, cum aquæ turbidæ portio-

ne in ejus fundo. Hæc ſpecies videtur vel adulterata, aut ſaltem coctione ex arboris cortice & ramulis extracta: idcirco improbatur.

Arbor ex quâ ille ſuccus ſtillat, dicitur Copaïba, *Piſon.* 118. & *Marcgrav.* Arbor balſamifera Braſilienſis, fructu monoſpermo, *Raii Hiſtor.* 1659. Satis procera eſt, multis craſſis & latè per terram ſparſis radicibus, trunco recto, admodùm craſſo, denſo cortice, ligno ſaturatè rubro & velut minio tincto, duritieque Fagino æquali, ramis plurimis latè extenſis & in ramuſculos diviſis. His plurima adhærent folia ſupernâ parte magis virentia, infernâ verò diluto virore tincta, ſubrotunda, & ad ovalem formam accedentia, quatuor aut quinque digitos longa, duos autem vel duos cùm ſemiſſe lata, pediculis craſſis & digitalis longitudinis innixa, nervis & venulis in poſticâ foliorum parte prominentibus inſignita. Ramulorum extremis inſiſtunt multi flores, ex quinque mediocris magnitudinis petalis compoſiti, quibus decidentibus ſuccedunt ſiliquæ oblongæ, digitales, ſubrotundæ atque fuſcæ; quæ ſi ad maturitatem pervenerunt, digito preſſæ mox aperiuntur, & nucleum quem continent emittunt oblongo-rotundum, Avellanæ magnitudine atque formâ, cujus exterius integumentum cuticula eſt nigricans, quæ ad medietatem veſtitur paucâ pulpâ, luteâ, lentâ, molli, odoris inſtar Piſorum contuſorum. Nucleus autem qui comeditur, conſtat carne lentâ inſtar Cornu emolliti, dentibus cedente, ſaporis haud adeò manifeſti, coloris aquei, quo ſimiæ delectantur, ita referente G. Marcgrav. *in hiſtor. rerum natural. Braſiliæ.* Creſcit hæc arbos in denſis nemoribus mediterraneis Braſiliæ, necnon etiam in inſulâ Maranhon & vicinis Antillis inſulis, ubi fervente Æſtate ex trunco profundiùs inciſo liquor

effluit oleoſo-reſinoſus, primò quidem limpidus inſtar olei diſtillati Terebenthinæ, poſteà verò craſſior, ex albo flaveſcens. Qui primò profluit liquor, ſeorſim aſſervatur, ceu præſtantior altero qui ultimò prodit. Si truncus arboris iſtius juſto tempore ſatis profundè & ultra corticem incidatur, ſpatio trium horarum ad duodecim Balſami libras emittit: at ſi intempeſtivè ſaucietur, nihil vel parum liquoris balſamici fundit; vulnere autem mox cerâ aut argillâ obducto, poſt duas circiter hebdomadas reſinoſum ſuum liquorem ſat copiosè fundit.

Hujus arboris lignum ob elegantem colorem ſaturatè rubrum à fabris lignariis expetitur, tum ad aſſeres latos conficiendos, tum etiam ad varia opera elegantiora concinnanda, necnon ad tinctorios uſus uſurpatur.

Balſamum Copaïba cum aquâ communi copioſiore diſtillatum oleum pellucidum odoris ſubtilis & jucundi præbuit: aqua diſtillata eundem ſpirabat odorem. Reſidua verò Balſami portio in cucurbitâ aquæ innatans, ad reſinæ conſiſtentiam redacta, odoris erat reſinoſi. Ejus diſtillatione per retortam inſtitutâ, prodiit olei ætherei portio quædam, liquoris ſubacidi portio non mediocris, ac tandem oleum craſſum empyreumaticum, primò rubrum, deinde fuſcum, remanente carbone vel maſsâ nigrâ, rarâ, lucidâ, levi, ex quâ nullum ſal lixivio extractum fuit. Unde liquet Balſamum Copaïba oleo tum ſubtili, tum craſſiori & ſale acido ſimul mixtis componi, à quibus ejus energia pendet.

Thomas Fuller Medicus Cantabricenſis obſervat Balſamum Copaïba odore violaceo urinam non perfundere ſicut à Terebenthinâ fieri ſolet, ſed ſaporem intensè amarum ipſi impertire. Idem author hoc Balſamum multis encomiis prædicat. Seri, ſa-

livæ & urinæ muriaticam ſalſedinem demulcet, ſpicula ſalina involvendo: ſanguinem oleoſis partibus depauperatum reſtituit, ejuſque cachexiæ ſcorbuticæ, rancidæ & putredinali medetur. Valet non tantùm externè applicatum, ſed etiam internè exhibitum ad vulnera ſananda; ea enim mundificat & conſolidat. Vulnera quævis, nervorum præſertim, ſanat: dyſenteriam & alios alvi fluxus ſiſtit, ſicut & fluorem album atque gonorrhæam. Renes, ureteres & veſicam arenulis muco purè obſtructos, relaxatos aut ulceroſos, mirum quantùm detergat, firmet & ſanet. Urinam ciet, ejus ardores extinguit, contentaque cruenta, fæda & purulenta præ omnibus aliis Balſamis efficaciter expurgat.

Illud inſuper tanquam præſtantiſſimum thoracicum idem Fuller commendat. Bronchia, inquit, detergit, pulmonibus tonum & ſanitatem conciliat, atque tubercula cruda diſſolvit. Peritus ille Medicus obſervavit tuſſes horrendùm periculoſas & phthiſim apertè minitantes hujus ſolius Balſami uſu penitùs fuiſſe percuratas. Hecticis quoque, licèt intensè amarum & manifeſtè calidum, optimè tamen convenire aſſerit; quippe quod humorum ſalſedinem & acrimoniam potenter domat, putredinalemque inquinationem obliterat.

Exhibetur vel per ſe ex ovo ſorbili, vel cum vino aut alio quovis liquore permiſtum, vel ſub formâ boli cum Saccharo, pulvere Liquiritiæ, aut alio quocunque idoneo pulvere à gutt. v ad xv, vel xx. Si ad ℈ij, vel ℈iij pro doſi propinetur, æquè catharſim promovet ac ipſa Terebenthina.

℞. Balſam. Copaïba ℥ß. Vitellos ovi nº. ij. Syr. Hederæ terreſtris ℥ij. Vini generoſi ℥viij. Fiat miſtura, cujus cochlear unum aut alterum manè & veſperi propinetur, in pulmonum ulcere & tuberculis.

℞. Balſam. Copaïv. gutt. xv. rad. Glycyrrhiſæ pulver. Succini pp. ana gr. xv. Antihectic. Poter. gr. xij. Syr. Heder. terreſtr. q. ſ. M. F. bolus ad pulmonum ulcus ſanandum.

℞. Rad. Butuæ pulver. & pulver. Liquiritiæ ana ℈ß. Balſam. Copaïv. q. ſ. M. F. bolus manè & ſerò exhibendus ad ulcus renum & veſicæ abſtergendum & ſanandum.

℞. Lapid. Hæmatit. Maſtiches & Sang. Dracon. ana ʒß. Terræ Catechu & Corall. rubr. pp. ana ʒj. Balſam. Copaïb. q. ſ. M. F. Electuar. cujus doſis ʒj bis die, in fluore albo.

℞. Rhei pulver. ʒiij. Panac. Mercurial. ʒj. Balſam. Copaïb. ℥jß. M. F. Electuar. cujus doſis ʒj. quotidiè manè & ſerò ad gonorrhæam virulentam curandam; quarto quoque die purgando cum Pilulis Mercurialibus.

Ex ſupra recenſitis Balſamis variæ extrahuntur tincturæ balſamicæ multis encomiis prædicatæ. Hæc ſit pro omnibus.

℞. Ligni Aloës, rad. Angelicæ, Ireos Florentin. & Ariſtoloch. rotund. ana ℥j. Folior. Dictamni Cretici, ſummitatum Hyperici, Roris-marini, Lavandulæ, Croci ana ℥ß. Spirit. vini ℔jß. Digerantur in vaſe vitreo exactè clauſo ſub ſole per menſem. Seorſim quoque ſumantur Myrrhæ, Aloes, Benzoin. Oliban. ana ℥ß. His affunde Sp. vini ℔j. Digerantur quoque eodem modo per menſem. Tum ambo liquores percolati miſceantur. Quibus affundantur Balſam. Copaïbæ ℥ij, Opobalſami, Balſami Peruvian. Balſ. Tolutani, Styracis liquid. & Terebenthinæ Cypriæ ana ℥j. Digerantur denuò per quindecim dies, ſerveturque liquor ad uſum internum & externum.

Cavendum tamen ab interno balſamicorum uſu, ubi febrilis æſtus adeſt: ſanguinem enim accendunt, & ad phlogoſim concipiendam concitant: unde ex eorum uſu inopportuno vel diuturniore, vel doſi largiore febris accenditur, hæmorrhagiæ ſequuntur, cephalalgiæ, cordis palpitationes aut quorumdam viſcerum inflammationes. Sæpe etiam ciborum inappetentia aut difficilis concoctio balſamicorum uſum comitatur, quandoquidem reſinoſis eorum particulis ventriculi fermentum obtunditur. Quapropter longè à paſtu exhibenda ſunt, nec doſi nimiâ.

Articulus V.

De Liquidambaro.

Liquidambar, Liquidambarum, & Ambarum liquidum, *Off.* Succus eſt reſinoſus, liquidus, pinguis, conſiſtentiâ Terebenthinæ ſimilis, ex flavo rubeſcens; ſaporis acris, aromatici; odoris fragrantis, ad Styracem & Ambarum accedentis. Ex novâ Hiſpaniâ, Virginiâ & aliis Americæ meridionalis Provinciis olim afferebatur. Quandoque etiam cum hoc ſucco reſinoſo oleum illo tenuius, fluidius & fragrantius ab eodem extractum aſportabatur; oleum de Liquidambare dictum, coloris rufeſcentis, & magis limpidum. Hæ ſubſtantiæ olim magno erant in uſu, & in unguentariorum officinis ſæpiùs & magnâ copiâ reperiebantur. Nunc verò, quandoquidem odoramenta ferè obſoleverunt, rariſſimè in officinis occurrunt, ita ut iis ſint prorſus ignota.

Arbor quæ hunc ſuccum fundit, dicitur Liquidambari arbor, ſive Styracifera, Aceris folio, fructu tribuloide, id eſt, pericarpio orbiculari ex quàmplurimis apicibus coagmentato ſemen recondens, *Plukn.*

Phytograph. Tab. 42 : Xochiocotzo - Quahuitl, ſeu arbor Liquidambari Indici, *Hernandez* 56. Ococotl Indorum, *Nicol. Monardis* : Styrax Aceris folio, *Raii Hiſtor.* 1681 : Arbor Virginiana Aceris folio, potiùs Platanus Virginiana Styracem fundens, *Ejuſdem* 1799.

Arbor eſt vaſtæ magnitudinis, pulchra, procera, ramoſa, patula, cum radicibus longè latèque expanſis, caudice recto, cortice partim fulvo, partim virente, odorato. Folia profert Aceris foliis ſimilia, in tres pluresve cuſpides diviſa, alterâ parte albicantia, alterâ obſcuriora, in ambitu ſerrata, tres pollices lata. De flore nihil habemus : fructus ſphæricus eſt, inſtar Platani aculeatus, conſtans ex pluribus capſulis ſeminalibus flaveſcentibus, prominentibus, & in acumen deſinentibus, in quibus ſemina oblonga, ſubrotunda deliteſcunt. Ex hâc arbore, vel ſponte, vel inciſo cortice, ſuccus promanat reſinoſus, odoratus & fragrantiſſimus, Liquidambarum ſcilicet. Ex eodem ſucco recèns collecto & loco idoneo repoſito oleum de Liquidambar dictum ſeparatur multò ſubtilius longèque ſuavius. Nonnulli etiam ex arboris ramuſculis & cortice comminutis & aquâ coctis pinguedinem innatantem colligunt, & vendunt pro legitimo Liquidambaro. Cortex quoque comminutus odoris gratiâ cum reſinâ commiſcetur, ut ſcilicet ſuaviùs & diutiùs ſpiret in ſuffitibus.

Liquidambar olim maximâ copiâ ad pelles & chirothecas odoribus imbuendas abſumebatur. Nunc verò apud nos odoramentum illud nomine vix cognoſcitur. Ab authoribus utile dicitur ad pleroſque morbos frigidos, ad tumores reſolvendos ; & ſpeciatim ad tumores & obſtructiones uteri, menſeſque provocandos commendatur. Hodie ſicut plera-

que alia odoramenta obſolevit: ab his enim noſtratum capita læduntur, gravantur; & mulieres in hyſtericos affectus inducuntur.

Articulus VI.

De Styrace liquido.

Officinæ, præeuntibus Arabibus, Styracem diſtingunt hodie in liquidum & ſiccum; cùm Græci unicum tantùm Styracem agnoſcant, ſiccum nempe, liquidum verò non noviſſe videantur. Hæc duo Styracis genera ſunt prorſus diverſa. De ſicco paulò poſt tractabimus, nunc autem de liquido.

Styrax liquidus, *Off.* Miha, *Arabum :* Cotter-Mija, *Turcarum :* Roça-Malha Sinenſium, *Garziæ :* vulgò *Storax liquide.* Succus eſt reſinoſus, cujus duplex genus in officinis reperitur; purum, & impurum aut craſſum. Styrax liquidus purior ſuccus eſt reſinoſus, melleæ & tenacis ſubſtantiæ, Terebenthinæ ſimilis, ſemipellucidæ; coloris fuſci aut ex fuſco rubentis, vel etiam ex cinereo fuſci; odore valido ad Styracem ſolidum nonnihil accedente, ſed ob vehementiam fere ingrato; ſapore acriuſculo, aromatico, oleoſo. Probatur lentus, fulvus, pellucidus, odoratiſſimus.

Styrax minùs purus aut craſſus ſuccus eſt reſinoſus, fœculentus, fuſcus vel ſubcinereus, opacus, pinguis & minùs odoratus, & videtur eſſe portio fœculenta prioris: nec in medicamentis etiam externis niſi colatus & à fœcibus purgatus uſurpari debet. Officinarum vulgus, poſt quoſdam Arabes, Stactes nomen Styraci liquido tribuerunt, ſed perperam; cùm Stacte Græcorum ſit Myrrhæ colamen, ut videre eſt apud Dioſcoridem. Raró Styrax liquidus purus & ſincerus in officinis reperitur: ſæpe

enim ligni ſcobe vel pulvere conſpurcatur, aut factitii liquores in ejus locum ſubſtituuntur.

De Styracis liquidi origine magna inter authores diſſenſio eſt: alii enim opinantur nihil aliud eſſe quàm Myrrhæ colamen, ratione nominis Stactes quo donatur à quibuſdam. Sed præter ſaporis & odoris diſcrepantiam inter Myrrham & Styracem, res prorſus diverſas eſſe liquet ex eo quòd Myrrha, utpote media inter gummi & reſinas ſubſtantia, in quovis aquoſo liquore facilè pro parte diſſolvatur; liquidus autem Styrax minimè, ſed in oleoſo & pingui tantummodò, ut aliæ reſinæ. Aliis factitium quid ex Styrace calamitâ in oleo ac vino ſoluto, admiſtâque Terebenthinâ Venetâ excoctâ; quæ decoctio cùm refrixerit, Styrax liquidus ad fundum ſecedere dicitur, ſuperiùs verò innatare oleoſam ſubſtantiam. Alii expreſſione idem moliuntur. Aliis eſt oleum ex nucleis arboris Storacifluæ expreſſum. Aliis fit per decoctionem corticis vel ramuſculorum tenerorum & gemmarum Styracis, vel ut alii volunt, Liquidambaris. Alii Styracem calamitam & liquidum eundem eſſe ſuccum, conſiſtentiâ tantummodò diverſum affirmant. Samuel Dale teſtatur quodcunque in Pharmacopoliis Londinenſibus pro Styrace liquido venditur, rem omnino factitiam eſſe.

Verumtamen Jacobus Petiver Pharmacopæus Londinenſis, Regiæ Societatis Socius, & ſagax naturalis hiſtoriæ ſcrutator, *Actis Philoſoph. Reg. Soc. Lond. n°.* 313. refert Styracem liquidum, à Turcis & Arabibus *Cotter-Mija* dictum, ſuccum eſſe cujuſdam arboris *Roſa Mallos* dictæ, quæ in inſulâ Cobros maris Erythræi naſcitur, trium dierum itinere ab urbe *Suez* diſtante. Hujus arboris corticem ſingulis annis deglubunt, & contuſum in aquâ marinâ coquunt

uſque ad viſci conſiſtentiam : tum reſinoſam ſubſtantiam ſupernatantem colligunt. Verùm cùm adhuc multùm craſſamenti ſeu corticis pulverati contineat, eam denuò aquâ marinâ bulliente liquant & percolant. Sic defæcatam reſinam & craſſamentum fæculentum reſiduum ſeorſim doliolis includunt, & Moccam Arabiæ emporium tranſvehunt. Et hæ duæ ſunt Styracis liquidi ſpecies quæ in officinis occurrunt.

Hoc odoramentum apud orientales populos multi æſtimatur, & magni eſt usûs. A libris 180 ad 360 dolium venditur, quod 420 libras continet, prout Styrax craſſior eſt vel purior.

Nullam hujus arboris deſcriptionem reperimus.

Styraci liquido eædem tribuuntur virtutes ac cæteris Balſamis ſupra dictis. Intus præſcribitur à guttis iij ad xij, ad ulcera interna abſtergenda & ſananda. Frequentiùs adhibetur contuſionibus, vulneribus, & ulceribus externis, præſertim ſcorbuticis. Summoperè verò commendatur ad putredinem arcendam & ſphacelum præcavendum. Uſurpatur in unguento de Styrace dicto, cujus in Noſocomio Pariſienſi frequens felixque uſus eſt. Sic præparatur.

℞. Olei Nucum optimi ℥v. Gummi Elemi, Ceræ novæ ana ℥iij, ʒiij. Colophoniæ ℥vijß. Omnibus fuſis adde Styracis liquidi & nitidi ℥iij, ʒiij. Fiat unguentum.

Articulus VII.

De Terebenthinâ, variiſque ejus ſpeciebus ac productis.

Quatuor ſuccorum reſinoſorum genera in officinis Terebenthinæ nomine inſigniuntur, licèt unicæ conveniat reſinæ quæ ex Terebintho ſtil-

lat. Quadruplex igitur Terebenthina, ſcilicet Chia, Veneta, Argentinenſis, & communis.

TEREBENTHINA Chia vel Cypria, *Off.* Ῥητίνη τερμινθίνη *Græcorum*: Terebenthina, *Latinorum*: Terminthina, *Quorumdam*: & barbarè Ferbentina, Ferebinthina, Trebenthina, Trementina, aut Fermentina: Helc Alimbath ſeu Helt Alimbach, *Arabum*: vulgò *Terebentine de Chio.* Succus eſt reſinoſus, liquidus, ex Terebintho arbore effluens, colore candidus, ſubflavus, vitreus, aut candidus, ad çæruleum nonnihil vergens, interdum pellucidus, conſiſtentiæ modò firmioris, modò mollioris, lentæ ac glutinoſæ, ita ut inter digitos fricata nonnunquam in micas teratur, ſæpiùs tamen mellis ſolidioris inſtar digitis cedat & adhæreat, odore acri, non ingrato, Lariceæ reſinæ ſeu Terebenthinæ Venetæ non diſſimili, præſertim manibus tractata, aut prunis impoſita; guſtu modicè amareſcens, acris. Plurimi æſtimatur quæ ex inſulis Chio & Cypro affertur, unde nomen ſumpſit. Veteribus Græcis cognita fuit, & apud eos uſitata.

Stillat ex arbore quæ dicitur Terebinthus vulgaris, *C. B. P.*: Terebinthus, *J. B.* Arbor eſt ſemper virens, Pyri magnitudine, cortice craſſo & hiulco, cinereo, ramis patulis, in quibus alternatim folia naſcuntur conjugata, rigida & firma, laurinis non prorſus abſimilia, ſed magis obtuſa. Flores, incipiente Maïo, in ſummis ramulis racematim congeruntur ſtaminei, purpuraſcentes, ſteriles: ſpecies enim quæ fructus profert, ſtaminibus omninò caret. Fructus racematim etiam naſcuntur ſubrotundi, duas vel tres lineas longi, cum teſtâ membranaceâ purpuraſcente vel flaveſcente, ſubacidâ, ſtypticâ & reſinosâ obductâ. Teſta autem unicapſularis, inanis ſæpe, nucleum continet medulloſum. In Galliâ Narbo-

nenſi frequens occurrit ; & in ſylvâ Valenâ circa Monſpelium ex vulneratis Terebinthis Terebenthinam fluere obſervavit Lobelius. In inſulâ Chio ſecùs vias ſponte naſcitur, & Terebenthinam abundè fundit craſſam, è candido in colorem ſubcæruleum vergentem, ſaporis & odoris ferè expertem, dentibus vix adhæreſcentem, quæ facilè induratur; ut clariſſ. Tournefortius obſervavit.

Vindemiarum tempore quoſdam folliculos ſeu veſiculas foliis & ramulis inhærentes promit, quales ferè in Ulmi foliis naſcuntur, ſed pallido aut purpuraſcente colore: interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula quatuor, quinque, ſex digitos aut ampliùs longa, variâ formâ excreſcentia, rubentia, concava: quæ, ſicut folliculi, aperta lentorem quemdam continere deprehenduntur, cui permiſta ſunt cinerea & fuliginoſa excrementa atque exigua animalcula alata. Horum corniculorum meminerunt omnes ferè qui de hâc arbore ſcripſerunt. Nihil autem aliud ſunt, ut Joanni Raio videtur, quàm excreſcentiæ quædam ab inſectis folia & ſurculos compungentibus & ibidem ova ſua deponentibus excitatæ, ut matricum ſeu uterorum loco iis inſerviant fovendis & excludendis, fœtibuſque editis alendis & protegendis, mirâ naturæ providentiâ. In illis tamen folliculis aut corniculis non colligitur reſina, ſed ex ligno. Arbor ipſa ſicut & reliquæ reſiniferæ poſt germinationem inciduntur tum in caudice, tum in ramis: & ex vulneribus reſina diſtillat primùm liquida, quæ deinde paulatim inſpiſſatur & areſcit.

Kæmpferus de Terebenthinâ Perſicâ mentionem facit apud orientales populos uſitatiſſimâ, Cypriæ non diſſimili, quæ colligitur in petroſis ac deſertis montium receſſibus circa Schmachiam Mediæ, Schiraſam

Schiraſam Perſidis, in Luriſtano & Larenſi territoriis, & præſertim in petroſo monte circa *Majin* pagum celebrem, unâ diætâ diſſitum *Sjiraſo*, ubi Terebinthi ſeu, ut ait, Piſtaciæ ſylveſtres copioſæ naſcuntur. Accolæ liquorem reſinoſum, qui vel ex arbore ſauciatâ prolicitur, vel ex rimis nodiſque ſtirpium putreſcentibus, æſtuante Syrio, ſponte promanat, copioſum excipiunt. Exceptum liquorem parum lentèque coquunt, antequàm ebullire incipiat, effundendum. Ita refrigeratus picis albæ colorem & conſiſtentiam refert.

Hujus Terebenthinæ apud orientales populos uſus, inquit Kæmpferus, non eſt alius, quàm ut pro maſticatorio ſerviat, quo mulierculæ citra Indum maxillas ſine intermiſſione exercent; ita ut ægrè, ſi ei adſueverint, carere hâc reſinâ poſſint. Dicitur lympham proliciendo catharros tollere, albedinem & firmitatem dentibus conferre, appetitum excitare, ac gratum ori conciliare halitum. Proſtat ubique in officinis & myropoliis Turcarum, Perſarum & Arabum, ſub *Sakkis* Turcico & *Konderuun* Perſico nominibus.

Accolæ montis Benna in Perſide ex ſtipite vulnerato Terebenthinam non excipiunt; ſed ipſa ligna comburendo reſinam extorquent, quoad colorem ſpadiceum obſcurum acquiſiverit, quæ pro coloris ſpecie pictoribus inſervit: eſt enim dura, friabilis & ſplendida. Proſtat in officinis ſub nomine *Sijah Benna*, id eſt, nigredo montis Benna, vel *Rengi Sulah*, id eſt, color Sulah.

Analyſi Chymicâ Terebenthinæ Chiæ ℔ijß præbuerunt olei tenuioris, limpidi & aquei coloris ℥ix: olei flaveſcentis ℥v, ſpiſſioris verò & rufeſcentis ℥xxij: liquoris acidi gr. lx. Caput mortuum in retortâ ſuperſtes pendebat ʒvij, gr. xxx: ex quo

per horas octo calcinato nihil ſalis fixi extractum fuit.

Hujus & cæterarum Terebenthinæ ſpecierum uſus eſt externus & internus. Externè admota emollit, digerit, diſcutit, reſolvit, ulcera expurgat, & vulnera recentia glutinat. Verùm hæc reſina apud nos ad uſum externum raró adhibetur, cùm Laricea vulgatior ſit, minùs pretioſa, nec viribus inferior. Sæpiùs ad uſum internum præſcribitur, cùm minùs acris ſit. Inter vulneraria & balſamica medicamenta recenſetur. Reverâ inſignis eſt ejus energia ad interna ulcera mundificanda & abſtergenda. In pulmonum, ventriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, veſicæ, & cæterorum viſcerum exulcerationibus utiliter præſcribitur. Confert veteri tuſſi, ſputo purulento, & incipienti phthiſi. Urinas provocat, eaſque odore violaceo perfundit: valet ad urinæ ardorem, ſuppreſſionem & nephritim, ſi ab acri, ſpiſſo ac glutinoſo ſero oriantur. Sæpe quoque arenulas pellit, ſerum viſcidum quo agglomerabantur ſolvendo: verùm non exhibenda eſt, quin priùs ſedata fuerit inflammatio. Ab eâ quoque abſtinendum, ſi calculus adſit in renibus major quàm ut per vias urinarias tranſgredi poſſit: tunc enim aut inutilis eſt, cùm non ſit lithontriptica; aut partem jam ad inflammationem diſpoſitam incendit. Verumtamen à quibuſdam Medicis ad nephritim præcavendam diuturnior illius uſus præſcribitur, quo nempe ſerum viſcidum arenularum & calculorum cauſa diſſolvitur. Magnæ quoque ſunt ipſius laudes in podagrâ & omnibus articularibus morbis, ſi accipiatur, ut docet Avicenna, quantitas Nucis Avellanæ ſingulis matutinis jejuno ventriculo. Nec mirum quod calculo confert, etiam podagræ prodeſſe; cùm cognati ſint illi morbi, & eandem cauſam continentem ſeu

materiam habeant; unde non raro in ſe mutuò tranſmutantur. Alvum quoque movet; & purgandi causâ in ſenibus optimè & ſine noxâ à Galeno vocatur, ad magnitudinem Nucis Ponticæ & ampliùs propinata. A quibuſdam ad ℥ß, & ultra exhibetur; ſed raro nunc in hunc finem uſurpatur.

Exhibetur à ℨß ad ℨjß ſub formâ boli, vel in aqueo liquore cum tantillo vitelli ovi diſſoluta. A nonnullis coctione in aquâ inſpiſſatur ad extracti conſiſtentiam, & ex eâ Pilulæ formantur. Verùm ſpirituoſæ ſubſtantiæ plurimum coctione deperditur; quapropter hæc improbatur præparatio.

Ex Terebenthinâ Chiâ ſpiritus, oleum, reſina ſeu Colophonia præparari poſſunt. Sed hæc præparata, ob hujus Terebenthinæ defectum, raro in officinis reperiuntur; cùm inſuper Terebenthina Laricea majorem ſpiritûs copiam præbeat quàm Terebinthi reſina, quæ nobis jam inſpiſſata & partibus magis volatilibus jam orbata advehitur.

Terebenthina Chia uſurpatur in Theriacâ *Andromachi*, Mithridatio *Damocratis*, & Trochiſcis cypheos.

TEREBENTHINA Veneta, Larigna vel Laricea, *Off.* Λάριξ, *Græcorum*: vulgò *Terebentine de Veniſe, ou des Melezes*. Subſtantia eſt reſinoſa, liquida, limpida, lenta, tenax, oleo quidem craſſior, melle verò liquidior, quæ ab intincto digito contumaciter & æqualiter defluit, aliquantulùm tranſlucida, vitri inſtar; coloris flaveſcentis; odoris reſinoſi, fragrantis, acris, non ingrati, aliquantulùm tamen gravis; ſaporis tenuis, acris, amaricantis; quæ acredine & calore Terebinthi reſinam ſuperat. Probatur recens, quæ magis pellucida, candida, liquida, nullis inquinamentis aut fæcibus conſpurcata, & cujus guttæ ungui adhærent, non verò diffluunt. Veneta dici-

tur, quia olim Venetiis nobis afferebatur; nunc verò ex Delphinatu & Sabaudiâ. Hæc reſinæ ſpecies olim veteribus Græcis cognita fuit; & jam Galeni temporibus, ſicut & abiegna pro genuinâ Terebinthi reſinâ à quibuſdam vendebatur. *Gal.* 3°. *l. de comp. Med. ſec. gen.*

Fluit ex arbore quæ Larix, folio deciduo, conifera, *J. B. I.* 265: Larix *Dodonæi* 868: vulgò *Meleze.* Arbor eſt procera, caudice recto; cujus cortex inferiore parte quæ ramis ſubeſt, fuſcus, craſſus, aſper, in frequentes rimas dehiſcit; præciſus interiùs rubere conſpicitur, reliquâ parte lævis, glaber, nonnihil foris inalbicans; materies firma ſatis & ſolida, pectinibus rectis, fulva, odorata. Ramos multos promit in alios minores diviſos, qui lenti ac obſequioſi ſunt, deorſumque dependentes. Folia circa ramulos multa, ab uno tuberculo numeroſa, ſimul cohærentia, breviora, tenuiora, mollioraque quàm Pini folia, haud aculeata. Flores amentacei ſunt, & ſteriles. Fructus coni ſunt parvi, cupreſſinis magnitudine ferè ſimiles, ſed tamen longiores, gracilibus folioſis ſquamulis axi communi affixis compacti, ſub quibus latent ſemina gemina, exigua, foliata ſeu conjuncta, cum tenui membranulâ apum aut veſparum alis ſimili, magnitudine ſeminis Cupreſſi, foris cinericeo cortice, intus candido nucleo conſtantes, ſapore dulci & pineam nucem referente. Dum fructus illi adhuc teneri ſunt, ſubrotundi ſunt, & elegante purpurâ rubentes. In Alpibus Gallicis, Sabaudis, Rhæticis, Stiriacis & Carinthiacis, necnon etiam in Apennino abundè provenit.

Ex eâ vel ſponte vel per inciſionem Vere & Autumno fluit reſina aquæ limpidæ inſtar, conſiſtentiæ oleo ſimilis; brevì verò nonnihil flaveſcit, & tractu temporis craſſeſcit. Ex eâdem alia ſucci ſpecies qui-

buſdam anni tempeſtatibus exſudat, Mannæ prorſus ſimilis; qui idcirco Manna Laricea dicitur, vulgò *Manne de Briançon*, à loco ubi frequentiùs reperitur. Eædem quoque arbori fungus adnaſcitur, Agaricus dictus; de quibus ſuo loco agemus.

Analyſi Chymicâ, Terebenthinæ Venetæ ℔ij, ℥xj, per B. V. diſtillatæ præbuerunt phlegmatis ſubacidi ʒjß; olei verò tenuiſſimi & limpidiſſimi ℥x, ʒvjß. Maſſa reſidua per retortam, igne reverberii gradatim aucto; exhibuit phlegmatis acidi ℥ij, ʒij: phlegmatis urinoſi aliquantulum: olei flaveſcentis paulò craſſioris ℥xij, ʒij, gr. liiij: olei rufi & ſpiſſioris ℥xvij, ʒiiij. Maſſa nigra, lucida, ſpongioſa, lævis, in retortâ ſuperſtes pendebat ʒvj, gr. xij: quæ per horas octo in crucibulo calcinata colorem fuſcum ſubrubentem obtinuit. Omni ſapore deſtituta fuit, & ad pondus granorum xxij redacta eſt. Nullus ſal ex eâ lixivii ope extractus fuit. Partium deperditio in diſtillatione fuit circiter ʒj, & in calcinatione ferè ʒvj. Unde liquet Terebenthinam Lariceam oleo ſubtili conſtare cum acido ſale ita conſociato, ut ambo in reſinoſum compoſitum faceſſant; nihil verò aut parum terræ continere, & portionem alcalici ſalis exiguam & vix perceptibilem. Reverâ ſi ſpiritus Terebenthinæ cum acido Vitrioli ſpiritu digeratur, poſt aliquot dies abeunt in reſinam Terebenthinæ ſimilem, quæ continuatâ digeſtione magis ac magis ſpiſceſcit, donec in bitumen nigrum convertatur.

Obſervandum eſt Terebenthinam non modò per os ſumptam, aut per anum injectam, ſed etiam externè vulneribus admotam, imò ipſius ſpirituoſas ac volatiles partes odore ſolo naribus & pulmonibus exceptas, urinas adeò afficere, ut violarum odorem referant. Unde concludimus Terebenthinam

vires ſuas exerere potiſſimùm ſpirituoſis ac volatilibus ſuis particulis, quæ facilè per totum corpus diffunduntur, maſſam ſanguineam, cæteroſque humores ſubeunt, dividunt & attenuant, acres ſales involvunt, ſecretiones & excretiones reſtituunt, urinarias potiſſimùm aut alvinas partes ſolidas abſtergunt, illiniunt, earumque oſcillationes reſtituunt; quod & de cæteris Terebenthinarum ſpeciebus etiam ſentiendum eſt.

Terebenthina Laricea iiſdem ac Terebinthi reſina virtutibus donatur, & apud nos ad uſum internum præ cæteris anteponitur. Balſamica eſt, vulneraria, diuretica, & alvum ſimul movet. In pulmonum, renum, veſicæ & cæterorum viſcerum exulcerationibus utiliter præſcribitur. Magni eſt usûs in gonorrhæâ & fluore albo muliebri. Ad viſcerum apoſtemata reſolvenda vel maturanda plurimùm confert; ſiquidem nonnunquam purulentam materiam à parte affectâ ſubducit, & per urinarias vias foras cum urinis amandat. A Riverio & aliis Medicis celeberrimis commendatur ad calculos renum præcavendos; & cæteris diureticis eò magis anteponitur, quòd urinas movendo ſimul alvum laxet, ita ut craſſiores humores qui ab aliis diureticis ad renes deducerentur, per alvum deturbentur.

De modo Terebenthinam Venetam præſcribendi, idem dicendum eſt quod de Cypriâ. Exhibetur enim ſub formâ boli aut pilularum, vel cum ovi vitello ſoluta. A multis aquâ communi aut alio liquore lavari ſolet: ab aliis levi coctione in maſſam ſolidiuſculam inſpiſſatur. Sed inutilis eſt ejus coctio, lotio verò non magis utilis: lotione enim & coctione plurimæ ejus particulæ avolant & diſſipantur.

Ejuſdem externè adhibitæ vis balſamica & vulneraria ſatis prædicatur. Unde nullum fermè linimen-

rum, nullum ferè emplaſtrum, vel unguentum ad vulnera & ulcera eſt, quod Terebenthina Veneta, tanquam anima & corpus, inquit Ettmullerus, non ingrediatur. Ex eâ cum vitelli ovi q. ſ. & oleo roſato vel alio quocunque idoneo Chirurgi unguentum digeſtivum parant in vulneribus uſitatiſſimum & maximè commendatum.

In dyſenteriâ, inteſtinorum exulcerationibus, dolore nephritico, urinæ ſuppreſſione, clyſteres cum Terebenthinâ utiliter injiciuntur.

Non tamen abſque cautione uſurpanda eſt Terebenthina, ſicut cætera diuretica; nec niſi præmiſſis univerſalibus, ſcilicet ſanguinis miſſione, ſi metuenda ſit febris aut inflammatio, tum medicaminibus primas vias abſtergentibus & laxantibus: alioquin febris, cephalalgia, aut ardor in aliis partibus incenditur. Fabr. Hildanus, *Cent. 5ª. Obſ. 59*, ex uſu Terebenthinæ poſt cibos crudos & viſcidos aſſumptæ urinam ſuppreſſam obſervavit.

Ex Terebenthinâ in officinis ſpiritus, oleum Terebenthinæ & Colophonia præparantur.

℞. Terebenthinæ Venetæ recentis, mundæ ac pellucidæ q. lib. Diſtilletur per retortam vitream, cujus tertia pars ad ſummum repleatur. Primo & leniſſimo igne propellitur oleum æthereum, tenue, cum phlegmatis portione quâdam junctum, quod vulgò ſpiritûs Terebenthinæ nomine inſignitur. Poſteà ignis gradu paulatim aucto, proliciuntur oleum flavum, deinde rufeſcens & conſiſtentiæ paulò ſpiſſioris. Si tunc amoveatur ignis, vaſis refrigeratis, in fundo retortæ reperitur maſſa ſolida, fragilis, pellucida, rufeſcens, quæ Colophonia dicitur. Si verò hæc maſſa reſinoſa igne urgeatur, fundit oleum nigricans, ſpiſſum, quod à quibuſdam Balſamum

Terebenthinæ nuncupatur; & in retortâ maſſa nigra, rara, ſpongioſa remanet.

Spiritus Terebenthinæ internè exhibetur ad guttas aliquot. Urinas potenter movet: convenit in urinæ ſuppreſſione à muco ſpiſſiore vias urinarias infarciente, in mictu cruento ac purulento ab ulcere renum & veſicæ oriundo, in affectionibus pulmonum. In pleuritide à Bartholeto commendatur, quòd humorem in thorace impactum ſolvat, & ad vias urinarias felici cum ſucceſſu perducat. Rarò oleum flavum intus propinatur. Externè ſpiritus & oleum tanquam balſamica & vulneraria adhibentur.

Colophonia digerit, reſolvit & conſolidat: minùs detergit & penetrans eſt quàm ipſa Terebenthina, ob oleoſas partes diſtillatione ablatas. Intus nonnunquam exhibetur, ſed rarò: externè in quibuſdam emplaſtris uſurpatur.

℞. Terebenthinæ Venetæ ʒij. Olei Amygdalar. dulcium ℥ß. M. Hauriat æger in aſthmate, nephritide, & urinæ ſuppreſſione.

℞. Terebenth. Ven. ʒij. Conſerv. Roſar. vel Violar. ℥ß. M. F. bolus. Vel

℞. Tereb. Ven. ℥ß. cum Sacchari pulverati, vel pulveris Liquiritiæ q. ſ. M. F. bolus in ulcere pulmonum, renum aut veſicæ. Vel

℞. Medull. Caſſ. recèns extract. ʒvj. Tereb. Ven. ℥ß. Glycyrrhiſæ pulver. q. ſ. M. F. bolus in ulceribus internis.

℞. Terebenth. Ven. ℥ß. Rhabarbar. pulver. ʒß. Fiat bolus in albo mulierum profluvio.

℞. Tereb. Ven. ℥ß. Rhei pulver. ʒiij. Panaceæ Mercurialis ʒj. M. F. Opiata cujus doſis ʒj bis die ad gonorrhæam curandam, præmiſſis præmittendis.

℞. Tereb. Ven. in ovi vitello diſſolutæ ℥ß. Mellis

roſati ℥j. Lactis vaccini ℥viij. Fiat enema bis die iterandum in dyſenteriâ & inteſtinorum exulcerationibus.

℞. Decocti folior. Malvæ, Parietar. flor. Chamœmel. Meliloti ℔j, in quâ dilue Terebenth. Ven. vitello ovi diſſolutæ ℥j. Salis Prunell. ʒj. Fiat enema in dolore nephritico. Vel

℞. Tereb. Lariceæ, & Caſſ. recèns mundatæ ana ℥j. Diſſolve in ſeri lactis ℔j. Fiat enema.

Uſurpatur Terebenthina Laricea in aquâ antinephriticâ, *De Bellegarde* vulgò dictâ *Charas*, aquâ ad gonorrhæam fœtidam & virulentam *Quercetani*, in Pilulis de Terebenthinâ coctâ *Charas*, diureticis, Mercurialibus, ad ſiſtendam gonorrhæam & contra gonorrhæam virulentam *Ejuſdem*, in Pilulis Matthæi *Ph. Bateanæ*, in Balſamo viridi *Metenſium*, unguento ſeu Balſamo vulnerario *Arçæi*, oleo Hyperici, in unguento martiato, de Althæâ, Baſilico, mundificativo, & in unguentis emplaſtriſve fere omnibus.

TEREBENTHINA abiegna ſeu abietina, Terebenthina Argentoratenſis, *Off.* Ῥητίνη ἐλατίνη, *Græcorum*: vulgò *Terebentine de Strasbourg*, *Reſine liquide des Sapins*, *Bigion.* Subſtantia eſt reſinoſa, liquida, dum recèns eſt, Lariceâ pellucidior, minùs lenta, minùſque tenax, odore magis grata, & amara magis, corticis Mali citrei odorem & ſaporem quodammodò referens: per tempus flaveſcit & ſpiſſeſcit. Argentoratenſis dicitur apud nos, ex eo quod ex Argentorato nobis afferatur.

Reſinoſus ille humor manat ex arbore quæ dicitur Abies, Taxi folio, fructu ſurſum ſpectante, *Inſt. R. H.* 585: Abies, conis ſurſum ſpectantibus, ſive mas, *C. B. P.* 505: Abies fœmina, ſive ἐλάτη θήλεια, *J. B. I.* 231: Gallicè *Sapin.* Procera & excelſa

eſt arbor, Pinum altitudine ſuperat. Caudex ejus rectus, inferiùs enodis, cortice albicante & fragili circumveſtitur. Rami in circuitu circa truncum creſcunt, interdum quatuor, interdum quinque, ſex aut plures, & ſic per intervalla diſpoſiti ad cacumen uſque obſervantur: utrinque ſurculos ut plurimùm emittunt inſtar crucis, quibus undique adnaſcuntur folia brevia, minimè pungentia, ſupernè ſaturè virentia, infernè ex adverſo paululùm candicantia, & lineâ viridi diſtincta. Flores amentacei ſunt, pluribus conſtantes apicibus, qui in duo loculamenta dividuntur, tranſversà dehiſcunt, pulveremque fundunt minutiſſimum, ſæpè lunatum, ut microſcopii ope facilè patet. Steriles ſunt. Fructus in aliis ejuſdem arboris partibus naſcuntur: coni ſunt oblongi, ovati ferè, Piceæ vulgaris conis breviores & craſſiores; conſtant ex ſquamis in ſuperiore parte latis, axi affixis, ſub quibus latent ſemina gemina, foliata, ſubalbida, plena acri & pingui humore. Coni virent Autumni initio, & multam reſinam fundunt; ſub Autumni verò finem & Hyemis initium maturitatem conſequuntur. Frequens creſcit hæc arbos in Germaniâ & ſeptentrionalibus regionibus.

Non ſolùm ex caudice & ramis, ſed etiam ex tuberculis quibuſdam intra corticem poſitis reſina ſeu oleum abiegnum extrahitur. Quæ ex caudice vulnerato effluit, minùs odorata eſt minùſque pretioſa: exſiccata Thus colore & odore aliquantiſper ementitur; ſic ejus loco à nonnullis ſufficitur. Reſina verò quæ ex tuberculis inciſis effunditur, plurimi æſtimatur, & ſpeciatim Lachryma abiegna, Oleum abietinum, vulgò *Bigion* nuncupatur.

Ea eſt hujus reſinæ exprimendæ ratio à Bellonio relata. Qui pecora paſcunt, interdiu, ne deſidiâ tor-

peſcant, vaccinum cornu vacuum dextrâ tenentes ad Abietis ſylvas accedunt. Illi autem cùm in novellas adhuc Abietes inciderint, & Abietem glabro cortice veſtitam, tuberculis ſcatentem comperierint, (annoſarum enim cortex in rugas contractus nulla tubercula oſtendit,) oleum ſubeſſe ſtatim conjiciunt, illaque tubercula ſic labio cornu premunt, ut liquorem inde oleoſum detrudant. Neque tamen hoc modo, quàmdiligentiſſimâ etiam adhibitâ operâ, ultra uncias quatuor unò die legere poſſunt; ſiquidem ſingulare quodcunque tuberculum nonniſi guttam unam aut alteram continet: ex quo quidem fit ut reſina hæc cæteris rarior ſit, majoriſque vendatur.

Argentoratenſis itaque Terebenthina ex caudice vulnerato apud Germanos extrahitur. Pinus Piceaſve menſe Maïo aggrediuntur; & in parte ſupernâ quâ aſciâ pertingere poſſunt incipientes, detrahunt corticem latitudine trium digitorum uſque in partem imam, ita tamen ut pedibus duobus à terrâ plaga abſit: deinde ſinunt corticem in arbore latitudine unius circiter palmi integrum, & iterum talem plagam inſerunt, & ſic pergunt, donec tota arbor ſit ſauciata. Quæ ſtatim effluit reſina, liquida eſt, & Terebenthina Argentoratenſis dicitur. Verùm per tempus ſpiſſeſcit: & duobus aut tribus annis elapſis, plagæ illæ admodùm ſunt repletæ reſinâ craſſiore. Tunc cultris ancipitibus incurvis longis baculis infixis deradunt reſinam, eamque recondunt. Hæc autem reſina picem poſtmodùm præbet ulteriùs in hunc modum tractata. Furnum quadratum, oblongum in officinis conſtruunt, in quo duobus ferè pedibus à terrâ duos ligneos canales in poſteriori furni parte tantùm prominentes diſponunt: his imponunt ollas tres figulinas oblongas, in fun-

do foramine donatas, quas tædis aut reſinâ replent; dein accendunt ignem intra fornacem, & calore liqueſcens reſina ſtillat in canales ſuppoſitos, ex quibus effluens aliis vaſis excipitur. Ibi concreſcit pix in conſiſtentiam ſatis firmam, friabilem, molliuſculam tamen; diciturque pix liquida, ut diſtinguatur à pice ſiccâ ſeu Colophoniâ, quæ ſiccioris longè eſt compagis, quæque coctione ulteriori ad tenacitatem extremam deducitur.

Iiſdem principiis inſtruitur ac Veneta, iiſdemque ferè virtutibus donatur: paulò tenuioribus tamen partibus eam conſtare exiſtimat C. Hofmannus, cùm ſapor ejus magis ſit acris & amarus, conſiſtentiaque fluidior: ideò ad ulcera interna abſtergenda Laricea illam anteponit. Verùm eam ob rem quoque calidiorem illam eſſe affirmat, & idcirco majori cum cautione uſurpandam. Eodem modo exhibetur; & ad eaſdem affectiones quibus Laricea, convenit.

Terebenthina communis, & Reſina pinea, *Offic.* ῥητίνη πευκίνη καὶ στροβιλίνη, *Græcorum*: vulgò *Terebentine commune, groſſe Terebentine.* Subſtantia eſt reſinoſa, lenta, tenax, craſſior & magis ponderoſa quàm abiegna aut Laricea, nec pellucida, albicans, conſiſtentiâ ferè olei frigore nonnihil denſati; odoris reſinoſi, gravis; ſaporis acris, amaricantis, nauſeoſi.

Ex variis Pini ſpeciebus reſina hæc ſponte vel ex inflicto vulnere manat. At verò in Gallo-provinciâ circa Maſſiliam & Tolonem, & in Aquitaniâ circa Burdigalam extrahitur potiſſimùm ex arbore quæ dicitur Pinus ſylveſtris vulgaris Genevenſis, *J. B. I.* 253: Pinus ſylveſtris, *C. B. P.* 491. Sativæ quæ articulo de Nucleis pineis deſcribitur, haud diſſimilis eſt, humilior tamen: folia gerit breviora, fructuſque minores,

Duplex reſina ex hâc arbore fluit: una quæ ſtrobilina dicitur, & ex ſtrobilis ſponte exſudat, ac ab illis deraditur: altera verò ex arbore vulneratâ, quæ pinea.

Arbor illa Tæda dicitur, cùm reſinâ turget. Reſinæ enim turgeſcentia eſt Pini ſylveſtris proprius & peculiaris morbus, quo non ſolùm intima ſubſtantia, ſed etiam pars externa caudicis abundantiori ſucco reſinoſo liquidiori repletur; unde à ſucci nutritii nimiâ copiâ arbor quodammodò ſtrangulatur. Tunc ex ejus ligno, præſertim prope radicem deſumpto, aſſulæ cæduntur pingues, & ad ignem accendendum, aut lumen præbendum idoneæ. In Tædam quoque tranſeunt Picea & Larix, ſed raro admodùm. In Gallo-provinciâ ſingulis annis indigenæ non ſolam reſinam colligunt, ſed etiam diverſas picis ſpecies aliaque reſinoſa producta præparant eâ ratione. Foſſulas ad arborum radices excavant, & ad liquorem reſinoſum ex arboris vulneribus dimanantem recipiendum accommodant. Tum ineunte Vere, arbores in inferiore parte radicibus viciniore vulnerant, ſingulis annis novo vulnere ſupra annotinum inflicto, donec ad decem aut duodecim pedum altitudinem pervenerint, & humor ab eâ parte manare deſierit; tum demum ſimili modo ex aliâ parte, ac deinde aliâ aperitur. Humor ex vulneribus abundanter diffuſus foſſulis recipitur, ejuſque pars ſuperna ſolis æſtu inſpiſſatur, & per tempus in cruſtam quandam reſinoſam concreſcit, quæ *Barras* vulgò dicitur.

Si cruſta illa candida ſit & ſordibus minimè conſpurcata, *Galipot*, *Garipot*, Reſinæ candidæ, vel etiam Thuris albi nominibus inſignitur. Si verò ſordibus & fuſco colore contaminata ſit, Thus variegatum, Thus vulgare, aut ruſticanum, vulgò *Madrè* & *Encens de village* nominatur.

Reſina candida quæ *Galipot*, cum cerâ ad faces conficiendas ab artificibus cerariis ſæpiùs permiſcetur.

Humor ex foſſulis extractus per corbes quaſdam trajicitur, cujus fluidior pars trajecta ſub Terebenthinæ nomine reſervatur : craſſior verò in corbibus reſidua cum aquæ duplo vel triplo in alambices conjicitur ; & diſtillatione ſpiritum & oleum Terebenthinæ ſuppeditat, maſsâ durâ, friabili, rufeſcente, in vaſorum fundo remanente, cui Picis aridæ ſeu Palimpiſſæ nomen aſſignatur, vulgò *Arcançon* vel *Bray ſec.*

Quædam picis nigræ ſpecies componitur ex Palimpiſsâ & pice nigrâ, liquidâ, vulgari. Ex hâc artificiali pice nigrâ, cum Palimpiſsâ, ſevo bovino & pice nigrâ, liquidâ, vulgari, igne ſimul liquatis Pix navalis præparatur, quâ naves illiniri ſolent aut picari, antequàm æquori committantur. Hæc autem à navibus maritimis jam diu picatis deraſa, quæ ſalſedinem quandam ab aquâ maris contraxit, Zopiſſa dicitur, & à nonnullis Apochyma.

Ex reſinâ candidâ liquatâ, cum Terebenthinâ communi & oleo Terebenthinæ, fit pix lenta Burgundiaca dicta.

Quibuſdam in locis antiquorum Pinorum trunci ſtantes adhuc, factâ priùs circum arborem foſsâ, incenduntur, & liquorem fundunt reſinoſo-oleoſum nigrum, qui Pix nigra vulgaris dicitur, vulgò *Tarc*, *Goudron* & *Bray liquide*. Alibi Tædæ in haſtulas conciſæ aggeruntur in furno lapidibus aut lateribus artificiosè conſtructo, in quo foramen tantùm relinquitur, per quod ignis immitti & flamma primùm emitti queat. Accenſis tædis, omnia occurratè occluduntur. Tum aſſulæ Tædæ vi ignis æſtuantes copioſum liquorem nigrum effundunt in canales affabrè conſtru-

ctos, per quos & ipſe deducitur in ſcrobes ac vaſa idonea fluenti pici excipiendæ affabrè dicata.

Pici nigræ liquidæ in vaſis idoneis per ſat longum tempus repoſitæ innatat liquor fluidus, niger, oleoſus, Piſſæleum dictus, impropriè oleum cadinum. Quidam craſſiorem picis partem ad ſiccitatem uſque coquunt & aliam Palimpiſſæ ſeu picis aridæ ſpeciem conficiunt.

Ex illis omnibus reſinoſis ſubſtantiis incenſis atra leviſque colligitur fuligo, vulgò *Noir de fumée*, ad colorum quorumdam & atramenti librariorum præparationem ſæpiùs uſurpata. Alia fuligo ſimilis colligitur ex oleorum fæcibus combuſtis : ſed pinguis eſt oleoſaque, & idcirco ab operariis minùs æſtimatur.

Terebenthina communis ad medicos uſus rarò adhibetur; licèt iiſdem fere virtutibus donetur. Artificibus quibuſdam tantummodò inſervit.

Uſus reſinarum, tum liquidarum, tum aridarum multus eſt. Emolliunt, digerunt, reſolvunt, & emplaſtris unguentiſque plurimis ad ulcerum & vulnerum curationem dicatis admiſcentur. Pix liquida pus movet, impetigines emendat. Siccior potentiùs ſiccat, & coaleſcendis vulneribus magis convenit.

DE RESINIS SOLIDIS.

ARTICULUS I.

De Anime & Copal.

RESINÆ eædem ſub Anime & Copal nominibus in officinis nonnunquam uſurpantur, & à quibuſdam ſcriptoribus indiſcriminatim proferuntur ; licèt diverſæ ſint atque diſtinctæ. Guillelmus Piſo, *in Hiſtoriâ naturali Braſiliæ*, obſervat hanc vocem

Copal Americanis reſinas omnes odoratas & gummi denotare. Hernandez quoque idem refert, *in rerum nova Hiſpaniæ Hiſtoriâ*: addit inſuper reſinas odoratas ab Hiſpanis diſtingui, & eas tantummodò quæ ſunt colore candido, Copal nomine donari; quæ verò in fuſcum colorem inclinant, Anime, peregrini aut Indici Thuris nominibus inſigniri. Nomen autem *Anime* non ſolùm reſinæ odoratæ, coloris è citrino in fuſcum inclinantis, ex Oriente vel potiùs ex Æthiopiæ regione Arabiæ proximâ oriundæ tributum fuit; ſed etiam quibuſdam reſinis quæ in Braſiliâ & aliis Americæ provinciis reperiuntur, à Luſitanis conceſſum eſt. Unde poſteà duplicem Anime reſinam officinæ diſtinguunt, orientalem ſcilicet ſeu Æthiopicam, & occidentalem ſeu Americanam.

Anime orientalis ſeu Æthiopica, Aniimum & Animum *Luſitanorum*, quæ perperam in officinis Gummi Anime dicitur, reſina eſt pellucida, magnis fragmentis varii coloris, nunc candidis, nunc ruſeſcentibus, nunc fuſcis, & Myrrhæ quodammodò ſimilibus; quæ, dum incenditur, jucundum ſpirat odorem. Ex Æthiopiâ Arabiæ finitimâ olim afferebatur, teſte Garziâ, non verò ex Braſiliâ. Nunc in officinis rariſſimè reperitur. Occidentalis enim ſeu reſina *Courbaril* in ejus locum ſubſtituitur.

Quidam exiſtimant reſinam Anime orientalem veteribus Græcis notam fuiſſe, & eſſe Myrrham mineam *Dioſcoridis*, & *Galeni*, ob vocum ſimilitudinem; alii verò Cancamum, alii Bdellium. Verùm hâc de re nihil certi conſtat. Cùm enim tot diverſa ſint reſinarum genera quæ ſapore & odore tantummodò inter ſe differant, cùm etiam hæ diverſæ qualitates accuratè deſcribi nequeant, non mirum ſi tanta ſit inter has merces confuſio; cùm præſertim

plurimæ

plurimæ Græcis cognitæ non ampliùs afferantur, novæ autem ipſis ignotæ præ manibus ſint, & ſæpe ſub antiquo alterius nomine divendantur.

Quænam ſit arbor quæ reſinam Anime orientalis fundat, adhuc nos latet. Paulus Hermans eandem ſpecie eſſe putat, quæ occidentalem præbet, cujus deſcriptionem paulò poſt recenſebimus.

ANIME occidentalis ſeu Americana, Joticacica & Jetaicica *Braſilienſium* : vulgò *Reſine de Courbaril.* Reſina eſt alba, ad Thuris colorem nonnihil vergens, ſeu ex albo citrina, pellucida, reſinâ Copal magis oleaginoſa, nec tam candida ac orientalis, nec tam lucida, gratiſſimi & ſuaviſſimi odoris, quæ prunis impoſita facilè conſumitur. Ex novâ Hiſpaniâ, Braſiliâ & inſulis Americanis advehitur. Fluit ex arbore quæ dicitur Arbor ſiliquoſa ex Virginiâ, lobo fuſco, ſcabro, *C. B. P.* 404. Arbor ſiliquoſa, ex quâ gummi Anime elicitur, *Ejuſdem*, ibid : Jetaiba, *Piſon.* 122. & *Marcgrav.* 101 : Arbor Braſilienſis ſiliquoſa & gummifera, gummi Anime ſimili : lobus ex Wingandecaow, *J. B. I.* 2. 436. Courbaril bifolia, flore pyramidato, *Plumer. n. Pl. Am. gen.* 49. Inter proceriores Americæ arbores hæc recenſenda eſt, & etiam inter utiliores, propter ejus ligni in omnibus fabrefaciendis præſtantiam & durationem : quippe durum eſt & ſolidum, fere rubeſcens, corticeque indutum craſſo, aſpero, rugoſo & è caſtaneo nigreſcente. Ejus rami latè circumquàque diſtenduntur, ramoſi multùm, foliiſque copioſiſſimis inſtructi, laurinis foliis valde ſimilibus, ſed ſolidioribus, planis, binis & binis in unoquoque pediculo ſex adnexis, ut caprini pedis veſtigium mirum in modum repræſentent. In ſummitate etenim ſunt acuminata, ad baſim rotundata, & quâ parte ſe mutuò reſpiciunt, leviter incurvata. Guſtu auſte-

riuſcula ſunt, virore læto & diluto nitentia, atque ad modum foliorum Hyperici vulgaris innumeris foraminulis pervia, ſeu potiùs tranſlucida, ſi ad ſolis lumen ſpectentur. In ſummis ramuſculis flores papilionacei & ſubpurpurei pyramidatim congeſti prominent, quorum piſtillum in fructum evadit ferè ſiliquoſum, ſemipedem circiter longum, & duos pollices latum, utrinque obtuſum, pauliſper ad latera compreſſum, & coſtâ duplici & rotundâ dorſo carinatum. Nullatenus dehiſcit hic fructus aliarum ſiliquarum more, quæ in longum ſeſe in duas valvas aperientes ſemina ſua matura oſtentant. Hic integer & obſcurus omnino perſeverat, ac unicapſularis, cortice conſtans craſſo, duro, caſtaneo, tamque ſplendente, ut licèt pauliſper aſperatus, vernice tamen quâdam ſuffuſus videatur. Interior ejus cavitas tota fibrillis repletur per faſciculos veluti adunatis, farinâque reſperſis ſubflavâ, ſiccâ, dulci, guſtuque ſatis jucundâ. Inter fibras quatuor aut quinque caſtaneæ reconduntur & immerguntur pineorum oſſiculis valde ſimiles, ſed quadruplo majores: cuticulâ enim conſtant, ut in Caſtaneâ, tenui, politâ & caſtaneo colore dilutâ, tamque tenaciter carni adhærente, ut niſi gladio abradatur, difficilè divelli ab ipsâ queat. In omnibus inſulis Americanis ſatis frequens eſt arbor. Maïo & Junio menſibus fructus maturi ex arboribus decidentes avidè à mancipiis nigris colliguntur, farinulâ illâ dulci intus inclusâ delectatis. Ex ipsâ autem arbore lachryma ſeu reſina diſtillat pellucida, nunc albicans, nunc flaveſcens, Succino maximè ſimilis colore & duritie. Braſilianis Jetaicica, Luſitanis Anime vocatur. Eadem prunis impoſita ſuaviſſimum præbet ſuffitum, facillimæ autem eſt conſumptionis.

Analyſi Chymicâ ex reſinæ Anime ℔ij per re-

tortam diſtillatis prodierunt phlegmatis primò limpidi, ſubacidi, & odorem juniperinum ſuaviter ſpirantis, deinde acidi, & coloris rufeſcentis, tandem fuſci & empyreumatici ℥ij, ʒij, gr. xij : olei tum limpidi & flaveſcentis, tum craſſioris, butyroſi & rufi ℥xxvj, ʒj. In retortâ maſſa nigra ſuperſtes pendebat ℥ij, ʒijß; quæ per horas octo igne reverberii calcinata in fumum & flammam abiit, remanentibus tantummodò cinerum fuſcorum ʒj, gr. xxv : ex his ſalis ſalſi gr. vij ope lixivii extracta ſunt. Hâc reſinâ apud Braſilienſes, non ſolùm Medici, ſed & vulgus familiariter utuntur, præcipuè in capitis doloribus à frigore ortis. Solus autem illius ſuffitus ad roborandum, non ſolùm caput, ſed & reliquas corporis partes frigore affectas valet. Partibus nervoſis confert reſina in oleo aut ſpiritu vini ſoluta & illita, vel cerati aut emplaſtri modo admota. Adhibetur quoque in affectibus articulorum, paralyſi, contracturâ, luxationibus, contuſionibus, &c.

COPAL reſina, impropriè gummi Copal, *Offic.* Reſina eſt ſolida, pellucida, aquei coloris, aut ad citrinum tantiſper vergentis, odorata, ſed non perinde ac Anime. Ex novâ Hiſpaniâ affertur. Græcis & Arabibus incognita, à detecto novo orbe nobis ſolummodò innotuit.

Plures ſunt arbores Copalliferæ, quarum ſpecies octo à Franciſco Hernandez enumerantur & deſcribuntur. Earum præcipua eſt Copalli Quahuitl, Copallifera prima *Hernandez* 45. Arbor eſt procera, foliis quernis formâ & magnitudine ſimilibus, ſed longioribus ; fructu obrotundo, purpuraſcente. Ex eâ liquor albus, tranſlucidus, & reſinoſus interdum ſponte fluit, interdum ſcarificatione evocatur ; qui brevi in maſſulas ſolidas, duras ac tranſlucentes

concreſcit : odoris eſt, dum comburitur, non inſuavis. Mos erat apud Americanos eo thymiamate aut ſuffimento ſupplicare diis ; eodemque primos Americæ expugnatores, quos deos vocabant, exceperunt.

Analyſi Chymicâ, reſinæ Copal ℔ij præbuerunt phlegmatis acidi ruſeſcentis, & odoris empyreumatici ℥iij, ʒiiij, gr. xxx : olei primò tenuis & limpidi, deinde ruſeſcentis ſpiſſeſcentis, ac tandem butyroſi ℥xxj, ʒiiij. Caput mortuum in retortâ ſuperſtes pendebat ℥iiij, ʒj, gr. xliij : quod per horas quindecim in crucibulo igne reverberii calcinatum, cinerum ʒv, gr. xxxvj reliquit ; ex quibus ſalis ſalſi gr. vij ope lixivii extracta fuerunt.

Rariſſimè in uſum medicum venit : utilis tamen dicitur ad frigidos capitis morbos ; ſæpiùs verò ad vernices præparandas uſurpatur.

Articulus II.

De Benzoïno.

Benzoïnum, Belzoïnum, Belzoe, Belzoïm, Benjoïnum, Benivinum, Benivi, & Aſſa dulcis, *Off.* vulgò *Benjoin.* Reſina eſt arida, indurata, fragilis, inflammabilis, ex variis ſplendentibus micis ſeu fruſtulis, modò flaveſcentibus, modò albeſcentibus in maſſam coacta, ſaporis reſinoſi ac pinguis, odoris ſuavis & fragrantis, præſertim dum inceditur. Duplex in officinis reperitur : primum Amygdaloïdes, quod vel pallidum, vel ex rubro fuſcum, grana candida Amygdalarum inſtar continet : alterum nigricans, nullis aut paucis maculis, ex Regno Siam, inſulis Javâ & Sumatrâ affertur. Optimum cenſetur pellucidum, amygdaloides, ſuaviſſimè ſpirans, nec heterogeneis inquinatum.

Garzias ab horto hanc reſinam veteribus Græcis & Arabibus ignotam fuiſſe oſtendit.

Arbor Benzoïnum fundens dicitur Belzoïnum, *C. B. P.* 503 : Arbor Benzoïni, *Grimmii Ephem. Germ. dec. II. an.* 1 : [Laurus foliis enervibus, obversè ovatis, utrinque acutis, integris, annuis, *Linn. Horti Cliff.* 154.] Procera eſt, vaſta, pulchra, ut ait Garzias, foliis Citri aut Limonii, minoribus tamen, nec adeò ſplendentibus, & aversâ parte candicantibus. [Flores laurinis ſimiles ſunt; unde inter Lauros eam recenſuit Linnæus. Involucro ſeſſili, tetraphyllo, Corni ſimillimo, includuntur floſculi quinque petiolati, longitudine involucri, calyce proprio donati ſexpartito, flavo, laciniis linearibus. Stamina 8 vel 9. longitudine calycis, lateribus appendiculata, germen circumdant ovatum, intra calycem ſitum, & ſtylum gerens ſimplex.] Fructus verò, narrante Rumphio, Nuces ſunt, Nucis Moſchatæ magnitudine, ſubrotundæ, compreſſæ, quæ conſtant ex cortice carnoſo, non tam craſſo ut in Nucibus Juglandibus; extus aſpero, cinereo; intus viridi, & nuculâ quodammodò compreſsâ, cujus putamen tenuius eſt & tenerius quàm Nucis Avellanæ, coloris cinerei : nucleum in ſe recondit rubicundâ & rugosâ tunicâ circumtectum, intus candidum aut ex pallido viridem.

Hortus Amſtelodamenſis arboris cujuſdam in Virginiâ naſcentis deſcriptionem & iconem exhibet ſub hoc nomine : Arbor Virginiana, Citriæ vel Limoniæ folio, Benzoïnum fundens, quæ cum noſtrâ omnino convenit, nec niſi loco diſtinguitur.

De modo quo incolæ inſulæ Sumatræ Benzoïni reſinam colligunt, hæc Grimmius refert. Poſtquàm arbor Benzoïnifera ad quintum vel ſextum ſuæ ætatis annum pervenit, in parte ſuperiori, ſub coronâ

trunci, ad principium ramorum ſecundùm longitudinem, ſed aliquantulùm obliquè ad lignum uſque inciditur; unde tunc præſtantiſſima hæc reſina profluit, quæ primùm candida eſt, tenuis, glutinoſa, & pellucida, ac tractu temporis in aere paulatim concreſcit & indureſcit, flavedinem ac rubedinem contrahit. Si debitò tempore ſeparetur, pulchra eſt & nitida; ſi verò diutiùs in arbore remaneat, craſſior & ſubfuſca evadit cum admixtis recrementis. Ex unâ arbore non ultra tres libras obtinent. Incolæ non ultra ſex annos illas arbores excreſcere permittunt; ſed quamprimùm omnis quæ adhæſerat reſina deraſa fuit, ſuccidunt eas, & tanquam inutiles evellunt, ut plantis junioribus locus detur. Juniores enim arbores plurimùm reſinæ largiuntur & præſtantiorem.

Benzoïnum Analyſi Chymicâ multùm olei præbet, tum tenuis, limpidi, aurei & fragrantis, tum ſpiſſi ac butyroſæ conſiſtentiæ, phlegmatis acidi portionem non mediocrem, parum terræ & nihil ſalis fixi. Sal acidus cum aliquâ terræ & olei portione implicitus ſalem eſſentialem conſtituit, qui ſublimatione ex reſinoſo magmate in flores ſalinos elevatur, vel decoctione in aquâ communi extrahitur. In aquâ bulliente ſal ille, cæterorum eſſentialium ſalium more, ſolvitur; & dum refrigeratur aqua, in ſpiculorum ſalinorum congeriem concreſcit, & in imâ liquoris parte deſidet. Florum ſalinorum ℥jß, vel etiam ℥ij, per ſublimationem Benzoïni libra una ſuppeditat, per decoctionem verò ℥j.

Præcipuus Benzoïni uſus eſt ad odoramenta & ſuffumigia. Intus ſumptum expectorationem promovet; & in aſthmate, pulmonum infarctu, tuſſi diuturnâ magno eſt adjumento. Ejus flores præſertim ad hæc commendantur; valent etiam ad ſudores

movendos. Externè Benzoïnum ad caput, ventriculum, & partes nervoſas reſolutas roborandum utiliter cum emplaſtris admiſcetur: necnon etiam in tuberculis ac rubore faciei extergendis ejus tinctura uſurpatur.

Benzoïni flores, oleum & tinctura in officinis præparantur. Flores ſic ſublimantur.

℞. Benzoïni craſſiuſculè triti q. l. Imponatur in ollam terream vitreatam, deſuper accommodando capitellum ex chartâ duplici, pyramidis in modum formatum: ignis lenis carbonum vel cinerum paulatim admoveatur. Sic ſublimabuntur flores elegantiſſimi, albicantes & nitentes ſerici inſtar, chartæque adhæreſcent. Singulis horis chartaceum capitellum amoveatur, & alterum ſubſtituatur. Flores plumulâ colligantur, & ſerventur in phialâ vitreâ exactè obturatâ: iteretur ſublimatio; & operatio tandiu continuetur, donec flavâ pinguedine coïnquinentur. Exhibentur à granis iij ad ℈ß pro doſi, in liquore conveniente ſoluti, vel ſub formâ boli, in aſthmate, pulmonum tuberculis & ulcere.

Reſinoſa & friabilis maſſa ſuperſtes cum arenæ duplo vel triplo per retortam diſtillatur; & oleum aureum & limpidum, ſed parvâ quantitate, deinde ruſeſcens, ac tandem nigrum & ſpiſſum præbet, quæ quidem oleoſæ ſubſtantiæ cum aquâ rurſus diſtillari poſſunt & rectificari. Oleo rectificato virtus balſamica, vulneraria & ſudorifera tribuitur.

Tinctura fit ope ſpiritûs vini, cujus guttæ aliquot in aquam injectæ ſtatim liquorem turbidum & lacteſcentem efficiunt; unde à quibuſdam Lac virginale dicitur.

℞. Flor. Benzoïni & ſal. Succin. ana ʒß. Croci ℈j.

Gumm. Ammon. ℈ij. Conſervæ Enulæ Campan. ʒij. M. F. Electuar. Dividatur in quatuor doſes ſextâ quâque horâ exhibendas in aſthmate.

Uſurpatur in Pulvere cephalico odorato *Charas*, Trochiſcis Alyptæ Moſchatæ, Unguento pomato officinali, Emplaſtro cephalico, & Emplaſtro ſtomachico *Ejuſdem*, & in Pulvere ad cadavera loricanda *Ejuſdem*.

Flores uſurpantur in Pilulis balſamicis *Richardi Morton*.

Articulus III.

De Camphorâ.

Camphora & Caphura, *Off.* Caphur, *Arabum:* Κάφυρα, *recentiorum Græcorum & Aëtii:* vulgò *Camphre*. Duplex reſina ſub hoc nomine nobis affertur. Altera rudis, vulgò *Camphre brute*, quæ in maſſas friabiles, compactas ex plurimis granulis ſemipellucidis, rufeſcentibus aut cinereis, ſalium granis ſimilibus, odore fragranti, ſapore acri, & ſordibus inquinata deprehenditur. Altera quæ Camphora purgata, vulgò *Camphre rafiné*, reſinoſa eſt, pinguiuſcula, ſub dentibus aliquantiſper lenteſcens, candida, pellucida, levis, in panes ſeu maſſas orbiculares depreſſas, nonnihil concavas, nitidas coacta, quinque vel ſex digitos longas, unum aut alterum latas, ſaporis acris, amaricantis, aromatici, totum os inflammantis, cum quodam tamen frigiditatis ſenſu; odoris fragrantis Roriſmarini, ſed vehementioris. Adeò volatilis eſt, ut aeri libero expoſita ſenſim minuatur, & in auras avolet atque diſſipetur. Facilè quoque flammam concipit, & nullum carbonem terramve combuſta poſt ſe relinquit.

Ambæ illæ Camphoræ ſpecies una & eadem ſunt, nec inter ſe differunt, niſi purgatione quæ ſublimatione peragitur, ut infra dicemus. Prima reprobatur: altera verò eligitur candida, tranſlucida, nitidaque. Ex Japoniâ occidentali & adjacentibus inſulis rudis in Belgium affertur, ibique repurgata poſteà per totam Europam diffunditur. Apud Indos duo Camphoræ genera diſtinguntur; ſcilicet Camphora Japonenſis aut Sinenſis, apud orientales populos ſicut etiam apud nos uſitatiſſima; & Camphora Borneenſis & Sumatrana, nobis inviſa, & apud ipſos etiam rariſſima & pretioſiſſima.

Arbor ex quâ Camphora vulgaris ſeu Japonenſis extrahitur, dicitur Camphora officinarum, *C. B. P.* 500. Arbor Camphorifera Japonica, foliis laurinis, fructu parvo globoſo, calyce breviſſimo, *Breyn.* 2°. *Prodr.* & *Horti Amſtel.* [Laurus foliis ovatis, utrinque acuminatis, ſtrinerviis, nitidis, petiolis laxis, *Lin. H. Cliff.* 154.] Arbor hæc quæ vera Laurus eſt, adeò procera eſt & patula, dum adolevit, ut cum Tiliis & Quercubus de magnitudine certet. Caudice aſſurgit tereti, erecto: cortice veſtitur in junioribus glabro, lævi, dilutè vireſcente; in adultioribus inæquali, ſcabro, verrucoſo, coloris cinericii. Ligno donatur albo, per ſiccitatem ad levem rubedinem accedente, ſubſtantiæ laxioris ex craſſiuſculis fibris compactæ, ſegmentis nigris Juglandis inſtar undulatæ, odoris aromatici pergrati. Ramis adnaſcuntur folia Lauri vulgaris foliis ſimilia, duos tranſverſos digitos lata, quatuor longa, utrinque acuminata, cum longo & anguſto mucrone, in ambitu nonnihil ſinuata & criſpa; anticâ facie ſaturè virentia, ſplendentia, glabra; poſticâ herbaceo aut cinereo colore prædita: ſingularia, nullo ſervato ordine alternatim hîc illîc ſparſa, pediculis inſidentia

paululùm carinatis, uncialibus, qui in coſtam purpuraſcentem abeunt, ex quâ nervuli & venulæ ad oras obliquè protenduntur; quæ contrita odorem ſpirant validum, Camphoræ non diſſimilem, quo tota planta imbuta eſt. Inter foliorum alas emittit pediculum duas uncias longum, in ſummitate racemoſum; & plurimos minutiſſimos flores ſuſtinet albos, monopetalos, tubuloſos, in quinque & raró in ſex partes ſubrotundas diſſectos, cum novem ſtaminibus brevibus, apiculatis, & piſtillo molli medium occupantibus. Flores excipiunt baccæ per maturitatem atropurpureæ, ſplendentes, lignoſæ, magnitudine Piſi mediocris, ſubrotundæ, calycibus breviſſimis, oblongis, mollibus inſidentes, ſaporis inter Camphoram & Caryophyllos aromaticos medii, odoris multò quàm in foliis fragrantioris. Nucleus intus continetur ſubalbidus, Piperis magnitudine, corticulâ nigrâ micante obductus, bifidus, oleoſus. Lignum odoris gratiâ ad multa opera uſurpatur.

Camphora per omnes arboris partes diſperſa non inciſione, ut cæteræ reſinæ, dimanat, ſed ſingulari methodo extrahitur. Ruſticorum opus eſt (ait Kæmpferus) in Provinciâ Satſuma & inſulis Gotho, qui radices & ligna minutim conciſa cum affusâ aquâ coquunt in veſicâ ferreâ; impoſitoque capitello fictili, amplo, roſtrato, & ſtramine repleto, vel, ut refert Paulus Hermans, capitello ex ſtramine vel ſtoreis confecto, ſublimatam reſinam excipiunt candidæ fuliginis inſtar, adhærentemque decutiunt, & in maſſam compingunt.

Verumtamen, quandoquidem hæc Camphora, qualis à Batavis ex Indiâ advehitur, rudis eſt adhuc, & in maſſulas compacta terrâ & fæcibus conſpurcatas, friabiles & flaveſcentes; purgatione ſeu, ut vocant, rafinatione, indiget. Ea eſt illius purgatio-

nis ratio apud Batavos uſitata, & à Joh. Frederico Gronovio in ſuâ *de Camphorâ* diſputatione deſcripta.

Camphoram rudem, prout ex Indiâ advehitur, contundunt, cribroque à fæcibus & ſordibus admixtis purgant. Hâc ad ℔jß, ij, iijve replent vas vitreum depreſſum cum fundo plano & collo anguſto. Hoc Camphorâ modicè repletum arenæ imponunt tantummodò, non ſepeliunt. Vas quod arenam excipit, non habet fundum æqualem, ſed ſenſim in conum deſcendit; cui ſubſternunt fortiorem ignem continuandum, uſquedum Camphora aquæ inſtar ebulliat. Dum colliqueſcit, ſuperficiei vaſis imponunt multos pannos ſibi ſuppoſitos & conſutos, in medio foraminatos pro collo vaſis, cui dein ſuperponunt conum ex blito confectum, collo vitri paulò longiorem.

Cùm tota liquata eſt Camphora & maximè ebullit, ignem minuunt, tum prunas ſubtrahendo, tum eas cineribus tegendo, ut calorem modicum edere poſſit. Poſt binos ab ebullitionis remiſſione quadrantes horæ, omnes pannos & conum auferunt, & tantummodò chartam emporeticam relinquunt diametro vaſis reſpondentem, in medio foraminatam, ne ab externo aere frigido nimis ſubitò refrigeretur & diſrumpatur: collum vaſis cono cooperiunt chartaceo, & ſic Camphoram colliquatam ſervant, per aliquot horas modicum ignis gradum conſervando. Hâc digeſtione Camphora partibus quibuſdam oleoſis & tenuioribus liberatur, adeò ut poſteà in maſſas denſiores & ſicciores concreſcere poſſit.

Poſt aliquot digeſtionis horas novum & fortem ſupponunt ignem diu continuandum, donec Camphora ſuperiorem vaſis partem petit; quo momento maximâ utuntur cautelâ, ne ſtatim initio collum va-

ſis repleat & diſrumpat. Quare ſemper inſtrumentum ex ferro vel ligno confectum intrudunt, ut collum apertum ſervent. Cùm Camphora omnis altum petiit, auferunt totum ignem & refrigerare ſinunt vaſa. Si quæ adfuerint fæces, eæ in fundo remanent conſpicuæ. Vaſe refrigerato & diſrupto, Camphoram purificatam extrahunt, maſſas ſeu panes orbiculares referentem à vaſis formâ; eamque à ſordidis, ſi quæ ſint, ſuperficiebus ope cultri purgant ſcindendo, non radendo, ut panes obtineant candidos & pellucidos.

Aliud eſt, ut diximus, Camphoræ genus ab orientalibus populis plurimi æſtimatæ, Borneenſis ſive Sumatranæ à locis dictæ. A priori non differt reipſâ, ſed formâ tantùm, veluti tenuiſſimarum lamellarum, vel micarum exiguarum; qualis ex arboris Camphoriferæ ligno extrahitur, abſque ullâ aliâ præparatione.

Arbor quæ eam profert, dicitur Arbor Liono dicta *Sladi*: Arbor Camphorifera Sumatrana, foliis Caryophylli aromatici, longiùs mucronatis, fructu majori oblongo, calyce ampliſſimo Tulipæ figuram quodammodò repræſentante, *Breyn.* 2°. *Prodr.* Externâ facie cum priori multùm convenit, minor eſt tamen graciliorque. Ejus truncus ſeptem præterpropter tranſverſos digitos craſſus, fungoſus eſt, & medullâ Sambuci non valde abſimili infarctus; variis nodis ſicuti Arundo diſtinguitur. Verùm fructus profert à priori prorſus diverſos, parvæ Nucis Avellanæ magnitudine, oblongè rotundos, tenui tunicâ indutos, & rurſus inſtar Nucum Avellanarum alterâ involutos elegantis formæ tunicâ, quæ diverſis pingitur coloribus, ut rubro, purpureo, flavo, viridi, & fructum integrum contegens: inſtar Tulipæ, ſuperiùs ſe aperit. Illi fructus conditi valde grati

ſunt, ſubtilemque Camphoræ odorem & ſaporem referunt. Hæc arbor luxuriat in Borneo & Sumatrâ inſulis, & præſertim in ſylvâ prope Baros in occidentali Sumatræ parte.

Camphora in hâc arbore ſub formâ minutiſſimarum lamellarum reperitur, ſed quantitate admodùm exiguâ; cùm duæ vel tres arbores cæſæ vix ℥ij vel iij ſuppeditent: unde caro venditur pretio, adeò ut in Japoniâ ℔j tantùm conſtet quantùm ℔c Japonenſis Camphoræ.

Cùm hanc arborem Camphorâ abundare & quaſi turgere norunt, cæſam in partes diſſecant, findunt, ſolique, ut areſcant, exponunt. Exſiccatas in particulas tenuiores comminuunt, & Camphoræ fruſtula eximunt, cribroque à ſordibus purgant. A Japonenſi in eo differt quòd ſponte non evaneſcat & conſumatur; quandoquidem, ſi, referente Willelmo Ten Rhyne, ℔c hujus aperto aeri exponantur, intra ſexennium vix ℔vj perdet, cùm è contrà Japonenſis ſeu vulgaris intra illud temporis ſpatium tota in auras diſſipabitur. An verò hæc quoad medicos uſus Japonenſi præſtantior ſit, ignoratur: & rem ſe experiri non potuiſſe Ten Rhyne ſcribit apud Breynium.

Si Camphora purificata in aperto aere comburatur, nihil prorſus cinerum vel terræ poſt ſe relinquit; ſed tota in flammam diſſipatur, & quædam ejus portio in atram fuliginem vertitur, nullumque acidum manifeſtum præbet, in quo à Benzoïno & plurimis aliis reſinis diſcrepat. Si verò in vaſis clauſis diſtilletur, non in ſua principia reſolvitur; ſed ſulphuris inſtar in flores aſcendit & ſublimatur. Solvitur in ſpiritu vini & in oleoſis liquoribus, ſicut cæteræ reſinæ. Camphora ſpiritu vini ſoluta, à copioſâ aquæ communis affuſione priſtinam formam recu-

perat, & ad liquoris ſuperficiem nivis inſtar concreſcit. Solvitur quoque vel potiùs liquatur ſpiritu Nitri & aquâ Regiâ, cæterarum diſſimilis reſinarum quæ illis acidis liquoribus concreſcunt & indurantur.

Ab oleo Vitrioli vehementiſſimo ſolvitur quoque, ſed in oleum non convertitur: liquatur autem ſpiritu ſalis, & partim in oleum lentum & albidum abit, partim ſublimatur. Vim ſalis Tartari & ſpiritûs ſalis Ammoniaci omnino fugit. Unde liquet eſſe reſinam peculiarem, oleoſis & acidis particulis tenuiſſimis adeò contemperatam, ut acidi ſales ſolâ tantùm deflagratione manifeſtos ſe præbeant.

Camphoræ, nec Dioſcorides, nec Galenus, nec quiſquam veterum Græcorum ante Aëtium meminerunt: Arabibus verò nota fuit & uſitata.

De Camphoræ qualitate authores inter ſe non conveniunt: alii enim calidam eſſe dicunt, alii frigidam.

Plurimi Camphoram frigidam ſtatuunt eo argumento, quòd nonnunquam venerem extinguat, & libidinem compeſcat; quòdque ophtalmiis, partium inflammationibus, tum etiam ambuſtis medeatur, & partibus inflammatis impoſita frigiditatis ſenſum inferat. Alii è contra calidam affirmant, quorum argumenta ſunt inflammabilitas eximia, odor aromaticus fragrantiſſimus, ſapor acerrimus, atque tenuitas & volatilitas partium; quæ quidem ſententia probabilior videtur. Licèt autem vulgatum ſit proverbium,

Camphora per nares caſtrat odore mares;

non ideò, quòd ſit vulgatiſſimum, veritati magis conſentaneum eſt: ſiquidem obſervatum fuit plurimos, qui per totum ferè vitæ decurſum, victûs quæſitandi causâ apud Japonenſes Camphoram tractant, aut qui à pluribus annis apud Bata os in

Camphoræ purificatione ſe exercent, non idcirco tamen ad venerea exercitia minùs aptos eſſe, imò multâ atque copioſâ prole beari.

Reverâ non eſt negandum quoſdam eſſe, quorum vis naturæ diuturno Camphoræ uſu debilitata fuit & extincta: ſed etiam è contrario nonnulli ſunt, qui contra libidinis incendia hâc reſinâ uſi, conqueſti ſunt ſe multò magis veneris œſtro percitos fuiſſe.

Itaque quamvis in multis affectibus, ut in oculorum inflammationibus, eryſipelate, æſtu febrili refrigerantem poteſtatem obtineat: attamen illud per ſe non operatur, ſed per accidens tantùm, humorum acrium & corrodentium acrimoniam demulcendo, ſtagnationem removendo, coagulationem reſolvendo, ſolutaſque particulas per cutis poros aut per vaſa ſolita compellendo; ita ut, inflammationis causâ remotâ, ceſſet partis & calor & dolor. Quod etiam de ſpiritu vini, & aliis medicamentis quæ actu calida dicuntur, quotidie experimur.

Camphora internè & externè adhibetur. Intus ſumpta anodyna eſt & diaphoretica, venenis & humorum malignitati reſiſtit; unde frequens ejus uſus eſt in peſte, febribus putridis & morbis maligni moris. Menſes provocat & urinas: ſuffocationi uterinæ ſubvenit; tumque vel ejus ſubſtantia per os exhibetur; aut aqua hyſterica quævis, in quâ Camphora incenſa extincta fuerit, propinatur; vel etiam in enematum decoctis, mediante oleo quocunque ſolvitur. Uteri, renum & veſicæ ulceribus medetur. Commendatur quoque in gonorrhæâ & fluore albo. Doſis à gr. iij ad ℈j, ſub formâ boli vel cum olei Amygdalar. dulcium q. ſ. ſolutæ.

Tandem Joann. Groenvelt. D. Med. Lond. *Tractatu de tuto Canthارid. uſu interno*, Camphoram

prædicat tanquam præſtantiſſimum Cantharidum correctorium. Urinæ ardores ex Cantharidibus intus ſumptis ortos mirè compeſcere aſſerit. De his plura, cùm de Cantharidibus agemus.

Externè adhibetur, tum in membrorum paralyſi, rheumaticis doloribus & arthriticis, tum ad inflammationes ſedandas, eryſipelata compeſcenda, tumores reſolvendos, putredinem arcendam, gangrænam præcavendam, necnon etiam ad ambuſta, ſæpiùs ſpiritu vini ſoluta. In frontalibus, fomentis, collyriis, unguentis & ceratis nonnunquam permiſcetur.

Camphoræ etiam externè admotæ vis febrifuga tribuitur: quapropter in febribus intermittentibus in nodulo ſuſpenditur circa præcordia ad ʒj.

Obſervandum eſt nimium Camphoræ uſum caput gravare, vigilias inducere, & ſanguinem ad inflammationem diſponere. Quocirca nonniſi cautè & moderatè aſſumenda eſt.

℞. Radicum Petaſitid. & Biſtortæ pulveratar. Camphoræ ana ʒj. C. C. Philoſoph. pp, ʒij. M. F. pulvis, cujus doſis ʒj in peſte & febribus malignis.

℞. Camphoræ gr. xv. Olei Cinnamom. gutt. iij. Laudan. Opiati gr. j, cum ſ. q. Conſerv. flor. Roriſmar. M. F. bolus ad ſudores movendos.

℞. Camphor. gr. xij. Conſerv. flor. Calendul. q. ſ. Fiat bolus in menſium ſuppreſſione.

℞. Camphor. Caſtor. Aſſæ fœtid. ana gr. v. Myrrhæ & Aloës pulverator. ana gr. x. Olei Succini gutt. iij. Conſervæ Rutæ q. ſ. M. F. bolus.

℞. Camphoræ ʒij. Terebenth. Venetæ ℥ij. Sanguinis Draconis ʒiij. Miſce exactè, & formentur Pilulæ. Doſis ʒß. in gonorrhæâ.

℞. Aquæ Fœniculi ℥ij. Spiritûs vini Camphorat.

ʒß.

℥ß. M. F. collyrium in ophthalmiâ, glaucomate & cataractâ incipiente.

℞. Tinctur. Myrrh. & Aloës ℥iiij. Spiritûs vini camphorati ℥j. Fiat miſtura præſtantiſſima ad ulcera vulneraque putrida, fœtida, & ad ſphacelum inclinantia abſtergenda.

℞. Sacchar. Saturni ℥ß. Camphor. ʒß. Olei Lini, olei Ovor. ana ℥j. Fiat linimentum in ambuſtis.

℞. Olei Lumbricor. ℥iij. Sp. vini camphorati ℥j. Ol. Terebenth. ℥ß. Sp. ſalis Ammon. ʒj. M. Fiat linimentum in paralyſi & rheumaticis doloribus.

Spiritus vini camphoratus fit ſolvendo Camphoræ ℥jß in ſpiritûs vini ℔j, in vaſe vitreo amplo & clauſo ſub ſole, vel in arenâ tepidâ. Eodem modo paratur Aqua vitæ camphorata.

Oleum Camphoræ in officinis ſic præparari ſolet.

℞. Camphoræ craſſiuſculè tritæ ℥iij. Spiritûs Nitri ℥vj. Digerantur ſimul in vaſe vitreo ritè obturato in balneo Mariæ, identidem agitando, donec Camphora prorſus ſoluta ſit. Tum oleum ſpiritui ſupernatans ſeparetur pondere ℥iiij. Ad oſſium cariem inhibendam, & ad tendinum exfoliationem promovendam commendatur.

Camphora uſurpatur in Confectione de Hyacinthis *Jouberti*, Trochiſcis de Camphorâ, Trochiſcis albis *Raſis*, Trochiſcis Diarrhodon, Pilulis hyſtericis *Charas*, Pulvere Sperniolæ *Crollii*, in miſturâ de Tribus ſeu Diaphoretico in peracutis *Paracelſi*, Unguento de Cerusâ, Deſiccativo rubro, Cerato Santalino, Emplaſtro ſtyptico, Emplaſtro ad Ganglia *Charas*, & Diabotano *D. Blondel*.

Præter hanc Camphoræ ſpeciem, aliæ huic analogæ ſubſtantiæ ex variis plantis Indiæ orientalis eli-

ciuntur; quarum præcipua in inſulâ Ceylan conficitur. Extrahitur ex cortice radicis Cinnamomi, qui nempe ſeparatus à materiâ ligneâ, immittitur veſicæ inſtructæ ſuo capitello, & affusâ aquâ copiosâ diſtillatur. Sic obtinetur aqua, oleum & oleo ſupernatans Camphora, quæ ab illo facilè expreſſione manuum ſeparatur. Hæc cinnamomea Camphora alteram odoris ſuavitate longè ſuperat, viribuſque præſtantior cenſetur; ſed parcè admodùm affertur. Eâdem planè ratione ex omnibus Cinnamomi ſeu Canellæ ſpeciebus, ex radicibus Zedoariæ Zeylanicæ Camphoram redolentis, ex Menthâ Zeylanicâ, Schœnantho Arabico & Perſico, & aliis, oleum & Camphora extrahuntur; ſed nullius ſunt usûs.

Articulus IV.

De Carannâ.

Caranna, *Off.* vulgò *Caragne.* Subſtantia eſt reſinoſa, concreta, tenax, & picis inſtar ductilis, dum recens eſt; inveterata verò dura, friabilis, foris è cinereo nigricans, intus obſcura, fuſca; ſaporis reſinoſi, ſubamaricantis, ad Myrrham aliquantiſper accedentis; odoris, dum accenditur, fragrantis. Ex Americâ & præſertim novâ Hiſpaniâ in maſſulas junceis foliis involutas compacta affertur. Eligatur recens, odore fragrans, ſincera, nullis quiſquiliis aut reſinis alienis fucata. Cujuſdam ſpeciei meminit Monardes, Cryſtalli inſtar pellucidæ, & odoris fragrantiſſimi, quæ nunc in officinis non reperitur.

Arbor ex quâ hæc reſina profluit, dicitur Caranna Monardi, *C. B. P.* 503: Tlahueliloca Quahuitl, id eſt, Arbor inſaniæ, Caragna nuncupata, *Hernandez* 56. Arbor eſt, inquit Hernandez, magna, fulvos ſtipi-

tes fundens læves, nitidos, odoros: folia profert oleaginea, in crucis formam compoſita, orbicularia. De floribus & fructibus verò nihil refert. P. Hermans fructus parvis pomis ſimiles eſſe dicit.

Ex hâc reſinâ diſtillatione oleum eſſentiale ſubtile, acre, rubrum, & ſummè odoriferum extrahitur. Ab hoc oleo pendet ejus virtus tumores reſolvendi, dolores ſedandi, & nervos roborandi. Externè tantùm adhibetur in podagrâ, arthritide, iſchiadico dolore, catharrhis & dentium doloribus, ſub formâ emplaſtri, vel ſola, vel cum Terebenthinâ Chiâ, oleo Nuciſtæ, aut alio quocunque oleo emollita. Temporibus admovetur in odontalgiâ, ſuturæ coronali in cephalalgiâ, ventriculi regioni in hujus viſceris imbecillitate: comburitur quoque ad aeris malignitatem corrigendam.

℞. Carann. ℥j. Ceræ flavæ ℥ß. Olei Verbaſci q. ſ. M. F. Emplaſtrum antipodagricum.

ARTICULUS V.

De Elemi.

DUPLEX eſt Elemi ſeu Elemni genus in officinis: unum verum, quod Æthiopicum; alterum ſpurium, quod Americanum. Minùs bene Gummi titulo donantur, cùm genuinæ reſinæ ſint, quæ flammam facilè concipiunt, & oleo diluuntur.

VERUM ELEMI ſeu Æthiopicum eſt reſina flaveſcens, vel ex albido tantillùm vireſcens, extus ſolidior, licèt non penitùs ſicca; intus mollior & lenta, in glebas cylindraceas coacta, ad ignem ardens; odore valido non ingrato, quadantenus Fœniculi. Glebæ foliis amplis arundinaceis aut palmeis involvi ſolent. Rarò nunc in officinis occurrit.

De arbore ex quâ fluit, nihil certi traditur; fortaſſe tempus illius originem dilucidabit.

Elemi reſinam Oleæ Æthiopicæ lachrymam eſſe multi volunt, eandem quoque de quâ Theophraſtus & Dioſcorides mentionem fecêre, & ex quâ Plinius ſcribit confici medicamentum Græcis *Enhæmon* dictum, ſingulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus. Quod autem hanc conjecturam eò magis veriſimilem efficit, illud eſt quod C. B. profert Oleas & Oleaſtros Elemi ſimilem fere lachrymam fundere; quodque Andreæ Baccii teſtimonio confirmatur, cujus verba ex *lib. V. de Vinis Apulis* deſumpta huc referam. Olearum, inquit, in Apuliâ mira vetuſtas & magnitudo. Quercuum inſtar procerrimæ, & quod fœcunditatis earum argumentum eſt, quod in Tiburtinis non video nec in Sabinis oleis, ob aſſiduos, ut reor, in Apuliâ calores, gummi hîc Oleæ exſudant optimum, quod Chirurgi gummi Elemi appellant. Gleba eſt pinguis, ac Myrrhæ inſtar fragranti odore; ut non ſolùm in unguento probandam exiſtimem, utique applicata ſimpliciter, Cerati inſtar, tumores diſcutiat, emundet ſordida ulcera, ac carnem inducat ad cicatricem; verùm etiam prunis aſperſa ſuffimentum Balſami in cameris edit gratioſum, ſuperans Thuris & Stactæ Myrrhæ fragrantiam.

Elemi Americanum eſt reſinæ ſpecies quandoque albicans, nunc vireſcens, nunc flaveſcens, pellucida, ad Pini reſinam accedens, mollioris modò, modò ſiccioris conſiſtentiæ; odore reſinoſo, gravi. Frequens occurrit in officinis. Probatur recens, pellucidum, viridiuſculum, pingue, lentum, odoratum. Ex Braſiliâ, novâ Hiſpaniâ, & inſulis Americanis advehitur.

Arbor dicitur Icicariba Braſilienſibus, *Marcgr. 98*;

Icicariba, & illius gummi Icica, ſive Elemni, *Piſon.* 122: Arbor Braſilienſis gummi Elemi ſimile fundens, foliis pinnatis, floſculis verticillatis, fructu Olivæ figurâ & magnitudine, *Raii Hiſtor.* 1546. Arbor eſt alta, caudice haud ita craſſo, cortice glabro ac cinereo: creſcit fere ad modum Fagi. Folia fert in ramulis pinnata, è binis, interdum ternis pinnarum conjugationibus compoſita cum impari foliolo in extremo, Pyri foliis ſimilia, tres digitos longa, anteriùs acuminata, inſtar Pergameni craſſa, lætè viridia, ſplendentia; nervo ſecundùm longitudinem, & venis obliquè diſcurrentibus. Ad foliorum exortum proveniunt copioſi floſculi racematim ſeu verticillatim congeſti, parvuli, quatuor foliolis viridibus conſtantes, ſtellæ figurâ. Foliola autem illa viridia in ambitu albâ lineolâ ſunt circumdata, & in medio floris ſunt aliquot ſtaminula flaveſcentia. Poſt florem ſequitur fructus magnitudine & figurâ Olivæ, colore mali Granati, habens intus pulpam odoriferam, qualis eſt arboris lachryma. Cortex quippe vulneratus unâ nocte reſinam fundit odoratiſſimam, odore Anethi recèns contuſi, quæ poſtridie colligi poteſt: conſiſtentiam habet Mannæ, colorem ex viridi pallidè flaveſcentem; ac commodè tractari manibus poteſt. Corticem exteriorem non inciſum ſi manu mulceas paululùm, inſignem mox ſpargit odorem.

Analyſi Chymicâ ex ℔iij Elemi puriſſimi per retortam diſtillati prodierunt humoris aquoſi primùm, qui odore & ſapore hanc reſinam referebat; deinde acidi, Heliotropii tincturam rubro colore inficientis ℥iij, ʒij, gr. lxvj: olei limpidi rufeſcentis ℥vj, ʒvj, gr. xxxvj; craſſioris verò, & colore fuſco tincti ℥xxix, ʒvj, gr. xxxvj. Maſſa nigra carbonis inſtar in retortæ fundo reſidua pendebat ℥iij,

ʒvij, gr. xxxvj: quæ per ſexdecim horas igne reverberii in crucibulo calcinata, donec nullum ampliùs fumum emitteret, adeò imminuta fuit pondere, ut ʒiij, & gr. lx tantùm penderet; atque color ejus ater in flavorubentem converſus fuit. Ex his cineribus per lixivium ſalis fixi ſalſi gr. xviij ſeparata fuerunt. In hujus reſinæ diſtillatione deperditio partium fuit ponderis ℥iiij, & gr. xlviij; in calcinatione verò ponderis ℥iij, ʒij, & gr. xlviij.

Nullam alcali ſâlis notam præbuit hæc reſina: unde liquet illam, ſicut aliæ ferè omnes, compoſitam eſſe acido ſubtili & oleo, tum ſubtili, tum craſſo ſtrictè unitis.

Utrumque Elemi externè admotum tumores reſolvit, ulcera detergit, & dolores internos demulcet & ſedat: corruptioni egregiè reſiſtit, & imprimis pro vulneribus & contuſionibus capitis & tendinum commendatur. Rariſſimè ad uſum internum uſurpatur: à quibuſdam tamen tanquam diureticum intus ſumptum prædicatur.

Ex eâ paratur Balſamum digeſtivum *Arcæi*, in vulneribus capitis apud Chirurgos uſitatiſſimum, cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. Elemi & Terebenthinæ abietinæ ana ℥jß. Sevi caſtrati antiqui & liquefacti ℥ij. Pingued. porcinæ antiq. liquefactæ ℥j. M. F. linimentum ſ. a.

Uſurpatur etiam in Emplaſtro *Andreæ à Cruce*, Emplaſtro *Paracelſi*, & Emplaſtro ad Equini pedis punctionem *Charas*.

Plurimæ reſinæ flaveſcentes, albicantes, aut cinereæ ex Americâ pro Elemi afferuntur, quæ Elemi genuino viribus & odore inferiores ab ipſo facilè diſtinguuntur.

ARTICULUS VI.

De Lachrymâ, vulgò Gummi Hederæ dictâ.

RESINA HEDERÆ, impropriè Gummi Hederæ, *Off.* Δάκρυον τȣ̃ κισσȣ̃, *Dioſcoridis.* Eſt ſubſtantia reſinoſa, arida, dura, compacta, colore fuſco, rubiginoſo, obſcuro, nonnihil pellucida, & rubra, ſi in parva fragmenta diſrumpatur, cum rubiginoſis intercurrentibus micis; ſapore ſubacri, leviter aſtringente, & tantiſper aromatico; inodora. Flammæ tamen admota claram & pertinacem edit flammam cum odore non ingrato, ad Thuris odorem accedente. Ex Perſiâ & orientalibus plagis affertur.

J. Bauhinus hujuſmodi reſinam rubram, odoratam, pellucidam, guſtu acrem, inflammabilem in arbore Hederâ prope Genevam reperit. Haud diſſimilem J. Raius Worceſtriæ in Angliâ collectam fuiſſe refert. Necnon Petrus Pomet magnum hujuſce reſinæ fruſtum ex antiquâ Hederâ arboreſcente Monſpelii collegiſſe refert. Sed rariùs his in regionibus frigidis illa reſina ſtillat.

Planta ex quâ hæc Lachryma diffluit, dicitur Hedera arborea, *C. B. P.* 305. *Inſt. R. Herbar.* 613; quæ ratione loci ubi creſcit, & ætatis, diverſas formas induit: unde tot ab authoribus antiquis Hederarum differentiæ.

In cenſu earum quæ adminiculis ſuſtinentur, referri ſolet; licèt tamen per ſe nonnunquam conſiſtat, & adeò erigatur ut nullum relinquatur affinitatis veſtigium cum repente Hederâ, eâ potiſſimum ætate quâ fructum ferre poteſt. Sarmentis tenuibus, longo & errabundo reptatu proximis arboribus aut parietibus innixa, alta petit, iis quæ ſemel apprehendit, pro ridicis uſa, barbitio fibrarum propaga-

to, radices in alieno ſolo agens; cortice magnâ parte rugoſo, cinereo, in novellis ramis viridi; materie albâ, firmâ. Folia perpetuò virentia, nullo ordine pediculis ſemipalmaribus & palmaribus appenſa, pro variis Hederæ ætatibus diverſa ſunt. Quandiu enim repit & affixa eſt, folia fert nervoſa, ſupernè ex atro virentia & ſplendentia, infernè ad luteum ex virore tantillùm declinantia, in angulos deſinentia ad ſummum quinos, quorum duo utrinque prominent, unus in ſummo folio: quò autem magis adoleſcit, folia & pauciores edunt angulos obtuſioreſque, & ipſa majora fiunt & virentiora unicoloraque; cùm ab initio eadem puſilla ſint, nigra, & maculis albis ſecundùm venas diſtincta, aliquando infernè ſubrubentia: at verò cùm erigitur, folia rotundantur, obliteratis ex toto utrinque angulis omnibus, ſolo eo qui in ſummo eſt relicto. Sapore ſiccante acri donantur. Flores in ſarmentorum extremitatibus multi umbellæ inſtar naſcuntur, roſacei, ſeu ſex herbaceis petalis in orbem poſitis conſtantes, totidemque luteis apicibus, ex quorum meditullio ſurgit piſtillum quod deinde abit in baccam fere globoſam, baccæ juniperinæ æqualem, per maturitatem nigram, utrinque quaſi compreſſam, circulo umbilicato à quo abeſt ille reliqui acini nitor, inſcriptam, adinſtar operculi impoſiti urceolo, cujus centrum deſignat prominulus niger ſtylus. Intus diſtinctis ſepimento membranaceo nonnihilque pulpoſo loculis continentur ſemina, unum, duo, tria, quatuor, vel quinque, oblonga, ex unâ parte gibba, ex alterâ plana, cuticulâ tenui contecta, intus pulpoſa, confractæ Orizæ cum glumâ ſuâ aut pulticulæ è pane ſyncomiſto non abſimilia. In Galliâ paſſim naſcitur ad arbores in ſylvis, campis, & hortis, & ad ædificiorum muros.

Analyſi Chymicâ ex foliis Hederæ ℔iij, ℥xij, per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis primùm limpidi, odore aliquantiſper aromatico, ſapore primùm ſubacri, ſubamaro, ac tandem acido, ℔j, ℥xiij: liquoris acidi, acris, empyreumatici, rufeſcentis, turbidi, qui & acidi & urinoſi ſalis notas præbuit, ℥vj, ʒvj, gr. xxxvj: olei primùm limpidi, flaveſcentis, deinde ſpiſſioris ℥iij, ʒiiij. Maſſa nigra reſidua pendebat ℥ix, ʒv. Partium deperditio in hâc diſtillatione fuit circiter ℥xj. Maſſa nigra igne reverberii calcinata reliquit tantummodò cinerum ℥ij; qui ſalis fixi alcalini ʒvj, gr. xv, lixivii ope præbuerunt.

Ex hâc analyſi patet folia Hederæ ſubtilibus quibuſdam particulis acribus donari, & ſale eſſentiali cremoris Tartari haud diſſimili, nempe ſale ſalſo cum oleo craſſo permiſto. Particulis acribus tenuibus & irritantibus attrahunt & maturant: oleo craſſiore acidis ſalibus & alcalinis contemperato, detergunt, incraſſant, & inflammationem arcent.

Lachryma Hederæ per retortam diſtillata ad pondus ℔ij, præbuit phlegmatis limpidi, odore reſinam hanc referentis, ſapore acido, ℥iij, ʒvj: deinde liquoris acidi rufeſcentis ℥j, ʒvj, gr. vj: tandem liquoris alcalini cum acidis fermenteſcentis ʒij, gr. liiij: olei flaveſcentis limpidiſſimi ℥ij, ʒvj, gr. xviij: olei rufeſcentis fluidi ℥vij, gr. xxiiij; quod parum acidi continere videbatur. Maſſa nigra reſidua pendebat ℥x, ʒv; quæ per horas 26 in crucibulo calcinata, rufeſcens evaſit, & pondere tantummodò æquavit ʒvij, gr. lx. Ex his cineribus ſalis fixi alcalini gr. viij extracta ſunt. Jactura in diſtillatione fuit ℥v, ʒv, gr. xxxvij.

In reſinâ tenuius eſt oleum quàm in foliis. Majori copiâ ſalis alcalini, minori acidi ſalis quanti-

tate inſtruitur. Quamvis majorem carbonis quantitatem reliquerit quàm folia, minùs tamen cinerum ſeu terræ inertis præbet : unde conjicere licet minorem terræ quantitatem in reſinâ contineri, ſed intimiùs ſalia & olea coadunari, quàm ut igne clauſo ſejungi poſſint. Omnis Hedera, authore Dioſcoride, acris eſt, aſtringit, nervos lædit. Internus foliorum hujus plantæ uſus rarus eſt; externus creber in ichoribus exſiccandis & ſanandis, in fonticulis ab inflammatione tutandis, apertis conſervandis, humoribuſque illuc fluentibus eliciendis vi ſuâ attractoriâ : folium quotidie imponitur in ozænis curandis, in aurium purulentarum dolore ſedando. Veteres folia cum vino cocta ad ambuſta & ulcera maligna commendabant ; eaque cum aceto cocta, aut cruda cum pane trita, ad lienis intumeſcentiam aut duritiem reſolvendam applicabant.

Ejus lignum in globulos formatum optimo cum ſucceſſu fonticulis imponitur, egregiè enim attrahit ; & nonniſi ſemel in menſe globuli renovantur.

Baccæ apud veteres ad uſum internum raró adhibebantur ; quia eas deglutitas vomitum & ſeceſſum inſigniter promovere exiſtimabant. Verùm poſt aliquot recentiorum experimenta, illæ baccæ maturæ & pulveratæ parvâ doſi aſſumptæ, ob vim diaphoreticam & antipeſtilentialem, commendantur. Hinc Boylæus, *lib. de Philoſoph. experimentali*, teſtatur eas in quâdam peſte Londinenſi, pulveratas in aceto, vel vini albi hauſtu ſumptas, excitato ſudore, admodùm proficuas fuiſſe : cui etiam aſſentitur Palmarius, *Tractatu de Peſte & Morbis contagioſis*, *p.* 453. Nonnulli quoque eaſdem ad hydropem aſcitem commendant.

Hederæ reſina inter pſilothra à veteribus recen-

ſetur : quod quidem experientiâ non comprobatur; ita ut vel error ſit in codicibus, vel aliud quid ab illis intellectum fuerit. Balſamica virtus ſeu detergendi & conſolidandi vulnera ipſi tribuitur: tumores reſolvit. Apud Perſas inter aſtringentia medicamenta externa uſurpatur; nonniſi ad uſum externum apud nos adhibetur. C. Hoffmannus & Simon Paulli minùs tutum eſſe omnium Hederæ arboreæ partium uſum internum ob earum acrimoniam exiſtimant.

Reſina uſurpatur in unguento de Althæâ *Charas.*

ARTICULUS VII.

De Ladano.

LADANUM vel Labdanum, *Off.* Λάδανον, *Græcorum:* Loden & Laden, *Arabum.* Eſt ſubſtantia reſinoſa, cujus duæ ſpecies in officinis occurrunt : una in maſſas compacta grandiores, molles, ad emplaſtri vel extracti conſiſtentiam accedentes, intra digitos lenteſcentes, craſſiores, odore grato, colore ex rufonigreſcente, veſicis ſeu pelliculis involutas, vulgò *Labdanum en maſſes ou en pains :* altera verò in panes contortos & circumvolutos, ſiccos, duros, fragiles, qui tamen calefacti paululùm molleſcunt, arenulâ tenui nigrâ permiſtos, colore nigro, odore debiliori, vulgò in officinis *Labdanum en tortis.* Hæc frequentiùs reperitur.

Ladanum eligatur odoratum, odore valido, ſed ſuavi, inflammabile, accenſumque gratum odorem exhalans, calore facilè molleſcens, purum: improbatur arenâ aliiſque ſordibus inquinatum. Ex inſulâ Cretâ aliiſque maris Ægei inſulis affertur. Veteribus Græcis innotuit.

Hæc reſina tempore æſtivo exſudat ex foliis plan-

tæ, quæ dicitur Ciſtus Ladanifera Cretica, flore purpureo, *Coroll. Inſt. R. H.* 19: Ladanum Creticum, *P. Alpin. Exot.* 88. Frutex eſt ramoſus, patulus, ſupinus, humi ſparſus, qui ad pedalem bipedalemve altitudinem attollitur. Ex radice durâ, lignosâ, intus candicante, foris rufeſcente, pedem longâ, fibratâ & capillatâ aſſurgunt rami plurimi, duri, pollicem ſæpe craſſi, fuſci, nonnunquam cineracei, cortice hiulco, in alios obſcurè rubentes diviſi ramuſculos, quorum juniores ſurculi hirſuti ſunt, & ex viridi candicantes; foliis inſtructi binis ex adverſo naſcentibus, obſcurè virentibus, oblongis, ad oram ſinuatis, cum nervis & venulis plurimis, pollicem longis, octo vel novem lineas latis, obtusè acuminatis, aſperis, pediculo tres quatuorve lineas longo, unam lato innixis, ſaporis herbacei, leviter ſtyptici. Summi ramuli roſaceis ornantur floribus, qui conſtant ex quinque petalis uncialibus, variè & inæqualiter complicatis, ſubrotundis, purpuraſcentibus, circa pediculum anguſtioribus, & ad unguem flavâ maculâ inſignitis, cum ſtaminibus numeroſis luteis, fuſciſque apicibus. Eorum calyx ex quinque petalis componitur ſeptem octove lineas longis, ovatis, venoſis & externè villoſis, in longum & recurvum acumen deſinentibus. Ex hoc calyce ſurgit piſtillum viride, quod deinde abit in fructum multicapſularem, quem Cl. Tournefortius non deſcripſit. In montibus circa Cydonem, vulgò *la Canée*, Cretæ inſulæ metropolim hæc planta luxuriat.

Alia ejuſdem Ciſti ſpecies vel potiùs varietas à peritiſſimo illo Botanico obſervata fuit, huic prorſus ſimilis, ſed flore longè majore; quæ in Ponto naſcitur, & dicitur Ciſtus Ladanifera, orientalis, flore purpureo majore, *Coroll. Inſt. R. H.* 19.

Ladanum duobus modis Dioſcoridis tempore ſuper hanc plantam colligebatur. Cùm Ciſti frondes, inquit, paſcuntur capræ hircique, pinguedinem barbâ carpunt, & ſuo lentore villoſis cruribus adhæreſcentem reportant: quam depectentes incolæ colanteſque cogunt in offas, & ita recondunt. Alii verò attractis funiculis inſidentem fruticibus lentorem abſtergunt conglomerantque in Ladanum. Hinc quidam ſeplaſiarii Ladanum ex caprarum barbâ exemptum, & Ladanum funibus collectum diſtinguere voluerunt. Verùm & Bellonii tempore, & hodie, referente Cl. Tournefortio, unus tantùm erat colligendi modus. Græci colligendo Ladano peculiare inſtrumentum parant, raſtro dentium experti ſimile, Εργαςιρι illis dictum. Huic affixæ ſunt multæ ligulæ ſive zonæ è corio rudi nec præparato confectæ: eas per ſummos ardores ſolis ſuper ladaniferos frutices volvunt & revolvunt, ut inhæreat reſinoſus ille humor circa folia concretus, qui deinde cultris à ligulis abradendus eſt. Itaque Ladanum colligendi ſummus, imò intolerabilis eſt labor, à ruſticis tantummodò ſuſceptus; cùm totos dies ardentiſſimo Caniculæ æſtu in montibus hærere neceſſe ſit. Si quis tamen huic labori aſſiduè operam navet, uno die pluſquàm tres Ladani libras ſeu ℥xlviij colligere poſſe aſſerunt. Tempus huic operi ſuſcipiendo magis idoneum eſt, ſæviente Caniculâ, aere ſolis ardore æſtuante, nec ventis agitato: tunc enim humor ille abundè exſudat, & purus obtinetur; alioquin ventis agitato aere, multo pulvere & ſordibus conſpurcatur. Verùm nec facile eſt purum ab incolis obtinere Ladanum; quandoquidem ſordido amore lucri promoti arenulam quandam nigram minutiſſimam & ferrugineam quæ ibi reperitur, huic admiſcere ſolent, quo Ladani pondus multùm augetur.

Mulieres Græcæ globos ex Ladano ſolo, vel cum Ambrâ permiſto confectos, manibus, oblectamenti gratiâ, ſæpe geſtant & odorant.

Inſtitutâ analyſi Chymicâ, Ladani in panes orbiculares contorti ℔ij exhibuerunt phlegmatis ruſeſcentis, odoris grati & acidi ſaporis ℥ij, ʒij, gr. xlviij: liquoris fuſci, alcali ſeu Sublimati corroſivi ſolutionem coagulantis, & cum acidis tumultuantis ʒiijß: olei odorati, limpidi, rufeſcentis ʒiiij, gr. xxiiij: olei fuſci ſpiſſioris, & nonnihil empyreumatici ℥j, ʒiij. Maſſa nigra reſidua pendebat ℥xxvj, ʒvij; quæ per horas octo in crucibulo igne reverberii calcinata fulvum colorem acquiſivit, iterumque calcinata per ſex horas ſubrubentem obtinuit colorem: tunc verò nihil aliud eſſe videbatur quàm arena inſipida ex quâ fere nihil ſalis fixi extractum fuit. Hæc arena ſanè cum Ladano permiſta fuerat.

Itaque per hanc analyſim patet Ladanum conſtare ex oleo tenui & craſſo, cum ſale eſſentiali ammoniacali conſociato. Sed inſuper videre eſt duas Ladani libras arenæ ℥xxiiij circiter continere, ac proinde vix ℥iiij Ladani puri & genuini in ſingulis vulgaris Ladani, ſeu, ut aiunt, contorti libris contineri. Hæc arena ferruginea eſt; unde non mirum ſi calcinatione rubrum nanciſcatur colorem, qualis in Croco Martis deprehenditur.

Ladanum externè admotum emollit, concoquit, attenuat & reſolvit; internè verò aſtringit, roborat & dolores ſedat. Minùs frequens tamen eſt illius uſus internus. Ad ventriculum roborandum, & concoctionem juvandam, adversùs ſeroſam colluviem & catarrhos, & in dyſenteriis ʒj pondere præſcribitur. Laudatur in frigidâ cerebri intemperie, capiti applicatum; in ventriculi imbecillitate, ejus regioni impoſitum; in odontalgiâ, temporibus

admotum. Ad ulcera antiqua & ſinuoſa cum tumore & duritie & ad uteri vitia ſananda commendatur. In odoratis ſuffimentis admiſcetur, & ex eo parantur globi ſeu poma odorata adversùs peſtilentem auram.

℞. Ladani puri ʒj. Nucis Moſch. ʒß. Cardamom. ℈j. Maſtiches gr. viij. Jalap. pulver. ℈j. Olei cinnamom. gutt. vj. Syr. de Stæchad. q. ſ. Fiat maſſa pilular. quarum doſis gr. xv, vel xx horâ ſomni, in catarrhis à causâ frigidâ.

℞. Ladani puriſſim. ʒj. Corall. rubr. pp. ℈j. Mivæ Cydonior. ʒij. M. F. bolus in ventriculi imbecillitate & dyſenteriâ.

℞. Ladani ℥ß. Styracis Calam. ʒiij. Benzoïn. ʒij. Ligni Aloës, Cinnamomi, Santali citrini ana ℈ij. Caryophyllor. Mari, Lavandulæ, corticis Citri ana ʒß. Camphoræ ℈j. cum Styracis liquidi q. ſ. Fiat maſſa in mortario calido, addendo, ſi volueris, Ambræ & Moſchi momentum. Ex eâ globus formetur manibus geſtiendus vel collo appendendus, ad aeris contagium inhibendum.

Ladani oleum odoratum unguentarii hoc modo parare norunt.

℞. Ladani pinguis & præſtantiſſimi ℔j. In tenuiſſimas partes diviſum coquatur cum aq. Roſar. ℥vj. Olei Amygdalar. dulc. ℥iv, per ſemihoram. Percoletur liquor oleoſus.

Ladanum uſurpatur in Balſamis apoplecticis, in Emplaſtro cephalico *Charas*, ſtomachico *Ejuſdem*, ad herniam *Prioris de Cabrieres*, Trochiſcis odoratis ſeu Aviculis Cypriis *Charas*.

Articulus VIII.

De Maſtiche.

Masticне, Maſtix & Reſina lentiſcina, *Off.* ῥητίνη σχινίνη, καὶ Μαςίχη, *Dioſcoridis*: Maſtech *Arabum*: vulgò *Maſtic.* Reſina eſt arida, eleganter pellucida, ex flavo palleſcens, in lachrymas vel grumos concreta, Piſi minoris vel Orizæ craſſitie, fragilis, quæ ſtatim ſub dente diſſilit, mox tamen calore lenteſcit adinſtar ceræ, prunis injecta flammam concipit, odoremque non ingratum ſpirat, & ſapore donatur leviter aromatico, reſinoſo & ſubaſtringente.

Eligenda eſt candida, vel pallida, ad citrinum vergens, pellucida, arida, fragilis, ſtridens, odorata. Nigra, viridis, livida, aut impura nullius eſt momenti.

Ex Chio maris Ægei inſulâ, ubi optima & copioſiſſima colligitur, ad nos affertur.

Reſinoſæ quædam maſſæ aridæ, craſſæ, ex Maſtiche & aliis reſinis coagmentatæ, in officinis ſub Maſtiches nomine venduntur ad Medicinam prorſus inutiles. Ad lapidum ſciſſuras replendas & conglutinandas reſervantur.

Maſtiche ſponte vel vulnerato cortice exſudat ex arbore Terebinthorum generi affini, quæ dicitur Lentiſcus vulgaris, *C. B. P.* 399. Radice eſt validâ, multifidâ, fuſcâ, durâ & fibratâ, ſtolonibus verò lentis, Coryli aut Cotoneæ altitudinem æquantibus, denſis & brachiatis, in quibus folia naſcuntur conjugata, nullo impari claudente, glabra, nitida, unciam longa, utrinque acuta, anguſta, reſinoſa, firma, lætè virentia, ſulcatæ annexa coſtæ quæ in ſpinulam mollem deſinit, acuti odoris, ſaporis acidiuſculi

acidiuſculi & aſtringentis: foliis interdum folliculi, vel veſiculæ quædam adnaſcuntur, culicibus exiguis referti, haud ſecùs quàm in terebinthinis aut ulmeis. Lentiſci ſpecies quæ flores ſtamineos profert, fructu omnino deſtituitur: quæ verò fructum fert, ſtaminibus orbatur. Flores ſtaminei, racematim cohærentes, rubentes, ad alæ imum exoriuntur: fructus verò in botrum congeruntur ſubrotundi, rubentes, & per maturitatem nigricantes, duas lineas longi, cum teſtâ duriore membranâ reſinosâ & pingui obductâ: intus nucleus continetur albus, oleaginoſus & odorus. Hoc plantæ genus à Terebintho tantùm diverſum eſt foliis, quæ per conjugationes quidem coſtæ affiguntur, ſed nullo impari plerùmque claudente. In Galliâ Narbonenſi, Italiâ, Hiſpaniâ, inſulâ Chio, cæteriſque maris Ægei inſulis frequens naſcitur.

Bellonius Lentiſcum in ſolâ inſulâ Chio reſinam Maſtichen fundere affirmat. Olim tamen in Ægypto naſcebatur; quandòquidem Galenus, *l.* 2°. *ad Glauconem*, Ægyptiacam Maſtichen commendat. Nonnulli in Italiâ ex Lentiſcis diſtillare quoque aſſerunt: & Gaſſendus, *in vitâ Peyreſcii*, in Gallo-provinciâ non longè Telone Maſtichen ſudare refert. Verùm hodie Maſtiche quæ in officinis reperitur, ex ſolâ Chio inſulâ affertur. Ibi Lentiſci arbores tali diligentiâ & curâ excoluntur, inquit Bellonius, ut non minores in eam rem ſumptus fiant quàm apud nos in vinetorum culturam; nec immeritò, cùm potiores hujus inſulæ opes in Maſtiche conſiſtant: niſi autem diligenti curâ colerentur, exiguum reſinæ proventum darent. Equidem tantus eſt ejus proventus in hâc inſulâ, ut ſingulis annis Turcicò Imperatori pendant trecentas Maſtiches ciſtàs ſeu 84375. libras: ſingulæ enim ciſtæ 281 ℔. cum ℥iiij con-

tinent. Incolæ Lentiſcos menſibus Auguſto & Septembri compungunt; & ex vulneribus in cortice factis Maſtiche exſudat, & in granula concreſcit.

Analyſi Chymicâ, ex Maſtiches ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, acidi, odorati ℥j, ʒvij, gr. liiij : liquoris fuſci, magis acidi cum quodam amarore ℥ij, ʒj, gr. xij : liquoris limpidi, rufeſcentis, ſubacidi & aliquantiſper alcalini, qui nempe Sublimati corroſivi ſolutionem turbidam effecit, ʒj, gr. xlij : olei limpidi flaveſcentis ʒj, ſubrufi ʒij, fuſci, limpidi & fluidi ℥ij, ʒj, gr. x ; ſpiſſioris verò conſiſtentiæ & quaſi melleæ, coloris fuſci, ℥xx. Maſſa reſidua in retortâ ſuperſtes pendebat ℥iij : quæ igne reverberii in crucibulo combuſta reliquit cinerum fuſcorum ʒiij, ex quibus lixivio ſalis fixi ſalſi gr. iiij extracta ſunt. Deperditio partium in diſtillatione fuit ℥ij, ʒj, gr. xxvj ; & in calcinatione ℥ij, ʒv.

Itaque ex hâc analyſi concludendum eſt Maſtichen conſtare oleo multo denſo ac ſpiſſo, ſale acido plurimo, exiguâ admodùm ſalis alcali & terræ portione ; parum verò partium tenuium & volatilium continere.

Chienſes, tam viri quàm fœminæ & pueri, Maſtichen ferè ſemper in ore habent, ad roborandos dentes & gingivas, necnon ad halitum oris emendandum : panibus etiam immiſcere & incoquere ſolent, ad eos guſtui delicatiores reddendos.

Maſtiche in foro medico ad multa commendatur, aliquantiſper aromatica eſt : inter aſtringentia & ſtomachica recenſetur. Ubi viſcerum fibræ humidiores, laxiores & debiliores exſiccandæ, firmandæ ac roborandæ ſunt, plurimùm valet : inſuper humorum acrimoniam demulcet, tum ſalium ſpicula involvendo, tum membranas illiniendo. Intus

ſumpta à ℈ß ad ʒß, hæmoptoe & veteri tuſſi prodeſt. Ventriculo quoque utilis eſt, illum firmat & roborat, ciborum concoctionem juvat, & vomitum ſedat; ructus tamen excitat, ſi immoderatè ſumatur. Catarrhoſis affectionibus medetur: diarrhæas ſiſtit, & purgantium acrimoniam demulcet: commanducata gingivas contrahit & firmat: ſub dentibus diu contrita ſalivationem excitat. Hunc Maſtiches uſum Simon Paulli adversùs catarrhos & gravem auditum commendat: quin & Pyrethro aut Tabaco eam anteponit; quippe quæ tantâ copiâ, imò majori ſalivam moveat, gratique ſit odoris & ſaporis. Surditatem verò maſticatione ſanari aſſerit, cùm materia peccans in meatu à tympani cavitate ad palatum contentâ prolicitur. Externè admota ventriculi regioni, ejus dolores compeſcit, vomitum & nauſeam ſedat; umbilicali regioni, alvi profluviis & hypercatharſi medetur; temporibus, defluxiones & odontalgiam ſanat.

℞. Maſtiches grana ſelectiora. Ceræ inſtar dentibus atterantur ad ſalivationem obtinendam, in catarrhis & gravi auditu.

℞. Maſtiches ℥ß. Coquatur in aq. ℔iij, ad tertiæ partis diminutionem; & detur in diarrhæâ pro potu ſolito.

℞. Conſerv. Roſar. veteris ʒj. Maſtiches ſelectiſſim. ʒß. Diacod. q. ſ. M. F. bolus in tuſſi ferinâ & catarrhis.

℞. Maſtiches ʒß. Jalap. pulver. gr. x. Elixir proprietat. vel Balſam. Peruviani q. ſ. Fiant pilulæ veſpertinis horis exhibendæ ad catarrhum.

Uſurpatur in Pulver. Diarrhodon, Pulvere contra abortum *Charas*, Hierâ picrâ *Galeni*, Electuar. de ſucco Roſar. Trochiſcis de Karabe, Hedicroi,

Pilulis ſine quibus, polychreſtis, ſtomachicis, de Rhabarbaro, de Ammoniaco *Quercetani*, catholicis *Poterii*, Oleo maſtichino, Unguento martiato, ſtyptico, mundificativo de reſinâ, Cerato ſtomachico, in Emplaſtro cephalico, ſtomachico, diaphoretico, Manûs Dei, divino *Paracelſi*, de linamento, oxycroceo, pro fracturis *Charas*.

Lentiſcus, authore Dioſcoride, omnibus ſuis partibus, germinibus & foliis, fructu, ramorum & radicis cortice aſtrictoria eſt. Exprimitur ſuccus ex radice, cortice, aut foliis in aquâ decoctis, aut etiam ex foliis viridibus tritis, qui valet ad hæmorrhagias, alvi profluvia & dyſenteriam in potu; itemque contra uteri & inteſtini procidentias externè admota.

Ligni lentiſcini vis aſtrictoria, roborans & balſamica à J. Baptiſtâ de Wenckh Doctore Medico Styriaco, *in Ephemeridibus Germanicis Dec. III. ann.* 9°. *&* 10°. magnopere commendatur: & ejus decoctum, quod auri potabilis vegetabilis titulo inſignitur, tanquam ſingularis Panacea prædicatur in articularibus morbis & catarrhis curandis, ad ventriculum debilitatum roborandum, ciborum concoctionem adjuvandam, flatus & ructus diſcutiendos, diuturnos & pertinaces vomitus compeſcendos, urinas promovendas, calculos expellendos, uno verbo ad omnes corporis functiones adjuvandas, fibrarum tonum reſtituendo, & ſalium acrimoniam demulcendo. Idem decoctum dentes vacillantes firmat, & gingivas aſtringit.

℞. Ligni lentiſcini in virgulas tenues ſciſſi ℥v: aq. comm. ℔vj. Macerentur per tres quatuorve dies in vaſe clauſo. Colatura exhibeatur pro potu ſolito.

℞. Ligni lentiſcini ℥v. aq. comm. ℔vj. Mace-

rentur per triduum; poſteà coquantur leni ebullitione ad tertiæ partis conſumptionem. Hujus decocti ℥viij manè jejuno ventriculo & horâ ſomni propinentur.

Ex lentiſcino ligno dentiſcalpia parantur, ab omni ævo ad gingivas roborandas commendata.

Oleum ex maturo fructu extrahitur, quod utiliter adhibetur ubi aſtrictione opus eſt, ut in ani & uteri procidentiâ.

ARTICULUS IX.

De Olibano, vel Thure.

OLIBANUM, Thus & Thus maſculum, *Off.* Λίβανος, *Theophraſti & Dioſcorid.* Λιβανωτὸν, *Hippocratis :* Thus vel Tus, *Latinorum :* Ronder, Conder, & Kateth, *Arabum :* vulgò *Encens ou Oliban.* Subſtantia eſt reſinoſa, ex flavo pallida & pellucida, in lachrymas Maſtichi ſimiles, ſed majores, concreta & indurata; ſaporis amaricantis, modicè acris, & reſinoſi non ingrati; odoris fragrantis. Flammæ admota ſtatim in luculentam & pertinacem flammam exardet, nec accenſa diffluit ut Maſtiche. Dentibus ſtatim comminuitur; verùm comminuta non cogitur denuò ut Maſtiche, neque ſicut ea in ore liberè volutari poteſt, cùm dentibus adhæreſcat. Tranſlucidæ, oblongæ & ſubrotundæ guttæ, aliàs ſingulares, aliàs gemellæ, teſticulos aut mammas, prout majores vel minores fuerint, imitantur: unde & maſculi Thuris, & mammoſi aut fœminei cognomenta; interdùm etiam quaternæ aut quinæ, magnitudine Ciceris, Avellanæ, aut majores, adhærentes nonnunquam cortici unde exſudârunt. Mica verò ſeu tenuior pars ex grumorum attritu colliſa, Thuris Manna Græcis appellatur. Thus probatur

candicans, pellucidum, purum, nitidum, ſiccum. Non ſolùm Græcis & Arabibus, ſed omnibus ferè gentibus & temporibus remotiſſimis, cognitum fuit; celeberrimuſque ejus uſus ac frequentiſſimus in ſacris. Thure enim ſacrificabant olim, eoque in templis ad ſuffitus utebantur, & hodie adhuc utuntur. Hic mos per omnes ætates inter omnes fere gentes & religiones inolevit.

De natali Thuris loco apud authores non conſtat. Nonnulli Arabiam ſolam Thus gignere ſcribunt, nec tamen totam, ſed illam tantummodò partem quæ Sabæa aut Arabia thurifera dicitur. Alii Æthiopiam quoque, cujus quidam populi Sabæi quoque nuncupabantur, hanc odóriferam reſinam proferre tradunt.

De arbore thuriferâ minùs adhuc certi ſumus. Theophraſtus enim arborem non magnam eſſe tradit, quinque fere cubitis attolli, ramoſam eſſe, folia habere Pyro ſimilia. Alii tamen, inquit, ſimilem Lentiſco eſſe dicunt: alii & cortice & folio etiam Lauri. Diodorus Siculus Acaciæ Ægyptiacæ formam illi attribuit, & Salicis folia; Garzias quoque Thuris arborem humilem eſſe, & folia habere Lentiſco ſimilia: è contrà Thevetus eam Pinus reſiniferas referre ſcribit.

Analyſi Chymicâ, Olibani ℔ij per retortam diſtillatæ præbuerunt phlegmatis acidi, nonnihil auſteri, odorati, rufeſcentis ℥vij, ʒvij, gr. xxiiij: phlegmatis, tum acidi, tum urinoſi & rufi ℥j, ʒij, gr. lxvj: olei limpidi, fluidi, odorati & flaveſcentis ℥j, ʒij, gr. xxiiij: olei fuſci craſſioris ℥v, ʒiij; olei verò ſpiſſioris & melleæ conſiſtentiæ ℥vj, ʒv, gr. xxx. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥v, ʒvij, gr. xliij; quæ per 15 horas in crucibulo calcinata, colore nigro in rufeſcentem mutato, ℥j,

ʒiij, gr. vj pendebat. Ex his cineribus ſalis fixi alcali gr. xxij lixivio extracta fuêre. Partium deperditio in diſtillatione fuit ℥iiij, ʒiij, gr. xxix; in calcinatione verò ℥iiij, ʒiiij, gr. xxxvij. Unde liquet plus terræ & paulò majorem ſalis ammoniacalis portionem contineri in Olibano quàm in Maſtiche, ſalinas verò & oleoſas Olibani partes intimiùs commiſceri & arctiùs compingi.

Internus Thuris uſus commendatur ad varios capitis & pectoris affectus, ſicut etiam ad alvi uterique profluvia, tuſſim, ſanguinis excreationem, diarrhæam & dyſenteriam: acriores enim corporis humani ſuccos & lympham præcipuè ſalſam temperat ac demulcet. Doſis eſt à ℈j ad ʒj aut ʒij. Singulare ſpecificum habetur adversùs pleuritidem, præſertim epidemicam. Adversùs hunc morbum Quercetanus *in Pharmacopœâ* laudat pomum excavatum, Olibani pulverati ʒj repletum, poſteà operculo tectum, & ſub cineribus coctum, quod æger deglutiat ſuperbibendo aq. Card. bened. ℥iij: poſteà verò debitè contectus ſudet. Riverius *in obſervationibus* teſtatur multos ex pleuritide ad extrema fere redactos, uſu illius pomi cum Olibano cocti reſtitutos vidiſſe; unde præter ſpem vel copioſus ſudor, vel anacatharſis libera ſequebatur. Hoc remedium ſæpe felici cum ſucceſſu poſt venæ ſectionem bis terve celebratam exhibui, licèt non ſemper. Si primâ vice, exhibito remedio, ſudor non ſuccedat, poſt ſex horas elapſas iterandum eſt.

Extrinſecus uſurpatur in ſuffitibus capitis, pro catarrhis, vertigine, coryzâ, ſicut etiam in ani procidentiâ; modò in ſellâ fiat ſuffitus. Capitis & nervorum vulneribus conducit: ulcera carne replet & ad cicatricem perducit. Unde plurimis unguentis & emplaſtris vulnerariis & conſolidantibus admiſcetur.

Oleum ex Thure diſtillatum, à quibuſdam efficaciſſimum in phthiſi remedium habetur.

Liquor quoque ex Thure per deliquium paratur, ſi pulvis ejus in ovi albumine cocto & calenti reponatur in cellâ. Thus enim reſolvitur in liquorem ad maculas faciei & cavitates cicatricum delendas non contemnendum.

Matthiolus ex Olibano medicamentum ſic præparatum commendat ut præſtantiſſimum adversùs oculorum lippitudinem & ruborem. Accenditur Thuris grumus acuto ſtylo affixus cereâ candelâ; mox in aq. roſaceæ ℥iiij extinguitur: repetuntur incenſiones extinctioneſque trigeſies: & deinde percolata aqua linteolo mundo oculorum angulis cum pennâ veſperi illinitur, dum cubitum affecti ſe recipiunt. At ſi rubor lachrymæque vehementi cum dolore fuerint, additur tantumdem lactis muliebris.

Dioſcorides minùs tutum eſſe internum Olibani uſum immoderatum exiſtimat: illud enim in ſecundâ valetudine hauſtum inſaniam movere aſſerit, & largiùs cum vino potum interficere. Verùm Galenus & cæteri Medicinæ ſcriptores hâc de Thuris noxâ altè ſilent. Nihilque noxium in illius uſu quotidiano deprehenditur.

℞. Olibani pulver. ʒß. Flor. Sulphuris ʒj. Excipiantur ſ. q. Zingiber. cond. vel Conſerv. Apii. Fiat bolus in aſthmate.

℞. Thuris maſculi ʒj. Agaric. Trochiſc. ℈iv. Cum Hyſſopi ſucco fiant Pilulæ n°. x, adversùs tuſſim à pituitâ vel catarrho, quarum unam tantùm quotidie ſumat æger veſperi horâ ſomni.

℞. Thuris, Maſtiches ana ʒij. Luti Armenii ʒj. Corallior. rubror. pp. C. C. uſti ana ʒß. Lapid. Hæmatit. ℈ij. Omnia accuratè pulverata ſimul miſceantur, & fiat pulvis, cujus doſis ʒjß in dyſenteriâ.

Uſurpatur in Pulvere Sperniolæ *Crollii*, Theriacâ, Mithridatio, Trochiſcis de Karabe, Pilulis de Cynogloſſo, Pilulis ad gonorrhæam *Charas*, in Unguento martiato, mundificativo de reſinâ, in Emplaſtro de Betonicâ, divino, cephalico, diaphoretico, de linamento, oxycroceo, contra rupturam, pro fracturis; de Ranis cum Mercurio, ſtyptico *Charas*.

Olim unà cum Thure cortex Thuris arboris afferri ſolebat, ejuſdem cum hâc reſinâ virtutis, ſed magis aſtringens: verùm hodie in uſu non eſt.

Alia res eſt quæ cortex Thuris à nonnullis dicitur, vel Thymiama, vel Thus Judæorum, quòd Judæi in ſuffumigiis eâ frequenter utantur. Maſſa eſt ſicca, aliquantulùm reſinoſa, ſubrubra, corticoſa, fragrante Styracis liquidi odore, compacta ex corticibus arboris, *Roſa Mallas* dictæ, coctis & expreſſis, & ex quibus Styrax liquidus extractus fuit. De hâc arbore *articulo de Styrace liquido* egimus. Nullius eſt usûs ille cortex, niſi ad ſuffimenta.

Articulus X.

De Sandarachâ.

Sandaracha vox eſt quæ tribus diverſis ſubſtantiis attributa fuit: 1°. Cuidam Arſenici rubri ſpeciei quæ Græcis Σανδαραχη dicebatur; unde Sandaracha Græcorum nunc appellatur, ut ab aliis ſpeciebus diſtinguatur: 2°. Reſinæ Juniperi, quæ ab Arabibus *Sandarach* vel *Sandarax* nuncupatur, & ab eorum interpretibus Sandaracha Arabum: 3°. Subſtantiæ mediæ inter Mel & Ceram, quæ ſæpe invenitur in favorum inanitatibus ſepoſita, & eſt apum, dum operantur, cibus; & dicitur Sandaracha Erithace & Cærinthus, ut Plinius refert. Hæc inuſitata eſt &

in officinis incognita. De primâ ſpecie, nempe de Sandarachâ Græcorum, ſeu minerali, jam egimus: nunc verò de Arabum Sandarachâ tractabimus.

Itaque Sandaracha, Vernix, & Gummi Juniperinum, *Off.* Κόμμι ἀρκευθίδος, *Græcorum*: Sandarax *Arabum*: vulgò *Sandaraque, Vernix, gomme ou reſine de Genevrier.* Subſtantia eſt reſinoſa, arida, inflammabilis, pellucida, pallidè flaveſcens vel citrina, in guttas Maſtichi ſimiles concreta; ſaporis reſinoſi; odoris, dum accenditur, fragrantis & ſuavis, quæ in aquâ non diſſolvitur, ſed in oleis tantummodò vel ſpiritu vini. Probatur nitida, pellucida, flaveſcens. Ex Africanis oris per Maſſiliam ad nos affertur.

Hæc reſina calidis in regionibus ſponte vel per corticis inciſiones ſtillat ex Junipero arboreſcente & ex Cedro bacciferâ. Quæ ex hâc fluit, odore paulò ſuavior eſt, dum comburitur, & ideò pluris æſtimatur; ſed rariſſimè diſtincta in officinis reperitur.

Juniperus vulgaris arbor, *C. B. P.* à fruticosâ nonniſi magnitudine diſtinguitur; & ratione loci ubi naſcitur, diverſa eſt. Plerùmque enim denſo ramorum ſtipatu fruticat duntaxat: aliquando in juſtæ magnitudinis arborem adoleſcit, caudice tamen non multùm craſſo, cortice ſcabro & deciduo, rubente; materie firmâ, nonnihil etiam rubeſcente, maximè ſi ſiccata fuerit; odore reſinoſo grato. Ramuli in ſurculos multos dividuntur foliis acutiſſimis, anguſtiſſimis, rigidis, pungentibus, ſemper virentibus, ſplendidis onuſtos. Julos profert Aprili & Maïo in foliorum alis, duos treſve lineas longos, purpurâ cum croceo mixtâ pictos, è pluribus ſquamis compactos, quorum infimus limbus munitur veſiculis tribus vel quatuor pulvere aureo tenuiſſi-

mo plenis. Steriles ſunt illi flores. Fructus verò numeroſi in aliis Juniperi ſpeciebus naſcuntur, quæ ſtaminibus carent. Baccæ ſunt ſphæricæ, granis Piperis duplo majores, cum umbilico triſulcato, primùm vireſcentes, per maturitatem nigræ & pulvere cæruleo conſperſæ, pulpâ ſubrufâ refertæ, ſapore acri, aromatico, reſinoſo, dulci, tria oſſicula continente oblonga, anguloſa, dura, ſemine oblongo fœta, quibus ſingulis totidem veſiculæ ſucco reſinoſo turgidæ adhærent. Fructus maturitatem niſi anno ſecundo non conſequuntur; ita ut aliquando fructus trium annorum in eâdem arbore conſpiciantur. Quædam ſunt Juniperi arboreſcentis ſpecies, quarum baccæ non ſphæricæ, ſed oblongæ ſunt & ſubrotundæ: aliis quoque baccæ rufeſcunt. Juniperus omnibus Europæ regionibus familiaris eſt: in ſylvis & montibus naſcitur.

Omnes Juniperi partes odoratæ ſunt, & in uſum medicum veniunt; nempe radices, lignum, folia, baccæ & reſina. De illis alibi, de reſinâ tantummodò hîc agemus.

Cedrus baccifera prima, ſeu Cedrus folio Cupreſſi, major, fructu flaveſcente, *C. B. P.* 487: Oxycedrus Lycia, *Dodon. Pempt.* 853. Arbor eſt pumila, tricubitalis, odore Cupreſſi grato, caudice contorto, multis ramis lentis & flexilibus prædito, ſcabro cortice; foliis parvulis carnoſis, & ex continuâ quaternorum foliorum mutuò connexorum ſerie compoſitis, quemadmodùm Cupreſſus; floribus Junipero vulgari ſimilibus, flavis, ſed extremis ramulis inſidentibus, ut in Cupreſſo, ſterilibus. Fructus in aliis ejuſdem arboris ramis naſcuntur. Baccæ magnitudine baccarum Myrti, vel etiam majores, rotundæ, conos cupreſſinos tuberculis nonnullis quodammodò æmulantes, primùm virides, dein-

de ad Phœniceum colorem tendentes, quæ maturitate nonnihil molleſcunt, ſapore & odore Juniperi baccis ſimili; terna, quaterna vel etiam plura oſſicula parva, ſtriata, oblonga, reſinoſa intus continent, ſemine fœta oblongo, albo, Orizæ quodammodò ſimili. Vere floret, fructumque diu retinet, antequàm matureſcat uti Juniperus. Primùm ſemine natus hic frutex, & adhuc tener folia habet omnino diſſimilia, utpote quæ alterius Juniperi folia æmularentur, niſi breviora & paulò molliora eſſent. Cùm verò jam tertium aut quartum annum attigit, rotunda & cupreſſea folia promere incipit; adeò ut inferiores rami pungentibus & acutis foliis, ſummi verò obtuſis & rotundis onuſti interdum conſpiciantur. Reſinam ſpontè fundit calidis in regionibus Juniperinæ perquàmſimilem. In Galliâ Narbonenſi & in Alpibus naſcitur.

Analyſi Chymicâ, ex Sandarachæ ℔ij per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis limpidi, odore juniperino perfuſi, acidi ℥ij, ʒiij, gr. xviij: phlegmatis rufeſcentis, tum acidi, tum urinoſi ʒvij, gr. lx: olei rufeſcentis, pellucidi, fluidi ℥xvj, ʒij, gr. lxx; ſpiſſioris verò & melleæ conſiſtentiæ, ℥vj, ʒvij, gr. ij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥ij, ʒiiij, gr. xviij; quæ per 12 horas in crucibulo calcinata præbuit cinerum fuſcorum ʒiiij: ex quibus ſalis fixi ſalſi gr. iiij lixivio extracta ſunt. Partium in diſtillatione deperditarum quantitas fuit ℥ij, ʒvj, gr. xlviij; & in calcinatione ℥ij, gr. xviij.

Per hanc analyſim patet Sandaracham ad Maſtichem accedere, in eâ tamen plus ſalis Ammoniacalis contineri, & oleoſas partes paulò tenuiores eſſe quàm in Maſtiche.

Sandarachæ eædem fere quæ Maſtichi, tribuuntur virtutes. Rariùs tamen ad uſum internum exhi-

betur. Doſis à ℈j ad ʒj: intus ſumpta hæmorrhagiis & diarrhæis antiquis medetur, ulcera interna abſtergit & conſolidat. Externè admota ſanguinem ſiſtit; vulnera & ulcera putrida ſanat, artuum dolores demulcet; nervorum reſolutionibus, quas humores frigidi contraxerint, opitulatur. Illius ſuffitus ad catharros commendatur. Oleo roſaceo vel alio ſoluta ad dolores & tumores hæmorrhoidum utilis eſt; & hiantibus frigore manuum pedumque ſciſſuris ſuccurrit.

℞. Sandarachæ ʒiij. Maſtiches ʒj. Benzoïn. ʒß. Raſur. Succini ʒij. M. F. pulvis pro ſuffitu in catharris & coryzâ.

Uſurpatur in Emplaſtro diaphoretico & ſtyptico *Charas*.

Sandaracha dicitur Vernix ſcriptoria; quia ex hâc reſina fit pulvis ad deliniendas chartas aptus, ne bibulæ ſint, & ut elegantiores appareant litteræ. Ex eâ quoque parant Vernicem liquidam, illam nempe ſolvendo in oleo Lini, Terebenthinæ, ſpicæ Lavandulæ, vel ſpiritu vini; licèt etiam alia Vernix liquida ex Succini raſurâ conficiatur, oleo Lini vel ſpicæ Lavandulæ ſoluta.

ARTICULUS XI.

De Sanguine Draconis.

SANGUIS DRACONIS, *Off.* Κιννάβαρις, *Dioſcoridis*: Ἅιμα δράκοντος, *Græcorum recentiorum*: Alachnen, *Arabum*: vulgò *Sang de Dragon.* Subſtantia eſt reſinoſa, ſicca, friabilis, igne facilè liqueſcens, inflammabilis, obſcurè rubra, quæ trita elegantem colorem rubrum ſanguineum reddit; dum in laminas tenues extenditur, pellucida; ſaporis expers ſicut & odoris, niſi cùm incenditur: tum enim odorem

exhalat ad Styracis liquidi odorem proximè accedentem.

Duplex occurrit in officinis, durus ſcilicet in grumos ſeu maſſulas concretus pollicem longas & ſemiunciam craſſas, quæ foliis longis & anguſtis quaſi junceis vel palmeis involutæ Sanguinis Draconis lachrymæ vel guttæ in Pharmacopoliis nuncupantur: impurus corticibus, ligno, terrâ aut aliis heterogeneis permiſtus, & in maſſas ſeu panes, ut vocant, concretus. Nonnunquam etiam in officinis reperitur Sanguis Draconis fluidus aut mollis, tenax, reſinoſus, inflammabilis; colore intensè rubro ſanguineo; odore, dum comburitur, ad ſolidi odorem accedente, minùs grato tamen, qui per tempus exſiccatur & ſolido ſimilis fit.

Sæpiùs quoque Sanguis Draconis ſpurius venalis proſtat in officinis, qui facillimè à genuino diſtingui poteſt. Maſſæ ſunt gummoſæ, rotundæ, compreſſæ, obſcuri & ſordidi coloris rubri, conflatæ ex variis gummi ſpeciebus legitimo Sanguine Draconis vel Braſilio ligno tinctis: quæ nullomodò flammam concipiunt, ſed in igne bullas agunt, crepitantque, gummi inſtar lenteſcunt & ſolvuntur in aquâ quam mucilaginoſam reddunt: prorſus rejiciendæ ſunt. Probatur qui in guttas puras, nitidas, obſcurè rubras, inflammabiles, & foliis involutas affertur, quique pulveratus colorem coccineum nitentem exhibet.

Succus ille reſinoſus veteribus Græcis cognitus fuit, ſub Cinnabaris nomine, ut jam dixi *articulo de Cinnabari & Hydrargyro.* Hæc Cinnabaris vox paulatim ad noſtram Cinnabarim mineralem abuſivè tranſmiſſa fuit, quæ Græcis Minium dicebatur; ſicut ſimili abuſu hæc vox, Minium, à Cinnabari foſſili ad rubram Plumbi calcem ſenſim ducta eſt.

Dioſcoridis tempore illa erat quorumdam opinio

hunc ſuccum eſſe ſanguinem induratum alicujus Draconis, quam quidem rejicit, licèt non dicat quid ſit ille ſuccus. Jamdiu apud rei medicamentariæ ſcriptores conſtat eſſe ſuccum ex arbore ſtillantem. Monardes hanc arborem Draconis nomine inſigniri aſſerit ob dracunculi figuram ejus fructui à naturâ inſculptam. Verùm nonne ob arboris denominationem, Draconis figuram in hoc fructu quæſierunt, & ſibi finxerunt? Quidquid ſit, de quatuor plantarum ſpeciebus diverſis Botanici ſcriptores mentionem faciunt, quæ Sanguinem Draconis officinarum ferunt.

Prima dicitur Draco arbor, *Cluſii Hiſtor.* 1. *C. B. P.* 505: Palma prunifera, foliis Yuccæ, è quâ Sanguis Draconis officinar. *Commel. H. Amſtel.* Arbor eſt procera, Pinum procul referens: adeò æquales & ſemper virentes ſunt ejus rami, ejus truncus craſſus, octo vel novem cubitos altus, in varios ramos diviſus nudos, in ſummo geſtantes capita plena foliorum cubitalium, ab unciali latitudine paulatim in mucronem deſinentium, coſtâ mediâ denſiore & eminentiore, ut in Iridis foliis. Fructus ſphærici ſunt, quatuor linearum diametri, flaveſcentes & aliquantiſper acidi; & nucleum continent durum, nucleo Chamæriphes ſimilem. Truncus ſcaber multis rimis hiat, humoremque fundit per Caniculæ æſtus, qui in lachrymam denſatur rubram, primò mollem, deinde ſiccam & friabilem, verum & genuinum Sanguinem Draconis *officinarum*. Hæc arbor in Canariis inſulis naſcitur, potiſſimùm in inſulâ Portûs ſancti propè Maderam.

Secunda ſpecies dicitur Palma Amboinenſis, Sanguinem Draconis fundens altera, foliis & caudice undique ſpinis longis, acutiſſimis, nigris armata, D. Sherard, *Dale Pharmacol. ſupplem.* Arundo far-

ſta Indiæ orientalis Sanguinem Draconis manans; *Hiſt. Oxon.* Palma-pinus ſive conifera, *J. B. I.* 398: Arundo Rotang, *Bontii:* Rottani Dsjerenang, *Indorum:* Arundo farcta ſeu Palma conifera ſpinoſa, *Kæmpfer. amænitat. exoticar.* 552. Palma-pinus eſt trium ad ſummum hexapedarum altitudinis, undequàque ſpinis horrida atro-ſpadiceis, rectis, uncialis penè longitudinis, compreſſis, tenuibus. Caudex ad tertiam exſurgit ulnam, humani brachii craſſitie, ſimplex, rectus, ex luteo palleſcens, aculeis versùs horiſontem extenſis, & in imo caudice denſiſſimis armatus, per ſpithamarum intervalla geniculatus, geniculis ad frondium baſes, quibus involvuntur, non apparentibus. Frondes baſi tubulatæ ſunt, ſingulæ ex ſingulis geniculis ortæ, ita ut inferior ſuperioris exortum perpetuò complectatur; quo ipſo fit ut articuli non appareant, niſi involucris liberati. Hæc involucra ſive tubi, ut caudicis exteriorem ſuperficiem, ita & majorem ejus partem conſtituunt; nam iiſdem remotis, ipſa prodit in conſpectum pars intima medullaris ſuperficie nitidâ, coloris ſpadicei, ſubſtantiam obtinens laxam, fibratam, in vertice ſolidiorem, carnoſam, edulem, ſaporis expertem, candidiſſimam. Frondibus gaudet in caudice pro articulorum numero raris & inordinatis, in vertice denſioribus, haud numeroſis tamen: quorum exteriores lege palmarum longiores ſunt; interiores velut ſucceſſu temporis naſcentes, breviores & imperfectæ. Frondes in ulnæ longitudinem extenſæ utrinque pinnato foliorum ordine decorantur, imâ earum parte, quam ſcapum vocant, nudâ. Coſta earum lævis eſt ex craſſiori principio ſenſim tenuior, quadantenus compreſſa, ſummâ facie herbaceâ; aversâ pallidâ, luteſcente; utroque latere ex quo folia prodeunt, carinato: ſpinis armatur brevibus, raris,

raris, in dorſo uncis, & inſtar cornuum per paria junctis. Folia, quæ vulgò pinnas vocant Botanici, ſunt arundinacea, coloris herbacei; cubitum longa, ſemiunciam lata, in longum apicem producta, tenuia, pendula, pronâ facie raris aculeis aſpera; nervis donata tribus, in longitudinem decurrentibus, uno inſigniori medio, cæteris tenuioribus, unde in plicas totidem inclinant, & marceſcendo quodammodò coeunt. Fructus ſingulari naturæ induſtriâ producuntur, racemis conſiti in comâ ex frondium axillis, in caudice verò palmari à frondibus intervallo enatis. Racemi duobus loricantur adverſis folliculis foliaceis, tenuibus, ſtriatis, fuſcis, in longiſſimum apicem acutè lanceatis; uno inferiori & magis externo qui geminam ſpithamam longitudine, ſeſquiunciam latitudine excedit, & in convexo ſpinis pollicaribus compreſſis, ad rectum angulum exporrectis aſperatur: altero verò ſuperiori ſive caudicem ſpectante, qui nudus eſt & brevior. Ipſe racemus dodrantalem obtinet longitudinem, ex paucis (quatuor, quinque vel ſex) racemis minoribus, ſtylum medium in longitudinem ſtipantibus compoſitus, quos ſingulos ſinguli intercipiunt folliculi alii, prædictis ſimiles, ſenſim breviores & anguſtiores; ita ut ſubinde priorum complexu poſteriores imbricentur. Divaricantur racemi in bacillos ſeu pediculos breves, pingues, firmos, ex breviſſimis intervallis ad alterna latera retortos, tuberculiſque conſpicuos exiguis, ſquamoſis, non deciduis, quibus inſiſtunt fructus, qui baſi ſuæ ſubnexas exhibent ſex lacinias tenues; (calycis floris reliquias,) membranoſas, fuſci coloris; quarum tres exteriores ſunt breviſſimæ, latæ & frontatæ, cæteræ ex illorum interſtitiis prominulæ ſunt, longiores, anguſtiores, acuminatæ. Ipſe fructus ſubrotundus eſt, ovatus,

Nuce Avellanâ major, ſquamulis nitidiſſimis deſu-per loricatus, adeòque inverſum ſtrobilum refe-rens, dum mucrones ſuperiores ſubinde claudunt interſtitia inferiorum, accuratâ quincuncialis or-dinis venuſtate. Verticem ornant tres ſtyli tenues, arefacti, duriuſculi, in averſos gyros eleganter re-flexi. Squamulæ ſunt parvulæ, duriuſculæ, tenues, arctè adnatæ, coloris Phœnicei, oris fuſcis, in an-gulum rectum mucronatæ: quibus remotis, conſpi-citur membrana carnoſa, albicans, laxè involvens globulum carnoſum, per immaturitatem ex herba-ceo pallentem, pulpoſum, ſuccoſum, ſaporis legu-minoſi & inſigniter aſtringentis, qui ad linguæ con-tactum per gingivas & oris parietes protinus ſe diſ-fundit & citiſſimè diſparet. Mutilam & imperfectam hujus racemi iconem Bontius, ſub generis Malaïco nomine *Rotang* exprimere niſus eſt; penèque ſimi-lem proponit J. Bauhinus, ſub Palmæ-Pini titulo. Uſûs verò hujus uterque eſt neſcius.

Ea eſt reſinoſi ſucci ex hujus arboris fructu eli-ciendi ratio apud Nigritas orientis, Malaïos, & Ja-vanos uſitata, & ab Engelberto Kæmpfero *Amæni-tat. exotic.* recenſita. Reponuntur fructus in crati-culâ ſupra vas amplum fictile, quod aquam ad ſuî dimidium uſque continet. Quo facto, vas leviter oper-culatum ſupra prunas collocatur, eo fine ut eleva-tus aquæ bullientis vapor fructus emolliat atque emaciet: ita fit ut tinctura ſanguinea, quæ in diſſecto fructu ad oculum non comparebat, calente halitu extricata exſudet, & in fructuum ſuperficie ſiſtatur. Hæc bacillo abraſa in folliculos reconditur ex folio arundinaceo complicatos, mox filo nectendos in ſeriem, & in aere tandiu ſuſpendendos, donec in-cluſus Sanguis exaruerit. Ab aliis ſimplici coctione opus perficitur; nimirum uſque eò ſtrobili exco-

quuntur, donec rubedinem in aquâ depoſuerint: hæc, rejecto fructu, coctione ulteriori in ſpiſſum ſuccum redigitur, folliculis pariter involvendum.

Tertia nominatur Ezquahuitl, ſeu Sanguinis Arbor, *Hernandez* 59. Arbor magna eſt, inquit Hernandez, folia ferens Verbaſci, ampla & anguloſa, ſanguinem ſtillans quem vocant Draconis. In novâ Hiſpaniâ naſcitur.

Quarta verò appellatur Draco Arbor Indica ſiliquoſa, Populi folio, Angſana vel Angſava Javanenſibus, *Commelin. Horti Med. Amſtelod. rarior.* 213. Arbor hæc Javæ, quin ipſius Bataviæ urbis incola, eſt procera, ligno duro, cortice rubicundo obducto. Folia profert incondita, pediculis longis tenuibuſque fulta, formâ Populi ſimilia, ſed minora, duas uncias longa, vix ſeſquiunciam lata, mucronata, tactu mollia, glabra, nitentia, hilariore virore ad flavedinem inclinante perfuſa, ſapore fatuo. Flores parvi, lutei, odorati, ſaporis amariuſculi. Fructus pediculis longioribus innixi, colore ſunt cinereo, rotundi, plani, utrinque tamen in ſuî medio tumidi & duri, margine membranacei, coſtulis eminentibus præditi. Semina in unoquoque fructu bina ternave oblonga, incurva, rubicunda, dura, glabra, ſplendentia, renis aut phaſeoli gracilioris figuram nonnihil imitantia. Hunc fructum J. Commelinus non malè convenire aſſerit cum eo quem Monardes deſcripſit, in quo Dracunculi figuram à naturâ inſculptam eſſe tradit. Ablatâ enim ejus tunicâ exteriore, diſperſæ per fructum viſuntur plures venæ ex quarum diſtributione & concurſu Dracunculi figuram ſibi imaginantur homines, ſicuti fingere ſolent ex ignis flammâ, nubibus & aliis. Illius arboris truncus & rami ſcarificati humorem fundunt, qui illicò condenſatur in lachrymam ru-

bram, & in lachrymis aut maſſulis tenuibus junceis involucris concluſus nobis affertur.

Succorum ex diverſis illis plantis oriundorum differentiam, ſi quæ ſit, definire non poſſum; cùm illi ſucci in officinis non diſtinguantur.

Sanguis Draconis genuinus aquâ non ſolvitur, ſed ſpiritu vini & oleoſis ſubſtantiis. Fumus qui ex eo incenſo exhalat, ſubacidus eſt, qualis ex Benzoïno elevatur. Reſina eſt compoſita ex oleo craſſo copioſo & acido ſale ſimul permiſtis: parum verò partium volatilium oleoſarum continet, ut ex eo concludi poteſt quòd ſaporis & odoris ſit expers.

Sanguis Draconis vi pollet incraſſante, exſiccante & aſtringente; & in dyſenteriâ, hæmorrhagiis, vehementioribus fluxibus, ac ulceribus internis utiliter adhibetur internè à ℈ß ad ℈j. Externè ulcera exſiccat, vulnera glutinat, commotos dentes firmat, & gingivas roborat.

℞. Sanguinis Draconis, Corall. rubr. ana ℈j. M. F. pulvis qui dividatur in ſex doſes quartâ vel ſextâ quâque horâ exhibendas in cruentâ expuitione aut hæmorrhagiis.

℞. Sang. Dracon. ℥j. Alum. cryſtall. ℥ij. Conſerv. Roſar. rubr. ℥iij. M. F. Electuar. cujus doſis ad ℈j quartâ quâque horâ iteranda eſt in hæmorrhagiâ vehementiori.

℞. Sang. Dracon. Corall. rubr. Terræ Japon. & Boli Armenæ lotæ ana ℥ß. Mivæ Cydonior. q. ſ. Fiat Electuar. in dyſenteriâ.

℞. Sang. Dracon. ℈iij. Camphor. ℈ij. Terebenth. Venetæ ℥ij. M. Fiant Pilulæ ad gonorrhæam. Doſ. ℈ß.

Uſurpatur in Pulvere dyſenterico & Pilulis ad ſiſtendam gonorrhæam *Charas*, Empl. ſtyptico, ad Eq. pedis punctionem, & de Alabaſtro *Ejuſdem*.

Pictoribus inſervit & ex eâ fit vernix rubra, quâ ciſtæ & pixides Sinenſes obduci ſolent.

ARTICULUS XII.

De Styrace ſolido.

DUPLEX eſt Styrax in officinis; liquidus nempe, & ſolidus: qui quidem diverſi ſunt, & ex diverſis arboribus originem ducunt. De liquido jam egimus, nunc verò de ſolido.

STYRAX ſolidus vel Storax, *Offic.* Στύραξ, *Dioſcoridis & Græcorum veterum*: Aſtarac vel Aſtorac & Lebni, *Avicennæ*, vulgò *Storax*. Eſt ſubſtantia reſinoſa, cujus duæ ſpecies jam à veteribus Græcis diſtinctæ nunc adhuc in officinis diſtinguuntur; ſcilicet Styrax calamita, & Styrax vulgaris ſeu in glebas compactus.

STYRAX calamita, *Off.* Στύραξ καλαμίτης, *Græcorum*, vulgò *Storax en larmes*. Eſt ſubſtantia reſinoſa, nitens, ſolida, nonnihil pinguis, & ſub dentibus lenteſcens, ex candicantibus & ruſeſcentibus grumis ſeu micis concreta; ſapore reſinoſo, ſubacri, non ingrato; odore fragrantiſſimo, præſertim ubi prunis injecta fuerit, quæ igne citò liquatur, flammæ admota flammam concipit, & claro incendio lucet. Olim ex Pamphyliâ in arundinibus afferebatur, teſte Galeno; unde Calamites dictus fuit, qui quidem plurimi æſtimabatur.

STYRAX vulgaris, ſeu in glebas compactus, *Off.* Styrax ruber, *Quorumdam*: vulgò *Reſine de Storax.* Subſtantia eſt in glebas reſinoſas concreta, è flavo rubens vel fuſca, ſplendens, pinguis, nonnihil lenteſcens, melleum liquorem veluti exſudans, aliquot micis candicantibus reſperſa, & ejuſdem cum priore odoris & saporis.

Illæ duæ reſinæ Styracis ſpecies non ab invicem differunt. Prima eſt Styracis lachryma, quæ ex tenuioribus arboris rimis vel inciſuris guttatim ſtillavit, & citiſſimè exſiccata fuit atque collecta. Altera verò ſuccus eſt ex grandioribus vulneribus uberiùs diffluens, qui nonniſi poſt diuturniorem moram inſpiſſatur; ita ut aeris calidioris contactu rufeſcat vel nigreſcat, antequàm exſiccetur.

Eliguntur Styracis lachrymæ vel glebæ puræ, nitidæ, odoratæ, abſque ullâ ſcobe ligneâ aut aliis inquinamentis. Ex Syriâ aliiſque Indiæ orientalis locis per Maſſiliam nobis affertur.

Tandem ſcobs quædam lignea nonnihil reſinoſa, odore Styracis perfuſa, venalis proſtat in officinis, quæ ſcobs Styracina, *Sarrilles de Storax* vulgò dicitur. Ad uſum medicum inutilis eſt, & prorſus abjicienda.

Quidam ex Arabibus, & præſertim Serapio, Styracem liquidum de quo jam egimus, quemque *Miha* nominant, cum ſolido hoc Styrace, ſive Styrace Græcorum confundunt. Hæc duo tamen diſtinxit Avicenna, qui de Styrace liquido ſub nomine *Miha*, & de Styrace Græcorum ſeu ſicco, tum ſub nomine *Aſtorac*, tum ſub nomine *Lebni* tractavit.

Paulus Ægineta, Nicolaus Myrepſus & Græcorum nonnulli de quodam Stacte Styrace mentionem faciunt, qui pro reſinâ peculiari, & à Styrace prorſus diversâ à plurimis habetur; aliis verò nihil eſſe videtur aliud quàm Styracis reſina liquida collecta & aſſervata, antequàm areſcat; de quâ Dioſcorides mentionem facit. Fortaſſe quoque illud nomen Styraci liquidæ ſeu Mihæ Arabum Græci impoſuerunt. Rem decernere difficile eſt admodùm, & cæteroquin parvi momenti.

Arbor ex quâ hæc reſina manat, dicitur Styrax

folio Mali cotonei, *C. B. P.* 452. *Inſtitut. R. Herbar.* 598. Oleæ magnitudinem æquat in ſylvis Gallo-Provinciæ circa Carthuſiam Morienſem, *la Chartreuſe de Monrieu*; Belgenſerium, *Baugencier*; & Solarium, *Soliers*, inter Magdalenæum & Telonem. Trunco, cortice & foliis Malum cotoneum æmulatur: folia autem alterno ordine oriuntur è rotundo acuminata, ſeſquiunciam longa, paulò anguſtiora, cum nitore virentia, pronâ parte candida & pubeſcentia. Flores naſcuntur in ſurculis annotinis quaterni, quini aut ſeni, candidi, odorati, Mali Aurantiæ floribus ſimiles, ſed monopetali, in tubum brevem inferiùs abeuntes, ſuperiùs in ſegmenta quinque vel ſex ſtellatim diviſi ſemiuncialia, acuta, duas lineas lata, cum calyce cavo & campaniformi, duas lineas longo, putreſcente, tum & piſtillo globoſo poſticæ floris parti adinſtar clavi infixo, qui mutatur in fructum Avellanæ magnitudine & formâ craſſum, incanum, carnoſum, primùm ſubdulcem, deinde amaricantem, in quo continetur unum aut alterum oſſiculum perdurum, læve, nitidum, cum rubore fuſcum, quo perfracto nucleus albus apparet pinguis, oleoſus, odoratus, odoris reſinoſi Styraci proximi, ſaporis acris & ingrati. In Gallo-Provinciâ nihil aut perparum reſinæ hæc arbor fundit. Quæ calidioribus in regionibus naſcuntur, uberiorem reſinam largiuntur. Styrax quo utimur in officinis, ex arboribus in Syriâ & Ciliciâ natis oritur.

Analyſi Chymicâ ex Styracis puriſſimi ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, rufeſcentis, acidi, odoris reſinoſi Styracini ℥ij, ʒvij, gr. xlviij: olei eſſentialis limpidi, rufeſcentis ℥j, ʒv, gr. xxxvj: olei ſpiſſioris & melleæ conſiſtentiæ cum ſale eſſentiali volatili, ſeu floribus ſalinis Benzoïni floribus

ſimilibus permixti ℥ij, ʒij : (poſt tres quatuorve dies butyroſa illa ſubſtantia in oleum ferè tota colliquata fuit.) tandem olei fluidi, rufi, aliquantiſper empyreumatici ℥iij, ʒiij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥ix, ʒv ; quæ per 20 horas in crucibulo calcinata ex nigro in fulvum mutato colore pendebat ℥j, ʒiiij : ex quibus lixivio ſalis fixi ſalſi gr. vij extracta fuerunt. Partium deperditarum in hâc diſtillatione quantitas fuit ℥iiij, gr. lx ; in calcinatione ℥viij, & ʒj. Unde liquet Styracem eſſe reſinam ex magnâ olei craſſi, minori olei tenuioris quantitate, mediocri ſalis acidi portione, parùm verò terræ & ſalis alcalini compoſitam. Minorem ſalis eſſentialis volatilis quantitatem continet quàm Benzoïnum, plus verò olei tenuioris.

Styrax Benzoïno paulò fragrantior eſt ob majorem olei tenuiſſimi copiam : minùs tamen detergit propter minorem ſalis eſſentialis quantitatem. Quare, licèt nonnunquam utiliter adhiberi poſſit in aſthmate humorali & tuſſi contumaci, ad infarctus pulmonum diſcutiendos & eorum tubercula reſolvenda, tamen Benzoïnum ut efficacius illi anteponitur. Ob ejus ſuaveolentem fragrantiam, ad cerebrum roborandum, ſpiritus animales recreandos, inordinatoſque eorum motus compeſcendos commendatur : idcircò antidotis cardiacis utiliter adhibetur. Venenis quæ vi refrigeratoriâ nocere dicuntur, adverſatur; tametſi vis anodyna in eo deprehendatur, quâ dolores capitis & tuſſim inveteratam ſedat, nempe humorum acrimoniam demulcendo oleoſis ſuis partibus. Ratione earumdem particularum raucedini, gravedini & capitis diſtillationibus conducit intus ſumptus à ℈ß ad ʒß : externè in ſuffitu caput roborat, vertigini & catarrhis ſuccurrit : ventriculi regioni admotus illud viſcus firmat, & ciborum conco-

ctionem juvat: paralyſi & doloribus à frigore oriundis medetur. Ad odoramenta & ſuffumigia cum Benzoïno frequenter uſurpatur.

℞. Styracis calamit. Benzoïn. ana ℈j. Succi Liquiritiæ ℈ß. Laudani op. gr. ß. Elixir propr. q. ſ. Fiant Pilulæ horâ ſomni exhibendæ in cephalalgiâ, corizâ, catharris & tuſſi inveteratâ.

℞. Styracis ʒß. Balſam. Peruvian. ℥ß. Fiat linimentum ad artus paralyticos, aut rheumaticis doloribus affectos inungendos.

Paratur è Styrace oleum odoratum ſuaviſſimum, macerando Styracem in aquæ comm. q. ſ. per triduum, deinde diſtillando primùm aquam, deinde oleum flavum, ad ulcera interna & præſertim pectoris præſtantiſſimum, cujus guttæ octo vel decem pro doſi exhibentur.

Flores ex eo ſicut ex Benzoïno fieri poſſunt & ejuſdem energiæ, ſed parùm uſitati. Styracis quoque tinctura conficitur ope ſpiritûs vini eodem modo ac Benzoïni tinctura, & ad eadem valet.

Styrax uſurpatur in Pulvere lætificante *Charas*, Pulver. cephalico odorato, Theriacâ, Mithridatio, Diaſcordio, Trochiſcis Aliptæ Moſchatæ, Balſamo apoplectico, Unguento pomato officinali, martiato, Emplaſtro cephalico *Charas*, ſtomachico *Ejuſdem*, & in aviculis Cypriis.

ARTICULUS XIII.

De Tacamahacâ.

TACAMAHACA, *Off.* Subſtantia eſt reſinoſa, arida, odore fragrans, cujus duæ ſpecies in officinis reperiuntur; una quæ Tacamahaca præſtantior, ſublimis & in conchis dicitur, vulgò *Tacamaque ſublime ou en coque.* Reſina eſt concreta, pinguis tamen & mol-

liuſcula, pallida, nunc flaveſcens, nunc vireſcens, in conchis ex cucurbitaceorum quorumdam fructuum corticibus paratis collecta, & foliis cooperta; odoris aromatici fragrantiſſimi & ſuaviſſimi, ad Lavandulæ & Ambari cineracei odorem accedentis; ſaporis reſinoſi, aromatici. Raró admodùm in officinis reperitur.

Altera ſpecies vulgaris eſt, & in granis vel in glebis albicantibus, flaveſcentibus, rufeſcentibus, vireſcentibus aut variegatis ſemipellucidis habetur, odoris fragrantis, ad prioris odorem accedentis, ſed minùs grati. Ex novâ Hiſpaniâ primùm ab Hiſpanis in Europam allata fuit, anteà verò prorſus incognita. In aliis etiam Americæ provinciis & in inſulâ Madagaſcar colligitur.

Arbor quæ hanc reſinam vel ſpontè vel inciſis corticibus fundit, dicitur Arbor Populo ſimilis reſinoſa altera, *C. B. Pin.* 430: Tecomahaca, *Hernandez* 55: Tacamahaca foliis crenatis, lignum ad ephippia conficienda aptum, *Plukn. Phytogr.* Arbor eſt procera, Populum quodammodò referens, admodùm odorata: folia profert obrotunda, mediocria, acuminata & ſerrata. De floribus authores nihil referunt. Fructus in extremis ramorum flagellis naſcuntur parvi, ſubrotundi, fulvi, referti ſemine nucleo Mali Perſici haud abſimili: ſponte lachrymas reſinoſas pallidas effundit, quæ & odore & tenuitate partium præſtantiorem Tacamahacam conſtituunt. Qui verò ex inciſo cortice manat ſuccus reſinoſus, prout varias corticis partes fluendo proluit, variis coloribus inficitur, & ſolis ardore inſpiſſatus reſinam efficit in glebas, nunc flavas, nunc rufeſcentes, nunc fuſcas, & micis albidis variegatas concretam. Prior huic anteponitur.

Analyſi Chymicâ, Tacamahacæ ℔ij præbuerunt

phlegmatis, primùm odore grato perfuſi & ſubacidi, deinde minùs odori, & acido ſapore pungente donati ℥iij, ʒv : olei limpidi, rufeſcentis & fluidi ℥ij, ʒv, gr. liiij; ſpiſſioris aut melleæ conſiſtentiæ, & fuſci coloris ℥xij, ʒj, gr. xxxvj; concreti verò & conſiſtentiæ butyroſæ ℥vij, ʒij, gr. liiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥ij, ʒiij, gr. xlvij; quæ per horas quindecim in crucibulo calcinata cinerum è fuſco ſubrubentium ʒj tantùm reliquit; ex quibus nihil ſalis fixi extractum fuit. Partium deperditarum quantitas in diſtillatione fuit ℥iij, ʒv, gr. xxv; in calcinatione verò ℥ij, ʒij, gr. xlvij. Unde liquet hanc reſinam multum ſalis acidi, ſed tenuioris cum oleo ſubtili conjuncti, obtinere, mediocrem olei craſſioris portionem, nihil verò aut perparum terræ; & ideò hanc reſinam tenuiſſimis partibus donari, ita accuratè craſſioribus temperatis & permiſtis, ut compoſitum inde exurgat fragrantiſſimum.

Tacamahaca raró internè uſurpatur. A quibuſdam in pectoris affectibus commendatur: ſed externo uſu eſt frequentiſſima. Ad quoſcunque partium externarum dolores compeſcendos utiliter præſcribitur, præſertim ab humoribus frigidis & flatulentis oriundos: tumores reſolvit & maturat; defluxiones in oculos & alias faciei partes revellit, linteo excepta & emplaſtri modo temporibus aut poſt aurem applicata, aut ſuffitu naribus attracta: umbilico impoſita paſſiones hyſtericas & ſuffocationem uterinam ſedat: ventriculi regioni applicata illum roborat, ciborum concoctionem juvat, flatus diſcutit, & appetitum excitat. Præ cæteris ſpecificum expertum in dolore ventriculi à Poterio prædicatur. Eo Michaelis feliciter utebatur in febribus malignis, ubi de anxietate præcordiorum ægri conquereban-

tur. Idem illius emplaſtrum commendat Ettmullerus in vomitu compeſcendo. Capiti impoſita cephalalgiam ſublevat, & catharrhos cohibet: nervorum, tendinum & articulorum vulneribus conducit. Hocſteterus, *in obſervationibus*, Emplaſtro de Tacamahacâ capiti raſo admoto, ſurditatem ſe curaſſe refert.

℞. Tacamahacæ ℥jß. Styracis calamitæ ℥ß. Olei Nuc. Moſch. q. ſ. Fiat Emplaſtrum ventriculo imponendum, in ventriculi dolore, imbecillitate, & colicis doloribus.

℞. Tacamahacæ, Ladani ana ℥ß. Caſtorei ʒß. Olei Succini q. ſ. M. F. Emplaſtrum umbilico applicandum in paſſione hyſtericâ & ſuffocatione uteri.

℞. Tacamahac. & Carannæ ana q. l. Diſſolve in olei eſſentialis Lavandulæ q. ſ. Fiat linimentum quo partes paralyſi affectæ vel doloribus rheumaticis inungantur.

Uſurpatur in Pulvere cephalico odorato *Charas*, Empl. cephalico, Empl. ſtomachico, Empl. pro matrice *Ejuſdem*, in Empl. diabotano *D. Blondel*, & in Empl. de Maſtiche *Pharmac. Londinenſ.*

DE SUCCIS GUMMOSIS.

Articulus I.

De Gummi Arabico, Senecâ, & noſtrate.

Gummi Arabicum *Offic.* Κόμμι ἀκακίας ἀκάνθης, *Dioſcoridis*: Κόμμι propriè dictum, & Κόμμι θηβαϊκὸν, *Galeni*: Gummi Babylonicum, Gummi Sarracenicum, *Quorumdam*: Gallicè *Gomme Arabique*. Succus eſt concretus in grumos, Nucis Ponticæ vel Juglandis magnitudine & ampliùs, globoſos, aliàs lon-

gos & teretes vermium inſtar, aut contortos & in ſe convolutam erucam imitantes, pellucidos, ex flavo palleſcentes, aut omnino flavos, aut rutilos, ſuperficie fere rugoſos, fragiles, & intus ſplendentes vitri inſtar, in ore lenteſcentes & dentibus adhæreſcentes, aquæ in quâ diſſolvuntur, lentorem viſcidum conciliantes, ſaporis expertes. Ex Ægypto, Arabiâ & Africanis oris affertur.

Probatur candidum vel pallidè flaveſcens, pellucidum, nitens, ſiccum, nullis coinquinatum ſordibus.

Affertur quoque in majores glebas compactum rufeſcentes, ſordidas, quæ ad uſus mechanicos tantùm reſervantur.

Satis conſtat Gummi propriè dictum, Gummi Thebaïcum vel Ægyptium *Græcorum*, Gummi Arabicum *Serapionis*, eſſe gummoſum ſuccum ex arbore ſpinosâ Acaciâ dictâ exſudantem. At nonnulli dubitârunt utrùm Gummi in officinis Arabicum hodiè dictum idem ſit ac Græcorum Gummi, an potiùs Pomorum, Ceraſorum, Prunorum Gummi? Verùm omne Gummi quod nobis per Maſſiliam ex Ægypto & Africanis oris affertur, non poteſt eſſe harumce arborum Gummi, quæ illis in regionibus non reperiuntur. Deinde Acaciæ arbores in illis regionibus luxuriant, & uberrimam Gummi copiam fundunt, ut Bellonius & Alpinus teſtantur. Inſuper fructus & ſpinæ quæ in Gummi Arabici capſis deprehenduntur, ſunt Acaciæ Ægyptiacæ fructus: unde concludi poteſt, ſi non ex ſolâ hujus Acaciæ ſpecie colligitur, ſaltem illud pro majori parte ex hâc arbore deſumi.

Arbor ex quâ gummoſus ille ſuccus diffluit, dicitur Acacia folio Scorpioides leguminoſæ, *C. B. P.* 392: Acacia vera, *J. B. I.* 429: Acatia ſant Akakia,

P. Alpin. de Pl. Ægypti 15 : Acacia Ægyptia, *Fab. Columnæ in Recch. obſerv.* 866 : Acacia Ægyptiaca foliis Scorpioides leguminoſæ, ſiliquis albis compreſſis, iſthmo interceptis, floribus luteis, *H. Lugd. Bat.* Arbor eſt procera & patula, radicibus multifidis hàc illàc diffuſis, trunco pedem ſæpe craſſo, cæteras Acaciæ arbores altitudine æquante aut ſuperante, firmo, brachiato, aculeis validis armato, foliis conjugatis tenuiſſimis, coſtæ duas uncias longæ utrinque adhærentibus. Pinnulæ obſcurè vireſcunt, tres lineas longæ, unicam lineam vix latæ. Flores in eorum alis oriuntur in glomeramen ſphæricum coacervati, petiolo unciali inſidentes, aurei, monopetali, inodori, ex tubulo anguſto in calathum quinquepartitum ampliati, cum numeroſâ ſtaminum congerie & piſtillo abeunte in ſiliquam Lupini ſiliquis quodammodò ſimilem, quinque uncias plùs minùſve longam, fuſcam vel ruſeſcentem, compreſſam, in medio lineam craſſam habentem, circa oras tenuiorem, non æqualiter latam, ſed per intervalla adeò coarctatam, ut orbiculos depreſſos quatuor, quinque, ſex, octo vel decem aut amplius quaſi filo quodam trajecto connexos repræſentet. Latior orbiculorum pars ſeu diameter ſemiunciam æquat, intermedium verò orbiculorum vix lineam attingit. Singulorum orbiculorum medium occupat ſemen ovatum, depreſſum, durum, minus quàm Carobæ, ſpadiceum, circulo in orbem ducto ut in Tamarindis, mucagine quâdam gummoſâ, aſtringente, ſubacidâ, ruſeſcente involutum. In Ægypto circa Caïrum frequens naſcitur, teſte Aug. Lippi, *Epiſtol. ad ill. D. Fagon.*

Ex ſiliquis adhuc viridibus contuſis ſuccus exprimitur, qui inſpiſſatus Acacia dicitur; de quo ſuo loco agemus.

Ex corticis ramorum & trunci fiſſuris humor viſcidus ſponte fluit, qui per tempus indureſcit; & eſt Gummi haud diſſimile gummoſo ſucco qui ſponte ex Prunis, Pomis, Ceraſis aut aliis arboribus hîc diſtillat. Sæpiùs in grumos variæ magnitudinis & figuræ concreſcit, nonnunquam etiam in ſtirias longas, teretes, incurvas, vermium aut erucarum inſtar, quæ vermiculata dicitur, & ab antiquis plurimi æſtimabatur, licèt ab alterâ nonniſi ſolâ figurâ differat.

Analyſi Chymicâ, Gummi Arabici electi ℔ij exhibuerunt phlegmatis inodori, ſaporis expertis & limpidi ℥iij, ʒv; acidi & rufeſcentis ℥x, ʒiij, gr. liiij: liquoris alcali ℥j, ʒvj, gr. xxxvj: olei tum tenuioris, tum ſpiſſioris conſiſtentiæ ℥j, ʒv, gr. xxiiij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥vij, ʒv; quæ per horas 30 in crucibulo igne reverberii calcinata reliquit cinerum leucophæorum ℥j, gr. xxxvj: ex quibus ſalis alcali fixi ʒiij, gr. xxxvj extracta ſunt.

Gummi Arabicum ſaporis eſt expers ſicut & odoris: aquâ diſſolvitur, non ſpiritu vini aut oleis. Igne in carbonem convertitur, non flammam concipit: unde liquet compoſitum eſſe ex ſale ſalſo cum oleo craſſo & terræ portione non mediocri conjuncto.

Partibus ſuis mucaginoſis limpham acrem demulcet, tenuiorem inſpiſſat, vehementiorem humorum motum ſedat. In faucium affectionibus, raucedine, tuſſi, catarrhis ſalſis, hæmopthyſi, ſtranguriâ, & urinæ ardore utiliter exhibetur. Doſis à ℈j ad ʒij. Convenit quoque ubi mucus quo partes internæ obducuntur, abraſus fuit, velut in faucibus, ventriculo, inteſtinis, veſicâ & urethrâ: meatus enim mucagine ſuâ obducit, & ab humorum acrimoniâ erodente præſervat. Prætereà utiliter adhibetur cum

medicamentis acribus & irritantibus, ad eorum vim obtundendam & temperandam. Externè admotum vulneri ſanguinem ſiſtit. Ut optimè pulveretur, in mortario calido contundi debet. Non ſolùm ſub pulveris formâ internè exhibetur; ſed etiam in aquâ conveniente ſolutum nonnunquam propinatur.

℞. Gumm. Arabic. ʒj. Succi Glycyrrhiſæ ʒß. Sacchar. Cand. ℥ß. Aq. flor. Aurantior. q. ſ. Fiant trochiſci vel rotulæ ad faucium aſperitatem, raucedinem, & tuſſim diuturnam.

℞. Gumm. Arab. ʒß. Pulver. Glycyrrhiſæ ℈j. Fiat pulvis in urinæ ardore.

℞. Gumm. Arabic. ʒß. Diſſolve in aq. Scabioſ. ℥iij. Dilue Theriac. ℈j. Diacod. ℥ß. aq. Cinnamom. ſpirituoſ. ℥j. Fiat potio cochleatim noctè ſorbillanda adversùs tuſſim veſpertinam inter decumbendum in lecto vehementer divexantem.

℞. Gumm. Arab. ℥j. Coq. in aq. Hord. ℔ij, ad ſolutionem. Cum hâc ſolutione & ſemin. Melonum Papaver. alb. Amygdalar. dulc. excorticatar. ana ℥ß. fiat emulſio, cui adde Syr. Althææ ℥iij. Hauriat per cyathos in quolibet urinæ ardore.

℞. Gummi Arab. ʒß. Solve in aq. Puleg. vel Papaver. erratic. q. ſ. Solutioni adde olei Lini recenter expreſſi ℥j. Syrup. de Ibiſco, vel de Symphyto ℥ij. M. F. linctus in tuſſi catarrhali, hæmoptoë.

Gummi Arabicum uſurpatur in Looch ſano reformato *Charas*, in ſucco Liquiritiæ nigro *Ejuſdem*, Pulvere diatrion ſantalon, Pulver. diatragacanthi frigidi, Theriacâ *Andromachi*, Mithridatio *Damocratis*, Trochiſcis albis *Rhaſis*, Troch. de Karabe, Troch. *Gordonii*, Tr. de Camphorâ. Præterea ad varios uſus mechanicos adhibetur.

Gummi

GUMMI SENEGA vel Senica, *Off.* aliud eſt Gummi genus Arabico prorſus ſimile. Senega dicitur, ex eo quòd ex Provinciâ Nigritarum juxta fluvium Senega ſitâ afferatur. Magna ejus copia nunc in officinis reperitur, & in majoribus glebis quàm Arabicum. Verùm ex quânam arbore emanet, ignoramus; ni fortè Acaciæ quædam ſpecies ſit. Candida illius Gummi fruſtula & tranſlucida pro genuino Gummi Arabico ſæpe venduntur: ab eo nullo modo diſcerni poſſunt, nec qualitatibus aut virtutibus differre videntur. Hocce Gummi cum lacte cocto Nigritæ ſæpe veſcuntur.

GUMMI NOSTRAS *Off.* vulgò *Gomme du pays*, ab Arabico diſcrepare non videtur. Ex Ceraſis, Prunis, Pomis, Perſicis, aliiſque ejuſmodi arboribus ſtillat. Iiſdem virtutibus cum Arabico donatur. Verùmenimverò ad uſum medicum Gummi Arabicum cæteris anteponitur, quandoquidem ejus vires uſu diuturniori cognitæ ſunt & comprobatæ.

Gummi Senega & Gummi noſtras pro mechanicis uſibus tantummodò reſervantur.

ARTICULUS II.

De Gummi Tragacantho.

TRAGACANTHA, Tragacanthum & Dragacanthum, *Off.* Τραγάκανθα, *Dioſcoridis*: Chitica, Itica, Chateth, Alcuted, Alchatad, *Arabum*: vulgò *Gomme Adragant.* Succus eſt gummoſus, modò in filamenta longa, teretia, diverſimodè contorta, exiguos vermes referentia, aut in tænias circunvolutas aut variè complicatas, modò in grumos concretus, candidus, ſemipellucidus, nonnunquam flaveſcens, rufeſcens aut nigricans, ſiccus, aliquantiſper tamen lenteſcens, ſaporis & odoris expers. Ex Cretâ, Aſiâ

& Græciâ affertur. Eligitur Tragacanthum vermiculare, candidum, Icthiocollæ ſimile, nullis ſordibus inquinatum. Rufeſcens & nigricans rejicitur, & ad mechanicos uſus reſervatur. Sponte & per vulnera profluit ex trunco & ramis plantæ quæ dicitur Tragacantha Cretica incana, flore parvo, lineis purpureis ſtriato, *Coroll. Inſt. R. Herb.* 29. Radicibus eſt in terram profundè actis, multifidis & fuſcis, è quibus ſurculi prodeunt pollicem craſſi, ad duos treſve pedes extenſi, in orbem fuſi, humi ſtrati, duri, materie ſpongiosâ ex variis fibris, tum circularibus, tum longitudinalibus, tum radiatim à centro ad peripheriam protenſis veluti contextâ, & gummoſo ſucco infarctâ; cortice rugoſo, fuſco, lineam craſſo circumveſtitâ. In ramulos innumeros divaricantur denſos, ſpinis horridos; quorum pars infima, arida, foliis denudata & quaſi mortua apparet: ſuperna verò foliis ornatur pinnatis, denſis, pinnis ſeptem vel octo coſtæ mediæ unciali inhærentibus. Folia duas treſve lineas longa, dimidiam lata, ſubrotunda ſunt, obtusè acuminata, incana, mollia: coſta media in ſpinam deſinit longam, rigidam, acutam, flaveſcentem; baſi verò inſtruitur latâ, membranosâ, in duas alas divisâ, quâ ſummos ramulos complectitur. Flores in ramulorum extremis ex frondium alis oriuntur papilionacei, quatuor lineas longi, pallidè purpuraſcentes, quorum vexillum cæteras partes ſuperat, ſubrotundum, leviter inciſum, & lineis albis ſtriatum. [Stamina diadelpha ſunt, ferè recta & æqualia, cum antheris ſubrotundis. Filamentum inferius quod infra medium membranaceum eſt, germen involvit, longitudinaliter ſurſum dehiſcens, & deſinit in novem filamenta ſubulata, antheris onuſta: ſuperius ſimplex eſt, & rimam filamenti inferioris tegit. Piſtillum verò

conſtat germine oblongo, supernè ad baſim perforato, mellifero, deſinente in ſtylum ſubulatum leviſſimè aſcendentem, ſtigma gerentem parvum, obtuſum.] Calyx parvi cuculli formam exhibet, tres lineas longus, in quinque partes diviſus, lanuginoſus, caneſcens. Floribus ſuccedunt ſiliquæ villis candicantibus aſperſæ, turgidæ & in duo loculamenta diſtinctæ, in quibus ſemina continentur parva, reniformia. In Cretâ & multis Aſiæ locis naſcitur. Frequens hic frutex & copioſum ſuccum gummoſum manans, in vallibus circa montem Idam à Cl. Tournefortio repertus fuit. Ibi menſe Julio ſucco gummoſo adeò turgidus eſt, ut non ſolùm corticis vaſcula, ſed etiam lignoſæ ſubſtantiæ poruli eo infarcti in ramulis reſectis appareant. Cùm autem præ nimio caloris æſtu fibræ lignoſæ exſiccantur & contrahuntur, ſuccum gummoſum tantâ vi exprimunt, ut vaſa quibus continetur, diſrumpat, per hæc vulnera erumpat, & in filamenta vel tænias plùs minùſve longas, pro vulneris magnitudine, & ſubſtantiæ abundantiâ, producatur & concreſcat. Reverâ ſi ramorum cortex ab hominibus calcatus aut à beſtiis præmorſus alicubi dilaceratus fuerit, inde ſuccus ille uberiùs diſtillat.

Analyſi Chymicâ, ex Tragacanthi ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, inodori, inſipidi ℥iij, ʒvij: humoris phlegmatici, ruſeſcentis, odore empyreumatico, ſapore ſubacido, ſubamaro, quaſi nucleorum Perſicorum, qui acidi valentis notas præbuit, ℥x, gr. xlviij: humoris leviter ruſeſcentis, tum acidi, tum alcali urinoſi ℥j, ʒij, gr. lx: olei ruſeſcentis, tum tenuioris, tum ſpiſſioris ℥j, ʒij, gr. lvj. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes carbonis inſtar denſa pendebat ℥viij; quæ per 28 horas calcinata reliquit cinerum leucophæorum ℥j: ex quibus ſalis alcali

fixi ʒij, gr. xxx lixivio extracta ſunt. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥vij, ʒij, gr. lij; in calcinatione ℥vij.

Itaque Tragacanthum iiſdem principiis & fere eâdem quantitate donatur ac Arabicum Gummi: paulò plus tamen acidi continet, minus autem olei & paulò plus terræ. Oleis nec ſpiritu vini diſſolvitur: aquâ maceratum admodùm intumeſcit, rarius fit, & in denſum ac ſpiſſum convertitur mucum, qui magnâ aquæ quantitate affusâ vix diſſolvitur. Quamobrem à Pharmacopœis ad pulveres & ſaccharum in trochiſcos, pilulas, rotulas, placentulas & tabellas redigenda frequenter uſurpatur; quandoquidem exigua hujus muci portio ad magnam pulveris molem in maſſam compingendam ſufficit.

Tragacanthum humores inſpiſſat, eorum motum minuit, acrimoniam demulcet, exaſperatas partes aut excoriatas muco obducit, ac proinde earum dolores mitigat. Unde in tuſſi ſiccâ & acri, raucedine & aliis pectoris affectionibus ab acri lymphâ oriundis ſæpe præſcribitur: necnon etiam in morbis ab urinæ acrimoniâ natis, ut in dyſuriâ, ſtranguriâ & renum exulceratione frequenter uſurpatur. Ejus pulvis cum aliis medicamentis incraſſantibus & demulcentibus conſociatur, vel in mucum cum aquâ Roſar. flor. Aurantior. aut aliâ quâcumque conveniente maceratum redigitur. Doſis à ℈ß ad ʒij. Externè raro admovetur: ad fiſſuras manuum, pedum, papillarum à quibuſdam commendatur, ſed tunc parùm confert, imò ſæpiùs nocet: cuti enim admotum & partis calore exſiccatum vulnuſculi labia diſtrahit & magis dilacerat. Ingreditur pulverem ſympathicum compoſitum qui convenit in vulneribus cum contuſione, oſſium fracturâ & ſimilibus ſymptomatis conjunctis, ubi ſuppuratione opus eſt. Con-

ficitur ex æquali Vitrioli Romani ſub ſole calcinati & pulveris Tragacanthi portione accuratè permixtis. Ille pulvis non tam citò vulnera occludit, imò illa detergit; & ſuppurationem tum promovet. Tragacanthum enim Vitrioli aſtrictionem minuit.

℞. Succi Glycyrrhiſæ, Terræ Japonicæ ana ʒj. Sacchari Candi ʒiij. Opii gr. ij. Mucilag. Tragacanth. ſpiſſioris q. ſ. Fiant Trochiſci ſublinguales, ad excipiendos humores catharrales & tuſſim ſedandam. Vel

℞. Tragacanth. contuſi q. ſ. Digeratur in aq. Scabioſæ q. ſ. donec aqua Syrupi conſiſtentiam nanciſcatur. Tunc

℞. Hujus mucilaginis ℥iij. Aq. Naphæ ʒj. Olei Amygdalar. dulcium ℥j. Syrup. de Althæâ ℥ij. M. F. Lohoc.

℞. Mucilagin. Tragacanthi dilutioris ℥ij. Olei Lini ℥j. Syrupor. Jujubini & Diacod. ana ℥j. Fiat Lohoc.

Uſurpatur in Pulvere Diatragacanthi frigidi, in Pulvere aromatico roſato, Pulver. Diarrhodon, Pulver. Diatrion Santalon, Trochiſcis albis *Rhaſis*, Trochiſcis de Karabe, Troch. de Camphorâ.

ARTICULUS III.

De Mannâ ſolutivâ.

MAN ſeu MANNA, vox Hebraïca, Chaldaïca, Arabica, Græca & Latina quadruplici ſubſtantiæ tribuitur. Hebræi, Chaldæi, Arabes & Græci Medici recentiores hoc nomine deſignaverunt ſuccum quemdam melleum concretum, quem in certarum arborum folia è cœlo cadere opinabantur, & mellis genus aerei dicebant. Poſteà Hebræi eodem nomine cibum illum cœleſtem ipſis in deſerto à Deo

miſſum quo veſcerentur, donaverunt; quandoquidem ſimilis erat Mannæ jam illis cognitæ. Etenim grana erant minuta, rotunda, alba, Coriandri facie & magnitudine; quæ, pruinæ more, cœlo deſcendebant matutinis temporibus, ac ſole demum orto liqueſcebant evaneſcebantque. Neque etiam niſi temerè fortaſſe aſtrui poteſt Mannam illam, quâ Iſraelitæ divino beneficio in deſerto per tot annos paſti ſunt, eandem fuiſſe cum vulgari Mannâ quæ per totum orientem notiſſima eſt. Sed ſi non res eadem, ſaltem idem nomen eſt. Quo tempore, inquit Salmaſius, primùm Iſraelitis in deſerto morantibus cœleſtis ille Ros cœpit impluere, cùm ignorarent quid eſſet, ex ſimilitudine quam videbant habere cum Mannâ ſibi notâ, dicebant alter ad alterum; *Manhu*, Man eſt; Non quaſi quærentes & interrogantes quid eſſet, ut quidam volunt; ſed Mannam eſſe verè pronuntiantes. Cùm autem Manna ipſis cognita condimentum eſſet potiùs quàm alimentum, Moyſes non quidem negavit eſſet Mannam; ſed illud, quidquid eſſet, pro pane illis futurum pronuntiavit.

Prætereà illud vocabulum Μάννα apud Græcos vetuſtiores uſitatum quoque fuit, ſed longè aliâ notione: ſic enim exiguas Thuris micas nominant; quamvis tamen ipſis non ignotus fuerit melleus ille ſuccus quem Δροσόμελι, Ἀερόμελι, Ἐλαιόμελι, Mel roridum, Mel aereum, Oleum melleum paſſim appellant.

Tandem Mannæ nomine à Botanicis nonnullis inſignitur ſemen cujuſdam graminis eſculenti. Dicitur Gramen Dactyloides eſculentum, *C. B. P. 8*; Gramen Mannæ, *Matthioli*: Manna cœleſtis Germanis, *Geſneri*: Gramen Mannæ eſculentum, *Adverſarior. Lobel.*

De Mannâ Thuris jam egimus : de Mannâ cœleſti hîc non agitur, neque de Mannâ ſemine. Itaque melleus ille ſuccus concretus inter Medicos uſitatus ſolus conſiderandus eſt.

De illo Græci veteres ferè omnes mentionem fecerunt, Latini, & Arabes quoque. Ariſtoteles hujus mellis aerei meminiſſe videtur, cùm de apibus ſic loquitur : " Conſtruunt favos è floribus, ceram ex „ lachrymâ arborum fingunt : mella ex rore aeris, „ ſyderum ortu potiſſimùm, & arcûs cœleſtis incu- „ bitu contrahunt. " *Et libro de mirabilibus auſcultationibus.* " Circa Cappadociam aiunt locis quibuſ- „ dam mella citra favos comportari, olei inſtar craſ- „ ſa. In Trapezunti urbe eâ quæ in Ponto ſita eſt, „ mel ferunt è buxis produci graveolentiſſimum, „ &c. In Lydiâ aiunt ex arboribus mella copioſa col- „ ligi, unde Paſtillos abſque cerâ indigenæ confi- „ ciunt, duritiâ tantâ, ut niſi vehementiore attritu „ nihil demi inde poſſit. Fit & in Thraciâ mel non „ perinde ſolidum, ſed arenoſum aut granuloſum ". Ejus diſcipulus Theophraſtus plus de illo melle noviſſe videtur. Nam præter illud quod de melle aereo ſcripſit, *lib.* 3°. *Hiſtoriæ Plantar. cap.* 9. his verbis : „ Quercus ferax eſt plurimarum rerum. Si autem, „ authore Heſiodo, mella quoque apeſque ferat, „ magis illud confirmatur. Ergo naſcitur hic liquor „ ex aere, nec aliis magis inſidet frondibus ". In fragmento ſui libri de apibus, *apud Photium in Bibliothecâ*, tria mellis genera conſtituit : unum quod ex floribus conficiunt apes : alterum quod ex aere venit, cùm humor ille quem terra exhalavit, à ſole concoctus & refuſus deciderit ; quod præcipuè contingit meſſis tempore, & Manna noſtra eſt : tertium in calamis, idemque cum Saccharo noſtro. Dioſcorides Elæomeli in Palmyris Syriæ ex quodam cau-

dice manare narrat; oleum melle craſſius, ſapore dulci. Bilem cruditateſque detrahere, ſextario cum unâ aquæ heminâ dato, pronuntiat. Quod quidem cum noſtrâ Mannâ pingui non malè convenit. Galenus, *lib.* 3°. *de alimentis cap.* 39°. mel à plantis & ab animalibus oriundum diſtinguit, & de illo ſic loquitur: „ Oritur in plantarum foliis. Eſt autem „ neque ſuccus earum, neque fructus, neque pars, „ ſed ejuſdem eſt cum rore generis: non tamen aſſiduè & copioſè, ut ille provenit. Memini aliquando, cùm æſtate ſuper arborum ac fruticum herbarumque folia mel quàmplurimum fuiſſet repertum, agricolas velut ludentes ceciniſſe: *Jupiter melle pluit.* Præceſſerat autem nox, ut per æſtatem, bene frigida; (nam tum tempus anni æſtivum erat,) pridieque calida & ſicca fuerat aeris temperies. Atque peritis naturæ interpretibus, halitus è terris & aquis prodeuntes, ſolis calore exactè attenuati, & coacti à frigore ſequentis noctis, in unum coacti atque denſati fuiſſe videbantur. Sed apud nos id rarò accidit; in monte autem Libano quotannis ſæpe. Itaque coria ſuper terram extendentes, & arbores excutientes, quod ab eis defluit excipiunt, & ollas ac fictilia melle implent; vocantque id roſcidum & aerium mel“. Hippocrates de hoc montis Libani melleo ſucco mentionem quoque feciſſe videtur, *l. de ulceribus*, his verbis: „ Medicamentum aliud ad ulcera vinum „ accipit, mellis cedrini paululum, &c.“ Mel cedrinum illum vocat, ex eo quod ſuper Cedros hujus montis colligeretur, ſicut Manna Brigantiaca ſuper Larices in Delphinatu colligi ſolet. Amynthâs, *libro* 1°. *de Aſiæ manſionibus*, referente Athenæo, de aereo melle ſic loquitur: „ Simul cum foliis id decerpentes componunt & fingunt ad inſtar Syriacæ

„ maſſæ. Quidam globos ex eo faciunt : & ubi ſu-
„ mere collibitum eſt , diffractas ex iis micas in
„ ligneis poculis quæ Tabætas nominant , dilutas
„ anteà & colatas bibunt , guſtu ſimili ac ſi quis mel
„ dilutum bibat , imò verò etiam multò jucundio-
„ ris ſaporis “. Quæ quidem verba Mannæ noſtræ, ſeu quâ utimur in officinis, ſatis aptè conveniunt. Plinius ſatis bellè , minùs tamen verè de hoc melleo ſucco ſic loquitur : „ Itaque tum primâ aurorâ folia
„ arborum melle roſcida inveniuntur : ac ſi matu-
„ tino ſub dio fuêre , unctas liquore veſtes capillum-
„ que concretum ſentiunt ; ſive ille eſt ſudor cœli ,
„ ſive quædam ſyderum ſaliva , ſive purgantis ſe
„ aeris ſuccus , &c. “ Nec Poetæ Latini de eo tacuerunt. Virgilius , *Eclog.* 4.

Et duræ Quercûs ſudabunt roſcida mella.

Ovidius , 1°. *Metamorph.*

Flavaque de viridi ſtillabant Ilice mella.

Arabes ſub melle aerio comprehendunt Tereniabin, Mannam & Sacchar Alhuzar aut Alaſſer , quorum varias ſpecies tradunt tantâ obſcuritate , ut diſtingui non poſſint. Avicenna definit Mannam eſſe rorem omnem dulcem qui de cœlo fluit ſuper lapides aut arbores, & coït ſicut mel & denſatur ſicut gummi, quemadmodùm Tereniabin & Siracon, & mel quod affertur ex Caſſeranio monte in Rob ; (fortè mel pingue & liquidum montis Libani in Syrupi ſpiſſioris conſiſtentiam.) „ Tereniabin ſeu Trungibin,
„ inquit alibi , eſt ros plurimùm cadens in Coraſſeni ,
„ in locis quæ ſunt ultra fluvium ; & in noſtrâ regio-
„ ne ut plurimùm cadunt ſuper Alhagi. Sacchar Alaſ-
„ ſer eſt Manna cadens ſuper Alhuſar veluti fruſta
„ ſalis. “

Serapio Tereniabin eſſe ſcribit rorem cadentem de cœlo ſimilem melli granuloſo concreto. Vocatur

Mel roris, inquit: plurimùm cadit ſuper arbores in Orientis regione Coraſſeni dictâ, quibus folia ſimilia ſpinis viridibus, & flores rubri, & quæ fructum non ferunt.

Et hæc Serapionis Manna fortaſſe non differt à Mannâ quæ ſuper Alhagi colligitur, ut ſupra dixit Avicenna. Cæteros Arabes prætermitto, ex quorum ſcriptis pauca certa colligi poſſunt de Mannæ naturâ & differentiis. Illud tantummodò liquet hunc ſuccum, Mannam & Mel aereum dictum, ipſis ſicuti Latinis & Græcis innotuiſſe.

Duo hîc conſideranda nunc veniunt: 1°. An cœleſtis ille ros melleus, qualem quidam ex veteribus ſibi finxerunt, reverâ extiterit? 2°. An Manna noſtra è cœlo in arbores & plantas decidua ſit, vel in earum ſinu producta?

Quoad primam quæſtionem, reverâ ingenuè fatebor me hunc rorem non noviſſe. Nullus, ut mea fert opinio, ſuccus melleus in floribus, foliis aut lapidibus deprehenditur è cœlo delapſus. Qui in floribus quàmplurimis reconditur, ex plantæ interioribus organis originem ducit. Qui in frondibus vel liquidus vel concretus nonnunquam percipitur, vel per foliorum porulos exſudavit, vel etiam ex aliarum arborum frondibus diſtillavit. Tandem ſi lapides mellei humoris guttulis conſperſi nonnunquam appareant, non è cœlo, ſed ex arborum propinquarum foliis diſtillavit, aut aliquo alio modo ibi delatus fuit. Sic Bodæus à Stapel, *in notis Hiſtoriæ Plantar. Theoph.* refert obſervationem de Mannâ optimâ albiſſimâ copiosâ, Sacchari dulcedine, in Salicibus, lapidibus & terrâ repertâ; quam quidem culices craſſi innumeri ibi tantâ copiâ deponebant, ut rorem eſſe dixiſſes, ſi copiam guttarum cadentium ex loco Salicis ubi congeſtæ erant, conſideraſſes. Hu-

mor ille guttatim depoſitus in folia & lapides, brevi concreſcebat in puriſſimam Mannam albedine, dulcedine, conſiſtentiâ & efficaciâ probatam; & à multis ad uſus colligebatur. Reliquum quod in terram aut in ſordida loca deſidebat, peribat. Veriſimile eſt hos culices hoc ſucco melleo, vel in ipſis Salicibus producto, vel ex aliis plantis collecto ſe ſe ingurgitaſſe, ita ut illum qualem acceperant, varia in loca deponere cogerentur: & eò quidem magis, quòd in his culicibus quædam corporis partes prominentes obſervabantur cum parvis foraminibus, per quæ guttæ quædam parvæ albiſſimæ, ſudoris modo, copiosè eliciebantur.

Altera quæſtio Doctorum animos in varias opiniones diſtraxit. Antiqui fere omnes, tum Græci, tum Arabes, in eâ ſunt opinione Mannam quæ in arboribus quibuſdam colligitur, fieri à vaporibus calore ſolis elatis, non longè à terræ ſuperficie concretis frigore nocturno, non ſecùs ac ros aut pruina; vel eſſe vaporem terræ ſuccoſum & optimum, Æſtatis calore elevatum, & in aere in dulcem liquorem excoctum, noctis frigore coactum, & roris modo ſupra arborum & fruticum folia decidentem. Contra verò Angelus Palea & Bartholomæus ab urbe veteri, Monachi Franciſcani, qui anno 1543 in Meſuem commentaria ediderunt, primi ſcripsêre mannam eſſe reverâ ſuccum concretum Fraxini, tum vulgaris, tum ſylveſtris, quæ Ornus appellatur. Hanc ſententiam ſequentibus obſervationibus confirmavit Donatus Antonius ab Altomari Medicus & Philoſophus Neapolitanus, qui claruit circa annum 1558. Eſt igitur, inquit, proprius dictarum arborum ſuccus ſeu humor, qui quotannis ſub Cane pluribus continuis diebus colligitur. Nam ſuperinjecto linteo vel panno laneo per plures dies ac noctes ſupra Fraxinos, ita ut ros

ad eas pervenire non poſſet, inventa nihilominùs in eis ac collecta fuit Manna eiſdem diebus : id quod fieri haud quaquam potuiſſet, ſi ſponte ex iiſdem arboribus non emanaſſet.

2°. Fatentur omnes qui Mannam colligunt, poſt collectam in dictis arboribus ex iiſdem locis reliquam reſudare, emanare atque ſenſim effluere, & deinceps ſolis calore coagulari.

3°. Aiunt inſuper in Fraxini Ornique caudicibus juxta cortices ſæpiùs adnatas veluti veſiculas quaſdam inveniri ſeu tubercula, quæ liquorem quemdam continent album, dulcem, concretum & craſſum, qui in optimam Mannam convertitur.

4°. Ad hæc ſi inciſis dictis arboribus in iiſdem inciſuris talem jam reperiant concretum & coagulatum humorem; quis hæſitare audeat eum non eſſe earumdem arborum ſuccum ad eoſdem ramos & ſurculos detruſum?

5°. Confirmant illud indigenæ, quoniam cicadas aut alia animalia ſe propriis oculis inſpexiſſe fatentur, quæ corticem earum arborum perforando hanc lachrymam exſugunt: quibus deinde fugatis, ex eodem foramine ſeu ſciſſurâ novam Mannam profluxiſſe affirmant.

6°. Cognovi inſuper viros fide dignos, qui fatentur ſe pluries ſecuiſſe Ornos pro circulis doliorum parandis; quos cùm fidiſſent, ſolique expoſuiſſent, non parvam in eis hujus Mannæ copiam in materiâ ipsâ lignosâ inveniſſe.

7°. Qui carbonibus conficiendis operam dant, igne accenſo, ex Ornis qui prope fornacem adſunt, Mannam exſudare ſæpiſſimè obſervant.

Obſervat idem Altomarus Mannam quæ in Fraxino admodùm copiosè provenit, in Orni foliis nunquam vel colligi vel reperiri, imò nec in ramis aut

ſurculis, niſi perquàm rariſſimè, eam verò in caudicibus ſeu truncis aut craſſioribus ramis duntaxat colligi. Cauſa autem eſſe poteſt, quòd cùm in ſaxis, magiſque montoſis ac ſiccis locis proveniat Ornus, ſiccioris ſit naturæ: quapropter tantam in ſe non continet humiditatem ſuperfluam, neque adeò dilutam ac tenuem, ut ad folia uſque exiguoſque ramulos proveniat. Eſt item ſcabroſa arbos, ita ut facilè, priuſquàm ad folia uſque aut ſurculos promanet ille ſuccus, intra caudicis craſſiorumque ramorum corticem abſumatur.

Notat inſuper Mannam quotannis ex iiſdem Fraxinis colligi, quæ per triginta aut quadraginta annos eam fundere non deſinunt; ita ut non deſint qui eas arbores emant, tanquam ſingulis annis hoc vectigal producentes. Suntque eodem in loco & ejuſdem etiam ſpeciei arbores nonnullæ, ſuper quas Manna non reperitur.

Cæterùm Altomari obſervationes confirmârunt Goropius *in ſuo Niloſcopio*, Lobelius & Pena, Coſtæus, Cornelius Conſentinus, Paulus Boccone, cæterique qui majorem oculis fidem quàm authoritati adhibuerunt.

Itaque Manna eſt Gummi ſpecies, quod fluidum primò exſudat ex variis plantarum generibus, & poſteà in grumulos concreſcit ſub ſalis eſſentialis oleoſi concreti formâ. Non ſolùm autem in Fraxino & Orno, ſed etiam in Larice, Pinu, Abiete, Quercu, Junipero, Acere, Oleâ, Ficu & aliis plantis nonnunquam reperitur.

Ratione conſiſtentiæ, formæ, loci ubi colligitur, & arborum ex quibus exſudat, Manna diverſa eſt. Alia enim liquida eſt & melleæ conſiſtentiæ: alia ſolida in grana concreta, quæ maſtichina: alia in grumos aut maſſulas, quæ *Manne en marons*: alia in lachrymas

aut ſtirias coacta, vermicularis vel bombycina dicta: alia Orientalis, Perſica & Arabica: alia Europæa; Calabra, Brigantiaca: alia Cedrina, Fraxinea, Laricea, Alhagina, &c.

Ratione loci dividitur Manna in Orientalem & Europæam. Orientalis quæ in Indiâ, Perſiâ & Arabiâ reperitur, duplex eſt; liquida quæ melli ſimilis eſt, & concreta. De liquidâ plurimi mentionem faciunt. Robertus Conſentinus & Bellonius eam in Arabiâ, voce quidem antiquâ, Tereniabin nuncupari referunt. Exiſtimant eſſe Κέδρινον μέλι, *Hippocratis*, ſeu Mel cedrinum, & rorem montis Libani, de quo Galenus mentionem facit.

Bellonius enim, *in ſuis obſervationibus*, annotat Monachos ſive Caloïeres montis Sinaï habere Mannam liquidam collectam in ſuis montibus, quam vocant Tereniabin ad differentiam duræ Mannæ. Eandem quoque apud Indos, necnon etiam apud Italos in Apennino reperiri, melli albo purgato ſimilem Garzias & Cæſalpinus ſcribunt, quæ tamen facilè corrumpitur. Hæc liquida Manna à ſolidâ nonniſi conſiſtentiâ differt, cùm ſolida priùs fluida fuerit, nec concreſcat, ſi aeris temperies humida ſit. Nunc nobis non affertur. Concretæ Mannæ plures adhuc ſpecies Avicenna, Garzias ab horto & Acoſta recenſent non accuratè diſtinctas. Attamen tres potiſſimùm illius ſpecies diſtinguuntur; ſcilicet granulata & maſtichina dicta, ex eo quòd in granula Maſtiches granis ſimilia indurata ſit; bombycina, quæ in lachrymas ſeu grumos longos & teretes concrevit bombycibus ſimiles, in maſſulas compacta, qualis erat Athenæi Manna, vel Mel aereum veterum quod in glebas afferebatur. Talis eſt quoque hodie Manna quæ in grumos coacta affertur, vulgò dicta *Manne en marons*.

Européa multiplex, Italica ſeu Calabra & Sicula, Gallica ſeu Brigantiaca; ſed concreta utraque.

Ratione arborum diverſarum in quibus colligitur, alia Cedrina de quâ Hippocrates, Galenus & Bellonius mentionem fecerunt: alia Quercina de quâ Theophraſtus: alia Fraxinea apud nos frequenter uſitata: alia Laricea quæ in Brigantii territorio reperitur: alia Alhagina de quâ quidam Arabum & Rauvolfius. Ex tot Mannæ ſpeciebus ſola Calabra vel Sicula quæ in illis regionibus ex quibuſdam Fraxinorum ſpeciebus colligitur, apud nos in uſum venit.

MANNA Calabra, *Off.* Succus eſt melleus, modò in granula, modò in lachrymas, ſtirias aut grumos concretus, friabilis, candicans, dum recens eſt, & quadantenus pellucidus, per tempus rufeſcens, & aere humido liqueſcens ad mellis conſiſtentiam, ſapore grato Sacchari cum aliquâ acredine. Probatur Manna candida vel flaveſcens, levis, in granula vel ſtirias cavas concreta, ſapore dulci nec injucundo, minùs ſordida. Rejicitur pinguis, mellea, nigricans & ſordida. Pinguis & mellea, vulgò *Manne graſſe*, perperam à nonnullis anteponitur; quandoquidem hæc mellea Manna ſæpiùs depravata eſt, tum ab humidiori aere, tum etiam ex eo quòd ciſtæ aquâ marinâ, vel pluviali, aut aliâ madefactæ fuerint. Sæpe etiam pinguis hæc Manna nihil aliud eſt quàm Saccharum craſſum cum melle, & tantillo Scammonii compactum: unde hæc Manna pinguior & mellea vehementer aliquando purgat. Rejiciuntur quoque maſſæ quædam candidæ, opacæ tamen, ſolidæ, graves, non ſtiriatæ, quæ nihil aliud ſunt quàm Saccharum & Manna ſimul cocta ad Electuarii ſolidi conſiſtentiam: ſed facilè diſtinguitur hæc artificialis Manna à legitimâ, denſitate, gravitate, candore

opaco, guſtu à Mannæ ſapore prorſus diverſo.

Manna in Calabriâ & Siciliâ ſponte vel per inciſuras fluit ex duabus Fraxini ſpeciebus, quarum altera dicitur Fraxinus humilior, ſive altera Theophraſti, minore & tenuiore folio, *C. B. Pin.* 416: Ornus, *Lugd.* 83. Hæc eſt varietas potiùs Fraxini quàm ſpecies diſtincta, cujus folia pinnata ſegmentis dividuntur tenuioribus, ſtrictioribus, acutioribus, perinde tamen ſerratis, ut vulgaris Fraxini. Rami pluribus & crebrioribus tuberculis foliorum pediculis ſedem daturis inæquales.

Altera dicitur Fraxinus rotundiore folio, *C. B. Pin.* 416: Ornus, *Quorumdam.* Fraxini quoque varietas eſt, cui conjugatim diſpoſita folia Piſtaciorum folia referunt, ſubrotunda, minora quàm Fraxini vulgaris, in ambitu ſerrata, in quibus medietas interior ad nervi imum brevior quàm exterior ſæpe conſpicitur; id quod in Terebintho & Piſtaciis ſæpe uſu venit.

Ex illarum arborum ramis & foliis in Calabriâ & in Siciliâ æſtivis menſibus, niſi pluviæ impedimento fuerint, Manna exſudat, & in granula aut grumos ſolis calore concreſcit. Alia autem ſponte fluit, quæ ſpontanea; alia coacta ſeu per inciſuras elicita, quæ Calabris *Forzata* vel *Forzatella* dicitur, eo quòd ex vulneribus arborum cortici inflictis tantùm effluat. Quæ ex foliis Fraxini ſponte fluit, *Manna di fronde*, hoc eſt Manna ex frondibus nuncupatur; alia verò *Manna di corpo*, ſeu Manna corporis & trunci.

Manna in Calabriâ cœlo ſicco à vigeſimâ die menſis Junii ad finem Julii, ex trunco & majoribus arborum ramis à meridie uſque ad veſperam ſponte fluit liquoris limpidi adinſtar, & ſenſim in varios grumos concreſcit, indureſcit & albeſcit. Illos poſtridie manè colligunt, cultris ligneis abradendo, modò

nox ſerena fuerit; pluviâ enim aut nebulâ ſupervenienie, Manna colliqueſcit & prorſus deperditur. Collectos grumos in vaſculis terreis non vitreatis condunt, deinde ſuper menſas in chartis nitidis ſoli exponunt, donec manibus non adhæreant: & eſt Manna corporis electa.

Julio deſinente, cùm hanc lachrymam Fraxini ſtillare ceſſant, ruſtici tum Fraxinorum, tum Ornorum cortices incidunt ad corpus uſque lignoſum; tuncque à meridie ad veſperam fluit idem liquor, & in craſſiores grumos cogitur. Sæpiùs tanta eſt hujus ſucci copia, ut ad arboris imum uſque diffluat, ibique in maſſas grandiores ceræ vel reſinæ inſtar concreſcat, quæ ibi per unum aut alterum diem inſpiſſandæ relinquuntur. Poſteà verò in fruſtula dividuntur, & ſoli exponuntur ad exſiccationem: & hæc eſt Manna coacta, *Forzata* & *Forzatella*. Ejus color non adeò candidus, rufeſcit magis, imò ſæpe nigreſcit ob terram & ſordes admiſtas.

Tertia Mannæ ſpecies quæ ſupra Fraxini folia colligitur & dicitur *Manna di fronda*, menſibus Julio & Auguſto circa meridiem ad inſtar guttularum humoris pellucidi ſponte exſudat, majorum circa foliorum fibras nervoſas, minorum circa venulas. Aeris æſtu exſiccantur, & in granula concreſcunt albicantia Milii vel Tritici granorum inſtar craſſa; ita ut ſæpiſſimè circa menſem Auguſtum Fraxini folia majora albida & quaſi nive cooperta appareant. Licèt olim frequentiſſimus fuerit illius Mannæ ex frondibus uſus, nunc tamen propter collectionis difficultatem rariſſimè in officinis Italicis reperitur.

Calabri Mannam diſtingunt coactam manantem ex vulneribus arborum quæ jam ſpontaneam exhibuerunt, ab illâ Mannâ coactâ quæ fluit ex vulneribus arborum ſylveſtrium ſeu Ornorum quæ nullam

ſpontaneam Mannam fundunt. Hæc illâ præſtantior cenſetur, ſicuti Manna ſpontanea ex trunco diffluens cæteris præcellit. Nonnulli quoque apud Calabros inciſo fraxinorum cortice paleas, feſtucas aut virgas tenuiſſimas vulneribus inſerunt. Succus ſecundùm illa corpora dimanans inſpiſſatur, & in ſtirias concreſcit prægrandes, quas, cùm ſatis craſſæ ſunt, eximunt, & extractâ paleâ ſoli exponunt, & exſiccant in elegantes lachrymas longiores, cavas, leves, intus veluti ſtiriatas, albicantes & nonnunquam leviter ſubrubentes. Eas ritè exſiccatas in ciſtis ligneis pretioſiſſimè includunt, & plurimi faciunt; nec immeritò, cùm nullis ſordibus inquinata fuerit. Mannæ lachrymæ apud nos dicuntur vulgò *Manne en larmes*. In officinis noſtris poſt eas Mannæ lachrymas Manna Calabra, & ea quæ in Apuliâ circa Garganum montem, hodie ſancti Angeli dictum colligitur, pluris æſtimatur, licèt non admodùm ſicca ſit, & aliquantulùm flaveſcens: deinde Sicula, quæ alba & ſicca magis: tandem ea quæ in agro Romano, *La Tolfa* dicto, prope Centumcellas colligitur, quæ ſicca, opaca magis & gravior, minoris eſt pretii.

Analyſi Chymicâ, Mannæ electæ ℔ij in B. V. diſtillatæ præbuerunt phlegmatis limpidi, odoris & ſaporis expertis ℥ij, ʒvj, gr. xlviij: quod tamen Heliotropii tincturam ſubrubram effecit. Deinde maſſa reſidua exſiccata, & in pulverem redacta, & per retortam diſtillata exhibuit liquoris limpidi & manifeſtè acidi ℥j, ʒj: liquoris ruſeſcentis, empyreumatici, tum acidi, tum aliquantiſper urinoſi ℥ix, ʒv: olei tenuiſſimi, ruſeſcentis ℥ij: olei craſſioris reſinoſi & in grumos concreti ℥ij, ʒiiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥vj, ʒv, gr. xij; dura, compacta & ſaporis expers, quæ per horas

ᵭcto igne reverberii calcinata, donec nullum amplius fumum emitteret, reliquit cinerum fuſcorum ʒvj, gr. vj: ex quibus ſalis alcali fixi ℈ij lixivio extractæ fuerunt. Partium deperditio in hâc diſtillatione fuit ℥vij, ℈ij, gr. xij; in calcinatione ℥v, ʒvij, gr. vj. Itaque Manna conſtat ſale eſſentiali ſeu Tartaro copioſo, & exiguâ portione ſalis Ammoniaci multo ſulphure, tum tenui, tum craſſo involutis.

Mannæ vis ſolutiva Galeno non innotuit, licèt Dioſcoridi non ignota videatur; quippe qui Elaiomeli bilem & crudos humores detrahere pronuntiat. Actuarius inter Græcos primus de Mannâ ſolutivâ mentionem facit, cùm ait: „Perquàm moderatè „ purgat Caſſia nigra & Manna. Caſſia quidem tribus aut quatuor drachmis ſumpta vix moveret alvum: Manna verò etiam majore modo quàm Caſſia ſumenda eſt, & flavam bilem ſimplici ratione pellit“. Arabes virtutem clementer purgandi ipſi tribuerunt, & guttur thoracemque leniendi, ac ventriculum detergendi. Apud recentiores Medicos frequentiſſimus eſt illius uſus ad alvum blandè ſolvendam, ſeroſos humores ſubducendos & ſpiſſam ac viſcidam primarum viarum ſaburram eliminandam. Mitiſſimum habetur medicamentum catharticum, quod tutò ſenibus, pueris, fœminis etiam prægnantibus & delicatis exhiberi poteſt.

Convenit præcipuè, inquit Rolfincius, frigidis morbis, complexionibus & regionibus temperatis; humorum acrimoniam demulcet, lentorem diſſolvit. Unde in catharris & tuſſi à pituitâ tenui & acri initio feliciter exhibetur: illam enim pituitam per inteſtina ſtatim præcipitat. In morbis pectoris, præſertim ubi pulmones pituitâ tenaci ac viſcidâ infarciuntur, ut in aſthmate humorali, admodùm proficua eſt. In bilioſis affectionibus cæteriſque in quibus

adeſt inflammatio, ut in pleuritide, peripneumoniâ, & abdominis tenſione à bile ſpiſsâ & æſtuante, valde prodeſt, humorem ſolvendo & per alvum ſubducendo; quidquid in contrarium dicant nonnulli.

Calidis temperaturis nocet, inquit Rolfincius, & morbis calidis, niſi acida illi admiſceantur, ut Tamarindi: aliàs vertitur in bilem, calidæ ſiccæque cacochymiæ fomitem ſubminiſtrat. Picrocholis periculoſam eſſe Rondeletius & Duretus exiſtimant. Reverâ illis non exhibenda eſt ſolutiva illa Medicina, niſi adſit purgandi neceſſitas: ſi verò purgatione opus ſit, tunc nullum aliud catharticum tutius & mitius exhiberi poteſt debitè temperatum acidis, Tamarindis nempe, cremore Tartari, ſucco Limonum, vel Nitro purificato, Sale polychreſto, vel etiam pulpâ Caſſiæ.

Tardè eam operari ſcribit Meſuæus, unde eam cum aliis purgantibus admittendam eſſe monuit; quod Medici recentiores obſervaverunt, qui eam cum Caſſiâ, Sennâ, Rhabarbaro, &c. præſcribunt. Iis quoque ſtipatur incommodis, quòd facile fermenteſcat, ſeu, ut loquitur Hoffmannus, habeat flatuoſum quid: quare conſulit decoctam illam exhibendam eſſe. Interim levis ſit oportet decoctio, monente Rolfincio; ne tota evanida reddatur, aereâ levi exſpirante ſubſtantiâ. Objiciunt tandem quòd humores colliquet, ſeroſoſque tantùm vacuet, quòd ſiccitatem afferat & ſitim; quibus de cauſis non ita pridem ſpectatiſſimis practicis ſuſpecta fuit.

Verùm ſi quis ſcrupuloſiùs cathartica ſingula expenderit, nullum occurreret quod ſuis non obnoxium eſſet incommodis, utpote cùm omnia, teſte Galeno, naturæ quadantenus adverſari videantur; quod potiſſimùm de hydragogis intelligendum eſt, quæ non ſolùm inteſtinorum membranas vellicando

actionem ſuam exerunt, ſed etiam maſſam ſanguineam & lympham imprimis fermentando & diſſolvendo.

At verò quandoquidem purgantibus, imò & aliquando hydragogis opus eſt, Manna præferenda eſt; cùm inter purgantia efficax ſit, & inter hydragoga ejus ſit qualitatis, ut minùs noceat. Si quid habet acrimoniæ, demulceri poteſt Tamarindorum aut Caſſiæ conſortio quibuſcum pauliſper bulliendo temperatur. Si verò ſtimulo egeat, Senna aut Rhabarbarum ei admiſceantur: potentiùs adhuc acuitur & efficaciùs Tartari ſtibiati granis aliquot in plures doſes diſtributis, uno pro ſingulâ doſi. Sic abſque ullâ moleſtiâ, nauſeâ, vomitione, aut torminibus copioſa ſeri bilioſi evacuatio promovebitur. Itaque Manna commodum ſatis & benignum erit medicamentum, modò, ſicuti cætera purgantia, occaſione opportunâ legitimâque methodo exhibeatur.

℞. Mannæ Calabræ ℥ij. Cryſtall. Mineral. ʒj. Diſſolve in juſculo alterante. Sumat æger ad alvum blandè emolliendam.

℞. Mann. electæ ℥ij. Tamarindor. ℥j. Bulliant in ſeri lactis ℥xij. Fiat colatura in duas doſes dividenda, unius horæ intervallo propinandas.

℞. Mann. Calabræ ℥jß. Rhei el. & ſalis vegetabil. ana ʒj. Bulliant leviter in decocti radicum Graminis & Cichorii ſylveſtris ℥vj. Colaturæ adde ſuccum acidum expreſſum ex Malo Aureo vel Citreo.

℞. Medull. Caſſ. cum nucl. ℥j. Mann. Calabræ ℥jß. Salis polychreſti ʒj. Bull. in aq. Cichor. ℥vij. Fiat colatura, in quâ diſſolve Syr. de Pom. comp. vel florum Perſicor. ℥j. Fiat potio manè jejuno ventriculo exhibenda duabus horis ante juſculum.

℞. Medull. Caſſ. recèns extract. è ſiliquis cum nucleis ℥iij. Mann. Calabr. ℥ij. Bulliant in decocti Hord. ℥xij. Fiat colatura, in quâ diſſolve Tartari ſtibiat. gr. vj. Dividatur liquor in duos hauſtus quartâ quâque horâ exhibendos, interjecto juſculo.

℞. Mann. Calabr. ℥iij. Tartar. ſtib. gr. v. Diſſolve in aq. puræ ℔ij. Fiat colatura per cyathos propinanda.

℞. Mann. Calabr. ʒß vel ʒvj. Lactis vaccini ℥iij. Coquantur, & exhibeatur colatura infantibus.

℞. Mann. Cal. ℥ij. Salis comm. ʒß. Diſſolve in aq. comm. bullientis ℥iiij. In diſſolutione contunde Amygdalas amaras n°. vj, & adde lactis vaccini ℥iiij. Fiat colatura cum expreſſione. Calida ſumatur.

℞. Foliorum Oriental. ʒijß. Cinnamomi & Coriandr. ana ʒß. Glycyrrhiſ. raſæ & contuſ. ʒij. Sal. vegetab. ʒj. Macerentur in aq. limp. ℥viij per ſex horas. In colaturâ dilue Mann. Cal. ℥ijß. Clarifica cum ovi albumine & Aceti fortis ℥ß. Fiat potio.

℞. Mann. Cal. ℥ij. Folior. Or. ʒij. Rhei el. minutim conciſi, & Salis polych. ana ʒj. Macerentur per duas horas in juſculi vitulini ℔ß. cum folior. Oxytriphyl. Acetoſæ, Chærefol. Pimpinell. Lactuc. Portulac. & Cichor. ſylv. ana m. j. Fiat colatura, in quâ contunde corticem exteriorem flavum plurium Citreorum tenuiter ſectum. Coletur denuò, & calens exhibeatur.

℞. Mann. Calabr. & Confection. univerſalis ana ʒj. Bull. in aq. Plantag. ℥vj. Fiat colatura propinanda in diarrhæis & dyſenteriâ.

℞. Mellis aerei ℥jß. Electuar. Cathol. cum Rh. duplicato ℥j. Bulliant pauliſper in decocti Gram.

℥vj. Fiat colatura, cui adde olei Amygdalar. dulcium ℥j. Propinetur in colicis doloribus & viſcerum inflammatione, ubi purgatione opus eſt.

In Opiatis purgantibus & alterantibus loco Conſervæ Manna adhiberi poteſt.

℞. Mann. elect. ʒiij. Pulver. Jalap. gr. xij. Pulver. Cornachin. ℈j. Aquil. alb. gr. x. Syr. de Rhamno cathartico q. ſ. Fiat bolus hydragogus.

℞. Mann. elect. & Croci Martis cum rore Maïali pp. ana ℥ß. Myrrh. Croci Or. & Aquil. alb. ana ʒij. Aloes lotæ, Cremor. Tartar. & Gumm. Ammoniac. ana ʒiij. Diagryd. ʒjß. Miſce cum Syr. de Cichor. Comp. c. Rh. q. ſ. Fiat ſ. a. Maſſa pilular. meſentericar. ad uſum, quarum doſis ʒß quotidie, vel ʒj, tertio vel quarto quoque die.

Uſurpatur Manna in Electuar. Diacarthami, hydragogo eximio *Renaudæi*, Confectione Hamech correctâ *Charas*.

Præter Calabram Mannam occurrit etiam Manna Gallica ſeu Brigantiaca, *Manne de Briançon*, quòd prope Brigantium in Delphinatu ex Laricibus fluat: unde Manna Laricea quoque dicitur. Candida eſt, & in exiguos grumos coacta, modò ſphæricos Coriandri craſſitie, modò oblongos majoreſque, ſapore dulci ſaccharino, grato & tantiſper reſinoſo. Hîc Pariſiis raró in uſum venit, eò quòd Italicâ longè inferior ſit: multò minùs enim purgat.

Laricea illa Manna eſt ſuccus nutritius arboris, quæ Larix folio deciduo conifera, *J. B.* vulgò *Meleze*, cujus deſcriptionem expoſuimus, cùm de Terebenthinis egimus. A vigeſimo Junii die ad finem Auguſti ex foliis per diverſa temporis intervalla

exſudat, annis tantummodò quibus cœli temperies calida & ſicca eſt: pluvioſâ enim tempeſtate Manna nulla apparet; difficillimè à Laricis foliis, quibus tenaciter adhæret, divellitur. Ruſtici porrò ad Larices manè appulſi faſces arborum ſecuribus in terram decutiunt, multos ramorum acervos ſub arboribus in umbrâ aſſervantes. Sic ſuccus ille mollior adhuc quàm ut colligi poſſit, intra viginti quatuor horarum ſpatium inſpiſſatur & indureſcit: tum colligitur; ſoli exponitur, ut omnino ſicceſcat, & à foliolis permiſtis, quantum fieri poteſt, ſeparatur.

Hanc Mannam roris ſpeciem eſſe quidam aſſerunt. Verùm Lobelius & Pena tradunt Laricis ramos in vinariam cellam æſtivo tempore aſportatos, Mannam poſtero die demonſtraſſe: quo experimento evidens eſt Mannam illam eſſe Laricis ſuccum, non verò cœleſtem rorem.

Aliâ autem Mannæ ſpecie in Oriente utuntur, quæ fluit ex tenui frutice qui Alhagi Maurorum, *Rauvolfii Hiſtor. Lugd.* 94. Geniſta-ſpartium ſpinoſum, foliis Polygoni, *C. B. Pin.* 394. Frutex eſt cubitalis & altior, cujus ex radice mediocriter longâ, fuſcâ, aſſurgunt ſurculi recti, tenues, duas lineas circiter craſſi, molles, virides, incani, à quibus alterno ordine hinc inde ſparſi naſcuntur ramuſculi innumeri propemodùm ac teretes, denſiſſimo ſpinarum uncialium acutiſſimarum, gracilium, flexiliumque ſtipatu referti. Folia ovata, quatuor lineas longa, ſeſquilineam lata, colore glauco, ſingula ad ſingularum ſpinarum exortum adhærent. Flores ex mediâ ſpinâ viridi ſinguli exeunt parvuli, papilionacei, dilutè purpuraſcentes, cum vexillo retrorsùm inflexo. Floris piſtillum abit in ſiliquam pollicem circiter longam, teretem, ſeſquilineam craſſam, recurvam, ex multis partibus tumentibus quaſi ar-

ticulatione conjunctis compoſitam, & in totidem loculamenta diviſam, Ornithopodii ſiliquæ ſimilem, coloris punicei, leviter incanam, & in duas partes dehiſcentem. In ſingulis ejus loculamentis reconditur ſemen rubrum, ovatum vel reniforme, lineam circiter longum. Tota planta ſapore aſtringente donatur. Abundè naſcitur in Ægypto, Armeniâ, Georgiâ, Perſiâ, circa montem Ararat & Ecbatanas, & in quibuſdam inſulis maris Ægei. Sæpe Cuſcutâ circumvoluta reperitur. Lachrymam rubram aſtringentem, narrante Aug. Lippi, nonnunquam fundit in Ægypto Sanguini Draconis ſimilem.

In ejus frondibus, caulibus & ramis præcipuè apud Perſas, inquiunt Rauvolfius & Tournefortius, colligitur Manna, quam illi populi *Trunſchibin*, Arabes verò *Tereniabin* & *Trungibin* vocant. Hæc menſibus æſtivis calidioribus in guttas erumpit, quæ deinde in grana ſeminibus Coriandri paria ruſeſcentia indurantur. Ex his maſſa componitur à collectoribus unà plerùmque cum foliis, ſpinulis & aliis ſordibus. Non minoris efficaciæ foret quàm Manna Calabra, ſi ſordibus & foliis purgaretur. Exhibetur ab indigenis ad 24 drachmas ſeu ad ℥iij; quia ſæpiſſimè plus foliorum habet quàm ſucci concreti.

Clariſſimus Tournefortius non dubitat quin ſit illa Tereniabin *Serapionis* & *Avicennæ*, qui ſcripſerunt ejuſmodi Mannam roris inſtar è cœlo cadere in frutices quoſdam ſpinoſos.

DE GUMMI-RESINIS.

Articulus I.

De Ammoniaco.

AMmoniacum nomen duplici ſubſtantiæ conceſſum fuit, ſcilicet ſali cuidam tum nativo, tum arte facto, & concreto cujuſdam plantæ ſucco. De ſale inter mineralia mentionem fecimus; nunc de ſucco nobis agendum eſt.

Ammoniacum & Gummi Armoniacum, *Off.* Ἀμμωνιακὸν, *Dioſcoridis:* Ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, *Galeni:* Gutta Hammoniaca, *Latinorum:* Raxach & Aſſach, *Arabum:* vulgò *Gomme Ammoniaque.* Succus eſt concretus inter gummi & reſinam medius, dum manibus tractatur lentore molleſcens, modò in majores glebas coactus, & ex grumis congeſtus, unguibus lactei coloris nitentibus aut rufis diſſeminatis per ſubſtantiam coloris obſoleti & fere fuſci, ut Benzoini miſtioni amygdaloideæ non ineptè poſſit comparari, modò in lachrymas ſeu grumulos denſos ſolidoſque concretus, Thuri non diſſimiles, foris flaveſcentes vel fuſcos, intus candidos aut flaveſcentes, nitidos & ſplendentes; ſapore primùm dulci, poſteà amaricante; odore fragranti, ad Galbanum accedente, ſed viroſiore. Sub dentibus facilè diducitur ſibi cohærens, magiſque albeſcit: carbonibus accenſis injectum in flammam exardet; & aceto vel aquâ calidâ ſolvitur. Ex Alexandriâ Ægypti affertur.

Lachrymæ pro uſu interno glebis anteponuntur. Eliguntur majores, puræ, aridæ, quæ nullis arenis, terrâ, aut aliis rebus extraneis ſordeſcunt. Glebæ verò probantur ſinceræ, quæ multa grana pura permiſta habent. Si ſordibus coinquinatæ fuerint, ab

illis purgantur, ſolvendo in aceto, percolando, & inſpiſſando: ſed hæc præparatio multum de partibus ejus tenuibus & volatilibus aufert.

Dioſcorides θραῦσμα dicit illud Ammoniacum, quod nitidum eſt & in lachrymas concretum; & φύραμα quod impurum eſt, terræ arenularumve particeps. Narrat liquorem eſſe Ferulaceæ cujuſdam arboris quæ naſcitur in eâ Lybiæ parte quæ eſt juxta Hammonis templum. Ille frutex, inquit, ἀγασυλλίς dicitur; illum verò Plinius Metopion nominat.

Reverâ Ammoniacum lactis inſtar vel ſponte vel per vulnera fluit ex quâdam nondum deſcriptâ plantâ umbelliferâ, ut manifeſtum eſt ex ſeminibus, quæ in glebis hujus gummi ſæpe reperiuntur, foliaceis nempe & anethinis ſimilibus ſed majoribus. Planta verò naſcitur in eâ Africæ parte quæ Ægypto ad occaſum adjacet, quæque hodie dicitur Regnum de Barca, in quo fuit olim templum celeberrimum Jovi Ammoni dicatum, unde gummi nomen.

Analyſi Chimicâ, ex gummi Ammoniaci ſelecti ℔ij diſtillaverunt phlegmatis limpidi, rufeſcentis, odorati & ſubacidi ℥vj, ʒj, gr. xxxiiij: phlegmatis urinoſi ℥j, ʒvj: olei limpidi, flaveſcentis, odorati ℥ij, ʒv, gr. xlviij: olei rufeſcentis & fuſci, ſpiſſioris ℥vij, ʒij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥viij, ʒvij; quæ per horas xx in crucibulo calcinata reliquit cinerum fuſcorum ℥j, gr. xij: ex quibus per lixivium extracta ſunt ſalis alcali fixi gr. lxj. In hâc diſtillatione partium jactura fuit ℥v, ʒij; in calcinatione verò ℥vij, ʒvj, gr. lx.

Per hanc analyſim liquet Ammoniacum multo ſulphure, tum craſſo, tum tenui, componi, cum ſale Tartareo & Ammoniacali, paucâ vero terrâ.

Ammoniacum partes duras emollit, humores craſſos incidit, lentos ac tenaces reſolvit, collectos

diſcutit. Aſthmaticis prodeſt, cruda pulmonum tubercula diſſipat, hepatis, meſenterii, lienis & uteri ſcirrhos reſolvit, menſes ſuppreſſos promovet, obſtructiones aperit, articulorum tophos diſcutit, & alvum nonnunquam blandè ſubducit. Ejus ſubſtantia intus exhibetur à ℈ß ad ʒj. Sub formâ emulſionis, electuarii, boli vel pilularum extrinſecus in ſcirrhis, tophis, ſcrophulis & tumoribus durioribus aut contumacibus reſolvendis adhibetur.

℞. Gumm. Ammon. elect. ʒß. Diſſolve in mortar. cum aq. Hyſſopi ℥iiij, vini albi ℥ij. Colatura ſit pro duabus doſibus in aſthmate.

℞. Gumm. Ammon. & Flor. Benzoin. ana ʒß. Balſam. Sulphur. aniſ. q. ſ. M. F. bolus ad pulmonum infarctus diſſolvendos.

℞. Gumm. Ammon. puriſſim. ʒjß. Flor. Benzoïn. ʒj. Pulver. Milleped. ʒiij. Extract. Croci, Balſam. Peruv. ana ℈ß. Balſam. Sulphur. Terebenth. q. ſ. M. Fiant Pilulæ à Rich. Morton in phthiſi ſcrophuloſâ incipiente plurimùm commendatæ. Doſis gr. xij ter die.

℞. Gumm. Ammon. Aloes lotæ ana ʒj. Myrrhæ, folior. Senn. pulver. Croci ana ʒß. Syr. de Abſynth. q. ſ. M. Fiant Pilulæ in uteri & viſcerum obſtruct. Doſis ℈j quotidie manè jejuno ventriculo.

℞. Gumm. Ammon. pulv. Milleped. ana gr. xx. Æthiop. Mineral. ʒß. Conſerv. flor. Calendulæ q. ſ. M. F. bolus ſingulis diebus exhibendus ad ſcrophulas, purgando quarto quoque die cum bolo ſequenti.

℞. Gumm. Ammon. Aquil. albæ ana gr. xv. Trochiſcor. Alhandal gr. x. Syrup. flor. Perſicor. q. ſ. Fiat bolus.

℞. Gumm. Ammon. Aloes, Croci Martis aper.

ana ℥j. Cinnamomi, Nuc. Moſch. ana ℥ß. Tartar. Vitriol. ʒij. Conſerv. florum Calendul. ℥iij. Syr. de Abſynth. q. ſ. M. F. Electuarium. Doſis ʒij, bis die in menſium ſuppreſſione, & in hepatis uterique obſtructionibus.

℞. Gummi Ammoniaci & cremoris Tartari ana ℥j. Sennæ pulver. ʒvj. Diaphoretic. Mineral. ʒiij. Agaric. Trochiſcat. ʒij. Trochiſcor. Alhandal ℈ij. Diacryd. ℈j. Electuar. Catholic. vel Benedict. laxativ. ℥ij. Syr. flor. Perſicor. q. ſ. Fiat Electuar. cujus doſis erit ad ʒiij alternis diebus exhibenda in meſenterii obſtructionibus inveteratis.

℞. Gumm. Ammon. & Emplaſtri de Cicutâ ana. Miſceantur, & fiat Emplaſtrum extrinſecùs ſcirrho hepatis, lienis aut meſenterii admovendum.

℞. Gumm. Ammon. [illegible]. lib. Olei Caryophyllor. aromaticor. & olei Amygdalar. dulcium ana q. ſ. Fiat linimentum ad tumores ſcrophuloſos & articulor. tophos reſolvendos.

Oleum flavum vel rufeſcens per retortam ex Gummi Ammoniaco extrahitur, in aſthmate & difficili reſpiratione commendatum. Oleum verò nigrum ultimò prodit, ad tumores ſcrophuloſos reſolvendos utile.

Ammoniacum uſurpatur in Pilulis de Ammoniaco *Quercetani*, Pilulis fœtidis, Tartareis *Bontii*, Pilulis de Sagapeno *Camilli*, Meſentericis *Charas*, Electuar. aperiente cathartico, & Electuar. antihydropico *Ejuſdem*, in Emplaſtro Diachylò cum Gummi, de Cicutâ, de Meliloto, Divino, Oxycroceo, Magnetico *Angeli Salæ*, & Opodeltoch *Paracelſi*, cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. Olei commun. ℔jß. Lithargyri præparati ℥ix.

Lapid. calaminar. præparati ℥ij. Coquantur ad Emplaſtri duritiem. Tunc adde ceræ flavæ ℔j. Olei Laurin. ℥iiij. Gumm. Galbani, Opopanacis ana ℥iij. Myrrhæ, Thuris, Maſtiches ana ℥ij. Ammoniaci, Bdellii, ana ℥j. Radic. Ariſtolochiæ rotundæ ℥ij. Croci Martis aſtringentis, Mumiæ, Magnetis præparati, Magiſter. Corallior. albor. rubror. Terebenthin. Venetæ ana ℥ß. Olei Succini craſſioris, Camphoræ ana ʒj. Croci Oriental. ʒß. Fiat Emplaſtrum ſ. a.

Articulus II.

De Aſsâ fœtidâ.

Assæ nomen duobus ſuccis concretis tribuitur in officinis, quorum unus Aſſa dulcis dicitur, & eſt Benzoïnum de quo inter reſinas jam actum eſt: alter Aſſa fœtida ob vehementem graveolentiam dicitur. De hoc nunc agimus.

Assa fœtida, *Off.* Σίλφιον, *Dioſcoridis* & *Theophraſt.* Οπος, *Hippocratis*, οπος Μηδικὸς, παρθικὸς, κυρηναικὸς, *Nonnullorum*: Laſer & Laſerpitium, *Plinii & Latinorum*: Althit, *Avicennæ.* Σκορδόλασαρον, *Quorumdam recentior. Græcorum*: Hingh, *Perſarum & Indorum*: Stercus Diaboli, *Nonnullorum.* Eſt Gummi-reſinæ ſpecies compacta, ceræ inſtar lenta & ſequax, ex variis ſplendentibus grumis, partim albicantibus aut flaveſcentibus, partim rufeſcentibus, incarnatis aut violaceis, in glebas grandiores coacta; odore viroſo, ad Allium accedente, ſed vehementiore; ſapore amaro, acri, mordace. Hujus duæ ſpecies proſtant in officinis: una impura, turbida ac ſordeſcens; altera pura, ſubrubens, tranſlucens, quæ multas elegantes, albas lachrymas habet. Ex Perſiâ & Indiâ orientali ad nos tranſportatur. Probatur recens, fragrans & fœtida, non nimis pinguis, lachrymis

ſeu grumis puris & tranſlucidis referta. Vetus, unctuoſa, nigra, opaca, arenâ, corticibus, ſimilibuſque coinquinata rejicienda eſt.

Celebris fuit ille ſuccus apud veteres non ſolùm ad medicamenta, ſed etiam ad intinctus & embammata. Ejus duæ ſpecies diſtinguebantur, ratione loci ubi naſcebatur: alius Cyrenaïcus, qui in Cyrenaïcâ Africæ Provinciâ colligebatur, præſtantior: alius Medicus & Perſicus, qui ex Mediâ & Perſide afferebatur, vulgatior, & minoris pretii. Cyrenaïcus odorem Myrrhæ vehementem ſpirabat, teſte Dioſcoride: Perſici odor magis viroſus, ad Allii vel Porri odorem accedens, unde Scordolaſarum dictus fuit. Non multùm à Sagapeni odore diſcrepabat; quandoquidem Dioſcorides Sagapeni odorem medium eſſe inter Silphii & Galbani odorem, & Silphium Sagapeno adulterari narrat. Cyrenaïcus itaque à Perſico differebat, quòd odorem minùs viroſum haberet, halitum oris, ſicut vulgaris, non adeò inficeret, nec diu odorem in ore ſuperſtitem relinqueret.

Succus Cyrenaïcus jam Plinii tempore non ampliùs reperiebatur. Unus tantùm caulis Laſerpitii tunc temporis in Cyrenaïcâ Provinciâ repertus Neroni Principi miſſus fuit. Nec jamdiu Romam aliud invehebatur Laſer, quàm quod in Perſide, Mediâ aut Armeniâ largè naſcebatur, ſicut hodie adhuc ibi naſcitur.

Magna fuit inter ſcriptores controverſia de Aſsâ fœtidâ, *Off.* utrum illa eſſet Silphium, Laſer, & Succus Cyrenaïcus veterum, necne? Hæ autem fuerunt eorum dubitandi rationes:

1°. Quòd Laſer apud veteres tantâ eſſet in exiſtimatione, ut Cyrenæi Batto fundatori ſuo, obſequii & gratitudinis causâ, Silphii plantam obtulerint;

& numiſma cuſum fuerit, in quo ex unâ parte Batti effigies expreſſa erat, ab alterâ Cyrenæi regnum & Silphium Batto offerentes apparebant. Unde proverbia: Batti Silphium, & Silphio dignus. Iidemque Cyrenæi Delphis Apollini quotannis Silphii caulem ex agri ſui opibus offerebant.

2°. Quòd inter condimenta palato magis grata, & inter medicamenta præſtantiora, tum Cyrenaïcum, tum Perſicum & Medicum Laſer recenſerentur. Quod Plinius teſtatur, *Lib.* 19. *Cap.* 15. 570. *T.* 3°.
„ Ab his (tuberibus nempe & fungis) proximum
„ dicetur authoritate clariſſimum Laſerpitium, quod
„ Græci Silphion vocant, in Cyrenaïcâ Provinciâ
„ repertum; cujus ſuccum vocant Laſer, magnifi-
„ cum in uſu medicamentiſque, ad pondus argenti
„ denarii penſum. Multis jam annis in eâ terrâ non
„ invenitur, &c. Diuque jam non aliud ad nos in-
„ vehitur Laſer, quàm quod in Perſide aut Mediâ
„ & Armeniâ naſcitur largè, ſed multò infra Cy-
„ renaïcum, &c. "

3°. Quòd præſtantiſſimum Silphium, Cyrenaïcum nempe, odore blando & guſtu grato donatum fuiſſe à pluribus diceretur; in quo longè videretur diſcrepare ab Aſsâ fœtidâ noſtrâ, utpote graveolente, fœtidiſſimâ, & omnibus nunc præſertim Europæis adeò execrandâ, ut Stercus Diaboli nominetur.

Verùm ſi tanti fuerit pretii Silphium apud Cyrenæos, Græcos & Latinos; non minor eſt apud Perſas & Aſiaticos populos fermè omnes Aſſæ fœtidæ æſtimatio: ea enim cibus Deorum ab ipſis nuncupatur. Nec ad illam obtinendam durum illius meſſis laborem recuſant, ſuper aſpera montium juga, ſub deurentis ſolis ardoribus per plures dies pererrantes.

Nec

Nec Aſsâ fœtidâ Silphium palato magis gratum fuit, cùm odorem adeò viroſum & vehementem exhalaret, ut Κάκοσμον φυτάριον à nonnullis dictum fuerit. E contrà Indi, quibus Aſſæ fœtidæ eſus familiaris eſt, ſuaveolentem eam judicant & pro re lautiſſimi ſaporis habent.

Præterea non exigenda hæc res eſt ad guſtum noſtrum. Multa enim, quà odore, quà ſapore placuiſſe antiquo ævo liquet, quæ hodie ingrata ſunt ac fœtent. Mali Citrei odorem pleroſque veterum execratos eſſe ſcimus. Hæc guſtuum moroſa diverſitas hodiè quoque regnat. Multi ab Allio in tantum abhorrent, ut halitum eorum pati nequeant, qui id eſitaverint; tantùm abeſt ut ipſi guſtare ſuſtineant. Aliis tamen adeò ſapidum condimentum eſt, ut in carnes quibus veſcuntur, illud paſſim infarciant: adeò veriſſimum eſt ſuper ſaporibus non movendam eſſe diſputationem. Eandem in odoribus levitatem noſtra vidit ætas. Tam grata ante quinquaginta annos ex Moſcho aromata ita obſoleverunt, ut poſteris forſan illius indoles obſcura futura ſit, quibus ſcilicet ejuſdem graveolentiam ſeu noxium odorem cum priſtinâ ſuavitate componere difficillimum videbitur.

Nec aliter judicandum eſt de illo Silphio præſtantiſſimo Cyrenaïco, cui nonnulli comparativè ſanè odorem blandum & ſaporem gratum aſſignaverunt. Dioſcorides ſuccum Cyrenaïcum Perſico minùs viroſum eſſe dicit; ſed odorem viroſum non omnino illi denegat. A Perſico in eo tantùm differre pronuntiat, quòd animum non adeò inficeret, nec diu odorem in ore ſuperſtitem relinqueret, & quòd leniſſimum halitum daret.

Cùm igitur de Perſiâ ut loco natali Laſeris & Aſſæ fœtidæ hodiè ferè omnes conveniant; cùm

uſus hodie idem ſit apud Indos Aſſæ hujus, qui apud veteres Laſeris fuit, exiſtimatio eadem; cùm Aſſa in Perſide hâc ætate eodem prorſus modo præparetur, quo olim Silphii ſuccus; ac denique cùm Cyrenaïci Silphii ſuccus à Perſico non differat niſi fœtoris remiſſione: ideò concludendum eſt Silphium, Laſer, & ſuccum Cyrenaïcum veterum, atque fœtidam Aſſam officinarum, non eſſe ſuccos diverſi generis, & inter eos perparum intereſſe diſcriminis.

Planta, quæ Græcis Silphium dicebatur, Latinis verò Laſerpitium, ſecundùm Theophraſtum & Dioſcoridem, radice erat multâ craſsâque; caule, qui Maſpetum vocabatur, ſimili Ferulæ; folio Apio ſimili; ſemine lato & foliaceo: unde à quibuſdam Φυλλον, folium dicebatur; ſuccus verò ex caule & radice profluens à quibuſdam Græcorum Oπος per excellentiam, & Oπος Σιλφιυ, à Latinis Laſer nominabatur.

Omnes hujus plantæ partes in uſum medicum & culinarium veniebant. Non tantùm autem ſuccum diſtinguebant ratione regionum ex quibus advehebatur, ſed etiam ratione partis ex quâ prodibat; ſic alter ex caule καυλίας, alter ex radice ῥιζίας dicebatur: vilior hic eſt. Sunt, inquit Theophraſtus, veluti certæ menſuræ cædendæ radicis, quibus quantum conferre putant ad futuram cæſuram reſervantes, reliquum abſcindunt; quæ quidem cædendæ radicis menſuræ adhuc obſervantur in Perſiâ, ut paulò poſt videbimus.

Verumenimverò quæ ab illis authoribus de illo ſucco ejuſque plantâ ſcripta ſunt, tantum abeſt ut illius hiſtoriam dilucidarent, ut è contrà illam majori obſcuritatis caligine involverint. Garcias ab horto folia Coryli ipſi tribuit. Jacobus Bontius eundem ſuccum ex duplici plantâ extrahit, ſcilicet

ex plantâ quâdam ſarmentoſâ, Salici aquaticæ ferè ſimili, & ab aliâ radicibus craſſiſſimis Raphanos referentibus & foliis Tithymali. Quidam Mandeſlo unam eſſe fruticoſam plantam, ſarmentoſam, foliis parvis Orizæ ſimilibus dicit; alteram verò Rapi folio, colore viridi folia Ficuum referente. Alii Phyllireæ ſpeciem eſſe volunt. Ullusque nihil certi de hâc plantâ pronuntiaverat, donec Engelbertus Kæmpferus, dum Perſiam & Indiam peragraret, indagandæ hujus herbæ cupidine motus, 40 vel 50 milliarium iter emetiretur laborioſâ peregrinatione, ac tandem genuinam & accuratiſſimam illius hiſtoriam & deſcriptionem *in amænitatibus exoticis* promulgaverit.

Planta ſicut & ſuccus in Perſiâ *Hingiſeh*, & per Indiam *Hiing* ſæpe indiſcriminatim nuncupantur. Uſitatius tamen eſt vocabulo *Hingiſeh* plantam, *Hiing* ipſam lachrymam exprimere. Itaque Hingiſeh *Perſis*: Umbellifera, Leviſtico affinis, foliis inſtar Pœoniæ ramoſis, caule pleno maximo, ſemine foliaceo, nudo, ſolitario, Brancæ urſinæ vel Paſtinacæ ſimili, radice Aſſam fœtidam fundente, *Kæmpfer. amæn. exot. faſciculo* 3°. 535. Radicem habet ad plures annos reſtibilem, magnam, ponderoſam, nudam, extus nigram, in ſolo limoſo lævem, in ſabuloſo ſcabram & quadantenus rugoſam, ut plurimùm Paſtinacæ inſtar ſimplicem; ſæpe paulò à capite duabus vel pluribus divaricationibus brachiatam, cujus faſtigium è tellure prominens fibris ſetarum inſtar ſurrectis, ex fuſco rufis, rigidis confertim ſtipatur velut in Peucedano: cortex ei pinguis eſt, ſuccoſus, facilè, dum radicem ſolo extrahis, abſcedens, concavitate glabrâ & humidâ: ſubſtantiam obtinet ponderoſam, inſtar Rapæ ſolidam candidiſſimamque, plenam ſucci pinguis, albiſſimi, fœ-

tidiſſimi, porraceo odore nares horridè ferientis; qui ex eâ collectus, Perſis *Hingh*, Europæis Aſſa fœtida appellatur. Folia ſero Autumno ex vertice progerminant ſex, ſeptem, & pro radicis magnitudine plura vel pauciora, quæ per brumam luxuriosè vigent, adultoque Vere exareſcunt. Folium autem eſt ramoſum, planum, longitudinis cubitalis, folii Pœoniæ ut plurimùm figuram, Leviſtici ſubſtantiam, colorem, & lævitatem exhibens: odorem obtinet ſucci odore remiſſiorem, ſaporem cum amaritie & aromaticâ acredine hircoſum. Structura conſtat ex ſcapo & ramo: ſcapus ſpithamalis & ampliùs longitudinis eſt, humano digito tenuior, quadantenus ſtriatus, nervoſus, coloris herbacei, circa baſim ex mutuo complexu canaliculatus, cætera teres. Ramus alas refert impariter adverſas quinque, rariùs ſeptem, palmaris & ampliùs longitudinis, obliquè ſurrectas, imas ſuperioribus longiores: alæ utrinque in lobos dividuntur incerto numero plures, inæqualis magnitudinis, oblongos, & quadantenus ovatos, in aliis plantis peranguſtos, longiores, ad coſtam uſque & largiori intervallo diſtinctos, adeòque pauciores & ſolitarios, quaſi ſingula folia referant; in aliis verò latiores, breviores, & ob parciorem diviſionem continuos: ſinibus ſive inciſuris plerùmque ovatis vel orbiculatis, pro vario naturæ ludentis genio, qui ſæpe in foliis diverſarum ejuſdem ſpeciei plantarum adeò diſcrepat, ut ejuſdem ſpeciei folia eſſe vix appareat. Lobi autem obliquè ſurrecti ſunt, ſubtus anguſto ductu per coſtæ latera demiſſi, coloris ex glauco virentis, læves, exſucci, rigidi, fragiles, pronâ facie ſubconcavi, nervo donati unico tenui, qui à coſta per longitudinem inæqualiter decurrit, raró lateralibus aliis ſociatus: magnitudo incerta eſt, quam reducere ad longitu-

dinem triuncialem, latitudinem plùs minùs pollicarem liceat. Ante radicis interitum qui ut plurimùm ſerâ ætate evenit, unà cum foliorum faſciculo emergit caulis ſimplex, rectus, teres, quodammodò ſtriatus, glaber, herbaceus, in orgyiæ (*braſſe*), ſeſquiorgyiæ vel majorem longitudinem luxuriosè exſurgens, craſſitie in imo quanta manûs complexum ſuperat, ex quâ paulatim factus tenuior in ramos paucos, hi vero in umbellas, ferulaceorum lege, divelluntur. Foliorum veſtitur rudimentis per intervalla palmaria alternatim conſitis, quorum baſes latæ, membranoſæ, turgidæ, caulem inæqualiter & utcunque decuſſatim amplexantur, dilapſæque impreſſis ſignant veſtigiis genicula mentientibus. Medullâ farcitur geniculis haud interceptâ, copioſiſſimâ, candidiſſimâ, fungoſâ, paucis permixtâ fibris brevibus, vagis, in longum exporrectis. Umbellæ pedali, aliæ ſpithamali vel breviori ſtylo nixæ in radios explicantur pluſculos 10, 15, 20 in orbem diſperſos; qui ſinguli quaſi ſubalternas umbellas redditurі in radiolos paucos alios 5 vel 6 biuncialis longitudinis terminant, axillis brevibus tenuiſſimiſque ſuſtentantes ſemina nuda ac ſurrecta. Semen eſt planum, foliaceum, ex fuſco rufum, figuræ ovatæ, Sphondylii vel Paſtinacæ hortenſis ſemini non abſimile, hoc tamen paulò majus & nigrius, quadantenus piloſum ſive aſperum, tribus notatum ſtriis, unâ per mediam longitudinem, reliquis per fimbriam arcuato ductu ad apices utrinque productis: odore donatur exiguo, porraceo, ſapore gravi, acutè amareſcente: medullam ſeu verum ſemen in medio fovet atram, compreſſam, figuræ ex ovato mucronatæ. Flores Kæmpferus non vidit, ſed ex aliorum relatione præparvos dicit, & in albidum pallentes; author pentapetalos eſſe non dubitat.

In Perſiâ hæc planta naſcitur; & omnis Aſſa fœtida quæ in Europam affertur, ex ſolâ Perſiâ venit. Non ubique tamen reperitur, ſed in duobus tantummodò hujus Regni locis creſcit, nempe in campis montibuſque circa *Heraat* emporium Provinciæ *Choraſaan*, & in Provinciâ *Laar* ſupra montium jugum quod à flumine *Cuur* uſque ad urbem *Congo* ſecundùm Perſici ſinûs tractum extenditur, duabus, tribus, pluribuſve paraſangis (3600 *pas*) à littore. Utrobique tamen ſucci ferax quocunque loco planta non eſt: ſed circa Heraatum, ea ſaltem quæ campeſtre deſertum occupat; in tractu Laarenſi, tantùm illa quæ creſcit in montibus vicinis territorio & oppido *Diſguun*, quæ his in regionibus ultrà citràque germinat, vel ſucci inops eſt, non redditura colligenti operæ pretium; vel ſi redditura fuerit, non colligitur. Ultrà Diſguunum herba dulceſcere dicitur, & fœtorem penè exuiſſe; adeò ut caprarum greges foliis veſcantur avidè, & eorum eſu mirè pingueſcant. Solum amat ſabuloſum, cum interſperſo limo aridum & ſaxoſum. Raró in ſolo humido aut terrâ pingui reperitur.

Plantæ duplicem nonnulli conſtituunt ſpeciem: unam quæ lachrymam ſtillat parcam, macriorem, odoris & virtutis debilioris, quæ *Hus jeh* dicitur; alteram quæ ſuccum uberiorem profundit, pinguiorem, fœtidiorem, ideòque præſtantiorem. Verùm Kæmpferus illas plantas non differre niſi ratione ſoli natalis aſſerit.

Longævitatem radici miram eſſe narrant, & æmulam vitæ humanæ; ex quo monſtroſam aliquando magnitudinem conſequitur. Si loci conditio ferat, nec in Ferulam (quod aliquando accidit) primâ ætate efferatur, longitudinem ulnæ & peræ humanæ craſſitiem aſſequi affirmant: cùm mediæ ætatis

eſt, ſuræ vel brachii; annuam verò pollicis craſſitiem exhibere, cui longitudo proportione ſemper reſpondeat. Nulla radix invenitur, quæ ante Ferulæ productionem ſuccum non fundat: ſi verò ſuo relinquatur fato, in caulem ſeriùs ociùs aſſurgit, & ſemen gignit; quo producto, exhauritur radicis ſuccus, areſcit planta, atque radicitùs moritur.

Omnis Aſſa fœtida nunc ex radice manat ſauciatâ. Nulla autem ex caulibus, vel ſponte fluens, vel arte expreſſa ampliùs colligitur; ac proinde nulla eſt ampliùs in ſcapariam & radicariam veterum diviſio. Radix quadriennio minor parùm lacteſcit, & nunquam ſecatur: quò autem vetuſtior & major, eò majorem impertitur lachrymæ copiam. In tranſverſum diſſecta ſummum diſcum perfundit lacteo ſuo ſucco: inſpecta attentiùs duplicem prodit ſubſtantiam, aliam firmiorem & fibratam, aliam magis ſpongioſam, congenerem & mollem. Exſiccatæ radici evaneſcit omnis mollior ſubſtantia; fibrata remanet, & in ſtupeam quaſi medullam contrahitur, dum rugoſus cortex de amplitudine ſuâ parùm amittit. Succus ex utriculis ſuis recèns emanans, candidiſſimus, liquidus & pinguis eſt, cremori lactis exactè ſimilis, adeòque omnis exors lentoris: ad aëris verò ſoliſve contactum colorem ſubfuſcum induit, & coaleſcens lentorem quoque. Fœtor virtutis index quò major eſt, eò meliorem Aſſam teſtatur: at ille in recenti lachrymâ vehementiſſimus eſt, & cum eo quem concreta & antiquior redolet, qualem Europa recipit, nullo modo comparandus. Kæmpferus affirmat unam recèns effuſæ drachmam majorem ſpargere fœtorem quàm centum libras vetuſtioris, quem ſiccum aromatarii noſtrates venùndant.

Theophraſtus *in ſuâ Plantarum Hiſtoriâ* refert certas eſſe cædendæ radicis menſuras. Et reverâ

certus modus certæque menſuræ in cæſione radicis ad ſucci extractionem adhuc in Perſiâ obſervantur. Ea eſt autem illius collectionis ratio à Kæmpfero relata, quæ abſolvitur quatuor actibus ſeu excurſionibus ex vicinis pagis ad Hingiferorum montium juga.

1°. Collectores ad montes affluunt medio Aprilis, quo tempore hujus plantæ folia palleſcunt, & à vigore ſuo in marcorem declinant; & per vaſta montium ſpatia ſecedunt, procul ſeſe diſſociantes: ita ut qui ex compacto in communem cenſum colligere propoſuerunt, ſeu ſingulæ domus, ſeu familiæ cognatæ, ſeu vicatim & à pluribus initæ ſocietates, alium atque alium occupent montis tractum, quem ad meſſem inibi inſtituendam ſibi aſſignant. Solet ſocietas quatuor vel quinque hominum ſibi vindicare circiter bis mille ſtirpes. In hoc tractu plantas unuſquiſque æmulâ alacritate adortus, primò terram quæ radicem in circuitu proximè ambit, compactam videlicet, ope ligonis quo armatur, ad palmi ſpithamæve profunditatem eruit; ita ut modicâ longitudine radix nudam ſe prodat. 2°. Scapos foliorum tranſverſâ manu apprehenſos intorquendo à radice avellit: ab impedimento quoque fibrarum quæ hirſutam mitram referunt, radicis faſtigium repurgat, quo remoto rugoſam calvariam exhibet. 3°. Terram manu vel ligone rarefactam radici rurſus ad verticem uſque circumponit. Tum avulſa folia, & ſi quod aliud herbæ genus adeſt, in faſciculos aptata his radicibus imponunt, ſuperaddito lapide, ne à vento hîc ſæpe vehementiſſimo longè latèque auferantur & diſpergantur. Hoc opus eſt tegumento, quò à radiis ſolaribus radix nuda tueatur; quia ab iis ſemel percuſſa intra diem putreſcit. Radicibus ſic præparatis

(quod intra triduum fere abſolvitur) , collectores relictis montibus lares repetunt.

Elapſo triginta vel quadraginta dierum intervallo, turba colligentium ad montes affluens ſocialiter ſecedit in loca quæque ſua , ut ex radicibus priori actu præparatis liquoris tributum exigat. Inſtrumentis ad hoc neceſſariis muniri debent, ſcilicet cultro acutiſſimo pro radice reſecandâ, ſpathulâ pugillari ferreâ lato fronte ad abradendam lachrymam , patellâ ſeu calyculo femori affixo in quo ſucci ablatam portionem ſubinde recondant , & geminâ corbe ex humero bajulandâ pro reponendâ & reportandâ collecti ſucci annonâ. Notandum eſt ſocietatem unamquamque loci illius tractum quem meſſi ſuæ diligit , atque ideò omnem in eo radicum copiam in duas claſſes dividere, circa quas , miſsâ alterutrâ , alternis diebus occupetur; quandoquidem, ablato ſucco , radix unius diei integri intervallum requirit, tum pro recuperando quem tranſmittat liquore novo , tum pro effuſi neceſſariâ quâdam inſpiſſatione.

Collectores ſtatim atque ad hunc locum pervenerunt , ſinguli ſingulas accurrunt ad radices ; remotiſque umbraculis , egerunt manu aliquam terræ ambientis portionem , quanta operationi obſtaret. Quo facto,radicis verticem,quouſque hirſutus fuerat, per tranſverſum abſcindunt ; ita ut truncus diſcum exhibeat planum , in quo exſudans liquor poſt biduum excipiendus ſine defluvii periculo ſubſiſtere poſſit.

Tum ut in priore actu ſauciatam radicem à ſole rurſus defendunt eâ cautione , ne faſciculus herbaceus impoſitus diſcum attingat ; hoc fine in arcum quodammodò cogendus , emanantem ſuccum alioquin diſcuſſurus.

Poſtero die in alterum locum migrant, atque eo-

dem modo radix truncatur, omnique ſtudio rurſus operitur. Tertio die in priorem locum regreſſi, remotis umbraculis, liquorem in ſuperficie depoſitum ſpathâ extergunt, & ſubinde deponunt in receptaculum quod femori inhæret. Tunc remotâ terræ accumbentis portione quanta ſectioni obeſt, areſcentem diſci ſuperficiem reſecant, ablato tantùm orbiculo tenuiſſimo vix culmum avenaceum craſſo. Satis enim eſt, ſi vel extima, quæ poros claudebat, ſuperficies auferatur, quò poſſint præ ſiccitate occluſi ductus ſuccum dimittere. Collectores ſubinde patellas deplent, & in receptacula majora, vel in folia humi ſtrata gummoſum ſuccum deponunt, ut ſoli expoſitus magis indureſcat. Sic diverſum à nativo candore colorem induit pro partium mollitie, & ſitu diverſo qui torrentes radios inæqualiter admittit; radice coopertâ, labor finitus eſt. Quarto die ad alterius loci radices redeunt. Gummoſus ſuccus colligitur; remoto terræ obſtaculo, radices reſcinduntur, rurſuſque conteguntur, Sicque ſecundus actus peragitur, ſingulas radices alternis diebus ter ſecando & ſuccum bis colligendo. Tunc radices per octo vel decem dies intactæ relinquuntur; & annona omnis in corbes congeſta, humeris incumbente perticâ, domum tranſportatur, ſingulis quatuor vel quinque hominum ſocietatibus ſpolium librarum circiter quinquaginta referentibus. Hujus primæ collectionis lachryma non habetur pro Aſsâ optimâ, ſed inferioris notæ.

3°. Poſtquàm radicibus mora octo vel decem dierum pro recuperando ſucco indulta eſt, ad novam meſſem iterùm auſpicandam accedunt, ad radices primæ claſſis; remotiſque umbraculis & impedimentis terræ, nova colligitur lachryma; abſciſſoque ſummo orbiculo, vulnerata radix herbis operi-

tur. Poſtero die ſecundam claſſem adeunt; & ſic alternis diebus eadem operatio per tres vices in eâdem radice inſtituitur, ac tandem radices denuò coopertæ relinquuntur.

4°. Exacto domi triduo, collectores ad radices redeunt; & ambæ radicum claſſes ter alternis diebus reſecantur. Denique ſectione intermiſsâ, radicum reliquiæ non opertæ relinquuntur, libero aeri & radiis ſolaribus expoſitæ, & brevi intermoriruræ: ſic Hingifera meſſis ut plurimùm abſolvitur. Nam ſi radices grandiores, id eſt, vicenariis majores reperiantur, non tam citò dimittuntur, niſi poſtquàm fere exhauſtæ fuerint.

Analyſi Chymicâ, ex Aſſæ fœtidæ electæ ℔ij prodierunt phlegmatis lacteſcentis, Allii odore perfuſi, acidi ℥v, ʒiij; rufeſcentis, tum acidi, tum urinoſi ℥j, ʒvij; olei fœtentis, flaveſcentis, fluidi & limpidi ℥ij, ʒij, gr. xxxvj; rufi, & ſpiſſioris conſiſtentiæ ℥xj, ʒv, gr. xxiiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥ix, ʒij: quæ per horas 30 in crucibulo calcinata reliquit cinerum leucophæorum ℥ij, ʒiiij, gr. xxxvj; ex quibus ſalis fixi ſalſi gr. xij extracta fuerunt. Partium in diſtillatione deperditarum quantitas fuit ℥ij, ʒiiij, gr. xij; in calcinatione ℥vj, ʒv, gr. xxxvj.

Per hanc analyſim patet Aſſam fœtidam componi ex ſulphure fœtido, tum tenuiore, tum craſſo copioſo, non mediocri ſalis acidi portione, exiguâ volatilis urinoſi ſalis quantitate, modicâ terrâ: unde compoſitum exurgit ſalino-ſulphureum, cujus portio non mediocris ſpiritu vini ſolvitur, & major pars aquâ calidâ.

Priſci Medici multas & præclaras virtutes Laſeri tribuerunt: narrant illud intus ſumptum paralyſi & nervorum vitiis mederi, menſes & urinam ciere,

concoctioni ciborum plurimùm conferre, mentem ab ægritudine recreare, venena telorum & ſerpentum extinguere, corpora pinguefacere, peſti & malignis morbis mederi, hydropi, ictero, pleuritidi, contractionibus ſpaſmodicis, aſthmati, reſpirationi difficili, tuſſi & raucedini conferre; externè admotum lienes tumidos reſolvere, admotum vulvæ menſes movere, pedum clavos ferro circumſcarificatos miſtum ceræ extrahere, venenatis vulneribus, animalium venenatorum ictibus, ulceribus non matureſcentibus, carbunculis excreſcentibus circa ſedem, podagricis doloribus & rheumaticis plurimùm conducere.

Garcias ab horto & alii aſſerunt nullum medicamentum ſimplex per totam Indiam majore in uſu eſſe quàm fœtidam Aſſam, tùm in Medicinâ, tum in condiendis cibis. Eam enim ſolent Indi fere omnes & præſertim Baneanes ſuis juſculis & oleribus commiſcere, confricato primùm ex eâ lebete; nec alio condimento utuntur omnibus in cibis. Sumunt quoque Aſſam tanquam medicamentum ad dejecti appetitûs faſtidia tollenda, ſtomachum roborandum, flatus diſcutiendos & venerem excitandam.

Galenus tamen, *L. 8. de Simpl.* omnes Silphii partes flatulentæ eſſentiæ eſſe pronuntiat, ac proinde coctu difficiles; foris tamen impoſitas corpori efficaciores eſſe & potiſſimùm ſuccum, cui admodùm attrahentem facultatem tribuit, & prætereà vim excreſcentias emolliendi & liquandi.

Plinius quoque Laſer cum cibis miſtum difficilis coctionis accuſat: inflationes & ructus producere, & urinæ noxium eſſe dicit. Inſuper illius uſum in odontalgiâ timet, magno experimento hominis qui ſe eâ de causâ præcipitavit ex alto. Addit etiam Laſer tauros inflammare naribus illitis. Unde nec temerè externè admovendum eſt.

In Europâ Aſſa fœtida non ſolùm ex condimentis procul rejicitur, ſed etiam in medicamentis propter odoris gravitatem rariùs uſurpatur: utiliter tamen in colicis flatulentis, in hyſtericis affectionibus, cum externè, tum internè præſcribitur. Convenit quoque pro pellendis menſibus, lochiis & ſecundinis: diaphoreſim & ſudores potenter movet: humores malignos à centro ad circumferentiam pellit, unde plurimùm confert in febribus malignis, variolis & morbillis: nervorum quoque affectionibus ſicut & paralyſi medetur. Præſcribitur à granis xij ad ʒj, vel etiam ad ʒij uſque. In aſthmate cum ovo ſorbili ſumpta commendatur, & tanquam efficaciſſima prædicatur contra vim Opii & cæterorum narcoticorum: odore mulieres à ſuffocatione hyſtericâ liberat: externè admota potenter emollit & reſolvit; unde ad lienis tumores reſolvendos commendatur.

Tinctura antihyſterica ex Aſsâ fœtidâ cum ſpiritu vini tartariſato præparatur; cujus doſis ad ʒij.

℞. Aſſæ fœtid. ʒß. Salis Ammon. gr. xviij. Extracti Papaver. Rhæad. q. ſ. M. F. bolus ad diaphoreſim provocandam.

℞. Aſſ. fœtid. & Myrrhæ ana ℈j. Extract. Croci gr. ij, cum conſerv. flor. Calendulæ q. ſ. ad menſtrua provocanda.

℞. Aſſ. fœtid. ℈j. Caſtorei gr. vj. Succini pp. gr. xx. Extracti Meliſſ. q. ſ. Fiat bolus in paſſione hyſtericâ.

℞. Aſſæ fœtid. granor. Juniper & Caſtor. ana ℥ß. Mellis ℥iiijß. Fiat Electuar. cujus doſis ʒj, adversùs ſoporem nimium ab Opio aut aliis narcoticis aſſumptis.

Aſſa fœtida uſurpatur in Pulvere hyſterico *Charas*, Trochiſcis de Myrrhâ, Balſamo uterino, & Empl. pro matrice.

Articulus III.

De Bdellio.

Quid ſit Βδέλλα, & Βδέλλιον veterum Græcorum, & utrùm ad nos uſque pervenerit, non planè conſtat. Triplex Bdellii genus Dioſcorides diſtinguit. Primum eſt lachryma arboris Saracenicæ, & eſt Gummi tranſlucidum, taurini glutinis in modum, intus pingue, liqueſcens facilè, ligni ac ſordis expers, guſtu amarum, ſuffitu odoratum, ungui ſimile. Alterum ſordidum eſt, nigrum, uberioribus glebis in offas convolutum, Aſpalathi odore, ex Indiâ advectum. Tertium ex Petrâ oppido, ſiccum, reſinoſum, liveſcens, ſed facultate ſecundum.

Galenus, *L. Simplicium medicamentorum*, de duplici Bdellio mentionem facit: Scythico uno, quod atrius eſt & reſinoſum magis; Arabico altero colore dilucidiori & humido, & facilè molleſcente.

Plinius de Bdellio hæc tradit. „ Vicina eſt Ba-
„ ctriana in quâ Bdellium nominatiſſimum. Arbor ni-
„ gra eſt, magnitudine Oleæ, folio Roboris, fru-
„ ctu Caprifici naturâque. Gummi alii Brochon ap-
„ pellant, alii Malachran, alii Maldacon, nigrum
„ verò & in offas convolutum Hadrobolon. Eſſe au-
„ tem debet tranſlucidum, ſimile Ceræ, odoratum,
„ & cùm fricatur, pingue, guſtu amarum citra aco-
„ rem. Naſcitur & in Arabiâ, Indiâque & Mediâ,
„ ac Babylone. Aliqui Peraticum vocant ex Mediâ
„ advectum, fragilius hoc & cruſtoſius amariùſque;
„ at Indicum humidius & gummoſum. “

Ex his liquet quàm incerta ſit Bdellii hiſtoria in veterum ſcriptis. Nec ab Arabibus magis illuſtra-

tur, quandoquidem Serapio duo Bdellii genera conſtituit: unum Judaïcum, quod Avicenna Mochel Judaïcum nominat, & ipſum Dioſcoridis Bdellium videtur eſſe; alterum cujuſdam plantæ Palmæ ſimilis fructum eſſe tradidit. Hoc Mochel Mecchenſe ab Avicennâ dicitur.

Nec ſuper hanc rem neoterici conſentiunt. Quidam enim Myrrham legitimum Bdellium eſſe exiſtimaverunt, teſte Matthiolo. Sunt qui Anime verum Bdellium eſſe putant, inquit Cluſius. Alii, Olivo teſte, pro Bdellio carbunculos, alii cryſtallum intelligunt. C. Bauhinus apud Matthiolum ſex Bdellii differentias habet.

1um. Majoribus glebis rufum, & cùm frangitur, in plurimos grumulos diſſiliens, mediocriter ſplendens.

2um. Minoribus glebis ſubfuſcum, intus rufum, cùm frangitur, in duas partes quaſi diſſectum ſe dividens, tranſlucens, denſum, lentum, glutinoſum, pingue, & lachrymas albas calido in loco emittens.

3um. Nigrum, intus in nigro rufum, glutinoſum, mediam inter Thus & gummi Ceraſorum qualitatem reſipiens.

4um. Nigrum quoque, ſed intus fulvum, purpureo colore, maximè tranſlucens, molle, glutinoſum, Ceraſi gummi ſimile, ejuſdemque ſaporis.

5um. Colore & ſapore priori ſimile, ſed intus pallidis aut candicantibus maculis diſtinguitur.

6um. Pallidum aut candidum, grumis oblongis, mediocribus, multis, longis, guttis denſatis concretum, amarum, ingratum, omnibus ſpeciebus acerrimum.

Samuel Dale duas Bdellii ſpecies, *in ſuâ Pharmacologiâ* deſcribit. Primum, inquit, eſt ſubſtantia gummoſa & reſinoſa, pinguis, Ceræ inſtar, tenax, glu-

tinoſa, coloris ex ferrugineo nigricantis, ad Myrrham accedentis, cujus ſaporem & odorem æmulatur. Ex Arabiâ, Mediâ & Indiâ advehitur. Secundum eſt ſubſtantia reſinoſa, duriuſcula, nigricans, friabilis, in guttas concreta & indurata, ſapore & odore præcedentis. Ex Ganeâ affertur.

Petrus Pomet, *in ſuâ rei medicamentariæ Hiſtoriâ*, obſervat plurimas gummi ſpecies ſub Bdellii nomine in officinis reperiri, modò reſinam Americanam ex arbore *Courbaril* manantem & Anime dictam, modò reſinam alterius arboris Caningæ ſeu Caſſiæ caryophyllatæ; modò Coſti corticoſi reſinam quam Gummi *Alouch* nominat, aut alias minùs notas.

At verò quod in officinis noſtris pro genuino Bdellio habetur, à priori ſpecie à Samuele Dale deſcriptâ non differt: & eſt Gummi-reſina in glebas diverſæ figuræ & magnitudinis concreta, extus Myrrham vulgarem aliquando referens, coloris ferruginei rubentis, aliquando ex fuſco nonnihil rufeſcentis, intus quodammodò pellucida, & taurino glutini aliquatenus ſimilis, fragilis, in ore molleſcens & dentibus adhærens, ſapore ſubamaro, longè remiſſiori quàm in Myrrhâ; odore non inſuavi, præſertim dum incenditur; flammam concipit & quidem pertinacem licèt cum crepitu, cujus in ſuperficie granula exſudantis glebæ hinc inde nonnunquam apparent. Sæpiùs cum Myrrhâ in Ciſtis permiſtum reperitur, & nonnunquam cum Gummi Senegal. Hæc ſubſtantia, ſi non eſt præſtantius Dioſcoridis Bdellium, ſaltem ad illud proximè accedit.

De arbore Bdelliferâ nihil certi traditur. Deſcribente Plinio, nigra eſt, magnitudine Oleæ, folio Roboris, fructu Caprifici. Alii arbori Myrrhæ eam valde ſimilem faciunt: & Thevetus affirmat *ſe bis*

mille

mille Myrrhæ & Bdellii feraces arbores in eâdem ſylvâ ſimul creſcentes vidiſſe. Lobelius & Pena inter alias merces ſe multos hujus ligni ſurculos expiſcatos tradunt, ſolidâ ſubſtantiâ, cortice duro, nigricante, ſpinis multis rigidis & craſſiuſculis horrentes. Unde quærit Samuel Dale an ſit arbor lacteſcens aculeata, foliis quernis, Americana, (Bdellifera fortè,) ſive arbor Bdellium ferens in Americâ, *Plukn. Phytogr. tab.* 145?

Bdellii altera pars aquâ ſolvitur, pars altera ſpiritu vini aut oleis. Accenditur, & flammam emittit luculentam & durabilem, licèt comburendo crepitus aliquot edat propter partem ſalino-aquoſam cum reſinâ permiſtam. Tota ejus ſubſtantia ſpiritu vini tartariſato, alcalinis liquoribus, vino aut aceto ſolvitur.

Bdellio vis emolliendi tribuitur; & ea quidem potentior, dum recens eſt. Inſigniter etiam diſcutit, aperit, atque abſtergit, ſed aliâ atque aliâ ætate: ſi diſcutere velis, mediæ ætatis ſumendum eſt; ſi abſtergere tantùm, quò vetuſtius, eò melius. Internè rari eſt usûs. Commendatur tamen in affectibus pectoris, tuſſi, reſpiratione difficili, pulmonum apoſtemate, ad urinam ciendam & calculos expellendos. Pilulæ de Bdellio in fluxu hæmorrhoidali valde laudantur à plurimis, præſertim Solenandro, Foreſto & Riverio, ſi ℨj exhibeatur. Potenter enim fluxum inhibet, imprimis ſi accedat ſuffitus Bdellii receptus per anum. Externè tumores mollit & reſolvit, abſceſſus maturat, vulnera recentia ſanat.

℞. Bdell. optimi ℥xij. Sem. Ammeos ℥iij. Myrobalanor. Chebular. Indor. Belliricor. Emblicor. Conchar. Venerear. uſtar. Succini pp. ana ℥ijß. cum Mellis roſati q. ſ. Fiat maſſa Pilular. Doſ. ℨj, in fluxu hæmorrhoidali.

Uſurpatur in Mithridatio *Damocratis*, Trochiſcis Cyphæos, Pilulis fœtidis, Unguento Apoſtolor. Emplaſtro diachylo, gummato, divino *Paracelſi*, ſtiptico, diabotano *D. Blondel.*

Articulus IV.

De Euphorbio.

Euphorbium, *Off.* Ἐυφόρϐιον, *Dioſcoridis*: Euforbion & Forbion, *Arabum.* Eſt gummi-reſina concreta in guttas vel lachrymas ex pallido flaveſcentes aut coloris aurei, ſplendidas, modò rotundas, modò oblongas, ramoſas & cavernoſas, ſaporis acerrimi, exurentis, nauſeoſi; odoris expers. Affertur ex Africæ regionibus à mari remotiſſimis per Selam urbem, vulgò *Salé*, in Barbariam; unde in Europam tranſvehitur.

Eligitur purum, ſiccum, pallidum vel flaveſcens, & acre, quod levi linguæ contactu totum os accendit.

Dioſcorides refert Euphorbium tempore Jubæ Lybiæ Regis detectum fuiſſe. Plinius verò dicit ab ipſo Rege Jubâ compertum, & nomen ſui Medici Euphorbi fratris celeberrimi Antonii Muſæ, Cæſaris Auguſti Medici, impoſitum fuiſſe. Obſervat tamen Salmaſius *Tractatu de Homonymis*, Ἐυφόρβης ἀκάνθης mentionem eſſe apud authorem longè quàm Juba eſt antiquiorem, Meleagrum ſcilicet Poetam æqualem Menippi Cynici, in quodam poemate Græco inſcripto Στέφανος.

Planta dicitur Euphorbium antiquorum verum, *Commel. H. Med. Amſtelod.* 23: Schadidacalli, *Horti Malabar.* 2. 81. Frutex eſt altitudine duorum hominum & ampliùs, naſcens in arenoſis; radice craſsâ, rectâ in terram deſcendente, fibras hinc inde emit-

tente, intùs lignosâ, cortice exteriùs fuſco, intùs candido & lacteo circum veſtitâ. Stipes qui è radice ſimplex oritur, trigonus vel tetragonus, quaſi articulatus ſeu diverſis nodis diſtinctus; marginibus inter nodos ſinuoſis, anguloſis, & in angulis ſpinis rigidis, acutis, rectis, fuſcis & nitentibus, binis munitus, cortice craſſo, viridi, fuſco conſtat & pulpâ humidâ, albicante lacte turgidâ abſque ullo ligno. In plures ramos expanditur ſine frondibus; niſi particulas quaſdam ſeu appendices, quæ in oris ſolitariæ & ſpinis adſitæ prodeünt parvæ, rotundæ, craſſæ, lacteæ, & parvis, craſſis, planis, viridibus ac lacteis pediculis innixæ, foliolorum nomine inſignire quis vellet. Flores in oris naſcuntur maximè ex ſinibus cavis inter angulos extuberantes ſeu ſpinarum ordines intermediis, ex parte eorum profundiore terni, ut plurimùm ſimul in uno pediculo parvo, fermè ſemiunciali, rotundo, viridi, lacteo, craſſo, rectà exſurgente. Medius flos & major primò ſeſe expandit, cæteris conſequentibus priori adnatis, & ex adverſo poſitis, pedicelliſque minimis aut nullis fultis. Conſtant autem calyce monophyllo, ventricoſo, rugoſo, colorato, ore quinquedentato & perſiſtenti; petalis verò quinque, turbinatis, gibbis, craſſis, cum dentibus calycis alternis, unguibus margini calycis impoſitis. Ex eorum medio ſtamina plura, quinque vel ſex bifurcata, ſupernè rubra, inordinatè aſſurgunt: piſtillum ſimplex breve germen gerit ſubrotundum, triquetrum, cum ſtigmatis tribus: floribus prodeuntibus, appendices foliaceæ ſeu foliola decidunt. Floribus ſuccedunt fructus ſeu vaſcula ſeminalia, tricocca, plana, lactea, primùm virentia, dein ex parte parum rubentia, ſaporis aſtringentis; in quibus tria ſemina rotunda, extùs cinerea, intùs albicantia continentur. Sæpe in ſaccis

coriaceis cum Euphorbio hujus plantæ fragmenta; capſulæ ſeminales & flores exſiccata reperiuntur. Tota planta ſucco acri, lacteo turget, qui, quâcunque parte læsâ, copiosè ex eâ profluit. In Africâ, Malabarâ & Indiâ orientali creſcit. Videtur autem illud Gummi colligendi modus Malabaribus incognitus.

Analyſi Chymicâ, Euphorbii ℔ij exhibuerunt liquoris limpidi, perfuſi odore ingrato, qualis ex oleo Olivarum diſtillato exhalat, ſaporis acris & aliquantiſper urentis abſque acido aut alcali manifeſto, ℥iij, ʒij: ille ſapor à ſubtili quodam ſpiritu analogo illis liquoribus qui ex Elleboro, Croco, & aliis extrahuntur: phlegmatis acidi, limpidi, rufeſcentis, empyreumatici odoris ſaporiſque, ℥iij, ʒvij, gr. liiij: humoris rufi, qui partim acidi, partim alcali volatilis urinoſi valentioris notas præbuit, ℥j, ʒiij, gr. xij: olei fuſci, tum fluidi, tum ſpiſſioris conſiſtentiæ ℥xj, ʒij, gr. xviij. Maſſa nigra compacta in retortâ reſidua pendebat ℥viij, ʒij: quæ per 19 horas in crucibulo calcinata cinerum ruſeſcentium ℥ij, ʒiij reliquit; ex quibus ſalis alcali fixi ʒij, gr. lviij extracta fuerunt. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥iij, ʒvj, gr. lx; in calcinatione ℥v, ʒvij.

De medicis plantæ Euphorbii viribus veteres nihil referunt. Malabares, narrantibus horti Malabarici ſcriptoribus, ex ejus radice addito pauxillo Aſſæ fœtidæ emplaſtrum præparant, quod ventri puerorum pro lumbricis enecandis commodè ſuperimponitur. Cortex radicis contritus & ſumptus cum aquâ alvum ſolvit. Stipes & rami contriti & aquâ decocti juvant in doloribus podagræ, ſi pars affecta ejus fumo vel vapori exponatur.

Nulla apud Hippocratem de Euphorbii ſucco men-

tio eſt. Galenus & Dioſcorides de ejus purgandi facultate nihil memoriæ prodiderunt. Græci recentiores & Arabes inſignem ſerum ex toto corpore trahendi virtutem ipſi tribuunt. Eſt autem acerrimum omnium ardentiſſimumque hydragogum ; adeò ut non ſine labore, animi defectu, ac ſudore frigido alvum dejiciat, & ſæpe inteſtina exulceret. Hinc monet C. Hoffmannus non tutum eſſe Euphorbii uſum interiorem, nequidem in viſceribus refrigeratis. Meſues quoque illud tanquam noxium medicamentum intùs exhiberi vetat, niſi priùs iis commiſceatur medicamentis quæ acerrimam ejus vim retundere valeant. Fernelius ſcribit pericula ejus emendari, ſi diem unum maceretur in oleo Amygdalino, deinde exceptum mergatur in Citreo Malo acido, quod deinde maſsâ obductum coquitur ; cùmque uſus expoſcit, datur à gr. vj ad x, cum Maſtiche, Cinnamomo & Spicâ : at ubi corpus perturbari cœperit, danda ſubinde potio quæ & refrigeret & leniat. Alii illud tenuiter pulveratum in Malo Cydonio includunt, & coquunt in clibano. Alii aceto, ſucco Limonum vel Granatorum, aut phlegmate Vitrioli illud temperant. Verumenimverò cùm parum tutæ ſint illæ correctiones, cum Ludovico, Hoffmanno, Wedelio, Timæo & aliis, ab hoc cathartico abſtinendum eſſe cenſemus, vel ſaltem in illis tantummodò affectibus uſurpandum eſſe, in quibus viſcerum membranæ paralyſi affectæ nonniſi valentioribus & irritantibus medicamentis commoveri poſſunt, ut in ſoporoſis affectionibus, lethargo, apoplexiâ, paralyſi ; tuncque à gr. ij vel iij ad vj vel viij. Serapio & Avicenna obſervant drachmarum trium pondere hauſtum potantem interficere, trium dierum ſpatio, eroſis ab eo inteſtinis & ventriculo.

Adeò tenuium eſt partium, ut vel odore ſolo ſternutatorium ſit; ejus oleo etiam perunctæ nares aquoſo multo ſtillant humore: ejus pulvis naribus exceptus tantam excitat irritationem, ut ſæpiùs hæmorrhagiam nimiam provocet, & nonnunquam cerebri membranas inflammet.

Externè admotum humores lentos & craſſos incidendo digerit, imò ruborem infert, inflammationem excitat, & nonnunquam exulcerat. Quapropter à Meſue commendatur tanquam proficuum reſolutis, convulſis, ſtupidis, tremulis, cæteriſque nervorum morbis à frigore oriundis, ſi ex Leucoii oleo lævigatum exteriùs inungatur. Jecori lienique inunctum eorum dolores à frigore & flatibus provenientes tollere, occipiti confricatum veternoſos oblivioſoſque juvare aſſerit.

Ex Fernelio quoque coxendicis & paralyticis confert. Ad hæc linimentis & unguentis permiſcetur. Hermannus tumores ſcirrhoſos paucis diebus Euphorbio oleo ſoluto diſſolvit.

Euphorbii uſum egregium prædicant in carie oſſium, & nervorum puncturis. Pulveratum inſpergitur oſſibus carioſis, vel ſolum, vel permiſtum cum æquali portione radicis Iridis Florentinæ, vel Ariſtolochiæ rotundæ, aut cum aliis ſimilibus.

℞. Euphorb. ſelect. ℈j. Terebenth. Venet. ℥ß. Ceræ parum. Fiat unguentum calidè applicandum loco puncturæ nervi.

Ex eo paratur Oleum de Euphorbio dictum. Uſurpatur in Pilulis de Euphorbio *Quercetani*, Pilulis fœtidis, & in Philonio magno ſeu Romano.

Ob ejus vehementem acrimoniam nonniſi magnâ cum moleſtiâ pulveratur; cujus rei gnari Pharmacopolæ ruſticis quibuſdam & conditionis infimæ viris terendum committunt, monentque ut à pilâ in quâ

teritur, vultum avertant. Nunquam tamen ab ejus feritate intacti redeunt: nam ejus polline & vapore ſurſum elato, tam importunè feriuntur nares & cerebrum, ut ſternutatio, acrimonia, calor, dolor confeſtim & ſimul ingruant.

ARTICULUS V.

De Galbano.

GALBANUM, *Off.* Χαλβάνη, *Dioſcoridis*: Chene, *Arabum*. Subſtantia eſt pinguis, ceræ inſtar ductilis, ſemipellucida, ſplendens, mediæ quodammodò naturæ inter gummi & reſinam, ſiquidem accenditur igne ut reſina, & ut gummi humore aqueo ſolvitur, non oleis; colore albicante, fere tranſlucido, dum recens eſt, poſteà flaveſcente aut rufo; ſapore amaricante, acri; odore vehemente cum gravitate quâdam viroſâ. Ejus duæ ſpecies occurrunt in officinis. Aliud in grumos ſeu lachrymas concretum, vulgò *Galbanon en larmes*: aliud in maſſas coactum, vulgò *Galbanon en pains*. Probatur Galbanum recens, purum, pingue, mediocriter viſcoſum, inflammabile, ex albicantibus & ſplendentibus grumis compactum. Fuſcum, ſordidum, arenâ, terrâ, lignove permiſtum rejicitur. Ex Syriâ per Maſſiliam affertur.

Veteribus Græcis hæc lachryma cognita fuit. Illam Dioſcorides ex quâdam Ferulâ ſtillare ſcribit, quæ Metopion dicebatur. Reverâ ſponte vel vulnere fluit, ex ferulaceâ ſeu umbelliferâ quâdam plantâ, quæ dicitur Oreoſelinum Africanum, Galbaniferum, fruteſcens, Aniſi folio, *Inſt. R. H.* 319: Ferula Africana, Galbanifera, Liguſtici foliis & facie, *Paradiſi Batavi*: Aniſum Africanum fruticeſcens, folio & caule rore cæruleo tinctis, *Plukn. t.* 12: Oreoſeli-

num Aniſoides arboreſcens, Liguſtici foliis & facie, flore luteo, Capitis-bonæ-ſpei, *Breyn.* 2°. *Prodr.* Ex radice craſsâ, lignosâ, pallidâ, in aliquot fibras brachiatâ, caules pollicari craſſitie aſſurgunt ultra tres quatuorve cubitos, perpetui, lignoſi, rotundi, geniculati, albidâ, duriuſculâ, medullâ farcti, & in ramos aliquot brachiati. Singula caulium & ramorum internodia teguntur foliaceo quodam involucro, ex quo frondes egrediuntur Aniſi folia referentes; ſed ampliores, firmiores, acutè inciſi, glauci, ſaporis & odoris acris. Caules, rami & folia glauco rore obducuntur. Flores in caulium cacuminibus umbellatim diſpoſiti naſcuntur puſilli, pentapetali, roſacei, lutei, quibus ſuccedunt ſemina tenuia, penè orbiculata, compreſſa, è fuſco ſpadicea, ſtriata, & in ambitu tenui membranaceâ alâ marginata; ſaporis acris, aromatici, pungentis. Tota planta ſucco viſcido, lacteo, dilutiori turget, in lachrymam Galbano omnibus notis reſpondentem concreſcente, quem ſauciata fundit, licèt paucum. Ex trimuli quadrimulive caulis geniculis ſuâ ſponte nonnunquam emanat. Sed caulem ſcindere ſolent duobus vel tribus tranſverſis digitis à radice, unde ſuccus guttatim ſtillet: aliquot poſt horas concreſcit, induratur & colligitur. In diverſis Africæ regionibus, Mauritaniâ præſertim naſcitur, & in Perſiâ.

Longè alia planta eſt, quæ Ferula Galbanifera, *Lobelii Icon.* 779. dicitur, ſeu Ferulago latiore folio, *C. B. P.* 148. Ea enim Galbanum non profert, ut Cl. Tournefort. obſervavit, ſed aliud Gummi genus intensè rubens, nec vehementer olens.

Analyſi Chymicâ, ex Galbani electi ℔ij prodierunt phlegmatis rufeſcentis, odorati, ſubacidi ℥iij, ʒij: liquoris acidi, rufi ℥iij, ʒv, gr. xxxiiij: liquoris fuſci, empyreumatici, partim acidi, partim alca-

lini ʒvij, gr. xxxvj : olei fluidi, fuſci ℥j, ʒvij, gr. xxx ; ſpiſſioris, & ex viridi fuſci ℥v, ʒv ; melleæ conſiſtentiæ ℥vij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥vij, ʒj, gr. xxxvj : quæ per horas 20 in crucibulo calcinata reliquit cinerum ʒv, gr. xlviij ; ex quibus ſalis fixi non merè alcalini gr. xiij lixivio extracta ſunt. Partium jactura in hâc diſtillatione fuit ℥ij, ʒiiij ; in calcinatione verò ℥vj, ʒiij, gr. lx. Oleum per iteratas diſtillationes purgatum, colore cæruleo elegantiſſimo tinctum apparuit.

Galbanum vino & aceto ſolvitur, ſicut etiam aquâ calidâ ; non facilè oleis aut ſpiritu vini. Conſtat ſale tartareo & oleo craſſo fœtido.

Galbanum intùs ſumptum viribus cum Ammoniaco convenit, licèt paulò ſit debilius. Pituitam tenacem diſſolvit ; unde aſthmati conducit & tuſſi veteri : flatus diſcutit, & colicis affectibus medetur : uteri obſtructiones reſerat, menſes promovet & purgamenta poſt partum, fœtum & ſecundinas pellit : hyſtericos affectus ab uteri obſtructione ſublevat. Commendatur quoque adversùs venena coagulantia. Ejus ſuffitus in uteri ſuffocatione, & epilepticis paroxiſmis utilis eſt. Externè incidit, potenter attrahit, emollit & maturat ; eam ob rem plurimis emplaſtris admiſcetur ad bubones & anthraces maturandos, & ſcirrhoſos tumores reſolvendos. Affectiones hyſtericas umbilico admotum mitigat : ſpaſmodicos inteſtinorum motus, artuumque convulſionem & paralyſim ſedat ſuper alutam extenſum, & parti affectæ applicatum.

℞. Galbani & Gumm. Ammon. ana ℥ij. Vitriol. Martis Riverii ℥ß. Diacryd. ʒx. Syrup. de Rhamn. cathartico q. ſ. M. F. maſſa pilular. Doſis à gr. v ad ℈j, in menſium ſuppreſſione, & retentis poſt partum purgamentis, modò abſit inflammatio.

℞. Galban. Aſſæ fœtid. Myrrh. ana ℨj. Camphoræ, ſalis Succin. ana ℈ß. Boracis ℈ij. Syr. de Arthemiſiâ q. ſ. M. F. maſſa pilular. Doſis ℈j in hyſtericâ paſſione & purgamentis poſt partum ſuppreſſis.

℞. Galbani, Aſſæ fœtid. & Myrrh. ana ℨß. Caſtorei ℈j. M. F. Trochiſci pro ſuffitu in hyſtericis paroxiſmis.

℞. Galbani q. ſ. Diſſolve in olei Succini & ol. Spicæ ana q. ſ. Fiat linimentum, quo partes convulſæ vel paralyticæ inungantur.

Ex Galbano paratur Galbanetum Theophraſti *Paracelſi*, quod præſtantiſſimum habetur medicamentum in nervorum contracturis, ſpaſmodicis affectionibus, colicis doloribus convulſivis, & membrorum paralyſi externè illitum. Sic autem confici debet.

℞. Galbani ℔j. Gumm. Hederæ ℥iij. Ol. Terebenth. ℔ß. Oleor. Laurini & ſpicæ Lavandul. ana ℥j. Digerantur per duos treſve dies: poſteà diſtillentur ex retortâ. Liquor diſtillatus ſervetur ad uſum.

Galbanum uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Diaſcordio, Unguento Apoſtolor. Balſamo uterino *Charas*, Ung. de Althæâ, Emplaſtro de Galbano, dyachylo gummoſo, de mucaginibus, diaphoretico, Manûs Dei dicto, magnetico *Angeli Salæ*, divino, pro matrice, oxycroceo, ſtyptico, diabotano *D. Blondel*.

ARTICULUS VI.

De Myrrhâ.

PLURIMA Myrrhæ genera veteribus fuerunt recenſita, & ab illis parum accuratè deſcripta, aut ab invicem diſtincta. Necnon etiam nunc hodie in Myrrhæ ciſtis plurimæ deprehenduntur glebæ ſapore, odore & conſiſtentiâ diverſæ, modò odore Myrrhæ non inſuavi, modò gravi & ingrato, modò intensè amaræ & nauſeoſæ, modò levi amaritie perfuſæ, præter Bdellii & Gummi Arabici glebas permiſtas. Unde liquet aliquid intereſſe diſcriminis inter Myrrhæ lachrymas, prout ex diverſis arboribus, vel ex diverſis earumdem arborum partibus, vel ex iiſdem arboribus pro diversâ anni tempeſtate, pro culturâ diversâ, ſponte vel inflictis vulneribus promanant.

Fuchſius Myrrham *Off.* non eſſe Myrrham veterum legitimam ſuſpicatur, ſed eam eſſe ſpeciem deteriorem, quæ Caucalis & Ergaſine à Dioſcoride cognominatur. Verùm, ut opinor, illa diverſa Myrrhæ genera hodie confuſa nobis afferuntur.

Braſſavolus aliique Myrrham noſtram pro veterum Bdellio habuerunt. Verùm Myrrha facilè diſcernitur, quòd amara ſit, minùs lenta, odoris acrioris & magis pungentis, quàm Bdellium. Langius & alii Myrrham noſtram reprobantes, Benzoïnum pro veterum Myrrhâ uſurpant. At ipſo confitente, in Benzoïno deſideratur amaritudo, quam Dioſcorides in Myrrhâ requirit. Itaque cum J. Bauhino & aliis cenſemus legitimam Myrrham adhucdum hodiè nobis afferri, quamvis cum Gummi ſæpiùs permiſtam. Nec obſtat quòd à veteribus Myrrha inter aromata ſuaviora numeraretur, cujus odore vina

pretioſiſſima condiri ſolebant. Nam, ut jam alibi diximus, de ſaporibus & odoramentis non eſt diſputandum; cùm maxima ſit circa illa hominum mutabilitas.

Myrrha duplex à veteribus diſtinguebatur; liquida ſeu Stacte, & ſolida ſeu gleboſa. Myrrham liquidam ſeu Stactem duplicem adhuc conſtituunt; unam nativam, quæ vel ſponte ſudat ex arboribus, priuſquàm incidantur, cui nulla præfertur, inquit Plinius; vel ex recentibus exprimitur glebis, quarum interior ſubſtantia nondum induruit, ſed liquida adhuc & oleaginoſa deprehenditur. Tales quandoque occurrunt in officinis glebæ recentis Myrrhæ ſucco oleoſo turgidæ, quam aromatarii Stacten etiam dicunt. Altera verò arte facta, quæ à veteribus præparabatur, erat recentis Myrrhæ cum modicâ aquâ contuſæ & per organum expreſſæ liquamen hodie ferè ignotum & inuſitatum. Sunt qui affirmant Styracem liquidum *Off.* ſtillatitiam ex Myrrhæ arboribus lachrymam eſſe, quæ Stacte veteribus dicebatur; quod cum veritate nullo modo convenit. Styrax enim liquidus *Off.* ſuccus eſt, ut diximus, à Myrrhâ prorſus diverſus.

Solidæ Myrrhæ ſeu gleboſæ genera complura à veteribus recenſentur. Inter hæc Troglodytica, à Troglodytarum regione unde afferebatur ſic dicta, præſtantior à Galeno cenſetur; ſequens Minnæa, à Minnæorum pago. Hanc tamen Dioſcorides videtur improbare; niſi, ut quidam volunt, Myrrha Aminea *Dioſcoridis* diverſa ſit à Myrrhâ Minnæâ *Galeni*; quod quidem decernere difficile eſt.

Nec prætermittendum eſt quod Galenus refert de Opocalpaſo ſeu Opocarpaſo, quod Myrrham optimam mentiebatur, cum illâ ſuo tempore permiſtum ſæpiùs reperiebatur, nec ab illâ facilè diſtin-

gui poterat. Succus erat venenatus, ſoporem & ſtrangulationem præcipitem inducens. Et Galenus in ætatis ſuæ decurſu ſe multos vidiſſe refert mori; quòd Myrrham, cui Opocarpaſum admiſtum eſſe neſciebant, ſumpſiſſent. Cujuſnam plantæ, arboriſve, an herbæ ſuccus eſſet Opocarpaſum dictus, nemo veterum nos docet, nec recentiorum quiſquam adhuc novit.

De Myrrhâ quâdam Bœoticâ Dioſcorides mentionem facit, quæ arboris cujuſdam in Bœotiâ naſcentis conciſa radix eſt. Hæc hodie omnino non cognoſcitur.

MYRRHA itaque, *Off.* Σμύρνα, *Dioſcor.* Μύῤῥα, *Hippocratis :* Ler, Mur, ſeu Mor *Arabum :* vulgò *Myrrhe.* Succus eſt reſinoſo-gummoſus, in fragiles concretus glebas variæ magnitudinis, modò Avellanæ, modò Nucis magnitudine, modò majores; colore flavo, rufo aut ferrugineo; quodammodò pellucidas, nitentes, quæ confractæ venas albidas ſemicirculares ſeu lunares unguium modo oſtendunt; ſapore amaro, ſubacri, aromatico, nauſeoſo tamen; odore gravi, nares feriente, dum conteruntur, nec inſuavi ſuffitu, dum comburuntur. Probatur friabilis, levis, undequàque concolor, amara, acris, odorata. Nigra rejicitur, ponderoſa & ſordibus inquinata. Defertur Myrrha ex eâ Æthyopiæ parte, quæ regio Troglodytarum olim dicebatur.

De arbore quæ Myrrham fundit, nihil certi traditur.

Analyſi Chymicâ, ex Myrrhæ electæ ℔ij per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis ruſeſcentis, odore & ſapore Myrrham referentis ℥iij, ʒiiij : liquoris acidi auſteri ℥iiij, ʒvij, gr. xxxiiij : liquoris, tum acidi, tum urinoſi ℥j, ʒv : olei rufi, limpidi & odorati ℥j, ʒvij, gr. xxxij : olei fuſci, aliquantiſper empyreumatici, & ſpiſſioris conſiſtentiæ, ſyrupi in-

ſtar ℥iij, ʒvj, gr. xxxvj. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥ix, ʒvj, gr. liv; quæ per 26 horas calcinata ruforum cinerum ℥ij, ʒiij, gr. xxxvj exhibuit; ex quibus ſalis fixi ſalſi gr. xviij lixivio extracta ſunt. Partium deperditio in diſtillatione fuit ℥vj, ʒij, gr. lxx; & in calcinatione ℥vij, ʒiij, gr. xviij.

Myrrha flammam concipit, ſicut Reſinæ: non tamen perfectè oleaginoſis, reſinarum more, diſſolvitur, ſed partim grumeſcit; nec etiam, gummi adinſtar, aqueis facilè & expeditè diluitur, ſed in aquâ relictæ major pars non diſſoluta limi inſtar diffluit. Spiritus vini rectificatus diuturniore digeſtione extrahit tincturam ſeu partem reſinoſam, gummosâ tantùm remanente portione, odoris & amaroris prorſus experte, quæ aquâ diſſolvitur aut ſaltem molleſcit, & in mucum lentum ac viſcidum convertitur. Tota diſſolvitur ſpiritu vini tartariſato, aut conſociato cum ſpiritu urinoſo ſalis Ammoniaci.

Itaque Myrrha eſt concretum ex Reſinâ, Tartaro & Ammoniacali ſale adeò accuratè permixtis, ut à ſe invicem ſeparari vix poſſint.

Myrrhæ vim exſiccantem & abſterſoriam moderatam Galenus tribuit: alii in eâ virtutem inſigniter reſolvendi agnoſcunt. Reipsâ ſanguinem craſſum ac viſcidum, bilem grumeſcentem, & humores glutinoſos & concretos potenter diſſolvit. Unde intus ſumpta commendatur in uteri & viſcerum obſtructionibus. Menſes, puerperarum purgamenta & fluxum hæmorrhoidalem movet: placentam uterinam & fœtum mortuum pellit: pulmonum infarctus diſcutit. In aſthmate, tuſſi, & ad pulmonum tubercula reſolvenda, in ictero & in ſcorbuticis & cachecticis affectionibus utiliter præſcribitur. Vermes interimit, tum inſigni amarore ſuo, tum etiam

humorem viſcidum, quo ventriculi & inteſtinorum parietes interni obducuntur, & ubi horum animalculorum ova reconduntur, ſolvendo & foràs amandando. Ventriculum roborat, ciborum concoctionem juvat, flatus diſcutit. In febribus malignis, putridis & peſtilentialibus, in variolis & morbillis confert, putredinem arcendo, blandam diaphoreſim excitando, & cutaneam eruptionem accelerando. In ulceribus, tum internis, tum externis tanquam Balſamum ſingulare commendatur. Corruptionem & putredinem ulceroſam in quâcunque corporis parte corrigit: unde in empiemate, ulcere pulmonum, hepatis, renum, uteri, aut cæterorum viſcerum, & in dyſenteriâ feliciter uſurpatur. Exhibetur ejus ſubſtantia ſub formâ boli vel pilularum, raro ſoluta ob inſignem amaritiem, à ℈ß ad ʒß.

Externè attenuat, diſcutit; & egregium eſt traumaticum. Vulnera inveterata quæ jam in ulcera convertuntur, à putredine verminosâ præſervat & mundificat. Gangrænæ & corruptioni vulnerum quæ ex defectu ſpirituum in parte læsâ ſupervenit, atque cariei oſſium medetur, ſive cum decoctis aut tincturis, ſive cum emplaſtris aut unguentis miſceatur.

Verùm Myrrha non ſemper innoxia; ſiquidem Myrrhæ odor, ut J. Bauhinus poſt Galenum obſervat, plurimis etiam ſanis dolorem capitis inducit. Præterea Myrrha non ſolùm menſtruas fœminarum evacuationes pellit, ſed etiam quaſcumque quocunque in loco ſanguinis eruptiones excitat aut auget: quapropter illius uſus in illis qui ſputo aut mictui cruento, aut aliis quibuſcunque hæmorrhagiis obnoxii ſunt, malum ſopitum revocat. Neque etiam temerariè & incautè gravidis mulieribus exhibenda eſt, ne abortum provocet.

Myrrhæ præparationes uſitatiores ſunt tincturæ & olea.

Tinctura extrahitur cum ſpiritu vini rectificato; vel ſolo, quo pars reſinoſa ſola diſſolvitur, remanente gummosâ, inſipidâ & inodorâ; vel conſociato cum ſpiritu volatili urinoſo ſalis Ammoniaci: & tum tota Myrrhæ ſubſtantia diſſolvitur. Exhibetur utraque à gutt. v ad ℥ß.

Oleum fit, Myrrham per retortam igne blando & gradatim aucto diſtillando: ſic enim oleum cum ſpiritu acido extrahitur ſpiſſum, quod ab humore ſpirituoſo ſeparatum iterùm cum multâ aquâ diſtillandum eſt, ut limpidum obtineatur, tenue & odorum. Alius quoque humor Oleum Myrrhæ per deliquium in officinis impropriè dicitur, cùm nihil aliud ſit quàm Myrrhæ liquamen, mediante humore ſulphureo ſalino albuminum ovorum. Sic præparatur. Ova recentia ad duritiem cocta per mediam longitudinem in duas partes æquales incidantur; exemptiſque vitellis, Myrrhâ electâ pulveratâ cavitates albuminum impleantur. Albuminum medietates iterùm junctæ, & filo leviter conſtrictæ, in cellâ vel alio humido loco ſuſpendantur; ita ut Myrrhæ liquamen in vas aliquod vitreum ſenſim diſtillet. Humor ille blando igne in vaſe aperto ad quartæ partis diminutionem exhalet, & ſervetur ad uſum. Commendatur ad lentigines, rugas faciei & deformes vulnerum cicatrices delendas, ſi ſæpiùs illinatur.

℞. Myrrhæ elect. gr. xij. Croci Martis aper. & Gumm. Ammon. ana gr. x. Syr. de Abſynth. q. ſ. Fiat bolus manè & ſerò exhibendus in menſium ſuppreſſione.

℞. Myrrh. gr. xv. Boracis ℈j. Cinnamom. gr. xviij. Fiat pulvis Conſervæ Abſynth. vel Calendulæ q. ſ. excipiendus. Fiat bolus ad menſes ſuppreſſos aut puerperarum purgamenta provocanda, & ad fœtum mortuum expellendum.

℞. Myrrhæ & Oliban. ana gr. xv. Croci pulver. gr. vj. Balſam. Ægyptiaci q. ſ. Fiant pilulæ, incipiente phthiſi, ad pulmonum tubercula reſolvenda, ulcuſcula ſananda.

℞. Myrrh. Elect. ℈ß. Diaphor. miner. Viperinæ Virginian. ana ℈j. M. F. bolus cum ſ. q. Syrup. Caryophyllor. hortenſ. in variolis, morbillis & febribus maligni moris.

℞. Rad. Ariſtoloch. rotund. Ireos Florent. Euphorbii ana ʒj. Myrrh. Aloes ana ʒjß. M. F. pulvis oſſi carioſo inſpergendus. Vel ex eodem pulvere extrahatur tinctura ope ſpiritûs vini, ad putredinem carnium arcendam.

Trochiſcis de Myrrhâ nomen fecit. Uſurpatur etiam in Theriacâ *Andromach.* Theriacâ Diateſſaron, Mithridatio *Damocr.* Conf. de Hyacinth. Philonio, Pilulis *Rufi*, de Agarico, catholicis *Poterii*, Elixir proprietatis *Paracelſi*, Oleo Scorpionum comp. Unguento martiato, Apoſtolor. mundificativo, de Reſinâ, Emplaſtro de Meliloto, divino, oxycroceo, ſtiptico, & aliis.

ARTICULUS VII.

De Opopanace.

OPOPANAX & Opopanacum, *Off.* Ὀποπάναξ, *Græcorum.* Succus eſt gummoſus & reſinoſus, concretus in grumos, Piſi circiter magnitudine, nunc majores, nunc minores, foris rufeſcentes, intus verò ex flavo albicantes, intensè amaros, acres, graveolentes, aliquantiſper nauſeoſos, pingues, friabiles tamen. Sordidiſſimas in glebas compactus ſubinde affertur ex rufo nigricantes, caulium feſtucis aut quiſquiliis permiſtas. Eliguntur lachrymæ nitidæ, pingues, friabiles, colore foris croceo, in-

ternè albido aut ſubfulvo, ſapore amaro, odore gravi: niger improbatur & ſordidus. Affertur ex Oriente; ſed ignoramus planè ex quâ plantâ exſudet. Græcis notus fuit. Ex Panace Heracleo dicto extrahitur, inquit Galenus, radicibus & caulibus ipſius inciſis. Quinam verò ſit ille Panax Heracleus, incertum eſt apud authores.

Analyſi Chymicâ, ex Opopanacis puriſſimi ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, odori & ſubacidi ℥iiij, ʒiiij: humoris ſubrufi, acidi, empyreumatici ℥iiij, ʒv, gr. xij: humoris, tum acidi, tum urinoſi ℥j, ʒvj, gr. lx: olei limpidi, tenuis, levis, rufeſcentis ℥j, ʒj, gr. lxvj: olei craſſioris, ſpiſſioris, aquâ gravioris, fuſci ℥iiij, ʒj, gr. xij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes rara & ſpongioſa pendebat ℥xj, ʒj: quæ per horas 26 in crucibulo calcinata reliquit cinerum fuſcorum ℥j, ʒiij, gr. xxxvj; ex quibus lixivii ope ſalis alcali fixi ʒij, gr. xlij extracta ſunt. Partium deperditio in diſtillatione fuit ℥iiij, ʒiij, gr. lxvj; in calcinatione verò ℥ix, ʒv, gr. xxxvj.

Opopanax flammam concipit ſicut Reſinæ, aquâ ſolvitur ut gummoſæ ſubſtantiæ; ſed aquam efficit lacteam ratione olei copioſi. Conſtat igitur ex Tartaro, ſale Ammoniacali & oleo arctè conjunctis.

Intùs ſumptus humores viſcidos & craſſos incidit & dividit, flatus diſcutit, & alvum citra moleſtiam purgat. Unde in cerebri & nervorum morbis, paralyſi, epilepſiâ, aſthmate humorali, veteri tuſſi, meſenterii & viſcerum obſtructionibus, & menſium ſuppreſſione utiliter exhibetur à ʒß ad ʒj. Externè tumores emollit & diſcutit, ſcirrhos, nodos & ganglia reſolvit.

℞. Opopanacis ʒß. Croci gr. vj. Cinnamomi ℈j. cum Syr. de Abſynth. q. ſ. M. F. bolus in menſium ſuppreſſione.

℞. Opopanac. Rad. Irid. Florent. Agarici levis ana ℥ß. Syr. de Eryſimo q. ſ. M. F. bolus in aſthmate.

Uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Hierâ diacolocynthid. Trochyſcis de Myrrhâ, Pilulis de Opopanace dictis, Pil. fœtidis, El. antihydropico *Charas*, Unguento Apoſtolorum, Empl. de mucaginibus, Manûs Dei dicto, divino, ſtiptico, & diabotano, *Collectan. Pharmaceuticor. Penicher.*

ARTICULUS VIII.

De Sagapeno.

SAGAPENUM & Serapinum, *Off.* Σαγάπηνον, *Græcor.* Sachabenigi ſive Sechbenigi, *Arabum.* Succus eſt medius inter gummi & reſinam, modò guttis magnis conſtans veluti Thuris, modò in glebas magnas compactus, externè rufeſcens, intùs corneo quodam colore præditus, ſub dente vel etiam digito lenteſcens albeſcenſque; mordaci & acri ſapore; odore viroſo, gravi, ad Porri & Pinûs ſaporem accedente, & quaſi medio inter Aſſam fœtidam & Galbanum. Candelæ admotus flammam concipit, & aquâ, vino vel aceto ſuper prunas incoctus totus reſolvitur. Impuriores occurrunt in officinis glebæ concretæ & veluti fuſæ, colore obſcuro aut ſordido, ſapore & odore ſimili.

Commendatur Sagapenum pellucidum, foris rufum, intùs, cùm frangitur, candicantibus aut flavis guttis compactum, quod inter digitos, ſi tractetur, lenteſcit, odorem fragrantem gravem emittit. De quodam Sagapeno foris & intùs albo Charas mentionem facit, quod recens & optimum fuiſſe exiſtimat: ſed tale rariſſimè in officinis aromatariorum reperitur.

Græcis veteribus notum fuit : Dioſcorides Ferulaceæ herbæ ſuccum eſſe dicit, quæ in Mediâ naſcebatur. Hodie ex Perſiâ & Oriente nobis adhuc affertur.

Planta ex quâ ſtillat, ignota eſt. Ferulæ ſpeciem eſſe conjiciunt ex caulis partibus & ſeminibus cum hoc ſucco ſæpiùs intermiſtis.

Analyſi Chymicâ, ex Sagapeni puriſſimi ℔ij prodierunt phlegmatis rufeſcentis, acidi, porracei odoris, ſaporis reſinoſi ad Juniperum accedentis, ℥vj, ʒiij, gr. xviij : humoris acidi, fuſci aut crocei coloris ℥iij, ʒij, gr. xxxvj : liquoris alcalini urinoſi ℥j, ʒj: olei limpidi, fluidi, viridis ℥j, ʒvj, gr. xlij: olei cærulei ℥iij, ʒij, gr. xlij : olei ſpiſſioris & ex fuſco rufi ℥iij, ʒiij, gr. xij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥viij, gr. lxvj : quæ per 20 horas in crucibulo calcinata cinerum ruforum ℥j, ʒiij, gr. xxxvj reliquit ; ex quibus per lixivium ſalis fixi ſalſi ʒj, gr. ix extracta fuerunt. In diſtillatione partium jactura fuit ℥viij, ʒvj, gr. xlij; in calcinane ℥vj, ʒv, gr. xxx.

Sagapenum itaque conſtat ex ſulphure, ſale acido & volatili urinoſo cum paucâ terrâ, quæ compoſitum conſtituunt reſinoſum & ſalinum Ammoniacale.

Arabicæ familiæ authores inter purgantia medicamenta Sagapenum referunt, quanquam ea Sagapeni facultas à Græcis ſilentio fuerit prætermiſſa. Reipsâ alvum movendi virtute donatur, ſed adeò debili & ignavâ, ut cæterorum catharticorum ſtimulo egeat. Potentiſſimè aperit, diſcutit & attenuat, non leviter etiam abſtergit. Inde commendatur in affectibus thoracis à craſsâ pituitâ oriundis, item in tumoribus duris & calloſis, præcipuè partium nervoſarum, necnon in capitis morbis diuturnis :

in ſummâ ubicunque humores craſſi inſpiſſati & coagulati ſolvendi ſunt & attenuandi. Intùs ſumitur à ℈j ad ʒj. Uſus obtinuit ut nunquam ſolum uſurpetur, ſed ſemper cum aliis medicamentis propriis & convenientibus miſtum, & quidem ſæpiùs in pilulari formâ ob ingratum ſaporem. Utiliter præſcribitur in aſthmate, obſtructione & tumore ſplenis, hydrope, nervorum morbis, ſpaſmo, epilepſiâ, artuum tremore & paralyſi. Menſes movet; at fœtum enecare dicitur: quare ab eo gravidæ mulieres abſtinere debent. Præterea Meſue illud ventriculo & hepati nocere aſſerit: quamobrem aſtringentibus & roborantibus ſtomachicis temperatur, ut Spicâ, Maſtiche, Cinnamomo & aliis. Commendatur quoque ad quartanam, & ex eo Pilulæ parantur à Quercetano deſcriptæ, & dicuntur Pilulæ de Sagapeno *Camilli*, à quodam nempe Camillo Medico Genuenſi celeberrimo.

℞. Sagapeni electi ʒvj. Ammoniaci puriſſimi ʒiij. Extracti Trochiſcor. alhandal ℥j. Scammonii præparati ℥j. Salis gemm. ʒjß. Miſce cum Syrupo violato acidulo tincto. Fiat maſſa ex quâ Pilulæ conficiantur Piſi aut Ciceris magnitudine. Unica Pilula exhibeatur initio paroxiſmi, continuando per aliquot dies. Conducunt etiam pertinacibus affectibus debellandis, hypochondriacis, & viſcerum infarctibus à craſſis & glutinoſis humoribus oriundis.

Tantam Sagapeno obſtructiones tollendi potentiam Rolfincius tribuit, ut exteriùs etiam admotum, inquit, incantamenti inſtar, viſcerum obſtructiones tollat. Laterum dolores mitigat, ſcirrhoſis lienis affectibus medetur, viſcerum duritiem & obſtructiones tollit.

Uſurpatur in Theriacâ *Andromachi*, Mithridatio

Damocratis, El. aper. cathartico *Charas*, & Elect. antihydropico *Ejuſdem*, Hierâ diacolocynthidos, Trochiſcis de Myrrhâ, Pilulis fœtidis, Emplaſtro diachylo, gummato, de mucaginibus, Manûs Dei, magnetico *Angeli Salæ*, ſtiptico *Crollii*, diabotano *D. Blondel.*

Articulus IX.

De Sarcocollâ.

Sarcocolla, *Off.* Σαρκοκόλλη, *Græcorum* : Anſarot, Anazaron & Auzurut, *Arabum* : vulgò *Sarcocole.* Succus eſt gummoſus, aliquantiſper reſinoſus, minutis & veluti friatis conſtans grumis albicantibus, aut ex albo rufis, aut rubentibus, ſpongioſis, friabilibus, micis lucentibus ſubinde miſtis ; ſaporis ſubacris, amari, cum quâdam ingratâ dulcedine obſcurâ, nauſeam provocantis. Globoſarum Piſi aut Avellanæ magnitudine lachrymarum fragmina videntur, quæ ſeminibus Papaveris non multò majora ſunt. Sub dentibus lenteſcit, in aqueo humore diſſolvitur, & candelæ admota primùm ebullit, poſteà in claram flammam exardet. Eligenda eſt rara, ſpongioſa, candida, amara. Ex Perſiâ & Arabiâ affertur.

Alia eſt Sarcocollæ ſpecies fuſca, ſordida & in glebas compacta, de quâ Pometus mentionem facit; ſed prorſus rejicienda.

Planta quæ hunc ſuccum fundit, à nullo vel veterum, vel recentiorum, deſcripta fuit; hodieque adhuc ignota eſt.

Analyſi Chymicâ, ex Sarcocollæ ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, flaveſcentis, ſaporis ſubſalſi, fatui, quod alcali urinoſi notas ſed leves præbuit, ℥ij, ʒvj ; humoris acidi rufeſcentis ℥v, ʒvj, gr. xxxvj ;

humoris, tum acidi, tum urinoſi ℥ij, ʒiij, gr. xxxvj: olei fluidioris & fuſci ℥iij, ʒvj: olei ſpiſſioris ℥iiij, gr. xxxvj. Maſſa nigra in retortâ reſidua rara, ſpongioſa pendebat ℥vij, ʒvj, gr. lxvj: quæ per xxiiij horas in crucibulo calcinata reliquit cinerum ex rufo fuſcorum ʒvij, gr. liiij; ex quibus lixivio ſalis fixi ſalſi ʒj, gr. ix extracta ſunt. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥v, ʒij, gr. xlij; in calcinatione ℥vj, ʒvij, gr. xij.

Itaque Sarcocolla conſtat oleo copioſo, mediocri ſalis acidi portione, ſale alcali, tum volatili, tum fixo uberrimo & terrâ; ex quibus exurgit compoſitum gummoſum ſeu ſaponaceum, & aliquantiſper reſinoſum.

De Sarcocollæ viribus authores inter ſe non conveniunt. Ejus purgatoriæ virtutis veteres Græci non meminerunt, eâque nonniſi extrorsùm utebantur. Arabes pituitam craſſam & glutinoſam purgandi facultatem illi tribuunt. Galenus refert eam citra morſum exſiccare & vulnera glutinare. Serapio inter cathæretica medicamenta illam recenſet: extùs comedere carnes ulcerum, intùs exulcerare inteſtina, & inducere calvitiem aſſerit. Nihilominùs internum illius uſum proponit à ʒj ad ʒiij, modò ſicut Euphorbium oleo Nucum vel Amygdalino temperetur. Verùm C. Hofmannus internum illius uſum prorſus damnat & rejicit.

Attamen fere omnes Sarcocollam commendant maceratam in lacte aſinino vel muliebri in ophthalmiis ſeu oculorum fluxionibus, quas lymphæ acrimoniam demulcendo compeſcit. Præterea vulnera abſtergit, conſolidat, & cicatrice obducit. Unde nomen adepta eſt.

℞. Sarcocollæ lacte nutritæ ʒj. Tuthiæ pp. ʒß. Mucilag. Semin. Cydonior. in aq. Roſar. ex-

tract. ℥iij. M. F. collyrium in oculor. inflammationibus.

℞. Myrrhæ, Aloes & Sarcocollæ ana q. l. M. F. pulvis pro conſolidandis vulneribus.

Uſurpatur in Unguento mundificativo de Reſinâ.

CAPUT OCTAVUM.

De Succis arte quâdam è plantis extractis.

JAM recenſitis ſuccis liquidis vel concretis, qui ex plantis, vel ſponte, vel per illata vulnera dimanant; ſupereſt ut de aliis quibuſdam ſuccis concretis diſſeramus, qui arte quâdam extrahuntur: ſive extracti ſolidi conſiſtentiam ſervent, quales ſunt Aloe, Scammonium, Gutta gummi, Opium, Acacia, Hypociſtis, Catechu: ſive ſalis ſpeciem induant, quales ſunt Saccharum & Tartarum.

ARTICULUS I.

De Succo Aloes.

ALOE & ſuccus Aloes, *Off.* Ἀλόη, *Dioſcoridis*: Laber & Cebur, *Arabum.* Succus eſt inſpiſſatus, cujus diverſa genera in officinis diſtinguuntur, tum ratione regionum, tum ratione plantarum, tum ratione ſubſtantiæ.

Veteres duo tantùm genera diſtinguebant, teſte Dioſcoride: unum arenoſum, craſſum & impurum: quod puriſſimi fæx erat: alterum purum, hepaticum dictum, ſeu ad jecinoris colorem ex rufo rubentem vergens.

Hodie verò vulgatiſſima eſt in officinis Aloes diſtinctio, ratione ſubſtantiæ puræ vel impuræ, in Soc-

cotrinam, hepaticam & caballinam. Soccotrinam, vel ut alii volunt, Sycotinam & hepaticam disjunxerunt neoterici, licèt una & eadem fuiſſe videatur apud veteres. Enimverò Aloe hepatica à veteribus Græcis Ἡπατὶς & Ηπατίζυσα nominata, à Barbaris Sycotina à recentiorum Græcorum vocabulo συκωτὸν, jecur, dicebatur. Cùm autem præſtantior Aloe hepatica ex inſulâ Soccotorâ afferretur, tum pro Sycotinâ Sycotrinam & Succotrinam dixerunt: quo nomine non ampliùs hepatica ut olim, ſed ſolummodò Aloe præſtantior deſignatur; ſcilicet Aloe puriſſima, rufa aut ſubrubra vel crocea, nitens, & pellucida: unde Aloe lucida quoque dicitur, ſapore amaro, aſtringente, aliquantiſper aromatico; odore gravi, non ingrato.

Hepaticam verò nuncupant Aloem denſam, aridam, opacam, ad hepatis colorem accedentem, ſapore amaro magis & aſtringente, graviorique odore.

Caballina tandem deterior eſt Aloes ſpecies, ponderoſa, denſa, nigra, terrâ arenuliſque plena, amariſſima, nauſeoſa, viruſque olens, veterinariis relinquenda.

Nos autem cum Botanicis accuratioribus, poſt J. Commelinum, Aloen diſtinguemus in præſtantiorem ſeu Soccotrinam, vulgarem ſeu minùs præſtantem & fœtidam ſeu caballinam. Vulgaris iterum pura eſt, & hepatica dicitur; vel impura ſeu vilior, & caballina nuncupatur: ſicut fœtida quæ iterum in hepaticam ſeu puram dividitur, & ſordidam ſeu caballinam.

ALOE præſtantior, ſeu Soccotrina & lucida, puriſſima eſt, nitens, pellucida, pinguis, hyeme friabilis, æſtate molliuſcula, in manibus lenteſcens, fulva ſeu ex purpureo rufeſcens, pulverata colore

aureo nitens, aromaticam amaritudinem reſipiens; odore gravi, aromatico tamen, nec adeò ingrato, Myrrhæ proximo.

Non ex eâdem plantâ elicitur, ex quâ hepatica & caballina, ſicut poſt Joann. Commelinum Samuel Dale *in ſua Pharmacolog. ſupplemento* obſervavit.

Hæc planta dicitur Aloe Succotrina, anguſtifolia, ſpinoſa, flore purpureo, *Breyn.* 2°. *Prodrom. Commelin. Horti Amſtel. rarior.* 91: Aloe Indiæ orientalis ſerrata, ſive Succotrina vera, floribus Phœniceis, *Horti Beaumont*: Aloe Americana, Ananæ folio, floribus ſuaverubentibus, *Plukn. Phythograph. tab.* 240. *fig.* 4. Ex radice tuberosâ cortice cinereo obductâ folia emittit ſaturatè vireſcentia, ſeſquipedalia, anguſta, craſſa, ſucculenta, extremo in mucronem deſinentia, ſentibuſque exiguis, pallidis, densè ſtipatis, mollioribus armata. Ex horum medio thyrſus ſeu caulis emittitur ſeſquipedalis & altior, teres, lævis, parte ſuperiore foliolis amictus, colore fuſco, cujus cacumen floribus ornatur denſiſſimè ſtipatis & ſpicatis, liliaceis, monopetalis, veluti tubulatis, in ſex partes ſectis, dilutè purpureis, nutantibus, cum ſtaminibus ſex rubicundis receptaculo, non verò corollæ, ut in cæteris monopetalis, inſertis, extra flores emicantibus; quibus ſuccedunt fructus triangulares & tricapſulares, ſeminibus fœti. Caule evanido novæ ſoboles aut germina producuntur è lateribus plantæ; quibus multiplicatis, uno eodemque tempore plures thyrſi ſimul exeunt. Folia tranſverſim ſecta ſuccum emittunt luteum atque amarum, qui odore gratior eſt quàm vulgaris Aloes ſuccus.

Ex foliis è radice avulſis manu vel inſtrumento leviter compreſſis ſuccus diſtillat in vas recipiens. Subſidere debent partes craſſæ per noctem, aliæ

verò ſupernatant. Poſtero die in aliud vas infundunt, & inſolant ut concreſcat & exſiccetur. Tunc fulvum acquirit colorem. Ex inſulâ Soccotorâ in coriis ad nos tranſportatur.

ALOE minùs præſtans ſeu hepatica obſcurior eſt, minùs ſplendens, magis denſa & arida, jecinoris colorem referens, odore graviore, ſapore intenſiùs amaro.

Extrahitur ex plantâ, quæ dicitur Aloe vulgaris, *C. B. Pin.* 286. Radice eſt pedali, duas uncias ſuperante, fibris leviter flaveſcentibus munitâ, ex quâ oriuntur folia in orbem digeſta, cubitalia, tres quatuorve pollices lata, unciam craſſa, in acumen ſenſim deſinentia, in ambitu dentata, leviter aculeata & cæſio pulvere aſperſa. Caro interior mollis, ſubdulcis, glutinoſa, Gelatinæ tranſlucidæ ſimilis, quam trajiciunt hinc inde vaſcula nonnulla flavum ſuccum intenſè amarum fundentia. Cortex autem foliorum ſimilibus vaſculis contexitur eo turgidis ſucco qui concreſcit in maſſam aridam, obſcurè rufeſcentem. Caulis ad duos cubitos aſſurgit rectus, plerùmque bifidus vel trifidus, in quo flores longâ ſerie diſponuntur monopetali, penduli, unciam ſuperantes, poſteriùs tubulati, anteriùs in ſegmenta ſex diviſi, flaveſcentia, lineis quibuſdam vireſcentibus diſtincta: piſtillum quod occurrit in fundo floris, mutatur in fructum trigonum, & in tria loculamenta diviſum ſeminibus planis fœta. Hæc planta in Oriente & in Occidente creſcit: & ſuccus ejus non ſolùm in plurimis Indiarum locis ut Cambaïa, Bengala paratur, ſed etiam in plurimis Americæ regionibus, ut Mexicano Regno, novâ Hiſpaniâ, Braſiliâ, Barbadenſibus inſulis, &c.

Folia minutim ſecta & contuſa in vas oblongum & cylindriforme reponunt per dies 25. Spuma at-

tollitur inutilis & abjicienda. Tum ſuperior ſucci pars ſumitur, à fæcibus ſeparatur, & calore ſolis concreſcit in Aloen hepaticam: fæces verò inſpiſſatæ impurum præbent extractum quod caballinæ Aloes nomine donatur.

Aloe fœtida vilior, & caballina propriè dicta, odore ſuo ingrato ac vehemente à cæteris Aloes ſpeciebus facilè diſtinguitur, licèt cum vulgari cæteroquin ſat bene conveniat: imò nonnunquam adeò lucida & pura præparatur, ut à Succotrinâ nonniſi odore tetro diſtingui poſſit. Caballina dicitur quia ſolis veterinariis ad brutorum uſum relinquitur, ob odorem & ſaporem teterrimum. Sicut vulgaris pura eſt, vel ſordida.

Aloe Soccotrina ferè ab omnibus ad uſum internum expetitur, ad externum hepatica; licèt contra ſentiant nonnulli, qui hepaticam, tum ad externum, tum ad internum uſum præſtantiorem eſſe aſſerunt.

Reipsâ clariſſimus vir Simon Boulduc Reg. Scientiar. Academ. Socius multum diſcriminis inter diverſas Aloes ſpecies obſervavit; quandoquidem in Aloe Soccotrinâ lucidâ minus reſinæ ſeu ſulphuris, plus ſubſtantiæ gummoſæ ſeu ſalinæ, quàm in hepaticâ, contineri per illarum ſubſtantiarum extractionem deprehendit: ſiquidem in Aloes Soccotrinæ ℥iiij, affusâ aquæ bullientis q. ſ. & igne arenæ maceratis tota Aloes ſubſtantia diſſoluta fuit. Verùm ſolutione in loco frigido per aliquot horas repoſitâ, portio quædam reſinoſa ſpiſſior & gravior vaſis fundum petiit, liquore aqueo ſupernatante. Separatis liquoribus, reſinoſum ſedimentum ſolis radiis expoſitum & exſiccatum pendebat ʒvij, gr. xij. Hanc reſinoſam ſubſtantiam exſiccatam ſpiritu vini diſſolvit, remanente quâdam quaſi arenoſâ &

terreâ portione non diſſolutâ ponderis lx granor. Vini autem ſpiritu blando ignis calore exhalato, reſinoſum extractum reſiduum, & prorſus inflammabile pendebat ʒvj, gr. xxiiij. Liquor aqueus vel gummoſus balneo cinerum exſiccatus reliquit extracti gummoſi ℥ij, ʒj.

Similiter Aloes hepaticæ ℥iiij in aquâ bulliente prorſus ſolutis, & ſolutione refrigeratâ, portio quædam gravior, ſpiſſior & reſinoſa per tempus vaſis fundum petiit. Utroque liquore ſeparato, reſinoſum ſedimentum exſiccatum pendebat ℥ij, ex quo ope ſpiritûs vini reſinæ inflammabilis ʒxj extraxit, remanente ſalino-terreâ portione ad pondus ʒiiij, gr. xxxvj; quam ſalem eſſentialem Tartaro fere ſimilem ſuſpicor. Ex aquosâ ſolutione evaporatâ extracti gummoſi ʒxj obtinuit.

In his ſolutionibus & extractionibus magna fuit partium deperditio, ſcilicet pro Aloe Soccotrinâ ʒvij, gr. lx; & pro Aloe hepaticâ ʒv. Unde concludere liceret Aloen Soccotrinam majore partium volatilium, tum ſalinarum, tum ſulphurearum copiâ donari quàm hepaticam; reſinoſæ portionis dimidio minorem quantitatem, gummoſæ ſubſtantiæ fere duplam, perparum verò terræ & ſalis fixi.

Idem author experientiâ compertum habuit reſinam ſeu ſulphuream partem vi dejectoriâ ferè deſtitui, ſolam gummoſam purgare; & quidem vehementiùs, cùm à ſubſtantiâ reſinosâ ſeparata fuit. Aſſerit Soccotrinam vehementiùs purgare quàm hepaticam. Reipsâ Soccotrina majori partium volatilium & actuoſarum copiâ inſtruitur, à quibus potiſſimùm vis cathartica pendet. Inſuper ſalina pars in hepaticâ à reſinoſis debitè temperatur, non item in Soccotrinâ. Nec Soccotrinam ad uſum externum præſtantiorem, imò longè inferiorem eſſe hepaticâ quæ ma-

jori ſulphurearum & balſamicarum partium copiâ donatur: necnon etiam expertus fuit reſinoſam Aloes ſubſtantiam inſigni balſamicâ virtute donari, & in vulneribus exteriùs admotam efficaciſſimam fuiſſe. Ex quibus ſequitur hepaticam Soccotrinæ anteponendam eſſe, tum ad uſum externum, tum etiam ad uſum internum. Quod jam nonnulli contra vulgi opinionem tueri ac probare conati ſunt, ut Jubera Pharmacopœus Hiſpanus *apud Zacutum Luſitanum*, & alii *apud Rolfincium*, *p. 36. De purgantibus.*

Analyſi Chymicâ, ex Aloes hepaticæ ℔ij per retortam diſtillatis prodierunt phlegmatis limpidi, ſaporis & odoris expertis ʒiiij, gr. xxxvj: humoris limpidi, ſubaſtringentis, quod tamen alcali volatilis notas præbuit, ʒv, gr. xxvj: liquoris, tum acidi, tum urinoſi, primùm coloris limpidi, & odoris bituminoſi; deinde rufeſcentis & empyreumatici, ℥x, ʒiiij, gr. xviij: olei ſpiſſioris ad Syrupi conſiſtentiam, ſaporis acris, pungentis ſine amarore, & aquâ gravioris, ℥j, ʒvij, gr. xlvj. Maſſa nigra rara, levis, ſaporis expers, in retortâ reſidua pendebat ℥xv, ʒij: quæ per aliquot horas calcinata reliquit cinerum ℥ij, ʒv, gr. xlij; ex quibus ſalis fixi ſalſi ʒiij, gr. xxxiij lixivio extracta ſunt. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥iij, gr. xvij; in calcinatione verò ℥xij, ʒiiij, gr. xxx.

Ex hâc analyſi ſequitur Aloen conſtare ex ſulphure craſſo & copioſo, ſalis Ammoniaci portione non mediocri, Tartari verò modico, cum multâ terrâ conjunctis. Unde compoſitum exurgit ſalino-gummoſum & reſinoſum.

Aloe medicamentum fuit ab omni ævo commendatiſſimum, tum ad uſum internum, tum ad externum. Veteres purgandi, viſcera roborandi, venas

aperiendi, vulnera & ulcera glutinandi, & ſanguinis profluvia ſiſtendi facultatem huic ſucco tribuerunt, non tamen abſque controverſiâ.

Primò quidem dubitant, an inter ἐκκοπρωτικὰ Aloe ſit recenſenda, an inter καθαρτικά? Galenus, *L. 6°. De ſimpl. Medicamentor. facultatibus, cap. de Aloe*, eam medicamentis ſtercora educentibus annumerat, eique Paulus Ægineta aſſentitur. Idem Galenus, 8°. *De compoſitione Medicamentorum ſecundùm loca, cap.* 2°. debilem purgatoriam vim Aloen obtinere ſcribit, atque illam tantùm purgare quæ circa alvum reperiuntur. Idem quoque 6°. *De ſanitate tuendâ, cap.* 10. bilem ſolam purgare ait in ventre: & alibi excludit pituitam, dum docet Aloen non conducere illis quibus in tunicis ventriculi pituita eſt impacta.

Contrà verò Arabes aliter ſentiunt: & Meſue hoc medicamento bilem, pituitam, viſcidoſque alios, tenaces & craſſos humores purgari aſſerit, caput & ventriculum mundari, jecurque ab infarctu liberari.

Reipsâ Aloe non ſolùm alvinas fæces dejicit, ſed etiam bilis vitiis medetur, craſſiorem dividendo & attenuando, inertem acuendo, ita ut poſteà faciliùs & uberiùs per inteſtina fluat. Si verò majori doſi exhibeatur ad uberiorem catharſim promovendam, tunc non tam humores quàm ſanguinem prolicit, illum in vaſis hæmorrhoidalibus fermentando & rarefaciendo. Itaque Aloe parvâ doſi ſumpta in eccoproticorum medicamentorum numero aſcribenda eſt: ſed majori doſi exhibita non tam veluti vehemens quàm noxium catharticum ſe præbet. Si verò catharticam ejus vim intendere velimus, aliorum purgantium conſortio indiget, quæ pro re natâ eligenda & ipſi conſocianda ſunt.

De roborandi viſcera, ventriculum & jecur, aliaque purgantia emendandi virtute authores inter ſe non magis conveniunt. Dioſcorides Aloen miſtam cum aliis purgantibus minùs ſtomacho noxia ea reddere refert. Galenus, 6°. *De ſimpl. Medicamentor. facultatibus*, ſtatuit eam gratam ſtomacho, ut ſi quid aliud. Idem ſentit Paulus Ægineta. Omnia, inquit, purgantia ſtomacho inimica, ſola Aloe grata. Meſue luculentum ſalutaris ejus operæ teſtimonium præbet. Aloen enim proponit veluti Medicinam purgantem cæteris longè præſtantiorem; quæ tantùm abeſt quin corpus debilitet, ſicuti cætera purgantia, illud è contra roborat; quæ aliorum purgantium vitia emendat, læſionibus medetur, effectus juvat. Alii tandem hunc ſuccum ſalutaris naturæ Balſami titulo inſignierunt, utpote qui humores naturales conſervat, præternaturales evacuat, medios emendat, & univerſos putrefieri & corrumpi prohibet; unde tritum illud adagium: *Qui vult vivere annos Noe, ſumat pilulas de Aloe.*

Non omnes tamen de Aloes virtutibus in eâdem ſunt ſententiâ; cùm è contra ventriculo, jecori nocere, imò vitam abbreviare nonnulli aſſerant. Galenus 3°. *Aphoriſmor.* 15°: frequentiorem purgantium etiam lenientium uſum damnat his verbis: „ Qui „ veritus ne multa in corpore excrementa cumu„ lentur, purgationem bis aut certè ſemel in menſe „ adhibeat, is præterquamquod in malam conſue„ tudinem corpus adducet, etiam ipſum labefacta„ bit, deteriuſque reddet. “ Quod licèt de Aloe ſpeciatim non ſit prolatum, non minùs de hoc medicamento quàm de cæteris intelligi debet. Qui verò cum Galeno reſpondent Aloen eſſe ſtomacho amiciſſimam, à Cardano & Scaligero vehementer redarguuntur. Aſſerunt enim eo errore infinitos homines ſperan-

tes hoc auxilio ad ſenectutem ſe perventuros, illius uſu ante maturam ætatem interiiſſe, aut in graviſſimos morbos conjectos fuiſſe.

Nec mitius de Aloe Fernelius fert judicium, *L.* 3°. *Methodi medendi*, *cap.* 9°. Aloe, inquit, nocet hepati, cujus venas tenues amarore & acrimoniâ vellicat, podicem corrodit, aperitque hæmorrhoidas. Adverſiſſima illis qui ſanguinem vomunt, aut exſcreant, aut quovis modo ex alvo aut utero profundunt: inutilis naturis calidis & ſiccis, extenuatiſque corporibus, niſi cùm ingens eſt humidiorum excrementorum proventus; nec puero apta, nec prægnanti tuta, nec ſeni excrementis vacuo conveniens.

Caſpar. Hoffmannus, *de Medicam. officinalib.* ſcribit poſt Helidæum, interiorem Aloes uſum ſuſpectum eſſe, niſi ſanguinis ciendi gratiâ exhibeatur. Idem etiam ſano ſenſu intelligi debere exiſtimat immanes illas laudes à Meſue & aliis decantatas; præcipuè quòd ventriculo grata eſſe dicatur, non ſolâ conſtrictione, verùm etiam occultâ proprietate. Primò enim purgans eſt propriè dictum, quo ipſo affert ſecum aliquid naturæ adverſum, quod dum corrigere volunt Maſtiche, Croco, Cinnamomo, tacitè fatentur culpam. Non igitur, ut jam diximus, inter lenientia annumerandum eſt, ſed inter purgantia collocandum, licèt in inferiori gradu, ut Manna & Rhabarbarum.

Verùm has lites ſic componere tentabimus. Aloes uſus aſſiduus immoderatus & illegitimus nocet: moderatus ac legitimus prodeſt, præſertim magnatibus & opulentis civibus qui lautè & opiparè viventes tot diverſis ciborum & condimentorum ſpeciebus indeſinenter farciuntur & ſaginantur; ita ut ventriculus aſſiduo digeſtionis labore & enormi ciborum copiâ

oppreſſus & debilitatus, hujus amari medicamenti ſtimulo nonnunquam indigeat, tum ad illuviem crudam, tenacem, parietibus ſuis adhærentem, incidendam, reſolvendam, tum etiam ad eam foras cum fæculentis ſordibus quæ in inteſtinis turgent, eliminandam. Aloe, inquam, his quibus per vitam deſidem & inexercitatam humores in abdominis vaſis ſtagnant craſſi, viſcidi, lutulenti, & magis magiſque concreſcunt, apprimè conducit.

Tunc ventriculum & inteſtina juvat, fæces quibus obruuntur dejiciendo, & concoctionem perficiendo: hepati conducit, ſanguinem ſpiſſum & bilem viſcidam ſolvendo; fluidiores efficiendo, eorumque motum concitando. Si quid verò detrimenti à frequentiori Aloes uſu helluonum corpus patitur, nihil faciendum eſt præ noxâ quam ſuperfluorum redundantia inferret. At verò de aliorum corporibus aliter ſentiendum eſt. Corpora enim excrementis vacua lædit: ſicca & bilioſa magis ac magis exſiccat, & in atrophiam inducit: viſcera jam præfervida inflammat, & in hæmorrhagias inducit, æſtuantemque ſanguinem magis accendit.

Vis ἀναστομωτικὴ, ſeu venarum orificia aperiendi, & ſanguinem eliciendi ſucco Aloes ab Arabibus & neotericorum plurimis tribuitur. Græci autem de illâ altè ſilent: è contra Dioſcorides cruentas exſcreationes ſiſtendi poteſtatem ipſi tribuit. Verùm quotidiana experientia confirmat diuturnum Aloes uſum hæmorrhoidum fluxum promovere, menſtrua mulierum profluvia excitare, & fœtum pellere. Quapropter Medici omnes Aloen utiliter adhibent, vel ſolam, vel cum aliis medicamentis idoneis, ſi menſes vel conſuetus hæmorrhoidum fluxus ſubſtiterint, ad illas ſolitas evacuationes reſtituendas.

Quæ cùm ita ſint, quærunt utrùm Aloe quæ in-

feriora ſanguinea vaſa aperire valet, ſuperiora quoque aperiat, & potiſſimùm pulmonum vaſcula; necne? Dioſcorides Aloem cum aquâ aut lactis ſero ſanguinis exſcreationes ſiſtere ſcribit: idem quoque Plinius refert. Verùm Galenus, licèt vim aſtringentem & ulcera glutinantem in Aloe externè admotâ agnoſcat, non tamen illam intùs ſumptam in ſanguinis ſputo proponit. Inter Arabes Serapio Dioſcoridem ſecutus, illius opinionem tuetur: at Meſue de illius intùs ſumptæ virtute mentionem non fecit. Neotericorum nonnulli, ut Monardus, utramque virtutem Aloes ſucco devorato tribuunt; ſcilicet orificia venarum inferiorum, uterinarum nempe & hæmorrhoidalium, aperiendi, & aperta pulmonalium vaſa occludendi: quæ quidem contrariæ virtutes in pluribus medicamentis obſervantur. Verumtamen praxeos Medicæ peritiores, poſt Fernelium, internum Aloes uſum in vomitu cruento aut ſanguinis exſcreatione reformidant. Saltem ab eo abſtinere tutius eſſe cum illis cenſemus, cùm alia ſint medicamenta minùs periculoſa & præſtantiora.

Quarta quæ huic ſucco tribuitur qualitas conſideranda venit, nempe vulnera & ulcera glutinandi, & ſanguinis profluvia ſiſtendi. Nullus fere in dubium revocat virtutem vulnerum & ulcerum glutinandorum & ad cicatricem perducendorum, quæ Aloes ſucco externè admoto tribuitur, necnon ſanguinem ex vulneribus vel etiam ex hæmorrhoidibus promanantem ſiſtendi. In eo conſentiunt Arabes & neoterici cum Græcis. „ Aloe, inquit Galenus, *L. 6°. de* „ *ſimplicium Medicamentorum facultatib.* medicamen „ eſt quod ſinus glutinat, ſanat ulcera quæ ægrè ad „ cicatricem duci queunt, & maximè quæ ſunt in „ extremâ principis inteſtini orâ ac pudendo. “ Et dem, 5°. *Method. medend. cap.* 4°. *&* 5°. miram in

ſiſtendo ſanguine Aloi vim ineſſe indicat. „ Thuris, „ inquit, pars una Aloes parti dimidiæ miſceatur, „ cum ovi albumine ſubigatur, ut Mellis craſſitu- „ dinem reddat : deinde leporinis pilis molliſſimis „ excipiatur, & vaſi aut ulceri imponatur. " Avicenna idem medicamentum probat in hæmorrhoidibus. Nec minùs recentiores eam ut balſamicam & ſummè vulnerariam prædicant. Magni enim eſt usûs apud Chirurgos pro mundificandis vulneribus externis quæ in ulcera ſolent mutari; ſive decoquatur in vino cum Ariſtolochiâ, Nicotianâ, Myrrhâ, &c. ſive miſceatur cum emplaſtris & unguentis idoneis; ſive ejus tinctura cum aquâ vitæ aut ſpiritu vini adhibeatur pro ſordidis ulceribus eluendis.

Præter vires jam recenſitas, virtus quoque vermes inteſtinorum necandi ipſi, tum intùs ſumptæ, tum umbilico admotæ tribuitur.

De Aloes doſi veteres cum neotericis, ſaltem cum harumce regionum Medicis, non conveniunt. Dioſcorides ℥ß vel ℥j proponit pro doſi ad alvum ſolvendam, & ℥iij ad catharſim perficiendam. Hodie verò hæc doſis nimia videtur. Exhibetur tantùm à ℈j ad ℈ij ſubſtantia ſub formâ boli vel pilularum: adeò enim amara eſt & nauſeoſa, ut palatum vix reperiatur, cui Aloe ſoluta poſſit exhiberi.

Nec de utendi tempore minùs diſſentiunt. Paulus Ægineta Aloen manè, ſcilicet jejuno ſtomacho, ſumendam eſſe pronuntiat. Qui enim veſperi dant, inquit, aut poſt cibum, lædunt: corrumpit enim alimentum. Hodie tamen Aloe præſcribitur vel jejuno ventriculo, & optimè purgat; vel cum alimentis, ineunte prandio vel cœnâ, & alvum tardam ſtimulat ac dejicit.

A veteribus rarò præſcribebatur, niſi lotione vel nutritione præparata. Siç lavari ſolet. Aloe læviſſi-

mè pulverata, vel ſola, vel cum Cretâ tenuiſſimè tritâ, ut vult Jacobus Sylvius, ex aquâ fontanâ puriſſimâ agitetur aliquandiu rudiculâ ligneâ : deinde ſinatur per quadrantem horæ aut ampliùs ſubſidere; tunc quod clarius ſupernatat, inclinato vaſe in aliud tranſvaſetur, & per ſe inſolatu ſiccetur. Quòd ſi nondum pura & perlucens ſatis appareat, iterùm teratur & lavetur ut priùs; idque, ſi libet, tertiò & quartò fieri poteſt. Nam toties lotam Aloen acrimoniâ & vi purgatrice propè totâ deſtitui veteres exiſtimabant. Contra tamen ſentiunt neotericorum nonnulli: inter quos Ettmullerus duas ſubſtantias in Aloe agnoſcit, mucilaginoſam unam ex quâ vis purgans atque laxans pendet, reſinoſam alteram in quâ aſtringens ſeu ventriculi & inteſtinorum fibras roborandi vis latet. Unde ubi purgatione ſolâ opus eſt, mucilaginoſa ſubſtantia ſpeciatim convenit : tuncque Aloe lota, ſeu gummoſum extractum aqueâ lotione præparatum, illotæ Aloi præſtat, aut valentiùs purgat. Ubi autem opus eſt ut ſubſtantia reſinoſa & balſamica retineatur, ſive ad vim purgantem contemperandam, ſive aliam ob cauſam; tum illota Aloe erit uſurpanda. Quod etiam experimentis D. Boulduc confirmatur. Quòd ſi Aloe more veterum præparata & lota minùs purgaret, fortaſſe ex eo quòd ſalinæ hujus ſucci particulæ alcalicis Cretæ partibus retuſæ inertes, & ad inteſtinorum fibras ſollicitandas prorſus ineptæ evaderent. Itaque cum D. Boulduc concludemus aqueam lotionem inutilem eſſe ad catharticam Aloes vim mitigandam, imò illam potiùs augere. Sufficit ergo ut Aloe, ſive Soccotrina, ſive hepatica pura, & ab heterogeneis particulis munda ſeligatur.

Non idem dicemus de nutritione, ſeu, ut vocant, inſuccatione, aliâ nempe Aloes præparatione in offi-

cinis uſitatâ, Aloen electam & pulveratam ſolvunt in ſucco Roſarum, Violarum, Indiviæ, Fumariæ, aut alio, vel in decocto medicamentorum purgantium aut aromaticorum, aut aliorum; & abſque colaturâ inſolant, aut blando igne exſiccant: idque ſecundò aut tertiò repetunt, ſicque obtinent Aloen roſatam vel violatam, id eſt, extracto Roſarum vel Violarum permiſtam & temperatam. Quidam hanc Aloes præparationem, lotionem quoque, ſed impropriè vocant.

Aloe uſta quoque à quibuſdam expetitur, ut alvum magis roboret & fluxus ſiſtat. Sed inutilis eſt hæc præparatio, quæ Aloes ſubſtantiam deſtruit, non emendat.

Aloe itaque intùs ſumpta bilioſos & pituitoſos humores purgat: menſes & hæmorrhoidas promovet: obſtructiones uteri, hepatis, meſenterii aperit: ventriculum & inteſtina firmat & roborat: ciborum concoctionem juvat, & appetitum excitat: vermes necat & expellit, & putredinem arcet. Convenit in morbis à viſcerum atoniâ & obſtructione oriundis, cachecticis, frigidis humidiſque corporibus: nocet verò illis quorum præfervida ſunt viſcera, ſanguis bilioſus & æſtuans, hecticis, phthiſicis, & illis qui ſanguinem vomunt aut exſcreant, aut ex quâcunque corporis parte profundunt. Infeſtiſſima eſt in morbis acutis & inflammatoriis; & ab eâ gravidæ mulieres abſtinere debent. Externè ad ulcera ſordida abſtergenda & ſananda utiliter præſcribitur. Commendatur quoque in oculorum ulceribus.

℞. Aloes electæ ſubtiliſſimè pulver. ℔ß. Succ. Roſar. ad eminentiam quatuor tranſverſor. digitor. Miſceantur, & in pultem redigantur. Cribro ſetaceo tecta ſolis radiis exponantur, & ad

Mellis conſiſtentiam inſpiſſentur. Novus ſuccus affundatur, & evaporetur; idque novies repetatur. Tandem exſiccata maſſa veſicâ excipiatur, & ad uſum ſervetur : eſt Aloe roſata. Ex eâ formentur pilulæ exiguæ. Quò minores ſunt, eò meliùs operationem ſuam abſolvunt. Eodem modo Aloe violata præparari poteſt.

℞. Aloes roſat. & Extract. Rhabarbari ana ʒj. Maſtiches ℈j. Extractor. Gentianæ & Abſynth. ana ʒß. M. Fiant pilulæ ad alvum ſolvendam, ventriculum roborandum, & ciborum concoctionem juvandam. Doſis ʒj ante cibum.

℞. Aloes hepaticæ & pulver. Jalapæ ana ℈ß. Trochiſcor. Alhandal, gr. ij. Agarici trochiſcati, gr. x. Olei Aniſi gutt. ij. Syrup. flor. Perſicor. q. ſ. M. Fiant pilulæ purgantes & cephalicæ, manè jejuno ventriculo exhibendæ.

℞. Aloes lucidæ gr. xv. Gummi guttæ gr. ij. Aquil. albæ gr. vj. Syr. de Rhamno cathartico. q. ſ. M. Fiant pilulæ hydragogæ, cum olei Cinnamom. gutt. j aromatiſandæ.

℞. Aloes hepaticæ & Scammon. ana ʒij. Maſtiches & ſucci Glycyrrhiſæ ana ℈ij. Syr. Roſar. ſolut. q. ſ. M. Fiant pilulæ purgantes, cum oleo Caryophyllor. aromatiſandæ. Doſis ℈j vel ʒß.

℞. Aloes lucidæ ʒj. Myrrhæ ʒß. Croci gr. xv, cum Syr. de Abſynthio q. ſ. M. Fiant pilulæ ad alvum ſolvendam, ventriculum roborandum & menſes provocandos. Doſ. ʒß.

℞. Aloes Soccotrinæ, & Gumm. Ammon. ana ʒvj. Croci Martis aper. ʒv. Extracti Centaurii minor. ʒiiij. Syr. de Abſynth. q. ſ. M. F. maſſa pilular. aper. in chloroſi & cachecticis affectionibus. Doſis ʒj manè & veſperi.

℞. Aloes Soccotrinæ ʒß. Vitrioli albi gr. v. Aquar.

Fœniculi & Euphraſiæ ana ℥iij. Fiat ex arte collyrium.

Ex Aloe Tinctura & Elixir proprietatis *Paracelſi* præparantur.

Tinctura Aloes extrahitur, pulveri Aloes affundendo ſpiritum vini ad eminentiam duorum vel trium digitorum, digerendo in balneo arenæ, donec colore intensè rubicundo ſpiritus tingatur. A fæcibus tinctura ſeparetur & ſervetur ad uſum. Vi purgante donatur, ſed debiliori quàm aquea Aloes ſolutio: ventriculum roborat: vermes necat. Externè vulneraria eſt inſignis, & putredinem arcet.

Elixir proprietatis *Paracelſi* conficitur ope ſpiritûs vini, vel abſque acido, vel cum acido, vel cum ſpiritu volatili urinoſo.

℞. Aloes Soccotrinæ, Myrrhæ electæ & Croci optimi minutim ſecti ana ℥j. Sp. vini rectif. ℥xx. Digerantur ſimul in B. M. vel fimo equino per 15 dies: dein liquor ſupernatans effundatur, & in loco calido per diem unum aut alterum detineatur, donec fæces omnes ſubſederint: deinde reponatur ad uſum.

Nonnulli huic tincturæ addunt ſp. Sulphuris per campanam extracti ℥j. Digerunt adhuc per tres ſeptimanas: & liquor à fæcibus, ſi quæ ſint, ſeparetur; & eſt Elixir cum acido paratus. Alii in locum acidi ſpiritûs ſpiritum ſalis Ammoniaci volatilem ſufficiunt ad ℥j; & ſic præparant Elixir proprietatis cum alcali. Hoc Elixir alvum blandè ſubducit, vermes necat, ſudores pellit, fibrarum ventriculi & viſcerum tonum firmat & roborat, menſes pellit, & hæmorrhoidales venas aperit. Præſervativum eſt egregium in putredine, ſcorbuto, peſte, morbis malignis & contagioſis, præſertim cum acido paratum: uterinis & hypochondria-

cis proficuum eſt. Doſis ad alterandum & roborandum à gutt. vj ad xx ſemel atque iterùm die, ad debitam evacuationem à ℥j ad ℥ij. Eædem cautiones ac pro Aloes uſu adhibendæ ſunt.

Uſurpatur Aloe in Hierâ picrâ *Galeni*, Hierâ de Agarico *Nicol. Myrepſi*, Hierâ Logudii *Nicol. Mirepſi*, Pilulis Aloephanginis *Ph. Lond.* de Hierâ ſimpl. de Hierâ comp. aggregativis ſeu polychreſtis, de Ammoniaco *Quercetani*, *Ruphi*, cochiis, fœtidis, aureis, ſine quibus, ſtomachicis ſeu ante cibum, Angelicis, Mercurialibus, Rudii *Ph. Lond.* Imperialibus *Lugdunenſium*, hyſtericis & meſentericis *Charas*, hydropicis & Tartareis *Bontii*, Tartareis *Schroderi*, Extracto panchymagogo *Charas*, in Oleo Scorpionum comp. *Matthioli*, in unguento de Arthanitâ *Meſues*, Unguento mundificativo de Apio, in Emplaſtro *Paracelſi*, de linamento, ſtiptico *Charas*, Collyrio *Lanfranci* ad ulcera venerea detergenda, & in Pulvere ad implendas cadaverum cavitates.

ARTICULUS II.

De Scammonio.

SCAMMONIUM, Scammonia & Scammonea, *Off.* Σκαμμωνία, *Dioſcoridis* : Δακρύδιον, *Tralliani*, *& quorumdam Græcorum recentiorum* : Diacrydium, *Cœlii Aureliani* : Scammonea & Sachmunia, *Arabum* : vulgò *Scammonée.* Succus eſt concretus, reſinoſus & gummoſus, purgans, apud veteres & neotericos maximè uſitatus ; cujus duo genera in officinis reperiuntur, unum Alepenſe, alterum Smyrnæum.

Scammonium Alepenſe eſt ſuccus concretus, levis, rarus, fungoſus, friabilis, è cinereo nigricans,

& ſplendens, dum frangitur; in pulverem albidum aut cinereum abiens, cùm digitis tractatur; ſaporis amaricantis cum quâdam acrimoniâ, & odoris virulenti. Ex Alepo affertur, ubi colligitur.

Scammonium Smyrnæum nigrum eſt, magis denſum ac ponderoſum. Ex Smyrnâ aſportatur: illuc verò affertur ex urbe Gallo-Græciæ ſive Galatiæ Conteïo nunc *Cuté* dictâ, & ex Iconio nunc *Cogni* dicto Licaoniæ ſeu Cappadociæ Provinciæ, non procul à flexu Tauri montis, ubi ampla hujus mercedis ſeges eſt, ut vir clariſſimus & rei Botanicæ peritiſſimus D. Sherard Anglus, qui Smyrnæ per 13 annos nationis Anglicæ conſulatum geſſit, mihi narravit. Alepenſe Smyrnæo anteponitur.

Scammonium eligatur tenerum fractu, & pulveratu facillimum, nitens, linguam parum vehementer urens, quod fractum linguæ ſalivoſæ tactu vel humoris alicujus albeſcit & lacteſcit. Rejicitur aduſtum, nigrum, ponderoſum, arenulis, lapillis aut aliis heterogeneis refertum.

Planta quæ hunc ſuccum profert, dicitur Convolvulus Syriacus & Scammonia Syriaca, *Moriſſon. Hiſtor. Oxon. part 2ª.* 12. Ex radice craſsâ, Bryoniæ formâ, carnosâ, intùs albidâ, foris pullâ, fibris quibuſdam donatâ, & lacteo ſucco turgente, viticulas emittit tricubitales, ſeu caules tenues, ſcandentes, & circa vicinas plantas ſe convolventes. Folia in his alterno ordine diſponuntur, Convolvuli minoris arvenſis foliis ſimilia, triangula, glabra, cum baſi ſagittatâ. Ex eorum alis flores naſcuntur campaniformes, ex candido purpuraſcentes aut flaveſcentes. Horum piſtillum abit in capitulum ſeu capſulam acuminatam, ſeminibus fœtam nigricantibus & anguloſis. Naſcitur in Syriâ, & ſolo pingui delectatur circa Alepum.

Doctiſſimus Tournefortius obſervat Dioſcoridem aliter Scammoniam plantam deſcribere. „ Scammo-
„ nia, inquit, ab unâ radice ramos emittit trium cubi-
„ torum, multos, pingues, & qui nonnihil craſſitudi-
„ nis præ ſe ferunt; foliis Helxinæ aut hederaceis,
„ mollioribus tamen, hirſutis & triangulis; flore can-
„ dido, rotundo, in calathi modum cavo, graveo-
„ lente; radice prælongâ, craſſitudine cubitali, can-
„ didâ, gravi odore, ſucco gravidâ.“ Laudat idem Dioſcorides Scammoniam ex Myſiâ Aſiæ regione delatam: improbat verò Syriacam & Judaicam, quæ ſuo tempore gravis erat, denſa, levi farinâ & Tithymalo adulterata. Hanc Convolvuli hirſuti ſpeciem Cl. Tournefort. obſervavit in Myſiæ campis inter montem Olympum & Sipylum, ſed etiam circa Smyrnam & in inſulis Lesbo & Samo, ubi hodiernâ die ſuccus concretus etiam colligitur Scammonio Syriaco longè inferior. Itaque Cl. Tournefort. nos inducere videtur, ut credamus Scammonium *Off.* ex plantis, ſi non diverſi generis, diverſæ ſaltem ſpeciei oriundum eſſe, Syriacum nempe ſeu Alepenſe, ex Scammoniâ folio glabro; Smyrnæum & Dioſcoridæum, ex Scammoniâ folio hirſuto: quod tamen non affirmat. Cùm tamen hâc de re clariſſimum D. Sherard percontarer, retulit ſeipſum quoque circa Smyrnam eundem Convolvulum hirſutum obſervaviſſe, ſed nullum ex illo ſuccum extrahi; tantâ copiâ Scammoniam Syriacam ſeu Convolvulum glabrum ibi ubique naſci, ut ſolus ſufficiat ad Scammonium, quo utuntur, præparandum; nec ad hunc ſuccum extrahendum Scammoniam quocunque in loco natam ſeligi, ſed eam præcipuè quæ in declivi montis ſub Smyrnæ caſtello creſcit, expeti, ubi aliquantiſper remotâ terrâ radicem detectam incidunt, & vulneri Mytulorum conchas apponunt, quibus ſuc-

cus lacteus excipitur, & exſiccatus aſſervatur. Hoc Scammonium in conchis ad incolarum uſum reſervatur, rariſſimè ad exteros mittitur. Omne Scammonium quod per Smyrnam ad nos venit, ex Conteïo & Iconio, ut jam dixi, affertur; atque mercatores his in locis ex eodem Convolvulo glabro colligi aſſerunt.

Diverſæ ſunt illius ſucci legendi rationes à Græcis & ab Arabibus recenſitæ. Duas Dioſcorides proponit. 1°. Capite exempto, radix in teſtudinis inverſæ ſpeciem cultro excavatur, quò fit ut in cavum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. 2°. Alii ſcrobes in terrâ concamerato ſinu fodiunt, in quas ſubjectis Juglandium foliis profundunt ſuccum, ſiccatumque extrahunt. Quatuor autem à Meſue recenſentur, quæ quidem diverſum quoque ſuccum exhibent. Primò, cùm primùm radix ſuper terram extiterit, pars ejus quæ terræ ſupereminet inciſa ſuccum gummeum quotidie remittit, qui ſiccatus ſervatur. Deinde radix omnino evulſa inciditur, lacque inde profluens ſiccatur, vel igne lento, vel ſole; & in offas quaſdam formatur & obſignatur: colore autem eſt ſubalbo vel vario. Poſteà taleolæ radicum tritæ exprimuntur, & ſuccus ſiccatur, ſigilloque notatur: eſt autem hic craſſus, niger, gravis. Sunt etiam qui ex foliis & caulibus tritis ſuccum extrahunt, ſiccant, coguntque: ſed hic ex nigro vireſcit, eſtque odoris tetri. Hodie Scammonii maſſæ ſigillo notatæ non ampliùs afferuntur.

Scammonii lachryma quæ ex radice inciſâ ſponte fluit, qualis circa Smyrnam in conchis colligitur, licèt præſtantior ſit, rariſſimè vel nunquam ad nos venit. Colore eſt pellucido, albicante vel flaveſcente, reſinæ vel glutinis Taurini inſtar. De tali Scammonio pellucido Lobelius & Pena *in adverſariis*

mentionem faciunt. Scammonium autem quod nobis hodie aſportatur, eſt in glebas compactum, opacum, & cinereum. Quiſnam autem ſit illius ſucci colligendi modus planè ignoramus. Sed veriſimile eſt illas glebas eſſe ex ſuccis, tum inciſione, tum expreſſione extractis coagmentatas; unde tanta in eâdem glebâ varietas deprehenditur.

Analyſi Chymicâ, Scammonium fundit nonnihil liquoris acris, tenuis, qui primus in diſtillatione elevatur, nec acidi, nec alcali notas præbet; deinde liquoris acidi portionem non mediocrem; humoris, tum acidi, tum urinoſi aliquantulum; tandem multum olei craſſi & empyreumatici, modicum terræ & ſalis fixi. Ex his exſurgit compoſitum gummoſum & reſinoſum, ita tamen ut ex Scammonii ℥vj, Reſinæ ℥v, ope ſpiritûs vini extrahantur. Major ejus pars ſpiritu vini ſolvitur, relictis mucaginoſis ſalino-terreis quibuſdam partibus. Verùm tota ejus ſubſtantia aqueis menſtruis ſolvitur; ſed lacteo colore tingitur ſolutio, ob reſinoſas partes ſalinis & aqueis intermixtas.

Scammonium, tum Græcis, tum Arabibus cognitum fuit & uſitatum. A Meſue habetur tanquam medicamentorum purgantium maximum, adeò ut Purgatorii nomine ſimpliciter pronuntiato per ἀντονομασίαν Scammonium intelligatur, & ab Oribaſio omnium purgantium violentiſſimum. De illo tamen Galenus *libro de ſimplic. Medicamentor. facultatibus* non meminit, licèt alibi hujus medicamenti ſæpe mentionem faciat.

Nec de Scammonii viribus neoterici à veteribus diſſentiunt. Nec etiam minùs frequentis eſt uſûs apud eos, ad humores bilioſos & pituitoſos ſeu ſeroſos è partibus remotis educendos. Vires ejus laudantur in corporibus frigidis & ſeroſis, in febribus intermit-

tentibus, cruditatibus: magis autem in robuſtis & ætate conſiſtente; minùs in infantibus, imbecillioribus, puerperis, gravidis, febribus ardentibus, calidis morbis aut conſtitutionibus.

Duplici autem ratione catharſim moliri mihi videtur, tum fixis ſuis partibus acrioribus ventriculi & inteſtinorum membranas irritando & ad contractionem ſollicitando, tum etiam volatilibus, oleoſis particulis acribus nervos convellendo, ſicque omnes viſcerum abdominis glandulas paululùm exprimendo. Cæterùm maſſam ſanguineam & lympham viſcidam non æquè ſolvit ſicuti Manna, Jalapium & cætera hydragoga; unde tanta ſeri tenuis & fluidioris copia ab illo non educitur. Hæc verò Scammonii operatio à Fernelio accuratè & eleganter depingitur *Methodo medendi l. 5°. cap. 9°.* his verbis: „Bilem tenuem atque citrinam ex univerſo cor„pore, ſimulque aquam citrinam ac ſeroſos hu„mores trahit. Cùmque vis ejus quaſi furens & „effrænata ſit, promptè quidem ac citò & è diſtan„tioribus vacuat, neque tamen craſſiuſculos ullos „humores, ſeu pituitoſos, ſeu bilioſos, qui circum „præcordia ac viſcera concreverunt & obhærent, „evellit; ſed effectum quaſi præcipitans & accele„rans, eos duntaxat qui tenues ſint & fluxioni „apti, humores ſecum rapit: idque tum ex abdo„mine ut hydropicis, tum è venis & ſummo cor„pore, ac inde pauca ſuccedit emictio “.

Verumenimverò cùm omnia purgantia medicamenta corpori ſint infenſa, Scammonium ut inter valentiora eſt valentiſſimum, ſic inter infenſa eſt infeſtiſſimum. Reipsâ Medici de eo multa & gravia proferunt incommoda: ex quibus quinque vel ſex potiſſimùm vitia illi exprobrantur, 1°. Quòd ſit medicamentum maximè infidum, & cujus operatio

admodùm incerta eſt ; quandoquidem ab exiguâ doſi hypercatharſis nonnunquam excitatur, & doſis debita ac requiſita ſæpe irrita eſt ac inanis. 2°. Quòd flatus quoſdam mordaces gignat uſque adeò ſtomachum laceſſentes, ut ſumentibus nauſeam commoveat. 3°. Quòd vehementi acredine partes inflammet; quò fit ut ſitim inexplebilem accendat, & febres excitet, iis præcipuè qui viſcerum obſtructionibus & humoribus putreſcentibus obnoxii ſunt. 4°. Quòd eâdem acredine ſuâ recludat ora venarum, adeò ut ſequantur evacuationes nimiæ, hypercatharſes dictæ. 5°. Quòd acrimoniâ abradat inteſtina, reliqua viſcera exulceret, & dyſenteriam aut teneſmum excitet. 6°. Quòd malignitate quâdam ſpeciali principibus partibus bellum inferat, & cor, ventriculum, hepar, &c. graviter lædat.

Hæc autem Scammonii vitia quibuſdam cautionibus emendari poſſunt: 1°. Si tempore opportuno exhibeatur, id eſt vel ineunte morbo, ſi materia turgeat & quidem ſtatim ab initio, vel ſecùs cùm humores concocti fuerint & fluidi facti. 2°. Si doſi congruâ ſumatur. 3°. Si ritè fuerit præparatum.

De hujus medicamenti doſi authores inter ſe non conveniunt. Græci veteres cathartica medicamina ſummâ cum prudentiâ & cautione, ſed largâ manu, exhibere ſolebant. Nos verò in purgando audaciores, ſed in medicamentorum doſi timidiores, non eundem ex catharticis medicamentis fructum obtinemus. Reverâ fluxiora noſtra corpora hoc ſub climate purgantibus medicinis faciliùs etiam reſolvuntur, quàm robuſta & exercitationibus laboribuſque aſſueta Græcorum & calidarum regionum incolarum corpora. Dioſcorides itaque ad bilem & pituitam ducendam per inferna cum Mulsâ exhibet ʒj, ſeu obolorum quatuor pondus. Paulus Ægineta

& Aëtius uſque ad ℈ij aſcendunt, Meſue à gr. v ad gr. xij vel xv tantùm. Bodæus à Stapel ſcribit ſe ſæpiſſimè gr. xx, etiam xxv, cum violaceo ſyrupo feliciſſimo ſucceſſu exhibuiſſe; pueris verò octo, decem vel duodecim annorum gr. xij aut xv; quinquennibus gr. vj, vijve. Diſtinctione utitur Vedelius. Datur, inquit, vel ut baſis, vel ut ſtimulans & adjuvans. Ut ſtimulans datur ad gr. ij, iijve: ſi autem primariâ doſi, vel ut baſis detur, ad gr. xv aut ℈j à nonnullis exhibetur. Tandem Fallopius de doſi controverſiam dirimit. Conſulo, inquit, ut ſemper exhibeatis paucam quantitatem, quæ quantitas ſit potiùs pro calcari. Vocatur autem calcar pauca Scammonii quantitas addita medicamentis purgantibus pro ruſticis, vel pro aliis robuſtioribus cervicoſis hominibus, aut etiam monachis cucullatis. Ego verò Scammonium electum & ritè pulveratum à gr. ij vel iij, ad gr. x vel xij ad ſummum exhibeo, ſed rariſſimè, nec abſque ſollicitudine de operatione quæ ſemper incerta eſt. Nàm quando ventriculi & inteſtinorum parietes muco fæculento uberrimo & tenaci obducuntur, tunc Scammonium hoc muco involutùm irritum & iners per inteſtina permeat. Cùm è contra nullo ferè muco inteſtinorum membranæ illiniuntur, Scammonium, vel in rugis ventriculi, vel in inteſtinorum cellulis inhærens & membranis adhærens ob reſinoſas ſuas partes, membranarum fibras irritat, convellit, inflammat, exulcerat; unde etiam ab exiguâ doſi ſuperpurgationes, teneſmi & dyſenteriæ.

Cùm Scammonium, ut jam diximus, ſit ſubſtantia reſinoſa & gummoſa, ſed in quâ reſina præpollet, in aquoſis liquoribus non perfectè ſolvitur, ſed reſinoſa pars paulatim grumeſcit & ſubſidet; ideò in aqueis liquoribus ſolutum tutò propinari nequit,

nequit. Quapropter ſæpius ſub formâ boli vel pilularum ſumitur, rarò autem in potionibus; tuncque non exhibetur, niſi ſpiritibus, oleis aut ſalibus dilutum. Prætereà ad ejus acrimoniam temperandam cæteraque ejus vitia emendanda, plurimæ excogitatæ ſunt hujus medicamenti correctiones & præparationes.

Primus Scammonii corrigendi modus à Galeno, *L. 1°. de Alimentor. facultatibus* ſic refertur. Mali Cydonii meditullium & ſemina exſcalpebant: deinde cavitatem Scammonio implentes, farinâ ex aquâ ſubactâ circumlinebant, aſſabant, atque ita Malum mandendum exhibebant. Nunc vulgò pulpa removetur, & Scammonium coctum retinetur. Alii pulpam retinent, Scammonium removentes. Alii cum Galeno utrumque retinent.

Scammonium quocunque modo præparatum, hodie in officinis Diacrydium, Diagridium & Diadagrydium dicitur; & à Scammonio crudo ſic diſtinguitur. Hæc verò præparatio Diacrydium Cydoniatum nuncupatur.

Veteres illud etiam ptiſanæ cremore temperabant, ut videre eſt apud Galenum loco ſupra citato. Meſue Scammonium cum ſeminibus Dauci, Fœniculi & Galangâ coquit ſub prunis vel in clibano: Valerius Cordus illud oleo violato aſpergit & macerat, deinde in excavato Malo Cydonio maſsâ farinaceâ obducto aſſat; tandem affuſo Cydoniorum ſucco in quo Myrobalani infuſæ fuerint, loco calido ſenſim exſiccat. Nonnulli miſcent illud cum ſucco Cydoniorum expreſſo, ſenſimque evaporant.

Neoterici verò malignam Scammonii qualitatem ſucco Glycyrrhizæ aut ſulphure emendare contenderunt: unde Diacrydium exſurgit glycyrrhiſatum, ut aiunt, & ſulphuratum. Primum fit ſufficientem

Glycyrrhiſæ quantitatem in aquâ communi decoquendo, percolando, & inſpiſſando ad mellaginem. Tum addunt Scammonii electi & ritè pulverati q. ſ. & aſſiduè agitando in B. M. ad extracti conſiſtentiam exſiccant.

Alterum ſic conficitur. Scammonium tritum extendunt ſuper chartam bibulam, & ſupra prunas ſulphure injecto fumantes exponunt, continuò ſpatulâ agitando & commovendo, donec calore Scammonium liqueſcere videatur. Quò diutiùs Scammonium ſulphuris fumo imbutum eſt, eò meliùs præparatum cenſetur.

Hoc ſulphuratum Diacrydium baſis eſt maximè decantati & in officinis uſitati Pulveris de tribus dicti, ob numerum medicamentorum ex quibus componitur. Dicitur quoque Pulvis Comitis Varvicenſis, ab illuſtriſſimo Anglo Roberto Dudleio Comite Varvicenſi ejus inventore; & Pulvis Cornachini, ab ejus præcone Marco Cornacchinio, Medicinæ in Piſano gymnaſio Profeſſore, tractatu cujus titulus eſt, *Methodus quâ omnes humani corporis affectiones ab humoribus copiâ vel qualitate peccantibus genitæ, tutò, citò & jucundè curantur.* Componitur ex Scammonio ſulphurato, Antimonio diaphoretico, & cremore Tartari. Doſes diverſæ ſunt apud authorem, ratione humorum peccantium: nam præſcribit Diagrydium à gr. vj ad xxij, Antimonium diaphoreticum à gr. iiij ad xx, cremorem Tartari à gr. ij ad vj. Verùm hodie apud Pharmacopœos Pariſienſes hic Pulvis in officinis aſſervatur præparatus ex æqualibus Diacrydii, Antimonii diaphoretici & cremoris Tartari partibus: ſicque variis ætatibus & conſtitutionibus doſis faciliùs & tutiùs accommodatur, cognoſcendo quantum ſit Scammonii in ſingulâ Pulveris doſi præſcriptâ. Præſcribitur hic Pul-

vis à gr. vj aut ix pro lactentibus, ad ℈j vel ʒß pro adultis. Laudatur à Cornacchinio veluti Panacea ad omnes morbos profligandos vel præcavendos. Illam exhibet in febribus intermittentibus, putridis, acutis, delirio ſine febre, cholerâ, hydrope, pleuritide, diarrhæis, dyſenteriâ, arthritide, variolis, & adversùs lumbricos. Sed ne quid nimis. Eædem enim cautiones in hujus Pulveris adminiſtratione adhibendæ ſunt, quæ in Scammonii & cæterorum purgantium exhibitione requiruntur. Confitendum eſt tamen Scammonium ſic præparatum ſupradictis nocumentis minùs eſſe obnoxium, à Medico tutiùs præſcribi poſſe, & abſque faſtidio ab ægrotantibus hauriri.

Chymicorum induſtriæ debentur tinctura & extractum reſinoſum, impropriè Magiſterium dictum. Tinctura fit ſolvendo Scammonium in ſpiritu vini, & à fæcibus reſiduis liquorem limpidum ſeparando. Extractum autem ſeu reſina fit tincturam ad medietatem evaporando, & aquam communem vel aliam odoratam aut convenientem huic affundendo : ſic ſpiritus vini reſinam quam ſolutam & fluidam ſuſtinebat, deſerit; & reſinoſæ particulæ ſub Terebenthinæ ſpecie aquæ fundum petunt. Hæc reſina pluribus aquis abluitur, ac tandem ſolis calore exſiccatur. Sed reſina minùs purgat, quàm Scammonium eâdem doſi exhibitum; attamen inteſtina vehementiùs irritat, & ſæpe inflammat. Quapropter tutius eſt Scammonium electum, quàm reſinam Scammonii uſurpare; quod jam de nonnullis purgantibus reſinoſis obſervavimus.

Scammonium quoque acidis liquoribus corrigere tentant; vel ſucco Citri, illud diſſolvendo in balneo fervente, per linteum ſolutionem tranſcolando & exſiccando ad extracti conſiſtentiam; vel ſpiritu

vitrioli aut ſulphuris Scammonium pulveratum irrorant & exſiccant. Sed hæ correctiones Scammonii ſubſtantiam aliquantiſper deſtruunt, ac proinde illius effectum minuunt. Satius eſſet Scammonium pulveribus quibuſdam commiſcere, ut fit in Pulvere Cornachini.

Longè laudabilior eſt Scammonii corrigendi ratio in pluribus compoſitionibus pharmaceuticis obſervata, in quibus Scammonium plantarum ſuccis, fructuum aut ſeminum pulpis, aromatum & odoratorum ſeminum oleoſis partibus extenditur & demulcetur, qualia ſunt Electuaria ſolutiva & Pilulæ purgantes. In his Scammonium uſurpatur, vel tanquam baſis & fundamentum, vel ſicut cæterorum purgantium ſtimulus ſolummodò & calcar; ubi obſervandum eſt Scammonii uſum ſub pilularum formâ minùs tutum eſſe, cùm in illis reſinoſæ ejus partes non ſufficienter extendi poſſint, ſed tantùm pro ſtimulo cæteris purgantibus admiſcendum eſſe.

Tandem æquiſſimum quod de hoc medicamento judicium vir doctiſſimus D. Hecquet *Tractatu de Purgantibus* tulit, hîc addam; ſcilicet nullum eſſe medicamenti genus, quod in medente plus conſilii, in ægro plus opportunitatis, & in utroque plus requirat ordinationis & apparatûs.

Apud veteres uſurpabatur exteriùs in linimentis & unguentis ad ſcabiem, ad affectus capitis frigidos, ad tumores duros & ſcirrhoſos reſolvendos, ad iſchiadicos dolores, &c. & lanâ ſubditum, ad menſes movendos. Hodie vix alio uſu eſt quàm ad purgationes.

℞. Scammonii electi & ſubtiliſſimè pulverati gr. viij. Vitelli ovi aliquantulum, ſeu ℥ij. Terantur per aliquod tempus in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo, donec Scammonium ſolu-

tum appareat. Adde Syrup. Capillor. Vener. ℥j. Accuratè ſimul miſtis ſenſim affunde decoct. Hordei ℥vj. Aq. flor. Aurantior. gutt. aliquot. Fiat potio purgans palato grata.

℞. Scamm. elect. & pulver. gr. xv. Amygdalar. dulcium excorticatar. ʒiiij. Contundantur & terantur ſimul in pultem tenüiſſimam, ſenſim affundendo decocti Hordei ℥xij. Fiat colatura cum expreſſione, in quâ diſſolve Syrup. Violarum vel Capillor. Veneris, ℥jß. Aq. Cinnamom. vel Naphæ ℥ß. Fiat emulſio purgans pro duabus doſibus.

℞. Diagryd. glycyrrhiſati pulver. gr. vj. Sacchar. albi ℥j. Tartar. ſolubilis ʒij. Terantur ſimul & accuratè miſceantur. His affunde aq. comm. ℔j, expreſſum Malor. Citrior. duorum ſuccum, & aq. Naphæ gutt. x. Fiat limonatum catharticum per cyathos propinandum.

℞. Scammon. pulver. ʒv. Sp. vini ℔j. Digerantur per novem dies, & fiat colatura per chartam bibulam. Liquor diſtilletur ad dimidium. Adhuc calenti adde Sacchari albiſſ. ℔ß. Fiat Syrupus olei Cinnamomi guttis aliquot aromatiſandus. Doſis ab ℥ß ad ℥j in quovis liquore conveniente.

℞. Scammon. ℈iiij. Cinnamomi ʒij. Caryophyllor. ʒß. Sp. vin. rect. ℔j. Digerantur ſimul ſub ſole per 9 dies, identidem agitando. Liquor limpidus ſenſim effundatur. Huic adde Syrupi Cydonior. ℔j. Miſceantur, & miſtura ſervetur ad uſum. Doſis ab ℥ß ad ℥iij.

℞. Diacryd. glycyrrhiſati gr. vj. Rhabarbar. pulver. ℈j. Mivæ Cydonior. q. ſ. Miſce. Fiat bolus.

℞. Diagryd. glycyrrh. gr. vj. Pulver. Jalap. gr.

xv. Aquilæ alb. gr. x. Medull. Caſſ. recens extract. ʒij. M. F. bolus.

℞. Sennæ pulver. Rhei & cremoris Tartar. ana gr. xv. Diacryd. gr. iij. Conſerv. Roſar. q. ſ. M. F. bolus.

℞. Diagryd. ſulphur. & diaphoretici mineral. ana ℥ß. Croci Martis aper. & Cinnamomi ana ʒij. Gummi. Ammoniaci ℥j. Syrup. de Abſynth. q. ſ. M. F. maſſa pilularum meſentericar. Doſis à gr. vj ad ℈j in cachexiâ & obſtructionibus meſenterii.

℞. Diacryd. Cydoniat. ʒj. Aloes lucidæ ʒiij. Trochiſcor. Alhandal ʒij. Maſtich. Macis ana ʒj. Croci ʒß. Syr. flor. Perſicor. q. ſ. M. Fiant pilulæ purgantes. Doſis à gr. x ad ℈j.

℞. Diacryd. Cydon. Aquilæ albæ ana ℈j. Extractor. Fumariæ & Gentianæ ana ʒj. M. Fiant pilulæ. Doſis à ʒß ad ℈ij.

Scammonium uſurpatur in Pilulis aggregativis ſeu polychreſtis, cochiis, fœtidis, aureis, ſine quibus, meſentericis *Charas*, Mercurialibus, hydropicis *Bontii*, de Sagapeno *Camilli*, hierâ diacolocynthidos *Pachii*, Benedictâ laxativâ, Diapruno ſolutivo compoſito, diaphœnico, Confectione Hamech, Electuar. de Pſyllio, Caryocoſtino, Opiatâ meſentericâ, laxativâ *Pariſ. Mediçor.* Electuar. diacarthami, de Citro ſolutivo, de ſucco Roſar. &c.

Articulus III.

De Gummi Guttâ.

PRæstantissima naturæ dona, inquit Rolfincius *Tractatu de Purgantibus*, ſæpè latent in obſcuro, imò abjectiſſimis calcantur pedibus; dum mediocria ſæpe magni fiunt, imò ad ſidera extol-

luntur. Talia dicere poſſumus de illâ re de quâ nunc agitur, quæ plurimarum appellationum honore decoratur; hos verò titulos mediocriter meretur.

GUMMI GUTTA, Gummi Gotta, Gummi Guttæ, Gummi Gitta, Gummi Gamandræ, Gummi de Gamandrâ, Gummi de Goâ, Gummi de Peru, Gummi Peruanum, Gummi de Jemu, Gummi laxativum, Guttu Gamandra, Gutta Gamu, Gutta Geman, Ghitta Jemou, Catta Gamma, Catta Gemu, Gutta ad podagram, Scammonium orientale, Chryſopum, Cambodium & Cambogium, *Offic.* vulgò *Gomme Gutte.* Succus eſt concretus, reſinoſus & gummoſus, inflammabilis, ſiccus, denſus, durus, nitidus, opacus, ex croceo flaveſcens, in maſſas orbiculares vel in baculos cylindraceos compactus, odoris nullius, ſaporis fere expers. (Saltem cùm in ore detinetur nullum alium ſaporem primò refert, quàm Gummi Arabicum, ſed paulò poſt in faucibus levem relinquit acrimoniam cum quâdam ſiccitate.) In ſpiritu vini diſſolvitur ſicut in aquâ, quam lacteam efficit vel potiùs turbidam, & flaveſcente colore tingit. Dubitant nonnulli utrùm genuina ſit diſſolutio, an partium ſegregatio; quandoquidem illius ſucci partes paulatim ſubſident in aquam, illamque limpidam relinquunt. Ex Cambaïâ, Siamenſi Regno, Chinâ, necnon etiam ex quibuſdam Americæ Provinciis affertur. Tot obtinuit nomina, tum ab arthritide, vulgò *Goutte*, quam ſanare dicunt, tum à regione Cambaiâ, Cambodjâ, vel Cambogiâ, prout à diverſis nationibus pronuntiatur, & ab aliis regionibus unde affertur.

Veteribus prorſus ignotus fuit, nec niſi paucis abhinc annis cognitus fuit & uſitatus, multò quidem magis apud pictores quàm apud Medicos. Anno 1603 primùm Cluſio miſſus fuit, poſteà in Eu-

ropâ ſenſim cœpit ad uſus adhiberi. Probatur purus, ſabulo carens, ſordibus nullis infectus, coloris fulvi ſeu ex croceo flaveſcentis, qui ad ignem ardet, qui ſalivam vel aquam flavo vel ſulphureo colore inficit.

De illius ſucci origine authores diu incerti fuerunt. Carolus Cluſius Euphorbii ſuccum eſſe ſuſpicatur. Alii ex Rhabarbaro recenti ſuccum expreſſum & inſpiſſatum eſſe opinantur: alii ſuccum Beidelſar *Proſp. Alpini:* nonnulli compoſitum quoddam ex Tithymali ſucco & Scammonio. C. Bauhinus *in Pinace* Ricini Indici expreſſum ſuccum eſſe credit. Johann. Carolus Roſenbergius, *P.* 2^{a}. *Rhodolog. cap.* 22. aſſerit lachrymam eſſe ex vulneratis illius Ricini radicibus ſtillantem, poſtmodùm Indicâ Croco infectam & exſiccatam. C. Hoffmannus conjicit eſſe ſuccum ſeminis Ricini ſucco Rhabarbari tinctum. Jacob. Bontius *de Medicinâ Indorum cap.* 9°. lachrymam hanc flavam fluere dicit in Cambodiâ regione Chinæ vicinâ, ex plantâ cujuſdam Tithymali ſpeciei ſimili, quæ excreſcit in altitudinem tantam, ut omnes proceras arbores quas inſtar Hederæ amplectitur, æquet, imò ſuperet. Verùm Bontius ex aliorum relatione loqui videtur, nec plantam Cambogium fundentem unquam vidit; ſiquidem illius ſucci origo ab arboribus duabus Carcapulli nuncupatis deducitur.

Prima dicitur Carcapulli, *Acoſtæ Hiſtor. Aromat. cap.* 46: Coddam-Pulli, *Hort. Malabar. T.* 1°. 41. Ghoraka Cingalenſibus dicta, *Hermans not. ad H. Malab.* Arbor eſt procera, patula, frondoſa; cujus radix craſſa brachia ſeu ramos ſubtus & ſuper terram latè diffundit. Caudex, quantùm duo homines amplecti poſſunt, ligno albicante, cortice intùs albicante, ſubflavo, extùs

rubeſcente, cum nigricante cruſtâ circumveſtitur. Folia conjugatim bina ſurculis adnaſcuntur, petiolis brevibus, oblongo-rotunda, in medio latiora, ad utramque extremitatem ſenſim contractiora, cuſpide versùs unam partem nonnihil inflexâ, oris versùs exteriora nonnihil incurvatis, texturâ craſsâ, ſpiſsâ ac ſolidâ, supernè obſcuro virore nitentia, infernè dilutiora, nervo medio & venulis paucis obliquè versùs extremam tendentibus, infernè prominentibus, ſapore acido. Flores in ſummis ſurculis breviſſimis inſident pediculis incarnati & flaveſcentes, inodori, ſubacidi, quatuor petalis rotundis, parum oblongis & concavis, craſſis & denſis ſine venis. In medio florum viridis emicat globulus, rudimentum fructûs, in octo latera oblonga per ſtrias diſtinctus, in vertice capitulo ſeu umbilico, quod ex gemmis albicantibus conſtat, donatus; quem ſtamina ſurrecta albicantia circumſtant, apices ex flavo rubros ſuſtinentia. Calyx quatuor pallidis concavis foliis conſtat. Fructus uncialibus petiolis appenſi grandes ſunt, rotundi, Mali aurei magnitudine, octo, novem, decemve coſtis extuberantes, capitulo in vertice parvo, quod etiam coſtulis ſtriatum eſt, primùm virides, deinde flaveſcentes; cùm maturi, albeſcentes, ſapore acido dulci. In medio pulpæ ſemina oblonga magnitudine unius articuli, compreſſa, colore cæruleo nigro.

Altera ſpecies dicitur Carcapulli *Linſchot*: Carcapulli *de Bry*: Kanna-Ghoraka, id eſt Ghoraka dulcis Cingalenſibus, *Hermans notis ad H. Malab.* Differt à priori, flore & fructu dulci, rotundo, Ceraſi magnitudine, licèt in reliquis conveniant.

Caſp. Bauhinus *in Pinace* utramque arborem ſub eâdem ſpecie perperam comprehendit. Binæ illæ arbores, inquit P. Hermans, ex trunco inciſo Gum-

mi Gutta fundunt. Præſtat autem illud, quod ex Kannâ-Ghorakâ; mitius enim eſt. In Cambaïâ, Chinâ & inſulâ Ceylan creſcunt.

Arborem Quercu non minorem Gummi Guttam fundentem in quibuſdam Americæ locis D. Richer obſervavit, ſed potiſſimùm in Cayennâ inſulâ. An eadem ſit cum præcedentibus, an diverſa, neſcio.

D. Paulus Hermans *Mater. Med. Mſſ.* refert ſuccum lacteſcentem, flavum, ex arborum ſupradictarum vulneribus ſtillare, calore ſolis primò inſpiſſari, & quando manibus tractari poteſt, in maſſas orbiculares grandiores aut in baculos cylindraceos efformari, atque perfectè exſiccari.

Arnoldus Syen, *in ſuis Commentariis in Hortum Malabaricum*, hoc Gummi Guttæ genus diſtinguendum putat à Guttæ Gummi vulgari, quod ex Eſulæ Indicæ affini plantâ *Bontii* colligi credit. Sed Paulo Hermans tanquam oculato teſti potiùs quàm D. Syen fidem adhibemus. Gummi Gutta apud Indos uſui Medico non inſervit: illis tantùm pro pigmento eſt. Illud in oleo Lini diſſolvunt; & quando alvo aſtrictâ laborant, hauriunt pigmentum. Fructus Coddam-pulli ſiccus ex Malabar in alias Provincias fertur. Eo utuntur in cibis, magnaque apud incolas illius eſt laus in curationibus: ſed inter omnes quæ experientiâ comprobatæ ſunt, prominet profluvii albi cujuſcunque generis conſtrictio, in illis præſertim qui nimio veneris uſu hoc malum contraxerunt. Mirum ſanè quòd in fructu ſit vis aſtrictoria, & in ſucco purgandi vis.

Analyſi Chymicâ, ex Gummi Guttæ ℔ij prodierunt primò humoris aliquantiſper turbidi, ſubacidi, auſteri, & Amygdalas amaras ſapore & odore referentis ℥ij, ʒij: liquoris rufeſcentis acidi, auſteri & linguam pungentis ℥iij, ʒj, gr. xviij: liquo-

ris fuſci, tum acidi, tum urinoſi ℥ij, ʒiij, gr. vj: olei limpidi, fluidi, fuſci ℥iiij, ʒij, gr. lx: olei craſſioris & aquâ gravioris ℥j, ʒiiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua rara & ſpongioſa pendebat ℥xj, ʒvj: quæ per 38 horas in crucibulo calcinata exhibuit cinerum leucophæorum ℥j, ʒv, gr. xxiiij; à quibus ſalis fixi ſalſi gr. xxiv lixivio extracta fuerunt. Partium deperditio in diſtillatione fuit ℥vj, ʒiiij, gr. lx; in calcinatione verò ℥viij, gr. xlviij.

Gummi Gutta flammæ admotum accenditur & ardet lucidâ flammâ, ſicut reſinæ, fumum copioſum ſpargens. Solvitur in ſpiritu vini, ſed non totum: ſexta enim circiter ejus pars non diſſoluta remanet, gummoſa nempe, quæ aquâ calidâ vel oleo Tartari promptè reſolvitur. Solvitur quoque in menſtruis aqueis in lac albicans aut flaveſcens, ſed non accuratè; quandoquidem reſinoſæ particulæ ſenſim concreſcunt & vaſis fundum petunt, aquâ remanente limpidâ. Unde liquet hunc ſuccum eſſe concretum ſalino-ſulphureum ſeu reſinoſum & gummoſum, conſtantem ex ſulphure tenui quod amarorem & odorem phlegmati primùm prodeunti impertitur, ſulphure craſſo quod nonniſi igne vehemente & aperto elevatur & à terrâ ſeparatur, & ſale tartareo aliquantiſper Ammoniacali, qui diſtillationis ope partim in acidum, partim in urinoſum reſolvitur. Aquea Gummi Guttæ ſolutio ab oleo Tartari per deliquium vel aquâ Calcis affuſis colorem ſanguineum acquirit, ob ſulphurearum partium expanſionem, ſicut videre eſt in diſſolutione ſulphuris mineralis per forte lixivium alcalinum.

Purgantem Gummi Guttæ virtutem à tenuiori ſulphureâ ſubſtantiâ pendere exiſtimo, cum ſalibus volatilibus certâ proportione temperatâ; quatenus ſcilicet illæ particulæ ſalino-ſulphureæ ſucco ſtoma-

chali evolutæ, & à craſſioribus & fixis principiis ſegregatæ, ventriculi & inteſtinorum membranas vellicant, nervorum poros ſubeunt & convellunt: unde in ventriculo nauſeas & vomitiones excitat, in inteſtinis alvi expreſſiones & dejectiones.

Quidam uberrimum ſalem alcali in hoc Gummi contineri, ex eo quòd aquea ejus ſolutio cum ſyrupo violaceo miſta viridem colorem ſuſciperet, exiſtimaverunt. Sed non ab alcalino ſale in eo latente ille color oritur; ſed exurgit ab intermiſtione flaveſcentium & cærulearum molecularum in eo liquore: quod pictores quotidie experiuntur, pulveres flavos & cæruleos miſcendo, & Phyſici vitra flava & cærulea conjungendo.

Gummi Gutta inter valentiora purgantia hydragoga recenſetur. Humores imprimis ſeroſos ac bilioſos tenues per ſuperiora & inferiora evacuat, idque citò, non diu moram in corpore trahens, & abſque moleſtiâ aut torminibus. Hinc ejus uſus creber eſt in hydrope, cachexiâ, tuſſi, dyſpnæâ, aſthmate, ictero, catarrho, arthritide, ſcabie, & ejuſcemodi morbis. Quidam in illius medicamenti uſu timidi primùm fuerunt, ejus violentiam reformidantes. Ex his fuit Gregorius Horſtius qui *Sect. 9. Epiſtolarum* ab ejus uſu, ne per aliorum dolores experimenta faceret, abſtinendum eſſe putavit. Idem tamen poſteà Ulmæ archiater conſtitutus, mitiùs de illo ſentire cœpit, variis additis correctionibus. Alii felicem experti ſucceſſum, largâ manu illud exhibere non dubitaverunt, etiam pueris, ſenibus, prægnantibus & phtiſicis: quos inter Philippus Hechſtetterus Medicus Auguſtanus, qui intra novennium ad libras plures ægris innumeris præſcripſit. Reverâ qui hoc medicamentum cautè & opportunè adminiſtrare norunt, illud commodi in eo de-

prehendunt, quòd ſit ſaporis & odoris expers, parvâ doſi exhibeatur, intra breve temporis ſpatium operationem ſuam exerat; & quòd ſuccos viſcidos ac tenaces in quâcunque corporis parte ſtagnantes & adhærentes potentiſſimè diſſolvat, eoſque qui in ventriculo ſunt per vomitum expellat, cæteros verò per inferiora uberrimè propellat.

Doſes diverſæ ab authoribus proponuntur. Americani, referente Nicolao Monarde, illius Gummi non pulverati fragmentum, Nucis Ponticæ magnitudine ſeu circiter ʒij, in aquei cujuſvis liquoris ℥ij per noctem integram macerant, poſteà manè percolant & bibunt. Reverâ non totum fragmentum ſolvitur; nihilominùs tamen hæc doſis pro nobis nimia foret. Differt natura à naturâ, & regio à regione. Americani naturæ robore purgantium medicamentorum virtuti magis reſiſtunt. Præſcribitur à gr. ij, v vel vij, ad grana xv ad ſummum, licèt Cluſius doſim ad grana xx extendat. Sæpiùs Gummi Guttæ exhibui à gr. ij ad iiij, abſque vomitu. Nonnulli verò ex granis iv ventriculi perturbationem paſſi ſunt, ſed pauci. Eiſdem verò eadem doſis ſi per plures dies reiteretur, pòſt primam aut alteram vicem ad vomitum non ampliùs provocat. A granis iv ad viij vel x per ſuperiora & inferiora blandè atque copiosè & abſque violentiâ purgat: nec eâ doſi exhibitum correctione eget, ſi præſertim copioſo liquore diluatur & extendatur. Si ſub formâ boli vel pilularum exhibeatur, faciliùs vomitum excitat, rariùs verò cum Mercurio dulci conjunctum.

Iiſdem nocumentis obnoxium cenſetur atque validiora purgantia, nempe ventriculi ſubverſioni, vomitioni, & ſuperpurgationi: quibus occurrunt iiſdem cautionibus, quæ in cæterorum purgantium

& emeticorum adminiſtratione adhiberi ſolent. Ph. Hechſtetterus, ut vomitum impediat & ſtomacho aptius medicamentum reddat, addit aquam Betulæ cum paucis ſpiritûs Vitrioli guttis. Alii illud corrigere tentant ſpiritu Vitrioli, ſucco acido Citri, ſucco Cydonior. fumo Sulphuris, oleis Cinnamomi, Macis aut aliis, aquâ Cinnamomi, aut ſyrupis & ſalibus. Verùm his correctionibus materiæ in ventriculo inhærentis ejectio per ſuperiora non impeditur. Præterea correctione, ut jam dixi, non eſt opus; modò debitâ doſi exhibeatur, & ſatis dilutum. Quibus autem facilem vomitum natura negavit, & qui ad vomendum ſunt inſueti, ab eo abſtinere debent.

Chymici illius ſucci reſinam & magiſterium præparant. Sed inutiles ſunt illæ elaboratæ præparationes, quæ plus nocumenti afferunt quàm commodi: purgantium enim reſinæ minùs purgant, & majorem æſtum in viſceribus accendunt.

Idem Hechſtetterus inſuper obſervavit ſincerum & ſolum plus agere quàm cum aliis purgantibus miſtum, in pilulis parùm, & cum infuſo plurimùm operari.

℞. Gumm. Gutt. gr. vij. Diſſolve in decoct. Hordei ℥xij. Adde Syr. Violar. ℥ij. Fiat potio viridis in duas doſes diſtribuenda, in anaſarcâ & ſeroſâ colluvie.

℞. Gumm. Gutt. gr. vj. Aq. commun. ℥vj. Succum ex Malo Citrio expreſſum. Sacchar. albiſſim. ℥ß. M. F. ſ. a. Limonatum hydragogum.

℞. Mann. Calabr. ℥jß. Diſſolve in aq. ebull. ℥vj. Fiat colatura, in quâ diſſolve Gumm. Gutt. gr. iv. Adde aq. Cinnam. ℥ß. Fiat potio hydragoga.

℞. Gumm. Gutt. gr. vj. Mann. Cal. ℥jß. Diſſolve in aq. Endiviæ ℥vj. Adde Sp. Vitrioli gutt. iij. Sp. Citri ℥ß. Fiat potio.

℞. Gumm. Gutt. gr. iiij. Aq. Nucum & flor. Aurantior. ana ℥iij. Sacchar. alb. ℥ß. Fiat hauſtus hydragogus.

℞. Gumm. Gutt. gr. vij. Aquil. albæ gr. x. Conſervæ Roſar. q. ſ. M. F. bolus in ſcabie & affectibus cutaneis.

℞. Gutt. Gumm. gr. vj. Elæoſacchar. Cinnamom. ʒij. M. F. pulvis purgans.

℞. Gutt. Gumm. gr. x. Olei Juniper. gutt. ij. Mithridatii q. ſ. M. F. pilulæ hydragogæ.

℞. Pulver. Jalap. gr. xij. Cambogii gr. iv. Cremor. Tartar. ʒß. Syr. de Rhamno cathartico q. ſ. M. F. bolus hydragogus.

Uſurpatur in Electuario antihydropico *Charas*, Extracto catholico *Sennerti*, Extracto catholico & cholagogo *Rolfincii*, Pilulis hydropicis *Bontii*, Pilulis de Gummi Guttâ *Lemort*, & Pilulis de Guttâ Gamandrâ *Pharmacop. Londinenſ.*

ARTICULUS IV.

De Opio.

OPIUM & Meconium, *Off.* Ὄπιον & Μηκώνειον, *Græcor.* Affion & Amſion, *Arabum.* Succus eſt concretus, reſinoſus ſimul & gummoſus, ponderoſus, denſus, lentus, inflammabilis, ex fulvo nigricans, odoris viroſi, ſoporiferi, ſaporis amari acris, in placentas compactus ſubrotundas, depreſſas, unciam circiter craſſas, ſemilibram vel libram ponderantes, & papaverinis foliis involutas. Ex Natoliâ, Ægypto & Indiâ affertur.

Arabes & officinæ Thebaïcum, ſeu quod in Ægypto circa Thebas colligebatur, Opium præ cæteris commendârunt. At verò hodie non ampliùs diſtinguitur. Ex quocunque loco veniat Opium, probatur ſincerum, molliuſculum, ſub digitis lenteſ-

cens, inflammabile, colore fuſco aut nigricante, odore vehemente & viroſo ſtupefaciente. Rejicitur aridum & friabile, aut combuſtum, terrâ aut arenulis permixtum, aut aliis ſordibus inquinatum.

Apud veteres duplex ſucci papaverini genus diſtinguebatur. Unum erat lachryma ex inciſis Papaveris ſativi capitibus diffluens, & Μηκωνος ὄπος; vel apud Medicos per Antonomaſium Ὄπιον dicta fuit. Alterum, Μηκώνειον vel Μηκώνιον dictum, ſuccus erat ex totâ plantâ contusâ extractus & inſpiſſatus. Meconium Opio longè ignavius dicebant. Hodie verò unum tantùm genus nobis affertur ſub Opii nomine, ſuccus nempe ex vulneratis Papaveris albi capitibus ſtillans; neque ulla alia ſpecies apud Turcas & Conſtantinopoli reperitur præter illud idem quod in placentas nobis affertur. Apud Perſas tamen lachrymas ex vulneratis capitibus promanantes diſtinguunt, & primò prodeuntes ſedulò excipiunt, & tanquam viribus præſtantiores plurimi faciunt, ut infra dicemus.

Planta ex quâ ſuccus ille extrahitur, dicitur Papaver hortenſe ſemine albo, ſativum Dioſcoridi, album Plinio, *C. B. P.* 170. Radice eſt digito circiter craſsâ, amaro lacte ſicut & tota planta turgente, caule bicubitali, in alas diviſo, lævi plurimùm, nonnunquam modicè hirſuto; cui folia adnaſcuntur Lactucæ æmula, oblonga, laciniata, criſpa, colore glauco, flore roſaceo, quatuor plerùmque petalis candidis brevì deciduis, in orbem poſitis conſtante: ex cujus calyce bifolio ſurgit piſtillum ſeu capitellum ſtatim ab initio multis ſtaminibus ſtipatum, quod deinde abit in fructum unicapſularem ſeu teſtam ovatam, capitello ornatam radiato ſeu ſtellato, variis per longitudinem intùs munitam lamellis parieti pericarpii adnatis, quibus tanquam

placentis

placentis adhærent numeroſa ſemina minutiſſima, ſubrotunda, candida, & ſapore oleoſo dulci. In diverſis Aſiæ minoris Provinciis agri conſeruntur Papavere albo, ut apud nos Tritico. Ubi capitula producit, leviter inciduntur; & effluunt aliquæ guttæ humoris lactei, quas concreſcere ſinunt, & colligunt. Clariſſ. Tournefortius refert majorem Opii quantitatem extrahi ex contuſione & expreſſione eorumdem capitum. At Bellonius de illâ capitum contuſione & expreſſione nihil profert, neque Kæmpferus de Opio quod in Perſide colligitur, diſſerens. His triplex eſt Opium, ſed inciſione tantummodò extractum, ut mox dicemus.

In Perſide Opii collectio celebratur ineunte Æſtate, propinqua maturitati capita decuſſatim ſauciando per ſuperficiem. Culter huic negotio inſerviens quintuplici acie inſtructus, unâ ſectione quinque infligit vulnera longa, parallela. Ex vulnuſculis promanans ſuccus poſtridie ſcalpro abſtergitur, & in vaſculum abdomini præligatum reconditur. Tum altera capitum facies eodem modo vulneratur, ad liquorem pariter proliciendum. Primæ collectionis lachryma *Gobaar* dicta præſtantior cenſetur, & majori pollet cerebrum demulcendi virtute, colorem exhibens albidum vel ex luteo pallentem, ſed qui ex longiori inſolatione & ariditate infuſcari ſolet. Altera collectio ſuccum promit priori ut virtute ita & pretio inferiorem, coloris plerùmque obſcuri vel ex rufo nigricantis. Sunt qui & tertiam inſtituunt, quâ obtinetur lachryma nigerrima & exiguæ virtutis.

Opium ſcalpro abſterſum & aſſervatum præparant, illud aquæ pauxillo humectando vel melle, ſpatâ craſsâ ligneâ continuò & fortiter tractando in patinâ ligneâ & planâ, donec elaboratiſſimæ Picis

conſiſtentiam, tenacitatem & nitorem induat. Ita diu multùmque ſubactum, ultimò manu nonnihil tractatur nudâ, & demum in cylindros breves rotatum venale exponitur, forcipe dividendum, cùm particulas emptores petunt.

Hâc ſerie pertractatum à Perſis nominatur *Theriaack malideh*, id eſt Theriaca molendo præparata, vel *Theriaack afiuun*, id eſt Theriaca opiata ad differentiam Theriacæ Andromachi, quam *Theriaack faruuk* vocant. Nam his populis Opium eſt Poetarum illa γαλήνη, ἱλαρὴ & εὐδία, id eſt Medicina animo tranquillitatem, hilaritatem & ſerenitatem conferens, quo olim tergemino elogio Theriacale Antidotum Andromachi appellatum legimus.

Hic Opii præparandi labor perpetuus eſt propolarum quorumdam, qui in foris & quadriviis ſedentes in eo brachia ſua ſtrenuè exercent.

Nec una eſt illius ſucci præparandi ratio. Sæpenumerò non aquâ ſed melle Opium ſubigitur eâ copiâ admiſſo, quæ non ſiccitatem modo, ſed etiam amaritiem temperet. Et hæc ſpecialiter *Bœhrs* appellatur.

Inſignior præparatio eſt quæ ex Nuce Myriſticâ, Cardamomo, Cinnamomo, Maci ſubtiliſſimè præparatis, & cum Opio accuratè mixtis conficitur, quæ cordi & cerebro inſigniter prodeſſe creditur: Polonia, vel ut alii pronuntiant, Pholonia dicitur, puta Philonium Perſicum ſeu Meſuæ. Alii, omiſſis aromatibus, Croco & Ambrâ tantummodò maſſam infarciunt. Multi ſuam præparationem ipſi pro libitu in uſum proprium domi conficiunt.

Præter has præparationes quæ ſolâ pilularum formâ deglutiuntur, de liquore quodam apud Perſas celebri *Coconar* dicto Kæmpferus mentionem facit, qui affatim & per intervalla propinatur.

Parant hunc liquorem alii ex Papaveris foliis aquâ ſimplici per brevem moram coquendis; alii ex capitibus contuſis & aquâ macerandis, aut ex iiſdem ſupra colatorium repoſitis, aquam eandem ſepties octieſve ſuperfundendo; admiſtis pro cujuſque placito quæ ſapori gratiam concilient.

Tertium Opiati genus Kæmpferus addit, quod Electuarium lætificans & lætificando inebrians nominat. Illud Electuarium cujus baſim idem Opium etiam conſtituit, à Seplaſiariis & Medicis variè elaboratur, ac diverſis medicaminibus ad roborandos & exhilarandos ſpiritus dirigitur. Unde diverſæ ejus extant deſcriptiones; quarum primaria & celeberrima eſt quæ debetur Hasjem-begi; quandoquidem comedentis animum miris perfundere gaudiis; & magicis cerebrum demulcere idæis & voluptatibus dicitur.

Capita Papaveris teneriora aceto condita à nonnullis in menſâ ſecundâ appetuntur.

Inſtitutâ plantæ Papaveris albi analyſi, ex foliorum cum thyrſis recentium ℔v, prodierunt primò phlegmatis limpidi, flaveſcentis, ſubacidi, odoris & ſaporis ingrati, viroſi, narcotici, qualem folia contrita emittunt, ℔j, ℥vj, ʒvj, gr. iij: deinde liquoris limpidi, rufeſcentis, intensè acidi, auſteri, odoris empyreumatici ℔ij, ℥xv, ʒj: tandem humoris obſcurè fuſci, alcali urinoſi, cum ſalis volatilis tantillo ℥j, ʒj, gr. liiij: olei ſpiſſioris conſiſtentiæ ℥j, ʒij, gr. lxvj. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥iiij, ʒiij: quæ igne reverberii calcinata reliquit cinerum ℥j, ʒiij, gr. xlviij; ex quibus lixivio extracta fuêre ſalis fixi merè alcali ʒiiij, gr. lx. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥iij, ʒj, gr. xxj; in calcinatione ℥ij, ʒvij, gr. xxiiij.

Ex capitum ſeu fructuum Papaveris albi recen-

tium nec perfectè maturorum ℔ij, ℥xv, per retortam diſtillatis prodierunt primò phlegmatis limpidi, ſubacidi, odoris & ſaporis ingrati, viroſi, qualem folia plantæ contrita emittunt, ℥xj, ʒvij, gr. xlij: deinde liquoris initio limpidi, ſub finem rufeſcentis, ſaporis acidi & auſteri, odoris empyreumatici ℔j, ℥xiij, ʒj, gr. xj: tertiò humoris obſcurè rufeſcentis vel fuſci, alcali urinoſi cum ſalis urinoſi tantillo ʒiij, gr. xxiiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥ij, gr. xxxvj: quæ igne reverberii calcinata reliquit cinerum ʒiij, gr. lj; ex quibus lixivio ſalis fixi merè alcali ʒj, gr. xviij extracta fuerunt. Partium jactura in diſtillatione fuit ℥iiij, ʒvj, gr. vij; in calcinatione ℥j, ʒiiij, gr. lvij.

Ex his analyſibus liquet haſce Papaveris partes conſtare ex ſale Tartareo & Ammoniacali ſimul junctis, & oleo admodùm craſſo; minùs autem terræ eſſe in capitibus quàm in foliis & caulibus.

Opii verò analyſi inſtitutâ, hujus ſucci puri & ſinceri ℔ij præbuerunt liquoris, tum acidi, tum urinoſi ℥xij, ʒij: olei craſſioris ℥ij, ʒiij. Caput mortuum in retortâ ſuperſtes pendebat ℥xv, ʒiiij: quæ igne reverberii calcinata reliquit cinerum fuſcorum ℥ij, gr. lx; ex quibus lixivio ſalis fixi merè alcali ʒiiij, gr. xlv extracta fuerunt. Deperditio partium in diſtillatione fuit ℥j, ʒvij; in calcinatione ℥xiij, ʒiij, gr. xij.

Itaque in Opio plus ineſt ſalis volatilis urinoſi quàm in foliis aut capitibus. Sed non ſolus ſal alcali urinoſus in Opio reperitur, ut Pitcarnius exiſtimavit; verùm etiam acidus ſal, & quidem potens: quod probatur tum per analyſim, tum etiam ſi ſolutio Opii in Heliotropii tincturam affundatur; colorem enim rubrum igneum huic tincturæ conciliat.

Ex ſale, tum acido, tum alcali & oleo conjunctis

compoſitum exurgit reſinoſum & gummoſum, quod igne inflammabile eſt, cujus maxima pars aquâ ſolvitur, & portio mediocris ſpiritu vini. Sulphur craſſum quod in Opio deprehenditur, admodùm rareſcibile eſt, ut liquet ex Opii diſtillationibus vehementi odore Opii reſperſis: & ab hoc ſulphure condenſato & ſummæ raritatis capaci ejus virtutem pendere exiſtimo, ut poſteà dicemus.

De Opii qualitatibus non unus eſt omnium conſenſus. Alii conſiderantes Opium paucorum granorum doſi exhibitum caput gravare, ſomnum conciliare, doloris ſenſum obtundere, reſpirationem intercludere, hominemque dormientem vitâ privare, illud non modò frigidum, ſed quarto receſſu eſſe tale pronuntiaverunt. Alii ad ejus ſaporem amarum, acrem & cauſticum attendentes, illud calidum eſſe conſtituerunt; nec magis de illius virtute inter ſe conveniunt. Alii illud virulentiæ & narcoſeos accuſantes culpârunt & rejecerunt. Alii illud magni-faciunt, & pluribus titulis ac elogiis cumulant. Veterum Græcorum plurimi, narrante Dioſcoride, illius uſum vel etiam externum reformidârunt. „ Raro „ cogimur, inquit Galenus L. 2°. *de compoſitione Medicamentor. ſecund. locos* (de dolore capitis agens,) „ pharmacis ex Opio uti; cùm videlicet præ dolo„ris vehementiâ homo de vitâ periclitatur: quan„quam & tunc ſolidæ partes ex ejus uſu offendan„tur, adeò ut poſthàc correctione opus habeant. „ Sic ex Opio collyria multis detrimento fuerunt, „ ita ut debilem oculum reddiderint, & viſûs hebe„tudinem: velut etiam auditûs gravitatem indu„cunt quæcunque ad vehementem aurium dolo„rem ex Papaveris ſucco ſunt compoſita. Phar„maca enim ex Papaveris ſucco omnia ſenſum ſtu„pefaciunt: & ob id ſanè cogimur ipſis uti, ubi nul-

„ lum aliud mitigativum opem tulit “. Galenum ſecuti ſunt plurimi veterum & neotericorum ; Fernelius, Matthiolus, Ruellius, Tabernæmontanus, Rhodius, Renodæus, Zacutus Luſitanus, Quercetanus, Schroderus, &c. Dioſcorides tamen illius uſum non adeo reformidavit. „ Opium, inquit, „ ſumptum Ervi magnitudine dolorem finit : concoquit, & ſomnum allicit : tuſſi atque cœliacorum „ valetudini auxiliatur. Verùm ſi copioſiùs hauriatur, nocet, cùm lethargicos efficiens interimat. „ Ad dolores capitis cum roſaceo oleo perfuſum efficax eſt : aurium dolori cum Amygdalino, Myrrhâ & Croco inſtillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto ovi luteo proficit ; igni ſacro „ & vulneribus cum aceto ; podagris cum lacte mulieris & Croco. Somnum accerſit ſubditum ſedi „ pro Balano “. Inter recentiores felix Platerus diu neglectum Opium &, ut ait, ſub ſcamno rejectum, in uſum revocavit ; quem ſecutus eſt Franciſcus Sylvius Batavus ſeu De le Boe, qui dixit ſe nolle Medicinam exercere, ſi careret Opio : unde Doctor Opiatus dictus eſt. Sed ut Opii natura & vires meliùs innoteſcant, conſiderandum eſt quinam ſint illius effectus modicâ doſi exhibiti, quomodò ægri à nimiâ doſi afficiantur, ac tandem quæ ſymptomata diuturniorem illius uſum ſequantur.

Opium vel internè uſurpatur, vel externè. Externè admotum tumores incidit, reſolvit & diſcutit ; emollit & relaxat ; maturat & ſuppurationem promovet. Diu cuti admotum illam pilis nudat ; pruritum in eâ excitat, eandem nonnunquam exulcerat & in veſiculas attollit, ſi recens ſit, & tenerioris ſit texturæ caro. Perinæo applicatum ad venerem quandoque prorritat ; nonnunquam extinguit, harumce partium ſenſus ſtupefaciendo. Sæpe externè admotum ſopo-

rem inducit, & dolores ſedat, licèt hi effectus admodùm incerti ſint. Capitis ſuturis applicatum nonnunquam interimit: nervos relaxat, ſtuporem & paralyſim inducit.

Opium intùs ſumitur, vel juſtâ doſi, vel nimiâ. Juſta doſis grana duo vel tria raró ſuperat, licèt nonnunquam ad drachmam unam & ultrà extendatur. Subſtantia ſub pilularum formâ exhibetur, vel quovis liquore diſſolutum. Intrà breve ſpatium, poſtquàm aſſumptum fuit, operationem ſuam exerit; ſemihoræ circiter, ſi diſſolutum; & ſeſquihoræ plùs minùſve, ſi ſub formâ ſolidâ in ventriculum injectum fuerit.

Debitâ doſi exhibitum quandam circa præcordia gratam ſenſationem excitat; animum ad hilaritatem promovet, ſicut fit ex modicâ vini potatione: curas & mœſtitiam removet, ſæpe animum ad ſua munia obeunda alacriorem ac vegetiorem reddit; unde audacia, ſuî fiducia, fortitudo, magnanimitas & periculorum contemptus ut plurimùm ſequuntur. Eam ob rem Turcæ amplâ ejus doſi ſeſe ad prælium accingunt. Sanguinis & ſpirituum motus efferos compeſcit, dolores demulcet, corpus laboribus gravatum ſublevat, hæmorrhagias ab æſtuante ſanguine oriundas ſiſtit: cæteras evacuationes ſaltèm per tempus cohibet, exceptis ſudoribus & inſenſibili tranſpiratione; latè enim promovet: arteriarum pulſum magnum, elatum & tardum efficit, oris ſiccitatem affert: in cute ruborem & levem pruritum excitat: ſemen auget, & venereum appetitum ſtimulat, præſertim ſi largâ doſi hauriatur. Majorem effectum ſortitur in calidâ & humidâ tempeſtate, & in corporibus laxioris texturæ, ut in mulieribus & infantibus.

Alii quidem ſunt effectus, qui Opium juſtâ doſi

ſumptum frequentiſſimè ſequuntur, licèt non conſtanter. Sic ſoporem ſæpiùs inducit, ſed non ſemper; quidam enim ab aſſumpto Opio minùs dormiunt. Somnia grata ac jucunda ut plurimùm provocat: vomitum & ſingultum ſedat, quandoque excitat, ſicut & ſpaſmos & convulſivos motus: tardiorem efficit in ventriculo ciborum concoctionem: ciborum appetentiam minuit: ſudores excitat: mulierium menſtruorum, & poſt partum ſuppreſſarum à fibrarum erethiſmo & convulſione purgationum fluxum nonnunquam promovet: placentæ evacuationem aliquando juvat: arenularum & calculorum expulſioni ſæpe conducit: hæmorrhagias quaſdam cohibet; lac nutricum auget: mammarum intumeſcentiam, penis erectionem, ſomnia venerea, & in ſomno ſeminis emiſſionem, cutis ruborem & pruritum, urinæ profluvium, & nonnunquam ſuppreſſionem inducit; licèt illi effectus non conſtanter ſubſequantur.

Quidam verò ſunt alii effectus minùs frequentes; videlicèt fugaces paralyſes, præſertìm veſicæ, balbuties, maxillæ inferioris relaxatio, ſudorum ſuppreſſio, alvi ſolutio, aquarum hydropicorum evacuatio, ut Willis obſervavit, ſtuporis artuum à frigore externo concitati curatio, ſuffocationes, anxietates circa præcordia, ſingultus, vomitus, ſpaſmodici motus, ſincopes & lipothymiæ, & quandoque mors, quæ tamen rariſſimè, nec niſi in corporibus ſummè plethoricis, aut in corporibus ſummè debilitatis, & jam à longo tempore attenuatis accidit: unde illius uſus poſt enormes hæmorrhagias aut quaſcunque vacuationes nimias metuendus eſt. E contrà mira quandoque virium & vitæ recreatio in quibuſdam ſemimortuis, ut ita dicam, & ad extrema redactis percipitur. Nonnunquam etiam Opium

diutius in ventriculo moratur abſque effectu, humoribus nempe ſpiſſis & viſcidis involutum.

Ceſſante narcotici operatione, hæc, ut plurimùm, ſubſequuntur : regreſſus affectionum & dolorum quæ ſedaverat, & ſæpe graviorum quàm antea, niſi beneficio ſudoris aut alio modo eorum cauſa ab Opio expulſa aut deleta fuerit; ſudor, licèt non ſemper ſuperveniat; mictio frequens, nonnunquam alvi ſolutio, triſtitia, & ſpirituum defectus, pulſus languidus ac depreſſus, cutis pruritus.

Nimiam Opii doſim ſequuntur fere iidem affectus, qui à vini ingurgitatione produci ſolent, ſcilicet animi hilaritas, riſus immoderatus, artuum relaxatio & debilitas, mentis alienatio, memoriæ defectus, vertigines, oculorum caligines, corneæ laxitas, pupillæ dilatatio, balbuties, ſopor, pulſus magnus & tardus, faciei rubor, maxillæ relaxatio, labiorum intumeſcentia, ſpirandi difficultas, furor, ventriculi ardor, & nonnunquam gravitas, æſtus venereus, priapiſmus, cutis calor & pruritus, nauſea, ſingultus, vomitus, pulſus inæqualis, modò depreſſus, modò elatus, convulſiones, ſudores frigidi, ſyncopes, lypothymiæ, mors. Quæ quidem ſymptomata non omnes omnia aggrediuntur, neque æquali vehementiâ, ſed alios alia plùs minùſve pro varia corporis conſtitutione, Opii doſi diversâ, & aliis circumſtantiis.

Qui non pereunt, liberantur ut plurimùm uberrimo alvi profluvio, vel ſudoribus copioſis, qui Opii odorem referunt, magno cutis pruritu ſtipatis. Equidem obſervandum eſt alvi profluvium tutiùs ab Opii doſi nimiâ affectos liberare; periculoſiùs illos ægrotare, quorum cutis laxioris eſt texturæ & ventriculus debilis : & ut illorum alii furioſi ſunt, alii verò ſtupidi, ita furioſos mortem faciliùs declinare quàm ſtupidos & comatoſos.

Immoderatus & diuturnus Opii uſus procreat partium omnium relaxationem & debilitatem, incuriam, languorem, deſidiam, laboris inertiam, corpus torpidum, animum ſtolidum & hebetem, ſicut in ebrioſis obſervare licet, illo tempore excepto quo recèns injectum in ventriculum Opium digerunt. Deinde ciborum inappetentiam, difficilem & tardam concoctionem, hydropem, motuum & ſenſuum imminutionem, corporis incurvationem, artuum tremorem, præmaturam ſenectutem, ſanguinis acrimoniam & depravationem, frequentem micturitionem, in venerem propenſionem, priapiſmum, atque frequentes inter dormiendum ſeminis emiſſiones.

Qui verò Opio aſſuefacti poſt diuturnum & immoderatum illius uſum illud derepentè relinquunt, his afficiuntur ſymptomatis gravioribus vel levioribus pro diversâ hominis conſtitutione, & plùs vel minùs longo & immoderato ejus uſu; ſcilicet ſummâ & intolerabili mœſtitiâ, anxietate, languore, & ſpirituum defectu, quibus ægrotans dirè cruciatus ad extrema ducitur, & nonnunquam ad mortem uſque ipsâ vitâ magis illi exoptatam, niſi ad Opii uſum redeat vel vini, cujus vis Opii virtuti non eſt comparanda. Sæpiùs quoque cum illis affectionibus priſtina mala ab Opio palliolata & coercita, majori cum vehementiâ regrediuntur.

Præcipuis Opii operationibus recenſitis, nunc nobis liceat de ejus operandi ratione aliquid conjicere. Suprà recenſiti Opii effectus ab inſigni illius actione in ſanguinem proficiſci videntur. Opium autem ſanguineum laticem mirum in modum diſſolvit, expandit, & rariorem efficit. Inde tot phœnomena diverſa vel ſæpe etiam contraria oriuntur. Sanguinis diſſolutionem & rarefactionem arguunt pulſus ma-

gnus, elatus, mollis tamen & infrequens, facies tumidior cum rubore, calor per totum corpus diffuſus, fluiditas ſanguinis eorum qui Opio aſſiduè utuntur: vix enim refrigeratus concreſcit. Et obſervârunt cruorem ex Turcarum & Indorum in præliis occiſorum cadaveribus poſt unum aut alterum diem æquè fluidum dimanare, ac ſi noviſſimè fuiſſent enecati.

Sanguine ſic expanſo, arteriæ per totum corpus diſtenduntur; & pro diverſis viſceribus in quibus hæc ſubita fit ſanguinis rarefactio, ſcœnæ diverſæ, effectus varii apparent. Statim atque ſanguis per arterias cerebri permeans rareſcit, arteriolæ diſtenſæ & majus ſpatium occupantes nerveos canales intertextos comprimunt, plùs minùſve pro majori vel minori ſuâ dilatatione. Nervos compreſſos nimis minor ſucci nervoſi è glandulis effuſi copia ſubit, & ad partes pervenit; unde corporis functiones minùs bellè ſe habent, arteriæ tardiùs vibrant, licèt à rarefacto ſanguine plùs ſolito diſtendantur: unde pulſus magnus elatus, ſed minùs frequens. Calor præternaturalis per totum corpus accenditur, ex eo quòd imminuto ſanguinis motu circulari ſeu progreſſivo & auctâ fluiditate, motus ejus inteſtinus ſeu fermentatitius augeatur, à quo calor pendet. Ab imminuto ſucci nervoſi ad partes affluxu, & ejuſdem refluxu à partibus ad cerebrum, artuum torpor, motûs & ſenſûs imminutio ſubſequuntur. Somnus quoque excitatur plùs minùſve profundus, quò plùs vel minùs nervi ſeu nervorum principia functionibus animalibus dicata ab arteriis comprimuntur. Mors denique nonnunquam evenit, ſi ex nimiâ & ſubitâ arteriarum intumeſcentiâ nervoſarum fibrarum cerebri major pars adeò coarctetur, ut illas poſteà ſuccus nervoſus permeare nequeat. Eâdem

prorſus ratione dolores ſublevantur ab Opio aut ſedantur, non quòd doloris cauſa tollatur, ſed quòd nervoſi ſucci in nervos influxum inhibendo, impediat quominùs irritationis ſenſatio à parte læsâ ad nervorum principium ſeu animam uſque perveniat.

Defectu ſucci nervoſi ſeu ſpirituum animalium, ſecretiones & excretiones imminuuntur aut prorſus deficiunt: quod potiſſimùm obſervare eſt in hepate & renibus. Idem inſuper illis in viſceribus accidit ac in cerebro. Arteriis ſcilicet præter modum diſtenſis, excretoria bilis aut urinæ vaſa comprimuntur, & horumce humorum excretio ſiſtitur. Sola poſt aſſumptum Opium per cutis membranarumque poros perſpiratio viget, imò vires acquirit ab eo; quandoquidem nulla ſunt vaſa ſecernentia perſpirationi dicata: ſed perſpirationis materia per vaſorum quorumlibet poros membranarum extenſione dilatatos exitum ſibi quærit. Sudor quoque nonnunquam ſupervenit ex eo quòd ſudoriferi meatus in extimis vaſis & cute collocati nullis ſint impliciti arteriolis vaſiſve aliis dilatatis, quorum compreſſio huic evacuationi obſtare queat.

Reverâ quædam evacuationes ſuppreſſæ nonnunquam reſtituuntur ab Opio; ſi nempe illa ſuppreſſio oriatur à vehementiori nervoſarum membranarum irritatione, ita ut aſſiduo & uberiori ſpirituum animalium ad partes affluxu fibræ continuò & vehementer criſpentur & convellantur. Hoc ſpirituum animalium affluxu ab Opio cohibito vel imminuto, fibræ nervoſæ relaxantur, & ſuppreſſæ evacuationes ſaltem per aliquod tempus reſtituuntur. Sic nonnunquam ab aſſumpto Opio catharſis, diureſis, menſium & lochiorum fluxus, ſecundinarum ejectio, necnon calculi renalis excretio, aut aliæ promoven-

tur evacuationes : nec diſpari ratione motus ſpaſmodici hyſtericorum aut hypochondriacorum ab eodem medicamento ſedari ſolent.

Qui per longum tempus Opiatis remediis utuntur, ſæpe experiuntur eandem illam doſim, quæ ad ſoporem inducendum initio ſufficiens erat, poſt aliquod tempus inutilem & irritam fieri ; majorem requiri, vel etiam ad ſomnum conciliandum quotidie ampliandam eſſe. Illud autem evenit ex eo quòd ex primis Opii doſibus aſſumptis ſanguis certum quemdam fluiditatis gradum adipiſcatur, quem eadem doſis augere nequit. Superfluis enim ſanguinis recrementis per ſudores vel per tranſpirationem exhalatis ſanguinea moles imminuta, non ampliùs arterias adeò diſtendit, ut nervos comprimere valeat ad ſomnum inducendum. Nec eadem Opii portio ſufficit ad arterias ad æqualem amplitudinem attollendas; major Opii quantitas requiritur ad ſanguineam molem ulteriùs ſolvendam & rarefaciendam, & quidem magis ac magis, donec omnem fluiditatem poſſibilem acquiſiverit : tunc enim ampliores Opii doſes magis ac magis creſcentes non ampliùs ſomnum arcerſunt.

Quæret aliquis quænam ſint principia, quibus Opium hanc inſignem ſanguinis diſſolutionem & expanſionem excitare valeat? Cui reſpondeo Opium ſalibus, tum acido, tum alcali urinoſo & ſulphure craſſo plurimùm condenſato, ſed ſummæ diviſibilitatis & expanſionis capace, componi. At verò non tam à ſalibus quàm à ſulphure ejus vim ſoporiferam pendere exiſtimo ; quandoquidem obſervamus corpora ſimili ſulphure turgida, ut ſunt Crocus, Nux Moſchata, Caſtoreum, &c. in ſoporem inducere.

Opium autem & aromata ſoporifera in ventricu-

lum injecta, à fermentativo ventriculi liquore ſolvuntur, & fermentationem ſuſcipiunt. Hâc fermentatione ſemiexpanſa ſulphura narcotica ad maſſam ſanguineam deveniunt: non ſolùm fermentativum motum in ventriculo ſuſceptum conſervant, ſed etiam à ſpirituoſis ſanguinis partibus in majorem motum concitantur, cum ſulphureis ſanguinis partibus permiſcentur, eaſdem in fermentationem ſecum trahunt, dividunt, attenuant, ſicque totam maſſam diſſolvunt ac rarefaciunt: unde ſopor. Nec priùs operatur Opium, quàm ejus ſulphura diviſa ad maſſam ſanguineam pervenerint. Reverâ paulò poſt quàm Opium in ventriculo injectum fuit, quidam nec ingratus caloris ſenſus in ventriculo percipitur, ex blandâ titillatione partium ſalino-oleoſarum à ſtomachali ſalivâ explicatarum; ſed ſomnus non invadit, niſi poſt ſemihoram aut horam unam, tempus nempe requiſitum ut ſulphureæ Opii particulæ ad maſſam uſque ſanguineam deferantur.

Si fortè Opii particulæ diutiùs in ventriculo retineantur, aut ſi majori quàm par eſt copiâ ingerantur; tum à nimiâ & incommodâ fibrarum nervearum ventriculi titillatione & irritatione oritur nauſea, ſingultus, vel etiam vomitio.

His ritè perpenſis, cæterorum Opii effectuum ratio ſatis eluceſcet: quapropter in illis explicandis diutiùs non immorabor.

Opio nimiâ doſi aſſumpto, & mortem gravioribus ſymptomatibus minitanti medentur, primò venæ ſectione & emetico medicamento. Hoc non ſolùm Opii reliquiæ in ventriculo ſuperſtites rejiciuntur, ſed etiam vomitûs conatibus nervoſæ ſuccutiuntur membranæ, & illis ſuccuſſibus ſpirituum ad partes affluxus inhibitus reſtituitur: illa verò vaſa ſanguinea à ſanguine rariore facto ultra modum diſtenſa

vacuantur, & ad ſolitum diametrum reducuntur. De utroque id imprimis cavendum, ut vires naturæ adhuc conſtent; aliàs pejus fortaſſe foret malo remedium. Deinde potionibus acidis, ex ſuccis Citri, Mali Aurantii, granorum Ribeſiorum, aceto, ſpiritibus Vitrioli aut ſulphuris: ſulphurum enim expanſioni obſtant, illorum vim coercent, & rariorem factum ſanguinem cogunt. Clyſteres acriores injiciuntur, Pyrethri aut Euphorbii pulviſculus naribus inſufflatur, ſalia volatilia intùs ſumuntur; veſicatoria, ſinapiſmi, & epiſpaſtica medicamenta plantis pedum aut imæ cervici impoſita, item cucurbitulæ, ſcarificationes, uſtiones, punctiones & frictiones dolorificæ, feliciter adhibentur. His enim remediis membranas nervoſas fortiter ſtimulantibus villi concutiuntur, ſpiritus ad partes majori copiâ allabuntur, partium tonus reſtituitur, fluida canalium renum fortiùs preſſa, quâ data porta ruunt, ſecretiones & excretiones reſtituuntur.

Circa epiſpaſticorum operationem in deliriis ab Opio natis Alexander Thomſon Anglus, *Diſſertationibus medicis de Opio*, obſervat ægros, cùm primâ epiſpaſtici operatione inter delirandum conqueruntur de frigido à ſincipite per cervicem delapſu, confeſtim à delirio ſanari. Maximum ſanè argumentum, ſtimulum ab epiſpaſtico nerveæ cerebri compagi inditum, eandem à nimiâ liquidi copiâ deplevisse; unde delirii ſolutio.

Veteres qui Opium frigidiſſimum eſſe arbitrabantur, illud corrigere tentârunt calidis medicamentis & coagulatum ſanguinem ſolventibus. Hinc Theriaca, Mithridatium, Philonium & aliæ Opiatæ compoſitiones. Recentiorum verò unuſquiſque, prout de Opio diverſè ſentiebat, diverſas illius temperandi rationes inſtituit. Alii Caſtoreo & Croco ejus

vim narcoticam emendant: alii aceto, ſucco Citri, ſpiritu Vitrioli vel ſulphuris, aut ſimilibus acidis liquoribus: alii ſalibus alcalicis, tum fixis, tum volatilibus: alii ſpiritu Vini, aquâ vitæ, vino, aut aliis fermentatis liquoribus: alii ipsâ fermentatione: alii igne & torrefactione. Verùm, quandoquidem Opium non præſcribitur niſi ad ſomnum conciliandum & dolores demulcendos, fruſtrà illam vim anodinam & ſomniferam corrigere vel minuere tentant. Sibi metipſi contrarii ſomniferum expetunt, ſomniferum timent; ſomniferum ingerunt, & illud, ſi poſſent, ejus virtute ſoporiferâ ſpoliarent. Nihil equidem in Opio veneni reconditur præter hanc virtutem; non igitur correctione opus eſt. Sola purgatio à ſordibus, terrâ, arenâ aut aliis inquinamentis, quibus conſpurcatum ad nos ſolet pervenire, requiritur; nihilque ab eo reformidandum, modò juſtâ doſi & ritè exhibeatur.

Purgatur autem à ſordibus, vel, ut aiunt, præparatur ſolutione in liquore quovis idoneo & tranſcolatione. Sæpe colatura ſervatur & exhibetur per guttas ſub nomine tincturarum Opii vel Laudani liquidi: nonnunquam etiam liquor ad extracti ſolidi conſiſtentiam exſiccatur, & ſub formâ pilularum vel pulveris exhibetur.

Cùm duæ ſint in Opio ſubſtantiæ, gummoſa una & reſinoſa altera, ille ſuccus non æquè ab omnibus liquoribus ſolvitur. Aqueis gummoſa tantùm ſubſtantia liquatur, remanente reſinosâ integrâ; ſpiritu vini ſola extrahitur reſinoſa: vino aut aceto vel aquâ vitæ ambæ ſimul diſſolvuntur. Ex hâc menſtruorum diverſitate diverſæ Opii tincturæ exurgunt, non ſolùm naturâ diſcrepantes, ſed etiam effectibus. Opii enim tinctura cum ſpiritu vini extracta, omnium fere conſenſu vi narcoticâ intenſiori donatur,

tur ; caput vehementiùs afficit, & ſæpe delirium inducit; ut in hypochondriaco ſæpiùs obſervavi, qui inſomniis affectus uſu tincturæ Opii cum aquâ paratæ ſomno placido corripiebatur; è contra verò phrenitide mirè divexabatur, cùm tincturam Opii cùm ſpiritu vini paratam ſumebat.

Opii tinctura cum aceto parata urinas nonnunquam ſupprimit, ut Medicinæ & Chymiæ peritiſſimus Jacobus Le Mort obſervavit. Quæ cum alcalinis ſalibus conficitur ad ſomnum conciliandum, parùm utilis eſt; quandoquidem ſales acrimoniâ ſuâ membranas nervoſas ſollicitando, ſoporem ab Opio excitatum diſcutiunt. Reverâ Opii tinctura cum ſalibus urinoſis volatilibus conſociata ſudores movet, ſicque præparatum quibuſdam in affectionibus convenit. Opium verò cum aquâ præparatum omnium tutiſſimum & efficaciſſimum cenſemus cum doctiſſimo Wedelio, & peritiſſimo Chymico & Medico ſuprà nominato. Nihil enim ex hoc menſtruo pertimeſcendum eſt; & Opium ſic præparatum non ſolùm heterogeneis partibus purgatur, ſed etiam ſuâ reſinâ nonnullis Medicis reformidandâ ſpoliatur: ita ut apud Joannem Jones Medicum Londinenſem, *Tractatu Anglico de detectis Opii myſteriis*, hæc tinctura Panaceæ titulo inſigniatur. Reverâ, quandoquidem conſtat Opium non eſſe frigidum, nec ſanguinem coagulare, ut putabant veteres; quid opus eſt tot calidis aut aromaticis ſubſtantiis quibuſcum conſociari ſolet? An ad juvandam Opii virtutem? Sed quæſo, quid Opium adjumenti recipere poteſt à Croco, Caſtoreo aut cæteris aromatibus quibus longè præſtat; tum ad ſoporem inducendum, tum ad ſudores movendos. Aliis quoque de cauſis hæc aromata in præparationibus uſitatis à nonnullis admittuntur, ſcilicet ad viroſum Opii

odorem emendandum, vel etiam ad illud magis extendendum, ut faciliùs in parvas doſes diſtribuatur. Eandem ob cauſam quoque Sydenham Opium liquidum extracto ſicco anteponit, quòd granum unum Opii ſolutum faciliùs in quindecim vel viginti guttulas dividatur, quàm extractum ſiccum in viginti partes grani unius.

Opii purgatio vel præparatio cum aquâ ſic inſtituitur.

℞. Opii minutim ſecti q. l. Diſſolvatur in aq. limpid. ſtillatitiæ q. ſ. digerendo in B. aren. Solutio à maſsâ ſuperſtite ſeparatur. Refrigerata per chartam bibulam tranſcoletur. Nova aqua maſſæ reſiduæ affundatur; digerantur. Secernatur à fæcibus, & tranſcoletur; ſicque aq. affuſiones iterentur, donec nulla ampliùs extrahatur tinctura. Solutiones confuſæ evaporentur in B. M. ad extracti ſolidi conſiſtentiam. Doſis exhibetur à quartâ grani parte ad gr. j, aut alterum.

Cùm Opium liquidum deſideratur, extracti hujus granum unum in aq. convenientis q. l. diſſolvitur, & poſteà partitis vicibus pro libitu propinatur.

Tinctura Opii cum aquâ parata in officinis non diu ſervaretur, ſed brevì mucorem contraheret. Quapropter ſi Laudanum liquidum ſervandum ſit, hæc tinctura paratur vel cum vino, vel cum aquâ vitæ; unde duæ Laudani opiati præparationes hîc Pariſiis maximè uſitatæ, nempe Laudanum liquidum Sydenhamii, & Guttæ anodinæ Equitis Talbot vel Tabor. Ad Laudanum liquidum Sydenhamii conficiendum,

℞. Opii in taleolas tenues ſecti ℥ij. Croci minutim conciſi ℥j. Cinnamom. Caryophyllor.

contuſor. ana ʒj. Vini Hiſpan. ℥xvj. Digerantur ſimul in B. M. per dies duos vel tres. Fiat colatura: ſervetur ad uſum.

Guttæ anodinæ Talbot ſic præparantur.

℞. Opii lamellatim ſecti ℥jß. Corticis Saſſafras ℥ß. Rad. Azari ℥ß. Aq. vitæ ℔j. Digerantur ſub radiis ſolaribus in vaſe clauſo per novem dies. Colatura ſervetur ad uſum. Doſis à gutt. iiij ad xv, vel xx.

Opium præparatum Laudani nomen in officinis obtinuit à Paracelſo, qui primus illud ſic nominavit quaſi laudandum medicamen.

Opii torrefactio à nonnullis proponitur ad virus narcoticum auferendum. Reverâ minor eſt Opii torrefacti virtus, non ob ſulphuris narcotici, ut aiunt, exhalationem, ſed quòd plurimæ Opii particulæ combuſtione deſtructæ fuerint, & in carbones redactæ. Inutilis itaque hæc emendatio nobis videtur.

Alii fermentatione craſſum Opii ſulphur dividere & attenuare conantur. Reipsâ fermentatum non adeò conſopit, & potiùs ſudores movet & diaphoreſim, aromatum more, ſanguinem & humores exagitando. Sic autem illam perficiunt fermentationem.

℞. Opii ℔j. Aq. comm. ℔iij. Fiat diſſolutio. Tum

℞. Mellis optimi ℔iij. Aq. comm. ℔xij. Fiat diſſolutio, quæ cum Opii ſolutione permiſta, & in vaſe idoneo recondita, reponatur in hypocauſto calido ad fermenteſcendum. Cùm liquor fermentans odorem vinoſum exhalat, ſpumâ & fæcibus ſeparatis, diſtillatur & ſpiritus extrahitur. Liquor in alambice reſiduus percolatur, blando igne evaporatur, & ad extracti conſiſtentiam reducitur: ſolvitur denuò cum humore

ſpirituoſo priùs elicito, & tinctura ad ſyrupi dilutioris conſiſtentiam redacta ſervatur ad uſum.

Equidem hæc tinctura majori doſi exhiberi poteſt, quàm Opii tinctura ſimplex cum aquâ vitæ: ſed parùm commodi ex hâc operosâ præparatione refertur. Nec magis utilem aut proficuam eſſe exiſtimamus hanc Helmontianam Opii cum ſucco Cydoniorum fermentati præparationem.

℞. Succi Cydonior. recenter expreſſi ℔x. Opii in tenues lamellas diſſecti ℔j. Stent in leni calore, ut fermenteſcant per ſeptimanas ij vel iij. Fæcibus poſteà ſubſiſtentibus liquor limpidus effundatur, cui adde Cinnamomi ℥iij. Caryophyllor. Macis, Nuc. Moſch. Cardamom. ana ℥j. Galang. minor. ℥jß. Digerantur ſimul per duos treſve dies. Liquor per chartam emporeticam tranſcolatus evaporetur ad extracti ſolidi conſiſtentiam.

Quidam viroſum Opii odorem diuturnâ digeſtione, & iteratis diſſolutionibus & diſtillationibus auferunt, & ſic veneno narcotico illud ſpoliari exiſtimant, hâc ratione.

℞. Opii q. l. Diſſolve in aq. comm. q. ſ. Solutio per chartam emporeticam tranſcoletur. Colatura in baln. aren. digeratur per octiduum, & poſteà blando ignis calore per alambicem vitreum diſtilletur ad melleam conſiſtentiam. Melleo huic extracto novam aquam affunde. Digerantur per octiduum, & iterùm diſtillentur ad melaginem. Iterentur novæ aquæ affuſiones, digeſtiones & diſtillationes, donec aqua inodora prodeat, & maſſa reſidua nullum ampliùs odorem emittat. Tunc nova aqua ultimò ſolvatur, percoletur, & evaporetur ad extracti ſolidi conſi-

ſtentiam, cujus vis adeò debilis eſt, ut ad grana iij, iv, v, vj, viij, vel x, tutò exhiberi poſſit.

Iteratis Opii digeſtionibus & diſtillationibus, ſulphura dividuntur, & attenuata avolant cum ſalinis partibus volatilibus. Unde moleculæ terreſtres cum ſulphuribus & ſalibus craſſioribus remanent fere inertes. Idcirco hanc præparationem parum utilem cenſemus.

Recenſitis Opii præparationibus frequentiùs uſitatis, nunc quædam monita circa illius uſum exponamus.

1°. Tinctura aut extractum Opii cum aqueis menſtruis præparata, cæteris præparationibus præſtant.

2°. Opii tincturæ & extracta reſinoſa cum ſpiritu vini præparata rejiciuntur. Intenſiori enim vi narcoticâ donantur, caput gravant, ſanguinem & ſpiritus inflammant, nonnunquam etiam ventriculi membranis inhærent; ibique gravitates, nauſeas, ſingultus & vomitiones excitant.

3°. Rejiciuntur Opii præparationes cum acidis quæ ipſius vim retundunt & deſtruunt. Neque utiliores cenſentur cum ſalibus volatilibus, quorum acrimoniâ ſomnus removetur, niſi ſudores promovendi ſint; tunc enim Opio opem ferunt: neque cum ſalibus alcali fixis, qui urinas promovent, ſed ſomniferam Opii virtutem admodùm minuunt.

4°. Opium ſub pilularum formâ minùs conducit, incertæ enim eſt operationis. Satius eſt illud ſub formâ boli debitè cum aliis pulveribus permiſtum & ſufficienter extenſum exhibere, vel quovis liquore ſaporis non ingrati dilutum: citiùs enim actionem ſuam exerit, & minùs frequentes nauſeas excitat.

5°. Nunquam in ventriculum cibis repletum inge-

ratur. Quapropter quatuor horarum intervallum à paſtu, ſi ſolidi fuerint cibi, requiritur; & ſaltèm duarum horarum poſt juſculum ad illud propinandum. Neque etiam alimenta ſolida exhibeantur, niſi abſolutâ Opii operatione; nec juſcula propinanda ſunt, niſi urgente neceſſitate, & tribus tantùm horis poſt narcoticum exhibitum.

6°. Non exhibeatur, dum fluunt menſtruæ mulierum purgationes, puerperarum purgamenta, periodicæ hæmorrhagiæ, aut criticæ evacuationes: nec niſi cautè poſt enormes evacuationes quaſcunque, ne ſpirituum defectu ægrotantes ad ſomnum jam proclives in ſomnum diuturniorem & fortaſſe ſempiternum inducantur, aut paralyſi afficiantur.

7°. Summâ cum cautelâ exhibendum hominibus debilioris conſtitutionis, laxioris texturæ, longo morbo debilitatis, infantibus, mulieribus prægnantibus & ſenibus, illis quorum ventriculus debilior cibos difficillimè concoquit, illis quoque qui ſummam patiuntur ſanguinis plethoram, ne, à ſubitâ ſanguinis expanſione, vel ſomnus lethalis vel hæmorrhagia ſuperveniat; rariſſimè in morbis acutis & inflammatoriis præſertim, ne, ſimulatâ morbi ſedatione, & Medicus & æger ſimul decipiantur.

8°. Illius uſus identidem intermittatur, ne aſſiduo uſu prorſus irritum aut noxium evadat.

9°. Tres ſunt potiſſimùm Opii exhibendi indicationes, ſcilicet, vigiliæ nimiæ, dolores acerbi & diuturni, enormes vomitiones vel dejectiones.

10°. Addit quoque Thomas Sydenham inſigniores ſpirituum animalium ataxias: unde nonnunquam in ſpaſmodicis nervorum affectibus & paſſionibus hyſtericis plurimùm juvat.

11°. Ab eâ potiſſimùm virtute pendet illa quæ in Opio deprehenditur facultas quaſdam evacuationes

provocandi à convulſivis nervorum criſpaturis ſuppreſſas. Sic idem Sydenham *Epiſtolâ ad Cole, p.* 488, ad ſuppreſſa hâc ratione puerperarum purgamenta reſtituenda, aliis remediis fruſtra tentatis, proponit Laudanum unâ ſaltem vice tentandum. „ Hîc, „ inquit, Laudanum quantumlibet ſuâ indole aſtringat, cùm tamen ſpirituum perturbationem, à „ quâ ſolemnis lochiorum evacuatio fuerat interrupta, compeſcat, quandoque plurimùm juvare, „ &, emmenagogis nihil proficientibus, lochiorum „ fluxum revocare poteſt. Sedulò interim animadvertendum eſt (pergit idem author) quòd ſi telo „ hoc ſemel miſſo ſcopum non attingamus, nec ſequantur lochia, Opium nullo modo eſt repetendum. "

12°. Opium in quibuſcunque morbis, tum chronicis, tum acutis non ſolùm ut ſoporiferum, ſed ut inſigne alterans medicamentum à plurimis Medicis prædicatur, & hoc nomine multis laudibus cumulatur. Verùm quàm infida ſit & illuſoria hæc praxis brevì experientur illi qui naturæ motus in morbis per aliquod tempus attentè perpenderint. Opium enim non modò fugitivum levamen affert, ſymptomata tantùm ſedando brevì regreſſura, intactâ morbi causâ, ſed etiam ſigna ex quibus Medicus & morbum dignoſcere & indicationes ſuas depromere debet, ſpiſsâ caligine obnubilat, alia & morbi prorſus aliena ſymptomata ſuſcitat, naturæ conamina ad criſim perficiendam infirmat vel potiùs extinguit, & diuturno uſu morbos periculo vacuos in graviſſimos & ſæpe exitiales convertit. Sic ſoporifer ille ſuccus fallacibus induciis ægrotanti & Medico imponere ſolet; quandoquidem morbus eſt ſæpe naturæ conatus ad peccantem cauſam ſuperandam, & ipſe dolor eſt nonnunquam illius conami-

nis ſenſatio, ſed ſæpiùs partis affectæ ſtimulatio ab humore peccante, quâ natura ad hanc cauſam expellendam vehementer concitatur. Sanè ille ſuccus remedii nomen non meretur, qui hoc naturam orbat incitamento. Sic ex. gr. in nephriticis doloribus à calculo ureteres obſtruente oriundis non inutiles cenſendi ſunt dolores quibus æger divexatur. Renes enim, ureteres & muſculi abdominis his irritationibus ſollicitati modò convelluntur, modò laxantur: ſic quandoque calculus conteritur, comminuitur, vel vehementer protruditur, ac tandem iteratis illis conaminibus, & medicinâ obſtetricante, tandem in veſicam expellitur. Idem dicendum de arthriticis doloribus: humor enim in peculiaribus articulorum vaſis concretus & hærens ab irritatâ & inflammatâ parte paulatim conteritur & reſolvitur; ita ut tandem ex minoribus in majora vaſa tranſvehatur, vel à calore partis per dolorem accenſo blandam concipiat effervеſcentiam quâ tenuior fit & per cutis poros perſpirandi capax. Si in his Opii uſus noxius, quid in aliis? Fruſtrà felicem opiaticorum Medicorum praxim nobis opponunt. Attendamus aliquantiſper ad eorum methodum medendi tot acribus medicamentis, ſpirituoſis, ſtimulantibus, ſalibus nempe volatilibus, oleis eſſentialibus, odoratis, & aromatibus innixam: nec difficile erit judicare vel hanc methodum ad pravos Opii effectus emendandos, ſoporoſas nempe affectiones diſcutiendas & torpeſcentem ab Opio naturam excitandam, excogitatam fuiſſe, vel Opium utiliter ab his adhibitum fuiſſe ad tumultus ab illegitimâ & ad hoc uſque tempus inauditâ methodo excitatos inhibendos quodammodò & refrænandos.

13°. Opium cum clyſteribus in inteſtina injectum eoſdem producit effectus ac per os ſumptum, imò

ſæpe majores ; & graviora nonnunquam inducit ſymptomata. Quare rarò in clyſteribus diſſolvitur : ſed potiùs infuſa vel decocta ex Papaveris albi capitibus exhibentur, nec niſi cum ſummâ cautelâ uſurpanda ſunt, & ſolummodò ad immoderatos & acerrimos alvi fluxus ſiſtendos, aut in atrociſſimis colicis doloribus.

14°. Externè admotum dubiæ & incertæ eſt virtutis : quapropter rariſſimè ad ſoporem inducendum applicatur; quod quidem nec temerè fieri debet. Sæpiùs ad odontalgiam ſedandam Opii granum unum aut alterum temporum arteriis applicatur, nec abſque levamine. Verùm Galenus monet opiata pharmaca auribus & oculis admota admodùm noxia eſſe : viſus enim hebetudinem & auris gravitatem inducunt. In vulnera quoque gangrænam ſæpiùs inferunt.

15°. Idem ferendum eſt judicium de Papaverinis ac de Opio, licèt eorum vis ſoporifera longè remiſſior ſit.

Ex Papaveris albi partibus capita fere ſola hîc in uſum veniunt. Matura colliguntur & exſiccata ſervantur. Ex his diſruptis & laceratis, rejecto ſemine tanquam inutili, infuſa & decocta præparantur ſicut & ſyrupus, Diacodium vulgò dictus. Semina verò ſomnifera non ſunt, ſed oleoſa & nutrientia : ex illis olim, teſte Dioſcoride, panem conficiebant. Nec ſolùm Papaveris albi, ſed etiam nigri ſemen eſculentum eſt ; ſiquidem ſcribit Matthiolus eos qui Tridentinas valles, Stiriam & ſuperiorem Auſtriam incolunt, placentulis veſci cum utriuſque Papaveris ſeminibus & farinâ paratis, oleoque expreſſo in cibis continuò uti, non tamen veternoſos fieri aut diuturniori ſomno capi. Nuperrimè quoque, cùm oleum Olivarum, necatis perfrigidâ an-

ni 1710 hyeme Oleis, nobis fere deficeret, oleo ex ſeminibus utriuſque Papaveris expreſſo in olei Olivarum vicem noſtrates in cibis innoxiè uſi fuerunt. Prætereà cl. Tournefort. Genuæ obſervavit nobiliſſimas matronas & puellas ſemina Papaveris albi ſaccharo obducta affatim vorare, neque in veternum incurrere. Quapropter in emulſionibus præparandis ad humorum acrimoniam demulcendam aut æſtum compeſcendum, cum quatuor ſeminibus frigidis frequenter Papaveris albi ſemen uſurpatur: ex eo quoque oleum extrahitur ad uſum externum in linimentis & unguentis adhibendum.

℞. Papaveris albi caput unum minutim conciſum, rejecto ſemine. Coque in aq. fontis ℥xij ad medias. Fiat colatura. Capiat æger horâ ſomni, ad ſomnum conciliandum.

℞. Capitum Papaver. alb. n°. ij. Conciſa coquantur in aq. limpid. ℔j ad tertiæ partis diminutionem. In colaturâ ſenſim contunde ſemin. Papaver. alb. & ſemin. Melon. ana ℥ß. Fiat expreſſio, in quâ diſſolve ſyr. Nenuphar. ℥j. Dividatur emulſio in duas doſes per noctem quatuor horarum intervallo propinandas.

℞. Quatuor ſemin. frigidor. major. ℥ß. Contunde in decoct. Hord. & rad. Althææ ℥vj. Fiat colatura, in quâ diſſolve Diacodii ℥ß vel ʒvj. Fiat emulſio horâ ſomni & longè à paſtu exhibenda.

℞. Diacodii ʒx. Aq. ſtillatit. flor. Papaver. erratic. & Portulacæ ana ℥iiij. Aq. flor. Aurantior. ℥ß. Fiat potio in duas doſes diſtribuenda: altera horâ ſomni propinetur; altera aliquot poſt horis, ſi ſomnus non superveniat.

℞. Extracti Opii ſolidi granum unum, oculor. Cancror. pp. ℥ß. Terantur in mortario marmo-

reo & accuratè miſceantur. Dividatur pulvis in ſex partes æquales ſextâ quâque horâ ſumendas ad tuſſim vehementem demulcendam.

℞. Laudan. opiat. gr. ß. Extracti Croci gr. j. Syr. de Althæâ ℥ß. Diſſolve in infuſionis flor. Paver. rhæad. ℥vj. Fiat potio horâ ſomni exhibenda ad tuſſim per noctem ſedandam & ſomnum conciliandum.

℞. Laudani opiat. gr. j. Corall. rubri & terræ Japonicæ ana ʒß. Terantur, & accuratè miſceantur. Tum adde pulver. Cinnamomi & Nucis Moſch. pulverat. ana ℈j, Extracti Juniperi ʒj. Syr. de Abſynthio q. ſ. M. F. opiata in quatuor doſes diſtribuenda, & per vices oggerendas in alvi profluviis immoderatis cum torminibus, aut in ſuperpurgationibus.

℞. Caſtorei gr. v. Opiati Laud. gr. j, vel Laudani liquid. Sydenhami guttas xij. Diſſolve in aq. flor. Aurantior. atque Arthemiſ. ana ℥iij. Solutioni add. Syr. de Arthemiſiâ ℥j. Fiat potio cochleatim exhibenda ad affectus hyſtericos compeſcendos.

Opium uſurpatur in Theriacâ *Andromachi*, Mithridatio *Damocratis*, Electuar. Diaſcordio, Antidoto Orvietano *Freder. Hoffmann.* Philonio Romano *Nicolai Salernitan.* Philon. Perſico *Meſues*, Pilul. de Cynogloſſo, Pilulis Matthæi vel Starkæi *Ph. Bat.* Balſamo hypnotico *Charas*, Pulvere *Requies Nicolai Alexandrini* dicto, Trochiſcis de Karabe. Semina Papaveris albi uſurpantur in Syrupo Jujubino *Meſues*, Pulvere Diarrhodon *Abbatis*. Pulver. Haly, Diatragacanthi frigidi *Nicol. Alexandr. Requies Nicolai* dicto, Philonio Perſico *Meſues*, Trochiſcis Alkekengi *Meſues*, & Trochiſcis *Gordonii.*

Articulus V.

De Acaciâ verâ, & Acaciâ noſtrate.

Acacia vera & ſuccus Acaciæ, *Off.* Ἀκακία, *Galeni, Damocratis & aliorum*: Ἀκακίας Ἐγχύλισμα, *Dioſcor.* Δάκρυον κυανωπὸν ἀκάνθης, *Andromachi.* Succus eſt inſpiſſatus, gummoſus, colore extùs fuſcus aut nigricans, intùs rufeſcens ſeu ſubfulvus, conſiſtentiæ firmioris, duræ, in ore lenteſcens, ſaporis auſteri aſtringentis, non ingrati, in maſſulas ſubrotundas 4, 6, vel 8, unciarum pondere, & tenuioribus veſicis involutas compactus.

Probatur recens, purus, nitidus, qui aquâ facilè diſſolvitur. Nigerrimus & ſicciſſimus improbatur, ſicut etiam ſordibus conſpurcatus. Ex Ægypto per Maſſiliam nobis affertur.

Exprimitur ex ſiliquis immaturis plantæ quæ dicitur Acacia folio Scorpioides leguminoſæ, C. B. P. 392: Acatia ſant, & Akakia, *P. Alp. de Pl. Ægypt.* cujus deſcriptio *Articulo de Gummi Arabico* expoſita fuit, quandoquidem eadem arbor Gummi Arabicum & hunc ſuccum ſuppeditat. Siliquæ nondum maturæ, aquâ perfuſæ contunduntur, exprimuntur; & ſuccus expreſſus coctione inſpiſſatur, & in maſſulas cogitur.

Conſtat ex mediocri ſalis acidi portione, paululum ſalis alcali, terrâ aſtringente copiosâ, & oleo tum tenui, tum ſpiſſo plurimo: ex quibus conjunctis compoſitum exurgit ſalſum, aluminoſum, mucaginoſum.

Inter incraſſantia, aſtringentia & repercutientia medicamenta numeratur. Ventriculum firmat, vomitum ſedat, & alvi profluvia, hæmorrhagias quaſcunque ſiſtit, ſanguinem inſpiſſando, humorum

acrimoniam demulcendo, & ſolidas partes roborando ac firmando. Intùs exhibetur, vel ſub formâ pulveris aut boli, vel conveniente liquore diſſolutus à ʒß ad ʒj.

Ægyptii, referente Alpino, ſanguinem ſpuentibus Acaciæ drachmam ſingulo manè aliquò liquore diſſolutam potandam offerunt. Idem mulieribus quæ immodicas uterinas patiuntur hæmorrhagias, hunc ſuccum diſſolutum & in uterum injectum proponit. Frequentiſſimus eſt in collyriis apud Ægyptios illius uſus ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi frequentiſſimæ ſunt, tuendos. In gargariſmatibus repercutientibus, in anginâ ad fluxionem incipientem cohibendam utiliter uſurpatur. Ad anum uterumque procidentem ſucco diſſoluto cum foliorum florumque decocto nihil præſtantius eſſe idem Alpinus aſſerit. Ab eodem ad podagricos dolores in fotu commendatur, ſed aſtringendo repercutit: quare his in affectibus minùs tutum eſt; quandoquidem humoris fluxum coercet, ſæpiùſque versùs interiora repellit.

℞. Acaciæ veræ ʒß. Conſerv. Roſar. rubrar. ʒj. Corall. rubr. ℈ß. Syr. de Symphyto q. ſ. M. F. bolus in cruentâ exſpuitione.

℞. Acaciæ Ægyptiacæ ʒj. Diſſolv. in ſuccor. Plantag. & Heder. terreſtris ana ℥iij. Adde Syr. Roſar. ſiccar. ℥j. M. F. potio cochleatim exhibenda in hæmorrhagiis.

Uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Trochiſcis de Karabe, Ung. ſtiptico *Charas.*

Caïri, inquit P. Alpinus, Coriarii ad denigrandas pelles multam copiam illius ſucci abſumunt.

In officinis Acaciæ veræ defectu alium ſuccum extractum ſæpe ſubſtituunt, quem Acaciam noſtratem ſeu Germanicam nominant, licèt viribus ab

Acaciâ verâ paulò diverſum. Quapropter ad Theriacæ confectionem Pharmacopœi curare debent, ut veram & genuinam Acaciam conquirant, quæ magni eſt usûs in Ægypto, & facilè apud nos reperitur.

Acacia noſtras & Acacia Germanica, *Off.* Succus eſt inſpiſſatus, ſiccus, durus, ponderoſus, niger, intùs nitens; in maſſulas veſicis involutas compactus, ſapore acido auſtero. Ex Germaniâ affertur, necnon etiam in officinis noſtris præparatur.

Planta ex cujus fructu ſuccus ille elicitur, dicitur Prunus ſylveſtris, *C. B. P.* 444: vulgò *Prunellier* vel *Prunier ſauvage.* Arbor fruticoſa eſt, ſepibus notiſſima, multis ramis donata, & ſpinoſa, cortice ſubpurpureo & cinereo circumveſtitur. Folia profert lanceolata, in ambitu ſerrata, ſapore aſtringente. Flores ante folia è ramulorum tuberculis naſcuntur conferti, niveo candore inſignes, teneri, amari, aliquantiſper odorati, roſacei, pentapetali, in quorum medio ſtamina alba apicibus intensè croceis ornata ſtylum viridem longiorem circumdant, ex calyce exſurgentem; qui calyx deinde in fructum abit. Floſculis pari fertilitate ſuccedunt fructus parvi, ex rotundo oblongi, Ceraſis vulgatis minores, primùm virides, paulò ante maturitatem glauci, tandem matureſcentes atro-cærulei, inſigni aſtrictione prædití, oſſiculum continentes Ceraſi oſſiculo par aut paulò minus, ſed longius, cum nucleo ſimili. Radice nigrâ eſt.

Folia, cortex & fructus immaturi refrigerant, exſiccant & aſtringunt: unde uſus eorum in hæmorrhagiis & alvi profluviis frequens.

Licèt Matthiolus omnibus ſylveſtris Pruni partibus aſtringentem facultatem tribuat, flores tamen

& fructus maturi excipiendi ſunt, qui alvum laxandi virtute pollent. Unde flores ad alvum ſubducendam in vino macerati aut in ſyrupo crebris infuſionibus parato à quibuſdam exhibentur. Quin etiam eoſdem exſiccatos in Cereviſiâ calidâ propinatos alvum movere Simon Pauli refert. Aquam è floribus diſtillatam & potam ad laterum dolorem & pleuritidem Tragus commendat: eamque multò efficaciorem aſſerit, ſi flores recentes vino generoſo macerati in B. M. diſtillentur; quandoquidem ſpiritus ille ſudorificus eſt ab ℥iiij ad ℥vj propinatus.

Fructus bene maturi alvum laxant; ſed immaturi refrigerant & aſtringunt: quapropter melle conditi dyſentericis & alvi profluviis laborantibus exhibentur. Ex Prunis ſylveſtribus immaturis in clibano exſiccatis & poſteà cum muſto vel Cereviſiâ fermentatis apud Germanos vina & Cereviſiæ præparantur in alvi profluviis & immoderato menſium fluxu proficua.

Ex iiſdem immaturis & recentibus ſuccus exprimitur, coquitur & inſpiſſatur ad extracti ſolidi conſiſtentiam ſub Acaciæ Germanicæ nomine, & Acaciæ veræ ſuccedaneum habetur. Majori tamen aciditate donatur; quapropter magis refrigerans & aſtringens cenſetur: multò minus olei continet; idcircò humorum acrimoniam non æquè ac vera Acacia temperare valet. Adversùs hæmorrhagias & alvi profluvia ad ʒj ſub formâ boli vel in potionibus dilutus nonnunquam exhibetur: ad anginam ſtatim initio in gargariſmatibus utiliter miſcetur.

℞. Acaciæ noſtratis ʒj. Sal. Prunell. ʒß. Mellis roſati ℥j. Aquar. ſtill. Roſar. & Plantag. ana ℥iij. M. F. gargariſma in anginâ incipiente.

Pruni ſylveſtris folia in Unguento Comitiſſæ uſurpantur.

Articulus VI.

De Hypociſtide.

Hypocistis, *Off.* *Ὑποκιςἰς, Dioſcor.* Taraſith, *Arabum.* Succus eſt exſiccatus, niger, nitens, ſaporis auſteri. Ex Gallo-Provinciâ, Galliâ Narbonenſi, & Orientalibus plagis nobis affertur. Eligatur purus, nitidus, niger, non aduſtus.

Planta ex quâ extrahitur, dicitur Hypociſtis officinar. *C. B. P.* 465. E variorum Ciſti generum radicibus veluti ſurculus erumpit, Orobanches formâ: caule infimâ parte quatuor vel quinque lineas, ſupremâ pollicem vel duos pollices craſſo, tres quatuorve alto, carnoſo, ſuccoſo, diſruptu facili, candicante, purpuraſcente aut ſublutei coloris, ſaporis amari & ſummè aſtringentis, foliolis ſeu ſquamis craſſis, ſemipollicem longis, duas treſve lineas latis, obtusè acuminatis, diverſi coloris in diverſis ſpeciebus, undique obſito. Multos gerit in ſummitate flores congeſtos cum foliolis aut ſquamis plurimis ſimilibus craſſis intermiſtos & circumſeptos. Flos mali Punicæ cytino ſimilis monopetalus eſt, campanulatus, ſeptem vel octo lineas longus, cujus pars infima pro calyce eſt; ſuprema in quinque dividitur ſegmenta duas lineas longa, ſubrotunda; quorum medium piſtillum occupat duas lineas longum, in globulum deſinens ſtriatum, cujus ſtriæ ſtato tempore dehiſcentes tenuiſſimum pollinem emittunt: ſicque hæc pars piſtilli ſtaminum & apicum vices gerit. Infima floris pars paulatim intumeſcit ad ſemiunciæ craſſitiem, & fructum conſtituit ſubrotundum, ejuſdem cum flore coloris, mollem, intùs veluti radiatim in ſex vel octo partes diviſum, ſucco turgidum lento, glutinoſo, limpido, ſaporis

ſaporis fatui, & ſeminibus fœtum pulveris adinſtar tenuiſſimis. Sphæriceo huic fructui ſtriatus piſtilli globulus ſupereminens ſemper adhæret. Caulis à Ciſti radicibus quibus innaſcitur, facilè avellitur; & ſcrobiculum relinquit in radice lævem abſque ullo fibrarum veſtigio. Cl. Tournefortius in Cretâ inſulâ obſervavit Hypociſtidis ſpecies colore diverſas, ut videre eſt *in Corollar. Inſt. R. H.* Sola Hypociſtis flore luteo odorata erat, & odorem Lilii convallium referebat; cæteræ ſpecies erant inodoræ.

Ad ſuccum præparandum, cytinos ſeu fructus recentes contundunt, & ſuccum eliciunt, qui ſubinde inſolatur, & denſatur ad extracti ſolidi conſiſtentiam. Præter hanc Hypociſtidis præparationem nonnulli tempore Dioſcoridis plantæ ſurculos exſiccabant, fractos macerabant, incoquebant, percolabant, & ad extracti conſiſtentiam indurabant.

Hypociſtis ex iiſdem ferè conſtat principiis ex quibus Acacia; & iiſdem virtutibus donatur. Potenter aſtringit, & ad omnes fluxionum affectus, putà ſanguinis rejectiones, profluvia muliebria, cœliacos dyſentericoſque affectus commendatur. Quin ſi quam partem roborare conſilium ſit, inquit Galenus *L.* 7°. *ſimpl. Medicam.* quæ videlicet pluſculo humore exoluta fuerit, robur & firmitatem illi non imbecilliter addit. Sic ſanè ſtomachicis epithematis, hepaticiſque commiſcetur, & ex viperis confecto antidoto inditur, nimirùm quò corpora confirmet ac roboret. Intùs ſumitur à ʒß ad ʒj. In gargariſmatibus repercutientibus ſicut Acacia uſurpatur.

℞. Hypociſtid. ʒij. Syrupor. de Symphyto & Berberis ana ℥j. Mucag. Gumm. Tragacanth. ℥j. Aquar. Plantag. & Portulac. ana ℥ij. Fiat

looch. ſ. a. quo utatur æger ex cochleari frequenter, in hæmoptoe.

℞. Hypociſtid. ʒj. Corall. rubr. Terr. ſigill. Lapid. Hæmatit. pptorum ana ℈j. Syrup. Hederæ terreſtris ℥j. Aq. Plantag. & Portulac. ana ℥iij. M. F. potio cochleatim exhibenda.

℞. Hypociſtid. & Acaciæ noſtrat. ana ʒj. Conſerv. Roſar. & Cynorrhod. ana ʒij. Syr. Berber. q. ſ. Fiat opiata in quatuor doſes quartâ quâque horâ exhibendas diſtribuenda, ad ventriculum debilem roborandum & diarrhæam ſiſtendam, obſervatis obſervandis.

Uſurpatur in Theriacâ *Andromachi*, Mithridatio *Damocratis*, Trochiſcis de Karabe, & in Emplaſtro regio ad hernias.

Articulus VII.

De Catechu, & Lycio veterum.

Catechu & impropriè Terra Japonica, *Off.* vulgò *Cachou.* Eſt ſuccus gummoſus, reſinoſus, induratus, extrinſecus è rufo nigricans, intrinſecus è rubro fuſcus, ſaporis aſtringentis, ſubamari, poſtmodùm dulcioris & grati, odoris expers. Duplex eſt: unus defæcatior, qui in ore citò liqueſcit; alter magis craſſus, terreſtris & quaſi fæculentus, qui ſæpe terrâ, arenâ, lapillis aut aliis heterogeneis permiſtus reperitur, & nonnunquam aduſtus. Hic deterior cenſetur: ille rarior, ſed præſtantior, & cùm reperitur, eligendus. Ex Malabar, Surattâ, Pegu, & aliis Indianis oris affertur. Impropriè Terra Japonica dicitur, cùm in Japoniâ non reperiatur niſi aliunde illuc advectus.

Mercatores ab hujus ſucci ariditate & friabilitate decepti terram eſſe crediderunt: verùm nullus in dubium hodie revocat quin ſit ſuccus ex Vegetabi-

lium familiâ extractus & inſpiſſatus ; ſiquidem in aquâ communi facilè diſſolvitur, & nulla terra ab eo tranſcolatione ſeparatur, igne accenditur & comburitur, & paucos cineres poſt ſe relinquit. Sed de illius ſucci origine, ſeu de plantâ ex quâ extrahatur, apud authores non planè conſtat. Imò ex pluribus & diverſis plantis hic ſuccus coctione elicitur, qui his nominibus *Khaath*, *Cate*, *Catechu*, *Caetchu*, *&* *Caſtjoe* inſignitur.

Si enim Garciam audiamus, arbor ex quâ ſuccus Cate extrahitur, magnitudine eſt Fraxini, folio minuto Ericæ aut Tamariſci ſimillimo, perpetuò virente, multis ſpinis horrida. Sic autem illius ſucci extrahendi rationem refert. Ramos hujus arboris minutim conciſos elixant, deinde contundunt; poſtmodùm cum farinâ Nachani & cujuſdam nigri ligni quod iſtîc naſcitur ſcobe, (interdum etiam ſine eo) paſtilli & tabellæ formantur, quas in umbrâ ſiccant.

Jacobus Bontius eandem deſcribit arborem creberrimis in trunco & ramis ſpinis obſitam, foliis fere Sabinæ vel arboris quam vocant Vitæ, ſed non tam pinguibus & craſſis. Fabas fert rotundas, inquit, punicei coloris, in quibus tres aut ad ſummum quatuor nuces clauſæ latent tantâ duritie ut dentibus frangi nequeant. Ex ejus radice, cortice & foliis extractum *Cate* dictum excoquitur; quod illi authores ambo Lycium Indicum Dioſcoridis eſſe exiſtimant.

Verùm Herbertus de Jager, *Ephemerid. German. Decad.* 2ª. *Ann.* 3°. ſcribit Lycium Indicum, ſeu *Cate* Garciæ, vel *Khaath* ut Indi nominant, & *Reng* ut Perſæ dicunt, ſuccum eſſe extractum non ex unâ arbore, ſed ex fere omnibus Acaciæ ſpeciebus quæ cortice aſtringente & rubeſcente præditæ ſunt, multiſque aliis plantis ex quibus ſimilis ſuccus ex-

coqui poteſt; qui omnes ſucci eodem nomine *Kaath* ibi deſignantur, quamvis bonitate & virtute diſpares. Unam tamen obſervat eſſe arborem, quæ præſtantiſſimum & optimum Kaath reddit.

Ab ipſo dicitur Acaciæ ſpecies ex quâ Kaath ſeu Lycium Indicum conficitur, Kheir *Indor.* & *Decanor.* Khadira *Brachman :* Tſaanra *Golcondenſ.* Karanggalli Patti *Malabarum.* Acaciæ ſpecies eſt ſpinoſa, ramoſa, cujus rami majores cortice albicante cinereo veſtiuntur; ſurculi autem qui folia producunt, cute rufeſcente obducuntur, & ex majoribus ramis erumpunt inter ſpinulas binas hamatas, ex adverſo oppoſitas. Folia alata ad coſtam unam adhærentia Acaciæ foliis ſimilia ſunt, ſed minora. Flores & fructus non vidit. Ex hâc arbore in Regno Pegu ſuccus coctione extrahitur, quo ſuum Khaath per totam Indiam adeò celebre conficiunt.

Necnon etiam inter plantas quæ extractum Khaath ſeu Catechu præbent, inſignis eſt quoque Areca arbor, referentibus eodem Herberto de Jager loco ſuprà citato, & Joanne Otthone Helbigio *Ephemerid. Germ. Ann.* 9°. & 10°.

Palmæ ſpecies eſt, quæ dicitur Palma cujus fructus ſeſſilis *Fauſel* dicitur, *C. B. P.* 510: Filfel & Fufel, *Avicennæ :* Fauſel ſive Areca Palmæ foliis, *J. B.* I. 389: Areca ſive Fauſel, *Cluſii exot.* 188: Pinung, *Bontii :* Caunga, *H. Malabar.* I. Arbor eſt procera, radice nigricante, oblongâ, ſpithamam craſsâ, cum plurimis radiculis albicantibus & rufis; caudice ad radicem ſpithamam craſſo, in ſummitate paulò minore; cortice obducto dilutè viridi, & adeò lævi ut nullum aſcenſum præbeat niſi aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut cincto per intervalla caudice vinculis quibuſdam ex Sparto aliâve materiâ confectis. Frondes ſeu palmites ex caudice decuſſatim

bini, ſuperiores ex inferiorum ſinu emergentes, imâ ſuî parte ſummitatem caudicis inſtar vaginæ ſeu capſæ rotundæ & clauſæ circumplectentes, caput oblongum in ſummitate arboris ipſo caudice craſſius conſtituunt. Exteriores pede fiſſo ac rupto, poſteà ſucceſſivè ſuo tempore decidunt. Palmites exeunt è coſtâ mediâ, ſuperiùs nonnihil cavâ, inferiùs rotundâ, & pinnis ſeu foliis binis ordine oppoſitis, tres quatuorve pedes longis, quatuor plùs minùs pollices latis, ac inſtar flabellorum complicatis, viridibus & nitentibus. In ſummâ arbore è foliorum ſinubus exeunt vaginiformes capſæ, quatuor plùs minùs ſpithamas longæ, è ſingulis foliis ſingulæ, ſurculos floribus & fructibus onuſtos includentes, parte interiore quæ palmitum medium ſeu centrum reſpicit, concavæ, exteriore convexæ, ſuperficie glabrâ & æquali, in medio partis cavæ ſtriâ lacunoſâ ſulcatæ, ſecundùm quam rumpuntur & aperiuntur, exteriùs primùm è viridi albicantes, per tempus flaveſcentes, interiùs candidæ. Surculorum in capſis incluſorum alii craſſiores imâ parte fructibus teneris dotati ſunt, alii tenuiores gemmis florum in duabus oppoſitis partibus obducti: ſunt autem gemmæ iſtæ parvæ, anguloſæ, albicantes, in tria petala rigida, cuſpidata & craſſiuſcula ſe aperientes; continentque in medio ſtamina novem albicantia, tenuia, tria longiora, ex flavo albicantia, quæ à ſex minoribus magis flavis cinguntur. Fructus adhuc teneri & molles candidi ſunt ac nitentes, albicantibus ſurculis appenſi, formâ non rotundâ, ſed angulatâ, maximâ parte foliis calycis oblongo-rotundis & mutuò circumvolutis comprehenſi: humorem multum & limpidum ſaporis aſtringentis in medio pulpæ continent: pulpâ per tempus auctâ, humor minuitur, donec nullus ſuperſit: deinde me-

dulla albicans naſcitur, pulpâ indureſcente; & cortex tandem aureo-flavus fit. Fructus juſtam magnitudinem adepti, antequàm ſiccati ſint, perquàm ſimiles Dactylis ſunt, oblongo-rotundi: in imâ & ſuperiori parte ſtrictiores conſtant ex cortice craſſo, glabro, membranaceo, pulpâ è fulvo rubeſcente, quæ per ſiccitatem fibroſa evadit ſeu lanuginoſa & flaveſcens, intùs in medio medullâ albicante, ſeu potiùs nucleo aut ſemine. Cùm jam fructus exſiccatus eſt, nucleus à pulpâ fibrosâ facilè ſeparatur, Avellanæ vel Nucis Moſchatæ magnitudine, turbinatus ut plurimùm, vel unâ parte compreſſus & ſeſſilis, ex alterâ convexus, rugoſus, ſtriatus extrinſecus, coloris rufi aut Cinnamomei, materie durâ non admodùm cedenti cultro, venis candicantibus, rufis & rubentibus intùs reſpersâ, ſaporis nonnihil aromatici & pauliſper aſtringentis. In maritimis & arenoſis tantùm locis hæc arbor naſcitur.

Maximam hujus arboris fructui famam conciliavit quotidianus ejus apud Indos uſus, qui eum ſive mollem, ſive durum cum Lycio Indico ſive Khaath, & foliis Betel, addito momento Calcis, aſſiduè maſticant, ſuccum ſive ſalivam his rebus tinctam deglutiendo, cætera expuentes.

Hæc eſt ex Arecâ extracti, Khaath quoque dicti, præparandi ratio, referente ſupradicto Herberto de Jager, *Ephem. Germ. Dec.* 2ª. *Ann.* 3º. Nucem Arecam vel Fauſel, quando adhuc viridis nec planè matura eſt, in duo triave fruſta ſecant, & ita in aquâ, addito parùm Calcis ex teſtis oſtreorum uſtis, per quatuor horarum ſpatium excoquunt, donec ſegmenta colorem obſcuro-rubrum contraxerint. Calx multùm juvat. Tum adhuc calens decoctum percolatur, & refrigeratum ſenſim detrahitur à materiâ ſpiſsâ & fæculentâ in fundo relictâ. Hæc

fæcula ſola inſpiſſata Khaath quoque dicitur, & eodem modo ac extractum Cate uſurpatur. Sed ut illud extractum præſtantius efficiant, addunt corticum Tſianræ ſeu Acaciæ prædictæ recentium & viridium tuſorum & per tres dies maceratorum aquam, & coquunt ad extracti molliuſculi conſiſtentiam. Tandem maſſam inſpiſſatam ſuper ſtoreas ſoli exponunt, & in maſſulas vel paſtillos redigunt.

Magnates & ditiores hoc Lycio ſive Catechu haud contenti, illi Cardamomum, lignum Aloes, Moſchum, Ambarum, & alia admiſcent, quò gratius & luxurioſius evadat. Talis eſt compoſitio quorumdam paſtillorum apud Indos paratorum, rotundorum, planorum, Nucis Vomicæ magnitudine, à Batavis in Europam allatorum ſub nomine *Siri Gata Gamber.* Tales ſunt quoque paſtilli nigri ſub diverſis formis, modò pilularum, modò ſeminum, florum, fructuum, muſcarum, inſectorum, modò muſcerdæ, aut aliorum ad libitum, à Luſitanis in urbe Goâ efficti; quique ob vehementiorem aromatum fragrantiam, à noſtris ut plurimùm reſpuuntur. Verùm ut nationes illæ valde fraudulentæ ſunt, ſæpe contingit ut arenam, argillam aut alia heterogenea huic extracto permiſceant, quò maſſam & pondus augeant; adeò ut rarò mera illa pura & ſincera ex illorum manibus haberi poſſit.

Areca, obſervantibus Garcia & Jacobo Bontio, nondum matura, maſticata vertiginem cerebro ſubitam inducit, non ſecùs ac ſi ſumpto vino quis ebrietatem contraxerit. Sed hæc alteratio, ſumpto pauco ſale & hauſtu aquæ gelidæ, breviter evaneſcit.

Hanc maſticationem orientales populi commendant adversùs fœdum oris halitum, ad firmandos dentes & gingivas, ventriculum roborandum, vomitiones & diarrhæas ſiſtendas, ciborum appeten-

tiam excitandam, concoctionem adjuvandam. Interim os maſticantium velut cruore delibutum, fœdo aſpectu ſqualet.

Catechu ſincerum & ſine aromatibus modicè aſtringit, dentes & gingivas firmat, aphthas & oris exulcerationes ſanat, tonſillis & anginæ medetur, cruentam exſpuitionem ſedat, catarrhos inhibet, tuſſi & raucedini conducit, pituitam acrem demulcet, ventriculum roborat, ciborum concoctionem juvat, alvi profluvia, diabetem, hæmorrhagias ſiſtit, & menſes immoderatos minuit. G. Volfgang. Vedelius *in Ephem. German.* refert obſervationem herniæ varicoſæ in juvene uſu Catechu ſanatæ.

De terræ Catechu doſi nimiâ nihil timendum mihi videtur: fruſtula enim aſſiduè in ore detineri poſſunt, nova diſſolutis ſubſtituendo abſque ullo malo eventu. Obſervandum eſt quò minutiora ſunt fruſtula, eò palato gratiora deprehendi: fragmenta in os ingeruntur, ſeminis Aniſi vel Coriandri magnitudine. Subſtantia ſub formâ boli vel tabellarum deglutitur à ℈ß ad ʒß. Ex eo Vedelius tincturam ſic extrahit.

℞. Catechu q. v. Pulverato affunde Sp. vini rectif. ſextuplum vel octuplum. Digerantur; & extrahitur tinctura elegantiſſima, quæ ſenſim effundendo à fæcibus ſeparatur, & ſervatur ad uſum. Doſis à gutt. xx ad lx.

Hæc tinctura ſicut etiam Catechu ſubſtantia feliciter uſurpantur in gargariſmatibus adversùs anginam.

℞. Catechu ʒj. Sacchar. ℥j. Exactè pulverata miſceantur, & excipiantur mucagine Tragacanthi cum olei Cinnamomi. guttâ unâ vel alterâ. Formentur paſtilli ſublinguales, in tuſſi catarrhali & diarrhæis.

℞. Catechu ℥ß. Nuc. Moſch. Corall. rub. pp. ana ʒj. Syr. Cydonior. q. ſ. M. F. opiata, Doſis ʒj ter die exhibenda in hypercatharſi, diarrhæâ & dyſenteriâ.

℞. Terr. Catech. ʒj. Hæmatit. pp. ʒß. Diacod. ℥ß. Syr. è Roſis ſiccis ℥j. Aquæ Portulacæ & Sperm. Ranar. ana ℥iij. M. F. Julap. in hæmoptoe & hæmorrhagiis.

℞. Catechu pulver. ʒiij. Mucilag. Gumm. Tragacanth. & Syr. de Symphyto ana ℥j. Aq. Plantag. ℥iij. M. F. lohoc, adversùs hæmoptoem & tuſſim catarrhalem.

Num Catechu idem ſit cum Lycio Indico *Dioſcoridis* dubium eſt non facilè ſolubile. Dioſcorides, Galenus & Plinius duplicis Lycii meminerunt; Cappadocis nempe, & Indici. Primum erat ſuccus extractus ex arbore quâdam ſpinosâ, virgis trium cubitorum aut longioribus, cortice pallido, foliis Buxi denſis, fructu Piperis inſtar nigro, lævi, amaro, denſoque, radicibus multis, obliquis, lignoſis, naſcente in Cappadociâ, Lyciâ, pluribuſque aliis locis. A Græcis Λύκιον & Πυξάκανθα dicebatur. Lycium ſeu extractum parabant ex ramis cum radicibus tuſis, & per dies multos in aquâ maceratis, denique coctis: tum quidem lignis abjectis, liquor iterùm coquebatur, donec Mellis craſſitudo fieret. In maſſulas compactum erat extrinſecùs nigras, intùs, cùm frangerentur, rufas, citò nigreſcentes, odore minimè viroſo, cum amaritudine aſtringentes. Simili modo quoque fieri ſolebat Lycium, ſemine expreſſo & inſolato.

Alterum ſeu Indicum Lycium, colore croceo, illo præſtantius & efficacius. Tradunt, inquit Dioſcorides, fieri ex frutice Lonchitide vocato. Eſt is è ſpinarum genere, virgas habens rectas, tricubitales

aut etiamnum majores, à radice numeroſas, & Rubo craſſiores. Ruptus cortex rufeſcit; folia verò Oleæ ſimilia viſuntur.

Hæ deſcriptiones cum Cate Garciæ & Bontii, aut cum Herberti de Jager Acaciâ Indicâ minimè conveniunt: unde concludere poſſumus nos Græcorum Indico Lycio carere. Lycium autem Cappadocium in officinis non ampliùs reperitur.

Articulus VIII.

De Succo Glycyrrhizæ.

Succus Glycyrrhizæ, & Succus Liquiritiæ; *Off.* γλυκυῤῥίζης χύλισμα, *Dioſcoridis* & *Galeni*. Succus eſt extractus, & inſpiſſatus in maſſulas aut laterculos ℥iiij, vj vel viij, foliis laurinis involutos, compactus, niger, ſiccus, fragilis, intùs, cùm frangitur, ſplendens, in ore deliqueſcens, ſapore dulci cum quâdam acredine. Optimus cenſetur, qui dulciſſimus, recens, purus, & linguæ ſubditus totus liqueſcit. Rejicitur aduſtus, amarus, arenulis aut ſordibus conſpurcatus. Ex Hiſpaniâ Maſſiliam, & ex Hollandiâ affertur.

Planta ex quâ extrahitur, dicitur Glycyrrhiza ſiliquoſa vel Germanica, C. B. P. 352: Glycyrrhiza radice repente, vulgaris Germanica, *J. B.* 2, 328: Glycyrrhiza vulgaris, *Dodon. Pempt.* 341. cujus deſcriptionem & vires *Cap. de Radicibus* expoſuimus. In Cretâ inſulâ, Italiâ, Germaniâ, Galliâ creſcit; ibique locorum ſuccus extrahitur. Sed laudari ſolet qui ex Hiſpaniâ affertur, ubi magnâ copiâ præparatur, præſertim circa Dertuſam & Ilerdam Catalaniæ civitates. Ibi, referente viro rei herbariæ & hiſtoriæ naturalis peritiſſimo D. Ant. de Juſſieu, radices recentes Julio menſe colliguntur, purgan-

tur, in aere fere exſiccantur: deinde minutim conciſæ ex aquâ coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expreſſus ſuccus igne inſpiſſatur, donec manibus tractari poſſit: tum in maſſulas compingitur, foliis laurinis involvitur, ac tandem ſole perfectè ſiccatur, & ſervatur.

Succus ille ad eadem valet ac Glycyrrhiza. Bechicum eſt eximium, quod per ſe utiliter ad pulmonum & thoracis affectus ſumitur, & aliis medicamentis commiſcetur. A Dioſcoride ad veſicæ ſcabiem & renum dolores commendatur.

℞. Succi Glycyrrhizæ Hiſpanici ℥ij. Sacchar. albi ℥iiij. Opii ʒß. Mucilaginis Gumm. Tragacanth. q. ſ. M. Fiant Trochiſci ſublinguales, ad tuſſim vehementem compeſcendam & catharrhum diſcutiendum.

℞. Succi Glycyrrhiz. ℥j. Croci minutim ſecti ℈j. Vini Canarini ℔ij. Digerantur frigidè per 9 dies. Detur hujus tincturæ cochlear unum aut alterum ſæpiùs die, ad pituitam viſcidam incidendam, & expectorationem promovendam.

℞. Aq. fontan. ℔ij. Aq. Calcis ℔j. Croci minutim conciſi ʒß. Succi Glycyrrhizæ Hiſpan. in tenues lamellas redacti ℥j. Mellis Narbonenſ. ℥ij. Digerantur calidè in vaſe clauſo per 24 horas. Fiat colatura. Exhibeatur calida ad ℥iiij tertiâ vel quartâ quâque horâ, in tuſſi vehementiori, in catarrho & aſthmate, ad pituitam acrem demulcendam, craſſam incidendam, & expectorationem promovendam.

Succus Liquiritiæ uſurpatur in Theriacâ *Andromachi*, & Trochiſcis bechicis nigris *Charas*.

Articulus IX.

De Saccharo.

SAccharum, *Offic.* Σάκχαρον, *Dioſcoridis* : Σάκχαρ, *Galeni* : Μέλι ἐν καλάμοις, *Theophraſti* : Μέλι καλαμίνον, *Arriani* : Ἅλς Ἰνδικός, *Pauli Æginetæ* : Zuccar *Arabum* : Saccharon, *Plinii*. Eſt ſal eſſentialis, pinguis, oleaginoſus, rufus aut cinereus, ſi nondum purgatus fuerit; colore & ſplendore niveus aut cryſtallinus, ſiccus, & ſub dente friabilis, ſi optimè depurgatus; qui cum aquâ diſſolvitur & rurſus ad craſſitudinem coquitur: Mellis inſtar pinguis eſt, & in longum filum ductilis, ſapore dulci grato, odore fere nullo, ex Arundine ſaccharíferâ extractus.

Veteribus notum fuit, non tamen apud eos ut hodie apud nos uſitatum. Quod quidem ex plurimis authorum teſtimoniis manifeſtum eſt; licèt olim ſicut hodie ex diverſis plantis eliceretur, ut mox dicemus.

Strabo L. 15°. *Geographiæ* apertè ſcribit in Indiâ Arundinem Mel ſine apibus gignere. Lucanus huic quoque ſuffragatur hoc carmine:

Quique bibunt tenerâ dulces ab Arundine ſuccos.

Necnon Marcus Varro his verſibus:

Indica non magnâ nimis arbore creſcit Arundo.
Illius è lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere Mella.

Seneca *Epiſtolar.* 85. de hâc Arundine ſic loquitur: „ Aiunt inveniri apud Indos Mel in Arundinum „ foliis, quod aut ros illius cœli, aut ipſius Arun- „ dinis humor dulcis & pinguis gignat. “ Melleus ille ſuccus, modò Mellis, modò Salis, modò Sacchari nominibus donabatur. „ Eſt aliud concreti Mel- „ lis genus, (inquit Dioſcorides, cùm Mellis diverſa

„ genera recenſet) quod Saccharon nominatur. In „ Indiâ verò & felici Arabiâ in Arundinibus in„ venitur: Salis modò coactum eſt, dentibus ut Sal „ fragile. “ Archigenes ait Salem Indum eſſe colore & conſiſtentiâ Salis communis, guſtu Mellis, magnitudine Lentis aut ad ſummum Fabæ. Galenus 7°. *ſimpl. Medicam.* Sacchar ex Indiâ & felici Arabiâ afferri ſcribit, & in Arundinibus concreſcere: eſſe autem & ipſum Mellis genus, & minùs quidem dulce quàm noſtrum. Saccharon & Plinius Arabiam ferre narrat, ſed laudatiùs Indiam: eſſe autem Mel in Arundinibus collectum, gummeum, modò candidum, dentibus fragile, ampliſſimæ Nucis Avellanæ magnitudine, ad Medicinæ tantùm uſum. Idem Plinius *Lib.* 6°. Cannas Sacchariferas noſtras in inſulis Canarinis naſcentes indicaſſe videtur, dum refert ex Jubæ teſtimonio in Fortunatis inſulis creſcere arbores ſimiles Ferulæ, ex quibus aquæ exprimuntur, ex nigris amaræ, ex candidioribus potui jucundæ.

Ex his liquet Arundines quaſdam hiſce temporibus humorem melleum dulcem expreſſione fudiſſe, necnon etiam ſponte manaſſe ſuccum in lachrymas duras & fragiles concreſcentem, qui Saccharum nativum dici poteſt. Verùm fatendum eſt nullam apud priſcos mentionem reperiri Sacchari arte facti ſeu ex hoc ſucco excocti, & in maſſas grandiores compacti, quale nobis hodie adferri ſolet. Sanè veriſimile eſt tunc temporis illos populos hanc artem latuiſſe. Saccharum itaque priſcis notum fuit. At verò quænam ſunt illæ Arundines, quæ Saccharum ſeu melleum hunc liquorem fundebant? Res adhuc in controverſia eſt: quandoquidem duo Arundinum genera Saccharum ferentia in Indiâ & Orientalibus regionibus hodie reperiuntur; ſcilicet Arundo Sac-

charifera vulgaris, & Arundo arboreſcens quæ Mambu, vulgò *Bambu* aut *Bamboe* dicitur. Ex hâc Saccharum ſponte exſudat, ſed parvâ quantitate; & ſolis calore exſiccatur & concreſcit, quod ab Indis jam à longo tempore *Sacar Mambu* nuncupatur: nullum verò Saccharum ex ſucco illius expreſſo conficitur. Ex illâ verò ſuccus exprimitur & coquitur in ſalinam duritiem. Quod quidem eruditiſſimo Salmaſio anſam præbuit cenſendi Saccharum veterum fuiſſe tantùm lachrymam Arundinis Mambu, innixo præſertim authoritate Marci Varronis qui illius Arundinis dulci ſucco prægnantis magnitudinem cum arbore non altâ nimis comparat, & Solini qui *Cap.* 52. *de Indiâ*, *fol.* 58, hæc verba refert: „ Quæ paluſtria ſunt, Arundinem creant ita „ craſſam, ut fiſſis internodiis lembi vice vectitet „ navigantes. E radicibus ejus exprimitur humor „ dulcis ad melleam ſuavitatem ". Verumenimverò, licèt ea quæ de arboreſcente Arundine hîc proferunt, ad Arundinem Mambu referenda ſint, non idcircò tamen excluditur Sacchariſera Arundo nunc vulgaris, quæ multò majori ſucci Saccharei copiâ turgida Sacchaream hanc lachrymam longè uberiùs ſuppeditare debebat. Imò hanc ipſam Lucanus ſub teneræ Arundinis nomine deſignaſſe videtur.

Quærunt nonnulli quare illud Saccharum nativum ſeu ſponte exſudans ex Arundine Sacchariferâ non ampliùs in officinis reperiatur, aut adferri deſierit? Quibus facilis eſt reſponſio: Quòd hodie paucum admodùm proveniat. Siquidem Dioſcoridis & Galeni tempore quo copioſum convehebatur, cùm illius ſucci exprimendi & coquendi ratio nondum innotuiſſet; neceſſe quidem erat ut Arundines Sacchari liquore prægnantes, cùm annis pluribus adoleviſſent & falcem nunquam expertæ eſſent, per

ſe liquorem exſudarent, veluti ex innumeris arboboribus gummi & reſinæ emanant. Proinde non mirum ſi hujus nativi Sacchari antiquis fuerit ubertas. Sed poſtquàm lucri dulcedo fulgentiſque auri ſitis docuit homines artem modumque quo Saccharum conciſis preſſiſque Arundinibus copioſiùs elicerent & decoquerent, factum eſt ut Indi quotannis univerſos inciderint calamos atque iterùm quotannis ſeverint. Hinc igitur evenit ut, nullis remanentibus quæ Sacchara plurium annorum ætate turgeant, naturæ impedita ſit operatio, deperditumque hâc de causâ ſit nativum antiquorum Saccharum.

Qui Saccharum veterum à noſtro diverſum fuiſſe putant, objiciunt Plinii teſtimonium qui Saccharum ad Medicinam tantùm utile refert, nihilque de ejus utilitate ad culinam & condimenta profert. Sed id evenit quòd Plinii tempore Græci & Latini Saccharum in cibis addere nondum curaverint, fortaſſe ob ejus penuriam, quâ fiebat ut ad medicamenta vix ſufficeret illud omne quòd tunc ad eos conferebatur. Nihilominùs tamen Indi, ut jam diximus, ex dulci Arundinum ſucco potiones tunc temporis præparabant, tum ad ſitim extinguendam, tum etiam ad palati delectamentum.

Arabes de triplici Sacchari ſpecie mentionem fecerunt; ſcilicet Sacchar Arundineum aut ex Cannis, Tabaxir, & Sacchar Alhuſar.

1°. SACCHAR Arundineum *Avicennæ* è Cannis reſudare dicitur, & ſuper eas inveniri tanquam ſal. Non ab antiquorum Saccharo ex Arundine Sacchariferâ exſudante diſcrepaſſe videtur. Idem illud Saccharum quod candidum reperiebatur, *Tabarzed* titulo inſigniebatur.

2°. TABAXIR *Avicennæ*, quod interpretes ſpodium impropriè ſeu cinerem verterunt, fortaſſe

quia cineris ſpeciem referebat; nihil aliud eſt hodie apud Perſas, Turcas & Arabes quàm Saccar Mambu Indorum ſeu Saccharum nativum veterum ex arboreſcente Arundine, de quo poſteà. Confitebor tamen non levem oriri ſuſpicionem Arabes hoc nomine primum Saccharum excoctum & ignem expertum deſignaſſe, cùm ad Avicennæ verba attendo. Tabaxir enim cinerem eſſe dicit Arundinum quarumdam exuſtarum, de quibus hanc fabulam vulgò tradi narrat; ſcilicet ſummitates Arundinum vento compulſante invicem confligere, & ex mutuo colliſu ignem creare quo aduruntur. Hæc fabula aliquod veritatis fundamentum habuiſſe videtur. Cùm ſcilicet Saccharum excoctum primò allatum fuiſſet, non adeò depurgatum, ſed griſeum ſeu cinereum, facile eſt deprehendere cinereum hujus Sacchari colorem, qualis eſt hodie quoque in Moſcovato, ipſis impoſuiſſe, & pro cineribus illud Saccharum accepiſſe, non quidem igne combuſtum, ſed rectiùs ignem expertum aut excoctum, quo à veteri Saccharo nativo ſponte manante differebat. Quod tamen conjicere tantummodò licet, non aſſerere.

3°. Saccharum Alhuſar *Avicennæ*: Alhaſter *Serapionis*, quod Manna quoque dicitur, à prioribus Sacchari ſpeciebus recenſitis, & ſapore & viribus differt, ut poſteà dicemus.

Saccharum vulgare ſeu apud nos maximè uſitatum, ex Arundine Saccharifera deſumitur, & varias Sacchari ſpecies præbet pro diverſis coctionis & purgationis gradibus.

Planta ex quâ extrahitur, dicitur Arundo Saccharifera, C. B. P. 4. *Sloanes Hiſt. natur. inſul. Jamaïc. fol.* 108. *Tab.* 66: Arundo Saccarina, *J. B.* 2. 531: Arundo & Calamus Saccharinus, *Tabern. Icon.* 257:

Canna

Canna mellæa, *Cæſalpin.* Viba & Tacomuree, *Piſon.* 108. Ex radice obliquâ, craſsâ, geniculatâ, fibratâ & ſucculentâ calamus ſeu culmus geniculatus, lævis, nitens, ad octo vel novem pedum altitudinem aſſurgit, pollices duos, tres, quatuorve craſſus pro bonitate ſoli in quo creſcit. Geniculorum ſeu nodorum quilibet quatuor circiter digitorum interſtitio diſtat ab altero : & quo magis diſtant nodi, ſeu internodia longiora ſunt, eò melior judicatur Arundo.

Color Arundinis ex viridi vergit ad flavedinem : ad nodos ex unâ parte albeſcit, ex alterâ flaveſcit, quaſi duo annuli, alter flavus, alter albus circumdarent nodum, qui ipſe elevatus eſt, & caneſcit vel nigreſcit, cum medullâ fungosâ, ſucculentâ, dulci, albâ. Folia ex quolibet internodio promit longa, acuminata, bicubitalia ac interdum longiora, ſurſum erecta, Arundinis ſativæ foliis anguſtiora, paluſtri Typhæ tam figurâ quàm poſitu ſimilia, ex viridi flaveſcentia, ſcabra & ſecundùm longitudinem ſtriata, ſtolones amplectentia. Summus culmi vertex multis foliis condecoratus paniculam producit duos treſve pedes longam, ramoſam, in multos ramulos aut ſpicas adhuc diviſam, tenues, fragiles, geniculatos, quorum geniculis alternatim innaſcuntur [flores calyce deſtituti, at ſinguli lanugine ipſo flore longiori incluſi; corolla bivavis eſt, valvulis conſtans oblongo-lanceolatis, acuminatis, erectis, concavis, æqualibus, muticis. Filamenta tria capillaria, longitudine corollam æquantia, antheris inſtructa oblongiuſculis, germen ſtipant ſubulatum, duos ſuſtinens ſtylos cirroſos : corolla pericarpii vicem gerit, & fovet ſemen unicum, oblongum, anguſtum, acuminatum.] Sponte naſcitur in Indiâ, Canarinis inſulis & calidis Americæ regio-

nibus. Seritur etiam alibi multis in locis : ſolum amat pingue & humidum. In Provinciâ *Rio de la Plata* Cannas Sacchari ſponte naſci adoleſcereque in arboris proceritatem, atque cryſtalla ſaccharea æſtu ſolis exſudare, ex Piſonis teſtimonio conſtat.

Plantatur autem hoc modo. In terrâ exaratâ ſulci fiunt paralleli operâ ligonis ; his in ſulcis Arundines diſponuntur, ita ut initium ſequentis attingat finem antecedentis : quo facto hæ taleæ inhumantur. Ad ſingula internodia germina ſua protrudit hæc plantata Canna, adeò ut quodvis internodium det novam Arundinem. Poſtquàm ſic progerminaverit Arundo, ſingulis tribus vel quatuor menſibus pro ratione ſoli ab herbâ luxuriante purganda eſt, ne illa plus incrementi capiat quàm ipſa Canna : iſque labor tandiu repetendus, donec Arundo in aliquam altitudinem adoleverit. Spatio octo, decem vel duodecim menſium à plantatione Arundo juſtam acquirit magnitudinem pro ratione ſoli, ita ut tunc apta ſit ad Saccharum ex illâ conficiendum.

Hæc eſt Sacchari conficiendi ratio. Cannæ maturæ factæ circa radicem & in ipſo geniculo abſcinduntur, mundantur à frondibus, in faſciculos coguntur, & ad moletrinam deferuntur. Moletrina ex tribus graviſſimis axibus erectis, ex ſolidiſſimo ligno confectis, circuliſque ferreis obductis componitur. Inter axes ſe contingentes & magnâ vi convolutos Arundo continenter inſerta & compreſſa liquorem fundit dulciſſimum. Axes verò vel aquâ vel jumentis verſantur. Expreſſus liquor qui poſteà in Saccharum excoquitur, ad viginti quatuor horas duntaxat aſſervari poteſt, poſteà aceſcit, & ad conficiendum Saccharum prorſus fit ineptus ; ſed ſi diutiùs ſervetur, bonum inde naſcitur acetum. Axes aſſereſque per quos ſuccus fluit, bis die lavari debent;

ne humor quo imbuuntur aceſcens, ſuccum ſupervenientem ad aceſcentiam inducat. Liquorem expreſſum per canales & ductus ligneos in cortinas aheneas ampliſſimas derivatum, igne blando ſuppoſito, per diem integrum, nunc vehementiùs, nunc leniùs effervescere ſinunt, aquam identidem affundendo, ut intenſior ebullitio coerceatur. Ab hoc ſucco in primâ cortinâ fæculenta & copioſa ſpuma aufertur, quæ pecoribus eſcam potumque ſuppeditat. Deſpumatus liquor in proximam cortinam effunditur, in quâ igne fortiori, adeò ut vehementer ebulliat, coquitur & prægrandi cochleari crebris foraminibus pertuſo à ſordibus liberatur. Ut accuratiùs purgetur ab immunditie, forte lixivium ex cineribus lignorum & Calce vivâ paratum injiciunt, aſſiduè deſpumando: tunc per pannos tranſcolatur. Fæces apud quoſdam mancipiis victum ſufficiunt. Vinum quoque ex illis nonnulli, aquam intermiſcendo, conficiunt. Percolatus humor in tertiam cortinam infunditur, & igne intenſo ad debitam ſpiſſitudinem decoquitur, cochlearibus aſſiduè agitando, concutiendo, deſpumando.

Dum Saccharum excoquitur & ebullit, diligenter attendunt ne ſupra cortinarum oras intumeſcat: cui præcavent, 1°. Ampliſſimis cochlearibus humorem agitando, quatiendo, attollendo & ex alto in vaſa rurſus effundendo: ſic enim humor nimis fervidus refrigeratur & temperatur. 2°. Statutis temporibus butyri aut olei modicum guttatim inſtillando: ſic enim Sacchari intumeſcentia ſubitò ſedatur. Obſervatu quoque dignum eſt, quòd ſi momentum ſucci Limonii aut alterius acidi injiciatur, Saccharum nunquam ſolidam vel granulatam conſiſtentiam acquiret.

Debitè coctus humor, id eſt, cùm humoris por-

tio cochleari deſumpta, & in aerem projecta ſtatim conſcrecit in telam vel plumulam; tunc ex tertiâ cortinâ in cacabum aheneum transfunditur, in quo blando calore fovetur, donec in granula concreſcere incipiat. Statim effunditur calens adhuc in figulina vaſa quaſi infundibuliformia, (formas dicunt) ex latiori baſi in acumen deſinentia, utrinque aperta, & quibus os anguſtum in acumine paleis, vel ligno eſt obturatum; ibique per viginti quatuor horas, ut concreſcat, relinquitur. Poſteà formæ illæ fictiles innumeræ in ampliſſimas ædes transferuntur, & aliis vaſis fictilibus ſuperimpoſitæ, ordine diſponuntur; & reſerato uniuſcujuſque foraminulo, ibi per 40 dies plùs minùſve relinquuntur, ut ſyrupus aut mellagineus humor faciliùs exeat. Deinde lutum ex argillaceâ terrâ & aquâ ſubactum dilutiùs Saccharo jam concreto ſuperaffunditur ad duorum trium quatuorve digitorum ſupereminentiam. Aqua è luto ſenſim defluens, & per maſſam Saccharinam tranſiens, lavat ejus granula & expurgat ab humore melleo, pingui, ſubfuſco, quem unà ſecum per foraminulum devehit extra formas in vas recipiens ſubjectum: terra in ſuperiori formarum parte remanet arida. Omni humore exhauſto, Saccharum, quantum fieri poteſt, exſiccatum è formis excutitur, in fruſta ſcinditur rufa, cinerea, vel ex cinereo albicantia; & Moſcovatum, rufum, vel cinereum dicitur. Ex cinereo albicans, ſiccum, non pingue aut unguinoſum ſit, &, quantum fieri poteſt, nullum ſapore empyreuma prodat, ſi bonum velit haberi.

Saccharum ita crudum ſeu Moſcovatum, ſi præſertim rufeſcat, non adeò frequenter uſurpatur; ſed materia eſt ex quâ cæteræ Sacchari ſpecies præparantur omnes.

Humor craſſus, pinguis, rufus aut ſubfuſcus, è

formis delapſus inſpiſſari nequit, niſi ad Mellis conſiſtentiam: unde Syrupus Saccharinus dicitur, Mel Saccharinum, Mellago, Remel, vulgò *Melaſſe & Doucette*, in re cibariâ & pharmaceuticâ inutilis & rejiciendus. Ex dulciariis tamen nonnulli hunc ſyrupum ritè defæcatum ad fructus rubros condiendos uſurpant, ſed perperam, ob ſaporem minùs gratum. A quibuſdam ad aquam ardentem ſeu aquam vitæ conficiendam reſervatur. Qui hanc aquam vitæ Saccharinam conficiunt, calentis aquæ partibus octo hujus ſyrupi unam vulgò affundunt cum ſpumæ Cereviſiæ tantillo. Cuncta accuratè miſta in vaſis clauſis fermenteſcere ſinunt, donec miſtura odorem ſubtilem, ſpirituoſum & vinoſum exhalet. Tum materiam ignis ope diſtillant, & aquam ardentem obtinent.

Moſcovatum vel in inſulis Americanis purgatur, vel purgandum in Galliam ad officinas purgatorias tranſvehitur: & ex eo fit Miſcellaneum Saccharum, Saccharum purgatum, & Saccharum, ut aiunt, finale aut Regium.

Saccharum Miſcellaneum ſeu, ut aiunt, Caſſonatum vel Caſtonatum, vulgò *Caßonade* vel *Caſtonade*, Saccharum eſt in fruſta vel micas confractum, candidum, nonnihil pingue, odoris aliquantiſper mellei non ingrati, ad Violas nonnunquam accedentis, ſaporis dulcedine Mel ſuperans. Eligitur à Pharmacopœis ad Syrupos, Electuaria, & alias Confectiones conficiendas, tanquam præſtantiùs, tum ſapore dulci, tum propterea quòd Confectiones candidiores & elegantiores efficiat, & Syrupi ex eo parati debitam conſiſtentiam diutiùs ſervent, nec in cryſtallos ſeu in Cantium, ut aiunt, tam facilè concreſcant. Præſtat candidum, ſiccum, odoratum. Ex Moſcovato fit hâc ratione.

In catinam aheneam Moſcovati quantumlibet

immittunt, lixivii fortis quantùm deſpumationi ſufſecturum ſit, affundunt: tum agitatione, ſcopuliſque tumidas multorum albuminum ovorum ſpumas ſenſim injiciunt, viciſſim deſpumando & rurſus affundendo, donec probè purgatus & limpidus fiat ſyrupus: humore nondum abſumpto, Syrupum tranſmittunt per colum, in quo feſtucas quiſquiliaſque relinquat. Tum igne ſuppoſito fervet denuò, donec omnis ſuperfluus humor expiraverit. Jam ſyrupo ad duritiem excocto & adhuc calente formas figulinas priùs fontanâ imbutas opplent, obturato priùs foraminulo; reconduntque primò cellâ aut hypocauſto ſicciore tepidioreque.

Cùm induruerit Saccharum, in formarum ordine diſpoſitarum latiorem baſim affundunt lutum ex argillâ hîc in Galliâ prope Rothomagum effoſsâ, quâ ad fiſtulas Nicotianæ fumo hauriendo deſtinatas conficiendas utuntur, & aquâ ſubactum & dilutius ad duorum triumve digitorum altitudinem ſupra Saccharum. Quæ maſſa ubi partim loci, partim Sacchari tepore ſicco & bibaci aruerit, demunt, novam apponunt: id bis terve repetunt. Sed ſingulâ in mutatione fuſi mucronem in foraminulum immittunt, ut faciliùs effluat craſſamentum pinguius, quod ſyrupum vulgò vocant. Maſſas pyramidales, ſeu metas Saccharinas, è formis eductas colore inæquales in tres partes vulgò dividunt; imam nempe, mediam, & ſupremam partem. Unamquamque ſeorſim ponunt, quarum poſtrema, ſeu metæ vertex, eſt viliſſima: quo facto, Caſſonatum magnis ſuper linteis diſpergitur, in aere ſiccatur, poſteà ciſtis & orcis inditum ad nos tranſvehitur.

Si verò Saccharum pyramidale & ulteriùs purgatum obtinere velint, ex formâ erutum bis aut ter fontanâ liquefaciunt, coquunt, rurſumque in

metas infundunt ; reſeratoque ſubtus foramine, lutum addunt, cætera ut de Caſſonato diximus obſervando : ſicque parant Saccharum pyramidale, quod pro diverſâ puritate & candore diverſas ſpecies conſtituit. Præſtantiſſimum eſt quod inter cætera candore, puritate, ſplendore, ſiccitate emicat, & quod percuſſum digito ſonat ſicut marmor. Finale dicitur quod ad ſummam puritatem perductum ſit, ita ut arte nullâ purius & albidius reddi poſſit, vulgò *Sucre fin* : Saccharum quoque Regium, vulgò *Sucre Royal*, ob præſtantiam nuncupatur.

Olim ratione regionum in quibus Saccharum conficiebatur, diſtinguebatur in Maderenſe, Canarium, Braſilienſe, Thomæum, &c. Nunc verò illud omne quod in Galliam transfertur, ex inſulis Americanis Gallicæ ditionis originem trahit, ubi Arundo Saccharifera magnâ copiâ colitur.

SACCHARUM Candum, Cantum vel Cantium, *Off.* Κάντι vel Κάντιον, *Nicolai Myrepſi* : vulgò *Sucre Candi*. Saccharum eſt durum, pellucidum, angulosum, unde nomen. Quod duplex eſt, aliud cryſtallo ſimile ; ideòque cryſtallinum dictum, quod ex Saccharo optimè purgato, & ut aiunt, finali paratur : alterum ſubrufum, quod nunquam clarum redditur, & ex Moſcovato aut Caſtonato conficitur. Eligendum durum, ſiccum, tranſlucidum, cryſtallinum ; licèt à quibuſdam rufeſcens utpote pinguius, & ad pulmonum affectus mitigandos præſtantius cenſeatur.

Cantum cryſtallinum hoc modò conficitur. Liquatur Saccharum optimæ notæ cum paucâ aquâ, & coquitur, ut craſſus fiat ſyrupus qui in ollam fictilem injicitur, in quâ bacilli lignei cancellatim decuſſatimque aptati fuerunt. Reponitur olla ſuper aſſere in loco calido, ibique per 15 vel 20 dies re-

linquitur. Tunc qui non concrevit ſyrupus, effunditur: pauca aqua calida affunditur ad eluendam ſyrupi pinguedinem; quâ denuò effusâ, reponitur vas in loco calido ad cryſtallos exſiccandas, & die ſequente frangitur, inveniunturque bacilli Saccharo Canto inſtar cryſtalli colluceſcente onuſti. Cryſtallinæ ac pellucidæ Sacchari Canti glebæ à vaſis lateribus & bacillis quibus adhærent, ſeparantur, & probè exſiccatæ ſervantur.

Cantum ſubrufum eodem modo præparatur ex Saccharo Miſcellaneo rufeſcente, vel ex Moſcovato.

Saccharum rubrum, *Off.* vulgò *Chypre* vel *Sucre rouge*. Saccharum eſt rufeſcens vel fuſcum, nonnihil pingueſcens, ex ſyrupis poſt Caſtonati purgationem reſiduis & excoctis confectum: rarioris nunc eſt usûs in officinis, niſi pro clyſteribus.

Analyſi Chymicâ, ex Sacchari albiſſimi ℔ij prodierunt phlegmatis limpidi, inodori & inſipidi ℥j, gr. xxxvj: liquoris primò limpidi, deinde rufeſcentis & empyreumatici, tum acidi, tum urinoſi ℥xij, ʒvj: olei rufeſcentis tenuioris ʒvj; ſpiſſioris ℥ij, ʒiij, gr. xliiij. Maſſa nigra in retortâ reſidua pendebat ℥viij, ʒj, gr. lxiij: quæ per horas quindecim igne reverberii calcinata reliquit cinerum fuſcorum ℥j, ʒj, gr x; ex quibus ſalis alcali fixi ʒij, gr. lx lixivio extracta ſunt. In diſtillatione partium deperditio fuit ℥viij, ʒvj; in calcinatione ℥vij, gr. liij.

Saccharum eſt ſal eſſentialis conſtans ex acido ſale, oleo & terrâ. Cùm optimè purgatum eſt, ut in Saccharo Canto, concreſcit in cryſtallos priſmaticas, ex octo ſuperficiebus planis conſtantes, quarum duæ baſes oppoſitæ æquales ſunt & parallelæ, cæteræ ſunt parallelogrammata. Nullas, aut acidi, aut alcali notas præbet: flammam concipit, & lucu-

lenter ardet : aqueis menſtruis facillimè ſolvitur, ægrè ſpirituoſis & oleoſis : aquâ dilutum fermentationem ſubit, & vinoſum ſaporem primùm acquirit, poſteà acetoſum.

Ex Saccharo itaque ritè fermentato vinoſus liquor obtinetur, ſi nempe Sacchari libra una in aquæ ſex vel octo libris ſoluta & recentis fermenti Cereviſiarii cochlear unum accuratè miſceantur, & lento calori exponantur in vaſe idoneo clauſo, ſed non omnino repleto : paucis horis fermenteſcere incipiet magnâ cum vehementiâ, & poſt tres quatuorve ſeptimanas plùs minùſve pro quantitate liquoris, & loci tepore fortiſſimum liquorem præbet vinoſum, hydromeli non abſimilem. Ex eo diſtillato fortiſſimus ſpiritus ardens extrahitur. Si verò tota fermentans materia continuo calori diutiùs exponatur, intrà breve temporis ſpatium in fortiſſimum acetum mutabitur aceto vini prorſus ſimile.

Saccharum, licèt veteribus non ignotum, ab his tamen parcè & laudatum & uſurpatum fuit. Poſteriora verò ſæcula pretioſiſſimum hoc naturæ munus plebi commune fecerunt in officinis pharmaceuticis, in culinis, in ſecundâ & adversâ valetudine, in quâvis ætate, regione, in eſu & potu. Tanta nunc copia ex occidentalibus oris in Europam advehitur, ut inter primarias illius orbis opes numeretur, & ejus commercium cætera quæ ex oleo, vino, ſale, ſerico, lanâ, fieri ſolent, commercia æquet vel ſuperet. Mirum quantum in culinâ & in Medicinâ Sacchari abſumatur ! Nulli cibi grati, niſi Saccharo temperati vel conditi, præſertim in menſis ſecundis. Hinc Saccharoconditores novum genus hominum priſcis incognitorum. Nulla Medicina ſine Saccharo, tum ad medicamenta ingrata demulcenda & palato gratiora efficienda, corruptibilia conſervanda,

vehementiora temperanda & corrigenda; acria ſiquidem lenit, acida retundit, auſtera ſuaviora efficit, & ſaporibus omnibus majorem gratiam conciliat. Frequentiſſimus eſt uſus Sacchari ad ſyruporum, conditorum, electuariorum, tabellarum & aliorum confectionem. Varia quoque ex eo potuum genera cum aquâ, vino, ſpirituoſis liquoribus, fructuum ſuccis, decoctis innumeris parantur, tum ad oblectamentum, tum ad Medicinam.

Veteres medicamenta Melle condire ſolebant. Actuarius Medicorum primus videtur in ſuis compoſitionibus in locum Mellis Saccharum ſubſtituiſſe, & ſuccos medicatos Saccharo excepiſſe.

Saccharum cum cibis moderatè ſumptum ſatis laudabile nutrimentum ſubminiſtrat. Aſſerunt enim ex Arundinibus contritis & jam expreſſis ſues mirum in modum pingueſcere, eorumque carnem adeò teneram & ſapidam effici, ut caponis carni præferatur. Ciborum concoctionem promovet, ſi poſt largiùs aſſumptum cibum fruſtulum ejus in fine comedatur.

Medici fere omnes illud ad pectoris & pulmonum vitia commendant. Præſcribitur ad pituitæ acrimoniam demulcendam, tuſſim ſedandam, gutturis & pulmonum aſperitatem emendandam, vel Saccharum album, vel Saccharum Cantum in ore detentum: ſic enim ſalivâ madefactum colliqueſcit, illarumque partium parietes obducendo ab acri pituitâ defendit. Expectorationem promovet, præſertim ſi in ſyrupi conſiſtentiam redactum cum oleo Lini vel Amygdalarum dulcium permiſceatur. Idem quoque eodem modo ſumptum in colicâ coli dolores ſedat, & infantum tormina compeſcit. Potus ſaccharati pectus expurgant; tuſſim, pituitam eluendo, ſedant; raucedini medentur; pulmonum ulcera ab-

ſtergunt ; urinas pellunt ; ventrem ſolvunt , & in pleuritide ac peripneumoniâ ſalutares ſunt.

Si autem ſolum & majori copiâ ſumatur Saccharum , nocet , & præſertim cholericis. Fermenteſcit enim vehementiùs in ventriculo & inteſtinis , flatus excitat , bilemque fermentatione attenuando fluidiorem efficit : unde Saccharum & dulcia bilem producere dicuntur. Salinis Sacchari ſpiculis onuſta bilis acrior evadit : unde æſtum non ſolùm in inteſtinis accendit , ſed etiam per totum corpus , dum in maſſam ſanguineam tranſvehitur. Infantibus vermes ingenerat. Dentibus ſi quid aliud inimiciſſimum exiſtimatur ; affert enim nigredinem & rubiginem , eoſque tremulos efficit : quare poſt ejus uſum os & dentes aquâ diligenter colluere prudentiores ſolent.

Leviora equidem ſunt hæc Sacchari immoderatè ſumpti nocumenta. Longè graviora vitia illi exprobrantur , cùm Williſius , Simon Pauli , Joan. Raius ſcorbuti & tabis Anglicanæ populariter graſſantium cauſas immoderato illius in cibo & potu uſui imputent. „ Et ne quis , inquit J. Raius , humidiori po„ tiùs aeris conſtitutioni Anglicanas eas peſtes de„ beri ſuſpicetur , in Luſitaniâ , aiunt , regione cali„ dâ ob eandem rationem tabes epidemica facta „ eſt : Luſitani enim plus Sacchari conſumunt quàm „ quævis alia gens , præter Anglos “. Williſius verò , C. 10°. *Tractatu de Scorbuto* , ſic loquitur : „ Sac„ charo condita ut plurimùm imbuta in tantum vitu„ pero , ut illius inventionem & uſum immodicum „ Scorbuti in nupero hoc ſæculo immani augmento „ plurimùm contribuiſſe exiſtimem. Enimverò con„ cretum iſtud ſale ſatis acri & corroſivo cum ſul„ phure tamen delinito conſtat , prout ex analyſi „ ejus ſpagiricè factâ liquidò patet ; quippe Saccha„ rum per ſe diſtillatum exhibet liquorem Aquâ

„ Regiâ vix inferiorem. Quòd ſi ipſum in veſicâ plu-
„ rimâ aquâ perfuſum (& ritè fermentatum) di-
„ ſtillaveris, quamvis ſal fixus non adeò aſcendit;
„ prodibit tamen liquor inſtar aquæ vitæ acerrimæ
„ urens ac ſummè pungitivus. Cùm itaque Saccha-
„ rum quibuſvis fere alimentis mixtum, ita copio-
„ sè à nobis aſſumitur; quàm veriſimile eſt ab ejus
„ uſu quotidiano ſanguinem & humores ſalſos &
„ acres, proindeque ſcorbuticos reddi. Author qui-
„ dam inſignis (Theophilus de Garencieres, *T. de Tabe Anglicanâ* „) tabis Anglicanæ cauſam in im-
„ moderatum Sacchari apud noſtrates uſum retu-
„ lit: neſcio annon potiùs etiam hinc Scorbuti in-
„ crebreſcentis fomes derivetur. Hæc Williſius.

Verumenimverò Fredericus Slare Medicus Londinenſis, & Regiæ Societatis Socius, in Sacchari defenſione Anglico idiomate ſcriptâ his argumentis optimè reſpondet: 1°. Quidem Scorbutus in ſeptentrionalibus regionibus longè antè graſſabatur, quàm Saccharum illuc afferretur. Præterea morbus ille plebem & pauperes potiùs afficit apud quos rariſſimus eſt Sacchari uſus, quàm divites & magnates quibus frequens & familiaris eſt. 2°. De tabe quam Theophilus de Garencieres Angliæ flagellum nominat, manifeſtum eſt Londinenſem aerem lithantracum fuligine coinquinatum primariam eſſe cauſam illius morbi, qui in primo morbi ſtadio ſolâ aeris mutatione ſæpe ſanatur. Inſuper epidemica hæc tabes apud Luſitanos non tam ad Sacchari aut ſaccharatorum abuſum referenda foret, quàm ad acidorum eſum fere aſſiduum, niſi ad virus quoddam venereum ab eodem Frederico Slare referretur.

Sed objiciunt illi quibus hæc dulcia eſculenta diſplicent, ſaltèm ſalem acidum maximè corroſivum & proinde noxium in Saccharo contineri,

Fatemur equidem ſpicula acida potentiſſima in Saccharo fermentatione evolvi, aut diſtillatione ab aliis principiis ſegregari, licèt non tantâ copiâ ac ex Nitro vel Vitriolo eliciuntur: ſed proinde concludendum non eſt Saccharum ab hoc acido noxium fieri. Si enim iſta ratio quid ponderis haberet, nullum cibum homo ſine detrimento caperet: nam nullum datur miſtum in cibis, in quo hoc acidum principium non reperiatur. Nonne idem acidum & copioſius in muſto & vino reconditur? Nonne in Hordeo & Cereviſiâ, in frumento & pane, in fructibus quibuſcunque latet, quod fermentatione aut ignis operatione manifeſtum fit. An idcirco hæc alimenta prava & noxia cenſentur? Nequaquam. Ex Saccharo, ſicut ex aliis ſuccis vegetabilium ſpiritus ardens extrahitur poſt debitam fermentationem; ſed non ideò deterius eſt alimentum: imò eodem ſpirituoſo liquore acidi liquores potentiores & magis corroſivi temperantur & miteſcunt. In Saccharo itaque ſicut in lacte, & cæteris in eduliis vegetabilibus, acidum oleoſis & terreis particulis ita implicatur & irretitur, ut ſapidum ſalutareque alimentum & condimentum præbeat gratiſſimum, non verò eſcam corroſivam & infeſtam, ut authores, alioquin de re Medicâ bene meriti, pauló inconſultiùs protulerunt. Idem Fred. Slare dulcem illum ſalem Indicum pluribus nominibus commendat, illumque tanquam medicamentum bechicum, ſtomachicum, cor & cerebrum recreans, ophthalmicum, odontalgicum, ſternutatorium & vulnerarium proclamat. Non alio pulvere, quàm Saccharo albiſſimo dentes ſuos perfricuit, & ſanos ac nitidos per multos annos ſervavit, contra opinionem eorum qui ab eo dentes corrodi aut rubigine deturpari aſſerunt. Balſamicam illi tribuit virtutem, ſeu viſcera à putredine præſer-

vandi, ſicut vim obtinet flores, fructus, radices & cæteras partes vegetabilium aut animalium integras & incorruptas per longum tempus ſervandi. Tantas vires duabus inſignibus obſervationibus confirmat, alterâ Angli perilluſtris Ducis de Beaufort, qui ſeptuagenarius febre obiit, quique per annos fere 40 Sacchari ℔j & ampliùs ſingulis diebus comedere ſolebat: hujus aperto cadavere, viſcera ſana & illæſa reperta fuêre, dentes integri & firmi: alterâ cujuſdam Dn. Malory ipſius Frederici Slare avi. Hic centum annos vixit ſanus ac vegetus; Saccharo & Melle delectabatur, & omnes cibos, carnes, fructuſve his, Saccharo præſertim, condire ſolebat.

Ex his concludere poſſumus nihil ab uſu Sacchari moderato metuendum eſſe: è contrà verò cenſemus ab hoc condimento gratiam quandam alimentis conciliari, quâ ventriculus ad debitam ciborum concoctionem perficiendam diſponitur, ab eodem ſtomachale fermentum adjuvari, & alimenta ad requiſitam fermentationem, tum in ventriculo, tum in inteſtinis ſubeundam diſponi, ac proinde ſanguinis & cæterorum humorum totiuſque corporis craſim à primâ digeſtione dependentem optimam effici.

Tantum abeſt verò ut Saccharum tabis pulmonalis cauſa cenſeri debeat, ut è contrà Saccharum roſatum phthiſicis utiliſſimum, & hujus morbi veluti ſpecificam Medicinam plurimi in Medicinæ praxi verſatiſſimi pronuntiaverint. Saccharo roſaceo ſe quoſdam vidiſſe curatos teſtantur Montanus, Valeriola, Foreſtus, quo ægri in maximâ quantitate utebantur. Riverius novit pharmacopœum quemdam phthiſicum, qui ingentem Sacchari roſacei quantitatem ſibi ipſe præparabat, idque perpetuò

comedebat ; & hoc ſolo remedio ſanatus eſt, ut refert *Capite de Phthiſi.*

Obſervandum tamen eſt ex unanimi Medicorum conſenſu bilioſos, melancholicos, ſcorbuticos, necnon hyſtericas mulieres ab eo abſtinere debere; facilè enim fermenteſcit, & æſtuantium aut fermentantium humorum efferveſcentiam & ardorem auget, eorumque morborum ſymptomata graviora efficit.

Externè Saccharum egregium eſt vulnerarium, putredini reſiſtit, præſertim ſi cum tantillo aquæ vitæ diluatur. Turcæ, inquit Ettmullerus, quotidiè ſolent vulnera recentia abſtergere vino, & poſt abluitiones inſpergere Saccharum pulveratum; & ſic non inconcinnè ſeipſos curant.

Saccharum aquâ vitæ vel ſpiritu vini non rectificato ſolutum, à quibuſdam oleum Sacchari dicitur, ad expectorationem promovendam commendatum: externè quoque utile prædicatur ad vulnera glutinanda, ulcera mundanda & detergenda, & putredinem arcendam.

Saccharum Cantum aut Saccharum album tenuiſſimè pulveratum & oculis inſufflatum corneæ albuginem diſſolvit. Idem præſtat in aquâ Euphraſiæ, Chelidoniæ aut Fœniculi diſſolutum; ejuſdem quoque ulcera detergit & ſanat. Capitis defluxiones, ſi carbonibus imponatur olfactu, vel ſuffitu arcet.

Ex Saccharo præparantur Saccharum penidium, Saccharum hordeatum, Saccharum roſatum, Manus Chriſti perlata, Julapium Alexandrinum, &c. Uno verbo uſurpatur in omnibus fere medicamentis internis compoſitis; ita ut Pharmacopola ſine Saccharo dici mereatur ille, quicunque ſit, cui neceſſaria deſunt.

Quidam diſtillatione ſpiritum & oleum empy-

reumaticum ex Saccharo extrahunt, ſed nullius fere usûs.

Aliæ ſunt Sacchari ſpecies ex diverſis plantis extractæ, inter quas præcipua eſt Arundo de quâ mentionem jam fecimus, quæ veteribus non ignota fuiſſe videtur. Dicitur Arundo Mambu, *Piſon. mantiſſ. aromat.* 185: Arundo arbor, in quâ humor lacteus gignitur, qui *Tabaxir* Avicennæ & Arabibus dicitur, *C. B. P.* 18: Ili, *Hort. Malabar.* 1. 16. E radicibus geniculatis & fibratis caules in excelſam altitudinem attolluntur, teretes, cortice viridi, durius geniculati, lignoſis & albicantibus filamentis conſtantes, & ad geniculos interſepimento lignoſo clauſi, è geniculis novos ramos ſurculoſque emittentes, & ad geniculos ſpinis oblongis, rigidis, unâ, duabus pluribuſve muniti, intùs fiſtuloſi: ad duorum triumve hominum altitudinem aſſurgunt, priuſquàm ramos emittant. Cùm teneri & novelli ſunt, ex fuſco virides, ferme ſolidi, medullâ lævi, ſpongiosâ & liquidâ referti, quam vulgus grati ſaporis gratiâ avidè exſugit. Vetuſtiores ex albo flavi & nitentes, intùs cavi quodam calcis genere obducuntur: humoris enim contenti ſubſtantia, color, ſapor & efficacia mutantur; atque paulatim protruditur foras, & juxta internodium vi ſolis ſæpe coagulatur, ac inſtar Pumicis albi indureſcit: mox nativæ ſuavitatis expers factus peculiarem ſaporem cum parvâ aſtrictione Eboris uſti æmulum acquirit, vocaturque apud indigenas Sacar Mambu, Tabaxir *Garciæ & Acoſtæ*, qui quò levior & albicantior, eò præſtantior; quò magis inæqualis atque cinerei coloris evadit, eò deterior habetur.

Folia ad genicula breviſſimis petiolis inſident, ſpithamam longa, latitudine ad petiolum digitali, versùs apicem ſtrictiora, ſtriata, oris aſpera, viridia: flores

flores in ſpicis ſquamoſis tritici ſimilibus, minores tamen, quæ nodulis caulium congregatim inſident; ſtaminei, filamentis tenuiſſimis dependent.

Quidam inter illas Arundines tantæ reperiuntur amplitudinis & ſoliditatis, ut cymbæ exinde parentur, inquit G. Piſo; eæque non quidem excavatæ, ſed relictis ſolùm duobus utrinque internodiis, per medium ſectæ.

Noviſſimi ſtolones qui maximè ſucculenti ſunt & ſapidi, in Indiis magni-fiunt; quòd baſes ſint celebris iſtius compoſitionis *Achar* dictæ, quæ ibi & in Europâ in deliciis habetur.

Licèt omnes illæ Arundines in principio liquore ſuavi ſcateant, ſuccus tamen ille induratus ad internodia, non in omni Arundine, nec in omni terrâ apparet; ſed pro ſolis vi, & ſoli naturâ feliciùs vel infeliciùs producitur. Verùm licèt pretium hujus Sacchari pro anni fertilitate variet, Piſo tamen refert in Arabiâ utcunque pari argenti pondere divendi; idque potiſſimùm, quia Medicorum, tum Indorum, tum Arabum, Maurorum, Perſarum, Turcarum unanimi teſtimonio & experientiâ conſtat externis & internis convenire ardoribus & inflammationibus, ut & dyſenteriis bilioſis, ſi Trochiſcorum vel potûs formâ exhibeatur. Indi ipſi contra ſtrangurias, gonorrhæas & hæmorrhagias utuntur.

Hæc Sacchari ſpecies veteribus non ignota fuit, licèt cum indurato Sacchariferæ Cannæ ſucco confuſa. Tabaxir adhuc à Perſis & Arabibus dicitur, quod cinerem ſeu ſpodium Græci & Latini Arabum interpretes verterunt. Quâ in re obſervandum èſt ſpodium Arabum à ſpodio veterum Græcorum longè diſcrepare: hoc enim cinis æreus intelligitur; illis Sacar Mambu vel etiam Saccharum vulgare intelliguntur.

Altera Sacchari pinguis, rufeſcentis, & dulcis ſaporis, ſpecies ex Canadenſi Americæ ſeptentrionalis Provinciâ nobis affertur, quæ ex quibuſdam Aceris ſpeciebus colligitur.

Harum præcipua eſt Acer montanum candidum, *C. B. P.* 430 : Acer major multis, falsò Platanus, *J. B. I.* 168 : Acer major, *Dod. Pemptad.* 840. Specioſa ac procera arbor eſt, cortice mediocriter lævi, materiâ interiore tenerâ ac tractabili. Ramos expandit in omnem partem complures, circa quos folia magna, lata, anguloſa, vitigineis ſatis ſimilia, ſed læviora mollioraque, ſuprà atro-virentia, infrà penè incana, & pediculo longiore eoque rubente annexa. Flores roſacei, ex albido herbacei racematim dependent. Fructus ſuccedunt ex duabus, quandoque tribus capſulis compoſiti, in alam foliaceam, Ephemeri aut interiorum cicadæ alarum ſimilem deſinentibus, & ſemine fœtis ſubrotundo, candido & exiguo. Humectis & montibus propria eſt. Maïo floret, fructum maturat Septembri.

Veris initiis, cùm germina novella turgeſcunt, antequàm explicentur in folia, arbor hæc in trunco, ramis aut radicibus vulnerata dulcem & potulentum ſuccum copiosè effundit; quin & Autumno quoque poſt delapſa ſtatim folia, & per totam Hyemem. Succus hic Saccharum guſtu apprimè refert. Canadenſes Americani, vulneratis arboribus ſub finem Hyemis, hunc ſuccum recipiunt ad potulenta inde paranda, illumque Sacchariferarum Cannarum ſucci in modum excoquunt in Saccharum ab Arundineo non diſſimile. Ex octo libris hujus ſucci remanet libra una Sacchari fuſci, quod eodem modo purgari poteſt & candidum fieri velut Saccharum vulgare.

Ex hoc Saccharo ritè deſpumato & foliis Adianti

Canadenſis ſeu Americani cornuti ſyrupum præparant à plurimis etiam in Galliâ in pectoris affectionibus expetitum.

Nec ſolæ plantæ terreſtres Saccharum præbent, ſed etiam marinæ. Olaus Borrichius, *in Actis Hafnienſibus annor.* 1671 & 1672, mentionem facit de quadam Algâ Sacchariferâ in littore Iſlandico repertâ. Naſcitur, inquit, in mari Iſlandico Algæ ſpecies nulli, quod ſciam, authori deſcripta, neque tamen valde diſſimilis Algæ vitrariorum anguſtifoliæ, niſi quòd paulò pinguiori ſe folio commendet, & colore flaveſcente naturam diverſam fateatur. Hæc ipſa ubi à marinis fluctibus in littus rejecta aliquandiu jacuit, ſenſim proliciente ſolis calore, ſalinis hinc inde grumis obducitur; qui, cùm dulcedine ſuâ gratiſſimâ linguæ blandiantur, ab accolis colliguntur ſollicitè, ut inter epulas Sacchari vicem impleant. Quin cùm notiſſima ſit Iſlandis maritimis Alga hæc Saccharum parturiens, anticipant frequenter conatum naturæ; ipſamque Algam, nondum dulci illo ſpiſſamento in foliis conſpicuo, acetariorum loco menſis inferunt, ne ſic quidem inſuavem.

Antequàm huic articulo finem imponamus, nobis de Saccharo Alhaſſer, vel Alhuſar *Arabum*, aliquid conjicere liceat; cui modò Mannæ, modò Sacchari nomen impoſuerunt, incerti ad quam ſpeciem referrent.

Avicenna à Saccharo Arundineo Zuccarum Alhuſar diſtinguit. Zuccar Alhuſar, inquit, eſt Manna cadens ſuper Alhuſar, & eſt ſicut fruſta ſalis; & in ipſo quidem eſt cum abſterſione paucâ & reſolutione ponticitas & amaritudo: & de ipſo aliud eſt Jamenum, album; & aliud eſt Agizium, ad nigredinem declinans. Viſum acuit, confert pulmoni,

aquæ intercuti cum lacte camelæ noviter fœtæ, ſtomacho, hepati, renibus & veſicæ; nec facit ſitim ſicuti reliquæ Sacchari ſpecies, quoniam ejus dulcedo eſt parva.

Quamvis illud Saccharum ab Avicennâ Manna de cœlo cadens dicatur, fortaſſe quòd granulis concreſcat Mannæ ſimilibus, illud tamen haudquaquam ex rore; ſed gummium, & ipſius Mannæ modo à plantâ Alhuſar dictâ manare Serapio manifeſtè oſtendit his verbis:

Alhaſſer, inquit Serapio, *Cap. de Sacccharo*, habet lata folia, & habet Zuccarum quod egreditur ab oculis ramorum ſuorum, & à locis foliorum ejus; & colligunt de eo homines rem convenientem. Et in Zuccaro ejus eſt amaritudo, & egrediuntur ab hâc plantâ Mala quædam ſicut teſticuli camelorum, è quibus liquor quidam emanat adurens ſtypticæque facultatis, ad cauteria peridoneus. Et lignum quidem Alhaſſer eſt leve, craſſum, rectum, pulchrumque: & ideò aſſimilaverunt cantilenarii in cantilenis ſuis brachia & crura dominarum ſuarum ligno ejus.

Illud Saccharum Alhaſſer noſtris in officinis hodie non reperitur: nihilominùs tamen in Ægypto & Arabiâ non ignotum; ſiquidem lachryma eſt exſudans ex plantâ Ægyptiacâ, quæ Beid el Oſſar, *Proſp. Alpin. de Plantis Ægypt. 86*: Apocynum erectum, incanum, latifolium Ægyptiacum, floribus croceis, *Herman. Parad. Bat.* Apocynum Ægyptiacum lacteſcens, ſiliquâ Aſclepiadis, *C. B. P.* 303: Beidelſar Alpini, ſive Apocinum Syriacum, *J. B. II.* 136. Eſt planta herbacea, fruticoſa, multis ſtolonibus ab radice rectis, ſurſum ad duorum fere cubitorum altitudinem ſe extollens, foliis latis, oblongis, ſubrotundis, craſſis & candidis; ex quibus diſſectis lac

manat. Flores fert croceos. Fructus bini invicem alligati pendent, oblongi, pugni craſſitudinem æquantes, pediculo ſinguli hærentes unciali, craſſo, tereti, duro, incurvo. Cortex extimus membranaceus, viridis; interior croceus, qui tenuem alutam elaboratam æmulatur. Utrumque committunt filamenta villos Muſci arborei referentia. Integrum denique ſinum totius fructûs implet tomentum velleri ſerico mollitiè neutiquam cedens, colore candidum, ſemine involuto Cucurbitini formâ, dimidio minùs, compreſſiore, fuſco, pulpâ albicante, ſapore amaro. Caules & folia incana ſunt, lanugine quâdam tecta; ac craſſiore quâpiam farinâ tota planta conſperſa videtur. Stolonum cortex & foliorum nervus copioſo lacte amaro & acri abundant. Planta hæc in Ægypto vulgariter *Oſſar* appellatur: fructus verò *Beid el Oſſar*, hoc eſt ovum ex oſſar.

De Saccharo, quod ſuper hanc ſtirpem inveniri ſcribunt aut ab ipsâ manare, nihil compertum habuit Honorius Bellus; cùm in novellis plantis quas excoluit, illud obſervare non potuerit. Hoc tantùm animadvertit, quòd lac detracto folio emanans ſucceſſu temporis circa vulnus concreſcit inſtar gummi cujuſdam albi Tragacanthæ valde ſimilis, dulcedinis tamen expers. Hanc lachrymam ſeu Sacchari ſpeciem calidioribus tantùm in regionibus ſponte manare veriſimile eſt. Hæc planta naſcitur, authore Alpino, in humidis locis propè Alexandriam in ramo *Nili Calig* vocato, & Caïri propè Mathaream, loco fere perpetuò humido ac paluſtri ex aquâ Nili ibi diu remanente.

Foliis contuſis, inquit Alpinus, tum crudis, tum in aquâ coctis utuntur emplaſtri modo in frigidis tumoribus & doloribus. Ex lanugine parant cubilia ſeu pulvinaria in ſuum uſum. Utuntur etiam eâ ad

excipiendum ignem ex ſilice excuſſum, tanquam eſcâ & pabulo. Tota planta lacte calidiſſimo ac exurenti ſcatet, quod plures in quibuſdam vaſis colligunt ad expilanda coria; ea ſiquidem, ſi in eo lacte aliquo tempore maneant, pilis nudantur. Lac quoque ſiccatum corpora ſolvit, necnon etiam fluxus dyſentericos lethales gignit. Præſtantiſſimum eſt remedium ad impetiginem curandam & ad plures alias cutis affectiones aut maculas tollendas, eo ſi partes inungantur. An lachryma ſponte fluens, quæ Saccharum dicta fuit, eâdem acrimoniâ donetur, tempus fortaſſe nos edocebit.

Articulus X.

De Tartaro, ejuſque præparationibus.

Tartarus & Tartarum, *Off.* vulgò *Tartre.* Eſt ſubſtantia ſalina, indurata, ſaporis acidi ſubauſteri, quæ fundo & lateribus vaſorum vinariorum accreſcit, & ex quibus abraditur. Duplex eſt; alba, & rubra.

Tartarus albus ex doliis quibus vinum album diu aſſervatum fuit, extrahitur. Ex Germaniâ affertur, & rubro purior eſt minùſque terreſtris. Tartarus ruber ex doliis quibus vinum rubrum diu reconditum fuit, avulſus, craſſiorque ex Gallo-Provinciâ & Italiâ affertur.

Tartarus eligitur albus potiſſimùm, ponderoſus, durus, ab eâ quâ vinum tangit parte vel ſuperficie, plurimis apicibus cryſtallorum inſtar acuminatus, qui confractus non apparet inſtar ſpongiæ vel pumicis poroſus aut terrâ refertus, ſed ſubſtantiâ denſus, ſolidus, ſplendens.

Veteres Tartarum à vini fæcibus non diſtinguunt. Reipsâ eandem habent originem, nec multùm inter ſe diſcrepant: ſiquidem muſtum in doliis poſt ab-

ſolutam fermentationem aſſervatum, per tempus duplicem deponit fæculentam ſubſtantiam; primam in fundo vaſis ſubſidentem, liquidam, lutoſam, turbidam, quæ fæx vini propriè dicitur; alteram duram, denſam, doliorum fundo & lateribus lapideæ cruſtæ inſtar adhæreſcentem, quæ Tartarus. Fæx vini eſt ipſe Tartarus, ſeu ſal eſſentialis vini continuatâ hujus liquidi fermentatione attenuatus, & humore ſpirituoſo ſolutus: ita ut major ſpiritûs vini quantitas ex vini fæcibus quàm ex ipſo vino per diſtillationem extrahatur; Tartarus verò plus terræ contineat, minus verò partium ſpirituoſarum.

Tartarus rarò ad uſum internum uſurpatur, niſi purificatus. Sic purgatus dicitur Cremor vel Cryſtallus Tartari; quæ quidem nomina olim diverſis præparationibus aſſignabantur, hodie verò confunduntur & indiſcriminatim uſurpantur. Sic autem hæc purgatio olim perficiebatur. Tartarus crudus craſſo modo contuſus, aquâ ſimplici aliquoties lavabatur, deinde in aquâ limpidiſſimâ unius horæ ſpatio coquebatur. Deinde decocto frigidiori loco expoſito, ſupercreſcens cuticula ligulâ collecta exſiccabatur pulveri ſimilis, & dicebatur cremor Tartari. Ab aliis decoctum Tartari ferventiſſimum in vas figulinum puriſſimum, cujus in medio bacilli cancellatim diſpoſiti erant, effundebatur, aerique frigido exponebatur, donec pars Tartari bacillis immiſſis adhæreret adinſtar cryſtallorum, quæ à bacillis ſeparatæ Cryſtalli Tartari dicebantur. Hodie priori præparatione neglectâ, poſterior tantùm ſervatur, & indiſcriminatim Cryſtalli vel Cremoris Tartari nomine inſignitur.

[Alia eſt Tartari purgandi ratio, quæ in Galliâ Narbonenſi prope Monſpellium obtinet, in locis præſertim *Calviſſon* & *Aniane* dictis. Tartari pulverati decoctum fervidum per manicam trajectum in

vaſis idoneis deponunt. Mox vaſorum parietes Tartari cryſtallis obducuntur, quæ aquâ limpidâ lavantur, ut oleoſis exuantur partibus: poſteà terrâ quâdam utuntur ſaponaceâ, Cretæ nonnihil ſimili, quæ prope locum *Merviel* dictum reperitur. Hujus portionem in aquâ diluunt, cui colorem lacteum impertit, & in ahenum aquâ plenum conjiciunt. Ignem aheno adhibent, & in aquam fervidam Tartari cryſtallos injiciunt, ut ſordium reliquiis purgentur. Hâc ratione cremorem Tartari longè puriorem obtinent.]

Tartarus multum ſalis acidi continet, & olei, tum tenuioris, tum craſſi: aliquantulum ſalis alcali volatilis urinoſi diſtillatione ſuppeditat, & ſalis alcali fixi portionem non mediocrem cum terrâ poſt diſtillationem in capite mortuo relinquit. Verùm ſale alcali, tum volatilis, tum fixus ignis fœtus eſſe videtur; ſiquidem neque in Tartaro neque in aliis mixtis corporibus hæ ſubſtantiæ manifeſtas ſe præbent, niſi obſtetricante igne, vel artificiali, in Chymicis fornacibus, vel naturali, in fermentationibus. Tartarus itaque ſal medius ſeu ſalſus eſt compoſitus ex acido ſale, oleo & terrâ, in quo acidus ſal longè majori copiâ continetur, quàm ut ejus ſpicula terrâ abſorberi aut involvi poſſint: unde acidus ejus ſapor ſalſum longè ſuperat. Aquâ niſi ferventiſſimâ difficilè ſolvitur, ob oleoſas partes quibus ſalinæ involvuntur. Ille autem ſal acidus in alcali, tum volatile, tum fixum, ignis vel fermentationis ope convertitur: inde variæ oriuntur præparationes ad ſalem alcali fixum vel volatilem ex Tartaro eliciendum, vel potiùs conficiendum.

Cremor Tartari minorem terræ portionem quàm Tartarus continet.

Tartarus & Cremor Tartari bilis æſtum ac fervorem reprimunt; ſitim in febribus ardentibus mi-

nuunt; appetitum deperditum reſtituunt; mucidos ac tenaces humores attenuant, reſolvunt & blandiſſimè educunt; viſcerum obſtructiones reſerant: quapropter commendantur in hepatis, lienis, meſenterii obſtructionibus, in cachecticis & hypochondriacis affectionibus. Cum debilioribus laxantibus medicamentis ſtimuli loco & feliciſſimo cum ſucceſſu admiſcentur. Angelus Sala *in Tartarologiâ* de ſeipſo narrat, quòd, cùm paſſione colicâ multoties miſerrimè diſcruciaretur, multis aliis medicamentis fruſtrà tentatis, ſumpſit Tartari pulverati ʒvj, ex quo purgatus fuit & à cruciatibus ſolutus, tandemque poſt idem aliquoties repetitum remedium perfectè ſanatus fuit.

Exhibetur intùs Cremor Tartari potiuſquàm ipſum Tartarum à ʒß ad ʒij. ſi aperiendi tantùm ſit animus, vel cum aliis purgantibus ſtimuli vice permiſceatur: verùm quando abſque ullo alio additamento aut ſtimulo, purgantis munere fungi debet, ab ℥ß ad ʒvj aut ℥j ſumitur.

Obſervandum eſt cremorem Tartari in aquâ frigidâ non diſſolvi, ſed in calidâ tantummodò; ac proinde in juſculis aut potionibus calentibus præſcribendum eſſe, aut in Opiatis ſub formâ boli vel pilularum exhibendum eſſe.

Cremor Tartari cum chalybeatis optimè conſociatur, & ad obſtructiones reſolvendas Martem plurimùm adjuvat: quapropter in opiatis meſentericis & cachecticis remediis ſæpiùs cum eo uſurpatur.

℞. Cremor. Tartari ʒij. Diacrid. gr. iiij. M. F. pulvis purgans in cachecticis affectionibus.

℞. Cryſtallor. Tartar. folior. Sennæ ana ℥ij. Cinnamomi ʒiij. Caryophyllor. ʒß. M. F. pulvis ad alvum blandè ſubducendam, & obſtructiones reſolvendas. Doſis à ʒß ad ʒij.

℞. Rubiginis Martis rore Maïali pp. gr. xv. Cremor. Tartar. ℈j. Croci gr. iij. Cinnamom. ℈j. M. F. pulvis in chloroſi & cachexiâ bis die exhibendus.

℞. Cortic. Peruvian. ℥j. Cremor. Tartar. ℥ß. Pulver. Jalap. ʒß. Syrup. de Abſynthio q. ſ. M. F. Electuar. cujus doſis ʒj vel ʒjß ter quaterve die exhibenda in febribus intermittentibus, cachecticis, cum œdemate aut leucophlegmatiâ.

℞. Cremor. Tartar. ʒv. Roſar. rubrar. ſiccatar. & pulveratar. ʒj. Sp. Vitrioli gutt. aliquot. Fiat pulvis. Doſis ʒß bis terve die in febribus intermittentibus, & ad bilioſos humores in ventriculo ſuffuſos & ſalivam infeſtantes contemperandos, ad nauſeam aut inappetentiam ſanandam, oris amaritiem emendandam, ciborumque concoctionem excitandam.

Ex Tartaro diverſæ ſubſtantiæ extrahuntur, diverſaque præparantur medicamenta. 1°. Quidem ſpiritus & oleum fœtidum diſtillationis ope extrahitur hâc ratione.

℞. Tartari contuſi ℔iij. Diſtilla ex retortâ fictili igne reverberii gradatim aucto. Prodibunt primò phlegma inſipidum ad ℥iiij prorſus inutile & abjiciendum; deinde ſpiritus rufeſcens ſub nebulæ ſpecie ℥viij; ac tandem olei, tum tenuioris, tum craſſioris, & admodùm fœtentis ℥iij. In fundo retortæ maſſa nigra remanebit ℔ij pondere, quæ igne aperto combuſta & calcinata, aquâ diluta, percolata, & exſiccata ſalis alcali fixi albicantis ℥xij exhibebit. Spiritus ab oleo per chartam bibulam ſecernitur; ſic enim ſpiritus tranſit, remanente ſuper chartam oleo. Spiritus rectificatus, ut aiunt, ſeu

ab oleoſis & fuliginoſis particulis purgatus obtinetur novâ diſtillatione per ignem arenæ: acidi & alcalini liquoris notas præbet, quandoquidem cum ſpiritu ſalis & cum ſale Tartari aut ſale volatili urinæ effervefcit. Reverâ acidum & alcali in eodem liquore conſociata, illæſa & abſque tumultu hîc continentur. Sales enim alcalici oleoſis partibus involuti acidorum vim & actionem declinant.

Spiritus Tartari diureticus eſt & diaphoreticus, & in obſtructionibus reſerandis quaſi Panacea à Chymicis laudatur. Doſis à ℈j ad ʒj. Ex hoc ſpiritu fit mixtura ſimplex Paracelſi ſeu diaphoreticum in peracutis, quod ſic præparatur.

℞. Sp. Tartari rectificati ℥vj. Sp. Vitrioli volatil. ℥ij. Sp. Theriacal. Camphor. ℥x. Digeratur in vaſe vitreo in balneo cinerum per tres hebdomadas. Servetur liquor ad uſum. Doſis à ʒß ad ʒjß.

Oleum empyreumaticum, iteratis cum aquâ vel cum Calce vivâ diſtillationibus, minùs fœtidum, imò odore non injucundum efficitur. Intùs ſumptum ſudores movet: externè tumores potenter reſolvit. Rheumatiſmo & paralyſi medetur, & in cutaneis affectionibus commendatur.

Sal Tartari fixus fit, vel ex maſsâ nigrâ poſt Tartari diſtillationem reſiduâ & calcinatâ, vel ex Tartaro ipſo igne aperto calcinato. Tartarum calcinatum aquâ ſolvitur, ſolutio per chartam bibulam tranſcolatur, ad ſiccitatem evaporatur in maſſam ſalinam candicantem; quæ, ſi nondum ſatis purgata fuerit, iterùm calcinatur igne reverberii: ſolvitur aquâ & exſiccatur, ac tandem in crucibulo aliquantiſper calcinatur, donec ad cæruleum vel rubentem colorem accedat. Tunc in vaſe optimè clauſo

reconditur : humido enim ab aere facillimè colliqueſcit.

Ex hoc ſale oleum Tartari per deliquium paratur, eum nempè ſalem humido aeri exponendo, ubi intrà breve temporis ſpatium in liquorem reſolvitur.

Sal Tartari fixus eſt alcali acre & cauſticum valentiſſimum : quapropter ad uſum internum rarioris eſt usûs, licèt à quibuſdam vis diuretica ipſi tribuatur. Plurimis operationibus Chymicis inſervit, præſertim ad reſinoſorum & ſulphureorum mixtorum tincturas extrahendas. Cum purgantibus nonnunquam admiſcetur, tum ad eorum partes ſulphureas explicandas, tum etiam ad eorum actionem juvandam, craſſos viſcidoſque humores attenuando. Ejus doſis à gr. xij ad ʒß præſcribitur. Magnâ aquæ copiâ ſolvi debet ; ne gulæ, æſophagi & ventriculi membranas acredine ſuâ lædat.

Ex ſale Tartari tinctura extrahitur ope ſpiritûs vini, quæ à nonnullis plurimùm commendatur. Ad hanc tincturam præparandam ſpiritus vini ſali Tartari optimè calcinato, ita ut fuſioni proximus ſit, & adhuc candenti affunditur, & cum illo in vaſe clauſo per aliquot dies digeritur. Spiritus colore croceo intenſo tingitur, poſteà à ſale reſiduo ſecernitur & ſervatur. Obſervandum ſpiritum aut nullam aut tenuiſſimam tincturam extrahere, ſi ſal Tartari candidus fuerit; intenſiorem verò, ſi rufeſcens nec optimè lixivio purgatus, vel ſi in calcinatione tenuiſſimo carbonum pulvere aut fuligine inſpergatur, aut ſi ſpiritus vini aliquantulum olei eſſentialis cujuſcunque, v. g. Aniſi, Lavandulæ, Thymi, aut alterius hujuſcemodi contineat. Illa enim tinctura ab oleoſis partibus, vel in ſale, vel in ſpiritu reconditis oritur.

Spiritus ille ſeu tinctura quaſdam ſalis alcalici partes in ſinu ſuo continet: quare ſalinum oleoſum ſe præbet aptum & idoneum ad viſcidos tenaceſque humores ventriculi parietibus inhærentes aut in renibus vel meſenterii glandulis incidendos. Exhibetur in vehiculo conveniente à gutt. x ad xxx. Præterea ſulphureis & oleoſis tincturis ex mineralibus vegetabilibus & mineralibus extrahendis inſervit.

Ad fixum Tartari ſalem volatilem efficiendum Chymici plurimùm inſudârunt. Duplex autem ſal volatilis Tartari efficitur; urinoſus nempe, & ſalſus.

Sal Tartari volatilis urinoſus fit, vel Tartarum fermentando fere uſque ad putreſcentiam, vel ſalem Tartari fixum cum oleis quibuſcunque digerendo.

1°. Sal volatilis urinoſus ex Tartaro fermentato conficitur, Tartarum contuſum & aquâ madidum in cellâ vel in loco tepido reponendo, donec odorem aliquantiſper fœtidum emittat. Tunc aeri expoſitum & probè exſiccatum per retortam diſtillatur, & non mediocrem ſalis urinoſi quantitatem præbet.

Copioſior ille ſal urinoſus extrahitur ex vini fæcibus quæ nihil aliud ſunt quàm Tartarum in vino diutiùs fermentatum. Exprimuntur per linteum fæces vini, perfectè exſiccantur ac tandem diſtillantur: copioſum præbent ſalem volatilem urinoſum, cujus vires cæteris ſalibus volatilibus ex animalium familiâ deſumptis non inferiores ſunt, licèt non ſuperiores aut tantæ virtutis & præſtantiæ quantùm Chymici de hoc ſale prædicârunt.

2°. Sal Tartari fixus volatilis quoque evadit, cùm digeritur cum ipſo oleo Tartari fœtido, vel cum alio quocunque: recipiunt nempe olei Tartari fœtidi partem unam, ſalis Tartari fixi partes duas.

Ritè mixta per aliquot menſes blando cinerum calore digeruntur. Inſtitutâ poſtmodùm diſtillatione, ſal volatilis copioſus prodit urinoſo ſimilis. Minùs volatilis eſt alter ille ſal, quem ſalem Tartari volatilem ſalſum dico. Terra foliata Tartari & Magiſterium Tartari arcanum nuncupatur. Sic præparatur. Sali Tartari puriſſimo affundunt aceti diſtillati q. ſ. ad punctum ſaturationis. Miſtura ad ſiccitatem uſque diſtillatur. Prodit liquor ſaporis expers, nempe phlegma aceti. Sali exſiccato novum acetum affundunt, ſolutio diſtillatur : ſicque iterantur novæ aceti affuſiones & diſtillationes, donec tandem liquor diſtillatus acidus prodeat, id eſt, donec acetum quale affuſum fuit, regrediatur; tunc enim ſal Tartari ſufficienti quantitate acidi aceti ſaturatus eſt. Salina hæc maſſa in optimo vini ſpiritu diſſolvitur: ſolutio per chartam bibulam tranſcolata diſtillatur, exſiccatur; exſiccata iterùm ſpiritu vini diſſolvitur, percolatur & exſiccatur : tertiò & ultimò novo vini ſpiritu ſolvitur; & leniſſimo cinerum calore abſtracto ſpiritu vini, maſſa ſalina remanet rara & quaſi ſemivolatiliſata, aliquantiſper unctuoſa, nivea, nitens & foliata, Talci adinſtar. Tunc Terra foliata dicitur. Metallorum Tincturas mirum in modum extrahit, quo nomine à Chymicis plurimùm commendatur : inſuper prædicatur tanquam præſtantiſſimum remedium, ad viſcerum obſtructiones reſolvendas, craſſoſque humores attenuandos; unde in cachecticis affectionibus, paralyſi & hydrope utiliter præſcribitur. Urinas movet, alvum laxat, & medicamentorum purgantium operationem plurimùm auget ac promovet. Doſis à ʒß ad ʒj præſcribitur.

Inter medicamenta ex Tartaro præparata uſitatiora ſunt Tartarus ſolubilis, Tartarus vitriolatus,

Tartarus emeticus, Tartarus chalybeatus. De his duobus jam egimus, ubi de Stibio & Ferro.

Tartarus ſolubilis, ſal vegetabilis officinarum, & Balſamum Samech Paracelſi ſic præparatur.

℞. Cryſtallor. Tartari ℥viij. Salis Tartar. ℥iiij. Simul mixtis affunde aq. bull. ℔iiij. Bulliant per ſemihoram circiter. Solutio refrigerata per manicam hippocraticam tranſcoletur, & ad pelliculam uſque evaporetur. Poſteà in loco frigido ad cryſtallos producendas reponatur. Liquor à cryſtallis abſtractus ad pelliculam iterùm evaporetur, & in cryſtallos reducatur; quod eò uſque repeti debet, donec liquor pinguis nimis & oleoſus in cryſtallos non ampliùs concreſcat. Cryſtalli optimè exſiccatæ ad ℥xij circiter ſerventur ad uſum. Aperiens eſt & laxans medicamentum. In cachecticis morbis & in viſcerum obſtructionibus plurimùm confert. Purgantium medicamentorum vim adauget: quare in potionibus catharticis ſæpiùs uſurpatur. Doſis à ℈j ad ʒij, vel etiam nonnunquam ad ʒvj & ℥j. Præſcribitur in juſculo vel in apozematis aperientis ℔ij ad catharſim promovendam: tunc enim ſine moleſtiâ purgat.

Tartarus vitriolatus vel magiſterium Tartari officinarum fit ſpiritûs Vitrioli q. ſ. affundendo ſuper oleum Tartari per deliquium paratum ad punctum ſaturationis, liquorem percolando & ad ſiccitatem evaporando. Idem quoque ſal fieri poteſt ex Vitriolo & ſale Tartari hâc ratione. Solvunt Vitriolum in aquæ ſ. q. Huic ſolutioni affundunt oleum Tartari per deliq. Turbidus fit liquor partium metallicarum præcipitatione: cum olei Tartari affuſione liquor non ampliùs turbatur, per chartam emporeticam tranſcolatur & in ſalem exſiccatur, qui genuinus

eſt Tartarus vitriolatus. Iiſdem donatur virtutibus ac ſal vegetabilis, & eâdem doſi exhibetur. In Opiatis meſentericis, aperientibus, cachecticis, & in apozematibus, tum alterantibus, tum purgantibus frequenter uſurpatur.

CAPUT NONUM.

De Tuberibus, Fungis, & adnatis quibuſdam vegetabilibus.

Articulus I.

De Tuberibus cervinis.

Tubera cervina & Boleti cervini, *Off.* Tuberum genus quibuſdam cervi Boletus, *J.B.III.*851. [Lycoperdaſtrum tuberoſum, arrhizon, fulvum, cortice duriore, craſſo & granulato, medullâ ex albo purpuraſcente, ſemine nigro, craſſiore, *Mich. Nov. gen. p.* 220. *n°*. 10. *Tab.* 99. *Fig.* 4.] Tuberum genus eſt magnitudine Juglandis, interdum Avellanæ & minore, ſubrotundum, tuberoſum & inæquale, ſubſtantiæ calloſæ, inter duritiem & mollitiem mediæ, atro-purpureæ, cortice tectum coriaceo, ex cinereo ad fulvum inclinante, in ſuperficie granulatum, cujus meditullium fungoſa quædam ſubſtantia ex albido purpuraſcens occupat, [per cellulas non nitidas ac tenaces, ſed molles & lanuginoſas ſubdiviſa ac diſtributa: cellulæ verò ſeminibus minutiſſimis in maſſam compactis & filamentis alligatis replentur. Eadem ſubſtantia, ubi ſemen jam maturum dimiſit, in parvum globulum contrahitur.] Saporis eſt & odoris, dum recens, gravis, muriatici, ſpermatici; dum ſiccum & jamdudum repoſitum, fere nullius evidentis,

Sub

Sub terrâ naſcitur ſicut cætera tubera, abſque radicibus ſaltem conſpicuis. In præruptis & opacis montium ſylvis in Germaniâ & Hungariâ reperitur.

De his tuberibus nulla apud antiquos extat memoria. Cervina dicuntur, inquit C. Bauh. quia reperiuntur in locis ubi cervi libidinem exercent: & Matthiolo narrante fungum hunc, tuberum vulgarium modo, ſub terrâ naſci affirmant venatores, ubi cervino ſemine in coitu inficitur ſolum. Sed hæc meræ ſunt fabulæ à J. Bauhino & aliis rejectæ. Magis veriſimile eſt hoc obtinuiſſe nomen ex eo quòd cervi horum tuberum avidiſſimi ſint, adeò ut gravi eorum odore alliciti terram ubi deliteſcunt pedibus ſcalpere non deſinant, donec illa detexerint. Sale volatili copioſo turgent.

Hæc tubera, quamvis in ciborum uſum non venerint, magnis tamen exornantur elogiis: illis enim in medicamentis quæ venerem movent, uſitata ſunt; in quem uſum ſiccata & pulverata ʒj vel ʒjß pondere ex vino propinantur. Lactis quoque ubertatem afferri aiunt ex ptiſanâ vel muliebri lacte potum, & valentiùs ſi Piperis longi aliquid miſceatur. Suffitu occluſos fœminarum locos reſerare tradunt, & vulvæ ſtrangulatus avertere. Non deſunt ſuperſtitioſæ mulierculæ quæ iis abutuntur in quibuſdam poculis amatoriis, priùs obmurmuratis nonnullis incantationibus: verùm aphrodiſiacam virtutem Lonicerus & Cordus illis denegant. Et reverâ nihil aliud illis aſcribi poteſt quàm quòd ad modum omnium fungorum, craſſum ſuccum gignant, flatus excitent, paulùm inflent, & hâc ratione membrorum genitalium erectionem promoveant.

Articulus II.

De Fungo Sambucino.

Fungus Sambucinus ſive Auricula Judæ, *Offic.* Agaricus Auriculæ formâ, *Inſt. R. Herb.* 562: [Agaricum Auriculæ formâ, *Mich. p.* 124. *n°.* 1. *Tab.* 66. *Fig.* 1.] Fungus membranaceus Auriculam referens ſive Sambucinus, *C. B. P.* 372: Spongia Sambuci, *Schroder.* Gummi Sambuci, *Dodon. Pemptad.* Eſt ſubſtantia fungoſa, naſcens ex imo trunco Sambuci veteris, ſpongioſa, [nullis foraminulis, denticulis & lamellis intercepta, ſed lævis,] coriacea & membranacea, ſinuoſa & complicata Auriculæ inſtar, ſubtùs incana & cinerea, ſuprà nigricans, inodora, ſaporis terrei & fatui: breviſſimo vel potiùs nullo pediculo nititur; ſed caudici arboris inhæret aut ſingularis aut geminus.

Vis aſtringendi & exſiccandi ipſi tribuitur. Internè raró ſumitur. Infuſus in vino vel in aquâ conveniente fortiter alvum laxat & hydropicorum aquas miro modo pellit, ut refert Simon Paulli. In aquâ Roſarum aut Plantaginis, vel in decocto ſummitatum Roſarum rubr. aut Caprifolii, vel in lacte decoctus aut aceto maceratus, in anginâ, gutturis tumoribus aut inflammationibus incipientibus exhiberi ſolet ad gargariſandum & guttur eluendum. Ophthalmiæ quoque medetur, ſi infundantur in aquam Roſar. Cyani, ſpermatis ranar. aut alterius.

℞. Fungi Sambuci q. v. Infunde in aq. ſtill. flor. Sambuci q. ſ. Macerentur per noctem; & aqua ſeparata ſervetur ad inflammationes oculorum ſiſtendas.

℞. Fung. Sambucin. ʒij. Hordei mund. Glycyrrhiſæ ana ℥ß. Flor. Malv. arboreſcent. pugill. ij.

Coq. in aq. Plantag. ℥xviij, ad tertiæ partis diminutionem. Fiat colatura, in quâ diſſolve Salis Prunell. ʒj. Mellis roſati ℥ij. Fiat gargariſma ad faucium inflammationes.

ARTICULUS III.

De Agarico.

AGARICUM & Agaricus, *Offic.* Ἀγαρικὸν, *Græcorum:* Agaricus ſive fungus Laricis, *C. B. P.* 375: Agaricus, *Dodon. Pemptad.* 486: vulgò *Agaric.* Eſt ſubſtantia fungoſa, ſubrotunda, anguloſa, inæqualis, nunc majoribus, nunc minoribus maſſis conglobata, pugni & nonnunquam capitis humani magnitudine, leviſſima, candoris nivei, in farinam digitorum attritu friabilis, paucis fibris intertexta, cortice qui removeri ſolet calloſo, cinereo, ſubrufo circumtecta, [cujus pars inferior modò latè, modò anguſtè perforata, ſeminibus minutiſſimis in ipſius foraminulis adhærentibus;] ſaporis primùm ſubdulcis, mox amari, acris & nauſeoſi cum levi quâdam aſtrictione. In Laricibus trunco adnaſcitur, rariùs in ramis invenitur. Si creſcit in his arboribus, tum Terebinthinam non ampliùs reddunt, referente Hermanno.

Probatur candidum, leve, friabile; rejicitur ponderoſum, nigricans, minùs friabile: improbatur etiam quod ſtirpi proximum eſt, quia trahit aliquid de nigredine corticis; quin fere liquoſius eſt, ideoque minùs friabile. Cortex removetur tanquam inutilis aut noxius.

Agaricum Dioſcoridi & Plinio duplex habetur, mas & fœmina. Mas rotundus eſt & undique ſibi ſimilis, Plinio criſpior amariorque: fœmina rectas intùs habet pectinum modo venas & quaſi diviſu-

ras : Plinio fœmina ſolutior eſt, initio dulcis, mox in amaritudinem tranſit. Hæc præfertur, ille reprobatur. Hanc diſtinctionem officinæ hodie non obſervant. Candidius & levius eligunt, & fœminam dicunt. Mas è contra dicitur aliud Agarici genus magis ponderoſum & nigricans. Nuncupatur Agaricus pedis equini facie, *Inſt. R. H.* 562 : Fungus in caudicibus naſcens unguis equini formâ, *C. B. P.* 372 : Fungi igniarii, *Tragi* 943. Hoc nullius eſt usûs in Medicinâ. Arti infectoriæ inſervit. Annoſis Juglandium, Quercuum aliarumve arborum truncis adnaſcitur, ſubſtantiâ callosâ lignosâque in ambitu, & fibris rectis contextâ, in meditullio molliore, colore foris cinereo, intùs obſcuriore ad fuſcum inclinante. Mollius fit, & ignis rapaciſſimum hoc modo. Decoquitur in lixivio, & ſiccatum tunditur; poſteà in aquâ nitrosâ rurſus coquitur & exſiccatur.

Agaricum noſtrum idem eſt cum Agarico veterum, licèt aliter ſentiat Salmaſius. An radix, an fungus ſit ex arborum putrefactione naſcens veteres Græci non ſatis noverunt. Plinius & Meſue fungi ſpeciem eſſe ſuſpicati ſunt : Agarici enim & fungorum non abſimilem eſſe generationem putabant; arborumque magnarum, cùm putreſcere aut ſeneſcere incipiebant, fœtum eſſe crediderunt : unde Agaricum non ſecùs ac apoſtema per modum putrefactionis naſci opinabantur. Inter hos Plinius Agaricum coniferas Galliarum arbores ferre memoriæ prodidit. Braſſavolus aliique ſcribunt ſe Agaricum Quercui adnaſcens vidiſſe, alii Ilici, Abieti, Piceæ; Matthiolus verò & Bellonius Agaricum nunquam alii arbori præter Laricem innaſcens ſe vidiſſe aſſerunt : & reipsâ conſtat ſolius Laricis fungum eſſe. Fungi autem quos Quercubus aut aliis arboribus ad-

naſcentes alii viderunt, Agaricorum ſpecies ſunt à genuino officinarum Agarico diverſæ, tum colore, tum formâ & viribus.

Itaque Agaricum eſt planta ſui generis paraſita, ſeu quæ aliis plantis innaſcitur, & ab eorum ſucco nutritur; cujus flores fructuſque aut ſemina nondum penitus innoteſcunt.

Dioſcorides refert Agaricum in Agariâ Sarmatiæ regione naſci, unde nomen ei inditum. Hodie in Delphinatu Galliæ, in Alpibus aliiſque montibus ſupra Larices colligitur.

Analyſi Chymicâ, ex Agarici candidiſſimi ℔iij, ℥xj prodierunt humoris, primò merè aquei, tranſlucidi, deinde rufeſcentis, acidi, poſteà fuſci, empyreumatici, linguam Piperis inſtar exurentis ℥xvj, ʒiiij, gr. xxxiiij: liquoris rufeſcentis urinoſi ſale volatili prægnantis, & tantillulum acidi ℥ij, ʒvj, gr. xxxvj: olei fluidi ℥xvj, ʒvj, gr. xxv. Maſſa nigra denſa, dura, in retortâ reſidua pendebat ℥xij: quæ per horas 19 in crucibulo calcinata reliquit cinerum ex fuſco rufeſcentium ℥j, ʒiij; ex quibus lixivio ſalis fixi acris & merè alcali ʒij extractæ fuerunt. Partium deperditio in diſtillatione fuit ℥x, ʒvj, gr. lix: calcinatione in fumum & flammam abierunt ℥x, ʒv. Ex hâc analyſi liquet Agaricum conſtare ex Tartareo & Ammoniacali ſale cum oleo copioſo conjunctis, & exiguâ admodùm terræ portione: quæ principia ita inter ſe miſcentur, ut mixtum conſtituant ſalino-reſinoſum; quandoquidem Agarici ℥ij ope ſpiritûs vini præbuerunt extracti reſinoſi ſaporis nauſeoſi & ingrati ʒvjß: aqua verò perparum ex Agarico diſſolvit & extrahit, ſed illud in mucaginoſum magma convertit. Unde patet quàm parum utilis ſit Agarici maceratio vel decoctio in menſtruis aqueis. Ejus tamen infuſum

in aquâ chartam cæruleam purpuream reddit. Præcipua vis purgans hujus medicamenti pendere videtur ab illo ſpiritu vel oleo tenui, acri & exurente, qui in primis portionibus prodiit, & à quo acris oritur hujus medicamenti ſapor.

Dioſcorides & Galenus cum veteribus Græcis illud medicamentum ad varios diverſoſque affectus commendârunt; ſed præſertim ictericis, epilepticis, aſthmaticis, iſchiadicis, & arthriticis; nec niſi leviter de ejus vi cathartica aliquid tetigerunt: ita ut conjecturæ locus ſit veteres uſurpaſſe Agaricum, non tam ad purgandum quam ad incidendum & aperiendum. Avicenna quoque inter Arabes laudat Agaricum exiguo pondere ſicut medicamentum incidens & digerens, cum Opii modico mixtum. Vis anthelmintica & alexiteria illi concedebatur. Hâc ratione Theriacam ingreditur & alias compoſitiones alexiterias, ut videre eſt apud Scribonium Largum: attamen ab Arabum plurimis inter evacuantia recenſetur. A neotericis hodie inter Medicinas purgantes numeratur, & commendatur potiſſimùm ad pituitam evacuandam, eâ fortè ducti ratione quòd ab aſſumpto Agarico excrementa albida eſſe ſoleant. Cathartici nomine in plurimis compoſitis evacuantibus medicamentis uſurpatur. Ab iiſdem quoque adhiberi ſolet ad ſerum quod in coagulum pronum erat, fluxile reddendum, & ad excretionem præparandum: hinc in morbis catarrhalibus, coryzâ, diſtillationibus, aſthmate, tuſſi, cachexiâ, fluore albo, menſium ſuppreſſione, febribus quotidianis & lentis, ſi crudorum humorum congeries earum fomes ſit, prodeſſe putatur. Datur non robuſtis modò & validis, ſed & infirmioribus, puberibus, ſenibus, ac etiam gravidis; idque nullo periculo, ſi morbi conditio expoſtulat.

Nonnulli vim catharticam ipſi denegant. Maſſaria enim propriâ edoctus experientiâ aſſerit Agarici infuſum nullam habere purgandi virtutem. Re quidem ipsâ aqua perparum de Agarico extrahit, ut jam obſervavimus. Sed tamen ipſa Agarici ſubſtantia alvum ſubducit, licèt non vehementer; & eâ de causâ cum aliis purgantibus medicamentis conſociatur, quibus multùm adjuvat, humores ſpiſſos ac tenaces attenuando & incidendo.

Alexiteriam quam ipſi tribuebant veteres virtutem, C. Hoffmannus, aut nullam eſſe, aut perexiguam cenſet. Si quid autem in Theriacâ aut cæteris Antidotis eorum operationi conferat, incidendo & abſtergendo illud efficere exiſtimamus.

Agaricum ſua etiam habere incommoda, ſuiſque patere diſcriminibus plures Medicorum obſervationes oſtendunt. Tria hæc vitia in illo redarguuntur, quòd ventriculum gravet & lædat, unde nauſea & vomitus; quòd viſcera diſtendat, unde hypochondriorum aut abdominis intumeſcentia, & nonnunquam inflammatio; denique quòd tardæ admodùm & teſtudineæ ſit operationis, unde parum levaminis ab hoc medicamine ægrotantes accipiunt: hiſce de cauſis Daniel Ludovicus illud à ſuo Myrothecio rejicit. Verùm medicamentum à veteribus magnopere commendatum, & à neotericis frequenter & utiliter uſurpatum, non adeò contemnendum eſt. Cautus & opportunus eſſe debet illius uſus. Catharrhoſi affectus in quibus curandis potiſſimùm prædicatur, ii ſint oportet à quibus febris abeſt, & in quibus ſerum concretum atque lenteſcens ejuſmodi indigeat medicamento à quo liqueſcere poſſit. Idem dicendum de morbis pectoris, aſthmate præſertim & reſpiratione difficili ab infarctu pulmonum oriundis. Ab eo abſtinendum in morbis acutis, & in illis om-

nibus in quibus dominatur utraque bilis, vel quos urget ſanguis actuoſus nimis, & quorum præfervida ſunt viſcera; cujus ſunt indolis melancholici non pauci, bilioſi, phthiſici, hyſtericæ; ut rectè obſervavit vir doctiſſimus celeberrimuſque ſaluberrimæ facultatis Pariſienſis Doctor Philippus Hecquet, *Tractatu Mſſ. de Purgantibus.* Infuſi vel decocti exigua admodùm eſt virtus. Subſtantia efficaciùs operationem ſuam exercet. Ejus pulvis præſcribitur ſolus, vel ſub trochiſcorum formâ præparatus, à ℈ß ad ʒjß, ʒij; infuſum vel decoctum à ʒij ad ℥ß.

Agarici incommoda & vitia veteres corrigere tentârunt ſtomachicis calidis & aromaticis, Zingibere præſertim, incidentibus, ut ſale gemmeo, oxymelite, quo ipſius acrimonia retunditur. A neotericis diverſimodè emendatur. Plurimi Agarici pulveris intùs ſumpti levitatem reformidant, cujus ratione œſophagi & ventriculi parietibus adhæret: idcircò illud in trochiſcos redactum ſumunt. At, quæſo, quis hunc pulverem ſolum & ſiccum deglutire poſſet? Si verò quovis liquore vel ſyrupo ſubactus fuerit hic pulvis; non ampliùs ſuâ ſiccitate membranis ventriculi adhærebit, ſaltèm non adeò facilè. A quibuſdam uſtulatur ad ejus vim deleteriam & emeticam temperandam aut extinguendam; ſed ſic deſtruitur, & in inertem terram aut carbonem convertitur. Ab aliis extractum reſinoſum proponitur quaſi pulvere præſtantius: ſed hæc reſina ſaporis eſt ingrati admodùm & nauſeoſi, ventriculum & inteſtina vehementiùs lædit quàm ipſa ſubſtantia; ſicque correctio pejor eſt medicamento.

Porrò nulla tutior eſt correctio quàm trochiſcorum præparatio, in quibus Agarici ſapor ingratus ac nauſeoſus, & acrimonia ventriculi nociva aromaticis emendantur.

Nonnulli Agaricum, pro diverſo cui deſtinatur ſcopo, medicamentis convenientibus illius virtutem dirigere opinantur. Sic ut feliciùs ad caput ejus virtutem ferant, addunt Stæchadem Arabicam, Nucem Moſchatam, lignum Aloes, ſpicam: ad pectus ejus ducunt virtutem Capillo Veneris, radice Ireos, Hyſſopo; ad hepar Cichorio; ad lienem cortice Tamariſci, Aſplenio; ad uterum Matricariâ, Myrrhâ; ad veſicam & renes quinque radicibus aperientibus. Quid de illis directionibus ſentiendum ſit facilè judicabunt, qui Arabum ſcholæ nimis addicti non ſunt. Agaricum trochiſcatum in officinis Pariſienſibus ſic præparari ſolet.

℞. Zingiberis albi contuſi ʒij, vini albi ℥iiij. Macerentur frigidè horis xxiiij, & colentur poſtmodùm.

℞. Agarici electi radulâ raſi & in tenuiſſimum pulverem redacti ℔ß. Prædicto vino medicato humectetur, ut in maſſam ſolidiorem coeat: & ex illâ fingantur trochiſci in umbrâ exſiccandi.

℞. Decoct. folior. Agrimon. & Pimpinell. ℥vj. Diſſolve Agaric. trochiſcat. Electuar. de Citro ſolutiv. ana ʒij. Syrup. flor. Perſic. ℥j. Fiat potio.

℞. Senn. mund. Agaric. trochiſc. & Turbith gummoſ. ana ʒj. Cinnamom. contuſ. ℈j. Sal. Tartar. gr. xv. Infund. per noctem in aq. fluviatil. ℥vj. In colaturâ diſſolv. Syrup. de Rhamno cathartic. ℥j. Fiat potio in hydrope.

℞. Agaric. radulâ comminut. ʒiv. rad. Irid. Florent. ℥ij. folior. exſiccator. Nicotianæ ℈j. folior. Hyſſop. Thym. ana m. j. Coquantur in aq. comm. ℔iij ad tertiæ partis diminutionem. In colaturâ diſſolv. Oxymel. ſimplic. ℥iiij. Capiat æger duos treſve hauſtus calidos quotidie ad ℥vj pro ſingulâ doſi.

℞. Agaric. trochiſc. ʒß. Mercur. dulcis gr. vij. Diacridii gr. iij. M. Fiant pilulæ purgantes cum Syrupo flor. Perſicor.

℞. Trochiſcor. Agaric. ʒj. Jalap. pulver. & Aloes lotæ ana gr. xij. Aquil. alb. gr. x. Olei diſtill. Succin. gutt. ij. Majoran. gutt. j. Conſerv. flor. Salv. q. ſ. M. F. pilulæ catharrhales.

Agaricum externè raro adhibetur, licèt ad morſus & ictus venenatos animalium à veteribus commendetur.

Uſurpatur in Theriacâ, Mithridatio, Confect. Hamech, Hierâ picrâ cum Agarico, Hierâ diacolocynthidos, Syrupo roſato cum Sennâ & Agarico, Syrupo helleborato *Quercetani*, Pilulis de Agarico *Meſues*, Pilulis ſine quibus, Pilulis Mercurialibus *Charas*.

Articulus IV.

De Gallis.

Gallæ, *Off.* Κηκῖδες, *Græcorum* : Hafs & Hafus, *Arabum* : vulgò *Noix de Galle*. Corpora ſunt Quercubus adnaſcentia, quorum genera traduntur multa, magnitudine, colore, lævitate aut aſperitate ſuperficiei, pondere, figurâ differentia. Quercubus adnaſcuntur ſeu arboribus glandiferis, ſed non in omnibus regionibus; ſiquidem in frigidioribus non reperiuntur. Obſervat enim J. Raius Quercus in Angliâ nunquam Gallas protuliſſe; cujus rei hanc rationem affert, ſcilicet inſecta illa quibus Gallæ ortum ſuum debent, ibi non reperiri. Arboris fructus non ſunt, ut quidam opinantur; ſed tumores præter naturam, qui inſectorum quorumdam animalium morſibus, lancinationibuſve originem ſuam debent. Inſecta enim & imprimis muſcæ quæ-

dam hujus arboris gemmas, folia, ſurculos teneriores pungentia, [tenuia vaſa dilacerant: ſuccus inde effluit, copioſior appellit ob minutam reſiſtentiam, vaſa ab humore uberiùs appellente ampliantur magis ac magis; inde tumores illi multiformes,] qui licèt arboris reſpectu præternaturales ſint, à naturâ tamen deſtinantur, ut ſint velut matrices & uteri inſectorum eorumdem ovis excipiendis, tuendis, fovendis, fœtibus excludendis editiſque alendis inſervientes. Dum Gallæ maturæ atque recentes aperiuntur, vermiculi vel potiùs nymphæ, modò unica in centro, modò plures in totidem cellulis reperiuntur, quæ poſt aliquod temporis intervallum in muſcas evolvuntur ejuſdem vel etiam diverſi generis. Paulò poſt viam ſibi quærunt Gallæ ſubſtantiam erodendo, ac tandem in ſuperficie foramen rotundum aperiunt, per quod exeunt & avolant. Si Gallæ foraminibus perforatæ non ſint, vermiculus aut muſca in illis deprehenditur: ſi verò apertæ ſint, vacuæ reperiuntur, aut aliis animalculis refertæ, quæ fortè fortunâ foraminulum ſubierunt, & in hoc cuniculum ſe receperunt.

Gallarum genera duo in officinis diſtinguuntur, ſcilicet Alepenſes ſeu orientales, vulgò *Noix de Galles d'Alep* vel *Alepines*, & noſtrates.

Alepenſes ſubrotundæ ſunt, Avellanæ vel Nuculæ magnitudinem æquantes, anguloſæ, tuberculis interdum paucis, interdum multis aſperatæ, ponderoſæ, colore albicante, glauco, aut nigricante, intùs denſæ & reſinoſæ, guſtu aſtringente & acerbo. Noſtrates rotundæ ſunt, ſubrubræ vel rufæ, ſuperficie leves, pondere leviores, fractu faciles, ſubſtantiâ rariores, fungoſæ, nonnunquam cavernoſæ. Minùs præſtant, tum in arte infectoriâ, tum in Medicinâ: nec veteribus ignotæ fuerunt. Prior ὀμφα-

κίτις, altera ὀνοκηκὶς quaſi aſinina dicta fuit.

Analyſi Chymicâ, ex Gallarum Alepenſ. probè exſiccatarum ℔v prodierunt humoris aliquantiſper flaveſcentis, ſubacidi ℥viij, ʒvijß: humoris rufeſcentis, acidi, nonnihil empyreumatici ℥vj, ʒvij: liquoris fuſci, ſubſalſi, acris, empyreumatici, tum acidi, tum urinoſi ℥xiiij, ʒij: olei lentæ ſpiſſioriſque conſiſtentiæ veluti piceæ, odoris exigui & parum fœtidi ℥ij, ʒv, gr. liiij. Maſſa nigra in retortâ ſuperſtes pendebat ℥xxviij, ʒv, gr. liiij: quæ calcinata reliquit cinerum fuſcorum ℥ij, gr. ij; ex quibus ſalis alcali valde acris ʒvij, gr. l. lixivio fuerunt extracta. Partium deperditarum quantitas in diſtillatione fuit ℔j, ℥ij, ʒiiij; in calcinatione ℥xxvj, ʒv, gr. lij. Per hanc analyſim liquet Gallas multùm ſulphuris fixi & craſſi continere cum ſale Ammoniacali conjuncti.

Obſervandum præterea Gallas Vitrioli ſolutionem nigram vel potiùs intenſè violaceam efficere, dum nempe alcali ſal Gallarum ſali acido vitriolico conjungitur, metallicas partes ab eo disjiciendo: tunc enim metallicæ particulæ liquoris fundum non petunt; ſed cum ſulphureis Gallarum particulis in fluido natantibus conſociantur, & ab iiſdem ſuſtinentur. Eam ob cauſam Gallarum infuſum vel decoctum Chymicis & Phyſicis inſervit ad aquas minerales examinandas.

Si enim ſalem vitriolicum, vel quid martialis aut venerei continent, ab hoc infuſo vel decocto, nigro, violaceo, purpureo, vel ſubpurpuraſcente colore inficiuntur, prout plùs vel minùs ſalis metallici continent.

Gallæ vehementer aſtringunt. Hinc in dyſenteriis, alvi fluxu, hæmorrhagiis intùs ſumptæ à plurimis laudantur. Nuperrimè verò febrifuga virtus

In illis detecta fuit, & à peritiſſimo viro Facultatis Medicæ Pariſienſis Doctore Michaele Ludovico Renealmo, *in Regiæ Scientiarum Academiæ commentariis anni* 1711, promulgata fuit. Exhibetur à ʒß ad ʒj, ineunte paroxiſmo, in febribus intermittentibus, illis præſertim, inquit D. Renealmus, quæ à nimis laxo fibrarum ventriculi tono pendent.

Externè quoque ad aſtringendum, repercutiendum & partes laxiores firmandas ac roborandas adhibentur. Ad inſeſſus uteri, contra vulvæ & ſedis procidentias fluxioneſque decoctum earum uſurpatur.

℞. Gallar. Malicor. ana ℥j. Fol. Salviæ, Lauri, Chamæmel. flor. Balauſtior. ana p. ij. Coquantur in vino auſter. & aq. chalyb. Applicentur pro fotu ad procidentiam ani.

Uſurpantur in Emplaſtro ad herniam, vulgò contra rupturam *Charas.*

Infectoribus familiaris eſt earum uſus, necnon etiam ad atramentum ſcriptorium præparandum, cujus præſtantior hæc eſt conficiendi ratio.

℞. Aq. fluviatilis ℔iiij. Vini albi ℔ij. Gallar. Alepenſ. contuſarum ℥iiij. Macerentur per 24 horas, identidem agitando. Deinde bulliant per ſemihoram, cum plumâ deſpumando. Vaſe ab igne remoto, adde Gumm. Arabic. ℥ijß. Vitriol. Hungar. ℥ij. Alum. rup. ℥ß. Sacchar. Candi ℥ß. Digerantur denuò per 24 horas, poſteà bulliendo per horæ quadrantem coquantur. Decoctum per linteum tranſcoletur,

ARTICULUS V.

De Grano Kermes, & Coccinellâ.

KErmes, Chermes, Granum Kermes, Granum infectorium, Coccum baphicum, Coccum infectorium, *Off.* Κοκκος βαφικὴ, *Dioſcoridis*: Kermes & Karmes *Arabum*: vulgò *Graine de Kermes, Graine d'Ecarlatte, Vermillon.* Folliculus eſt membranaceus, Piſi magnitudine, lævis, ſplendens, ex rubro fuſcus Prunorum adinſtar, tenuiſſimâ lanugine vel pulviſculo cinereo tectus, innumeris turgens ovulis rubentibus vel etiam animalculis, quæ digitis attrita liquorem fundunt coccineum, ſaporis ſubacris, ſubamaricantis, odoris non ingrati. Foliis & teneris ſurculis cujuſdam Ilicis adhæret: non quidem in omnibus regionibus, ſed in calidioribus ſolummodò, nec omni tempore reperitur, ſed menſibus Maio & Junio, & quidem calidioribus annis.

Planta cui hoc Granum adhæret, dicitur Ilex aculeata cocciglandifera, *C. B. P.* 425: Ilex coccigera, *J. B. I.* 106: [Quercus foliis ovatis, dentato-ſpinoſis, *Van-Royen flor. Leyd. Prod.* 81. 8.] Frutex eſt qui ex radice lignoſâ, longè latèque ſerpente, cortice tectâ coloris diverſi pro ratione ſoli, modò nigricante, modò rubente, tenui, quatuor vel ſex lineas craſsâ, nonnunquam fibratâ, plures ſtolones emittit ad trium quatuorve palmorum altitudinem, lignoſos, cortice tenui albicante vel cinereo circumveſtitos, & in plures ramos diviſos, onuſtos foliis inordinatim poſitis, ſinuoſis & undulatis oris ſpiniſque armatis, Aquifolii proximis ſed minoribus, octo decemve lineas longis, ſex ſeptemve latis, utrinque glabris, lætè & ſemper virentibus, pediculo innixis lineam circiter longo. [Flores profert maſculinos

& fœmininos in eodem individuo. Flores maſculini in amentum laxum digeſti perianthio donantur monophyllo, quinquefido vel quadrifido, lacinulis bifidis acutis, abſque corollâ; ſtaminibus verò pluribus (octo circiter) breviſſimis, quorum antheræ magnæ & didymæ. Fœminini verò in gemmâ ſeſſiles conſtant perianthio monophyllo, coriaceo, hemiſphærico, ſcabro, integerrimo, in flore vix manifeſto, etiam abſque corollâ. Germini ovato minimo ſtyli duo vel quinque inſident, ſetacei, calyce longiores, ſtigmata ſimplicia & perſiſtentia gerentes. Fructus Nux eſt ovalis cruſtâ gaudens coriaceâ, univalvi baſi deraſa, affixa brevi calyci & quaſi ſpinoſo, teres & glabra.] In collibus ſaxoſis circa Monſpelium, Nemauſum, Avenionem, & alibi in Galliâ Narbonenſi hic frutex oritur, ubi præcipuus Cocci proventus, necnon in Gallo-Provinciâ, Hiſpaniâ & Italiâ.

[Præter genuinos fructus, glandes nempe, quidam veluti folliculus Maïo menſe, variis in hujuſce fruticis partibus conſpicitur, magnopere celebratus, Coccum infectorium dictus, de cujus origine inter authores diu certamen fuit. Alii enim fructum eſſe opinati ſunt; alii quoddam recrementi genus ex vulnere ab inſecto quodam arbori inflicto natum; alii denique aliud ſenſerunt. Verùm ſagaciſſimus naturæ arcanorum ſcrutator D. De Reaumur (*a*), quo diligentiorem accuratioremve reperire eſt neminem, detexit tandem Coccum infectorium inſecti quoddam eſſe genus illorum ex familiâ, quæ Gallo-inſecta (vulgò *Gall-inſectes*) ipſi dicuntur.

In hujus Cocci acremento tria cum Emerico Aquiſextienſi Medico (*b*) tempora diſtinguit.

(*a*) Mémoires pour ſervir à l'Hiſtoire des Inſectes. *Tom.* 4. *Mem.* 1.
(*b*) Hiſtoire des Plantes qui naiſſent aux environs d'Aix, par M. Garidel.

I°. Ineunte Martio, animalculum quoddam ſemine Milii minus, Millepedarum formâ oblongo-ovatâ, versùs caudam paulò acutiore parte, ſupinâ convexum, rubrum, punctulis plurimis aureis micantibus inſignitum, & rugis aliquot tranſverſis diſtinctum, ſex donatum pedibus, duobus antennis facilè mobilibus, & totius corporis longitudinem fere æquantibus, oculis nigris & duplici caudâ immobili ejuſdem cum corpore longitudinis, Ilicis trunco, ramis & foliis adhæret, ibique torpidum & immobile fit & ſenſim intumeſcit. Si tunc temporis in Ilice ope microſcopii animalculi corpus obſervetur dum intumeſcit, coccineum apparet punctulis aureis nitens, tomento quodam involutum albicante, quod in quibuſdam dorſi locis, ſub ventre & circa ventrem in floccos erigitur, ac nidi ſpeciem repræſentat. Dorſum in hemiſphærium multùm intumeſcit rugoſum; & in anteriore corporis parte capitis vice protuberantiæ tres percipiuntur, media craſſior ſubrotunda, duæ laterales exiliores, & versùs mediam incurvatæ.

II°. Alterum accretionis tempus eſt circa menſem Aprilem; tunc animal prorſus mutatum Piſi figuram & magnitudinem æquat. Ejus membrana ſeu cutis firmior eſt, & tomentum quod initio faſciatim tantùm in ejus cutim naſcebatur, totam grani ſuperficiem pulviſculi adinſtar tegit; tuncque non ampliùs animalculum, ſed folliculus videtur ſanguine pallido & ſeroſò repletus.

III°. Circa Maii medium vel finem, tertium occurrit tempus, quo in interiore folliculi parte ſub animalculi ventre tenuiſſima reperiuntur granula ovata, ſeminibus Papaveris albi dimidio circiter minora, colore pallidè rubentia, & punctulis aureis diſtincta. Conſtant ex membranâ tenui, candidâ,

pellucidâ

pellucidâ & liquore pallido rubente. Duo millia circiter in ſingulis folliculis continentur. Prioris animalculi ovula ſunt; ex quibus excuſſis prodeunt ejuſdem generis animalcula prorſus ſimilia, quæ per Ilicis ramos & folia vagantur, donec Vere ſequenti ad trunci ramorumque diviſiones ſedem figant ſuos fœtus editura.

Dum hoc animalculum ſeu Kermes ad debitam magnitudinem intumeſcit, tunc ventris cutis ſeu corporis pars prona intùs circa dorſum convellitur, & vacuum quoddam ſpatium inter ventrem & tomentum cui inſidebat, relinquit: ſicque Millepedæ ſemiconvolutæ ſimilis fit. Hoc in ſpatio vacuo ovula ſua deponit: quo facto, animal moritur & exſiccatur.

Excuſſis ovulis, animalcula aliquandiu ſub matris cadavere deliteſcunt; deinde in lucem prodeunt, pabulum in foliis quæſitura, non rodendo ut erucæ, ſed illorum ſuccum proboſcide ſugendo.

Duplicis ſexûs inter ea diſtinguit D. de Reaumur; fœminas nempe de quibus hactenus, & mares à prioribus diſtinctiſſimos. Sunt enim, juxta Emericum, muſcæ exiguæ culicibus quadantenus ſimiles, ſex pedibus inſtructæ, quatuor anterioribus brevioribus, & duobus poſterioribus longioribus, quatuor articulationibus diviſis & tribus unguiculis curvis armatis. Duæ ſunt antennæ in capite ſeſquilineam longæ, mobiles, obliquè ſtriatæ, articulatæ. Cauda quædam poſticæ corporis parti ſubnectitur, ſemilineam longa, quæ identidem in duas partes dehiſcit. Totum corpus duabus alis tranſlucidis obtegitur. Ad inſtar pulicum magno impetu ſaliunt, & fœminis fœcundandis deſtinantur.

Meſſis, prout Hyems ſævior mitiorve fuerit, minùs vel magis fertilis eſt. Mulieres ante ſolis ortum unguibus Coccum deradunt; & ne jactura fiat inſe-

ctulorum excluſione, illud aceto inſpergunt, ac deinde ſoli exponunt ſiccandum; unde colorem rubrum acquirit.

De aliâ Kermes ſpecie albicante Garidellus & Emericus mentionem faciunt, quam vermiculi matrem à ruſticis nominari referunt. Sed aſſerunt hanc ſpeciem ova parturire albicantia, ex quibus albicantia quoque animalcula maculis argenteis notata naſcuntur, non verò rubra, ut Quiqueranus narrat; ita ut ſecundùm eorum ſententiam, alia ſpecies ſit Kermes à rubrâ parùm diſcrepans.

Aliam Cocci ſpeciem nigricantem Hyacinthus Ceſtonius in Hetruriâ circa Liburnum obſervavit ſuper Ilices pumilas, Cocco infectorio ſimilem. Hoc maturitatem adeptum, ſucco albicante & albidis ovulis turget: ex eo erumpunt animalcula Kermeſinis haud diſſimilia, ſed albicantia; quorum hiſtoriam fusè enarratam legere eſt in operibus Antonii Valliſnieri. Ex his itaque concludere licet plurimas eſſe horum animalculorum Coccorumque ſpecies colore tantùm diverſas, quarum rubra ſola in uſum medicum & infectorium venit.

Botanici plurimi Coccum infectorium in ſolâ Ilice naſci opinati ſunt. Verùm vir doctiſſim. Martinus Liſter, narrante J. Raio, ejuſmodi grana etiam in Angliâ Ceraſorum aliarumque arborum ſurculis tenellis adnaſcentia obſervavit.

Coccum baphicum duobus uſibus inſervit, nimirum Medicinæ, & lanis aut ſericis tingendis.

Pro Medicinæ uſu grana recèns collecta & bene matura in mortario marmoreo tunduntur: contuſa digeruntur in loco frigido per ſeptem vel octo horas, ut ſucci tenacitas tantiſper dividatur: poſteà ſuccus exprimitur, per aliquot horas in loco remoto reponitur, ut craſſiores partes in vaſis fundum ſub-

ſideant. Senſim effunditur liquor, & à fæcibus craſſioribus ſeparatur. Succo defæcato Sacchari albi æqualis portio admiſcetur, & blando ignis calore ad ſpiſſioris ſyrupi conſiſtentiam excoquitur. Miſturam hanc Conſervam appellant; aut ſuccum ſyrupumve de Kermes, ex quo celebris illa Confectio Alkermes præparatur. Alii eundem ſyrupum ſine igne præparant hâc ratione. Unicæ contuſorum granorum Kermes parti tres Sacchari partes permiſcentur, & per diem integrum macerantur in loco frigido. Succus cum expreſſione tranſcolatus ſyrupi conſiſtentiam obtinet. Præſtantior cenſetur priore, cui non mediocrem volatilium partium portionem ignis ademit. Ex Occitaniâ ſub nomine ſucci vel ſyrupi Kermes ille ſuccus ſic paratus, ad exteras nationes magnâ copiâ tranſvehitur.

Si verò grana integra ſervare velint, matura illa colligunt, & in cubiculo undique aperto aeri libero ſuper linteamina exponunt. Initio, quandiu humore abundant, bis terve in die verſant; ne incaleſcant nimiùm. Si verò animalcula, incitato calore, prorepant & effugere nitantur; tum à cuſtode qui continuus aſſidet, concuſſu lintei in medium uſque rejiciuntur, donec emoriantur. Tunc animalcula ſub coccinei pulveris ſpecie cribro à folliculis ſeparantur; deinde digitis leniter prehenſa comprimuntur, & in pilas ſeu paſtillos rediguntur ſole exſiccandos. Paſtilli dicuntur Scarlatini, vulgò *Paſtel d'Ecarlatte*, vel *Ecarlatte de graine*. Folliculi verò ſemivacui ſeorſim exſiccati ſervantur.

Pro infectorum uſu Coccum eodem ſupradicto modo præparatur, eo tantùm diſcrimine, quòd evacuati folliculi & corbibus excepti bis terve in acetum acerrimum immerguntur, ac tandem ſuper lintea expanſi exſiccantur; unde colorem rubicundum,

& magis nitentem acquirunt. Pulvis quoque rubens ſeu animalcula, ſtatim atque ſe incipiunt movere, forti aceto irrorantur, donec in maſſam redigantur, ex quâ formantur paſtilli ſeu maſſulæ probè exſiccandæ, & ad exteras nationes tranſmittendæ. Hodie in Galliâ rarioris eſt usûs apud infectores, ex quo tempore Coccinella nobis allata fuit.

Analyſi Chymicâ, ex granorum Kermes recentium ℔j prodierunt non parum phlegmatis primò, odoris & ſaporis expertis, deinde empyreumatici: ſalis volatilis concreti ℥vj: olei Citrini aliquantulum; ac tandem olei ſpiſſioris & butyroſæ conſiſtentiæ, coloris rufeſcentis, odoris empyreumatici, non tamen adeò fœtentis portio non mediocris: quæ nullas acidi ſalis notas præbuerunt. Ex maſsâ nigrâ poſt diſtillationem ſuperſtite nihil ſalis fixi lixivio fuit extractum; ita ut ex animali proſapiâ Coccum illud oriundum videatur.

Veteres Græci, teſtibus Dioſcoride & Galeno, in Cocco infectorio vim aſtringentem tantùm agnoſcebant: cujus ratione vulneribus nerviſque ſauciatis, ex aceto tritum imponebant. Arabes primi ejus virtutis cardiacæ mentionem fecerunt. Meſües illud ad cordis palpitationem, ſyncopen, mentis alienationem & melancholiam commendavit. Nunc verò in difficili partu ad collapſas vires ſuſtinendas reſtituendaſve, ad vomitum ſedandum, & ventriculum roborandum ejus pulvis, vel ex vino aut aquâ cordiali, vel ex ovo ſorbili intùs ſumptus plurimùm celebratur. Mulieribus prægnantibus læſis, vel ad abortum pronis, ad abortum præcavendum feliciter exhiberi ſolet. Quin etiam prægnantes abortum metuentes ſericum Cocco tinctum ſæpe deglutiunt. Pulvis exhibetur à ℈ß ad ʒß; ſyrupus verò ab ℥ß ad ℥j. Plurimas novi mulieres quæ nunquam ad ultimum

graviditatis terminum pervenerant ſine abortu, & tandem ſequentium pilularum uſu per novem menſes abſque ullâ noxâ fructum ſuum geſtaverunt, & vivacem prolem feliciter enixæ ſunt.

℞. Granor. Kermes recentium pulver. Confect. de Hyacinth. ana ʒj. Ovor. Germin exſiccator. & pulverator. ℈j. Syrup. Kermeſin. q. ſ. M. Fiant pilulæ novem pro tribus doſibus.

Mulieres gravidæ caſu læſæ, aut aliâ de causâ abortum metuentes, ſtatim tres pilulas deglutiant, ſuperbibendo hauſtum vini generoſi aquâ temperati, vel aquæ cordialis convenientis, aut vulnerariæ. Eadem doſis poſt ſex horas iteretur, eademque tertiò poſt alias ſex horas; ita ut pilulæ novem intrà duodecim horarum ſpatium devorentur. Deinde ſingulis menſibus, tribus ultimis deficientis lunæ diebus, manè jejuno ventriculo tres ſimiles pilulas pro doſi devorabunt, ſic continuando uſque ad puerperium, cum debitis cautionibus.

℞. Granor. Kermes pulverator. ʒj. Santal. rubr. & Sang. Draconis ana ʒß. Corall. rubri pp. ʒjß. Germin. ovor. exſiccator. & pulver. ℈j. Confect. deHyacinth. ʒij. Syrup. Granator. q. ſ. M. F. opiata. Doſis ʒj quotidie manè per novem dies, ad abortum præcavendum.

℞. Syrup. Chermeſin. ℥iij. Sacchar. Candi ℥j. Pulver. lætificant. Galen. ʒij. Olei Nuc. Moſch. ſtill. gutt. iiij. Aq. Cinnamom. ℥iiij. Aq. Roſar. ℥ij. Vini Hiſpanici Aloneenſis, vulgò *Alicante*, ℔ß. M. Propinentur ℥ij manè & veſperi contra abortum & difficilem partum, aut ad vires longo morbo fractas, vel ſenio labantes reſtituendas.

Quidam cardiacam virtutem Cocco baphico denegant, ſolam adſtrictionem ei concedentes. Verùm

ſi ad ejus analyſim attendere velint, intelligent ſanè tinctorium granum ſalibus volatilibus turgere, ac proinde maſſæ ſanguineæ ſpiritibus deſtitutæ actuoſas partes poſſe ſuppeditare.

Garidellus in hiſtoriâ Plantarum Aquiſextienſium obſervat columbas grana Kermes avidè expetere, ſuiſque oggerere pullis; at verò eſcam illam eiſdem eſſe infeſtam, ita ut juniores intereant, vetuſtiores verò alvi profluvio rubro afficiantur. Ex quâ quidem obſervatione non prorſus innoxium eſſe hoc granum concludere poſſemus, niſi contrarium frequentiſſimo illius uſu ſatis ſuperque probaretur. Columbis autem noxium eſſe poteſt, quod hominibus quibuſdam in circumſtantiis ſalutare comperitur. At verò quòd Simon Paulli poſt Rondeletium refert quemdam in dyſenteriam ob nimium & frequentem Confectionis Alkermes uſum incidiſſe, non granò Kermes tribuendum cenſemus, ſed potiùs lapidi Lazuli qui in eâ Confectione uſurpatur.

Syrupus Kermeſinus iiſdem ac grana Kermes virtutibus donatur. Uſurpatur in celeberrimâ Confectione Alkermes.

Grana Kermes uſurpantur in Confectione de Hyacinthis, Pulvere diamargariti frigidi, &c. Præter granum Kermes alia ſunt grana ſimilia, quæ ad diverſarum plantarum radices reperiuntur, qualia ſunt Coccum radicum, Coccum Polonicum, quibus Poloni ad elegantem tincturam coccineam ſericis aut laneis pannis conciliandam utuntur. Radicibus cujuſdam herbæ *Knavel* dictæ adhæret. Similia quoque reperiuntur in radicibus Pimpinellæ ſaxifragæ, Plantaginis, Parietariæ, Piloſellæ & aliarum. Hæc grana in uſum medicum nunquam aut rariſſimè uſurpantur.

[Quandoquidem Coccinella & grana Kermes

maximâ inter ſe affinitate conjunguntur, hanc ab illis ſeparandam non eſſe viſum eſt.

COCCINELLA, Cochinilla & Cocciniglia, *Off.* Cochenilla Hiſpanis, *Breyn. Hiſt. Coc.* 6: Cochinille, ſive Fici Indici grana, *Park. Theat.* 1498; Ficûs Indicæ grana, *C. B. P.* 458: Nocheznopalli ſeu Nopalnochaztli, id eſt, Coccus Indicus in Tunis quibuſdam naſcens, *Hernand. Hiſt. Mexic. Plant.* 78; Scarabeolus hemiſphæricus, Cochineeliſer, *Gaz. Petiv.* 1. *fig.* 5. & *Sloane. Hiſt. Jam.* 2. 208: vulgò *Cochenille.*

Grana Coccinea Indica, qualia vulgò in officinis proſtant, figuræ ſunt prorſus irregularis, hinc convexa, inde compreſſa, vel etiam parumper concava, ſtriis utrinque tranſverſis ceu rugis notata, coloris intùs punicei, extùs verò modò atro-rufi, modò leucophæo-cinerei rubro nonnihil permixti. Quæ hunc colorem obtinent, præſtantiora cenſentur. Adſportantur nobis ex Mexicano Regno, ubi maximi ſunt proventûs.

Pro fructibus diu habita ſunt; at recentiorum induſtriâ tandem compertum eſt, inſecti quoddam eſſe genus Opuntiæ arbori Americanæ inhærentis, quodque vir clariſſimus D. de Reaumur inter Progallo-inſecta (*Progallinſectes*) recenſendum eſſe exiſtimat.

Coccinella itaque inſectum eſt ovatum, Piſi exigui craſſitie, viviparum, hexapodum, proboſcide inſtructum, quâ ſuccum plantarum ſugendo alitur, cujus corpus ex annulis conflatum eſt, plantis quibus paſcitur immobile adhærens, ubi ſemel ſedem fixit, nulli mutationi obnoxium.

Duplex vulgò diſtinguitur: altera domeſtica & præſtantior (*Cochenille meſteque*), quæ tincturam puriorem copioſioremque ſuppeditat, & cariori pretio vænit; altera ſylveſtris, & ignobiliorem colorem

largiens : has verò ſpecie inter ſe diſtingui non debere veriſimillimum eſt. Quod enim inter illas intercedit diſcriminis, inde repetendum videtur, quòd hæc ſponte ſuâ, & nullâ hominum induſtriâ, arbores depaſcat incultas; illa verò ſummâ curâ, & ſtato tempore, arboribus admoveatur ſtudioſiſſimè cultis, unde puriorem & aptiorem ſuccum ſugit. Quibus enim curandarum Coccinellarum demandata eſt provincia, illi Opuntias certo ordine diſponunt, atque ſtudioſè colunt, ab aliorum inſectorum injuriis eas defendunt; & ſi quæ irrepſerint, diligentiſſimè deturbant, arbores vulpinis caudis detergendo, ne ſimul novella inſectorum ſeminaria lædant.

Præterea non abſque veri ſpecie à nonnullis cenſetur, iſtud diſcrimen à vario tempore meſſis, variâve Coccinellæ conditione, prout nempe vel prægnans, vel connixa lecta fuerit, exſurgere poſſe; ita ut quæ aptiori tempore lecta fuerit, præſtantior ſit habenda.

Exeunte anno, cùm imbres & frigora imminent his animalculis nocentiſſima, Opuntiæ ramos ſive folia (utrum enim dixeris, parvi refert) Coccinellis onuſta ultimum incrementi gradum nondum adeptis decerpunt, quæ domi aſſervant, donec Hyems præterierit. His interim foliis copioſo ſucco turgidis veſcuntur & creſcunt. Cùm mitior tempeſtas rediit, & animalcula fœtus ſuos jamjam excluſura ſunt, Indi niduIos avium nidis ſimiles, ſed minores, ex muſco arboribus innaſcente, vel fœno molli, vel ex tomento Nucis Cocos conſtruunt: in ſingulis quibuſque nidis duodecim, quatuordecimve inſectula recondunt; nidos Opuntiis admovent, & ſpinis appendunt. Tribus vel quatuor elapſis diebus, Coccinellæ fœtus ſuos excludunt, qui paucis poſt diebus è nidis exeuntes, arboribus ſeſe applicant, per ramos vagantur, ac

tandem ſedem figunt, ubi adoleſcant, & ſuccum alibilem exſugant, & ubi à maribus fœcundatæ fœminæ novam ſobolem deponant.

Triplex in anno, ſi tempeſtas opportuna fuerit, fit Coccinellæ meſſis.

Ac primò quidem poſt excluſos fœtus colliguntur matrum, quæ in nidis reconditæ fuerant, cadavera: deinde poſt trium vel quatuor menſium intervallum fit altera meſſis, cùm ſcilicet Coccinellæ, quæ ſuper arbores veluti ſatæ fuerant, incrementum adeptæ ſunt. Tunc enim priuſquàm ſuam edant progeniem, Indi eas penicillo exiguo ab arboribus molliter excutiunt, nonnullis tamen parcendo, quæ ex ſe naſcendâ ſobole tertiam meſſem ſuppeditent.

Ubi Coccinellas Indi collegerunt, illas enecant; vel in crobibus reconditas in aquam ferventem immergendo, quas deinde ſoli ſiccandas exponunt; vel in clibanum, ut par eſt calefactum, eas ſtoreis impoſitas immittunt; vel tandem ſuper laminas calefactas. Ex variâ hâc enecandarum Coccinellarum ratione petendi varii illarum colores. Quandiu vitâ gaudent, albo pulvere conſperſæ ſunt: quæ aquâ fervidâ enecantur, pulverem hunc amittunt, & colorem acquirunt atro-fuſcum: quæ verò in clibanis, pulverem iſtum conſervant, & colore nitent leucophæo-cinereo; tandem quæ ſuper laminas torrentur, nigræ evadunt.

Coccinella iiſdem virtutibus gaudet ac grana Kermes. Cardiacum inſigne habetur, ſudorificum, alexipharmacum & antifebrile medicamentum, febres omnes quantumvis malignas ſanans; ideòque in peſte & febribus petechialibus exhibetur. Illam ex aceto tritam aſtringere, admotamque in formâ emplaſtri vulneribus opitulari aſſerit Hernandez, cor, caput, atque ventriculum roborare, ac dentes egre-

giè extergere. At rari uſûs eſt in Medicinâ. Ingreditur Confectionem Alkermes. Meliùs inſervit pictoribus & tinctoribus, ad colorem non tantùm purpureum *lacca* dictum; ſed & vividiſſimè ſanguineum, qui coccineus vulgò dicitur, extrahendum, quo cum cæruleo commixto violaceus producitur.]

Finis Tomi ſecundi.

INDEX CAPITUM.

MATERIÆ MEDICÆ PARS SECUNDA.

DE VEGETABILIBUS. Pag. 1.

Sectio prima.	*De Medicamentis exoticis.*	2.
Caput primum.	De Radicibus.	
Articulus I.	*De Acoro vero, Acoro Indico, & Pſeudo-Acoro.*	ibid.
Articulus II.	*De Angelicâ.*	6.
Articulus III.	*De Anthorâ.*	9.
Articulus IV.	*De Ariſtolochiâ rotundâ, Ariſtol. longâ, Ariſtoloch. Clematitide & Ariſtol. tenui.*	11.
Articulus V.	*De Behen albo & rubro.*	18.
Articulus VI.	*De Butuâ.*	21.
Articulus VII.	*De Carlinâ.*	25.
Articulus VIII.	*De Caſſummuniar.*	29.
Articulus IX.	*De Chinâ radice.*	30.
Articulus X.	*De Contrayervâ.*	36.
Articulus XI.	*De Coſtis.*	40.
Articulus XII.	*De Curcumâ, ſeu Terrâ meritâ.*	45.
Articulus XIII.	*De Cypero longo & rotundo.*	48.
Articulus XIV.	*De Dictamno albo, ſeu Fraxinellæ radice.*	51.
Articulus XV.	*De Doronico.*	55.
Articulus XVI.	*De Galangâ minore & majore.*	58.
Articulus XVII.	*De Gentianâ.*	62.
Articulus XVIII.	*De Glycyrrhizâ.*	64.
Articulus XIX.	*De Hellebore albo & nigro.*	67.

Articulus XX. *De Hermodactylis.* 79.
Articulus XXI. *De Jalapâ.* 81.
Articulus XXII. *De Imperatoriâ.* 87.
Articulus XXIII. *De Ipecacuanhâ.* 89.
Articulus XXIV. *De Iride Florentinâ, & noſtrate.* 98.
Articulus XXV. *De Mechoacannâ.* 101.
Articulus XXVI. *De Meo Athamantico.* 104.
Articulus XXVII. *De Nardis.* 107.
Articul. XXVIII. *De Ninzin, & Gins-eng.* 112.
Articulus XXIX. *De Pyrethro.* 119.
Articulus XXX. *De Rhabarbaro, & Rhapontico.* 122.
Articulus XXXI. *De Sarſaparillâ.* 132.
Articulus XXXII. *De Senekâ.* 137.
Articul. XXXIII. *De Serpentariâ Virginianâ.* 141.
Articul. XXXIV. *De Turpetho.* 145.
Articulus XXXV. *De Zedoariâ, & Zerumbeth.* 149.
Articul. XXXVI. *De Zingibere.* 156.
Caput ſecundum. De Corticibus. 160.
Articulus I. *De Cinnamomo.* ibid.
Articulus II. *De Caſſiâ ligneâ.* 171.
Articulus III. *De Caſſiâ Caryophyllatâ.* 173.
Articulus IV. *De Canellâ albâ.* 174
Articulus V. *De Cortice VVinterano.* 177.
Articulus VI. *De Cortice Peruviano Kinâ-Kinâ dicto, & Caſcarillâ.* 179.
Articulus VII. *De Codagâ-palâ.* 208.
Articulus VIII. *De Simaroubâ.* 211.
Caput tertium. De Lignis. 213.
Articulus I. *De Agallocho, ſeu Ligno Aloës.* ibid.
Articulus II. *De Aſpalatho, & Ligno Rhodio.* 218.
Articulus III. *De Guaiaco.* 222.
Articulus IV. *De Ligno Nephritico.* 237.
Articulus V. *De Santalo Citrino, albo & rubro.* 239.
Articulus VI. *De Ligno Saſſafras.* 240.

Caput quartum. De Plantis quibusdam maritimis. 247.
Articulus I. *De Corallis, & Madreporâ.* ibid.
Articulus II. *De Corallinâ.* 258.
Caput quintum. De Surculis quibusdam, Foliis et Floribus. 259.
Articulus I. *De Calamo aromatico vero.* ibid.
Articulus II. *De Schœnantho, ſeu Junco odorato.* 261.
Articulus III. *De Malabathro, ſeu Folio Indo.* 264.
Articulus IV. *De Sennâ.* 266.
Articulus V. *De Dictamno Cretico.* 272.
Articulus VI. *De foliis Theæ.* 276.
Articulus VII. *De Stœchade.* 280.
Articulus VIII. *De Croco.* 282.
Caput ſextum. De Fructibus et Seminibus. 291.
Articulus I. *De Palmulis, ſeu Dactylis.* ibid.
Articulus II. *De Jujubis.* 307.
Articulus III. *De Sebeſten, ſeu Myxis.* 311.
Articulus IV. *De Uvis paſſis, ſeu Paſſulis.* 315.
Articulus V. *De Caricis, ſeu Ficubus paſſis.* 320.
Articulus VI. *De Mirobalanis.* 327.
Articulus VII. *De Colocynthide.* 334.
Articulus VIII. *De Caſſiâ ſolutivâ.* 344.
Articulus IX. *De Tamarindis.* 355.
Articulus X. *De Vanillâ, ſeu Araco aromatico.* 360.
Articulus XI. *De Cardamomo, ejuſque ſpeciebus.* 364.
Articulus XII. *De Amomo racemoſo.* 372.
Articulus XIII. *De Cubebis.* 375.
Articulus XIV. *De Pipere, & ſpeciebus ejus.* 377.
Articulus XV. *De Caryophyllis aromaticis, Antophyllis, & Caryophyllo regio.* 389.

Articulus XVI. *De Anarcardiis.* 395.
Articulus XVII. *De Nuce Cajous vel Acajous dictâ.* 398.
Articulus XVIII. *De Nuce Ben.* 401.
Articulus XIX. *De Cacao.* 409.
Articulus XX. *De Piſtaciis.* 416.
Articulus XXI. *De Nucleis pineis.* 418.
Articulus XXII. *De Ricini & Ricinoidis nucleis purgantibus.* 420.
Articulus XXIII. *De Semine Caffe.* 431.
Articulus XXIV. *De Nuce Moſchatâ, & Maci.* 437.
Articulus XXV. *De Nuce Vomicâ, Ligno Colubrino, & Fabâ S. Ignatii.* 448.
Articulus XXVI. *De Carthami ſive Cnici ſemine.* 462.
Articulus XXVII. *De Semine contra vermes.* 466.
Articul. XXVIII. *De Aniſo Indico ſtellato,* Badian *dicto.* 469.
Caput ſeptimum. DE PLANTARUM SUCCIS LIQUIDIS ET CONCRETIS. 471.
De Reſinis liquidis. 473.
Articulus I. *De Opobalſamo, ſeu Balſamo Judaïco.* ibid.
Articulus II. *De Balſamo Peruviano, albo & fuſco.* 481.
Articulus III. *De Balſamo Tolutano.* 484.
Articulus IV. *De Balſamo Copaïvâ, ſeu Braſilienſi.* 485.
Articulus V. *De Liquidambaro.* 490.
Articulus VI. *De Styrace liquido.* 492.
Articulus VII. *De Terebenthinâ, variiſque ejus ſpeciebus ac productis.* 494.
De Reſinis ſolidis. 511.
Articulus I. *De Anime, & Copal.* ibid.
Articulus II. *De Benzoïno.* 516.

Articulus III.	*De Camphorâ.*	526.
Articulus IV.	*De Carannâ.*	530.
Articulus V.	*De Elemi.*	531.
Articulus VI.	*De Lachrymâ, vulgò Gummi Hederæ dictâ.*	535.
Articulus VII.	*De Ladano.*	539.
Articulus VIII.	*De Maſtiche.*	544.
Articulus IX.	*De Olibano, vel Thure.*	549.
Articulus X.	*De Sandarachâ.*	553.
Articulus XI.	*De Sanguine Draconis.*	557.
Articulus XII.	*De Styrace ſolido.*	565.
Articulus XIII.	*De Tacamahacâ.*	569.
	De Succis gummoſis.	572.
Articulus I.	*De Gummi Arabico, Senecâ, & noſtrate.*	ibid.
Articulus II.	*De Gummi Tragacantho.*	577.
Articulus III.	*De Mannâ ſolutivâ.*	587.
	De Gummi-reſinis.	602.
Articulus I.	*De Ammoniaco.*	ibid.
Articulus II.	*De Aſsâ fœtidâ.*	606.
Articulus III.	*De Bdellio.*	622.
Articulus IV.	*De Euphorbio.*	626.
Articulus V.	*De Galbano.*	631.
Articulus VI.	*De Myrrhâ.*	635.
Articulus VII.	*De Opopanace.*	641.
Articulus VIII.	*De Sagapeno.*	643.
Articulus IX.	*De Sarcocollâ.*	646.
Caput octavum.	DE SUCCIS ARTE QUADAM E PLANTIS EXTRACTIS.	648.
Articulus I.	*De Succo Aloës.*	ibid.
Articulus II.	*De Scammonio.*	665.
Articulus III.	*De Gummi guttâ.*	678.
Articulus IV.	*De Opio.*	687.
Articulus V.	*De Acaciâ verâ, & Acaciâ noſtrate.*	716.

Articulus VI.	*De Hypociſtide.*	720.
Articulus VII.	*De Catechu, & Lycio veterum.*	722.
Articulus VIII.	*De Succo Glycyrrhiſæ.*	730.
Articulus IX.	*De Saccharo.*	732.
Articulus X.	*De Tartaro ejuſque præparanibus.*	758.
Caput nonum.	De Tuberibus, Fungis, & adnatis quibuſdam vegetabilibus.	768.
Articulus I.	*De Tuberibus cervinis.*	ibid.
Articulus II.	*De Fungo Sambucino.*	770.
Articulus III.	*De Agarico.*	771.
Articulus IV.	*De Gallis.*	778.
Articulus V.	*De Grano Kermes, & Coccinellâ.*	782.

Finis Indicis.